

तत्त्व ग्राहक पुरुषोने परम हितकारी ग्रंथ.
श्री सुमतिप्रकाश ग्रंथ.

(श्री देवचंद्रजी कृत अतित चोवीशी तथा विहर-
मान जिन स्तवन बीशी विगेरेनो, संग्रह)

॥ दोहरा ॥

जव्य ज्रमर जर तृप्तिकर, जिन सुख पद्म पराग ॥
मोक्षार्थी जिन वचनमां, धारो परम सुराग ॥ १ ॥
स्याद्वाद शुचि बोधिनी, नसुं सरस्वति माय ॥
गौतम गणधर लब्धिनो, हो जविने सुपसाय ॥ २ ॥

ठपावी प्रसिद्ध कर्ता

“दाहोद” निवासी शा. संतोकचंद माणोकचंद.

आवृत्ति १ ली प्रत १०००

मुंबई मांम्बी हुंगरी स्ट्रीट नंबर १५०-५१ मां आवेला “स्वधर्मनिष्ठ”
नामक मुद्रायंत्र मध्ये दिवेदी गिरिजाशंकर काशीरामे मुद्रित कर्यो.

संवत् १९६७ सन् १९११

किंमत रु०-१-४-०

અમારા તરફથી બપાઈ બહાર પડેલા અમૂલ્ય ઉપયોગી ગ્રંથો

અમારા તરફથી બપાઈ બહાર પડેલા અમૂલ્ય ઉપયોગી ગ્રંથો

તત્ત્વ ગ્રાહક પુરુષોને નિચે પ્રમાણે કિંમતે મલશે. પોસ્ટેજ
જુડું પન્શે.

શ્રી સુમતિવિલાસ	રૂ૦ ૧-૦-૦
શ્રી સુમતિવ્યવહાર	રૂ૦ ૧-૦-૦
શ્રી નવપદ પૂજાદિ સંગ્રહ	રૂ૦ ૦-૮-૦
શ્રી સુમતિપ્રકાશ	રૂ૦ ૧-૪-૦
શ્રી ૭ કર્મગ્રંથ મૂલ	રૂ૦ ૦-૨-૦

પ્રથમ અમે સદરહુ ગ્રંથો પૈકીના ગ્રંથો જેટ તરિકે આપતા હતા
પણ હવેથી ઉપર પ્રમાણે કિંમતે વી-પી-થી મોકલવામાં આવશે. શ્રી
સુમતિપ્રકાશ ગ્રંથ શિવાય બાકીના ગ્રંથો હમારી પાસે જુજ રહ્યા છે.
કેટલાક લોકો મંગાવી ઉપયોગ કરતા નથી માટે જુજ કિંમત રાખ-
વામાં આવી છે; વલ્લી ય નાણું આવે તે જ્ઞાન વૃદ્ધિમાંજ વાપરવાનું છે.

ગ્રંથો મલવાનું ઠેકાણું

ગાંધી કોદરલાલ ભગનલાલ.

સુ૦ વેંજલપુર. સ્ટેસન ધરસાલીયા. જીલ્લા પંચમહાલ.

શા૦ સંતોકચંદ માણેકચંદ સુ૦ દાહોદ. જીલ્લા પંચમહાલ.

अनुक्रमणिका.

विषय.

पृष्ठ.

श्री. देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोवीशी (श्रीमान् मनसुख- लालजी हरिलालजी कृत बाबावबोध सहित)	१-१०७
जिनांगममां कहेली श्रुतधरने सोल ऊपमा “ ढाल बरू ” (श्रीमान् मनसुखलालजी कृत)	१०९-११६
विषय परिहार “ ढाल बरू ” (श्रीमान् मनसुखलालजी कृत)	११७-१३२
ममत्व परिहार “ ढाल बरू ”....	१३३-१५३
सूत्र तत्त्वार्थ सार विचार “ ढाल बरू ”....	१५३-२१५
दर्शनपद अधिकार ...	१५३
ज्ञानपद अधिकार ...	१५६
उपशमादि त्रेपन जीव ज्ञाव अधिकार	१५९
नरकादि अधिकार	१६३
क्षेत्र विचार अधिकार.....	१६४
चार निकाय देवाधिकार ...	१६९
द्रव्यानुयोग (जीवादिक खट्खटव्यनुं स्वरूप) अधिकार	१७३
कर्म बंधनना कारण आश्रवनुं स्वरूप वर्णन....	१७७
पंच महाव्रत तथा पंचाचार विगेरेनुं स्वरूप	१७४
देशव्रतादि अधिकार	१७७
फरीथी बंध हेतु स्वरूप ...	१९१
कर्मबंध सूक्ष्म स्वरूप ...	१९५
समिति गुप्ति आदि संवर अधिकार	१९७

बावीश परिसह स्वरूप	....	....	१९७
हमादिक दश यतिधर्म स्वरूप	....	....	२०२
अनित्यादि बार जावना स्वरूप	....	....	२०३
सामाझकादिक पांच चारित्र स्वरूप	....	....	२०५
मोक्षधिकार	....	....	२०६
धर्मकथानुयोगाधिकार	...	....	२०९
कलश	....	....	२१४

श्रीमान् देवचंद्रजी कृत विहरमान जिन स्तवन बीशी

(शा. संतोकचंदजी माणकेचंदजी कृत बालावबोध सहित) २१९-३९२

गांधी दलसुख नाथजी कृत पद ३९३-३९५

प्रसन थयुं मनरे (पद) ३९३

माता मरुदेवाना नंद (रुपज्ज जिन स्तवन) ३९४

अजित जिनेश उपासना (अजित जिन स्तवन) ३९४

शा. वाढीलाल पांनाचंद कृत पद (मगन थयुं मनरे) ३९५

श्रीमान् मनसुखलालजी हरिलालजी कृत पद ३९६-३९७

डव्य सकल सहजे परिणामी (पद) ३९६

चौदराज गत जीव ठ कायिक (ठंद) ३९७

सोहम गणधरने नमोजी ३९७

जग परम सुखकर डुरित डुखहर (मंगलाचरण) ३९९

પ્રસ્તાવના.

। દોહરો ॥

અંતાતીત ગુણે ઞર્યા, સિદ્ધ અનંતાનંત ॥

નિર્ઞય સદ્ગજ સ્વતંત્ર શિવ, નમો પરમ જયવંત ॥ ૧ ॥

આ જગત્ત્રયમાં વસતા સર્વે પ્રાણીંડ જો કે દુઃખ કલેશ વિગેરેથી મુક્ત થવા તથા સુખ રૂપ પરમ નિવૃત્તિમાં નિરંતર રહેવા યાહે છે, પણ અનાદિ અજ્ઞાનરૂપ તિમિર રોગ વડે જ્ઞાનરૂપ દિવ્ય દ્રષ્ટિ આઘાદિત હોવાથી પરમ નિવૃત્તિરૂપ અનુપમ સુખને યથાર્થ ઝલ્લખી શકતા નથી, તથા જેમ ધતુરાનો રસ પીધેલો પુરુષ સુવર્ણથી અન્ય વસ્તુને પણ સુવર્ણરૂપ જુએ છે, તેમ પૌદ્ગલીક જોગો જે વાસ્તવાક રીતે ઊપાધિના પ્રતિકાર છે તેને સુખ માનો તદ્દીન થઈ પરમ નિવૃત્તિરૂપ પોતાના શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપના જ્ઞાન તથા અનુજવથી દૂરવર્તી રહે છે; અને નિરંતર મોહમયવડે બેજાન થઈ મોહ રાજાના સંસારરૂપ મહાન્નજયંકર જેલ-ખાનામાં વસતાં પોતાની શક્તિનો દુરુપયોગ કરતા દુઃસદ્ દુઃખ સમુદ્ધને પોતાના કોમલ શિરપર ધરે છે.

ઠતાં તેમાંથી અવસર પામી કેટલાક પ્રાણીંડ સચેત થઈ પોતાના આત્મ સ્વરૂપનું જ્ઞાન પામી પોતાનો આત્મીય શક્તિનો દુરુપયોગ કરવો ત્યાગી, પોતાના સમ્યક્ પ્રાક્રમને સ્ફુરાયમાન કરી, મોહ રાજાના જેલખાનાને તોડી તેમાંથી બહાર નીકળી રત્નત્રયરૂપ મોક્ષમાર્ગમાં વિચરતા પોતાની અલ્પ અવ્યાબાધ અનુપમ શાશ્વત અને નિરુપચરિત સુખ પ્રદ પોતાની સ્વતંત્ર આત્મિય જૂમિમાં વિરાજમાન થઈ અનંત સમાધિમય આત્મ રાજ્યના સાદિઅનંત જાગે જોક્તા બને છે.

एवा अत्यंत धीर वीर उदार करुणानिधान जगत् जीवोना खेदझ सर्वज्ञ वीतराग अने निष्कलंक तीर्थकर गणधरादि परोपकार करवामां अग्रेसर अनेक महान् पुरुषो पोते जे मार्गे परमनिवृत्ति स्थितिने पाम्या ठे ते मार्ग यथार्थ रीते परम करुणावके संसाररूप जेलखानामां वसता दुःखमय प्राणीजने उपदेशे ठे. सर्वत्र अने सर्वदा एके अवाजे पुकारे ठे के “ हे जव्य पुरुषो ! जो तमे आ-दुःखमय संसाररूप जेलखानामांथी मुक्त थई परमनिवृत्तिमय मोक्षपद पामवा ईछता हो तो स्वपर द्रव्य जाव प्राणनी हिंसानो जेमां सर्वथा अजाव ठे एहवा सम्यक्दर्शन सम्यक्ज्ञान सम्यक्चारित्ररूप धर्ममां निरंतर प्रवृत्तमान थाऊं.”

संसार। जीवोने ते रत्नत्रयरूप पवित्रधर्म प्राप्त थवाना हेतुए ते परोपकारी महान् पुरुषो स्फटिकमणि समान पोताना अत्यंत निर्मल हृदय कोषमांथी नय निक्षेप पद्म प्रमाणयुक्त स्याद्वादमय अत्यंत मधुर अने विशद वचनरत्नोनुं अस्खलित प्रवाहरूपे आ जूमंडलमां प्रदान करे ठे; परंतु आ जरतक्षेत्रमां आजे आपना हीण जाग्ये तेवां परोपकारी (तीर्थकर गणधर पूर्वधर) पुरुषोनुं दर्शन पण दुर्लभ थई पन्थुं ठे, पण ते पूज्यपुरुषोनी आपणाउपर केटली करुणा द्रष्टि के तेउना समागमना अजावे पण आपणे तेउनी दिव्य वाणीनो कईक आस्वाद पामो शकीए एवा उदार हेतु वके महान् गंजीर अनेक सूत्रोनी रचना करी पोतानी करुणारस वके जरपूर चंद्रमा समान उज्ज्वल कीर्तीने आ जूमंडलमां सर्वत्र फेलावी अमर करी ठे, वली ते गंजीर सूत्रोमां अल्प मतिवडे प्रवेश थवो दुष्कर जाणी श्री जिनजड गणा क्षमा श्रमण, श्रीसिद्धसेन दिवाकर, श्रीमदुमास्वाती वाचक, श्री हरिजडसूरि, श्री अजयदेवसूरि, श्री मद्यशोविजयजी, श्री देवचंद्रजी विगेरे महान् बुद्धिवान करुण पुरुषोए ते सूत्रोना गूढ जावार्थ आपणी बुद्धि गोचर थई शके एवा उदार हेतुए पोताना अमूख्य ज्ञान तथा

કાલને વાપરી તે સૂત્રોની પવિત્ર જક્તિરૂપ અનેક સુગમ્ય અને પરમ હિતકારી સરલ ગ્રંથો રચી આપણા ઉપર અસીમ ઉપકાર કર્યો, જેની પરંપરા આ પંચમકાલમાં માહરા જેવા અદ્વ્ય મતીને રત્નત્રયના હેતુ રૂપ અમૂલ્ય વચન રત્નોનો લાજ મલે છે.

અરે ! જો તે મહોપકારી આચાર્યો દ્વારા તે પરમ કલ્યાણકારી તીર્થંકર જગવંતની દિવ્યવાણી આપણા સુધી આવી પહોંચી ન હોત તો આ દુષમ કાલમા આ જીવસમુદ્રમાં કૂવતાને કોણ શરણ થાત ? આપણી શી દશા થાત ? પરંતુ કોઈ આપના જાગ્યોદયે આજ સુધી પણ તે દિવ્ય વાણીનો અમૃત સાર આપણને પ્રદાન કરનારા મહાન્ પુરુષો વર્ત્યા જાય છે.

જેના પ્રત્યુપકાર સુધી આપણું સામર્થ્ય પહોંચી શકતું નથી, એમ પ્રતિત થતાં માત્ર પરમ આદર સહિત તે પુરુષોની પવિત્ર વાણીની સેવા કરવી, તેની જક્તિ અર્થે તેહની પવિત્ર વાણીના પ્રસાર થવામાં સેવા વજાવવી તે માહરી શક્તિને લાયક સમજી માહરા કેટલાક ધર્મસ્નેહી સન્મિત્રોનો સન્મતિથી નીચે પ્રમાણે ગ્રંથો પ્રસિદ્ધ કરવા અજિલાષી થાઉં છું.

(૧) “ મહોપાધ્યાય શ્રી દેવચંદ્રજી કૃત અતિત ચોવીશ જિન સ્તવનાવલી ” (શ્રીમાન્ મનસુખલાલજી હરિલાલજી વિરચિત બાલાવબોધ સહિત) જેમાં દ્રવ્યાનુયોગ, ન્યાય અને સંયમ વિગેરે મુક્તિનાં સાધનો સ્ફુટ રીતે સિદ્ધ કરી દર્શાવ્યાં છે.

(૨) “ શ્રુતધરને સોલ ઉપમા ” (ઢાલ બદ્ધ) ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર ઉપરથી. (શ્રીમાન્ મનસુખલાલજી વિરચિત.)

(૩) “ વિષય પરિહાર ” ઇન્દ્રિય પ્રસાજય શતકનો સાર ગ્રહણ કરી વિષયો તરફ વૈરાગ્ય જાવ ઉપજે એવી વૈરાગ્ય જનક ઢાલોનો સંગ્રહ (શ્રીમાન્-મનસુખલાલજી વિરચિત.)

- (૪) “મમત્વ પરિહાર” જે વળે પરદ્રવ્ય પરદેત્ર પરકાલ પરજાવ ઉપરથી મમત્વ બુદ્ધિ ઊઠી સ્વદ્રવ્યાદિકમાં સ્થિતિ થાય એવો પદ્યાત્મક ગ્રંથ (શ્રીમાન્-મનસુખલાલજી વિરચિત.)
- (૫) “સૂત્ર તત્ત્વાર્થ સાર વિચાર” (ઢાલ વચ્ચ) જેમાં તત્ત્વાર્થ સૂત્રના આધારે જીવાદિ તત્ત્વોનું સ્વરૂપ વિસ્તાર પૂર્વક વલા-ણેલ ઢે, ચારે અનુયોગનો જેમાં સંકેપે સમાવેશ ઢે, (શ્રીમાન્-મનસુખલાલજી વિરચિત.)
- (૬) શ્રીમાન્ દેવચંડ્રજી કૃત વિહરમાન વિંશતિ જિન સ્તવનાવલી વાલાવચોધ સહિત.

ૡ પ્રમાણે ઢ ગ્રંથોનો સંગ્રહ કરી તે સંગ્રહિત ગ્રંથને “શ્રી સુમતિ પ્રકાશ” ૡવા સાર્થ નામ વઢે પ્રસિદ્ધ કરું ઢું.

વાલક જેમ જલમાં પઢેલા ચંડર્વિંવ ગ્રહણ કરવાનો મનોર્થ કરે ઢે, તેમ મેં પણ શ્રી જિન વચનની જ્ઞતિના ઢજરાથી માહરી શક્તિનો વિચાર નહિ કરતાં શ્રીમાન્ મહોપાધ્યાય શ્રી-દેવચંડ્રજી વિરચિત વિહરમાન વીશ જિન સ્તવનાવલીનો અર્થ કરવાનો અતિ સાહસિક અને ઢુલ્કર માહરો મનોર્થ શ્રી ગુરુનો કૃપા ડ્રષ્ટિથી સંપૂર્ણ થયો ઢે.

સ્વપર હિત વિચારી કેટલાક પ્રાચીન આચાર્યોના વચનાધારે માહરી મતિ પ્રમાણે તે અર્થ લખ્યો ઢે, ઢતાં તેમાં જે કંઈ માહરી અહ્ય મતિને લીધે સૂત્ર વિરુદ્ધ લલાયું હોય તે હે સુઙ્ગ વિદ્ધરો ! મને અહ્ય મતિ જાણી ક્ષમા કરશો, અને સૂત્ર પ્રમાણે જે વચન હોય તે હંસની પેટે ગુણગ્રાહી બુદ્ધિ વળે ગ્રહણ કરશો ૡ આપ પ્રતિ માહરી નમ્ર વિનંતી ઢે.

આ “શ્રી સુમતિ પ્રકાશ” ઢપાવી પ્રસિદ્ધ કરવામાં માહરા ઢર્મ સ્નેહી વેજલપુર નિવાસી ગાંધી. કોદરલાલ ઢગનલાલે ફારમો તપાસવા લલવા વિચારવા વિગેરેની પુરેપુરી મદદ કરેલ ઢે, તે માટે તેમનો હું અતિશય આજારી હું. અને શ્ચું હું કે તેમના હૃદય કમલમાં ૡવી પ્રવચન જ્ઞતિરૂપ લક્ષ્મી નિરંતર વાસ કરો.

આ ગ્રંથ ઢપાવવામાં થતા સર્વ પૈકી ગોધરા નિવાસી “ બાઈ-
રુઝમાણી હરિલાલ વરજલાલ ” ના સ્મર્ણાર્થે તેમના તરફથી તેમના
જત્રીજા “ શા. મગનલાલ મનસુખલાલે ” રૂ. ૧૫૦ અંકે રૂપીઆ
વસે પચાશ જ્ઞાનના બહુ માનાર્થે જેટ તરીકે અર્પણ કરેલા છે; તથા
બીજા જે પુરુષોષ પોતાના તન મન ધન વિગેરેથી મદદ કરેલી છે
તે સર્વેને કોટીશઃ ધન્યવાદ છે.

આ ગ્રંથ ઢપાવવામાં જે કંઈ દ્રષ્ટિ દોષવડે જૂલો રહેલી, તેમાંની
જેટલી દ્રષ્ટિ ગોચર થઈ તેટલી માટે શુદ્ધિ પત્ર આપેલું છે, ઠતાં જે
કંઈ જૂલો રહી હોય તેમાટે સુધારી વાંચવા હું જલામણ કરું છું.

(સંપૂર્ણ)

चिडडर श्रीमान् मनसुख लालजी.

॥ ૐ શ્રી સર્વજ્ઞાયનમઃ ॥

શ્રીમાન્ મનસુખલાલજીનું સંક્ષિપ્ત જીવન ચરિત્ર

॥ દોહરો ॥

॥ સિદ્ધ સમાધિ મયી સદા, પૂરણ પરમાનંદ ॥

શિવદાયક વંડું સદા, કેવલ જ્ઞાનાનંદ ॥ ૧ ॥

“શ્રીમાન્ મનસુખલાલજી” નો જન્મ પંચમહાલ જીહ્વાના (ગોધરા-ગૌચરા) ગોધરા ગામમાં સંવત ૧૮૯૯ ના માહા વદી ૧૪ ની સવારમાં પોતાના દાદા દોશી. ઇર્ષદાસ દયાલજીના ઘરમાં થયો હતો, અને તેમના પિતાશ્રી હરિલાલ વરજલાલ નામે ગ્રહસ્થ હતા અને તેમની માતૃશ્રી જયંતી નામે હતાં અને તે બંને ધર્મીષ્ઠ હતાં. તે વસ્તમાં આ પંચમહાલ જીહ્વો પાવાગઢ પંચમહાલના નામથી પ્રખ્યાત હતો અને શ્રીમંત શ્રી સિંધીઆ સરકારના તાબામાં હતો. આ જીહ્વો અમુક વરસને માટે પહે આપવામાં આવતો હતો. પટાદારો ફક્ત પોતાની મીલકતમાં વધારો કરી જાણતા હતા અને તેથી કરી રૈયતને જોડતી કેલવણી વિગેરે આપવામાં આવતી ન હતી. જ્ઞાનગી નિશાલોમાં વેપાર સંબંધી જ્ઞાન આપવામાં આવતું હતું, સાધારણ હિસાબ તથા વેપાર સંબંધી નામું તથા વ્યાજ આવકે ઘટલે કેલવણી પુરી થઈ તેવું લોકો સમજતા; ત્યાર બાદ નાના ઢોકરાઈને માથે વેપાર અથવા નોકરી કરવાનું આવી પડતું.

ગોધરામાં તે વસતે જૈન બંધુઈના સારા નશીબે એક હપાશ્રય હતો અને તે તે વસ્તના તેમાં રહેનાર જૈનસાધુ શ્રી રામવિજયજીના નામથી પ્રખ્યાત હતો. તેજીશ્રી સંસ્કૃત તથા માગધી તથા વ્યવહારીક વિદ્યામાં પૂર્ણ જાણ હતા. આ સાધુશ્રીના હાથ નીચે જૈન બાલકોને ગુજરાતી જાણમાં કેલવણી આપવામાં આવતી હતી. સાધુશ્રી રામ-

विजयजी पोताना बाल शिष्योने गुजराती चाषानी साथे जैन पुस्त-
कोनो पण अज्यास करावता हता अने तेड पोताना शिष्य श्री विनय
विजयजीनी मददथी ते वखतना जैन बालकोने सारं ज्ञान आपता
हता.

श्रीमान् मनखुलबालजीने ते वखते तेमना दादा दोशी. अंब-
ईदास दयालजी जे ते वखते जैन पंचना एक आगेवान ग्रहस्थ हता,
ते हमेशां व्याख्यान सांचलवा उपाश्रयमां साथे लई जता हता. घणो
नानो उमरमां पण तेडश्री एकाग्र चित्ते व्याख्यान सांचलता हता; अने
नानपणनो केटलोक गंदापणानी गीतो बीजा बालकोमां जोवामां आवे
ढे तेवी तेडश्रीमां जोवामां आवतो न हतो. बाल वयमां जेवी रीते
नाना ठोकराळ रमनमां पडे ढे तेवी रोते तेडश्री रमतमां पडता नहि.
जन्मनी वखतथो जे जे तेडश्रीना संबंढमां थतुं तेते तेडश्रीना लक्षमां
रहेतुं; अने ते वखतथी जे जे पूर्वजुं ज्ञान होय तेम साधु असाधुनी
परीक्षा तेडश्रीना मनमां हतो. खावा पीवानी बालकोने जेवी लालसा
होय ढे तेवी तेमने न हती. रात्रां जोजनमां, वासी खावामां, तथा
कंदमूल खावामां दोष ढे, ए आदि जे जे जारे दोषो तेमना सांच-
लवामां आव्या हता ते ते तेडश्रीए नानपणथी त्याग कर्या हता
एटले सूत्रमां कहेला घणा गुण ग्रहण करवा अने दोषो त्यागवा एवो
तेडश्रीनो स्वभाव हतो. ज्ञान संपादन करे तेवी एटले आशरे वरस
ठनी उमरना थतां तेडश्रीने साधुश्रीए गुजराती केलवणी आपवा
मांडी, तेनी साथे जैनधर्मनो अज्यास पण वखत जोइ शरु कराववामां
आव्यो, साधुश्रीने लाग्युं के आ बालकने जैनधर्मनो अज्यास कराव-
वाथो एक जैनधर्मनुं सारं बीज रोपाशे; बली ते साधुश्री बोलता के
आ बालक मने तेम कोई पण ग्रंथधारी साधुने नमश वांदशे नहीं
पण फक्त साचो निग्रंथ मलशे तेनेज नमशे वांदशे, एवुं लोको समक्ष
कहेता हता.

આશરે વરસ નવની ઉમરમાં તેડશ્રીએ જીવ વિચાર, નવ તત્ત્વ વિગેરે સાધારણ પ્રકરણોનો અન્યાસ કર્યો હતો. તે વખતે તેડશ્રી ઠાવ આવશ્યક ક્રિયા પણ વિધિ સહિત અર્થ પૂર્વક સારો રીતે કરતા હતા અને તે વખતથી તેડશ્રી સાધુ માત્રને સાધુપણાના ગુણ દેખ્યા વિના નમતા વાંદતા નહિ.

તેર વરસની ઉમર થઈ ત્યારે તેડશ્રીનું લગ્ન શા. મોરારજી કસન-જીની બોજી ઢોકરી સાથે થયું. રીવાજ મુજબ રાત્રે પાનની વીઢી તથા કંસાર ખવડાવવા આગ્રહ કરવામાં આવ્યો પણ તેડશ્રીએ તે વાત કબૂલ રાખી નહીં; તેમ લગ્નના દિવસે નાતના રીવાજ મુજબ પરણનાર વરને માતાએ લઈ જઈ નમાવે પૂજાવેઢે, તે પ્રમાણે કરવા તેડશ્રીને કહ્યું પણ તેડશ્રીએ તે પ્રમાણે કર્યુંજ નહીં.

તેડશ્રીએ ગુજરાતીનો થોમો અન્યાસ કર્યા પઢી શ્રી ગોવાના આવેલા એક મી. કેવીઠ પાસે અંગ્રેજી થર્મ રીઠર સુધીનો અન્યાસ કર્યો, આગલ તે અન્યાસ કરવાની ઈચ્છા હતી, તેમજ જૈન તત્ત્વ સંબંધી સારી-રીતે અન્યાસ કરવાની ઈચ્છા પણ હતી પણ ઘર સંબંધી કેટલાંએક કારણોને લીધે તે વંને ઈચ્છા પૂર્ણ થઈ શકી નહિ. તે વખતે તેડશ્રી કોઈ સ્ત્રી સાથે બોલવા વિગેરેનો કોઈ પણ સંબંધ મન વચન કાયાથી રાખતા નહીં. એ વિગેરે કેટલાંએક નિયમો પચ્ચલાણ લીધા શિવાય પણ સત્તર વરસની ઉમરસુધી તેડશ્રીએ રાખ્યા હતા; એમ હાલ સુધી પચ્ચલાણ લીધા વિના પણ વ્રતી સરસી વર્તણુક રાખ્યા કરે ઢે. પચ્ચલાણ લેવામાં પચ્ચલાણ જાગવા સંબંધી અથવા તે વ્રતના અતિચાર સંબંધી તેડશ્રીને ઘણો ઢર રહેતો હતો. ઉપવાસાદિ કરવાની શક્તિ તેડશ્રીમાં ન હતી તેથી વીશ વરસની ઉમર સુધીમાં (૬૧) એકસઠ ઉપવાસ તથા (૭૫) પંચાશી આંબીલ તથા (૫) પાંચ એકાસણાં કર્યા હતાં.

संवत् १९१७ नी सालमां जीवविचार तथा नव तत्त्वादिकना विचारमां खट्ठव्यना विषयमां वधारे खुलाशो करवानी ईछा थई के समकीत शुं ? साचो गुरु कोण ? साचो धर्म शुं ? तथा धर्मास्तिकायनो खंधप्रजाय शुं ? ए आदि निश्चय करवानो विशेषे लक्ष रह्यो अने तेते शंकाउना खुलासा माटे केटलाएक श्री पूज्यो तथा नामीचा जैन साधुर्त तथा पंक्तिनेने प्रश्न पूढया कर्या पण संतोषकारक जवाब देवावालो कोइ मद्यो नहीं. तेथो तेउंश्रीए नाममात्र साधुर्तनो समागम ते वखतथीज बंध कर्यो हतो, पढी घणी जरुरना कारणे कोइ साधुनी साथे वात करीहशे पण विशेषे परिचय राख्यो न हतो. विशेषे तत्त्वनी शोधमां पढवाथी प्रतिक्रमण, बाह्य व्यवहार व्रत क्रिया उपरथी ध्यान उठाव्युं अने सद्गुरुने शोधवा उपर तथा समकित निर्मल करवा उपर पूर्ण ध्यान राख्युं. तेथी करी जैनधर्मनां पुस्तको वांचवा तथा मनन करवा अज्यास राख्यो, तेमांथी जोईतो सारो सरल मार्ग मद्यो पण गुरुगमनी जरुर बाकी रही अने तेथो कया साधु सरल मार्ग बतावी शके ठे, तेनी शोधमां केटलोएक वखत काढ्यो. डुनियाना चालता नियम प्रमाणे दरेक माणस पोते बह्दारथी सारा देखाय तथा नजदिकना माणसो पोतानां वखाण सारी रीते करे, तेम तेउं दररोज यत्न करे ठे अने तेमां फतेहमंद थाय तो तेउं एम समजे ठे के आ जवनुं सार्थक थयुं; आ क्रमने अनुसारे घणो खरो जैन साधु वर्ग पण चाढ्यो जाय ठे. तेउं पोते पोताने मलेखा वखतनो जोईए तेवो उपयोग करवाने बदले गह्व तथा चेला चेलीउंनी खोटी खटपटमां पके ठे. डुनियादारीमां रहेनार स्त्री पुरुषोने जेम फरजननी लाखसा होय ठे तेमज घणा खरा जैन साधुर्तने पण चेला चेलीउंनी आकांक्षा होय तेम देखाय ठे, तने लीधे तेउं ज्ञान मेलववानो मलेखो अवसर फोगट गुमावे ठे.

जैनधर्मनुं खरुं रहस्य जाण्या वगर घणा खरा जैनवर्गना मा-
णसो मत (श्वेतांबर, कीर्धंबर) विगेरेना फंदमां पकी आमे मार्गे
चडे ठे अने ते आडे मार्गे चकाववामां मुख्यत्वे करीने बंने पक्षना
जैन पंक्षितो अने साधुवर्ग सहायकारी थई पडे ठे एहवुं श्रीमान्
मनसुखलालजीने सिद्ध थयुं. आम करवामां जैनवर्ग तो शुं पण घणा
खरा अन्य धर्मना लोको पण पोताने मखेली तक फोगट गुमावे ठे.
आ प्रमाणे तपास करतां स्थूल दोष वगरना अने सूत्र प्रमाणे शुद्ध
बोलनार सद्गुरु मढ्या नहीं तेथी तेउंश्रीनी साधु उपरनी जे आस्ता
हती ते बिलकुल उठी.

जैन शास्त्रो वांचवा विचारवामां काल व्यतीत थवानी साथे
ज्ञाननो पण वधारो थयो अने पूर्वना ज्ञान उदयथी ज्ञानचक्षु खी-
लवा मांड्यां अने मनमां निश्चय कथों के हवे केवलज्ञानी मढ्या विना
माहरा प्रश्नोनी समाधानी थाय तेवो संजव नथी, एम विचारी आ
काममांथी ध्यान उठावी आजीवीका करवा तरफ लढा खेंची वेपार
अगर नोकरी करवानो विचार राख्यो.

संवत् १९१९ नी सालमां पंचमहालना मुखी गोधरा निवासी
शेठ. इसमालजी गुलामहुसेनजी साहेरवालानो त्यां नोकरीमां जोमाया.
आशरे पांच वरस पढी पोतानी पासे नाणुं एकतुं करवुं एवा अजि-
प्रायथी संवत् १९२४ नी सालमां कलकत्ते जवानी उमेद धारी
व्यापार अर्थे निकढ्या, ते श्री वडोदरा गामे जई कांश्क व्यापार
कथों. तेवामां तिहां दाहोदना महमदअली करीने मोटा वेपारी
मढ्या, ते प्रथमना संबंधवाला हता तेमणे तेउंश्रीने पृष्ठुं के तमो
शा उमेद उपर निकढ्या ठो ? तो तेउंश्रीए कहुं के माहरे कलकत्ते
नोकरी करवा सारुं जवुं ठे त्यारे ते महमदअलीए कहुं के ते करतां
हमारी पासे आवो तो नोकरी अने वेपार बंने तमोने सारुं फायदा-
कारी थई पडशे. एम सांजली तेउंश्री कलकत्ते जवानो विचार बंध

રાણી તે મહમદઅલી સાથે દાહોદ ગયા, ત્યાં નોકરી તથા વેપાર બંનેમાં સારી પેદાશ થવા લાગી. તેહશ્રોને વેપાર અર્થે દક્ષિણ, કોંકણ, માલવા, સોરઠ, કાઠિયાવાર વિગેરેમાં જવાનો જ્યારે જ્યારે પ્રસંગ આવતો ત્યારે ત્યારે જૈનધર્મના સાધુઝંની તપાસ કરતા પણ સાચા તત્ત્વને બતાવનાર ગુરુ કોઈ મળ્યા નહિ. વલી સર્વે અન્ય ધર્મ શાસ્ત્રી-ઝંના તત્ત્વોનું પણ શોધન કર્યાં કર્યું, “બાયબલ, ઝબૂર, તોરાશ્ન, કિલામેસરીફ” વિગેરે શાસ્ત્રો સારી રીતે તપાસ્યાં, વલી વેદનું નિગમ શાસ્ત્ર, ગીતા, પંચિકરણ આદિ તે લોકોની ગુરુગમ સહિત તેમની સાથે રહી સારી રીતે તપાસ્યાં, તથા વેદની શ્રુતિઝં વિગેરેનો ઘણો તપાસ કચ્છો, વલી ઘણા વેદ વાદિ, સાંખ્ય, વૈશેષિક, જૈમોનીય, મી-માંસક, યોગ શાસ્ત્રવાલા તથા મુસલમાનો તથા સ્ત્રીસ્તીઝં સાથે વાદ-વિવાદ ચર્ચા કચ્છ્યાં કરી પણ કોઈ સાથે ઝઘમ્મો ટંટો કચ્છો નથી તેમ તેહનું મન પણ ડુઝવ્યું નથી પણ સલાહ તરીકે વાત ચર્ચા કરતા કે જેથી તે લોકો ફરીથી વાત કરવા સુશી રહેતા. પોતાને જૈનનો અથવા ઢીઘંબર શ્વેતાંબર વિગેરે કોઈપણ મતનો હઠવાદ કે પક્ષપાત નહોતો પણ ન્યાયની વાત જે પોતાને નિશ્ચય થાય તેજ ધ્યાનમાં રાખતા.

સંવત્ ૧૯૨૫ ની સાલમાં પંચમહાલ જિલ્લાના કાલોલ તાલુકાના ગુસર ગામની નજદીક એક ગુફાની અંદર જૈનમુનિ “શ્રી હુકુમ-મુનિજી” મહારાજ આવી પધાર્યા, અને ત્યાં તેહશ્રી આશરે દશ વાર-દિવસ ધ્યાન કરવા રહ્યા. તે બાબતની વેજલપુર નિવાસી જૈન ગૃહસ્થોને સ્વબર પડવાથી તે ગૃહસ્થો તથા લગ્ન પ્રસંગે વેજલપુર આવેલા ગોધ-રાના જૈન ગૃહસ્થો મલી હર્ષ સહિત વધતે આનંદે ઘણા આગ્રહ પૂર્વક મહારાજશ્રીને તેમવા માટે ગયા. મહારાજશ્રી તેહના ઘણા આગ્રહથી વેજલપુર પધાર્યા, સંઘના આગ્રહે કેટલાક દિવસ વેજલપુરમાં રહ્યા. ત્યાં

ते साधुश्री पोताना स्वाभाविक गुण धर्मोपदेश करता अनेक जव्य जनोने प्रतिबोधता ज्ञान दर्शन चारित्र वडे कर्म क्य करता अने ग्रंथो पण रचता हता, घणा अन्य दर्शनीयो पण महाराजश्रीनीदेशना सांजलवा आवता हता अने पोताना प्रश्नो खुलासो पामी घणा खुशी थता, तेमज महाराजश्रीनां घणां वखाण करता हता. गोधरा तथा वेजलपुरना गृहस्थोने ते महाराजश्रीनी देशना अति चमत्कारोक अने आश्चर्य उपजावनारी लागी.

श्रीमान् मनसुखलालजीना मित्र गोधरा निवासी शा. मनसुखलाल देवचंदे श्रीमान् मनसुखलालजीने पत्रद्वाराए सूचव्युं के श्री हुकुममुनीजी नामना एक साधु हालमां वेजलपुर आवी पधारेलाला ठे अने ते अध्यात्म ज्ञानी तथा ध्यान अज्यासी ठे तेथी ते महाराजश्री तमारा प्रश्नो उत्तर आपसे, एहवुं अमारा धारवामां ठे माटे तमो आ पत्रथी तुरत अतरे आवजो. ते कागल तेउंश्रीने मलतां तेना उत्तरमां तेउंश्रीए पोताना मित्र मनसुखलाल लपर लख्युं के तमे पोते समजी लेजो, मने तो एहवा घणाए मढ्या ठे, केमके घणा साधुउने मलवाथी प्रथमथीज तेउंश्रीनुं चित्त नाउमेद थयेलुं हतुं. इहां लगी के हमणां जैन तत्त्वनो साचो उत्तर आपी शके एहवो कोई जणातो नथी तो फोगट श्रम शा वास्ते करवो ? त्यार पढी बे चार पत्रना जुवाब सवाल तेउंश्रीने पोताना मित्र साथे थया, आखर तेउंश्रीना मित्र मनसुखलाले लख्युं के तमारा मुख्य बे चार प्रश्नो लखजो एटले अमो महाराजश्रीने पूठीने तेनो उत्तर तमोने लखीशुं पढी तमाकं मन माने तो आवजो. त्यारे तेउंश्रीए पत्रद्वाराए प्रश्न लखी मोकढ्यां ते नीचे प्रमाणे—

१ गुणगणां एटले शुं ?

२ धर्म शुं ? अने ते रुपी के अकूपी ? अने ते आत्माथी जिन के अजिन ए आदि ?

३ धर्मास्तिकायनो खंधपर्याय ते शुं ?

उपर प्रमाणेनां प्रश्नो लखी तेउश्रीए तेमना मित्र मनसुखलाल
उपर मोकल्या एटले ते पत्र लेई ते मनसुखलाल महाराजश्री
पासे गया अने उपरना प्रश्नो पूढ्या तेनो महाराजश्रीए उत्तर
आप्यो के कोई रात दिन वे वरस सुधी माहरी पासे बेसे
पण ए प्रश्नो नो पुरो उत्तर लखी शकाशे नहि माटे तेमने
समजवुं हशे तो आवशे. ठेवट महाराजश्रीए ते कागल पोताना
हाथमां लई वांची जोयो तो तेमां लख्युं हतुं के आ प्रश्नो नो
पुरो उत्तर तमे समजी लेजो अने संक्षेपे मने लखी जणावजो,
आ बीना वांची महाराजश्रीए संक्षेपे उत्तर लखाव्यो. ते
कागल तेउश्रीने पहुँचतांज मनमां आव्युं के अहिंथां कांई सारो
खुलासाबंध उत्तर मले तेम जणाय ठे, मुनि पण ज्ञानी अने सम-
जाषी होय एम जणाय ठे, माटे नोकरी विगेरेतुं गमे तेम थाय पण
जाते जई महाराजश्रीने मलवुं जोईए एम विचारी शेठनी रजा लई
तुरतज श्री दाहोदथी नीकली बीजे दिवसे सांजना चार वागतां
गोधरे आव्या, अने तुरतज तेवातनी खबर पकतां गोधरावाला तेमना
मित्र मनसुखलाल विगेरे दश बार आवकोए तेमनी पासे आवी कह्युं
के अत्यारेज वेजलपुर जवुं जोईए केमके ए मुनि कोईना प्रतिबंधमां
नथो, घडीमां विहार करे तो आपणो उमेद अटके, एम कहेवाथी
तेज दिवसे गोधराथी नीकली कहेवा आवेला आवको साथे रातना
आठ नव वागताना सुमारमां वेजलपुर जई पहुँच्या अने वांढित
प्रश्नो महाराजश्रीने पुढतां केवलज्ञानीनी पेठे उत्तर मढ्यो. ते सां-
जली तुरतज बहु जय, ताप, अने क्लेश उतरी गयो; अने मनमां
आव्युं के शुं आ केवली ठे ? ए विगेरे मनमां विचारो आव्या अने
सर्वे प्रश्नोना उत्तरथी निःशंक समाधि थई. क्रोनो मण चार जेम
माथा ऊपरथी उतरी जाय तेथी जे हलवा पणुं लागे अने अंगमां

जेम वीर्य फुरे तेम ज्ञानानंद वीर्यनी स्फुरणा थई. एज तरण तारण, एज साचा गुरु, एज माहरा धर्माचार्य ठे, ए समान में कोईने आजसुधी गुरु जाएया नथी एम तेउंश्रीना मनमां निर्धार कयों. त्यारबाद गोधरावाला श्रावको आप्रहू करी महाराजश्रीने गोधरे तेमी लाव्या, त्यां महाराजश्री पासे आठ दिवस सुधी श्रीमान् मनसुखलालजी रह्या. वली विविध प्रकारे रहस्यो सहित प्रश्नो पुढ्यां अने महाराजश्रीनी शुरू नयनी देशना सांजव्या करी. आखर दाहोद जवा साकू रजा मागो अने कहुं के आजथी माहरे तमारुं शरण ठे अने मने शो हूकम फरमावो ठो ? त्यारे महाराजश्रीए कहुं के “एज एधीज सर्वे कार्य तथा समाधानी थशे” एम रजा मलवाथी उपाश्रयथी बहार निकल्या पठी पांच सात डगलां घर तरफ वलतां मनमां आव्युं के “एज एटले पोतानी निर्मल ज्ञायकतामां उपयोग देवो तथा तिहांज थिरता वधारवो अने परद्वयना ममत्वे अगर राग द्वेषादिके उपयोग चूकवो नहि अने एज बदले पुद्गल विषयादिनो राग तजी उपयोग थिरता अर्थे शुरू नये सिद्धांत अज्यास कर्या करवो” ए विचार आवतां अजेदध्यान नहि पण अजेदध्यान जेवो एक मोटो परम उल्लास आव्यो के ज्ञायकतामां उपयोग थिर राखवो एमां धर्म संबंधीना असंख्याता योगो समाथ ठे. हांत्थादि दश धर्म, पंच महाव्रत, पंचाचार, खट् आवश्यक, पूजा, शील, तप, संयमादि सर्वे धर्मानुष्ठानोनो ज्ञाव एमां समाथ ठे. माटे हवे ज्ञान दर्शन चरण वीर्यादि आत्म स्वज्ञाव पर्याय जे कर्म योगे मलिन थया ठे ते सर्वे कर्मयोग वर्जी स्वज्ञाव योगे थिर रमण करवाथी सर्वे शुद्धात्म स्वज्ञाव निर्मल थशे एम आनंदनो उज्जरो वारवार हृदयमां आव्यां कयों. रस्ते चालतां आनुं अवलुं ध्यान गयुं नहि, घेर जई घरना कामथी परवारी दाहोद जता सुधी आनंद शिवाय बीजुं कांइ मनमां आव्युं नहि त्यारबाद पण आनंदनो उठावो मटी धीरे धीरे आनंद

જમાવ થયો, હરેક કાર્ય કરતાં વારવાર સ્વચ્છાવ રમણ આવતું રહ્યું અને આનંદમાં વૃદ્ધિ થતી રહી.

સંવત ૧૯૨૯ માં નોકરી ઢોઢો દાહોદમાંજ પોતાના નામની પેઢી સુધ્ધી કરી આરુત વિગેરે રોજગાર શરુ કર્યો, પોતે અને બે વાણોતર મલી પેઢીનું કામ ચલાવ્યું. તે વખતમાં શ્રી દેવચંદ્રજી મહારાજ કૃત “નયચક્રસાર, આગમસાર” વિગેરે ગ્રંથો વાંચવામાં આવ્યા, વલી તે શિવાય કુંદકુંદમુનિ કૃત “સમયસાર, પંચાસ્તિકાય, પ્રવચનસાર, અષ્ટ પાહુડ આદિ” તથા શ્રી યશોવિજયજી કૃત “દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયનો રાસ, અધ્યાત્મસાર” વિગેરે ગ્રંથો વાંચવા અને ઉપદેશ દેવાનો શરુ થયો, કોઈ કોઈ વખત ગોધરા, બેજલપુર આવતા ત્યારે પણ ઉપદેશ કરતા રહેતા.

આશરે સંવત ૧૯૩૯ ની સાલમાં દાહોદની ઢુકાનનું કામ વડા પુત્ર મગનલાલને સોંપી વ્યાપાર માટે રતલામ ગયા, તિહાં બે ત્રણ વરસ સુધી કાંઈ ઉપદેશની વાત કરી નહિ પણ આશરે સ્વચ્છાવ બુખ્યો રહ્યો નહિ પટલે કેટલાક તિહાંના નિવાસી તેરાપંથી ગૃહસ્થો જેઠમલજી, હીરાચંદજી, તારાચંદજી, નિહાલચંદજી, વિગેરેને શુરુ તત્ત્વની શ્રદ્ધા પ્રતિત કરાવી. વલી તેરાપંથીઝના સાધુ દીપંચદજી, ઢાલચંદજી વિગેરે તથા સાધવી જૂરાંજી વિગેરે કેટલાકને તથા કેટલાક મંદિર માર્ગીઝને શુરુ તત્ત્વનો પ્રતિત કરાવી. તેઝશ્રી પોતાનું ધ્યાન નિર્મલ રાખવા ગામ બહાર હવા ખાવા જતાં આવતાં અને પાઢલી રાતે અગર જે જે વખતે પોતાના મનને અવકાશ મલતો તે તે વખતે ઉપયોગની થિરતા શુરુતા વધારતા રહેતા. દાહોદની ઢુકાનનું કામ તેઝશ્રીના વના પુત્ર મગનલાલજાઈ ચલાવતા હતા તેથી તેઝશ્રીને તે તરફની ફિકર બિલકુલ હતી નહિ.

સંવત ૧૯૫૦ ના આસો માસમાં તેઝશ્રી દાહોદ આવી રહ્યા અને ત્યાં પણ તત્ત્વનો અગ્યાસ તથા ઉપદેશ ચાલુ રાખ્યો. અને ગ્રંથો રચવા

उपर ध्यान लाग्युं घणुं हुता ग्रंथो शिवाय अंग उपांगो पुरेपुरां पोताना सांजलवामां नहोतां ते कमके कमके मंगावी वांचवा मांड्यां. एटलामां दरदथो आंख बगरवा मांसी त्यारे तेठ घणी मुश्केलीथी पोते वांचता हुता पण ग्रंथो पहेला वांच्या निरधार्या हुता ते उपरथी उपदेशनी रुचि थया करती हती पण अंगो उपांगो पुरेपुरां सांजलवा न मढ्यां तेथी घणी नाउमेदी थई.

संवत १९५३ नी सालमां तेठश्रीना मनमां आव्युं के में सूत्रो सांजलव्यां नथी अने मात्र ग्रंथो सांजली वांचीने उपदेश कळुं तुं ते सारी वात नथी अने जगवती सूत्र विगेरे कोई कोई सूत्रो बालपणामां सांजलव्यां पण हुतां पण तेनी पुरेपुरी स्मृति विना अने नयझाने निश्चय कर्या विना बालजीवने उपदेश देवो तेमां उत्सूत्रनो मोटो जय ठे केमके उत्सूत्र बोलवा जेवुं कोई मोटुं पाप नथी. एम विचारी उपदेश करवो बंध राख्यो अने शुद्धात्म तत्त्वनुं ध्यान करवुं एज पोताने माटे श्रेय ठे एम जाणी ध्यान करवानो तथा मात्र पोतेज वांची समजवानो विचार राख्यो. पण दिने दिने आंखे कांईक दरद वधवार्थी आंखनी शक्ति मंद पडी गई त्यारे सगा अने मित्रो पासे जाचना करो के कोई मने सूत्रो वांची संजलावे तो तेनो हुं मोटो आचारी थईश. वखते कोईए कांई वांचो आप्युं पण अखंरुधारा श्रुतज्ञाननो अगर श्रुतश्रवणनो स्वाद मढ्यो नहि. तेथी चित्तमां घणो खेद थयो, पूर्वकृत पापनो घणो पश्चाताप आव्यां कयों, मने दीन अनाथने सूत्र वांची आपनार कोण मळे? एम चित्तमां तेठश्रीने घणो खेद उपज्यो. स्कूलोमां जणेलो ओकराळने पण पगार आपी आपीने केटलीक वखत केटलाक मास सुधी वंचाव्युं पण कांई प्रसन्न पळ्युं नहि. एम आशरे संवत १९५५ नी साल सुधी सूत्रो सांजलवा न मढ्यां ते बाबतनुं मनमां घणुं दुःख वेवुं. आखर एज

संवत् १९५५ ना चईतर मासमां पूर्व महत्त्व पुण्य योगे “ कस्तुरां ” नामनी एक बाई तेउंश्रीने त्यां आवी तेने तेउंश्रीए पुठुं के हे बाई ! तुं शा कामे आवी ठे ? ते बाईए कहुं के माहरे दवा विगेरे कांई पण संसारी काम नथी पण हुं सहजे आवी तुं, मने कांई तत्त्वनी वात समजावो. त्यारे ते बाईने तेउंश्रीए कहुं के में उपदेश देवो बंध कर्यो ठे. तेवामां तेणीनी बेहेन “ हमीरां ” ते पण तिहां आवो, ते बंने बेहे-नोए उपदेश माटे घणी खेंच करी अने तेउं बोली के हमो खरा मध्याने खरा ताप वखते उपदेश सांजलवा आवीशुं के जेथी तमोए उपदेश बंध करेखो ठे अने अमने समजावो तेनी कोईने खबर परुशे नहि के जेथी तेउंने मातुं पण लागशे नहि. ए प्रमाणे तेउंनी वधारे खेंचथी शुरू तत्त्व अने शुरू उपयोगनो उपदेश शुरुआतथीज करवा मांड्यो. ते बाईउं तीर्थकरोनां शुरू स्याद्वाद वचनो अमृत पेठे गट गट पीवा लागी अने पोताना आत्म अंगे प्रगमाववा लागी. पढीथी उपदेश बंध करवाना वात करी पण ते बाइउंए ते वात कबुल करी नहि अने तेउं बोली के हमे तां दररोज तत्त्वोपदेश सांजलवा आवीशुं. त्यारे तेउंश्रीए कहुं के हे बाइउं ! “ माहरे सत्रो सांजलवानो उमेद ठे पण उपदेश देवानो उमेद नथी ” त्यारे ते वे बेहेनोमांथी कस्तुरां बोलीके तमारे जे जे सूत्रो सांजलवानो अजिप्राय होय ते ते सूत्रो हुं तमोने वांची संज-लावीश अने तेनो अर्थ समजाववा पण तमो रोकाशो नहि, पण तमो सूत्रो सांजल्या पहेलां अने पढी जे जे तत्त्व संबंधी हुं तमोने प्रश्नो पूबु ते ते मने कक्षा करी समजावता रहेजो. पढी ते कस्तुरां वाइए अखंड पांच पांच ठ ठ कलाक सुधी खेद आलस उंघ नाउ-मेदी विना आशरे पंदर सूत्र तेउंश्रीने चार पांच वरस सुधीमां वांची संजलाव्यां. वली पांच सात सूत्र बेजलपुर निवासी “ गांधी-दलसुख नाथजीए ” पण तेउंश्रीने वांची संजलाव्यां. ए शिवाय बाकीनां सूत्रो कोइ कोइ वांची आपनार मद्या. ते सूत्रोनी विगत-

“आचारांगादि अगीआर अंग, जीवाजिगम, पन्नवणा, उववाइ
सूत्र, रायपश्रेणी, महानिशीथ, नंदीसूत्र, अनुयोगद्वार, उत्तराध्ययन,
दश पयन्ना मांहेथी आशरे ठ सात पयन्ना, दश वैकालिक”

कुल ठवीश सूत्र तथा ए शिवाय पण केटलांक सूत्रोमांनो कोई
कोई जाग तेठ्ठरीए सांजद्वयो. ए शिवाय “सुमतिर्तर्क, पंचवस्तु,
खट्दर्शन समुच्चय, विशेषावश्यक, स्याद्वादमंजरी, स्याद्वाद रत्ना-
करावतारिका, तत्त्वार्थ टिका” ए आदि केटलाक ग्रंथो महान्
पंडितोना करेला तेठ्ठरीने कोई कोई वांची संजलावनार मढ्या,
पण मुख्य “कस्तुरां वाईनी” तेठ्ठरीने पूर्ण मदद हती तेथी
तेठ्ठरी ते कस्तुरां वाईनो महान् उपकार मानता रह्या अने ते
वाईने शुद्धात्म जावमां द्रढ करवाने माटे विशेषे करी उपदेश
देता रह्या. तेठ्ठरी उपदेश देवाने उत्सूत्रना जयथी करता हुता
अने घणी वखत उपदेश देवो बंध करता हुता पण ते वाईना
आग्रहथी आजसुधी उपदेश देवो चालु वत्ते ठे.

ते वाई पाठलथी पोताना पती “शा. संतोकचंदजी माणिकचंदजी”ने
पण तेठ्ठरी पासे लावी अने ते पण उपदेश सांजली थोडाज वखतमां
शुरू तत्त्वना जाण थया. जेणे “श्रीदेवचंद्रजी कृत वीशो” नो बालाव-
बोध कर्यो ठे, ते वांचवाथी पंडितोने तेमनी पंडिताई तथा ज्ञान के रुचि
समजाशे. ए शिवाय ते “संतोकचंदजीए” केटलांक अध्यात्मिक पदो
विगेरे रच्यो ठे. ते सर्वे आ नीचे लखेला ग्रंथोमां सामेल ठे. ते जोएथी
तेमनी विद्वता प्रगट जणाइ आवशे. आज पण श्रीमान् मनसुखला-
लजीनी शैलोमां सर्वेथी संतोकचंदजी घणी चढती पायरीमां ठे अने
तेठ्ठरी एमनो सलाहथोज बर्ल्या करे ठे. ए संतोकचंदजी तथा चंपा-
लाल, जेचंद, गीरधरलाल, ठोटालाल मनसुखलाल विगेरे दाहोदमां
केटलाक जाईठ तथा केटलीक बेहेनो केई दरजो तत्त्वज्ञान पामेलांठे.

અને એમને લીધે દાહોદના દીંગંવરી લોકોમાં પણ કેટલો સુધારો થતો આવ્યો છે. શિવાય કેટલાક બ્રાહ્મણો અને મુસલમાનો વિગેરે પણ તેહશ્રીના વોધને ચહાય છે.

સંવત ૧૯૫૭ ની શાલથી તેહશ્રીએ ગ્રંથ રચવા શરૂ કર્યા. તેમાં તેહશ્રીને મૂલ્ય પાળે સમજાવે ઉપર ધ્યાન વધારે હોવાથી “ સામાયક સિદ્ધ્યુપાય ” નામનો પહેલો ગ્રંથ કર્યો, ત્યાર બાદ શુદ્ધ ઉપયોગ ઉપર ધ્યાન તેથી “ શુદ્ધોપયોગ પ્રવેશિકા ” નામે ગ્રંથ કર્યો, વલી કસ્તુરાં વાડનો મહત્ ઉપકાર પોતાના મનમાં હતો અને તે વાડે ગામ “ રાણાપુર ” ગણ્યાં હતાં, ત્યાં તેમનો વોધ ડઢ રહેવા માટે “ આત્મવોધ પત્રિકા ” નામે ગ્રંથ રચી તે વાડે ઉપર લખી મોકલાવ્યો તથા અનુજવમાં પ્રેમ હતો તેથી “ અનુજવ પ્રવેશિકા ” નામનો ગ્રંથ રચ્યો, તથા ડ્રવ્યાનુયોગ વિના જે અધ્યાત્મનો ઉપદેશ તે કૂટસ્થ એકાંત જેવો થઈ જાય છે માટે “ સમ્યક્ ન્યાય સુધારસ ” નામે ડ્રવ્યાનુયોગનો ગ્રંથ રચ્યો. એમ એ પાંચ ગ્રંથો સંવત ૧૯૬૨ સુધીમાં પુરા કર્યા તે સંવત ૧૯૬૩ ની સાલમાં “ શ્રી સુમતિ વિલાસ ” નામના પુસ્તકમાં ઉપરના પાંચ ગ્રંથોનો સમાવેશ કરી દાહોદનિવાસી “ શા. સંતોકચંદજી માણેકચંદજી ” વિગેરેએ ટપાવી પ્રસિદ્ધ કરેલા છે.

ત્યાર પછી શુદ્ધ વ્યવહાર સહિત નિશ્ચયમાં ધ્યાન રાખવા માટે “ શ્રી સુમતિ વ્યવહાર ” નામનો ગ્રંથ તેહશ્રીએ સંવત ૧૯૬૩ ની સાલ સુધીમાં તૈયાર કર્યો તે ગ્રંથ સંવત ૧૯૬૪ ની સાલમાં દાહોદનિવાસી શા. સંતોકચંદજી માણેકચંદજી વિગેરેએ ટપાવી પ્રસિદ્ધ કર્યો છે. એમાં ઉત્તરાધ્યયનના મોક્ષમાર્ગ નામા અઠાવીશમા અધ્યયનના સારની ઢાલો, તથા સમ્યક્પ્રાક્રમ નામના ડંગણતીસમા અધ્યયનના સારની ઢાલો, તથા અનાથી મુનીની સફળાય, વલી શ્રી કેશી સ્વામી

તથા શ્રી ગૌતમ સ્વામીના પ્રશ્નોત્તરની ઢાલો, તથા તેર ક્રિયાની સદ્દેશાચારીની ઢાલો, તથા ઉત્તરાધ્યયન માંહેલા કોઈ કોઈ વિષયનો ઢાલો, તથા સદ્બોધ અષ્ટોત્તરી, તથા ઘડુંલીઝ, તથા પરચુરણ સ્તવનો, તથા પદો, સદ્દેશાચારી, તથા રુષાદિ ચોવીશ જિનોની સ્તવન ચોવીશી અર્થ સહિત, તથા ચૈત્યવંદન ચોવીશી અર્થ સહિત, તથા ચોવીશ જિનોની થોયો, તથા નવપદની નવ થોયો, તથા સુબોધ પ્રકાશક ઢંદ કે જેમાં નવ તત્ત્વનું સ્વરૂપ તથા ક્રોધાદિક કષાયોના ડુર્ગુણો તથા તેને જીતવાના ઉપાયો દર્શાવ્યા છે એ આદિ વિષયો છે.

ત્યાર બાદ નવપદ ધ્યાન અર્થે “નવપદ પૂજાદિ સંગ્રહ” નામનો ત્રીજો ગ્રંથ તેડશ્રીએ સંવત ૧૯૬૫ ની સાલ સુધીમાં તૈયાર કર્યો તે ગ્રંથ “સંતોકચંદજી” વિગેરે સંવત ૧૯૬૫ ની સાલમાં ઢપાવી પ્રસિદ્ધ કર્યો છે. જેમાં નવપદ પૂજા મૂલ તથા અર્થ સહિત, તથા જિનવાણી ઢંદ બાવની, તથા પરચુરણ ઘડુંલીઝ, સ્તવનો, પદો, તથા મહોપાધ્યાય શ્રી દેવચંદ્રજી કૃત પ્રજ્ઞજનાની સદ્દેશાચારી મૂલ, તથા અષ્ટ પ્રવચન માતાની સદ્દેશાચારી પોતાના કરેલા અર્થ સહિત, તથા સાધુની પંચ જાવના પોતાના કરેલા અર્થ સહિત, તથા “સંતોકચંદજી માણેકચંદજી” કૃત ચૈત્યવંદનો, ઢંદો, પદ વિગેરે, તથા “બેહેન કસ્તુરાં કૃત” ઢંદ, સ્તવન વિગેરે તથા પૂર્વાચાર્ય શ્રી વિજયચંદ્ર સૂરિનો કરેલો ગૌતમ સ્વામીનો રાસ-પોતાના કરેલા અર્થ સહિત એ આદિ વિષયો છે.

ત્યારબાદ દ્રવ્યાનુયોગના વિશેષ જાણપણા માટે “શ્રીસુમતિ પ્રકાશ” એ નામનો ચોથો ગ્રંથ તેડશ્રીએ સંવત ૧૯૬૬ ની સાલ સુધીમાં તૈયાર કર્યો તે સંવત ૧૯૬૬ ની સાલમાં દાહોદ નિવાસી “શા. સંતોકચંદજી માણેકચંદજી” ઢપાવી પ્રસિદ્ધ કર્યો છે. જેમાં મહોપાધ્યાય શ્રી દેવચંદ્રજી કૃત અતીત સ્તવન ચોવીશી પોતાના કરેલા અર્થ સહિત, તથા શ્રી દેવચંદ્રજી કૃત વિહરમાન સ્તવન વીશી સંતોકચંદજી માણેકચં-

દર્જીના કરેલા, અર્થ સહિત, તથા શ્રુતધરને સોલ ઉપમાનો ઢાલો, તથા વિષય પરિહારનો ઢાલો, તથા મમત પરિહારની ઢાલો, તથા સૂત્ર તત્ત્વાર્થ સાર વિગેરે વિષય છે.

સંવત ૧૯૫૬ ની સાલમાં ટુકાલ પડ્યો તે વખતે દાહોદમાં કુઝા વિગેરેમાં પાણી છૂટ્યું અને ઢોહોલું પાણી વાપરમાં લેવું પરતું હતું, તેવામાં ગોધરા ગામે એક વોહોરાની મંદગી મટામ્વા સારુ તે વોહોરાએ તેહશ્રીને તેડાવ્યા, તેથી તેહશ્રીને ગોધરે જવું પડ્યું અને કેટલાક દિવસ તિહાં રહેવું પડ્યું. પટલે તિહાંના નિવાસી શ્રાવક લોકો તત્ત્વનો ઉપદેશ સાંજલવા આવવા માંડ્યા અને ગોધરે પાણી તથા દૂધ ચોરૂલું મલતું હતું તેથી તિહાં તેહશ્રીએ વધારે દિવસ મુકામ રાખવો નિશ્ચય કર્યો. જાઈઁ તથા વેહેનો મલી આશરે ત્રીશ ચાલીશ જણ ઉપદેશ સાંજલવા આવતા હતા, તેમાં “સમરત અમોચંદ” નામે એક બાઈને શુદ્ધાત્મ તત્ત્વ આરાધવા બદલે અને ડ્રબ્ય જાવદયા આદરવા ચિત્તમાં ચોટ લાગી—ઉપદેશ લાગ્યો. ત્રણમાસ રહીને ત્યારબાદ તેહશ્રી દાહોદ ગયા અને તે “સમરત અમોચંદ” એક બોજાને વાત કરવાથી ગોધરા નજીકના વેજલપુર ગામ નિવાસી પણ કેટલાક શ્રાવકો ઉપદેશ સાંજલવાના વધારે રાગી થયા. કેમકે તે વેજલપુરના શ્રાવકો પણ ગોધરે આવતા ત્યારે તેહશ્રીનો ઉપદેશ સાંજલવા પ્રથમીજ આવતા હતા. તેમાં ગાંધી કોદરલાલ ઢગનલાલ, તથા દલસુલ નાથજી, તથા મળીલાલ લેમચંદ વિગેરે વિશેષ રુચી વાલા થયા. સંવત ૧૯૫૯ ની સાલમાં બાઈ-સમરતે વેજલપુર જઈ ઉપદેશ ફેલાવ્યો તેથી કેટલાક જાઈઁ તથા વેહેનો રુચી વાલાં વધ્યાં તે વેજલપુર વાલાની રુચિ અને આગ્રહથી સંવત ૧૯૬૦ ના અરસામાં તેહશ્રી પણ આશરે એક માસ રહેવું ધારી શ્રી વેજલપુર ગયા ત્યારે સંતોકચંદજી તથા કસ્તુરાં બાઈ તથા સમરત વિગેરે સર્વે સાથેજ હતાં. ઘણા દિવસ ઉપદેશ ચાલવાથી વેજલપુરના

आवकोमां घणा जीवो रुचिवाला थया, त्यार पढी दरसाल थोका थोडा दिन वेजलपुर तेउंश्री आवता अने उपदेश आपता रह्या. एम संवत १९६५ नी साल सुधी बन्थुं; पढीथी वृद्धावस्थाने लीधे तथा कावी आंखे उपदेश देतां वधारे दरद थवा लाग्युं तेथी संवत १९६६ नी सालमां तेउंश्री वेजलपुर जई शक्या नहोता. पण संवत १९६० नी सालथीज वेजलपुरमां शास्त्र वांचवा, सांजलवा, जणवा, विचारवानो अज्यास दिने दिने वधतो रह्यो. अने जणनारनो, जणावनारनो टाईम नियम सारी रीते बंधायो, तेथी शास्त्र अज्यासनुं काम सारी रीते धमधोकार चाड्युं अने तत्त्वनी छुट रुचि, प्रतिन, वधवा लागी. वेजलपुरना रुचिवंत आवको वार मासमां पांच सात वखत उपदेश सांजलवा तेउंश्री पासे दाहोद जावरु आवड करता रह्या. तेउंश्रीना करेला ग्रंथोनो जथो अने अज्यास वध्यो, तेम श्री देवचंद्रजी कृत, श्री यशोविजयजी कृत, श्री हरिचंद्र सूरि कृत, श्री कुंदकुंदमुनि कृत, ए विगेरे महान् पंक्तितोना रचेला ग्रंथो तथा पिसतालीश आगम माहेला घणा सूत्रो मंगावी मंगावी दाहोद, गोधरा, तथा वेजलपुर निवासी सर्वे संघ वांचता, तपासता, विचारता, अज्यास वधारता रह्या. गोधरामां “ शा. सामलदास गीरधरलाल ” विगेरे केटलाक जाईउं तथा वेहेनो वधती रुचिवालां थयां.

हालमां तेउंश्रीनुं शरीर अशक्त रहेडे तेथी ग्रंथो रचवानुं काम बंधे. तेम उपदेश पण उठोज चालेडे. कदापी शरीर सुधरो शक्ति सारी आवशे तो पाहुं पूर्व प्रमाणे कार्य बनतुं रहेशे.

तेउंश्रीना ग्रंथो वांचवाथी वांचनारने एहवो जास थायडे के आ ग्रंथो जैनधर्मनां घणांज पुस्तको वांच्या पढी रचाया हशे. व्याकरण अने पिंगलनो अज्यास कर्या वगर तेमज संस्कृत अने मागधी जाणाना ज्ञान वगर जैनधर्मनां पुस्तको वांचवामां घणीज अडचणो पडे ठे तो

લખવા અને રચવામાં આથી વધારે અનુચળો પડે એ સાધારણ અક્ષ-
લનો માણસ પણ સમજી શકે તેમ છે.

શ્રી માનુ મનસુખલાલજી પોતે જે જે ગ્રંથો રચી શક્યા છે તે હાલના
અન્યાસથી નહીં પણ પૂર્વના જ્ઞાનના વલ્લથી રચી શક્યા છે એમ કહીએ
તો તેમાં અતિશયોક્તિ નથી. તેડશ્રીના વનાવેલા ગ્રંથોનો સાધારણ
માણસ પણ કેટલેક દરજ્જો અર્થ સમજી શકે તેમ છે કેમકે જાણ
ઘણી સરલ છે, પણ જે વાંચતે તેડશ્રી પોતે પોતાના અથવા તો પૂર્વાચા-
ર્યોના કરેલા ગ્રંથોનો અર્થ સમજાવે ત્યારે ઘણી ન્યાય યુક્તિથી સમ-
જાવે છે તેથી સાંજલનારને સ્પષ્ટ રીતે અર્થ સમજાય છે, જ્ઞાન ફેલે છે.
અને જેમ જ્ઞાન સમુદ્રની લહેરો લેતા હોઈએ એમ સાંજલનારને લાગે છે.
એમના કહેવામાં સર્વે વિદ્યાર્ત્તનાં આત્મવિદ્યા એજ પરમોત્કૃષ્ટ સ્વતંત્ર
પરમાનંદ પ્રાપ્તિનું કારણ છે.

કેટલાક લોકો એવું ધારે છે કે એમની પાસે મંત્રો અને મંત્રોની કલા
વિશેષ છે. તેથી જે તેડશ્રી પાસે જાય છે તે વશ થઈ જાય છે અને
તેડશ્રીની વાતને કાંઈ નામંજૂર કરી શકતો નથી; એમ લોકો બોલે છે
પણ મંત્ર અથવા જંત્ર તેડશ્રી જાણતા નથી અને કરતા પણ નથી.
માણસનું મન જ્યારે હુનિયાદારીની દરેક વાવતોમાંથી સ્વસ્થ હોય છે
અને તેમને વર્તમાન તથા અવિષ્યની ફિકર કરવાનું કારણ જ્યારે
હોતું નથી તથા ચૂતકાલ સંવંધી પણ કંઈ કલ્પના હોતી નથી, ત્યારે
તેડ પોતાના ચિત્તને જ્ઞાન રૂપી દોરીથી એકજ સરલ માર્ગે દોરવી
શકે છે, અને આથી કરીને પોતાની નજરથી દૂર શું વને છે તે તેડ જાણી
કહી શકે છે. આ જાણવાની ક્રિયાને કેટલાક લોકો મંત્ર કહે છે. શ્રીમાનુ
મનસુખલાલજીમાં આ વાવત ડબ હોવાથી કેટલાક લોકો એમ કહે
છે કે તેડશ્રીને મંત્ર આવડે છે.

જેમ દૂરના માણસના ગુણો મનમાં આવે છે તેમ નજીકના માણસના
ગુણો મનમાં આવતા નથી. દરેક માણસ પૂર્ણ જ્ઞાનથી યરેલો નથી

અને, જો તે પ્રમાણે પૂર્ણ જ્ઞાને ચરેલો હોય તો તે શ્રી કેવલજ્ઞાનીજ છે એમ જાણવું. દરેકમાં ઊંઘા વધતા પ્રમાણમાં જ્ઞાન હોય છે, જેમ જેમ વધારે જ્ઞાન હોય છે તેમ તેમ તે વધારે જ્ઞાનવાન કહેવાય છે. વસ્તુને જેમ તોલવા અને માપવા માટે માપ છે તેમ જ્ઞાનને માપવા તોલવા માટે देखीतું માપ નથી પણ જ્ઞાન તથા અજ્ઞાન એ બંનેનું પ્રમાણ કરનાર એકલું નિર્મલ જ્ઞાનજ છે.

જે પોતે પોતાના આત્માને આ દુઃખજલ સંસારથી તારવા વાહાય તે પોતેજ નિરપદ્ધ અર્થ જ્ઞાનદ્રષ્ટિમાં ઊંઘોઊતરી વિચારશે તો તેહને સ્વરો રસ્તો હાથ લાગશે અને જોલપણ રાખી હરેક અર્થોંના કહ્યા પ્રમાણે દોરાયાં કરશે તેને સાચું તત્ત્વ નજરે પડવાનું નથી.

આ ઉપરથી માહરી મતલબ એહવી નથી કે તેંશ્રીના જેવો આ દુનિયામાં બીજો કોઈ નથી અથવા તો જ્ઞાન આપનાર બીજો કોઈ મલી શકશે નહિ પણ માહરા અનુજવ ઉપરથી હું જાહેર કરું તું કે મને સરલ અને સારો માર્ગ બતાવનાર એજ ઉત્તમમાં ઉત્તમ મદ્યા છે.

શ્રીમાન્ મનસુખલાલજી હાલમાં પંચમહાલ જિલ્લાના દોહદ ગામે એક જૈનજ્ઞાનીને જોઈએ તેવી રીતે રહે છે, પોતે સંસારમાં રહ્યા ઊતાં સંસારી નથી; તેંશ્રીને બે પુત્રો છે પણ તે બે પુત્રો ઉપર તેંશ્રી પોતાનો આધાર રાખતા નથી. તેંશ્રીના પુત્રો તેમજ તેમના જાઈ બેહેન વિગેરે કોઈ તેંશ્રીને મોક્ષ માર્ગ સાધતાં આડે આવ્યા નથી. તેંશ્રી બીજા જનસમૂહ ઉપર પણ આધાર રાખતા નથી. બંને પુત્રો પૈકી તેંશ્રીના વડા પુત્ર “મગનલાલ” દોહદમાં આડત અને સરાફો ડુકાન ચલાવે છે અને તેંશ્રીની મદદથી જૈનધર્મનો અગ્ર્યાસ પણ કરે છે તથા લઘુ પુત્ર “મહાસુખલાલ” બીણનો પરિકામાં પાસ થઈ પંચમહાલમાં રેવન્યુ સ્વાતામાં જોડાયલા છે.

घणा पुरुषो हरेक ग्रंथ एकवार वांचीने एम समजे ठे के आ ग्रंथनी
 बीना हुं समजी गयो पण तेज पुरुषवोजी, त्रीजी, चोथी, पांचमी, ठठी,
 सातमी वार तेज ग्रंथ वांचे त्यारे ते एम समजे के आ ग्रंथमांथी हुं
 कांईक समज्यो अने बहुज वार ज्यारे वांचे त्यारे एम समजे के आ
 ग्रंथ समुद्र जेवो ठे अने तेमांथी हुं तो एक विंष्टु मात्र समज्यो हुं.
 जावार्थ के जेम जेम ग्रंथ विशेष वांचे अने विशेष विचार करे तेम
 तेम ते ग्रंथना जाव विशेष जणाता जाय अने जाणे के पहेलां
 हुं बराबर समज्यो नहोतो अने हवे कांई समज्यो. मने घोनाउपर
 वेसतां आवदे ठे एवुं कहेनार घणा माणसो आपणी नजरे पडे ठे
 पण ज्यारे घोडो लावी उजो राखवामां आवे ठे अने वेसवानो
 दरेक क्रिया अजमाववामां आवे ठे त्यारे दर सो माणसे जाग्येज वे
 त्रण माणस पूर्ण भतेह पामे ठे. आ दृष्टांत शास्त्रो वांची हुं तेना पर-
 मार्थने समजुं हुं एम कहेनारने लागुपके ठे. अमुक पुस्तको में वांच्यां
 ठे एवुं कहेनार घणा माणसो जोवामां आवे ठे पण साधारण वांचवामां
 अने समजवामां फेर ठे. गुजराती त्रीजी चोपडीनो अज्यासी गुजराती
 सातमी चोपडी वांची शके ठे पण तेमा शुंमतलब समाई ठे ते समजवी
 समजाववी घणी मुदकेल ठे. तेवीज रीते ज्यांसुधी तेमना जाणपणानी
 तपास करनार मद्यो नथी त्यांसुधी हुं जाण हुं एवो पोतानो जर्म
 जागतो नथी पण साचो परिक्रम ज्यारे मले ठे त्यारे खरुं शुं ठे ते
 पोतानेज मालूम पडे ठे अने जे कंई पोताने आवदे ठे ते समुद्रना
 एक जलबिंदु समान चासे ठे.

श्रीमान् मनसुखलालजी माटे तेर्जना रचेल पुस्तको बाह्यार पाड्या
 पठी सामान्य जनसमूह तथा साधुसमूह (श्वेतांवर एकलाज नहि
 पण अन्य साधुठ) नो शो मत ठे ते तेर्जना उपर तेर्जश्रीना तथा साध-
 मीठ उपर आवेला पत्रो जेसांना थोकाकर्मांनी टुंक हकीकत नमुना

માટે આ નીચે લખવામાં આવેલી છે તે ઉપરથી માલૂમ પડે છે કે તેઓના રચેલ પુસ્તકો જે હાલ સુધીમાં પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યાં છે તે સર્વે જ્ઞાન ન્યાય તથા દયાથી જરૂર છે તથા શબ્દે શબ્દે મોક્ષ માર્ગ બતાવતા હોય તેવું સાફ માલૂમ પડે છે.

તા. ૨૨-૧-૧૯૦૮ બોરસદ-દ્વમા મુનિ-તમારા તરફથી આવેલો સુમતિ વિલાસ ગ્રંથ અમોઘ પૂર્ણ વાંચ્યો છે, વાંચી અતિ આનંદ ઊલ્લસ્યો છે, આ પુસ્તક વાંચી માહરું ચિત્ત નિર્મલ થયું છે. કાંઈક અનુજવ પ્રાપ્ત થશે એમ લાગે છે. પુસ્તક અતિ અમૂલ્ય છે.

તા. ૮-૪-૧૯૦૮ વઢવાણ-ધેલાજીઈ લવજીજીઈ-આપે પરિશ્રમ લઈને જ્ઞાનનો વૃદ્ધિ સદ્વિચારના પ્રબલ આશ્વાસનું સુમતિવિલાસ નામનું પુસ્તક ઠપાવ્યું તે ઘણું રસિક, મનોવૃત્તિ નિર્મલ થવાનું, મોક્ષ માર્ગનું પગથીજું કહીએ તો ચાલે. શાંત વૈરાગ્યનું પુષ્ટ કારણ છે અને તે શ્રી ઉત્તમચંદજી સ્વામીને માટે એક પ્રત મોકલાવશો. તમો મોકલેથી જ્ઞાનની વૃદ્ધિ અને સદ્વિવેક વૈરાગ્યનું સદન છે તો મહારાજ સાહેબ વાંચેથી તેજ તત્ત્વ વિચારનું જ્ઞાન અને તેમાં જાવાર્ય નિસ્પૃહી છે એવી હકીકત હમોને એક પાસેથી ગ્રંથ હોવેથી મંગાવી ત્યારે સ્પષ્ટ જણાયું છે માટે જ્ઞાનની વૃદ્ધિ અર્થે તસ્વી લઈ મોકલાવશો. સાધુ મહાત્મા વાંચશે તો જ્ઞાનનો ફેલાવો થશે વલી પોતે ગ્રહણ કરીને બીજા જીવ્યજીવોને સદ્જ્ઞાનનો બોધ આપશે એ શ્રેય છે. સુમતિવિલાસ ગ્રંથના નામ પ્રમાણેજ ગુણ છે. માટે તે પુસ્તક મુમુક્ષુ વૈરાગ્યને સ્વરેખર કૌસ્તુંબ મણિ સમાન છે પણ મૂર્ખ કદાગ્રહીને કામની નથી. માટે સાધુ મુનિઓનેજ તે ખેટ આપવાથી જ્ઞાનવૃદ્ધિનું કારણ છે.

તા. ૧૪-૫-૧૯૦૮ વઢવાણકાંપ-બેદેચરદાસ નથુજીઈ-આપના તરફથી ઠપાવેલ સુમતિવિલાસ વાંચતાં આત્માનંદ થયો છે અને આથી કરીને હૃદયમંદિરમાં સકલ જનો ઉપર કરુણા બુદ્ધિની સ્ફુરણા રહે એ કાંઈ ઊંઘે લાજ નથી. કર્માનુસાર આત્માને સ્થાનાંતર થવું પડે છે તેનો

વિચાર કરી સ્થિર થવું કર્તવ્ય છે. આશા છે કે આ પ્રમાણે આત્મોદય થાય. આ પુસ્તક કોઈ મુમુક્ષુ તરફથી વાંચવા મલેલ છે તે વચ્ચે તરફ તેને પાતું આપવું જોઈએ તો કદાચ આપની ઈજ્ઞાનુકુલ હોય તો એક પ્રત જેટ તરીકે મોકલશો.

તા. ૫-૬-૧૯૦૮ આટકોટ-દલપતરામ વનમાલીદાસ-તમારા મોકલેલા સુમતિવિલાસ નામના ગ્રંથ નં ૨) પોહોંચ્યા છે. મહારાજશ્રીને હાથોહાથ પોહોંચાડ્યા છે. તે મહારાજશ્રી બોધ્યાકે આ ગ્રંથો વાંચવાથી અંતરાત્મામાં ઘણોજ આનંદ ઉત્પન્ન થયો છે. આ ગ્રંથ વાંચનાર જનોને ઘણોજ સહાયકારી છે. આપે જે આ પુસ્તકનું નામ રાખ્યું છે તે જેવું નામ તેવોજ ગુણ છે “યથા નામા તથા ગુણા” એ પુસ્તકનો બીજો જાગ ઊપાઈ રહ્યો હોય તો મોકલાવશો.

તા. ૧૬-૬-૧૯૦૮ વાંસાવાડ-વોરા-જાઈચંદ માવજી-અતરે બિરાજમાન મુનિ મહારાજ શ્રી લક્ષ્મીચંદજી સ્વામી તથા મુનિરાજ શ્રી અમરચંદજી સ્વામી આદે ઠાણાં બે સુખસાતામાં બિરાજે છે. આપના તરફથી આવેલા સુમતિવિલાસ ગ્રંથ નં ૨) તેજશ્રીને પોહોંચાડ્યા છે. તેજશ્રી કહે છે કે અહો સુફ શ્રાવકજી ! આ ગ્રંથ વાંચવાથી અમારા અંતરાત્માને અત્યાનંદ પ્રાપ્ત થયો છે. આપ જે જ્ઞાન ઉત્તેજન આપો છો તેથી આપનો મોટો ઉપકાર માનું છું. સર્વોત્તમ-શ્રેષ્ઠદાન તે જ્ઞાનદાન છે. આ ગ્રંથ તે તમામ મુમુક્ષુ જીવોને હિતાર્થ રસ્તો બતાવનાર થવાના છે. તમામ વાક્યો મનન કરવા યોગ્ય છે. આ ગ્રંથનો બીજો જાગ ઊપા-
યથી મોકલાવી આપશો.

અશાહવદી ૩ સને ૧૯૬૬-માંડલ-મણીયાર. વાહીલાલ પંચાણજી રાધનપુરવાલા-અંધને અકસ્માત્ નેત્ર પ્રાપ્તિથી થતા આનંદ તુલ્ય આપનો કૃપાપત્ર મલ્યો, વાંચતાં અમૃત રસ પ્રાપ્ત થતાં અતૃપ્તિજ રહ્યાં કરે છે. આપનો અમૃત તુલ્ય ઉપદેશ વાંચતાં થતો આનંદ દર્શાવી શકવા કોઈનો હુકાલ પડ્યો છે. અર્થાત્ થતો આનંદ દર્શાવવા કલમ ચાલી

શકતી નથી. અપૂર્વ આનંદ થયો. આપની પાસે વારંવાર અર્હર્નિશ પ્રાર્થના છે કે અમૃત ઉપદેશ જલ સિંચન કરી આ લઘુ સેવકને કૃતાર્થ કરી આજારી કરશોજી. અવકાશ અજાવ હાલ ઘણો છે. અવકાશે આપના પ્રંથોનું મનન કરવાનોજ વિચાર ચાલુજ છે. આપના સમાગમે અમૃત દેશનાનો લાજ લેવાનો ઉત્સાહ અકથનીય છે. પરંતુ ડાક પાકવાના અવસરે જેમ કાગને મુલ રોગ થાય છે તેવું થાય છે, અર્થાત્ હું ગમે તેમ કરી આપના દર્શન અને અમૃતગીરાનો લાજ લેવા શક્તિમાન થાત પરંતુ અમારા શેઠજીને કાર્યવશાત્ આજેબહાર જવું પડે છે; ડુકાને બીજો માણસ નથી એટલે આવી શકવા કમનશીબ રહ્યો છું. તે માટે થતો શ્વેદ લાલ્ચી શકતો નથી. આપે આરંક સેવકને માત્ર પત્રનોજ ડંલ-લાણથો આપનો અમૃદય વચ્ચે રોકીને પણ ઉપકારની બુદ્ધિ પત્ર લાલ્ચી તેજાવ્યો પણ રાંકને રત્નપ્રાપ્તિ ન હોય તેવું થયું છે તે માટે શ્વેદ થાય છે, તે દર્શાવી શકું તેમ નથી. આપનો પત્ર વારંવાર વાંચવાની અજિલાષા થાય છે, વારંવાર પણ પ્રાર્થના છે કે હિતોપદેશ પત્ર દ્વારા લાલ્ચી આ રંકને ઉપકાર કરશો. પત્ર બંધ કરવાની અનેછા ઠતાં મતિમંદતા અને અવકાશના અજાવે વધુ નથી લાલ્ચી શકતો, એવટ એટ-લીજ પ્રાર્થના ઈષ્ટ દેવ પ્રતે છે કે આપશ્રી જૈન ધર્મનો વિજય જગત્માં પ્રવર્ત્તાવવા દીર્ઘાયુષી થઈ અમારા જેવા રંકને સ્યાદાદ અમૃતનું પાન કરાવા જાગ્યશાલી થાઉં.

શ્રાવણ વદી ૧૪ સન ૧૯૬૬-પત્રી-સુનિશ્રી નાગચંડ્રજી-આપના તરફથી મોકલાવેલ સુમતિવિલાસ, સુમતિ વ્યવહાર. આદિ ત્રણ પ્રંથો મને મલતાં પ્રેમ પૂર્વક સ્વિકારેલ છે. શ્રીમાન્ પંક્તિવર્ય મનસુખલાલજી હરિલાલજીની વિદ્વતા અપૂર્વ જણાય છે, તેમનાં વચનો નિઃપક્ષપાતી, રસીક અને વેધક છે, માણસોને અસર થાય તેવી તેમની વાણી મિષ્ટ અને ઈષ્ટ છે. આપે જે પુસ્તકો પ્રગટ કરેલાં છે તેવાં ઉત્તમ પુસ્તકો જૈન પ્રજામાં ઘણાં થોડાંજ પ્રગટ થાય છે. સ્વરેસર

હાલની પ્રજાને ઇવાજ પુસ્તકોની જરૂર છે. જૈન પ્રજામાં હાલ આત્મિકજ્ઞાન લય પામ્યા જેવું થઈ ગયું છે. સાધુ વર્ગમાં પણ જવલ્લેજ ઇવા કોઈ દૃશે. શ્રીમાન્ મનસુખલાલજીને હું કોટીશઃ ધન્યવાદ આપું હું કે જેમણે અપૂર્વજ્ઞાન મેલવી ઘણા માહરા જેવા ઉપર દયા લાવી શુદ્ધ અંતઃકરણથી સ્યાદ્વાદ જૈન વાણીનું રહસ્ય સમજાવવા પ્રયાસ કર્યો. હે શાસનદેવ ! ઇહવા નરરત્ન જો ઠેર ઠેર હોત તો આજે જૈનીઝની કેવી જાહોજલાલી પ્રગટે? પણ સબૂર! સિંહનાં કાંઈ ટોલાં ન હોય, વને વને ચંદન ન હોય, યતઃ “ શૈલે શૈલે ન માણિક્યં ” પંડિતવર્ય શ્રી દેવચંડ્રજી મહારાજની ચોવીશી અર્થવાલી આપે ઢપાવવા ઉત્તમ પ્રયાસ કરેલ છે તે જ્યારે પૂર્ણ ઢપાઈ રહે ત્યારે એક વ્રત મોકલશો.

આસોવદરેગુરુ-૧૯૬૬-પત્રી-મુનિ નાગચંડ્રજી-આપ તરફનો હાલમાં પત્ર નથી. અત્ર આનંદ મૂર્તી સ્વસ્વરૂપમાં રમણ કરનાર મહાત્માઝની કૃપાવડે આનંદ છે. પ્રજાતના જગવતીજી સુત્ર અને ઉપર સુમતિવ્યવહાર ગ્રંથ વંચાય છે, નવીન ગ્રંથ અને રસીક હોવાથી શ્રોતાજનોને બહુ રસિક લાગે છે. ગ્રંથના પ્રયોજક ઘણા વિદ્વાન અને નિઃપક્ષપાતી હોવાથી વચનો બહુ અમૂલ્ય નીકલેલા છે; જેથી દરેક લોકોને દાય આવે એ બનવા જોગ છે. વપોરના રામરસ ઉપર સામાયકસિદ્ધયુપાય એક કલાક ચાલે છે તે સાંજલવાથી ઘણા જાઈઝં તથા બાઈયોની સામાયક કરવાની રીતી સુધરેલ છે, તેમ સામાયકનું સ્વરૂપ પણ સમજતા થયા છે; એ બધો ઉપગાર મનસુખજાઈનોજ સમજવો. હવે દેવચંડ્રજી કૃત અતિત ચોવીશો વિગેરે સાર્થ જો ઢપાઈ ગયેલ હોય તો એક નકલ મોકલાવશો અને એક નકલ પૂજા સંગ્રહની પણ સાથે મોકલાવશો. કાર્તિક પૂર્ણિમા પહેલાં આવે તો સારું. પૂજા સંગ્રહની નકલ ફરીથી મંગાવવાનું કારણ જે આપે પ્રથમ મોકલાવેલ નકલ એક મુમુક્ષુને પાંચ જાવનાઝ સાર્થ શોખવાનો હોવાથી તે લઈ ગયેલ છે અને માહરે અષ્ટ પ્રવચનની ઢાલો

शीखवी ठे माटे बीजी नकल आपनी पासे मंगावी ठे. एज वलतो पत्र पाठवशो.

ता० ३३-१०-१९१०

गोधरा. पंचमहाल. ली० शा० महासुखलाल मनसुखलाल.

॥ जिनआणा सेवा स्तवन ॥ ॥ स्वामी श्री मंदरा ॥ ए राह ॥

मेव अरिहंतनी आदरो जवि जना, हाण जीव सुखनी तजि रहो थिर मना; पाप अमदश थकी जीव सुख हाण ठे, पाप अमदश तजे सुपद निरवाण ठे ॥ १ ॥ अचल उपयोगमां सिद्धि सुख साधिए, सुनय युत शुद्ध जिन वचम आराधिए; ज्ञानसुख हाणि ठे राग ने रोषथी, त्यागि विकल्प सकल दुर रहो दोषथी ॥ २ ॥ ज्ञायक जावमां जे सदा थिर रहे, तेह निर्दोष निर्जयपणे शिव लहे; दरशसुख हाणि मिथ्या वचन जळपथी, तजत मिथ्यात तस कोइ जवजय नथी ॥ ३ ॥ काय संचलनथी चरणसुख किम रहे, काय थिर करत निज रम्यमां रमि रहे; जव्य ने जाव इम प्राण बे विधि तणा, जीवने सुखना हेतु सद्गुरु जण्या ॥ ४ ॥ जव्य जावे स्वपर प्राणनी जे दया, तेह संजम विमल साधि सुनि शिव गया; जेदि मिथ्यातमल मोह ऊढेदिए, पूजि जिनराज निज संपदा वेदिए ॥ ५ ॥ जिनवर पूजना तेह आतम दया, परिहरो विरुद्ध सहु जीवनुं धरि मया; आठ वर पूषपथी पूजिए जिन धणी, निरखि हरिजिज कृत पूजा अष्टक जणी ॥ ६ ॥ वर दया प्रथम ठे पुष्प चंगेरिनुं, सत्य वच कुंद डुख हरण जव

फेरिनुं; तृतीय अस्तेय वर प्राग चंपक जलुं, शुद्ध सुब्रह्म सरस
 केतकी निरमलुं ॥ ७ ॥ सहज असंगता जाइनुं फूल ठे,
 सद्गुरु जक्ति महावेलि सुख मूल ठे; तप महा मोलसिरि
 जव दवानल हरे, ज्ञान वर पद्मनुं पुष्प शिवसुख करे ॥ ८ ॥
 एह अरु पुष्पथी जिन चरण पूजिए, परम उत्साह शुद्धात्म
 रस धरि हिये; पंच आचार वर पुष्प पंचरंगिए, पूजतां जीवने
 होय शिव संगि ते ॥ ९ ॥ ममत परिहार ते वास मृगमद
 तणी, ध्यान शुच धूप शीखा मुनिवर जणी; अष्ट मद त्याग
 घनसार अति महमहे, त्यागि परजाव निज जाव कुंकुम
 ग्रहे ॥ १० ॥ त्यागि त्रय जोग सावद्यमय सेवना, शुद्ध
 निरवद्य चंदन रसे अनुदिना; जावसेवा तणुं कारण सत्य जे,
 त्यागि प्रमादने आदरो नित्य ते ॥ ११ ॥ प्राण सुखदाणि
 ए न्याय नवि संजवे, प्राणदाणि तजे सहज सुख ऊझवे;
 प्राण रक्षाथी संजम कह्युं जिनवरे, जाणि बुध न्याय शुद्ध
 संजम आदरे ॥ १२ ॥ जाणि सावधना हेतु सवि जवि
 तजो, आण जिनदेवनी सेवना नित जजो; सहज शुद्ध जावमां
 धारि जढ रंगता, त्यागि परजाव एक सेवो निःसंगता ॥ १३ ॥
 नमन वंदन जिनराज प्रतिमा प्रते, शक्य त्यागी स्वगुण
 ध्यान जावना ठे; अव्यसेवा एम शुचमती आदरे, मित्र अन्नाण
 कषायथी निस्तरे ॥ १४ ॥ एह जिनराजनी आण संजाविए,
 जंतु सुख राखि प्रभु सेवमां चाविए: “मनसुख.” जिन-
 पद पूजशे ते नरा, सहज शिव संपदा पामशे अति त्वरा ॥ १५ ॥

॥ संपूर्ण ॥

॥ श्री वेजलपुर पौषधशाला स्थापी ते विषे ॥ हरिगीत बंद ॥

परम पंच परमेष्टि वंदि सुमन रंग उभंगमां, जल जरी
 थापो कुंज अमृत आण जिन जवि संगमां ॥ १ ॥ आत्म
 जवने आज थापो कुंज ज्ञानामृत तणो, ते पान करतां प्रगट
 होवे अचल वीरज आपणो ॥ २ ॥ वर कल्पतरु शुध चरण
 मूले सींचीए अमृत सदा. फले चरण शिवफल चाखता होय
 सहज आनंद रस सुदा ॥ ३ ॥ जग ज्ञान चरण सुवीर्य आदिक
 गुण अनंता ऊपजे, नहि रोग शोग वियोग जिहां वलि
 इविध संपति संपजे ॥ ४ ॥ सादि अनंतानंद प्रगटे आत्म-
 जूमि रयण जरी, स्वतंत्र संग सुरंग शिवत्रिय जोगवे मन-
 सुख करी ॥ ५ ॥

॥ संपूर्ण ॥

पृष्ठांक लिटी

अशुद्ध

शुद्ध.

१ ए बारमा अने तेरमा

बारमा अने तेरमा गुणस्थान
वासी

१४ ११ ज्ञायक जाव महंत

ज्ञायक ज्ञान (जाव) महंत

१७ १८ कच्युं

कर्युं

१८ १३ वसंतमा

वसंतमां

२० १२ नाहिं

नाही

२९ ६ करयां

कर्यां

३७ १ निज

जिन

४१ ७ बधायेलाने

बंधायेलाने

४३ १२ तम

तेम

५६ ४ पूरा

पूरो

५९ ११ प्रदेशमां

प्रदेशमां

६४ २५ पर्याय

पर्याय

७३ ४ साध्यादि

स्याद्यादी

७३ ७ साध्य आदि

स्याद्याद अनेकांत

८१ १६ करणवीर्य वने बाधकताप

करणवीर्य,

८२ ८ कीर

कीर

८९ १२ डव्यमा

डव्यमां

९० ११ समय ठे

समय ठे ते प्रति समयव्यक्ति
पणे युगपदे प्रवर्त्यां करे ठे

९४ २२ धाती,

धाती

९९ १९ मुण्येव

मुण्येवो

१०१ ८ महाव्रत

महाव्रत.

१०४ २२ काई

काई

११२ १२ सुदर्शन चक्रहो.॥

सुदर्शन चक्रहो॥ हेजी चारित्र
शुद्ध गदा-धंक्र, हेजी चित्त
विज्ञाव न वक्रहो;

पृष्ठांक लिटो	अशुद्ध	शुद्ध
११७ ३ मनसुखाख		मनसुखखाख
११८ १२ चाह		चाहे
१२१ ११ लही		लह्यु
१२३ ८ नसाय		बचाय
१२४ २४ होष्ट		ओष्ट
१२६ ८ रत्तो थकी पणी		रत्त थकी पण
१३५ २३ यागेथी		योगथी
१३८ १२ ते		तो
१३९ १४ सेवता		सेवतां
१५६ ८ बीजां		बीजे
१५७ २७ हेयमान		हीयमान
१५८ २१ होय मई ॥		होय ॥ मई
१६६ १३ दे		देव
१६६ १५ बीजा		बीजां
१७२ १२ विमाननां		विमानमां
१७६ २ माह्य		मांह्य
१७७ १४ जेहनां		जेहना
१७९ १८ त्रिय		त्रय
१८३ १३ दुगंछना		दुगंछना
१८८ ८ राख सजम		राखे संजम
२०० २० निःशंक		निःसंग
२२३ २२ नारायनी		नारायणनी
२२८ १८ ए कारका		ये कारका
२३१ ३ सरुवं		सरूवं
२३१ ३ समदिष्टि		सम्मदिष्टि
२३५ २५ तय		नय

पृष्ठांक लिटी

अशुद्ध

शुद्ध

२३८	१ए	लुखल	लुखल
२३ए	८	पल्लायईजं	पल्लायईजं
२४७	१२	बंध थाय	बंध थाय (रोकाय)
२४८	७	जोग	लोग
२४८	११	थतां	थता
२५३	२१	॥ ५ ॥	॥ ६ ॥
२५४	१३	॥ ५ ॥	॥ ६ ॥
२५६	२३	स्वरूपी	स्वरूपीरे ॥ मन० ॥
२७०	१४	मांभनां पहेला	मांडता पहेलां
२७६	ए	वीर्यांतरना	वीर्यांतरायनां
२७ए	२२	छेषादि	छेषादि
३०५	१	एकादश	एकादशम
३०७	१	एकादश	एकादशम
३०८	२	द्वादश	द्वादशम
३०ए	१	द्वादश	द्वादशम
३१०	५	पूर्ण	पूर्ण
३११	१	द्वादश	द्वादशम
३११	ए	बुध्नादि	बुध्नादि
३१७	११	बुध्यः	बुध्यः
३१ए	१४	कारण	कारणो
३१३	१५	सेवन थाय	सेव न थाय
३१३	२१	देवचंद्रं	देवचंद्र
३४०	१३	तमां	तेमां
३४०	२५	बंध	बंध
३६१	२	स्वच्चावने	स्वच्चावने
३७७	२३	प्राणो निज ॥	प्राणी निज

संपूर्ण

॥ ॐ परमगुरुभ्यो नमः ॥

॥ अथ श्री महोपाध्याय देवचंड़जी कृत अतित स्तवन
चोविंशी बालावबोध सहित लिख्यते ॥

॥ दोहरा ॥

जिन गुण कोर्त्तन करि करो, आतम कीर्त्ती अनंत ॥
शुद्धातमता ध्यावतां, लहो निज पद सुमहंत ॥ १ ॥
अतित समयमां जे हुवा, तीर्थपती चोवीश ॥
तस गुण स्तवि जविजन लहो, सहजातम सुजगीश ॥ २ ॥
शुरू ध्येय ध्यातां लहे, धर्म शुक्ल शुच ध्यान ॥
परमातम पूजी वरो, जवि निज सिद्धि विधान ॥ ३ ॥
विघन हरण मंगल करण, जस अतिशय चउतीश ॥
तस पद सेवी जवि रहो, धर्म मग्न निशदीश ॥ ४ ॥
अक्षय आतम संपदा, आतम वीर्य अनंत ॥
सहज स्वतंत प्रयास विण, प्रगटे शांति अत्यंत ॥ ५ ॥

॥ अथ प्रथम तीर्थंकर श्री केवलज्ञानी जिन स्तवन ॥

नामे गाजे परम आढ्हाद, प्रगटे अनुभव रस आस्वाद ॥
तेथी थाये मति सुप्रसाद, सुणतां जाजेरे काई विषय
विषादेरे, जिणंदा ताहरा नामथी मन जीनो ॥ १ ॥

अर्थः—जेना नामथी जवि जीवोना हृदयमां परम आढ्हाद गाजी
रहे ठे, त्रणे चुवनना जीवो सिद्ध समान पोतानुं शुरू स्वरूप अण-
जाणता सकण, परण, विध्वंसण धर्मी अपवित्र देहमां पोतापणुं जाणी
मानी जन्म, जरा, मरणादि आधि व्याधि अहंपणे जोगवता अने
मिथ्यात्व, अविरति, प्रमाद, कषाय वशे कर्मबंध करताने प्रचुजी सिद्ध

૧ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંડ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિંશી.

સમાન નિર્મલ જ્ઞાન દર્શન ચરણ વીર્યમય સ્વતંત્ર અજર અમર અદ્ય
અનંત આનંદમય શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપ બતાવે, તેજ આત્મ અનાત્મ લક્ષણ
જિજ્ઞ સમજતાં, રૂચી પ્રતિત થતાં, જીવિજીવોના હૃદયમાં પરમાનંદ
પ્રાપ્તિ થાય છે વલી રાગાદિ દોષો મટી નિર્મલ શાશ્વત જ્ઞાન દર્શન
ચરણ વીર્યાદિ પોતાની અનંત શુદ્ધ શક્તિનો અનુજવ આસ્વાદ સ્વતંત્ર
પણે પ્રગટે છે પણ પરમ આદ્વિદ્યા ગાંઠે છે. તાહરાં વચન સાંજલતાં
વિષય અને કષાયોનો વિષાદ તાપ દુર જાગે અને પ્રશમતાનો
આનંદ આવે. અગીઆરમા બારમા અને તેરમા સામાન્ય જિનોમાં ફેર
સરખા શાસન નાયક તમારા નામથી માહરું મન આશ્ચર્ય પામે છે,
માહરું મન પ્રત્યુના સ્યાદ્વાદામૃત વચન રસે જિનું છે ॥ ૧ ॥

દેવ અસંખ્ય પ્રદેશ, અનંત પર્યાય નિવેશ ॥ જાણગ
શક્તિ અશેષ, તેદથી જાણેરે કાંઈ સકલ વિશેષરો ॥ જિ ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:—આત્મ દ્રવ્યના પ્રદેશ લોકાકાશના અસંખ્યાતા પ્રદેશમાં
વિસ્તરી શકે છે. તે સ્વપ્રતિ પ્રદેશે જ્ઞાનાદિ અનંત ગુણોના બંધિ પર્યાયો
અનંતાનંતા તિરો જાવે રહ્યા છે. તે પરિણામિક ધર્મ વહે જવડ ગુણ
દ્વાણિવૃદ્ધિપણે પર્યાયો દર સમયે સામર્થ્યપણે પરિણમિ આપ આપણા
કાર્યપણે બઠ્ઠતાપ આવી પરિણમે છે. તેમાં આવીર્જાવપણે થયા જે
જ્ઞાન પર્યાયો તે વહે રૂપી અરૂપી સકલ જ્ઞેયની ત્રિકાલવર્તી દૂર
નિકટની સકલ પ્રવૃત્તિના જાણ બો. માટે જાણવાપણાની શક્તિ અને
વ્યક્તિ અશેષ છે ઘટલે અનંત દ્રવ્યના અનંત દેવના અનંત
કાલના અને અનંત જાવના પ્રત્યુજી વિશેષ ગુણે કરી જ્ઞાતા બો. તેથી
કોઈ પણ જ્ઞેય તમારા જાણવામાં બાકી રહેતો નથી ॥ ૨ ॥

સર્વ પ્રમેય પ્રમાણ, જસ કેવલ નાણ પદાણ ॥ તિણે
કેવલનાણી અજિદાણ, જસ ધ્યાવેરે કાંઈ મુનિવર
જ્ઞાણ રો ॥ જિ ૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ:-સકલ પ્રમેય પ્રમાણ કે પંચાસ્તિ દ્રવ્ય છે તેમાં ધર્માસ્તિ અધર્માસ્તિ અને આકાશ ઇ એક ઇક દ્રવ્ય છે અને જીવ, પુદ્ગલ અનંતાનંત દ્રવ્ય છે અને ત્રિકાલના સમય અનંતા છે. તેમાંથી કોઈ દ્રવ્ય વધે નહીં તેમ ઘટે પણ નહીં ઇટલે નવો ઉપજે નહીં, પૂર્વલો નાશ થાય નહીં વલી જે દ્રવ્યમાં જે ગુણો છે તેમાંથી કોઈ ગુણ પૂર્વલો નાશ થાય નહીં તેમ નવો ઉપજે પણ નહીં અને જે દ્રવ્યમાં જેટલા ઠતિ પર્યાય છે તે પર્યાયોમાંથી કોઈ પર્યાય વધે નહીં તેમ ઘટે પણ નહીં, પર્યાય ઉત્પાદ વ્યયપણે પરિણમે પણ સત્તાઈ જેટલાં ગુણો અને જેટલા પર્યાયો છે તેટલાજ રહે. જીવ દ્રવ્યના ગુણ પર્યાય જીવ કાર્ય કરે અને પુદ્ગલ દ્રવ્યના ગુણ પર્યાય પુદ્ગલ કાર્ય કરે પણ કોઈ દ્રવ્ય અન્ય દ્રવ્યના કાર્યને કરે નહીં, જે વસ્તુનો જે સ્વચાવ હોય તેમાં જે પર્યાયની વ્યક્તિ જે સમયે આવવાની હોય તેજ સમયે આવે, પર્યાયો પોતાનો ક્રમ ઢોકે નહીં વલી જેમાં જે જીવિતવ્યતા હોય અગર જેને જેનો યોગ થવાનો હોય તેને તે યોગ થાય, ઇ આદિ દ્રવ્ય ગુણ પર્યાય આપ આપણી મર્યાદા ઢોકે નહીં તેને પ્રમેય કહીઈ. ઇમ સકલ પ્રમેયનું પ્રમાણ કરનાર પ્રજુજીનું પ્રધાન કેવલજ્ઞાન છે. તેથીજ પ્રજુજી તમારું કેવલનાણી ઇવું નામ છે. જેને પ્રધાન મુનિઠ સદા મન વચન કાયાના જોગો થિર રાખી ધ્યાનમાં ધ્યાય છે ઇટલે તમારા શુરુ ગુણો વાર વાર સંજાલી ધ્યાનાશિ ધમી તુમ સરલા ગુણો આત્મ અંગમાં અજેદપણે ધ્યાઈ કર્મરૂપી કાષ્ટને પ્રજાલે છે ॥ ૩ ॥

ધ્રુવ પરિણતિ ઠતિ જાસ, પરિણતિ પરિણમે ત્રિક રાશ ॥
કરતા પદ પ્રવૃત્તિ પ્રકાશ, અસ્તિ નાસ્તિરે કોઈ સર્વનો
જાસેરે ॥ જિં ॥ ૪ ॥

અર્થ:-તે કેવલજ્ઞાની અતિતકાલના પ્રથમ તીર્થકરને ધ્રુવ પરિણતિ અસ્તિપણે છે. તેજ પરિણતિ ઉત્પાદ વ્યય ધ્રુવ ઇ ત્રણ રાશિ

४ श्री महोपाध्याय 'देवचंद्रजी' 'कृत' 'अतित' 'स्तवन' 'चोविशी'.

पणे 'सर्वे' 'समय' 'परिणामे' 'हे' 'एटले' 'सर्व' 'समय' 'पूर्व' 'पर्यायनो' 'व्यय'; 'उत्तर' 'पर्यायनो' 'उत्पाद्' 'अने' 'सकल' 'सत्तानुं' 'ध्रुवपणुं' 'सर्वे' 'द्रव्यमां' 'होय.' 'जो' 'सर्वे' 'समय' 'द्रव्यमां' 'हे' 'उत्पाद्' 'व्यय' 'ध्रुवता' 'न' 'मान्नीए' 'तो' 'द्रव्य' 'पोताना' 'कार्यनी' 'क्रीया' 'करे' 'नहीं' 'तो' 'शुन्यपणुं' 'थाय.' 'कहं' 'हे' 'के-

“ 'अर्थ' 'क्रिया' 'कारित्वं' 'द्रव्यं' 'तथा' 'उत्पाद्' 'व्यय' 'ध्रुव' 'युक्तं' 'सत्' 'लक्षणं' 'द्रव्यं' ” 'एटले' 'द्रव्य' 'आप' 'आपणुं' 'कार्य' 'करवानी' 'क्रिया' 'एटले' 'पर्याय' 'प्रवृत्ति' 'न' 'करे' 'तो' 'द्रव्यनुं' 'द्रव्यत्वपणुं' 'रहे' 'नहीं' 'अने' 'सर्वे' 'समय' 'उत्पाद्' 'व्यय' 'न' 'होय' 'तो' 'द्रव्यनुं' 'सत्' 'लक्षण' 'पण' 'रहे' 'नहीं' 'माटे' 'उत्पाद्' 'व्यय' 'ध्रुवपणुं' 'सर्वे' 'समय' 'मानवुं' 'तेथी' 'प्रजुजी' 'पोताना' 'शुद्धात्म' 'पदनी' 'प्रवृत्तिना' 'प्रकाश' 'करवावाला' 'हो' 'बली' 'सर्वे' 'द्रव्य' 'पोत' 'पोताना' 'द्रव्य' 'क्षेत्र' 'काल' 'अने' 'जावपणे' 'सदा' 'अस्ति' 'एटले' 'बता' 'हे' 'अने' 'परद्रव्यना' 'द्रव्यादिक' 'पणे' 'कोई' 'द्रव्य' 'थाय' 'नहीं' 'पर' 'द्रव्यादिक' 'रूपे' 'न' 'अवुं' 'एवो' 'स्वजाव' 'पण' 'पोतामां' 'अस्तिपणे' 'रह्यो' 'हे' 'तेनेज' 'नास्ति' 'स्वजाव' 'कहीए' 'एम' 'अस्ति' 'नास्ति' 'आदि' 'वस्तुना' 'अनंत' 'स्वजाव' 'समकाल' 'सर्वे' 'समय' 'तमारी' 'ज्ञायकतामां' 'जासे' 'हे' ॥ ४ ॥

सामान्य स्वजावनो बोध, केवल दर्शन शोध ॥ सहकार
अज्ञावे रोध; समयंतर रे कांई बोध प्रबोधरे ॥ जि० ॥ ५ ॥

अर्थ:- 'सर्वे' 'द्रव्यना' 'अस्तित्व' 'वस्तुत्व' 'आदि' 'सामान्य' 'स्वजावनुं' 'जाणवुं' 'तेने' 'दर्शन' 'गुण' 'कहीए' 'ते' 'दर्शन' 'गुण' 'तमारे' 'परम' 'प्रगट' 'शुद्ध' 'थयो' 'हे' 'सामान्यपणे' 'वस्तुनी' 'बती' 'जाणवामां' 'ईडिउं' 'तथा' 'चंद्र' 'सूर्यादिनी' 'सहाय' 'जोईती' 'नथी' 'अने' 'अरोध' 'के०' 'ते' 'दर्शन' 'गुण' 'रूपी' 'अरूपी' 'अनंत' 'द्रव्य' 'जाणवामां' 'कोई' 'ठेकाणे' 'रोकातो' 'रुंधातो' 'नथी' 'एटले' 'अखलित' 'केवलदर्शन' 'गुण' 'प्रगट' 'थयो' 'हे' 'एटले' 'सामान्य' 'विशेष' 'बोध' 'समयांतरे' 'थयो' 'हे' 'पण' 'अखंड' 'समय' 'केवलज्ञान' 'अने' 'केवलदर्शन' 'उपयोग' 'वर्त्ते' 'हे' ॥ ५ ॥

कारक चक्र समग्ग, ते ज्ञायक जाव विलग्ग ॥ परमजाव संसग्ग, एक रीतेरे कांई थयो गुण वग्गरे ॥ जि० ॥ ६ ॥

अर्थः—जीवमां अनन्ता गुणो ढे, ते सर्वे समय अनन्त कार्य करे ढे, ते दरेक कार्यनां कारक चक्र चिन्न चिन्न ढे, ते सर्वे कारक चक्र ज्ञान कारक चक्र संबंधे वलगेलां ढे. ज्ञानकारकचक्र फरे तेम दर्शनादि सर्वे आत्म कार्यनां कारकचक्र फरे. ते ज्ञान कार्यनां कारक नीचे प्रमाणे जाणवांः—

(१) कर्त्ता कारक—ते ज्ञान कार्यनो कर्त्ता पोते आत्मा.

(२) कार्य कारक—स्वपर स्वरूप त्रिकाल जावनुं जाणनुं ते ज्ञान कार्य.

(३) करण कारक—ज्ञान कार्यनुं उपादान कारण असंख्य प्रदेशे रहेला ज्ञानना अनन्ता ढति पर्याय. अने ज्ञान कार्यनुं निमित्त होय.

(४) संप्रदान कारक—ढति पर्याय सामर्थ्यपणे प्रवर्त्तावी पो-
तेज पोताने अनन्त बोधनुं दान आपे
ते स्वसंपदा देवा रूप संप्रदान.

(५) अपादान कारक—तेज ढति पर्यायो सामर्थ्यपणे प्रवर्त्तावी
अबोधनो नाश करवो ते अपादान.

(६) अधिकरण कारक—स्वआत्म प्रदेशमां स्वकाल प्रवृत्ति ते
अधिकरण.

एम अनन्त गुणोनां अनन्त कारकचक्र ज्ञानाश्रित समकाले प्रवर्त्ते ढे तेथी अनन्त गुणोनां वर्ग एक रीते थयो एटले परम जावने संसर्गे सर्वे गुणो प्रवर्त्ते ॥ ६ ॥

इम सालंबन जिन ध्यान, जवि सांधे तत्त्व विधान ॥

खहे पूर्णानंद अमान, तेहथी थायेरे कांई शीव इशानेरे ॥ जि० ७ ॥

૬ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

અર્થ:-એમ પ્રજુના અલંબને જે જીવિ શુદ્ધાત્મ ધ્યાન રાખી તત્ત્વ વિધાન સાથે, ઇટલે પ્રજુજીએ અનંત ગુણોનાં કારકચક્રો પોતાનાજ કાર્યમાં પ્રવર્તીવી પૂર્ણ આત્મ સિદ્ધિ કરી તેમ માહેરે પણ આત્મ સિદ્ધિ રૂપ કાર્ય કરવું અગર એજ પ્રમાણે આત્મ સિદ્ધિ કરવા માટે પ્રજુજીએ કહ્યું તો માહેરે સર્વે ગુણો નિજાત્મ શુદ્ધ કાર્યમાં પ્રવર્તીવવા એજ પ્રજુનું આલંબન જાણવું. પ્રજુ આલંબન વિના અનાદિ અવિદ્યા વડે પુદ્ગલ દ્રવ્ય ગુણપર્યાયમાં કાર્ય માની જ્ઞાન ગુણ તેમાં પ્રવર્તીવે છે ઇટલે પુદ્ગલ કાર્યમાં રોકે છે ત્યાંજ અવરાય છે પણ શુદ્ધાત્મ ઉપયોગમાં પ્રવર્તીવતો નથી. તેમજ દર્શન ગુણ પણ પુદ્ગલીક કાર્યમાં પ્રવર્તીવી શુદ્ધાશુદ્ધ અશુદ્ધ નિશ્ચયમાં રોકે છે. તેમજ ચરણ ગુણ પણ પુદ્ગલના અનંત ગુણોમાં (વિષયોમાં) પ્રવર્તીવે છે, કષાયોમાં મુંઝાય છે (મોહ પામે છે.) વીર્યગુણ પણ પુદ્ગલના ગુણપર્યાયોમાં ફોરવી ચલ મલિન અને પરતંત્ર કરે છે. એમ પોતાના અનંત ગુણો પરસંગે ચલ મલિન કરી સંસાર ત્રમણ કરતા દુઃખ પામે છે પણ જ્યોરે જીવ પ્રજુ આલંબની થાય ત્યારે સકલ કારક શુદ્ધ સ્વજ્ઞાવ ધર્મમાં પ્રવર્તીવી સંકલ દુઃખથી નિવર્તિ પરમાનંદ પ્રગટ કરે છે. એમ પૂરો જેનો માપ નહીં એહવો અત્યંતીક આનંદ પ્રગટ થાય છે ઇટલે આત્મા ઉપદ્રવ રહિત પરમ નિર્વાણ પદનો જરૂર સ્વામી થાય છે ॥ ૭ ॥

દાસ વિજ્ઞાવ અપાય, નાસે પ્રજુ સુપસાય ॥ જે તન્મયતાએ ધ્યાય, સહી તેહનેરે દેવચંદ્ર પ્રદ થાય રે ॥ જિ૦ ॥ ૮ ॥

અર્થ:-હું પ્રજુનો દાસ તે પ્રજુના આલંબને નથી વત્યો ત્યાંસુધી પરદ્રવ્યની મમતા આદિ વિજ્ઞાવ અનેક પ્રકારનું દુઃખ દેહે. તે પ્રજુ આલંબને સકલ વિજ્ઞાવ દુઃખ દોષ નાશ થાય માટે પ્રજુનોજ પસાય જાણવો. પ્રજુને તન્મયતાએ કે૦ પ્રજુ જેમ રાગ દ્વેષ આદિ તજી શુદ્ધ સ્વજ્ઞાવાચરણમાં થિર થયા તેમ જે જીવિ રાગાદિ વિજ્ઞાવ ઢોહી સહ-

જાનંદ સ્વજાવમાં થિર થઈ ઇટલે તન્મય થઈ ધ્યાય તે જરૂર સકલ
દેવોમાં ચંડમા સમાન શુરૂ સિરૂપદ પામે ॥ ૬ ॥ સંપૂર્ણ ॥

॥ અથ દ્વિતીય શ્રી નિર્વાણી પ્રત્નુનું સ્તવન ॥

વીરજી પ્યારાહો વીરજી પ્યારા ॥ એ રાગ ॥

પ્રણમું ચરણ પરમગુરુ જિનના, હંસ તે મુનિ જન મનના ॥

વાસી અનુજવ નંદન વનના, જોગી આનંદ ઘનના ॥ ૧ ॥

મોરા સ્વામી હો તોરો ધ્યાન ધરીજે, ધ્યાન ધરીજે હો સિદ્ધિ

વરીજે, અનુજવ અમૃત પીજે । મોરા સ્વામી હો તોરો ॥

॥ એ આંકણી ॥

અર્થ:-ઘનઘાતી રૂપ કર્મ શત્રુને જીત્યા અને કેવલજ્ઞાનાદિ ચાર
અનંતાં જેણે પ્રગટ કર્યા એહવા નિર્વાણી પ્રત્નુ અતિત ચોવીશીના બીજા
તીર્થંકર પરમગુરુના ચરણકમલને અગર શુરૂ સ્વજાવાચરણને બહુ
સન્માને પ્રણમું હું. જેને મુનિજનો પોતાના મનરૂપ માનસરોવરમાં હંસ
રૂપે રમાવે છે. હંસ જેમ ડુધથી પાણી ચિત્ત કરી ડુધ પીએ છે તેમ
પ્રત્નુ અનાત્મ જાવનાં લક્ષણ ચિત્ત જાણી દર્શાવી મુનિઓને પણ
અનાત્મ લક્ષણોનો આદર તજાવી શુરૂાત્મ લક્ષણમય શુરૂાત્મ લ.
દ્યનો અનુજવ કરાવે છે વલી પ્રત્નુ આત્માની અનંત શુરૂ શક્તિરૂપ
નંદનવનમાં વસે છે, અનંત ગુણોની સુવાસનામાં મગ્ન તૃપ્ત થઈ રહ્યા છે,
એમ અનંત સ્વગુણ આનંદ સમકાલે જોગવે છે તેથી આનંદઘન જોગી
એહવા માહરા નાથ વિજ્ઞાવિક દુઃખથી ઢોઢાવનાર અને પરમ નિવૃત્તિ
સ્થાનક આનંદપુરીમાં (શિવ નગરીમાં) નિરવાણ પદ (નિશ્ચલ પદ)
ના દાતા તમારુંજ ધ્યાન ધરીએ. જગવાસી જીવ પુદ્ગલ ધ્યાને, અ-
શુરૂ અધ્યવસાયે, અશુરૂ લેશ્યાએ, અશુદ્ધ ચેષ્ટાએ વિજ્ઞાવમાં પ્રીતિ
કરવે જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મ બાંધી દીન દુઃખી પરતંત્ર થઈ રહ્યા છે તે. દેખી

८ श्री महोपाध्यायः देवचंद्रजी-कृत अतित-स्तवन चोविशी.

हुं, जवजयथी उद्भिन्न-ययो प्रभुनुंज ध्यान करं एटले। प्रभुजी; आणा समय मात्र पण चूंकुं नही ए जिज्ञासा ठे। तमारुंज ध्यान-धरीए, तो सिद्धि वरीए माटे शुद्धात्म गुणमां उपयोग थिर राखवा अने थिरता वधारवा रुप अनुजव अमृत पीए ॥ १॥

सकल प्रदेश समा गुण धारी; निज निज कारज कारी ॥
निराकार अवगाह उदारी, शक्ति सर्व विस्तारी ॥ मोरा ॥ १॥

अर्थ:- प्रभुजीने असंख्यात प्रदेशों ज्ञानादि अनंत स्वगुणों सरखा ठे कोई प्रदेशे कोई गुण पण अंश मात्र उठों अधिको नथी। जेम सोनाने सर्वे प्रदेशे जारे पीलाश चीकाशादि सर्वे गुणो सरखा ठे तेम शुद्ध द्रव्यने सर्वे प्रदेशे गुणो सरखा होय ठे। ते दरेक गुणो आप आपणुं कार्य सर्वे समय निरंतर करे ठे। कोई गुणनी प्रवृत्ति कोई समय पण रोकाती नथी तेम अन्यद्रव्य कोई द्रव्यना गुणपर्याय प्रवाहने अटकावी रोकी शकतो नथी। जेम वर्ण गुण गंध आदि गुणनुं कार्य करतो नथी पण वर्ण गुण वर्ण पर्याय प्रवृत्ति रूपज कार्य करे ठे तेम ज्ञान गुण दर्शन गुण आदि अन्य गुणनुं कार्य करतो नथी अर्थात् सर्वे गुणो सर्वे समय आप आपणुं कार्य करे ठे पण स्वजाति अन्य गुण के विजाती अन्य गुणनुं कार्य कोई गुण कोइ समय पण करतो नथी एम परिणामीकता धर्म जाणवो। प्रभुनुं अंग निराकार ज्ञायक रूप ठे पुद्गलो पेठे वर्णादि वीश गुण रूपे अथवा ते मांहेला कोई रूपे पण नथी तेथी कढ्याणकारी निराकार अवगाहना ठे। अवगाहना तो आकाश प्रदेशने रोके तेने कहीए। प्रभुनो अवगाहना व्यवहारथी आकाश प्रदेशमां कहेवाय पण निश्चयथी तो प्रभु स्वक्षेत्री ठे परक्षेत्री नथी। जे प्रदेशमां सिद्धनी अवगाहना ठे तेज प्रदेशमां अजीव पुद्गल खंधो तथा निगोद राशी शरीर विगेरे अनेक द्रव्यो ठे पण सिद्धनी अवगाहनाथी ते क्षेत्र रोकातुं नथी।

પણ વ્યવહાર નયથી વ્યવહાર ડ્રષ્ટિને સમજવા બદલે અવગાહના કહી
પણ પરમનયે જીવ અનઅવગાહી છે. “ ઉત્તંચ આચારાંગે પાંચમા
અધ્યયને ઉદ્દેશે ઢઠે કહ્યું છે:—સે ન દીહે, ન હસ્સે, ન વટે, ન તંસે, ન
ચઝરંસે, ન પરિમંરુલે, ન કિણ્હે, ન નીલે, ન લોહિણ, ન હાલિદે, ન
સુકિલ્લે, ન સુરજિ ગંધે, ન દુરજિ ગંધે, ન તિત્તે, ન કમુવે, ન કષાયે,
ન આંબિલે, ન મહુરે, ન કસ્કળે, ન મ્મઝણ, ન ગુરુણ, ન લહુણ, ન સીણ,
ન ડણ્હે, ન નિન્દે, ન લુક્ખે, ન કાઠં, ન રૂદ્ધે, ન સંગ, ન ઈશ્ચિ, ન
પુરિસે, ન અન્નહા પરિન્ને, સન્નેઝવમા નિવિઙ્ગયે, અરુવિ સત્તા અપયસ્સ
પયં નથ્થિ ” એમ છે તો સાકાર અવગાહના કેમ કહેવાય ? આત્મામાં
અનંત ગુણોની અનંત શક્તિ છે તે સર્વ શક્તિ સંસારીક જીવોની
પરજાવ અનુયાયીપણે રોકાઈ છે પણ પ્રત્નુજીએ તો સકલ પરજાવનો
નાશ કરી ગુણ ગુણના અનંતાનંત પર્યાયની શક્તિ પ્રગટ કરી સ્વતંત્ર-
પણે વિસ્તારી છે ॥ ૧ ॥

ગુણ ગુણ પ્રતિ પર્યાય અનંતા, તે અજિલાપ્ય સ્વતંતા ॥
અનંત ગુણાનજિલાપી સંતા, કાર્ય વ્યાપાર કરંતા ॥મોરાળ॥૩

અર્થ:—પ્રત્નુજીને અનંતા ગુણો છે તે ગુણગુણ પ્રતે અનંત પર્યાય
પોતાને સ્વતંત્ર છે. તેમાંથી અનંતા પર્યાયો અથવા ધર્મો વચન આલાપમાં
આવી શકે એવા છે તેને અજિલાપ્ય ધર્મ કહિએ અને તેથી
અનંતગુણા વચન આલાપમાં ન આવી શકે એવા અજિલાપ્ય ધર્મ
છે. તે અજિલાપ્ય અને અજિલાપ્ય સર્વે ધર્મો આપ આપણું કાર્ય દર
સમય કરે છે. વ્યાપાર કે જે સર્વે પર્યાયો કાર્ય કરવામાં પ્રવર્તે છે.
એજ પ્રમાણે પંચાસ્તિકાયમાં અજિલાપ્ય ધર્મ અનંતા અને તેથી
અજિલાપ્ય ધર્મ અનંતગુણા જાણવા ॥ ૩ ॥

ઠતિ અવિજાગી પર્યાય વ્યક્તે, કારજ શક્તિ પ્રવર્તે ॥ તે
વિશેષ સામર્થ્ય પ્રશક્તે, ગુણ પરિણામ અજિવ્યક્તે ॥મોરાળ॥૪

१० श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविंशी.

अर्थ:-द्रव्यना प्रत्येक प्रदेशे ठति पर्याय अनंता ठे ते एक एक पर्याय अविजागी ठे एटले ते पर्यायनो कोई प्रकारे विजाग थई शके नहि. ते पर्यायो कार्य सन्मुख प्रवर्त्तवाची सामर्थ्यपणे थाय तेथी कार्य करवानी शक्ति प्रवर्त्ते ते विशेष स्वभाव कहिए. ते विशेष गुणोनं सामर्थ्यपणुं जिन जिन शक्तिवाळुं ठे पण जे जे गुणनो जे जे परिणाम ते ते गुण सन्मुख प्रवर्त्ती प्रगट थाय ॥ ४ ॥

निरवाणी प्रजु शुद्ध स्वभावी, अजय निरायु अपावी ॥
स्याद्वादी यम नीगत रावी, पूरण शक्ति प्रभावी ॥ मोरा० ॥ ५

अर्थ:-निश्चल पदने पास्या एवा निर्वाणी प्रजुना विशेष स्वभाव पूर्ण शुद्ध थया ठे तेथी ते निर्जय ठे. संसारी जीवो चार गतिमां आज्ञानी स्थिति सुधी रहे ठे अने मरणांते अन्य स्थानके जाय ठे पण प्रजुने तो सिद्ध क्षेत्र छोडी अन्य स्थानके जवुं पडतुं नथी तेथी आयुष्यने तावे नथी पण सादि अनंत स्थिती ठे. सकल पाप दोष रहित परम पवित्र ठे. निश्चय स्याद्वाद सत्ताना जोगी ठे. पोतानी अनंत पर्यायप्रवृत्ति चालमां राज्य करता राजी ठे. सर्वे शक्ति निरावरण थई तेथी पूर्ण शक्ति प्रभाववंत ठे ॥ ५ ॥

अचल अखंड स्वगुण आरामी, अनंतानंद विसरामी ॥

सकल जीव खेदज्ञ सुस्वामी, निरामगंधी अकामी ॥ मोरा० ॥ ६

अर्थ:-प्रजुना अनंत गुणो चलाचल रहित थया, जाव वीर्य पूर्ण गुणोमां अचल अक्षय प्रवर्त्तुं तेथी कोई गुण के कोई पर्याय खंडाय घसाय नहीं, सर्वे गुणोना पर्यायनो अखंड प्रवाह वहे तेथी गुणो के पर्यायो व्यय पामे नहीं एटले सर्वे समय गुणो अने पर्यायो कायम रहे पण विणशे खूटे नहीं मात्र आवीर्भाव तिरोभाव थया करे. पूर्व पर्यायनो व्यय अने उत्तर पर्यायनो उत्पाद् सर्वे समय थया करे पण ते पर्यायो सर्वे समय ठति रुप कायम होय माटे इहां ध्रुव गवेख्या ठे.

एवा निर्मल गुणोमां प्रज्ઞ एकांतिक अत्यंतिक आनंद जोगवे ठे एम अनंत आनंदमां विश्राम लीधो ठे. प्रज्ઞ सर्वे संसारी जीवोना खेदइ ठो एटले सर्वे जीवो सत्ताए सिद्ध समान ठे तोपण अनादि अविद्याए पोतानो आत्मशुद्धता अणजाणता देहादि अथिर अने परतंत्र पुद्गल पर्यायनी ममताए जन्म जरा मरण रोग शोग कषाय अज्ञान मिथ्वात्वादिके क्लेशित परतंत्रता वशे क्खण मात्र पण विराम पामता नथी एवा खेदयुक्त जीवोने देखी प्रज्ઞ तेमनो खेद टालवा माटे शुद्ध नये शुद्ध स्वरूप दर्शावी आठे कर्मजन्य दुःखथी मुकावा अर्थे ज-व्योने मोक्षमार्गमां प्रेरे प्रेरावे ठे तेथी खेदइ ठे. निश्चय नयथी प्रज्ઞ कोई अन्य द्रव्यना स्वामी नथी पण सुस्वामी एटले पोताना ज्ञानादि अनंतगुण पर्यायना स्वामी ठे. व्यवहार नयथी पोतानी आज्ञा पालक सेवकोने चार गति त्रमणथी ठोडावे अने ज्ञानदर्शन चरण अनंतवीर्य अव्यावाधादि स्वतंत्र सुख आपे माटे सुस्वामी के० रुडा स्वामी ठे. अशुची पुद्गलनी गंध रहित अने कोई पण अन्य वस्तुना कामी नथी. कामना तो अधुराने होय अने परमेश्वर तो परम गुणी पूर्णानंदीने कोई प्रकारनी कामना रहि नथी ॥ ६ ॥

निःसंगी सेवनथी प्रगटे, पूर्णानंदी ईहा ॥ साधन शक्ते गुण एकत्वे, सीधे साध्य समीहा ॥ मोरा० ॥ ७ ॥

अर्थ:-एहवा निःसंगी के० सकल परद्रव्य संग रहित सहज स्वज्ञावानंदी प्रज्ઞनी द्रव्य ज्ञाव सेवा करनारने पूर्णानंद करवावाली शुद्ध तत्त्वरुची प्रगट थाय. ते तत्त्वरुची उपनेथी आत्मलब्धि वीर्य प्रगट थई पूर्णानंद प्रगट थाय. साधन शक्तिवडे परिणति गुणथी अचेद करे एटले परपरिणति त्यागी साध्य सिद्ध करवानी जे ईच्छा इतो ते पूर्ण साध्य सिद्ध करे एटले सिद्धता पामे ॥७॥

૧૩ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંડ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

પુષ્ટ નિમિત્તાલંબન ધ્યાને, સાલંબન લય ઠાને ॥ દેવચંડ્ર
ગુણને એક તાને, પહોંચે પૂરણ થાને ॥ મોરા ૦ ॥૬ ॥

અર્થ:-પ્રજુજી તમે મોક્ષાન્નિલાષીને પુષ્ટ આલંબન ઠો ઇટલે જેમ
પ્રજુષ જ્ઞાનદર્શન ચરણ વીર્યાદિ આત્મગુણો પુદ્ગલીક કાર્યમાંથી
પાઠા વાલી સહજાત્મ કાર્યમાં જોડ્યા અને જવ્ય જીવોને સર્વે શક્તિ
સહજાત્મકાર્યમાં પ્રયુજવી દર્શાવીએ વસ્ત્રે પ્રકારે પ્રજુનું આલંબન લેઈ
જે વસ્ત્રે તે આશ્વર નિરાલંબતા પામે ઇટલે તે જીવને કોઈ સમય પણ
પુદ્ગલીક આલંબન લેવું પડે નહીં, પર આલંબન લય થાય. ચારનિ-
કાયના દેવોમાં ચંડ્રમા સમાન નિર્વાણી પ્રજુના વ્યક્ત જ્ઞાનાદિ શુરુ
ગુણોમાં એકતાપણે ઉપયોગ અલંકર કરે ઇટલે શુરુ ગુણીના ગુણ બહુ
માને પૂર્ણાનંદ સ્થાનકે પહોંચે ॥ ૬ ॥ સંપૂર્ણ ॥

॥ અથ શ્રી તૃતીય સાગર પ્રજુ જિન સ્તવન ॥

॥ ચંડમાસી પારણું આવે ॥ ૬ રાગ ॥

ગુણ આગર સાગર સ્વામી, મુનિ જાવ જિવન નિઃકામી ॥
ગુણ કરણે કર્તૃ પ્રયોગી, પ્રાગ્જાવી સત્તા જોગી ॥ ૧ ॥
સુહંકર જવ્ય એ જિન ગાવો, જિમ પૂરણ પદવી પાવો ॥
॥ સુહંકર ૦ ॥ એ આકળી ॥

અર્થ:-શ્રી સાગર સ્વામી જ્ઞાન દર્શન વીર્યાદિ અનંત ઉત્તમ
ગુણોના આગર કે ૦ નિધાન છે, મુનિનું મુનિપણું કાયમ રાખવા મુનિ-
ઓના જાવ જીવન છે અને મુનિ લોકોને શુદ્ધાત્મ તત્ત્વમાં વિશેષ
વિશ્વાસ આપવાવાલા છે વલી સાગર સ્વામી સકલ પરદ્રવ્યની
કામના રહિત છે, જ્ઞાન દર્શનાદિ સ્વજાતિક અનંત કાર્ય સકલ સમય

सहज स्वभावे करे ठे अने ते कार्यगुण प्रगटपणे थयो ते ज्ञान दर्शन चरण वीर्यादि अनंत कार्यगुण समुदायना समकाले अनंत आनंद जोगी ठो. आत्माना प्रति प्रदेशमां निज कार्य करवाना ठति पर्यायो अनंता ठे. जेम जाणवा रूप कार्य करवाना ठती पर्यायो अनंता, देखवा रूप कार्य करवाना ठती पर्यायो अनंता, आचरण रमण रूप कार्य करवाना ठती पर्यायो अनंता, वीर्य अचल राखवा रूप कार्य करवाना ठती पर्यायो अनंता तेम ए आदि अनंत कार्य करवाना अनंत गुणना ठती पर्याय प्रति प्रदेशे अनंतानंता ठे ते ठती पर्याय रूप गुण करण प्रयोगे विना प्रयासे दर समय अनंत स्वस्वकार्य थयां करे ठे ते कार्यनी व्यक्ति अने शक्तिना पण जोगी ठो. हे जिव जीवो ! एवा सुख करवावाला परम समाधिना दातार जिनेश्वरने सेवो-तेमना गुण गावो जेथी पोतानी सहज पूर्ण परमानंद पदवी पामो ॥ १ ॥

सामान्य स्वभाव स्वपरना, द्रव्यादि चतुष्टय धरना ॥
देखे दरशन रचनाये, निज वीर्य अनंत सहाये ॥ सु० ॥ २ ॥

अर्थः—अस्तित्त्वादि स्वपर द्रव्यना सामान्य स्वभावने अने द्रव्य क्षेत्र काल जाव एहवा निजात्म स्वभावने निज अनंत वीर्य सहाय वडे दर्शन गुणे करी सकल समय पूरण पदे देखो ठो ॥ २ ॥

तेहने ते जाणे नाण, ए धर्म विशेष पहाण ॥ सावय वीकारज शक्ते, अविजागी पर्यय व्यक्ते ॥ सु० ॥ ३ ॥

अर्थः—एमज स्वपर सामान्य विशेष स्वभावने अने स्वपर द्रव्यादिकने विशेष प्रधान ज्ञान गुणे करीने पूर्ण पर्याये सकल समय जाणो ठो एटले निर्मल केवलज्ञान रूप ठो. प्रति प्रदेशे सर्वे कार्य करवाना करणपणे ठती पर्यायो अनंतानंत रह्या ठे ते सावयव के० एक समय प्रवर्त्तीमां आवीर्त्तावे उपजे अने तीरोजावे विणसे वली बीजा समये आवीर्त्तावे थएला पर्यायो आवीर्त्तावथी विणसी तीरोजावे

૧૪ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

જાય (ઉપજે) એમ દર સમયે જૂદાં જૂદાં કાર્ય કરવાને માટે તેજ પર્યાયો આવીર્જાવે તિરોજાવે ઉપજ્યા વિણસ્યા કરે તેથી તે પર્યાયોને સાવચવ પણ કહીયે અને સમય સમય જૂદાં કાર્ય કરે તેને વીકારજ શક્તિ કહીયે પણ તે સર્વે ઠતી પર્યાયો અવિજાગી છે અને કાર્ય પ્રયોજને ઘટલે ઊર્દ્ધતાએ સામર્થ્યપણે આવે પણ તે સર્વે ઠતી પ્રજાયો સત્તાપણે સદા ધ્રુવ છે. નવે નવે સમયે ફેયોની નવી નવી વર્તના થાય તે અનંતાનંતી વર્તનાને જાણે માટે જૂદા જૂદા કાર્યને જાણે તે વીકારજ શક્તિ કહિયે વીજી રીતે સાવચવ કેળવે અવિજાગી જિજ્ઞાસુ પર્યાય માટે આત્મ અંગના અવચવો પણ કહીયે ॥૩॥

જે કારણ કારજ જાવે, વરતે પર્યાય પ્રજાવે ॥ પ્રતિ સમયે વ્યય ઉત્પાદિ, ફેયાદિક અનુગત સાદિ ॥ સુ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:—ઠતી પર્યાયો પ્રવર્તે તેને કારણ કહીયે અને કારણ હોય તે અવશ્ય કાર્ય કરે અને પ્રજાય પોતાના પ્રજાવે વર્તે તેથી પ્રતિ સમય વ્યય ઉત્પાદિ ઘટલે કારણપણેથી કાર્યપણે ઉપજે અને કાર્ય કરી પાઠા કારણ પણે ઉપજે તેથી દર સમય વ્યય ઉત્પાદિ થયા કરે અને નવા નવા ફેયને જાણવાથી તેની સાદિ પણ કહીયે. ઉક્તવં:—“પરિગમનં પજ્જાઓ” ઘટલે પ્રજાયો એક કાર્ય રૂઢી રીતે કરી વીજા કાર્યમાં જાય, એક કાર્યપણે ઉપજેલા ત્યાંથી વિણસી વીજા કાર્યપણે ઉપજે તેમજ દર સમય પ્રજાય પ્રવાહ જાણવો ॥ ૪ ॥

અવિજાગી પર્યાય જેહ, સમવાયી કાર્યના મેહ ॥ જે નિત્ય ત્રિકાલી અનંત, તસુ જ્ઞાયક જાવ મહંત ॥ સુ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:—પ્રતિ પ્રદેશે અવિજાગી જે ઠતી પર્યાય રહ્યા છે તે આત્માથી અજ્ઞેદપણે સમવાય સંબંધે છે અનાદિ સંબંધે પણ કહિયે અને તે પ્રજાયોને સર્વેસમય કાર્ય સમવાય ઘટલે કાર્ય સંબંધ છે ઘટલે તે કાર્યના ઘર છે. તે અવિજાગી પર્યાયો નિત્ય છે, ત્રિકાલી છે, અસ્તંત છે, તેમાંથી

એક પર્યાય પણ કોઈ કાલે ઘટે વધે નહીં તેથી અદ્વય છે, સ્વતંત્ર છે. અપ્રયાસે કાર્યકારી છે એટલે વિના પ્રયાસે પણ સહજ સ્વજ્ઞાવિક કાર્ય થયાં કરે. તેમાંના જ્ઞાનના અનંત પર્યાયોમાં પરમ જ્ઞાયકજ્ઞાવ રહ્યો છે તે પર્યાયો વધે પોતે પોતાને અને અન્ય દ્રવ્યના ગુણ પર્યાયોને જાણવાની મહંત શક્તિ રહી છે તે શક્તિ પ્રજ્ઞુજીને તો વ્યક્તિ પણે થઈ તેથી તે જ્ઞાનાદિક અનંત ગુણોના જ્ઞાતા જોક્તા છે ॥ ૫ ॥

જે નિત્ય અનિત્ય સ્વજ્ઞાવ, તે દેખે દર્શન જ્ઞાવ ॥ સામાન્ય વિશેષનો પિંરુ, દ્રવ્યાર્થિક વસ્તુ પ્રચંરુ ॥ સુ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—વસ્તુના જે નિત્યાનિત્ય સ્વજ્ઞાવ તેને પ્રજ્ઞુજી દર્શનજ્ઞાવે કરી દેખે છે તેથી પ્રજ્ઞુ સામાન્ય અને વિશેષ લક્ષણના એકત્વ પિંરુ આત્મ દ્રવ્ય છે તે દ્રવ્યપણે સદા ઢતીવંત છે અને પ્રચંરુ કે૦ મહા-વીર્યવંત (વલવંત) વસ્તુ છે ॥ ૬ ॥

ઈમ કેવલ દરશન નાણ, સામાન્ય વિશેષનો જ્ઞાણ ॥ દ્રીગુણ આતમ શ્રદ્ધાણ, ચરણાદિક તસુ વ્યવસાણ ॥ સુ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:—એમ પ્રજ્ઞુજી કેવલદર્શન અને કેવલજ્ઞાનવંત હો એટલે વસ્તુના સામાન્ય વિશેષ જ્ઞાવ પ્રકાશ કરવાવાલા સૂર્ય હો. ઉપયોગમયી આત્મા છે અને તે ઉપયોગ સામાન્ય વિશેષ બે પ્રકારે છે હક્તંચ “ઉવ-ઓગમઓ અપ્પા, ઉવઓગો દુવિઅપ્પો ” એટલે આત્મા દર્શન જ્ઞાન-મયી છે. અને ચરણાદિક તસુ વ્યવસાણ કે૦ જ્ઞાન ઉપયોગ અને દર્શન ઉપયોગમાં થિરતાણ રમણ તેનુંજ નામ ચારિત્ર કહીણ વલી જ્ઞાન દર્શનના અનંત પર્યાયમાં થિરતાણ ઉપયોગ રમે તિહાં રાગાદિ વિજ્ઞાવનો અવકાશ નથી માટે પરમ વીતરાગતાણ શુદ્ધાત્મજ્ઞાવમાં થિરતા તેનેજ ચારિત્ર કહિણ અને આદિ શબ્દે ઉપયોગમાં આત્મ અંગ અને આત્મ ગુણપર્યાય અબાધિતપણે રહે તેને અવ્યાબાધ ગુણ કહીણ, ઉપયોગને થિર અહોલ અકંપ રાખવાવાલી નિજ શક્તિને

૧૬ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિંશી.

અચલ અનંત વીર્ય કહીએ, શુદ્ધ ઉપયોગમાં થિર રહેલો આત્મા પરમ સમાધિ યોગવે ઢે માટે તેને પરમ સમાધિ કહિએ, કોઈ પ્રકારનો જય આવે નહીં માટે નિર્જય કહિએ વલી કોઈ પ્રકારે આકુલતા આવે નહીં માટે નિરાકુલ કહીએ, ઉપયોગમાં અન્ય પ્રવૃત્તિ નથી માટે પરમ નિવૃત્તિ કહીએ, શુદ્ધોપયોગવંતને પરતંત્રતા નથી માટે પરમ સ્વતંત્રતા કહીએ, શુદ્ધોપયોગી આત્મ ગુણમાંહે પરમ તૃપ્તિવંત ઢે માટે પરમ તપ કહીએ, થિર ઉપયોગવંત સ્વપરદ્રવ્ય જાવ પ્રાણની હાણી કરતો નથી તેથી પરમ ક્ષમા કહીએ વલી સર્વે જીવોની સત્તા સમાન જાણે ઢે કોઈને હીણ અધિક જાણતો નથી માટે પરમમાર્દવ કહીએ, અહીંઆં સ્વપર જીવને વંચવું ઠગવું નથી વક્તતા નથી માટે પરમ આર્યવ કહીએ, અહીંઆં પરદ્રવ્યની કામના ઇચ્છા મૂર્ઝા ગ્રાહકતા વ્યાપકતા રક્તકતા સ્પૃહા નથી માટે પરમ મુક્તિ કહીએ એમ સહજ શુદ્ધાત્મ અનંત ગુણો ઉપયોગમાંજ જાણે ઢે. એ પ્રમાણે વ્યવસાય કેળવ જ્ઞાનદર્શન શુદ્ધોપયોગ વ્યાપારમાં ચરણાદિક અનંત ગુણો આવ્યા જાણવા ॥ ૭ ॥

દ્રવ્ય જેહ વિશેષ પરિણામી, તે કહીએ પંજવ નામી ॥
ઠતી સામર્થ્ય હજેદે, પર્યાય વિશેષ નિવેદે ॥ સુ૦ ॥ ૮ ॥

અર્થ:-દ્રવ્ય પોતે સામાન્ય ઠતાં વિશેષ પરિણામી ઢે એટલે એક દ્રવ્યમાં અનંત સ્વપર્યાય અને અનંત સ્વપર્યાયમાં એક દ્રવ્યપણું માટે પર્યાયનામી કહીએ. ઉક્તેચ:-“ ॥ ગુણાણામાસર્ગ દર્શન, એક દર્શનિયા ગુણા ॥ લક્ષણં પંજવાણંતુ, ઝજઝ નિસ્સિદ્ધિઆ જવે ” ॥ એટલે અનંત પર્યાય લક્ષણવંત દ્રવ્ય જાણવો. તે પર્યાયો ઠતી અને સામર્થ્ય એમ બે જેદે ઢે, ઠતી પર્યાય ક્ષેત્ર વિસ્તારપણે સર્વે પ્રદેશમાં અનંતાનંતા રહ્યા ઢે અને તે સ્વકાલે સામર્થ્ય પણે ઝડૂતાણ આવી કાર્ય કરે ઢે. એટલે તિર્યક્ ક્ષેત્ર વિસ્તારપણે જે રહ્યા તે ઠતી પર્યાય કહીએ અને સ્વકાલે ઝડૂતાણ આવી આપ આપણું કાર્ય કરે તે સામર્થ્ય પર્યાય

कहीए एम विशेष पर्यायने निवेदे के० विशेषे जोगवे ठे ॥ ८ ॥

तसु रमणे जोगनो वृंद, अप्रयासी पूर्णानंद ॥ प्रगटी
जस शक्ति अनंती, निज कारज वृत्ति स्वतंती ॥ सु० ॥ ९ ॥

अर्थ:-ते अनंत स्व शुरू रम्य पर्यायमां रमण तेथी दरेक समय
समकाळे अनंतानंदनो जोग ठे. अने ते पर्याय प्रयुंजवामां अने जोग
जोगववामां कोई प्रकारे कोई वखत पण प्रयास करवो पडतो नथी
पण सहेजे पर्याय प्रवर्त्ते ठे अने सहेजे जोग आनंद उपजे ठे एवी
जेने अनंती शक्ति स्वतंत्र प्रगट थई ठे. तेथी सकल गुणोनी आप
आपणा कार्योनी प्रवर्त्ती सहज स्वजावे स्वतंत्रपणे थाय ठे ॥ ९ ॥

गुण डव्य सामान्य स्वजावी, तीर्थपती त्यक्त विजावी ।
प्रभु आणा जक्ते लीन, तिणे देवचंद्र पद कीन ॥ सु० ॥ १० ॥

अर्थ:-प्रभु, गुणे अने डव्ये सामान्य स्वजावी ठे. चतुर्विधि संगने
तारवानो मार्ग स्थापन करवावाला तेथी तीर्थपती. जेणे सकल विजाव
तज्यो ठे एम ठतां पण उदय प्रजावे जवि जीवोने देशना आपी तारे
ठे पण तेनुं ममत्व करता नथी. जे जीव प्रभुजीनी आणा सेववामां
खयलीन थयो तेणे देवमां चंद्रमा समान एवुं पोतानुं सिद्धि पद
प्रगट कयुं, करे ठे अने करशे ॥ १० ॥

॥ अथ चतुर्थ श्री महाजस जिन स्तवन ॥

आत्म प्रदेश रंगयल अनुपम, सम्यकदर्शन रंगरे, निज
सुखके सधेया ॥ तुं तो निज गुण खेळ वसंतरे ॥ निज० ॥
पर परिणति चिंता तजी निजमें, ज्ञान सखाके संगरे ॥ नि० ॥ १

अर्थ:-आत्माना असंख्याता प्रदेशमां रहेली ज्ञानदर्शन चरण
वीर्यादि अनंत आत्म शक्ति ते अनंत आनंद आपवावाली ठे माटे

१८ . श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चौविशी.

रंग स्थानक तेनेज कहीए के ज्यां अनंत आनंद आवे. अने जे विष-
यनो आनंद ते तो अधिर परतंत्र बहु रोगो अने कर्मबंधनुं कारण ठे
तेमां विषयरोग वशे अज्ञानीने जोगबुद्धिए आनंद माखूम पने
ठे पण आत्म सत्ताचूमिमां रहेलो आत्मीक आनंद तेने एहवा उपच-
रीत आनंदनी उपमा लागी शके नहीं एवो अनुपम निरुपचरीत
परम आणंद ठे. पण ज्यारे जीव मिथ्यात्व बुद्धिए थयेली विपर्यास
वासना तजे अने सम्यक्दर्शन प्रगट थाय तोज ते आणंद लई
शके तो सम्यक्दर्शने करी रंग आवे. माटे सम्यक्दर्शन सहित
आत्म सिद्धि सुखना दातार श्री महाजस जिनेश्वर महाजस-
वंतने आत्म सिद्धि सुखना साधक ज्ञव्यजीवो सेवो-ध्यावो. हे श-
श्वतसुख अजिलाषी ! जेमां अनंत पर्यायनो वास ठे एहवा आत्मगुण
रूप वसंतमा निरंतर खेलो. पुद्गल परिणतिथी कोई काले पण सुख
होय नहीं केमके ते अनंत वर्गणाथी निपजेली माटे विनाशीक अने
आपणी इछाए रहे नहीं, आपणी इछाए वचें नहीं एम ठतां पण मूढ
जीव ए मांहे ब्रमथी सुख मानी उलटो प्रयास करी फोगट भ्रम
खेद जोगवे ठे. एमां उमेद करवार्थी नाउमेदपणुं थाय, ए मांहे
सुखनी आशा राखवार्थी निराशपणुं आवे माटे पर परिणतिनी
आशा तजी शुद्ध दर्शन ज्ञान चरणमय निजात्म परिणतिमां खेलो.
परपरिणतिनुं चिंतवन तेक्लेश मात्र ठे माटे ते तजी ज्ञानमित्र साथे
अखंड स्वतंत्र शुद्धात्म परिणतिमां खेलो तेथीज एकांतीक अत्यंतीक
आनंद उपजे. अर्हिआं कांई क्लेश के परतंत्रता ठे नहीं ॥ १ ॥

वास वरास सुरुचि केशर घन, गंटो परम प्रमोद रे ॥ नि०
आतम रमण गुलालकी लाली, साधक शक्ति विनोदरे ॥
निज० ॥ २ ॥

अर्थः—शुद्धात्म परिणतिमां उपयोगनो वास करवो ते रूप वरासनी
शितल सुवासना द्यो अने शुद्धात्म गुण समुदायमां रूनी परम रूचि

रूप जथाबंध केशर परमानंदे निज अंगे ढांटो अने रम्य आत्म गुणमां रमण रीझ रक्त परिणाम रूप गुलाबनी लाली आत्म अंगे षडे तेथी साधक जीवने आपणी अनंत स्वतंत्र शक्तिनौ विशेष प्रमोद दुर्ष उपजे ॥ १ ॥

ध्यान सुधारस पान मगनता, जोजन सहज स्वजोगरे ॥
॥ निज० ॥ रिंक एकत्वता तानमें वाजे, वाजिंत्र सनमुख योगरे ॥ निज० ॥ ३ ॥

अर्थ:-देहिक कार्यप्रवृत्तिथी मन वचन कायाना जोगने निंवारी निवृत्ति लेई उपयोगने एक शुद्धात्म ध्येयमां लाववो, थिर अडोल अकंप करवो तेनुं नाम ध्यान कहीए. ते ध्यान रूप अमृत पानथी मग्न थवुं ते परम मग्नता जाणवी अने आत्म गुणोना सहज सुजोग रूप जोजन जाणवुं. परमानंद स्वगुण परिणतिमां रींक तथा आत्म गुणना अनंत पर्यायमां एकता रूप अखंड धाराए तान लाग्युं ते तान कहीए अने मन वचन काय योगनी प्रवर्त्ती अन्य कार्यथी तूटी संजम कार्य सन्मुख लागी ते योग सन्मुख रूप वाजिंत्र कहीए ॥ ३ ॥

शुक्लध्यान होरीकी ज्वाला, जाले कर्म कठोररे ॥ निज०
शेष प्रकृति दल खिरण निर्झरा, जस्म खेल अति जोररे ॥
निज० ॥ ४ ॥

अर्थ:-सकल द्रव्यना द्रव्य गुण पर्याय लक्षण चिन्न चिन्न विचारी जे जेना ते तेनामां समावी पर लक्षणथी परम उदासिन्न थवुं ते पृथक्त्ववितर्क स्वपर विचार नामा शुक्लध्याननो पहेलो पायो अने आपणा अनंत पर्यायो गुणोमां अने गुणो द्रव्यमां संक्रमावी अज्ञेद निर्विकल्प उज्ज्वल समयानंतर अखंड ध्यानरूप शुक्लध्या-
नना एकत्ववितर्क अपर विचार नामा बीजा पायानी ज्वाजल्य ज्योति रूप होलीनी ज्वालामां कर्मरूप कठोर काष्ठ बाली जस्म करी

૨૦ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિંશી.

સાલ જમાવી ચૌદમા ગુણગણનાં અંતે શેષ બાર તેર અકૃતિ દ્રવ્ય
લેરવવા રૂપ નિર્દેશ તે વ્યુદ્ધિન્નક્રિયા નિવૃત્તિરૂપ અસ્મલેષ અતિ
જોરે કરી સંકલ્પ કર્મ પાપમલ ધોઈ શુદ્ધ બ્રહ્મરૂપ પરમ સિદ્ધિ પામે ॥૪

દેવ મહાજસ ગુણ અવલંબન, નિર્જય પરિણતિ વ્યક્તિરે ॥
નિજં ૦ ॥ જ્ઞાને ધ્યાને અતિ બહુમાને, સાધે મુનિ નિજ
શક્તિરે ॥ નિજં ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:-શ્રી મહાજસ દેવના પૂર્ણ નિર્મલ ગુણ જાણી તેજ અવલં-
બને અને ગુણધ્યાને અને અતિ સન્માને જીવે જીવો નિર્જયપણે
આત્મગુણની આત્મ પરિણતિની પૂર્ણ પ્રગટતા પામે. મુનિઓ યમ નિજ
શુદ્ધાત્મ શક્તિ સાધે ॥ ૫ ॥

સંકલ્પ અજોગ અલેસ અસંગત, નાદિં હોવે સિદ્ધ રે ॥
નિજં ૦ ॥ દેવચંદ્ર આણામેં લેલે, ઉત્તમ યુદ્ધિં પ્રસિદ્ધ રે ॥ નિં ૧

અર્થ:-અને મન વચન કાંયા તથા અન્ય સર્વે પુદ્ગલ યોગ રહિત
તથા લેશ્યા રહિત અને પર સંગ રહિત હોય ઘટલે જોગાં વિકલ્પી નાહી
ધોઈ સિદ્ધ થઈ શિવ મહેલમાં શિવવધુ સંગે સાદિ અનંત સ્વતંત્ર
આનંદ જોગવે. દેવચંદ્ર મુનિ કહે છે કે જે જિનેશ્વરની શુદ્ધ સ્યાદ્યાદ
આણામાં લેલવું તેજ ઉત્તમ સિદ્ધિ સુખ પામવાનું ઉત્તમ પ્રસિદ્ધ
સાધન છે ॥ ૬ ॥

॥ अथ पंचम श्री विमलजिन स्तवन ॥

॥ राग—कडलो ॥

धन्य ! तुं धन्य तुं ! धन्य ! जिनराज तुं, धन्य ! तुज शक्ति
व्यक्ति सनूरी ॥ कार्य कारण दशा सहज उपगारता, शुद्ध
कर्तृत्व परिणाम पूरी ॥ धन्य ० ॥ १ ॥

अर्थ:—हे ! श्री विमलनाथ स्वामी ! तुं धन्य ॥ केमोहादिक सकल
कर्म शत्रुने जीती आत्म सत्ताजूमि पोताने तावे करी अखंड राज्य
जोगवो ठो. वली ज्ञान दर्शन चरण वीर्यादिक ताइरुं धन ठे. वली
धन्य ! तमने के हमारा सरखा रंक जीवोने सहज आत्म शुद्धतारूप
धन दर्शावी धनवंत करो ठो ए आदि अनेक प्रकारे तमने धन्य ! ठे.
धन्य ! तमारी शक्ति के जे महा तेजवंत व्यक्त (प्रगट) थई ठे.
ज्ञानादिक सकल गुणकार्यरूप कार्यदशा तथा ते कार्यना कारण
रूप ठती पर्यायनी प्रवृत्ती एम कार्य कारण दशा ए बझे तमारी
तमाराभां अचेदपणे ठे वली हमारा पण आत्म सिद्धि कार्यना परम
कारण तमेज ठो वली प्रजुजी कारण विना सहज स्वजावे जिव
जीवोने उपकार करे ठे. ज्ञानादि अनेक कार्यनी कर्तृती पूर्ण पर्याये
अने पूर्ण परिणामे करो ठो एटले परपरिणामीकता टाली शुद्ध सद्-
जाव परिणामे आत्मीक अनंत कार्य करो ठो ॥ १ ॥

आत्म प्रजाव प्रतिज्ञास कारज दशा, ज्ञान अविज्ञागि
परजय प्रवृत्ते ॥ एम गुण सर्व निज कार्य साधे प्रगट, ज्ञेय
दृश्यादि कारण निमित्ते ॥ धन्य ० ॥ २ ॥

अर्थ:—हे प्रजुजी ! तमने पोतानाज अजावथी स्वसिद्धि रूप कार्य
सिद्ध करवुं जास्युं तेथी ज्ञानादिकना ठती अविज्ञागि पर्यायो कार्य
सन्मुख अवर्त्या एटले समस्त गुणोना ठती अविज्ञागी पर्यायो आप

૨૨ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંડી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિંશી.

આપણા કાર્ય સન્મુખ પ્રવર્ત્યા તેથી પ્રગટપણે કાર્ય સિદ્ધ થયું અને ફોયનું જાણવું તથા દેખવું તે નિમિત્ત કારણ માત્ર છે પણ ઉપાદાન પણે તો પોતાના બંતી પર્યાયો સકલ સ્વસ્વકાર્યમાં પ્રવર્તવાથી કાર્ય સિદ્ધિ થાય છે. એમ હમારા પણ બંતી પર્યાયો પર પ્રવર્તીમાં જોનાયેલા છે ત્યાંથી તોડી હમારા જ્ઞાનાદિ આત્મ કાર્ય સન્મુખ પ્રવર્તવાથી તો હમારું પણ કાર્ય સિદ્ધ થશે એમાં કંઈ શંકા નથી ॥ ૨ ॥

દાસ વહુ માન જાસન રમણ એકતા, પ્રજ્ઞુ ગુણાલંબની શુદ્ધ થાયે ॥ વંધના હેતુ રાગાદિ તુજ ગુણ રસી, તેહ સાધક અવસ્થા ઉપાયે ॥ ધન્ય તું ॥ ૩ ॥

અર્થ:-તાહરી આજ્ઞા સેવવાવાલા તાહરા દાસને તાહરા ગુણોનો પરમ આદર વહુ સન્માન આવવાથી તાહરા ગુણો યથાર્થ જાસે અને રમણ પણ તમારા શુદ્ધ ગુણોમાં થાય અને સાધકના પરિણામ વિષયાદિક પુદ્ગલ ગુણોમાં જોનાયેલા તે ત્યાંથી હુટી તાહરા શુદ્ધ ગુણોમાં એકત્વપણે રમે તે સાધક પ્રજ્ઞુ ગુણ આલંબની થઈ પોતાના જ્ઞાનાદિક ગુણો રાગ રહિત કરી શુદ્ધ થાય અને કર્મવંધના હેતુ રાગાદિ તથા મન ઈંદ્રિયો આદિ પર ગુણ રસી હતા તે પ્રજ્ઞુ ગુણ રસી થઈ પોતાની શુદ્ધ સિદ્ધિની સાધક દશા ઉપજાવે ઘટલે વંધ હેતુતા ટલી મોક્ષ હેતુ થાય ॥ ૩ ॥

કર્મ જંજાલ યુંજનકરણ યોગ જે, સ્વામી જ્ઞાતિ રમ્યા શિર સમાધિ ॥ દાન તપ શીલવ્રત નાથ આણા વિના, થઈય બાધક કરે જવ ઉપાધિ ॥ ધન્ય ॥ ૪ ॥

અર્થ:-પંચ ઈંદ્રિયો અને મનવચન કાયાના યોગ પરબ્રહ્મમાં રક્ત થઈ કર્મ જંજાલ નિપજાવે છે. જ્યાંસુધી પ્રજ્ઞુની આજ્ઞા જાણી આદરી નથી ત્યાંસુધી આત્મા કર્મચેતનાપણે અને કર્મફલચેતનાપણે પરિણમ્યો થકો પુદ્ગલ ક્રિયાર્થી સુખ થાય ઘટલે પુદ્ગલ ત્યાગ ગ્રહણ

प्रवर्तिथी सुख थाय ठे एम जाणी त्रणे योगो अने पंचे इंद्रिउं पुद्गल क्रियामां प्रयुंजे ते वडे आठे कर्मनी जाल गुंथो पोतेज तेमां फसायो बंधायो रहे पण ज्यारे प्रज्जुनी आझा जाणे सन्माने आदरे त्यारे ते पंचेंद्रियो अने त्रणे योग थिर समाधिमां रमे अने प्रज्जुनी आझा बहारनुं दान शील तप व्रतादि जावधर्म विना एकांते श्छलोक आहारादि अर्थे, परलोक देवादि अर्थे, अपमान टालवा अने मान मेलववा अर्थे जे जे अनुष्ठानो आदरे ते ते कर्मबंधनां कारण थई जव उपाधिने वधारनार थाय ॥ ४ ॥

सकल परदेश समकाल सवि कार्यता, करण सहकार कर्तृत्व जावो ॥ ज्व्य परदेश पर्याय आगमपणे, अचल असहाय अक्रिय दावो ॥ धन्य० ॥ ५ ॥

अर्थ:- प्रज्जुने सर्वे समय समकाले सर्वे कार्यनी कारणताना करण रुपे ठती अविजागी पर्याय अनंता ठे ते ठतीपर्यायरुप करणनी प्रवर्ति रुप कारणनी सहाये सर्वे कार्य समकाले थया करे ठे पण ज्व्यना प्रदेशरुप पर्याय आगममां कह्या प्रमाणे अचल असहाय अने अक्रियपणे ठे एटले प्रदेश कांई कार्य करता नथी पण प्रदेशने आधारे ठती अविजागी पर्यायो रह्या तेज कार्य करवाना कारणपणे प्रवर्त्ते ठे ॥ ५ ॥

उत्पत्ति नाश ध्रुव सर्वदा सर्वनी, षट्गुणी हानीवृद्धि अन्यूनो ॥ अस्ति नास्तित्व सत्ता अनादि थको, परिणमन जावथी नहीं अजूनो ॥ धन्य० ॥ ६ ॥

अर्थ:-ते ठती पर्यायो सर्वे सर्वदा कार्यपणे उपजे अने कारण पणेथी विणसे वली कार्यपणेथी विणसी कारणपणे उपजे वली आवीर्जावपणे उपजे अने तीरोजावपणेथी विणसे वली तीरो जावपणे उपजे अने आवीर्जावपणेथी विणसे वली खट्गुणी वृद्धि हाणी पणे उपजे विणसे तेनी विगत:-

તૃતી પર્યાયમાંથી જે પ્રદેશે સામર્થ્યજાવે અનંત પર્યાયો આવ્યા છે તેથી અન્ય પ્રદેશે તેજ સમયે અનંતગુણા પર્યાય સામર્થ્યપણે આવે વલી તેથી અન્ય પ્રદેશે તેજ સમયે અસંખ્યાતગુણા પર્યાયો સામર્થ્યપણે આવે—ઉપજે વલી તેજ સમયે તેથી અન્ય પ્રદેશે સંખ્યાતગુણા પર્યાય સામર્થ્યપણે ઉપજે વલી તેજ સમયે અન્ય પ્રદેશે અનંતમે જાગે પર્યાય સામર્થ્યપણે ઉપજે વલી તેજ સમયે અન્ય પ્રદેશે અસંખ્યાતમે જાગે પર્યાયો સામર્થ્યપણે ઉપજે વલી તેજ સમય અન્ય પ્રદેશે સંખ્યાતમે જાગે પર્યાયો સામર્થ્યપણે ઉપજે એજ પ્રમાણે ઉપ જોડે સામર્થ્ય પણેથી વિણસે અને તીરોજાવે ઉપજે એમ સ્વદ્ગુણી હાણી અને વૃદ્ધિનો ઉત્પાદ્ અને વ્યય એક સમય સમકાલે થાય. જ્યાં હાણીનો વ્યય ત્યાં વૃદ્ધિનો ઉત્પાદ્ અને જ્યાં વૃદ્ધિનો વ્યય ત્યાં હાણીનો ઉત્પાદ્ એમ પ્રદેશ આશ્રિત તિર્જકતાએ હાણી વૃદ્ધિ સમજવી. હવે સમય આશ્રિત ઊર્ઠ્ઠતાએ સ્વદ્ગુણ હાણીવૃદ્ધિ કહીએ ઢીએ તેની વિગત:—

પ્રથમ સમય જે પ્રદેશે અનંતા પર્યાયનો સામર્થ્યપણે ઉત્પાદ્ હતો અને તીરોપણનો વ્યય હતો તેજ પ્રદેશે અન્ય સમયે તેથી અનંતગુણા પર્યાયનો સામર્થ્યપણનો ઉત્પાદ્ અને તીરોપણે વ્યય વલી તેથી અન્ય સમયે તેજ પ્રદેશે તેથી અસંખ્યાતગુણા પર્યાયનો સામર્થ્યપણે ઉત્પાદ્ અને તીરોપણે વ્યય વલી તેથી અન્ય સમયે તેજ પ્રદેશે તેથી સંખ્યાત ગુણા પર્યાયનો સામર્થ્યપણે ઉત્પાદ્ અને તીરોપણે વ્યય વલી તેથી અન્ય સમયે તેજ પ્રદેશે તેથી અનંતમે જાગે પર્યાયનો સામર્થ્યપણે ઉત્પાદ્ અને તીરોપણે વ્યય વલી તેથી અન્ય સમયે તેજ પ્રદેશે તેથી અસંખ્યાતમે જાગે પર્યાયનો સામર્થ્યપણે ઉત્પાદ્ અને તીરોપણે વ્યય થાય એમ સમય આશ્રિત પણ સ્વદ્ગુણ હાણીવૃદ્ધિ જાણવી તે ઊર્ઠ્ઠતાએ હાણીવૃદ્ધિ કહીએ, એમ સિદ્ધાંતમાં વિવિધ પ્રકારે હાણીવૃદ્ધિ કહી છે તે સિદ્ધાંતોથી

समजी लेवी. ग्रंथ गौरव माटे अहिंथां विशेष लख्युं नथी अहिंथां खदगुण हाणीवृद्धि कही ते समासथी समजवी पण अनंताना अनंत, असंख्याताना असंख्यात अने संख्याताना संख्यात जेद ठे ते सर्वे मलीने अनंतगुण हाणिवृद्धि समजवी.

ए खदगुण हाणीवृद्धि रूप परिणमन कहुं तेम सर्वे समय अस्ति अस्तिरूप परिणमे, नास्ति नास्तिरूप परिणमे, ज्ञानपर्याय ज्ञानपणे, दर्शनपर्याय दर्शनपणे, वर्णपर्याय वर्णपणे, गंधपर्याय गंधपणे ए आदि जे जे द्रव्यमां जे जे सामान्य विशेष स्वभाव होय ते ते सर्वे समय ते ते रूपेज परिणमे. एम परिणमन धर्म अनादिथी सर्व द्रव्यमां ठे काई नवो थतो नथी अने जूनो मटतो नथी पण नवि नवि स्वगुण परिणतिप परिणमे. यतः जगवई अंगेः—“ अत्थि ते अत्थितं परिणमयी नत्थि ते नत्थितं परिणमयी ” एटले कोई द्रव्य स्वस्वरूप अगर स्वस्वभाव ठोडे नहीं अने अन्यस्वभावने ग्रहे नहीं पण मिथ्यात्वी वहिरात्मा जीवनी द्रष्टी आत्मस्वभाव बाहिर वर्त्ते ठे तेथी पोताना शुरू परिणमन तरफ द्रष्टी विना ते शुरू जावने जाणी आदरी शकतो नथी एटलेज पुद्गल परिणतिमां पोतानुं कार्य मानी ज्ञान दर्शन चरण वीर्यादि गुणोने पुद्गल परिणतिमां रोके ठे तेथी स्वगुणो अवरायी चल अने मलिन थई शुरू स्वगुण कार्य करी शकता नथी तेथी शुरू स्वतंत्र परमाणंदनो जोग केम लेई शकाय ? अर्थात् नज लेई शकाय. माटे विमल जिनेश्वरनां विमल वचनो हृदयमां धारी परम सन्माने प्रज्जु आलंबने वर्त्ते ते सकल दुःखथी निवृत्ति परमाणंद प्राप्त करे. वली सर्वे द्रव्यने खदगुण हाणीवृद्धिमां कोई समय पण न्यूनपणुं के अधिकापणुं थतुं नथी. द्रव्यमां अगुरुलघुनुं एक अखंड चक्र ठे ते सर्वे समय परिणमे-फरे. प्रदेश गते हाणी वृद्धि कहेवाय पण द्रव्य स्वभावे तो गुरु लघु थतो नथी तेथी अगुरुलघु नामे ए गुण जाणवो. पंचास्ति द्रव्यने स्वद्रव्ये स्वक्षेत्रे स्वकाले अने स्वभावे

१६ श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविशी.

अस्तिपणुं ठे अने परद्रव्य परक्षेत्र परकाल अने परजाव रुप थवानी सत्ता स्वद्रव्यादिकमां नथी एटले परद्रव्य परक्षेत्र परकाल अने परजाव रुप न थवा देवानी सत्ता द्रव्यमां ठे तेनेज नास्तिस्वजाव कहीए. एम सदा स्वद्रव्यादिके रहेवुं ते अस्तिस्वजाव अने परद्रव्यादिके थवानो स्वजाव पोतामां नहीं ते नास्तिस्वजाव कहीए. ते नास्तिस्वजाव पण द्रव्यमां ठतो ठे अस्तिस्वजाव सर्वे समय स्वद्रव्यादिकने ठतीपणे राखे अने नास्तिस्वजाव ते परद्रव्यादिकपणे न थवा दे ए वने स्वजाव द्रव्यना द्रव्यथी अजेदपणे जाणवा. एम नित्य स्वजाव, अनित्यस्वजाव, जेदस्वजाव, अजेदस्वजाव, जव्यस्वजाव, अजव्यस्वजाव, एम द्रव्यना सामान्य विशेषादि अनेक स्वजाव द्रव्यमां द्रव्यथी अजेदपणे ठे तेमांथी मुख्यपणे कोई कोई ठेकाणे थोठा अधिका मुख्य स्वजाव दर्शाव्या ठे पण द्रव्य अनंत स्वजावी ठे. ते सर्वे स्वजावना परिणमन जाव सहित द्रव्य अनादिनो ठे पण नवो परिणमन जावी थयो नथी. सर्वे समय आप आपणी परिणामीकताने कोई द्रव्य के कोई गुणो के कोई पर्यायो चूके नहीं, कोईनी परिणामीकता कोईथी रोकाय नहीं माटे शुद्धात्म परिणामीकता अखंड जाणी निर्जय निराकुलपणे स्व ठती पर्यायना अनंत स्वतंत्र आनंदमां मग्न रहेवुं. ज्यांसुधी आत्म शुद्धतानुं ज्ञान नथी त्यांसुधी जीव विज्ञावतामां रमी दुःखी रहे ठे पण शुद्धात्म ज्ञान थया आदख्या पठी विज्ञावतानो अंश रहे नहीं तो दुःख शाने होय ? माटे आत्मा पूर्ण स्वगुण पर्यायने जाणी परमानंद जोगी थाय माटे अवसर पामी प्रमाद ठोरी शुद्ध सदागम सेवी परमानंद जोगी थवुं एज उपदेश ठे ॥ ६ ॥

ईणी परे विमल जिनराजनी विमलता, ध्यान मन मंदिरे जेह ध्यावे ॥ ध्यान पृथक्त्व सविकल्पता रंगथी, ध्यान एकत्व अविकल्प आवे ॥ ७ ॥

અર્થ:-એ પ્રમાણે વિમલ જિનેશ્વરની પૂર્ણ વિમલતા ઊંઘણી મન મંદિરમાં વિમલતાનું ધ્યાન ધ્યાય તે પ્રત્યેક દ્રવ્યના જિન્ન જિન્ન ગુણ પર્યાયોના જિન્ન જિન્ન વિચાર રૂપ પૃથક્ત્વવિતર્ક નામા સવિકલ્પ ધ્યાન રંગે કરી કરે તેજ પુરુષ સ્વગુણ પર્યાય સ્વદ્રવ્યથી અજ્ઞેદપણે જાણે અને તેનેજ એકત્વપણે વિકલ્પ રહિત શુદ્ધ શુક્લધ્યાન આવે. પણ જિન આજ્ઞાર્થી જે વિમુક્ત છે તે સૂત્રના અજિપ્રાય જાણ્યા વિના. ધ્યેય કેવો અને ધ્યાન વિધિ કેવી તેને તે શું જાણે? અર્થાત્ નજ જાણે. માટે સદ્ગુરુ સંગે રહિ શુદ્ધ ધ્યેય અને શુદ્ધ ધ્યાન વિધિ જાણી શુક્લ-ધ્યાન માટે ઉદ્યમ પરિણામી થવું એટલેજ ઘનઘાતી કર્મનો નાશ કરી શકાય ॥ ૭ ॥

હવે કત્તંચ “ જો જાણેશ્ અરિહંતે, દ્વઘ ગુણ પજ્ઞવંતેહિં ॥ સો જાણેશ્ અપ્પાણં, મોહો સ્વહુ જાહિ તસ્સ લયં ” વીતરાગી અસંગી અનંગી પ્રજ્ઞુ, નાણ અપ્રયાસ અવિનાશ ધારી ॥ દેવચંદ્ર શુદ્ધ સત્તા રસી સેવતાં, સંપદા આત્મ શોજાવધારી ॥ ધન્યઃ ॥ ૮ ॥

અર્થ:-પ્રજ્ઞુને રાગ સર્વાંશે નાશ થયો છે અને પર દ્રવ્યાદિકનો સંગ નથી તથા ઔદારિકાદિ પુદ્ગલીક વિનાશીક અંગ પણ નથી તેથી જ્ઞાન દર્શન ચરણ અને વીર્યાદિ અનંત ગુણો પરમ નિર્મલ અને ચિર-થયા છે અને અંગ રહિત તથા પર સંગ રહિત થયા માટે તે ગુણો મલિન થવાને નિમિત્ત પણ નથી અને જેના જ્ઞાનાદિ ગુણો, વિના-પ્રયાસે સહજ સ્વતંત્રપણે સકલ સમય પૂર્ણ પર્યાયે પ્રગટપણે વર્તે છે અને પોતાનું આત્મ અંગ અને આત્મિક રિક્તિ અનંતકાલસુધી અદ્વય અવિનાશીપણે પ્રગટ સિદ્ધતા પામ્યા છે એવા ચારે નિકામના દેવોમાં ચંદ્રમા સમાન શુદ્ધ સત્તા રસી પ્રજ્ઞુજીને શુદ્ધ સત્તા રસીઈ થઈ સેવે તે સ્વજાવીક આત્મીક સંપદા ધારી થાય ॥ ૮ ॥ સંપૂર્ણ ॥

૩૦ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંડ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

॥ અથ ષષ્ઠમ શ્રી સર્વાનુજૂતિ જિન સ્તવન ॥

॥ જગજીવન જગવાલહો ॥ ૬ દેશી ॥

જગ તારક પ્રજુ વીનવું, વિનતમી અવધારે ॥ તુજ
દરશન વિણ હું જમ્યો, કાલ અનંત અપારે ॥ જગ ૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ:-શુદ્ધાત્મ અનંત ગુણ પર્યાયનો સકલ સમય જેને અનુજવ
વિલાસ છે એવા સર્વાનુજૂતિ નામા ઢઠા તીર્થંકર જગ જીવોના તારક
તમારા આગલ હું અરજ કરું તું તે માહરી અરજ અવધારો. તમારા સરસ
ઉપકારીની આણા અણજાણતો તમારા દર્શાવેલા જીવાદિક નવ
પદાર્થના જાવ મને દર્શ્યા નહીં ત્યાંસુધી દેહાદિકની મમતાએ જ્ઞાના-
વરણાદિક આઠ કર્મ બાંધી જવ વનમાં જૂલો જટકી અનાદિ અનંત
અપાર કાલ આજ સુધી મેં બહુ ડુઃખ સહ્યાં ॥ ૧ ॥

સુહમ નિગોદ જવે વસ્યો, પુદ્ગલ પરિચ્છેદ અનંતરે ॥
અવ્યવહારપણે જમ્યો, દુહ્લક જવ અત્યંતરે ॥ જગ ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:-સૂદમ નિગોદમાં અનંત પુદ્ગલપરાવર્તન કસ્યાં અને અનંત
કાલસુધી વ્યવહાર રાશીમાં પણ આવ્યો નહીં. બલવંત પુરુષના એક
શ્વાસોશ્વાસમાં અઢાર વખત જન્મ્યો અને સત્તર વખત મરણ કહ્યું
એમ દુહ્લક જવ અંતરહિત કર્યા વલી કષાય અને મરણાંતિક સમુદ્-
ઘાતની વેદના વારંવાર સહી વિશ્રામ ન પામ્યો ॥ ૨ ॥

વ્યવહારે પણ તિરિવ ગતે, ઈગ વણ સ્વંન અસન્નીરે ॥
અસંખ્ય પરાવર્તન થયાં, જમિયો જીવ અધન્નરે ॥ જગ ૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ:-વ્યવહાર રાશીમાં આવ્યા પછી પણ તિર્થંચ ગતિમાં એકે-
દ્રિય વનસ્પતિ અને અસંજીવણામાં અસંખ્યાતાં પુદ્ગલપરાવર્તન
કર્યાં. એમ મારા જ્ઞાન દર્શનાદિ નિજ ધન વિના અધન્ન એવો હું
નીચપણામાં જમ્યો ॥ ૩ ॥

सूक्ष्म थावर चारमें, कालह चक्र असंख्यरे ॥ जन्म
मरण बहुलां कख्यां, पुद्गल जोगनी कं:खरे ॥ जग० ॥ ४ ॥

अर्थ:-वली पृथ्वी, अप, तेज अने वायु ए चार सूक्ष्म स्थावरमां
असंख्याता कालचक्रसुधी उपज्यो मख्यो. एम पुद्गल जोगनी
आकांक्षा तथा आहारादि चार संज्ञा वशे, अथाग जन्म मरण कख्यां ॥ ४ ॥

उधे बादर जावमें, बादर तरु पण ईमरे ॥ पुद्गल अढी
लागट वस्यो, नाम निगोदे प्रेमरे ॥ जग० ॥ ५ ॥

अर्थ:-ओधे बादर जावमां एटले बादर निगोद साधारण अनंत
काय वनस्पतिमां पण सरवाले अढी पुद्गलपरावर्त्तन सुधी लागलो
जन्म्यो ॥ ५ ॥

स्थावर थूल परितमें, सीत्तर कोमाकोडिरे ॥ आयर जन्म्यो
प्रभु नवि मिथ्या, मिथ्या अविरती जोडिरे ॥ जग० ॥ ६ ॥

अर्थ:-बादर प्रत्येक पंचे थावरमां सीत्तर कोमाकोडी सागरोपम
जन्म्यो पण तुम समान तारक दीनदयाल मढ्यो नहीं तेथी मिथ्यात्व
अने अविरती संगे रह्यो ॥ ६ ॥

विगलपणे लागट वस्यो, संखिज वास हजाररे ॥ बादर
पज्ज वणस्सई, जू जल वायु मछाररे ॥ जग० ॥ ७ ॥

अनल विगल पज्जतमें, तस जव आयु प्रमाणरे ॥ शुद्ध
तत्त्व प्राप्ति विना, जटक्यो नव नव ठाणरे ॥ जग० ॥ ८ ॥

अर्थ:-अपर्याप्ता विकलेंद्रियपणे लागलो संख्याता हजार वरस
सुधी जन्म्यो अने बादर प्रत्येक पर्याप्ता वनस्पति तथा पृथ्वी अप अने
वायुमां तथा अग्नि तथा पर्याप्ता विकलेंद्रियमां ते ते जवना आयु
प्रमाणमां शुरू देव, शुरू गुरु, शुरू धर्मनी प्राप्ति विना नवे नवे
स्थानके जटक्यो ॥ ८ ॥

३० श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविशी.

साधिक सागर सहस दो, जोगवीयो तस जावेरे ॥ एक
सहस साधिक दधी, पंचेंद्रि पद दावेरे ॥ जग० ॥ ९ ॥

अर्थः—सरवाळे बे हजार सागरोपमयी कांईक अधिक ते जावने
जोगव्यो. एक हजार सागरोपमयी कांईक अधिक पंचेंद्रियपणामां जम्यो.

पर परिणति रागीपणे, पर रस रंगे रक्तेरे ॥ पर ग्राहक
रक्षकपणे, पर जोगे आशक्तेरे ॥ जग० ॥ १० ॥

अर्थः—पुद्गल परिणतिना रागीपणे, पुद्गल परिणति रस रींझे
रक्त थईने, पुद्गल परिणति ग्रहणताए तथा परपरिणति रक्षण प्रवृत्तिए,
परपरिणति जोग जोगववानी आशक्ती लोलुपताए शुद्धात्म तत्त्व दर्शयुं
नहीं तेथी एवां भ्रमण कख्यां ॥ १० ॥

शुद्ध स्वजाति तत्त्वने, बहुमाने तल्लीनरे ॥ ते विजाती
रसता तजी, स्वस्वरूप रस पीनरे ॥ जग० ॥ ११ ॥

अर्थः—जे पुरुष शुद्ध स्वजाती तत्त्व के० आत्म जातीथी उपन्या जे
शुद्ध ज्ञान दर्शन चरण सुख वीर्यादिक सार तत्त्व तेनो रसीज थई
तत्त्वबहुमाने तत्त्वमां लीन थयो ते विजाती के० पुद्गलथी उपन्या
वर्ण गंध रस स्पर्श आकार शब्द उद्योत कान्ती ठाया प्रजा लोही
मांस वीर्य त्वचा रत्न मणि माणिक्य सुवर्ण रूपुं देव देवी नर नारी
तिर्यच संतान कुटुंब औदारिकशक्ति वैक्रियशक्ति आहारकशक्ति
तेजसशक्ति कर्मणशक्ति ए आदि जे जे पुद्गलोथी उपजे ठे ते सर्वे
पुद्गल जाती एटले आत्माने ए विजाती ठे. ते सकल विजातीना
रस आस्वादने तजे ते पोताना ज्ञान वीर्यादि शुद्ध स्वस्वरूप रसे पुष्ट
थाय एटले सकल कर्म अरि नाश करवानी उत्कृष्ट शक्ति पामे अने
ज्ञानादि स्वगुणोमां अचल वीर्य रूप परम स्थिरता पामे ॥ ११ ॥

श्री सर्वानुभूति जिनेश्वरू, तारक लायक देवरे ॥ तुज
चरणे शरणे रह्यो, टले अनादि कुटेव रे ॥ जग० ॥ १२ ॥

અર્થ:—શ્રી સર્વાનુજૂતિ જિનેશ્વર તેજ જીવિ જીવોને તારવા લાયક દેવ છે. જે જીવ્ય તમારું ચરણ શરણ આદરે—સ્વજ્ઞાવાચરણમાં રહે તેને અનાદિ કર્મબંધની માઠી ટેવ ટલે ॥ ૧૨ ॥

સબલ્લા સાહિવ ઝંલગે, આતમ સબલો થાયરે ॥ બાધક પરિણતિ સચિ ટલે, સાધક સિદ્ધિ કહાયરે ॥ જગ૦ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ:—બલવંત સાહેબને અરજ કરવાથી અને બલવંત સાહેબની મહેરથી આત્મા પણ કર્મ નાશ કરવા અને આત્મ સત્તાજૂમિ કબજે કરી આત્મીક રાજ જોગવવાને બલવંત થાય. એમ પ્રજુ આશ્રિત વર્તે તેને બાધકતાની ઇટલે કર્મબંધની ઉત્તર પ્રકૃતિ એકસો વીશ બાંધવાની ટેવ છે તે ટેવ ટલે ઇટલે સાધકતા પામી સિદ્ધિ પામે ॥ ૧૩ ॥

કારણથી કારજ હુવે, એ પરતિત અનાદિરે ॥ માહરા આતમ સિદ્ધિના, નિમિત્ત હેતુ પ્રજુ સાદિરે ॥ જગ૦ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ:—જે કાર્યનું જે કારણ હોય તે કારણ વહેજ તે કાર્ય થાય એ અનાદિની નિઃશંક રીત છે. માહરા આત્મ સિદ્ધિના નિમિત્ત કારણ આજથી પ્રજુજી તમેજ હો ॥ ૧૪ ॥

અવિસંવાદન હેતુની, ડઢ સેવા અજ્યાસરે ॥ દેવચંદ્ર પદ નિપજે, પૂર્ણાનંદ વિલાસરે ॥ જગ૦ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ:—જીવ્યને સંસારથી તારનાર પ્રજુજી અવિસંવાદ હેતુ છે. જે જીવ્ય તેમની ડઢ સેવા કેળવ્યા ડઢ પરિણામે સેવવાનો અજ્યાસ રાખે તે દેવમાં ચંદ્રમા સમાન પૂર્ણાનંદ પદવીનો વિલાસ પામે ॥ ૧૫ ॥

સંપૂર્ણ.

३२ श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविशी.

॥ अथ श्री सप्तम श्रीधरजिन स्तवन ॥

॥ रसीयानी देशी ॥

से मुख मुख प्रजुने न मली शक्यो, तो सी वात कहाया ॥

॥ जिणंदजी ॥ निज पर वीतक वात लहो सहु, पण मने
किम पतित आय ॥ जिणंदजी ॥ से मुख ० ॥ १ ॥

अर्थः—श्रीवंत श्रीधरस्वामीने हुं पोते मुखे मुख मली शक्यो नहीं तो शी वात कहिये? जो मुखे मुख हुं मढ्यो होत तो मनमान्या प्रश्नो करी कंखा मोहनीनो उतावलो नाश करतो. पोताने अने अनंत अन्य जीवोने वीती वीते ठे अने वीतशे ते सर्वे तमे जाणो ठो तोपण मने केम पतित थाय के प्रजुजीअे माहरी अरज स्वीकारी ? ॥ १ ॥

जव्य अजव्य परित्त अनंत तो, कृष्ण शुक्लपद्म धार ॥

॥ जि ० ॥ आराधक विराधक रीतनो, पूढि करत निरधार ॥

॥ जि ० ॥ से मुख ० ॥ २ ॥

अर्थः—जव्यजीवो अने अजव्यजीवो ए वने अनंता अनंता ठे तेमां हुं जव्य तुंके अजव्य तुं? वली कृष्णपद्मी अने शुक्लपद्मी जीवो तेपण अनंता ठे अटले जे चरमपुद्गलपरावर्त्तने वर्त्ते ठे ते शुक्लपद्मी जाणवा अने जे अचरमपुद्गलपरावर्त्तने वर्त्ते ठे ते कृष्णपद्मी कहीए. तेमां हुं शुक्लपद्मी तुं के कृष्णपद्मी तुं? वली जे जिनेश्वरनी आज्ञामां वर्त्ते ठे ते मोक्षमार्गना तथा आत्मशुद्धताना आराधक ठे अने जे तीर्थकरोनो आज्ञा बाहिर वर्त्ते ठे ते प्रजुआणाना, मोक्षमार्गना अने आत्मशुद्धताना विराधक ठे तेमां हुं आराधक तुंके विराधक तुं? ए आदि प्रश्नो पूढी निरधार करत ॥ २ ॥

किण काले कारण केहवे मले, थासे मुजने हो सिद्धि ॥

॥ जि ० ॥ आतम तत्त्व रुची निज रिद्धिनी, लहिशुं सर्व
समृद्धि ॥ जि ० ॥ से मुख ० ॥ ३ ॥

अर्थः—माहरे कए काले अने कोण कारण मलवार्थी सिद्धि थो ?
वली क्यारे हुं आत्मतत्त्व रुचीवंत थइ समजाव आदरी सहज
आत्मिक सकल साची रिद्धि पामीश ? ॥ २ ॥

एक वचन जिन आगमनो लही, निपाव्यां निज काम ॥
॥ जि० ॥ इतले आगम कारण संपजे, ढील थई किम
आम ॥ जि० ॥ से० ॥ ४ ॥

अर्थः—कोईक पुरुषोए एकज वचन जिनागमनुं पामी जाणी
आदरीने आत्मसिद्धिरूप कार्य निपजाव्युं अने माहुरा सरखाने एटलां
बधां आगम वचन जाण्या ठतां पण सिद्धि माटे आम केम
ढिल थइ ? ॥ ४ ॥

श्रीधर जिन नामे बहु निस्तस्या, अल्प प्रयासे हो जेइ ॥
॥ जि० ॥ मुज सरिखो एतले कारण लहे, न तरे कदो किम
तेह ॥ जि० ॥ ५ ॥

अर्थः—श्रीधरस्वामीना नामथी (वचनथी) अल्पप्रयासे पण बहु
जीवो संसार निस्तार पाम्या एटले संसारसमुद्रनो सहजे पार पाम्या.
जेम अखाडमुनि नाटकणीने घेर रखा अने नाटक करता ठता पण
एकत्व अनित्यजावनाए शुद्धात्मतत्त्व विचार करता एटले अल्प
प्रयासे केवलज्ञान पाम्या एम जरतादिक अनेक जीवो अल्प प्रयासे
केवलज्ञान पामी सिद्धि वखा ठे अने माहुरा सरखाने केटलांक
बधां कारण मढ्यां अने प्रयास करे ठे तो पण तरता नथी तेनुं शुं
कारण ? ॥ ५ ॥

कारण जोगे साधे तत्त्वने, नवि समस्या ऊपादान ॥ जि० ॥
श्री जिनराज प्रकाशो मुज प्रते, तेहनो कोण निदानं ॥
॥ जि० ॥ से० ॥ ६ ॥

अर्थः—केटलाक मात्र एकांत कारण जोगप्रवृत्ति ए तत्त्व साधवा
 श्छे ठे पण उपादान संज्ञालता सुधारता नथी. जेम कोई घट कर-
 वानो अर्थी दंडवडे चक्र फेरव्यां करे एवी कारण प्रवृत्तिनी अनेक
 क्रिया क्रोडाक्रोडी वरससुधी करयां करे पण घटनुं उपादान जे मृ-
 तिका ते मांहे पिंड थास कोस पृथु बुद्ध ग्रीवादि घटपर्यायना यथा-
 योग्य जेवा घाट ठे तेवा मृतिका पिंरुमां काढे नहीं अने मात्र बाह्य
 कारणप्रवृत्ति क्रोडाक्रोडीथी पण अधिककालसुधी कस्या करे तोपण
 ते घट नियमा थवानो नथी तेम कोई जीव आत्मसिद्धि अर्थे एकांते
 कारणप्रवृत्तिनी क्रिया अनंतकालसुधी करे अने उत्सर्गे आत्मअं-
 गमां सम्यक्, विरती, अप्रमादता, अकषायता, थिरता आदि
 जे जे पर्यायो सिद्धमां ठे ते ते पर्यायोनुं आत्मअंगमां संपादान करे
 नहीं तो कोईकाले पण आत्मसिद्धि थाय नहीं पण सिद्ध जग-
 वंतमां शुरू द्रव्यपर्याय अने शुरू गुणपर्यायादिनुं जेवुं स्वरूप ठे
 तेवुं स्वरूप आत्मअंगमां संपादान करे एटले आत्मा आत्म परिणाम
 वरुं आत्म संपदा दान आत्माने एटले पोते पोताने आपे तोज सिद्धि
 रूप कार्य थाय. ते तो प्रजु वाणीना अजाणने एकांततानो जावरोग
 सत्तामां रह्यो ठे तेथी ते कार्यसिद्धि केम करी शके ? तो हे 'जिनराज !
 मने बतावो के एकांतता रूप जावरोगनुं मूल निदान शुं ठे ? ॥ ६ ॥

जाव रोगना वैद्य जिनेश्वर, जावौषध तुज जक्ति ॥ जि०
 देवचंद्रने श्री अरिहंतनो, ठे आधार ए व्यक्ति ॥ जि० ॥ से० ॥ ७

अर्थः—हुं तीर्थकरोनाज वचनथी जाणुं हुं के एकांतता रूप जावरोग नाश
 करवा माटे वैद्य ते तो जिनेश्वर ठे अने जिनेश्वरनी आज्ञाए वर्त्तवा
 रूप जिनजक्ति तेज जावरोग नाश करवानो उत्तम ईलाज ठे माटे
 देवचंद्र मुनि कहे ठे के माहरे तो अरिहंत देवनोज आधार ठे के
 एमना वचन आश्रित हुं मारा जावरोगने दूर करी आत्मसिद्धि वरुं
 ए प्रगट ठे ॥ ७ ॥

॥ अथ अष्टम श्रीदत्तप्रभु स्तवन ॥

॥ राग धमाळ ॥

जिन सेवनर्थे पाईये हो, शुद्धतम मकरंद ॥ ए आंकणी ॥
तत्त्व प्रतित वसंत ऋतु प्रगटी, गई सिसिर कुप्रतीत ॥
॥ ललना ॥ दुरमति रजनी लघु जई हो, सदबोध दिवस
वदीत ॥ ललना ॥ जिन ० ॥ १ ॥

अर्थः—जिनेश्वरनी आझा सेववाची आत्म शुद्धता सुवास रसस्वाद
पामीए. जेम जमरो सुगंधी फूलोमांथी रस खेंची सुवास युक्त
स्वाद ले ठे तेम आत्मांमां जोगीपणुं ठे पण ज्यांसुधी पोतानुं शुद्ध
स्वरूप जाण्युं नथी त्यांसुधी पुद्गलोमां आपापणुं मानी पुद्गल
स्वाद लेतो चळगति कंठारमां परतंत्रताए अनंत दुःख जोगवतो रहे
ठे पण तेज आत्मा ज्यारे जिनेश्वरनी आझा सेववावालो थाय त्यारेज
शुद्धात्म मकरंद केण आत्म शुद्धतानो उत्तम सुवास रस स्वाद लेई
शके. ज्यारे जिनेश्वरे प्ररूपेला नवे तत्त्वोनी अव्य जाव प्रतित सदहणा
रुची उपजे तथा तत्त्वोमां संशय, विभ्रम, विमोह रहे नहि त्यारेज
जीव सम्यक्दर्शन पामे एटले निःशंकतादि आठ गुणो प्रगट थाय
ए प्रमाणे तत्त्व प्रतित थवाची आत्म उपयोग आत्म शुद्धतामां वसवा
लाग्यो ते रूप वसंत ऋतु प्रगटी. त्यारे तत्त्वोनी अप्रतित रूप शीत
काल दूर थयो अने आत्म अनात्म अगर जीवादि नव तत्त्वना
जावनी प्रतित थवाची मिथ्यात्व अंधकारवाली रात्रि पण घंटी गई
अने सहोद रूप उद्योतवालो दिवस पण वृद्धि पाम्यो ॥ १ ॥

साध्य रुचि सुसखा मिळीहो, निज गुण चरचा खेळ ॥ ल ०
बाधक जावकी नंदना हो, बुध मुख गारिको मेल ॥ ल ० ॥
जि ० ॥ २ ॥

३६ श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविशी.

अर्थ:-शुद्धात्म साध्य साधवानी रुचीरूप तथा खांति मृदुता
रज्जुता निस्पृहता आदि आप आपणी रुकी सखीओ मली तथा
सम संवेग निर्वेद आस्ता अनुकंपादि अनेक मित्रो मल्या अने
ते सबें शुद्धात्मगुण चर्चारूप खेल खेलवा लाग्या अने होली उपर
जेम लोको उघाडी गालो बोले ठे तेम बुरू पुरुषो बाधक जावनी
निंदारूप उघाडी गालो बोलवा लाग्या ॥ १ ॥

प्रभु गुण गान सुबंदशुं हो, वाजित्र अतिशय तान ॥ ल०
शुद्ध तत्त्व बहुमानता हो, खेलत प्रभु गुण ध्यान ॥
ल० ॥ जि० ॥ ३ ॥

अर्थ:-तीर्थकरोना ज्ञानादिक व्यक्तगुणो निर्जय सुबंदपणे गावा
लाग्या अने अपायापगमन अतिशय, वचनातिशय, ज्ञानातिशय अने
पूजातिशयरूप वाजित्रमां अद्भूत तान लाग्युं. शुद्धतत्त्वना बहुमानपणे
प्रभुगुण ध्यानमां षट्छे शुद्ध सिद्ध गुण ध्यानमां खेलवा लाग्या
षट्छे अन्य ध्येयमां जतुं चित्त वाली शुद्ध ध्येयमां थिरताए रमण
कछुं ॥ ३ ॥

गुण बहुमान गुलालसो हो, लाल जए जवि जीव ॥ ल०
राग प्रशस्तकी धूममें हो, विजाव विडारे अतीव ॥ ल० ॥
जिन० ॥ ४ ॥

अर्थ:-केवलज्ञानीओना गुणबहुमानरूप गुलालनी लाली सम्य-
कदर्शनीओना अंगे चढी षट्छे प्रशस्त रागनी धूम मची तेथी अ-
तिशय विजाव ठेदवा लाग्या षट्छे ज्ञान दर्शन चरणादि गुणोनी
उज्ज्वलता अने थिरता वधवा मांकी ॥ ४ ॥

जिन गुण खेलमें खेलते हो, प्रगट्यो निज गुण खेल ॥
ल० ॥ आतम घर आतम रमे हो, समता सुमति के मेल
ल० ॥ जि० ॥ ५ ॥

અર્થ:—એમ જવ્યને નિજ ગુણ ધ્યાલ લેલતાં શુદ્ધાત્મગુણ લેલ પ્રગટ થયો ત્યારે આત્મા પુદ્ગલ પરિણતિરૂપ પરધર ઢોમી સ્વસત્તા ઝૂમિરૂપ નિજ ઘરમાં શુદ્ધાત્મ પરિણતિરૂપ સુમતી સાથે સુમતાવંત આત્માનો મેલાપ થયો ॥ ૫ ॥

તત્ત્વ પ્રતિત પ્યાલે ઝરે હો, જિન વાણી રસપાન ॥ લ૦
નિર્મલ પ્રક્તિ લાલી જગી હો, રિંદે એકત્ત્વતા તાન ॥ લ૦ ॥
જિન૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—ત્યારે પૂર્ણ તત્ત્વ પ્રતિતરૂપ પ્યાલામાં જિનવાણીરૂપ અમૃતરસ પાન જાણું અને સુમતા સમિતિ આદિ સર્વે પરિવારે પીધું ઇટલે જિનેશ્વરની આજ્ઞા સેવવા પરમ વીર્યરૂપ લાલી આત્મશ્યંગે પ્રગટ થઈ પઠી શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપમાં અલંકાર રીંદરૂપ એકતાનું તાન લાગ્યું ॥ ૬ ॥

જવ વૈરાગ અબિરશું હો, ચરણ રમણ સુમહંત ॥ લ૦ ॥
સમિતિ ગુપતિ વનિતા રમે હો, લેલે હો શુદ્ધ વસંત ॥ લ૦ ॥
જિ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:—વલી જવજોગ વૈરાગતા રૂપ અબીર હડાવ્યું ઇટલે આત્મા સુમતિસંગે પરમ રુદ્રા સ્વજ્ઞાવાચરણમાં લાગ્યો તે વેલા વિનયવતી પંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુણ પોતાના સ્વામી સ્વજ્ઞાવાચરણી આત્માપાસે લેલવા—રમવા લાગી. એમ સહૃદમાં ઇટલે આત્મ સ્વપ્રદેશ હૃદમાં શુદ્ધ વસંત ધ્યાલ લેલે ॥ ૭ ॥

ચાચર ગુણ રસીયા લિયે હો, નિજ સાધક પરિણામ ॥ લ૦
કર્મ પ્રકૃતિ અરતિ ગઈ હો, ઝલસીત અમિત ઝહામ ॥ લ૦ ॥
જિ૦ ॥ ૮ ॥

અર્થ:—તે દેહી જીવિ જીવરૂપ ચાચર શુદ્ધાત્મગુણ રસી થઈ આત્મ સિદ્ધિ સાધવાના પરિણામી થયા ઇટલે મિથ્યાત્વાદિક હેતુ પ્રવૃત્તિનિપજાવ્યાં જે જ્ઞાનાવરણાદિક કર્મ તેથી અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ કષાય

३७ श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविशी.

आदिकनी अरति थई हती ते गई अने ज्ञान दर्शन चरण वीर्यादि
निज शुरू गुण रुप अमृत प्रगट थयुं-उर्द्धताए आव्युं एंटवे उलस्युं
उल्लास थयुं, विज्ञाव संबंधे बंधायलुं आत्मवीर्य मिथ्यात्वादिकथी बूटी
उर्द्धताए आव्युं. बंधथी बूटी उपर आवबुं तेनुं नाम उद्दाम कहिए ॥

थिर उपयोग साधन मुखे हो, पिचकारीकी धार ॥ ल० ॥
उपशम रस जरी गंटता हो, गई तताई अपार ॥ ल० ॥
जि० ॥ ए ॥

अर्थ:-आत्म शुरूता मुख्य साधनरुप मूलमां उपयोगनी थिरता
रुप पीचकारीनी सुवासित धार समझवी. मिथ्यात्व कषायादिना
उपशमरुप अमृत रस गंटवे करीने प्रथम जे मिथ्यात्व कषायादिनी
तताई के० असह्य तसी हती ते अपार तति समी गई अने सम-
जावनी शीतल समाधि शांती प्रगट थई ॥ ए ॥

गुण पर्याय विचारतां हो, शक्तिव्यक्ति अनुभूति ॥ ल० ॥
द्रव्यास्तिक अवलंबता हो, ध्यान एकत्त्व प्रसूति ॥ ललना० ॥
॥ जि० ॥ १० ॥

अर्थ:-स्वपर द्रव्यना गुणपर्याय विचारतां स्वगुण पर्याय स्वद्र-
व्यादिकथी जिन नथी अने परगुण पर्याय पर द्रव्यादिकथी जिन
नथी. कोई द्रव्यनो गुणपर्याय कोई अन्य द्रव्यमां जतो आवतो नथी,
कोई द्रव्यनो गुणपर्याय कोई अन्य द्रव्यने निश्चय नयथी गुण दोष
करी शकतो नथी, कोई द्रव्यनो गुणपर्याय कोई अन्य द्रव्यनो नथी
एम जे जेनुं ते तेनुं जाणतां ममतानो अंश रहेतो नथी अने
कोई द्रव्यनो गुणपर्याय कोई अन्य द्रव्यने काममां आवतो
नथी एम जाणवाथी रागांश रहेतो नथी अने कोई द्रव्यनो
गुण पर्याय कोई अन्य द्रव्यने हाणी के दोष करी शकतो नथी
एम जाणवाथी द्वेषांश पण नाश पामे ठे माटे स्वपर द्रव्य

ગુણ પર્યાયને જિજ્ઞ વિચારતાં પોતાની સર્વે શક્તિ પરતંત્રતા વિના પોતામાંજ વ્યક્તિ ઇટલે પ્રગટપણે જણાય છે. પ્રગટપણે પોતાની જ્ઞાનાદિ શક્તિ સ્વતંત્રતાજી જણાઈ ઇટલે તેનો અનુજવ આનંદ આવે છે ઇટલે વિજ્ઞાનરૂપ વિચૂતી પ્રગટ થાય છે. આત્મ દ્રવ્યના અનંત ગુણો આત્મામાં અજેદપણે ઢતીરૂપ છે એ અવલંબન લેતાં પર દ્રવ્યાદિકનું કાંઈ કામ નથી તો પરદ્રવ્યાદિકનો વિચાર શા માટે રહે ? અર્થાત્ નજ રહે. એમ એકત્વપણે આત્મ શુદ્ધતામાં ધ્યાન થિર થાય છે ઇટલે શુદ્ધ ધ્યાન ડપજે છે-જન્મે છે એમ જાણવું ॥ ૧૦ ॥

રાગ પ્રશસ્ત પ્રજાવનાહો, નિમિત્ત કરણ ડપજેદ ॥ લ૦ ॥
નિરવિકલ્પ સુસમાધિમેં હો, જયે હે ત્રિગુણ અજેદ ॥
॥ લ૦ ॥ જિ૦ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:-પ્રશસ્ત રાગ વડે પર જીવોને જિન આજ્ઞામાં રૂચી ડપજાવવી તે નિમિત્ત કારણનો એક જેદ છે. દશમા ગુણઠાણે સંજ્વલનનો રાગ રહે ત્યાંસુધી પ્રવચનની જક્તિએ પ્રેસ્યો જીવ પર જીવને જિન શાસનમાં લાવવાનો પરિણામી હોય છે તે પરિણામ પણ નિમિત્તનો એક જેદ છે. અને પઢી સકલ વિકલ્પો ઢોડી જ્ઞાન દર્શન ચરણમય એક અજેદ આત્મ જાવમાં થીરતા પામે છે. એજ પ્રમાણે સાધક જીવોના જ્ઞાન દર્શન ચરણાદિ ગુણો આત્માથી અજેદપણે થયા છે ઇટલે નિર્વિકલ્પ શુદ્ધ સમાધિ પામ્યા છે ॥ ૧૧ ॥

ઈમ શ્રીદત્ત પ્રજ્ઞ ગુણે હો, ફાગ રમે મતિવંત ॥ લ૦ ॥
પર પરિણતિ રજ ધોયકે હો, નિરમલ સિદ્ધિ વસંત ॥ લ૦ ॥
॥ જિ૦ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ:-એમ મતિવંત પુરુષો શ્રીદત્ત સ્વામીના શુદ્ધ ગુણોમાં ચિત્ત રમાવવા રૂપ ફાગ રમે તેથી અનાદિનો પરપરિણતિરૂપ જે મેલ લાગ્યો

૪૦ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

હે તે શુદ્ધ સ્વરૂપ રમણ રૂપ સંવર નીરમાં જીલતાં કર્મ રજ રૂપ મેલ
ધોઈ નિર્મલ સિદ્ધ થઈ શિવપુરીમાં વસે ॥ ૧૨ ॥

કારણ્યેં કારજ સધે હો, એહ અનાદકી ચાલ ॥ લ૦ ॥
દેવચંદ્ર પદ પાઈયે હો, કરત નિજ જાવ સંજાલ ॥ લ૦ ॥
॥ જિ૦ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ:-શુદ્ધ કારણ આદર્યાં કાર્ય સિદ્ધ થાય છે એ અનાદિની
રીત છે. તો શ્રીદત્ત સ્વામીના વચન રૂપ કારણ પામી શુદ્ધાત્મ જાવ
સંજાલીએ-આદરીએ તો દેવમાં ચંદ્રમા સમાન પરમાત્મ પદ નીપજે ૧૩

॥ સંપૂર્ણ ॥

॥ અથ નવમ શ્રી દામોદર જિન સ્તવન ॥

॥ મોરા સાહેબ હો શ્રી શીતલ નાથકે ॥ એ દેશી ॥

સુપ્રતીતે હો કરિ થિર ઉપયોગ કે, દામોદર જિન વંદીયે ।
અનાદિની હો જે મિથ્યા ઝાંતિકે, તેહ સર્વથા બેદીયે ॥ અવિ-
રતી હો જે પરિણતિ હ્રષ્ટ કે, ટાલી થિરતા સાધીએ । કષાયની
હો કસમલતા કાપી કે, વર સમતા આરાધીએ ॥ ૧ ॥

અર્થ:-નવમા શ્રી દામોદર સ્વામીના શુદ્ધ સ્યાદ્યાદામૃત રસ જસ્યાં
વચન સાંજલો આત્મ અનાત્મ આદિ અનંત તત્ત્વોની રૂની પ્રતિત
કરી ઉપયોગ થીર કરી દામોદર સ્વામીને પરમઆદરે વંદીયે એટલે
તેમનાં વચન અને ગુણો અતિ સન્માને આદરિયે. જીવને અનાદિથી
વિપ્રયાસ વાસના રૂપ મિથ્યા ઝાંતિ છે તેની વિગત:-

જીવમાં અજીવ બુદ્ધિ, અજીવ ગુણપર્યાયમાં જીવ બુદ્ધિ, શુદ્ધાત્મ
સ્વજાવધર્મમાં અધર્મબુદ્ધિ, અને પુદ્ગલ ક્રિયા પ્રવૃત્તિરૂપ અધર્મમાં ધર્મ
બુદ્ધિ, શુદ્ધ તત્ત્વના જાણ સમજાષી ગુરુ ઉપર કુગુરુ બુદ્ધિ અને જૈન

તત્ત્વના અજાણ ઉત્સૂત્ર જાપી સ્વઠંદતાએ ચાલવાવાલા જૈન જેલ્લધારી
અથવા અન્ય જેલ્લધારી ઉપર સુગુરુ બુદ્ધિ, કેવલજ્ઞાન કેવલદર્શન
પરમથિરતા અચલ અનંત વીર્યવંત દેવ ઉપર અદેવ બુદ્ધિ, મિથ્યાજ્ઞાન
મિથ્યાદર્શન ચપલનાવંત લઙ્ઘિવીર્ય હીણ ઉપર દેવ બુદ્ધિ, અષ્ટકર્મથી
મુક્ત થયેલાને અમુક્ત જાણવા અને અષ્ટકર્મ બંધન યુક્ત રાગદ્વેષ-
વંતને અથવા સ્નેહપાસમાં વધાયેલાને મુક્ત જાણવા, એ પંચેને વિપરિત
અથવા સરસા જાણવા તથા સ્ત્રી પુરુષ કુટુંબાદિ વિષયો દાતારને
મિત્ર જાણવા અને સમ્યક્જ્ઞાન દર્શન ચરણાત્મ વીર્યના દાતારને
શત્રુ પ્રાય જાણવા, વિષય રોગના ઉપચારને સુખ જાણવું અને શુદ્ધાત્મ
સંયમમાદિ દુઃખ જાણવું, કારણને કાર્ય જાણવું અને કાર્યને કારણ
જાણવું, અપવાદને ઉત્સર્ગ તથા ઉત્સર્ગને અપવાદ જાણવો, પુણ્ય
પાપરૂપ શુદ્ધાશુદ્ધ પરિણામને ધર્મરૂપ શુદ્ધ પરિણામ જાણવો તથા શુદ્ધ
જાવધર્મને પુણ્ય પાપરૂપ શુદ્ધાશુદ્ધ પરિણામ જાણવો, ઉન્માર્ગને માર્ગ અને
શુદ્ધમાર્ગને ઉન્માર્ગ, આશ્રવને સંવર અને સંવરને આશ્રવ, બંધને
અવંધ અને અવંધને વંધ, અકર્ત્તાને કર્તા અને કર્તાને અકર્તા, અકાર-
ણને કારણ અને કારણને અકારણ, અકાર્યને કાર્ય અને કાર્યને
અકાર્ય, અકારકને કારક તથા કારકને અકારક, અપ્રમાણને પ્રમાણ
તથા પ્રમાણને અપ્રમાણ, કુનયને સુનય અને સુનયને કુનય, કુવચનને
સુવચન અને સુવચનને કુવચન, સમજાણીને વિષમજાણી તથા વક્ષ-
જાપિને સમજાપી, ઉલટજાવને સુલટજાવ તથા સુલટજાવને ઉલટ-
જાવ એ આદિ વિપર્યાસ વાસનાના અસંખ્યાત અધ્યવસાય (અજિ-
પ્રાય) ઠે તે સર્વે જડમૂલથી ડહેદિએ. મન વચન કાયા એ ત્રણે
જોગો સદા અવ્રત અને વિષય કષાયમાં પ્રવર્તે ઠે ષટ્તે તે રાતદિન
સર્વે સમય પંચવિષય, પંચાવ્રત તથા ચારકષાયથી નિવર્તતા નથી
એવી દુષ્ટ ષટ્તે આત્માને અનંત દુઃખ આપનારી અવિરતિ

४२ श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविशी.

परिणति अनादिथी लागेली ठे ते दुष्ट परिणति टाळी
विषयो अत्रतादिकथी निवृत्ति लेश शुद्धात्मजावमां परमस्थिरता
साधीए. मूल चार कषाय अने कषायना कारणरुपनव नोकषाय तेथी
आत्मअंग अने आत्मगुणो कषाय ठे एटले शोषाय ठे ते कषाय
मेलथी उपजती कसमलताके कलुषता कापीने वरप्रधान निज आत्म
द्रव्य क्षेत्र काल जावमां परमशांति अने परमसमाधि अने परमसंतो-
षरुप समता सेविए एटले परद्रव्यादिकमां अनादिथी आपापणुं
मानेलुं ठे ते स्वद्रव्य क्षेत्र काल जावमां आपापणानी बुद्धि थाय
त्यारेज परम स्वतंत्र शुद्ध शांति तुष्टि थाय ॥ १ ॥

जंबूने हो जरते जिनराज के, नवमा अतित चोवीशीये ॥
जस नामे हो प्रगटे गुण रासि के, ध्याने शिव सुख विदसीये ॥
अपराधी हो जे तुजथी दूर के, जूरि भ्रमण दुःखना धणी ॥
ते माटे हो तुज सेवा रंग के, होजो ए इच्छा घणी ॥ २ ॥

अर्थः—आ जंबुद्वीपना दक्षिण जरतमां अतित चोवीशीमां नवमा
दामोदर स्वामी नामे तीर्थंकर थया जेनुं नाम सांजलतां अने जेनां
वचन हृदयमां धारतां ज्ञानादिक हांत्यादिक अनंत शुद्धात्मगुण जथो
प्रगट थाय अने जेना ध्यानथी एटले दामोदर स्वामीए जे ध्यान
कथुं अने जे ध्यान शिवसुख माटे बताव्युं ते ध्यान आदरिये तो
उपद्रव रहित शाश्वत सहज परमानंद सुखविलास पामीए. ताहरी
आज्ञाथी जे वेगला रहे ठे ते तमारा तथा आत्मशुद्धताना अने मो-
क्षमार्गना अपराधी थइ जवभ्रमण करता जारे अने घेहेरां दुःख भोग-
ववाना धणी जाणवा ते माटे महारे तो तमारी अखंड आज्ञा सेववामां
रंग रहेजो एज माहरी परम जिज्ञासा ठे ॥ २ ॥

मरुधरमें हो जिम सुरतरु लुंबके, सागरमें प्रवहण समो

॥ जवजमतां हो जविजन आधार के, प्रजु दरशन मुख अनुपमो ॥ आत्मनी हो जे शक्ति अनंतके, तेह स्वरूप पदे धर्या ॥ परिणामिक हो ज्ञानादिक धर्म के, स्वस्वकार्यपणे वर्या ॥ ३ ॥

अर्थ:-मारवाड देशमां कटपतरुनी लुंबो के० आम्रवृक्षां झूमखां मलवां दूर्लभ तेम आ दुषमकाल पांचमा आरामां ताहरां अनंत ज्ञान अनंत न्याय अने परम दयामयी वचन पर्यायोनी लुंबो मलवी घणा लोकोने दूर्लभ जाणवी अने हमने प्रजुत्व पुण्य पसाए प्रजुवचननो लाज थयो ते आश्चर्य जेवुं जाणी चित्तमां आनंद अने उल्लास पामिए ठिए. एटले जर समुद्रमां झोलां खाताने जेम डढ प्रवहण आवी मले तम हमे पण संसार समुद्रमां कूबकीओ खाताने ताहरा स्याद्वाद वचनरूप डढ जहाज आवी मल्युं ते पण परमानंदनुज कारण ठे. जवजमण करता जवि जीवोने ताहरोज आधार ठे अथवा ताहरां प्ररूपेलां शुरू वचन प्ररूपकनो आधार ठे पण ताहरी जे आझाथी उलटा दुर्मतीओना वचन आधारे वर्ते ठे तेने तो जेमां मिथ्यात अज्ञान अने कषाय रूप खारं पाणी जखुं ठे एहवा जवसमुद्रमां प्रत्यक्षपणे कूबता देखीए ठीए. ताहरी आझामां रहेवुं एज ताहरं दर्शन. तेथी जे सुख पामीए तेने संसारीक उपचरित सुखनी उपमा लागी शके नहीं. प्रजुजी तमे आत्मानी अनंत शक्ति पूर्ण पर्याये स्वस्वरूपपदे धारण करी अने तमे ज्ञानादिक निज आत्म अनंत धर्मना परिणामी थया एटले कारकचक्र जे उलटुं फरतुं हतुं ते पलटी सुलटुं एटले ज्ञान दर्शन चरणादिक आत्मीक अनंतगुणो सहज स्वतंत्रताए अन्य कारण विना अने प्रयास विना सर्वे समय धमधोकार आप आपणा कार्यमां लाग्या एटले पर परिणामीकतानो अंश मात्र क्यां रहे? अर्थात् नज रहे ॥ ३ ॥

૪૪ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત શ્રીતિત સ્તવન ચોવિશી.

અવિનાશી હો જે આત્માનંદકે, પૂર્ણ અખંડ સ્વજાવનો ॥
નિજ ગુણનો હો જે વર્તન ધર્મકે, સદ્ગજ વિલાસી દાવનો ॥
તસ જોગી હો તું જિનવર દેવ કે, ત્યાગી સર્વ વિજાવનો ॥
શ્રુતજ્ઞાની હો ન કહી શકે સર્વ કે, મહિમા તૂજ પ્રજાવનો ॥૪

અર્થ:-પ્રજુજી અવિનાશી અત્યંતીક સ્વતંત્રીક પરમ અને પૂર્ણ અખંડ આત્મીક સ્વજાવે મગ્ન હો. તમારા સર્વે સ્વ ગુણો આપ આપણાં કાર્ય- માં સકલ સમય વર્તે છે તે સદ્ગજ સ્વજાવ વિલાસનો દાવ તમારે આઠ્યો છે. તે શુદ્ધ જાવનાજ તમે જોગી હો અને સર્વે વિજાવના ત્યાગી હો. આઠે કર્મને જીતી વરપ્રધાન જ્ઞાન દર્શન ગુણે દેદિપ્યમાન હો. પૂર્ણ શ્રુતજ્ઞાની પણ તમારા ગુણાદિ પ્રજાવનો મહિમા કહી શકે નહીં ॥ ૪ ॥

નિઃકામી હો નિકષાઈ નાથકે, સાથ હોજો નિત તુમ તણો ॥ તુમ આણા હો આરાધન શુદ્ધકે, સાધું હું સાધકપણો ॥
વીતરાગથી હો જે રાગ વિશુદ્ધકે, તેહીજ જવજય વારણો ॥
જિનચંડની હો જે જ્ઞાતિ એકત્ત્વકે, દેવચંડ પદ કારણો ॥ ૫

અર્થ:-પ્રજુજી કોઈપણ પુદ્ગલ વસ્તુના કામી નથી એટલે કષાય તો જ્ઞાનો હોય? અર્થાત્ નજ હોય. પ્રજુજીનો સાથ એટલે પ્રજુજી પ્રમાણે હમે પણ પરગુણ કામના રહિત અને કષાય રહિત સદા રહિએ એહવો સદા હમારે સાથ હોજો અથવા સિદ્ધક્ષેત્રમાં હમારે તમારો નિત્ય સ્થિર સાથ હોજો. હમને શિવમાર્ગમાં પ્રેરનારા માટે અમારા નાથ અને પ્રજુજી હમને કહી ગયા કે શુદ્ધ સિદ્ધમાં આવો તેજ તમારાં વચન સફલ થજો. એ માટે તમારી શુદ્ધ આણા આરાધી શુદ્ધ સાધકપણો સાધી આત્મસિદ્ધતા પામું. વીતરાગ દેવથી શ્વલોકાદિ ઇચ્છા રહિત વિશુદ્ધ રાગ તેજ જવજયથી ઓઠાવનારો છે. એહવા સામાન્યજિનોમાં ચંડમા સમાન તીર્થકર દેવની જ્ઞાતિમાં એકત્વપણું તેજ દેવમાં ચંડમા સમાન સિદ્ધિપદનું કારણ જાણવું ॥ ૫ ॥

સંપૂર્ણ.

॥ अथ दशम श्री सुतेज जिन स्तवन ॥

अति रुमीरे (२) जिनजीनी थिरतां अति रुमी ॥ ५ आंकणी ॥

सकल प्रदेश अनंती, गुण पर्याय शक्ति महंती लाल ॥

अ० ॥ तसु रमणे अनुजववंती, पर रमणे जे न रमंती लाल

॥ अति० ॥ १ ॥

अर्थः—दशमा श्री सुतेज स्वामीनी शुद्धात्म स्वभावमां स्वतंत्रताएं अर्कपता निश्चलता निराकुलता रूप परम थिरता अति रुंदी सोहामणी ठे. सर्वे प्रदेशे सर्व गुणोना पूर्ण पर्यायनी अनंत महंत सत्ता परम अचल वीर्यपणे सर्वे समकाले सकल स्वकार्यपणे वर्त्तवा ठतां पण थिरथोन्न ठे. ते ज्ञानादिक स्वगुण अनंत पर्यायमां प्रभुजीनुं रमण तेथी अनुजववंती के० ते सर्वे शक्ति सकल समय अनुजव युक्त ठे पण पुद्गलादिक परगुणने अनुजवती जोगवती नथी एटले परगुणमां रमती नथी केमके चेतनामां स्वगुण जोग स्वप्रदेशे अस्तित्वपणे ठे अने अन्यक्षेत्री परगुण जोगनो स्वप्रदेशे अज्ञाव तेथी स्वप्रदेशे परगुण जोगनुं नास्तित्व ठे ॥ १ ॥

उत्पाद व्यये पलटंती, ध्रुव शक्ति त्रीपदी संती लाल ॥

॥ अ० ॥ उत्पादे उत्पतमंती, पूरव परिणति व्ययपंती

लाल ॥ अ० ॥ २ ॥

अर्थः—शक्ति उत्पाद् व्ययपणे पलटे ठे ते ठतां पण ध्रुव ठे. शक्ति ते उत्पाद् व्यय ध्रुव एम त्रीपदी सहित होय जो उत्पाद् न होय तो नवा नवा समय नवा नवा पर्याय उरूताए आवे तेनुं जाणवा आचरवादि कार्य थाय नहीं, अने व्यय न होय तो अतितकाल प्रवृत्तिनुं जाणवा देखवादि कार्य वर्त्तमानपणे जणाय पण अतितपणे न जणाय वली जो ध्रुव न होय तो पर्यायनो उत्पाद् व्यय थतां अव्ययना ठती

પર્યાયની સત્તાનો નાશ થાય પણ દ્રવ્યના ઠતી પર્યાયનોજ આવી-
ર્જાવપણે અને તિરોજાવપણે તથા ઠતીપણે અને સામર્થ્યપણે તથા અગુરુ
લઘુની હાણીવૃદ્ધિપણે એ આદિ અનેક પ્રકારે ઉત્પાદ્ વ્યય થયાં
કરે છે પણ સત્તા તો સદા સદ્જાવપણે ધ્રુવ રહે છે તેજ માટે ગ્રંથોમાં
કહ્યું છે કે:—“ઉત્પાદ્ વ્યય ધ્રુવ યુક્તં સત્ લક્ષણં દ્રવ્યં” એટલે
ઉત્પાદ્ વ્યય અને ધ્રુવ તેજ દ્રવ્યનું સત્ લક્ષણ છે. સત્ લક્ષણ વિના
દ્રવ્યની સત્તા શાને કહિયે ? જેમ સોનાની સત્તા વહે મુગટ આદિ કાર્ય
પર્યાયનો ઉત્પાદ્ થાય છે અને કુંડલ આદિ પૂર્વ પર્યાયનો વ્યય થાય
છે અને મુગટ કુંડલ આદિ અનેક પર્યાય રૂપ કાર્ય થવાની સત્તા
સુવર્ણ દ્રવ્યમાં ધ્રુવપણે રહે છે એ પ્રમાણે ઉત્પાદ્ વ્યય ધ્રુવ
જાણવો. જો એમ ન હોય તો દ્રવ્યનું દ્રવ્યપણું રહે નહીં. ઠતી
પર્યાયોનો જનક દ્રવ્ય છે એટલે ઠતી પર્યાયોને આવીર્જાવપણે દ્રવ્ય
જન્મ આપે છે (ઉપજાવે છે) એટલે એક સમયનું કાર્ય કરી તેજ
ઠતી.પર્યાયોને પોતામાં તિરોજાવપણે સમાવે છે (ડ્રવે છે) એટલે
પર્યાયોને આવીર્જાવ અને તિરોજાવપણે ઉપજાવવું, અને રાખવું તેજ
દ્રવ્યનું દ્રવ્યસ્વપણું છે. તાહરી ચિરતા નવે પર્યાયે ઉત્પત્તિવંત છે અને
પૂર્વ પર્યાયે વ્યયવંત છે એટલે પરિણતિમાં પરાવર્તન ધર્મ છે તેથી પૂર્વ
પૂર્વે પરિણતિ વ્યય થઈ નવા નવા સમય નવિ નવિ પરિણતિ પરિ-
ણમ્યા કરે એમજ સર્વે સમય સત્તા ઉત્પાદ્ વ્યય ધ્રુવ થયાં કરે એટલે
કોઈ સમય ઉત્પાદ્નો પણ નાશ નથી વ્યયનો પણ નાશ નથી અને
ધ્રુવતાનો પણ નાશ નથી માટે ત્રણે પ્રકારે પણ સ્વજાવ ચલાયમાન
નથી પણ ચિર છે એટલે ચિરતાજ પૂર્વ પરિણતિ રૂપથી પલટી નવિ
પરિણતિ રૂપ ઉપજે છે અને સત્તાય ધ્રુવજ છે. માટે ચિરતાનો ઉત્પાદ્
વ્યય ધ્રુવ જાણવો એમ તમારું સ્વરૂપ મહા આશ્ચર્યકારી છે ॥ ૨ ॥

નવ નવ ઉપયોગે નવલી, ગુણ ઠતિથી તે નિત અચલી

लाल ॥ अ० ॥ परद्रव्ये जे नवि गमणी, क्षेत्रांतरमांहि न
रमणी लाल ॥ अ० ॥ ३ ॥

अर्थ:—एज थिरता नवे समये नवा उपयोगे थाय अथवा नवि
परिणतिए परिणमे माटे नवि कहीए पण एज सत्ता गुणवतीपणे
नित्य अने अचल कहीए एज थिर सत्ता कोई काले पण स्वक्षेत्र
ढोकीने परक्षेत्रे कदापी जाय नहीं अने परक्षेत्रे जई परगुण पर्या-
यमां रमे नहीं पण स्थिरपणे स्वक्षेत्रे रहि स्वकाले स्वजावीक अनंत
पर्यायमां रमे. जेम लुणनी खाराश लुणना स्वप्रदेश ढोकीने अन्य द्रव्य
क्षेत्रे जाय नहि तेम जाणवुं ॥ ३ ॥

अतिशय योगे नवि दीपे, परजाव जणी नवि ठीपे लाल ॥
अ० ॥ निज तत्त्व रसे जे लीनी, बीजे किणही नवि कीनी
लाल ॥ अ० ॥ ४ ॥

अर्थ:—ताहरी शुरू अने थिर सत्ता ते स्वप्रजावेज देदिप्यमान
ढे एटले दीपती दीपावती ढे पण अतिशय योगे एटले कोई पुद्गल
अतिशय रूप पर योगे दीपती नथी. वली पर जावना योगे ठानी
पण रहेती नथी जेम शाकमां घणी जातनो मसालो नांखीए तेमां
लुणनी खाराश पर योगे ठानी रहेती नथी पण पोतानी व्यक्ति
देखावेज ढे तेम प्रजुजीनी थिर सत्ता परयोगे पण हुपी
रहेती नथी ते सत्ता शुद्धात्म तत्त्वमां लयलीन ढे शुद्धात्म तत्त्वथी
सदा अजेद ढे जूदी पकती नथी. चेतनादिक द्रव्यना अनंत
लक्षणनी स्थिरता कोई अन्य पुरुष ब्रह्मादिकनी करेली नथी
तेम कोई शंकरादिक अन्य पुरुष विनाश करवा समर्थ नथी वली
विष्णु आदि अन्य पुरुष तमारी सत्ताने राखी शके तेम नथी पण
तमारी थिर सत्ताना रक्षक ग्राहक व्यापक अने कर्त्ता ज्ञोवतादि तमे
पोतेज ढे एटले कोईनी सत्ताना कोई अन्य द्रव्य ग्राहक व्यापक

૪૭ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિંશી.

રક્તક કર્તા જોક્તાદિ નથી. એમ સમ્યક્ પ્રકારે સત્તાની સ્થિરતા જાણવી ॥ ૪ ॥

સંગ્રહ નયથી જે અનાદિ, પણ એવંજૂતે સાદિ લાલ ॥
અ. ॥ જેદને વહુમાને પ્રાણી, પામે નિજ ગુણ સહનાણી
લાલ ॥ અ. ॥ ૫ ॥

અર્થ:-સંગ્રહ નયથી સત્તા અનાદિથી શુદ્ધ અને થીર છે પણ
જ્યારે શુદ્ધ થીરતા પ્રગટ થઈ ત્યારે તે એવંજૂતનયથી સાદિ કહીએ. તે
થીર શુદ્ધ સત્તાનું વહુમાન જે જીવે કરે તે પોતાની થીર અને શુદ્ધ
સત્તાનું અહિગણ (સ્થાનક) પામે ઘટલે પ્રજુજીની શુદ્ધ સત્તા
ધ્યાતો જીવે પોતાની શુદ્ધ સત્તા સ્થાનક પામે ॥ ૫ ॥

થિરતાથી થિરતા વાઢે, સાધક નિજ પ્રજુતા સાધે ॥
॥ લાલ ॥ અ. ॥ પ્રજુ ગુણને રંગે રમતા, તે પામે અવિચલ
સમતા ॥ લાલ ॥ અ. ॥ ૬ ॥

અર્થ:-શુદ્ધ સત્તામાં અંતરમુદ્દર્શન માત્ર ઉપયોગ થીર કરીએ તો તે
સાદિઅનંત શુદ્ધ સત્તામાં થીરતાનું કારણ થાય છે. જેમ ઘઠના
વીજથી ઘઠની વૃદ્ધિ થાય વલી અગ્નિ અંશથી મહા અગ્નિ પ્રગટ
થાય તેમ કર્મવીજથી કર્મની વૃદ્ધિ અને રાગ વીજથી રાગની વૃદ્ધિ,
જ્ઞાન અંશથી જ્ઞાનની વૃદ્ધિ અને દર્શન અંશથી દર્શન વૃદ્ધિ અને
તેમજ થિરતાએ થીરતા અંશ વધારવાથી પરમ થીરતા પામીએ. માટે
આત્મશક્તિ વડે અશુદ્ધતાના અંશ નાશ કરવા અને શુદ્ધતાના અંશથી
પૂર્ણ શુદ્ધતા વધારી પરમ શુદ્ધ થીરતા પ્રગટ કરી પરમ થીરતાના
અનંત પરમાનંદ વિલાસી થવું એ ઉપદેશ છે. એમજ મોક્ષાજિલાષી
જીવે સાધકપણું આદરી પોતાની પરમ શુદ્ધ થીરતાની પ્રજુતા સાધે
એમ જિનેશ્વરના પરમ શુદ્ધ થીર ગુણોમાં પોતાની પરિણતિ રમાવ-
વાવાલો અવિચલ શુદ્ધ થીર સમતા પામી પરમ સિદ્ધતા પામે. ॥ ૬ ॥

निज तेजे जेह सुतेजा, जे सेवे धरि बहु हेजा लाल ॥
॥ अ० ॥ शुद्धालंबन जे प्रभु ध्यावे, ते देवचंद्र पद पावे
लाल ॥ अ० ॥ ७ ॥

अर्थः—प्रभुजी पोताने तेजे करी परम तेजवंत ठे एहवा प्रभुने जे
बहु हितधारी पूर्ण प्रेम प्रतिते सेवे अने शुद्ध आलंबन प्रभुने जे
ध्याय ते देवमां चंद्रमा समान परमात्म पद पावे ॥ ॥ ७ ॥

॥ अथ एकादशम श्री स्वामीप्रभोजिन स्तवन ॥

रहो रहो रहो रहो बालहा ॥ ए देशी ॥

नमि नमि नमि नमि वीनवुं, सुगुणा स्वामी जिणंद
नाथरे ॥ इये सकल जाणग तुमे, प्रभुजी ज्ञान दिणंद
नाथरे ॥ नमि० ॥ १ ॥

अर्थः—हूं निज शुद्ध गुण विरह आतुरताए मोक्षाजिलाषी थई
वारंवार श्री सुगुणवान् स्वामीप्रभु नामा अगीआरमा तीर्थकरने नाम
स्थापना ड्रव्य अने जाव एम चारे निक्षेपे तथा ड्रव्य क्षेत्र काल
अने जाव तथा मन वचन काया अने शुद्ध उपयोग परिणामे नमस्कार
करीने एटले पर ड्रव्यमां अहंपणानुं तथा माहरी बुद्धिनुं अजिमान
ढोनी अरज करूं तुं के प्रभुजी तमे तो अनंत शुद्धात्म गुण पर्यायमां
स्वामी ढो तेथी परम पुरुष ढो अने स्वपर त्रीकालवर्ती अनंत इयेनां
जाणग पासग ढो तेथी ज्ञान दर्शन रूप सूर्य ढो ॥ १ ॥

वर्तमान ए जीवनी, एहवी परिणति केम नाथरे ॥ जाणु
हेय विज्ञावने, पिण नवि बूटे प्रेम नाथरे ॥ नमि० ॥ २ ॥

अर्थः—हे नाथ ! वर्तमान माहरा सरखा जीवनी एहवी परिणति
केम ? हूं जाणुं तुं के विज्ञाव महा अपाय, दुःखदाता, जवत्रमण अने
परतंत्रता वधारनार अने ज्ञान दर्शनादि अनंत आत्म गुणोनी हाणी

५० श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविशी.

करनार माटे द्वेय-तजवा लायक ठे छतां पण ए उपरथी प्रेम केम बूटतो नथी ? ॥ १ ॥

पर परिणति रस रंगता, पर ग्राहकता जाव नाथरे ॥
पर करता परजोगता, श्यो थयो एह स्वजाव नाथरे ॥

॥ नमि० ॥ ३ ॥

अर्थ:-अथिर परतंत्र अने जगत् जीवोनी एंठ आपणी ईच्छाए वत्ते पण नहीं, आपणी ईच्छाए रहे पण नहीं वली अनेक प्रकारे चपलता करावनारी एहवी निंदवा लायक पुद्गल परिणतिमां चित्त रींजे ठे-रस लागे ठे वली ते परपरिणतिने ग्रहण करवानो वली ते मांहे चित्तने व्यापवानो तथा तेने संग्रह करवानो तथा तेने जोगववानो तथा तेने निपजाववा आदि हमारो जाव केम थयो अने केम थाय ठे ? ॥३॥

विषय कषाय अशुद्धता, न घटे ए निरधार नाथरे । तो पण वंठू तेदने, किम तरिण संसार नाथरे ॥ नमि० ॥ ४ ॥

अर्थ:-वली विषयो अने कषायो आत्म अंगने, आत्म गुणोने अशुद्ध करवावाला ते माहरे अंशमात्र आदरवा न घटे तो शुं सुख जाणी आदरीए ? वली क्यारे ए दुःख देता नथी के आदरीए ? तो ए आदरवा न घटे ए निरधार ठे तो पण माहारा सरखा तेने ईछे ठे तो संसारथी केम तरीए ? ॥ ४ ॥

मिथ्या अविरति प्रमुखने, नियमा जाणुं दोष नाथरे ॥
नंदू गरदूं वली वली, पण ते पामे संतोष नाथरे ॥ नमि० ५ ॥

अर्थ:-वली अज्ञान मिथ्यात्व अविरति प्रमाद कषाय अने पुद्गल योग ते निश्चय दोष के० दुःखदाता जाणुं तुं तेथी तेने नंदू तुं अने वली गुरू समझे विशेषे नंदू तुं एम ठतां पण एहवा दुःखदाई परिणामो राखी संतोष मानुं तुं ए केवी चूल ठे ? ॥ ५ ॥

अंतरंग पर रमणता, टलश्ये किश्ये उपाय नाथरे ॥ आणा
आराधन विना, किम गुण सिद्धि थाय नाथ रे ॥ नमि० ॥ ६

अर्थः—ए आदि अनेक प्रकारनुं अंतरंग पर रमण ते कया प्रकारे
टलशे ? अने ए अंतरंग पर रमण जे न ठोडे ते ताहरी आझा अने
मोक्षमार्गनो आराधक न थाय अने आणा आराधन विना ज्ञा-
नादिक शुद्धात्म गुणोनी सिद्धि केम थाय ? ॥ ६ ॥

हवे जिन वचन प्रसंगथी, जाणी साधक नीति नाथ रे ॥
शुद्ध साध्य रुचीपणे, करिए साधन रीति नाथ रे ॥ न० ॥ ७

अर्थः—हवे प्रभुवचन प्रसंग थयो तेथी साधकता नीति के० न्याय
जाण्यो तेथी शुद्ध साध्य रुचिपणे साधनरीतिए प्रवर्तिए एटले
ज्ञान गुणे करीने शुद्ध साध्य जाणीए, दर्शनगुणे करीने शुद्ध साध्य
निश्चय करिए—देखीए, चरणगुणे करी शुद्ध साध्य आचरण सेवीए
अने वीर्यगुणे करीने शुद्ध साधकतामां बल फोरवीए, प्रीती
शुद्ध साध्यमां अने शुद्ध साध्य दर्शवनारमां करीए, सकल पर
कामना तजी शुद्ध साध्य सिद्ध करवाना कामी थईए, सुखनी
आशा अने विश्वास शुद्ध साध्य सिद्धिमांज राखीए, शुद्ध
साध्य सिद्धि विना सुख नथी एम प्रतित करीए, शुद्ध साध्य
शिवाय अन्य वस्तुथी प्रेम ठोमी शुद्ध साध्यमांज प्रेम राखीए,
बुद्ध मन वचन काया ए सर्वे शुद्ध साध्य सिद्ध करवामां राखीए-
वापरीए एम अंतरंग अनेक परपद रमण ठे ते ठोमी शुद्ध साध्य
मांहे रंगे चित्त रमावीए तोज ए अनादि कालनो छुष्ट विजाव शत्रु
नाश पामे. काचे जरोसे सहज शत्रु पण पाठो हवतो नथी तो अ-
नादि कालनो मोह शत्रु सहजे केम पाठो हवे ? तो विजाव
नाश करवामां पूरे पूरे पुरुष पराक्रम फोरवीए पण पोतानुं पराक्रम
शत्रुओना ताबे करीए नहीं अने विजाव नाश करवामांज वापरिए
तो कर्मशत्रुथी जय वरिए ॥ ७ ॥

૫૨ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંડી કૃત અતિત-સ્તવન-ચોવિંશી.

જાવન રમણ પ્રજૂ ગુણે, યોગ ગુણી આધીન નાથરે ॥ રાગ
તે જિન ગુણ રંગમેં, પ્રજુ દીઠાં રતિ પીન નાથરે ॥ નમિ ૦ ॥ ૬

અર્થ:-પરબ્રહ્મની જાવના ઢોડી પ્રજુના શુદ્ધ જ્ઞાનાદિ ગુણની જાવના
રાખીયે, પર પરિણતિ રમણ ઢોડી પ્રજુના શુદ્ધાત્મ ગુણ પરિણતિમાં
રમણ કરીયે વલી મન વચન કાયા યોગ પુદ્ગલ કાર્યથી રોકી પ્રજુ
આધિન કરીયે ઇટલે પ્રજુજીયે સંયમ કાર્યાદિમાં યોગ વાપરવા
કહ્યા ત્યાંજ વાપરિયે. રાગ પણ પુદ્ગલ પરિણતિનો ઢોડી જિન ગુણ
રંગે કરિયે અને પુદ્ગલીક વિષયોમાં અજ્ઞાન વશે રતિ માનીયે
બિયે તે અજ્ઞાન ઢોડી પ્રજુ દિઠાં પુષ્ટ રતિ કરીયે ॥ ૬ ॥

હેતૂ પલટાવી સવે, જોડ્યા ગુણિ ગુણ જ્ઞાતિ નાથરે ॥ તેહ
પ્રશસ્તપણે રમ્યા, સાધે આતમ શક્તિ નાથરે ॥ નમિ ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:-ઈંદ્રિયો મન વચન કાયા અને રાગાદિ કર્મબંધના હેતુ
પલટાવીને વ્યક્ત ગુણી અરિહંત દેવના ચરણકમલમાં જોડીયે કે
સ્વજ્ઞાવાચરણમાં જોડીયે ઇટલે અરિહંતની આજ્ઞા સેવવી તે ગુણજ્ઞાતિ
જે તે મન વચન બુદ્ધિ રાગાદિ આત્માને અપ્રશસ્તકે અહિતકારી પણે
હતા તે પલટીને અરિહંતની આજ્ઞા સેવવામાં ગુણી ગુણ જ્ઞાતિપણે
જોડ્યા ઇટલે તે સર્વે આત્મ હિતકારીપણે-પ્રશસ્તપણે રમ્યા તેજ
શુદ્ધાત્મ શક્તિ સાધે ॥ ૭ ॥

ધન તનુ મન વચના સવે, જોડ્યા સ્વામી પાય નાથરે ॥
બાધક કારણ વારતાં, સાધન કારણ થાય નાથરે ॥ ન ૦ ॥ ૮ ॥

અર્થ:-ધન તન મન વચન બુદ્ધિ આદિ સર્વે શક્તિ સ્વામિના ચરણ-
કમલમાં અર્પણ કરીયે સોંપીયે ઇટલે સ્વામીયે બતાવેલા સ્વજ્ઞાવા-
ચરણમાં જોડીયે. એમ જે જે બાધકતાનાં કારણ હતાં તે વારવાથી
સાધકતાનાં કારણ થાય. ઉક્તંચ આચારાંગે “ જે આસવા તે પરિ-
સવા જે પરિસવા તે આસવા ” ઇટલે કર્તાને અશુદ્ધ કાર્ય પરિણામે

જે જે આશ્રવનાં કારણ હતાં તે શુદ્ધ કાર્ય પરિણામી થયે સંવરનાં કારણ થાય. અને શુદ્ધ કાર્ય પરિણામે જે જે સંવરનાં કારણ હતાં તે અશુદ્ધ કાર્ય પરિણામી થયે આશ્રવનાં કારણ થાય માટે કારણ પદ કર્તાના વશમાં હે એમ જાણી શુદ્ધ સાધ્ય સિદ્ધિ કાર્ય પરિણામી થઈ આશ્રવનાં કારણ પલટાવી સંવરનાં કારણો કરવાં એ ઉત્તમમાર્ગ હે ૧૦

આત્મતા પલટાવતાં, પ્રગટે સંવર રૂપ નાથરે ॥ સ્વસ્વરૂપ રસી કરે, પુરણાનંદ અનૂપ નાથરે ॥ નમિ૦ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:-પર પરિણતિમાં આત્મતા માની હે તે જ્ઞેદજ્ઞાને સ્વપર લક્ષણ જિજ્ઞાસા જાણી સ્વદ્રવ્યાદિકમાં આત્મતા માનીએ. સ્વદ્રવ્યાદિકમાં કારણ કારક કાર્ય જાણવે માનવે આદરવે આશ્રવ નાશ થઈ સંવર રૂપ પ્રગટે. જે જીવ શુદ્ધ સિદ્ધિ સમ સ્વરૂપ રસીયો થયો તે સ્વરૂપ રસી પૂર્ણ અનંત અનુપમ આનંદ પ્રગટ કરે ॥ ૧૧ ॥

વિષય કષાય હર ટલે, અમૃત આયે એમ નાથરે ॥ જે પ્રસિદ્ધ રૂચી હુવે, તો પ્રજ્ઞુ સેવા ધરી પ્રેમ નાથરે ॥ નમિ૦ ૧૨ ॥

અર્થ:-એમ વિષય કષાય રૂપ હર કે૦ જેર ટલી અમૃત થાય અથવા વિષય કષાય રૂપ હર કે૦ લત-ટેવ ટલી સંવર રૂપ અમૃત પ્રગટ થાય. જે પ્રસિદ્ધપણે શુદ્ધ સાધ્ય સિદ્ધિ કરવા રૂચિવંત હોય તે તીર્થકરોની આજ્ઞા સેવવામાં પ્રેમ પ્રતિત રાખે ॥ ૧૨ ॥

કારણ રંગી કાર્યને, સાધે અવસર પામિ નાથરે ॥ દેવચંદ્ર જિનરાજની, સેવા શિવસુખ ધામ નાથરે ॥ નમિ૦ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ:-આત્મ સિદ્ધિનાં કારણ પરમેશ્વરના વચનમાં જેને રંગ લાગ્યો તે અવસર પામી અવશ્ય કાર્ય સિદ્ધિ કરે. દેવોમાં ચંદ્રમા સમાન દેવાધિદેવ સ્વામીપ્રજ્ઞુની આજ્ઞાનું સેવન તે શિવસુખનું સ્થાનક હે ॥ ૧૩ ॥ સંપૂર્ણ.

૫૪ શ્રી મહોપાધ્યાય. દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

॥ અથઃદ્વાદશમ શ્રી મુનિસુવ્રત જિન સ્તવન ॥

॥ નમણી લમણી ને મન ગમણી ॥ ૧ દેશી ॥

દિઠો દરિશણ શ્રી પ્રજુજીનો, સાચે રાગે મનસું જીનો
જસુ રાગે નિરાગી થાયે, તેહની જક્તિ કોને ન સુદાયે ॥ ૧ ॥

અર્થઃ—કેવલજ્ઞાન દર્શનાદિ અનંત લક્ષ્મીવંત અનંત શુરૂ પ્રજુ-
તાના ધણી મુનિસુવ્રત સ્વામી નામા બારમા તીર્થકરતું દર્શન દિલુંકે
પ્રજુણ જીવાદિ નવ પદાર્થાદિ અનેક શુરૂ તત્વો દર્શાવ્યા છે તે જેને
દર્શ્યા રૂચ્યા પ્રતિત થઈ તેને દર્શન થયું કહીય. ૧ દર્શન જેને થયું
તે પ્રજુ ગુણોમાં સાચા રાગે મનથી જીનો જેને રાગે વીતરાગ પદ
પામીય તેની જક્તિ કોને ન ગમે ? અલબત્ત સુઙ્ગ પુરુષોને તો પ્રજુ
આણા જક્તિ ગમેજ પણ પ્રજુ આજ્ઞાના ફલથી જે અજાણ છે તે તો
મૂઢપણામાંજ મુંઝાઈ રહ્યા છે. યતઃ “ નાણાઈસુ- ગુણેસુ, અરિહંતાઈસુ
ધમ્મ રૂવેસુ ॥ ધમ્મોવગરણ સાહમ્મી, ઇસુ ધમ્મહં જો ય ગુણ રાગો ॥
સો સુપસઢો રાગો, ધમ્મ સંયોગ કારણો ગુણદો ॥ પઢમં કાયઢો સો,
પત્ત ગુણે લવઈ તં સઢં ” ॥ ૧ ॥

પુદ્ગલ આશા રાગી અનેરા, તસુ પાસે કુણ લાયે ફેરા ॥
જસુ જગતે નિર્જય પદ લહિય, તેહની સેવામાં થિર રહિયો ॥ ૨ ॥

અર્થઃ—જે દેવપણા વિના દેવ અને ગુરૂપણા વિના ગુરૂ કહેવાય છે
અને પુદ્ગલ પરિણતિના જીલ્હારી ઇવા અન્ય જીવોની અને પુદ્ગલ
પરિણતિની આશા રાખે છે તો તે જીલ્હારી પાસે જીલ્હ માગનારા તેની
પાસે હમે શા વાસ્તે ? કયું સુલ ? અને કયો ગુણ લેવા ફેરા લાઈય ? જેની
જક્તિય નિર્જય નિરાકુલ શુરૂ સ્વતંત્ર શિવપદ પામીય તેજ વીત-
રાગની આજ્ઞા સેવામાં થિર રહિય. તેમની આજ્ઞા અને સેવાથી
ચલાયમાન થઈ બહિરાત્મ જાવમાં ન જઈય ॥ ૨ ॥

रागी सेवकथी जे राचे, बाह्य जक्ति देखीने माचे ॥ जसु
गुण दाऊ ते तृष्णा आंचे, तेहनो सुजस चतुर किम वाचे ॥३॥

अर्थः—रागी ठतां देव तथा गुरु कहेवाता एहवा देव तथा गुरु पोताना
सेवकोनी बाह्य जक्ति देखीने तेउं उपर खुशी थाय ठे, माचे ठे, मग
थाय ठे पण ते कहेवाता देव तथा गुरुना ज्ञानादि' दांत्यादि गुण
रूप धन ते जोग तृष्णाआंचे दाखे ठे तेनो जस चतुर पुरुषो केम
बोले ? जे पोतेज आत्म धन हीण ठे ते बीजा जव्य पुरुषोने आत्म धने
धनवंत केम करी शके ? अर्थात् नज करी शके. माटे माहरे तो
अर्चित्य आत्मीक धननो दातार प्रजु तुंज एक ठुं ॥ ३ ॥

पूरण ब्रह्मने पूर्णानंदी, दर्शन ज्ञान चरण रस कंदी
सकल विज्ञाव प्रसंग अफंदी, तेह देव समरस मकरंदी ॥४॥

अर्थः—प्रजु अठार हजार जेदे अब्रह्म तजो पूर्ण शुरु ब्रह्म रूप
सिरू पद पाम्या छो तेथी अनंत स्वतंत्र पर्याये परम पूर्ण आनंद
जोगी ठो अने दर्शन ज्ञान चरणानंद स्वादना मूल ठो अने सकल
विज्ञाव प्रसंगथी फंद रहित अफंदी ठो माटे हे देव ! तमेज पूर्ण
समज्ञाव वडे ज्ञानादि स्वगुणनो रस स्वाद लेवावाळा ठो ॥ ४ ॥

तेहनी जक्ति जवजय जाजे, निगुण पिण गुणशक्ति गाजे
दास जाव प्रजुताने आपे, अंतरंग कलिमल सवि कापे ॥५॥

अर्थः—एहवा देवनी जक्ति जव जयनी कापवावाली ठे. निश्चयथी
प्रजु कोई अन्य अव्यने गुण दोष करता नथी पण व्यवहार नयथी
शुरु नये देशना आपी अनेक जवि जीवोने संसार समुद्रथी पार
उतारे ठे अने सम्यक्ज्ञान दर्शन चारित्र आपे ठे एम अनेक
जविने गुण करे ठे तेथी गुण करवानी शक्ति करी गाजे ठे. एहवा
प्रजुनी आज्ञा सेववा रूप दास जाव जे आदरे ते स्वतंत्र आत्म
शुद्धता रूप अनंत प्रजुता पामे अने अंतरंगमां रह्यो जे कलुषता

૫૬ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ત્રોવિશી.

ઉપજાવનાર અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ અને કષાયાદિ વિજ્ઞાતતા રૂપ મેલ તેને કાપે ॥ ૫ ॥

અધ્યાતમ સુખ કારણ પૂરા, સ્વસ્વજાવ અનુજૂતિ સનૂરો।
તસુ ગુણ વલગી ચેતના કીજે, પરમ મહોદય શુદ્ધ લહીજો॥૬

અર્થ:-શ્રી મુનિસુત્રત સ્વામી આત્મ અધિકાર રાજ્ય-સુખ પ્રાપ્તિનું પૂર્ણ પુષ્ટ કારણ છે. શુદ્ધ આત્મ સ્વરૂપ અણજાણતા જીવ પોતાનો આત્મીક અધિકાર જાણે નહીં તેથી પુદ્ગલ દ્રવ્ય પર્યાયને પોતે અને પોતાના જાણી માની તેના અધિકારી પોતે થઈ અધિર અને પરતંત્ર પુદ્ગલનું કર્તા જોક્તા ગ્રાહક વ્યાપક રક્ષકપ્રાણું પોતામાં માની બેઠા છે. તે પુદ્ગલો આપણા રાખ્યા રહે નહીં, કસ્યા થાય નહીં વલી પર ક્ષેત્રી પદાર્થો જોગવી શકાય નહીં વલી લેવાય નહીં એમ અણહોતું થાય નહિ તેથી તેમાં શેદ કરી કરી તેના વિનાશ પોતાનો વિનાશ આદિ વિપર્યાસ વાસના થઈ રહિ છે તેથી જન્મ મરણાદિક અનંત દુઃખ જોગવે છે પણ જ્યારે પ્રજુ વચને આત્મા પોતાનો આત્મીક અધિકાર જાણે ત્યારેજ સકલ ક્લેશથી મુક્ત થાય અને આત્મ-અધિકારનું અત્યંતીક સ્વતંત્ર સહજ સુખ પામે. તો તે અધ્યાત્મીક સુખના દાતાર તો પ્રજુ અને પ્રજુ આણાના શુદ્ધ પ્રેરક છે તે સિવાય અન્ય કોઈ નથી માટે પરમ અને પૂર્ણ ઉપકારી પ્રજુજી તમેજ બો. જેમ કોઈ પુરુષ પરઘર પરવસ્તુ પર સ્ત્રી આદિકનો અધિકારી નથી અને પરઘર-સ્ત્રી વસ્તુ આદિકનો અધિકારી પોતાને માની તે પરવસ્તુને આદરે તો તે સુખી થાય નહીં અને દુઃખી થાય પણ જ્યારે પોતાની ઘર-સ્ત્રી આદિ વસ્તુનો અધિકારી પોતાને જાણે માને આદરે ત્યારેજ દુઃખ મટે અને સુખ થાય તેમ આત્મા અન્ય વસ્તુનો અધિકારી નહીં બતાં પોતાને અન્ય વસ્તુનો અધિકારી જાણી માની આદરે તો તે દુઃખી રહે પણ સુખી થાય નહીં. જ્યારે પોતાનો અધિકાર જેવો છે તેદેવો જાણી માની આદરે તોજ સકલ દુઃખથી નિવર્તી અને પરમા-

नंदनी प्राप्ति थाय अने प्रजुजी तो निज ज्ञानादि रिझिना अनुभव
जोगमां सदा तृप्त-मग्न ठो महा तेजवंत ठो. आपणी चेतना प्रजुना
ज्ञानादिक निर्मल गुणे बलगी राखीए एटले ज्ञानचेतना प्रगट थाय.
चेतना अनादिथो कर्मफलचेतनापणे अने कर्मचेतनापणे परिणमेली
बलगेली ठे. ज्यांसुधी चेतना, कर्मफलचेतनापणे एटले उदय आ-
वेला शुजाशुज कर्म फलमां राग द्वेषपणे परिणमे ठे तथा योग क्रिया
प्रवर्त्तीथीज सुख उपजे ठे एम जाणी क्रिया परिणाममां कर्मचेतना
पणे वर्त्ते ठे त्यांसुधी स्वरूप ज्ञानमां लागती बलगती नथी पण
ज्यारे प्रजुना परम निर्मल ज्ञानादि गुणे बलगे त्यारे शुद्धात्म स्वजा-
वमां आनंद जाणी शुद्धात्म स्वजावमां थिर रहेवा ज्ञानचेतनापणे
परिणमे. माटे आपणी चेतना प्रजु गुणे रसीली करीए एटलेज शुरू
स्वगुण रसी थाय. एम परम महोदय के केवलज्ञानादि अनंत स्वगुण
निर्मल पूर्ण व्यक्ति पामीए ॥ ६ ॥

मुनिसुव्रत प्रजु प्रजुता लीना, आतम संपत्ति जासन
पीना ॥ आणा रंगे चित्त धरीजे, देवचंद्र पद शीघ्र वरीजे ॥ ७ ॥

अर्थ:-जे जीव मुनिसुव्रत स्वामीनी पूर्ण प्रजुता जाणी आश्चर्य
पास्या के अहो ! प्रजुजीनुं परमज्ञान परमदर्शन परम थिरताए शुरू
स्वपर्याय रम्यमांहे रमण अने परम अचल स्वतंत्र अबाधित वीर्य.
एम अनंत गुणोनी शुद्धतानो परमानंद जाणी चित्त लीन थयुं
तेनेज निजात्म शुरू संपदानुं पुष्ट जासन थयुं. ए माटे तीर्थकरोनी
आज्ञामां रंगे चित्त थिर करीए तोज देवचंद्र मुनि कहे ठे. के
शुद्धात्मपद उतावसुं पामीए ॥ ७ ॥ ॥ संपूर्ण ॥

॥ अथ त्रयोदशम श्री सुमतिजिन स्तवन. ॥

॥ कान्हैयालाल ए देशी ॥

प्रजुसुखं इत्थं विनवरे बाब, मुज विजाव दुःख-रीतरे

૫૭ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિંશી.

સાહવિયાલાલ । તિન કાલના ફેયનીરે લાલ, જાણો ઠો સહુ
નીતિરે સાહવિયાલાલ ॥ પ્રજુઠ ॥ ૧ ॥

અર્થ:-તેરમા શ્રી સુમતિ જિન પ્રજુથી હું ઇવી અરજ કરું હું કે
મેં તાહરાં વચન જાણા આદર્યા પહેલાં પુદ્ગલોમાં આપાપણું મानी
મહા વિજ્ઞાવ દ્રઢ પરિણામ વાંઘ્યા તે પરિણામનો વેગ તાહરાં વચન
જાણ્યા ઢતાં આજસુધી મટતો નથી અને તેથી અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ
અને કપાયાદિથી પરતંત્રતા વિગેરે વહુ દુઃખ જોગવું હું તે માહરોજ
આદરેલો વિજ્ઞાવ દુઃખ ત્રાસ આપ્યાં કરે છે અને હે સાહેવ ! તમે તો
સકલ દ્રવ્યની ત્રિકાલ પરિણતિની નીતિ જાણો ઠો ઇટલે પંચાસ્તિ-
કાય અર્ને કાલ સકલફેયની નીતિ અને રીતિ જાણો ઠો ॥ ૧ ॥

ફેય જ્ઞાનસ્યું નવિ મિલેરે લાલ, જ્ઞાન ન જાયે ઇ
તથ્યરે ॥ સાઠ ॥ પ્રાપ્ત અપ્રાપ્તમેયનેરે લાલ, જાણો જે જિમ
જથ્યરે ॥ સાઠ ॥ પ્રજુઠ ॥ ૨ ॥

અર્થ:-જે જે દ્રવ્યના જે જે સ્વજાવ અને જેટલા જેટલા ગુણપર્યાય
હોય તે તેમજ રહે વલી પર્યાય ક્રમવર્તી ઇ ઝડૂતા ઇ આવે વલી તેનું
જવિતવ્ય જેમ હોય તેમ થાય અને ડઘમ પળ જવિતવ્ય પ્રમાણે
વને અને જે જે કાલે જે જે યોગ સંજવ છે તે તેમ વને ઇમ પંચ
સમવાય મહ્યાં કાર્ય થાય ઇમાં કાંઈ શંકા નથી. ઇમાંથી કાંઈ પળ
ઇકાંતતા તે મિથ્યાત છે. ફેય જ્ઞાન સાથે મલી ઇકમેક થાય નહીં,
જ્ઞાન ફેય ક્ષેત્રે જાય નહીં અને ફેયપળ જ્ઞાન ક્ષેત્રે આવે
નહીં. જેમ દર્પણમાં જે પદાર્થો જાસે છે તે પદાર્થો દર્પણ
સાથે ઇકમેક થઈ જતા નથી, દર્પણ દર્પણ રૂપે અને પદાર્થ
પદાર્થ રૂપે રહે છે તેમ જ્ઞાન જ્ઞાન રૂપે અને ફેય ફેય રૂપે રહે છે ઇ
મર્યાદા છે. પ્રજુજી તમે દૂર આકાશ ક્ષેત્રે રહ્યા અપ્રાપ્તમેય ફેયને
અને ઇક આકાશ ક્ષેત્રે રહ્યા સ્વપર પ્રાપ્તમેય ફેયને તથા વર્તમાન

काले वर्त्तता प्राप्त अप्राप्तमेव ज्ञेयत्वे अने अतित अनागते वर्त्तता
अप्राप्तमेव ज्ञेयने क्षेत्री अने काली दूर अने निकट एटले अ-
प्राप्त अने प्राप्तमेव ज्ञेयने जे जेम ठे ते तेम समकाले अशेषपणे
जाणो ठो एटले कोई पण ज्ञेय एहवो नथी के तमारी ज्ञायकतामां
न जासे ॥ २ ॥

वृत्ति परजाय जे ज्ञाननारे लाल, ते तो नवि पलटायरे ॥
सा० ॥ ज्ञेयनी नवनव वर्त्तनारे लाल, सवि जाणे असहायरे
॥ सा० ॥ प्र० ॥ ३ ॥

अर्थ:-ज्ञानना अविज्ञागी वृत्ति पर्यायमांथी कोई पर्याय कोई
काले पण नाश थाय नहीं अने तेज अविज्ञागी वृत्ति पर्यायो वृत्तिपणे
रहिने सामर्थ्यपणे आवे ठे पण अवृत्तिपणे थता नथी एटले वृत्ति-
पणानो नाश नथी; मात्र तिरो अने आवीर्त्तवे थयां जाय. ज्ञेयोनी
नवे नवे समय नवि नवि वर्त्तना थाय ते अन्य द्रव्यनी सहाय विना
अने प्रयासविना जणाय देखाय ॥ ३ ॥

धर्मादिक सहु द्रव्यनारे लाल, प्राप्त जणी सहकार रे ॥
साहि० ॥ रसनादिक गुण वर्त्ततारे लाल, निज क्षेत्रे ते धाररे
॥ सा० ॥ प्र० ॥ ४ ॥

अर्थ:-धर्मादिक अजीव द्रव्य प्राप्त थयाने सहायकारी ठे एटले
धर्मास्तिकायना जे प्रदेशमां गति परिणामी जीव पुद्गल आवी प्राप्त
थाय तेनेज ते गतिसहाय आपे, अधर्मास्तिकायना जे प्रदेशमां
स्थिति परिणामी जीव पुद्गल आवी प्राप्त थाय तेनेज
ते स्थिर सहाय आपे, आकाशना जे प्रदेशमां जीव पुद्गल
आवी प्राप्त थाय मले तेनेज ते अवकाशदान आपे पण
अन्य प्रदेशे रह्याने आपे नहीं, वली चार अंश स्निग्ध के
रुद्ध व्यक्तिमां जे पुद्गल परमाणु होय ते तेज क्षेत्रमां तेथी बे

૬૦ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિંશી.

અંશ ન્યૂન કે અધિક સ્નિગ્ધ રુદ્ધ ગુણ વ્યક્તિવાલા અન્ય પુદ્ગલ પરમાણુ આવી પ્રાપ્ત થાય તો તેની સાથે તે મળે પણ અન્ય આકાશ ક્ષેત્રે રહેલા સ્નિગ્ધ કે રુદ્ધ બે અંશ ન્યૂન અધિક વ્યક્તિવાલા પુદ્ગલ પરમાણુ અગર સ્થંધ સાથે મળે નહિ અને કાર્મણાદિવર્ગના જીવ પ્રયોગે પરિણમેલી જે આકાશ ક્ષેત્રમાં હોય તે તે આકાશ પ્રદેશમાં રહેલી અન્ય વર્ગના સાથે મળે. એ પ્રમાણે ધર્માસ્તિકાયાદિ ચારે અજીવ દ્રવ્યને અન્ય પ્રદેશે રહેલાને ચલાવવું, થીર રાખવું, અવકાશ આપવું કે મલવું થતું નથી. ચક્ષુ તથા મન વિના રસનાદિક ચાર ઈન્દ્રિયોને વ્યંજનાવગ્રહ છે ઘટ્ટલે સ્વાદવાલી વસ્તુ જોજ પ્રદેશને મળે અને સ્પર્શવાલી વસ્તુ ત્વચાને મળે અને ગંધના પુદ્ગલ નાશીકા અંદર ગ્રાણીન્દ્રિયને મળે—સ્પર્શે અને શબ્દના પુદ્ગલ શ્રોતીન્દ્રિયરૂપ પહોંચાડવાને મળે—સ્પર્શે તોજ તેનો બોધ થાય. એ પાંચે ઈન્દ્રિયો દૂર ક્ષેત્ર વિષયો કહી છે પણ રસનાદિક ચાર ઈન્દ્રિયોને તો તે વિષયોના પુદ્ગલ સ્વક્ષેત્રમાં આવી મળે તેનેજ સ્પર્શે છે અને ચક્ષુ ઈન્દ્રિયને તો પુદ્ગલ પદાર્થ ઉપર પડેલું સૂર્યાદિનું ઉદ્ગોત કિરણ પરાવર્તન થઈ ચક્ષુમાં આવે ત્યારે બોધ થાય છે તેથી. તેને વ્યંજનાવગ્રહ કહ્યો નથી પણ ઉદ્ગોત કિરણ વસ્તુ ઉપર પડી પરાવર્તન થઈ આંખમાં આવ્યા વિના તેનો બોધ થતો નથી અને પ્રજુજીના કેવલજ્ઞાનમાં તો ક્ષેત્રે કાલે દૂર નિકટના પણ રૂપી અરૂપી સર્વે પદાર્થનો સમકાલે બોધ થાય છે ॥ ૪ ॥

જાણગ અજિલાષી નહિરે લાલ, નવિ પ્રતિબિંબે ફેયરે
॥ સા૦ ॥ કારક શક્તે જાણવુંરે લાલ, જાવ અનંત
અમેયરે ॥ સા૦ ॥ પ્રજુ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:—પ્રજુ પરદ્રવ્યને જાણવાના અજિલાષી નથી અને અન્ય ફેયોનું પ્રતિબિંબ પણ પોતાની જ્ઞાતકતામાં પહોંચતું નથી પણ જીવમાં અનંત ગુણોનાં કારક ચક્ર આપ આપણા કાર્યપણે દર સમય ફરે છે

तेमां ज्ञान कारक चक्रमां नवा नवा समयनी नवि नवि ज्ञेय प्रवर्त्ती
 ज्ञायकतानुं संप्रदान अने पूर्व ज्ञेय प्रवर्त्ती ज्ञायकतानुं अपादान सहज
 स्वप्तावे थयां करे अथवा पूर्व ज्ञेय ज्ञायकतानुं अतित ज्ञानपणे
 परिणमवुं अने वर्त्तमान ज्ञेयनुं वर्त्तमान ज्ञानपणे परिणमवुं तेथी
 सकल ज्ञेयोनी परिणति वर्त्ती वर्त्ते ठे अने वर्त्तरी एम जासे ठे तथा
 ज्ञेयोमां आप आपणा गुण प्रवर्त्तीनुं परावर्त्तन थवुं अने जीव अव्यमां ज्ञान
 दर्शन उपयोग प्रवर्त्तीनुं परावर्त्तन थवुं एम सर्वे अव्योनुं अगुरुलघु चक्र
 समकाले फरे ठे तेथी जाणग पासगपणुं सकल समय नवि नवि परिण-
 ति ए परिणमे ठे अने जाणग पासगपणुं नवि नवि परिणतिनुं थाय तो
 रमण पण नवा नवा पर्यायनुं थाय अने वीर्य पण नवि नवि पर्याय
 प्रवर्त्ती ए थयुं तेथी वीर्य पण नवुं उपज्युं कहेवाय एम अनंता गुणो
 नवि नवि परिणति ए परिणमे ठे तेथी जाणवुं पण कारक शक्ति वरे
 अनंत जावनुं अमेयपणे (अमाप) पणे ठे. जेम सूर्यने एहवो अजि-
 प्राय नथी के पृथ्वीना पदार्थो जेम प्रवर्त्ते तेम हु प्रकाश करुं
 पण सूर्यना उद्योतमां पृथ्वीना सर्वे पदार्थो जेम जेम प्रवर्त्ते तेम तेम
 जासे ठे ते विषे सूर्यने पण प्रयास के अजिलाष नथी पण सहज
 स्वप्तावे प्रवर्त्ते ठे तेम प्रजुजीना ज्ञानादि गुणो विनाअजिलाषे अने
 विनाप्रयासे प्रवर्त्ते ठे ॥ ५ ॥

तेह ज्ञान सत्ता थकेरे छाल, न जणाये निज तत्त्वरे ॥
 ॥ सा० ॥ रुचि पण तेहवि नवि वधेरे छाल, ए अम मोह
 महत्त्वरे ॥ सा० ॥ प्रजु० ॥ ५ ॥

अर्थ:-एहवाज ज्ञानादिक अनंत गुणो हमारी सत्तामां ठे तो पण
 हमारुं शुद्ध तत्त्व जणातुं नथी अने ते तत्त्व जाणवा माटे पूर्ण रुचि
 पण वधती नथी ए हमारे मोह अने ममतानुं महात्म्य ठे ॥ ६ ॥

मुज ज्ञायकता पर रसीरे छाल, पर तृष्णाए तप्तेरे

૬૨ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિંશી.

સાહિબિ૦ ॥ તે સમતા રસ અનુજવેરે લાલ, સુમતિ સેવન
વ્યાપ્તરે ॥ સા૦ ॥ પ્ર૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:-માહરી જ્ઞાયકતા અનાદિ કાલથી પુદ્ગલ પરિણતિની
રસીલી થપ્લી છે અને તે પુદ્ગલ પરિણતિ અથિર પરતંત્ર વિનાશીક
તેથી તેની તૃષ્ણા તપી રહેલી છે અને પુદ્ગલ પરિણતિમાંજ તત્ત્વ
સાર માનેલો છે પણ માહરી જ્ઞાયકતા માહરા ડ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ અને
જાવમાં તત્ત્વ જાણી સંતોષ અને તૃપ્તિ વાલી થાય તો તે સમતા રસ
અનુજવે. તે તો સુમતિ જિન સ્વામીએ સુમતિ સેવવા આદરવાની
બતાવી તેમાં વ્યાપે તોજ બને ॥ ૭ ॥

બાધકતા પલટાવવારે લાલ, નાથ ઋક્તિ આધારે ॥ સા૦ ॥
પ્રજુ ગુણ રંગી ચેતનારે લાલ, એહીજ જીવન સારે ॥ સા૦ ॥
॥ પ્ર૦ ॥ ૮ ॥

અર્થ:-હમારી અનાદિની બાધક જાવે પરિણમેલી આત્મ પરિણ-
તિને પલટાવી સાધક જાવમાં લાવવા તુમ સરખા પ્રજુતાવંતની આણા
સેવવી એજ હમારે પરમ પુષ્ટ આધાર છે. એ માટે ચેતના પ્રજુ ગુણ રંગી
કરવી એજ આ વાતનું જીવન અને સાર છે ॥ ૮ ॥

અમૃતાનુષ્ટાને રહ્યોરે લાલ, અમૃત ક્રિયાને ઉપાયરે ॥
॥ સા૦ ॥ દેવચંદ્ર રંગે રમેરે લાલ, તે સુમતિ દેવ પસાયરે
॥ સા૦ ॥ પ્ર૦ ॥ ૯ ॥

અર્થ:-અમૃત અનુષ્ઠાનને આશ્રયે અમૃત ઉપજે. દેવચંદ્ર મુનિ કહે
હે કે જગ્ય જીવો શુદ્ધાત્મ તત્ત્વમાં રમે તે સુમતિ દેવનોજ પસાય
જાણવો ॥ ૯ ॥

સંપૂર્ણ.

॥ અથ ચતુદશમ શ્રી શિવગતિ જિન સ્તવન ॥

આંરા મેહેલા ડપર મેહ ઝબુકે વીઝલી હો લાલ ॥ ૧ દેશી ॥

શિવગતિ જિનવર દેવ સેવ આ દોહિલી હો લાલ ॥

॥સે૦ ॥ પર પરિણતિ પરિત્યાગ કરે તસુ સોહિલી હો લાલ ॥

॥કરે૦ ॥ આશ્રવ સર્વ નિવારિ જેહ સંવર વરેહો લાલ ॥જેહ૦

જે જિન આણા લીન પીન સેવન કરે હો લાલ ॥પીન૦ ॥ ૧

અર્થ:—શિવગતિ નામા ચૌદમા તીર્થકરની સેવા તે અતિ દોહિલી છે. હમો સંસારી જીવ મિથ્યાત્વ અવિરતિ પ્રમાદ કષાય જોગચપલતા વશે જે જે માર્ગે ચાલીએ ઊંચે તે અશિવ માર્ગ છે એટલે કહ્યાણકારી માર્ગ નથી. જે અશિવ માર્ગે પ્રવર્તે તેવંચિત સુખ પામે નહિ અને દુઃખી રહે પણ જેને શિવગતી કે૦ શિવ ચાલ છે એવા જિનવર દેવની આજ્ઞા સેવવી તે પરમ દૂર્લભ છે પણ પર પરિણતિને જે રૂઢી રીતે ત્યાગે—દૂર કરે તેને એ સેવા સુલભ છે. જે જીવ સત્તાવન્ન પ્રકારે અથવા તો અનેક પ્રકારે આશ્રવ તજી સંવરવંત થાય તેજ પુરુષ જિન આજ્ઞામાં પરમ લીન થઈ પુષ્ટપણે જિન આજ્ઞા સેવે. અનેક પ્રકારે આશ્રવ કહ્યો પણ તે પરવસ્તુના રાગ રૂપ એક અશુરુ ઉપયોગમાંજ સમાય છે અને દ્રેષ તે તો રાગ હોય તોજ ઉપજે. ડર્કંચ “ પર દબ્બ રડં બઝઝઈ, વિરડં મુંચેઈ અઠ કમ્મેહિં, એસો જિણ ઉવણસો, સમાસડં બંધ મોલ્લસસ્સ ” ॥ ૧ ॥

વીતરાગ ગુણ રાગ ઞક્તિ રુચી નૈગમે હોલાલ ॥ ઞ૦ ॥

યથાપ્રવૃત્તિ ઞવ્ય જીવ નય સંગ્રહ રમે હો લાલ ॥ નય ॥

અમૃત ક્રિયા વિધિ યુક્ત વચન આચારથી હોલાલ ॥

॥ વચન૦ ॥ મોહાર્થી જિન ઞક્તિ કરે વ્યવહારથી હોલાલ ॥

॥ કરે૦ ॥ ૨-॥

६४ श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविशी.

अर्थः—मोक्षार्थी जीव जिन जक्ति तथा साधन व्यवहार सात नये करी करे ते कहिये बिये.

(१) वीतरागना गुणोनो राग अने वीतरागनी आझा सेववानी रुचि ते नैगम नये जक्ति कहीए.

(२) ज्यारे ज्ञव्य जीव ठेल्हुं यथाप्रवृत्तिकरण करे त्यारे संग्रह नये जक्ति कहीए. ए करणमां सत्तापणे जिन प्ररूपित तत्त्वनो अजिलाषी जीव ठे.

(३) जिन वचनमां जे आचार क्रिया अनुष्ठान सेववानुं कहुं ते विष गरल अने अन्योन्य अनुष्ठान त्यागी मोक्षार्थी जीव जेद-
ज्ञानादि श्रुत वाचना, पृच्छना, परिअद्वना, अनुप्रेक्षा, धर्मकथा तथा
विनय वैयावच्चादि आत्म शुरुताने तदेहेतु क्रिया अने शुक्लध्यान
रूप अमृत क्रिया विधिने सेवे ते व्यवहार नये जक्ति कहीए ॥ १ ॥

गुण प्राग्जावी कार्य तणे कारणपणे हो लाल ॥ तणे ० ॥
रत्नत्रयि परिणाम ते रुजुसूत्रे जणे हो लाल ॥ ते रुजु ० ॥
जे गुण प्रगट थयो निज निज कारज करे हो लाल के ॥
निज ० ॥ साधक जावे युक्त शब्द नये ते धरे हो लाल ॥
॥ शब्द ० ॥ ६ ॥

अर्थः—(४) ज्ञानादि अनंत आत्म गुणो शुद्ध प्रगट करवा रूप
कार्यनो परिणामी थयो जीव ते मुख्य शुरु ज्ञान दर्शन चरणदिना
परिणाम करे ते रुजुसूत्र नये जक्ति कहीए (५) ज्ञानादिक
शुद्धात्म गुण जे जे अंशे प्रगट थई आप आपणुं कार्य शुरु प्रगटपणे
करवा लागे अने सर्वे गुणो पूर्ण प्रगट करवानो साधक जाव आदरे
ते शब्द नये सेवा जक्ति कहीए ॥ ३ ॥

पोते गुण पयाय प्रगटपणे कार्यता हो लाल ॥ प्र ० ॥

उणे आए जाव ताव संजिरूढता हो लाख ॥ तांवे० ॥

संपुरण निज जाव स्वकारय कीजते हो लाख ॥ स्व० ॥

शुद्धातम निज रूप तणे रस लीजते हो लाख ॥ त० ॥ ४ ॥

अर्थ:—(६) केवलज्ञान केवलदर्शन यथाख्यात्चारित्र्य अने परम अचल वीर्यगुणो अने पर्यायो प्रगटपणे आपआपणुं कार्य करे ठे त्यांथीज ज्यांसुधी अव्याबाध अक्षयस्थिति अटलअवगाहना अने अगुरुलघु ए चार गुणोना अंशो अघाती कर्म वशे ज्यांसुधी पूर्ण प्रगट कस्या नथी त्यांसुधी समजिरूढ नये सेवा कहिए (७) शैलेसी करणना ठेह्वा समय आठे गुणोना सर्व अंश प्रगट निर्मलकस्या अने ते मुख्य आठ गुण शिवाय अनंता गुणोना पूर्ण अंश प्रगट थया अने ते सर्वे गुणो आपआपणुं कार्य पूर्ण पर्याये पूर्ण पदे करवा लाग्या त्यारे एवंभूत नये सेवा थई एटले चौदमा गुणगणाना चरम समये एवंभूतनये सेवा जाणवी. ए स्थानके पूर्ण आत्म शुद्ध पर्यायनो लाज ले ठे त्यां एवंभूतनये सेवा थई जाणवी सेवानुं फल सेवा साथे मलेज ठे पण कालांतरनो वायदो नथी. कोई कहेके—सेवानुं फल तो ते जेव अथवा जवांतरे पण फले ठे तेने कहीए के शुच उपयोगवने शुच कर्म दल बंधाय ते अनुक्रमे उदय आवे पण अहींआं तो शुद्धतांनी वांत ठे अने शुद्धतामां आत्मगुण प्रगट थयानो आनंद ते तो तरतकाल आवे ठे अने उंचा गुणगणानुं कारण थाय ठे. जेम सूर्य उग्यो के तेज वखते अंधकार नाठो अने उद्योत थयो तेनो आनंद तेज वखत आव्यो तेम अहींआं अशुद्धता नाठी अने शुद्धता प्रगट थई ते अशुद्धतानुं दुःख गयुं अने शुद्धतानो आनंद आव्यो एमांहे कालक्रमनुं जोर नथी ॥ ४ ॥

उत्सर्गे एवंभूत ते फलने नीपने हो लाख ॥ ते० ॥

निसंगी परमात्म रंगथी ते बने हो लाख के ॥ रं० ॥

૬૬ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિંશી.

સહજ અનંત અત્યંત મહંત સુખે જાયા હો લાલ ॥મ૦ ॥

અવિનાશી અવિકાર અપાર ગુણે વ્યા હો લાલ ॥ અ૦ ॥૫

અર્થ:—ચૌદમા ગુણઠાણાના અતિ પૂર્ણ ગુણપર્યાય પ્રગટ કર્યા અને તેનું ફલ લીધું તે ઉત્સર્ગે એવંજૂતનયે સેવા થઈ. એવા નિસંગી પરમાત્મ જાવમાં રંગ રાખવાથી એ સેવા વને. પ્રજુજી સહજ સ્વજાવી અંત રહિત અનંત સુખે જરપૂર મહંત બો વલી વિનાશ રહિત વિકાર રહિત અથાહ ગુણ વ્યા બો ॥ ૫ ॥

જે પ્રવૃત્તિ જવ મૂલ બેદ ઉપાય જે હો લાલ ॥ બે૦ ॥

પ્રજુ ગુણ રાગે રક્ત થાય શિવદાય તે હો લાલ ॥ થા૦ ॥

અંશ થકી સરવંશ વિશુદ્ધપણું ઠવે હો લાલ ॥ વિ૦ ॥

શુકલ બીજ શશિ રેહ તેહ પૂરણ હુવે હો લાલ ॥ તેહ૦ ॥૬

અર્થ:—આત્મ સ્વરૂપના અજ્ઞાન અને મિથ્યાત્વ રાગાદિકવને જે પ્રવૃત્તિ તે જવત્રમણનું મૂલ છે અને પ્રજુના શુદ્ધ ગુણોમાં રાગે રક્ત થવું તેજ જવ ત્રમણનું મૂલ બેદવાનો મૂલ્ય ઉપાય છે તથા સકલ ઉપદ્રવનો નાશ કરનાર આશ્વર્ય શિવદાયી થાય છે. ષટ્તલે પ્રજુ ગુણ રાગરૂપ શુદ્ધ ઉપયોગ તે શુદ્ધ ઉપયોગનું પરમ કારણ છે અને શુદ્ધ ઉપયોગે મુક્તિ છે. અંશ થકી સર્વાંશ વિશુદ્ધતા પ્રગટે ષટ્તલે નૈગમનયથી જે વીતરાગની આજ્ઞા સેવવાની રુચી કહી તે વિશુદ્ધતાના અંશ છે અને વિશુદ્ધતામાં ગર્જિત શુદ્ધતા છે તે વિશુદ્ધતા સાથે ગર્જિત શુદ્ધતા વધતે વધતે એવંજૂતનયે પૂર્ણ શુદ્ધતા પ્રગટે જેમ વીજનો ચંદ્રમા ઊગ્યા પઢી દિને દિને કલા વધતે વધતે પૂનમે પૂર્ણ સોલે કલાએ પ્રગટ થાય તેમ નૈગમ સેવાથી વિશુદ્ધતા અને ગર્જિત શુદ્ધતા શરૂ થઈ તે તે વધતે વધતે ચૌદમે ગુણઠાણે એવંજૂતનયે પૂર્ણ શુદ્ધતા પ્રગટે ॥ ૬ ॥

તિમ પ્રજુથી શુચિ રાગ કરે વીતરાગતા હો લાલ ॥ કરે૦ ॥

गुण एकत्वे आय स्वगुण प्राग्भावता हो लाख ॥ स्वगुण०॥

देवचंद्र जिनचंद्र सेवा मांदि रहो हो लाख ॥ सेवा० ॥

अव्याबाध अगाध आतम सुख संग्रहो हो लाख ॥ आ०॥७

अर्थः—तेम प्रभुथी पवित्र राग ते आखर पूर्ण वीतरागतां प्रगट करे. प्रभुना निर्मल गुणनुं एकत्व ध्यान करवाथो परिणति आत्म गुणथी एकता पामी पूर्ण गुण प्रगटे. एम देवोमां चंद्रमा संमान. एवा शिवगति साहेबनी सेवामां रही आत्मिक अनंत अव्याबाध अगाध सुखने सादिअनंतकाल सुधी जोगवो—राखो ॥ ७ ॥ संपूर्ण ॥

॥ अथ पंचदशम श्री आस्तागजिन स्तवन ॥

॥ मन मोह्युं अमारुं प्रभु गुणे ॥ ए देशी ॥

करो साचा रंग जिनेश्वरु, संसार विरंग सहू अन्यरे ॥
सुरपति नरपति संपदा, ते तो दुरगंधी कदन्नरे ॥ करो० ॥ १

अर्थः—हे ! शाश्वत सुख अजिलाषी ज्यो ! तमो आस्ताग स्वामीना वचने अने आस्ताग स्वामीना गुणोमां साचो रंग करो. संसार विरंग के० संसारना अनेक प्रकारना जे धन विषय सन्मान आयुष्य कुंटुंबादि तेमां मिथ्या दशाए रंग लागे ठे पण ते सर्वे विपरित रंग ठे अने आत्मक्षेत्रथी न्यारो विनाशीक जय जरेखो परतंत्र पूर्वापर क्लेश युक्त ठे. देवोना पति ईद्रो अने मनुष्योना पति चक्री राजाड आदिनी संपदा जे अश्व गज स्त्री आदिते तो जगत् जीवनी एंठ, दुर्गंधीक अने सडेळां अनाज जेवी, विव्हलता करावनार, पापकारी दीनता युक्त ठे पण तेमां मोह मदिरानी ठाके अंध धुंध थया जीवोने सुख जणाय ठे पण परमार्थे ते रोग अने रोगना उपचार ठे ॥ १
जिन आस्ताग गुण रस रमी, चल विषय विकार विरूप रे ॥
विण समकित मते अजिलखे, जिणे चारुयो शुद्ध स्वरूपरे ॥

६७ श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविशी.

॥ क० ॥ २ ॥ निज गुण चिंतन रस रम्या, तसु क्रोध अन-
लनो ताप रे ॥ नवि व्यापे कापे नवस्थिती, जिम शीतने
अर्क प्रतापरे ॥ क० ॥ ३ ॥

अर्थ:-श्री आस्ताग जिन पोताना ज्ञानादिक अनंत शुद्ध गुणमां
रसीआ अने, अखंड समय स्वतंत्रपणे रमण करवावाला ठे. चलायमान
विषय विकार ते आस्ताग स्वामीना गुणथी उलटो दुःख अने क्लेश
रूप ठे. ज्यांसुधी सम्यक्ज्ञान नथी त्यांसुधी मूढ जीव एहवा
विषयरूप दुर्गुणोनो अजिळावी होय पण जेणे शुद्ध गुण स्वरूपनो
स्वाद चाख्यो ते तो निज शुद्धात्म गुण चिंतन रस जलमां रम्या, तेने
क्रोधादिक कषाय अग्निनो ताप कदापि व्यापे नहि पण ते नवस्थि-
तीने कापे जेम सूर्यनो प्रताप शीत कापे ठे तेम जाणवुं ॥ २ ॥ ३ ॥

जिन गुण रंगी चेतना, नवि वांधे अजिनव कर्मरे ॥ गुण
रमणे निज गुण उलसे, ते आस्वादे निज धर्मरे ॥ क० ॥ ४

अर्थ:-जे जीव जिन गुणोमां रंगी थयो ते नवा कर्म बंध करे
नहीं. जिन गुण रमणे पोताना आत्मिक शुद्ध गुण उद्धास पामे-प्रगट-
थाय तेज पोताना ज्ञान दर्शन चरणादिक धर्मनो स्वतंत्र आनंदलेख

पर त्यागी सगुण एकत्त्वता, रमता ज्ञानादिक जावरे ॥
स्वस्वरूप ध्याता थई, पामे शुचि खायक जावरे ॥ करो० ॥ ५

अर्थ:-जे पुरुष पुद्गल परिणतिनुं कर्तापणुं जोक्तापणुं रक्षकपणुं
ग्राहकपणुं व्यापकपणुं तथा राग द्वेष अने समता त्यागी स्वस्वरूप
ध्याने एकत्व रही ज्ञानादिक रम्य रूपमां रमण करे ते पूर्ण स्वस्व-
रूपनो ध्याता थई पवित्र अक्षय दायक जाव पामे ॥ ५ ॥

गुण करणे नव गुण प्रगटता, सत्तागत रस थीती ठेद रे ॥
संक्रमणे उदय प्रदेशथी, करे निर्झरा टाळे खेद रे ॥ करो० ॥ ६

अर्थ:-ज्ञानगुणना अविज्ञागी ठती पर्याय रूप करणे वधतो वधतो अने नवो नवो ज्ञान गुण निर्मल प्रयट थाय तेम दर्शन चरणादि सर्वे गुणोना ठती पर्याय रूप करणे दर्शन चरणादिक गुणो पूर्ण पर्याये निर्मल प्रगटे अने सत्तागते ज्ञानावरण दर्शनावरण अने मोहनीय आदिना रस (अनुज्ञाग) अने स्थिति दल सहित छेदे अने प्रदेश उदयथी संक्रमण करी निर्झरा करे अने अज्ञान मिथ्यात्व कषाय तथा जन्म मरण जय शोकादिनो खेद टाळे ॥ ६ ॥

सहज स्वरूप प्रकाशथी, आए पूर्णानंद विलासरे ॥
देवचंद्र जिनराजनी, करज्यो सेवा सुख वासरे ॥ करो ० ॥ ७ ॥

अर्थ:-सहज शुद्धात्म स्वरूप प्रकाश थवाथो स्वतंत्र अत्यंतिक पूर्णानंद विलास प्रगट थाय माटे देवचंद्र मुनि कहे ठे जिनराजनीं सेवामां रही शुद्ध आत्म सत्ताजूमिमां स्वतंत्र सुखे वास करज्यो ॥ ७

॥ संपूर्ण ॥

॥ अथ षोडशम श्री नमिश्चर स्वामी जिन स्वतन ॥

॥ हो पीठ पंखीडा ॥ ए देशी ॥

जगत दिवाकर श्री नमिश्चर स्वामजो, तुज मुख दीठे नाठी जूल अनादिनीरे लो ॥ जाग्यो सम्यग ज्ञान सुधारस धामजो, ठांमी दुर्जय मिथ्यानींद प्रमादनीरे लो ॥ ज० ॥ १

अर्थ:-जगत्मां ज्ञानरूप दिवाकर, अज्ञान अने मिथ्यात्व रूप अंधकार नाश करवावाला तथा सकल ड्रव्यनी शुद्ध सत्ता प्रकाश-वावाला श्री नमिश्चर स्वामी तमारूं मुख दीठे एटले तमारा वदन कमलमांथी मेघ ध्वनी पेठे गजार्जव करती शुद्ध स्याद्वाद नयनी देशना सांजलवाथी हमारी अनादिनी जूल नाठी अने सम्यक्ज्ञान रूप अमृतनुं घर उघडणुं-जणायुं. के जेमांथी अनंत प्रकारनुं अमृत

૭૦ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંડ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

હમે પીણ ઘટલે હમારા અનાદિના મિથ્યાત્વાદિ અસાધ્ય રોગો જાય
અને જ્ઞાન અને અચલ સ્વતંત્ર વીર્યાદિની પરમ પુષ્ટિ થાય અને તેથી
હમારી ડુઃખે તજાય ધર્મી મિથ્યાત્વ અને પ્રમાદની નિંદા હતી તે
હમે ઠોડી ॥ ૧ ॥

સહજે પ્રગટ્યો નિજ પર જાવ વિવેક જો, અંતર આતિમ
ઠહ્યો સાધન સાધવેરે લો ॥ સાધ્યાલંબી થઈ જ્ઞાયકતા ઠેક
જો, નિજ શુદ્ધ પરિણતિ થિર નિજ ધર્મ રસે ઠવેરે લો ॥ જ ૦ ૨

અર્થ:-શુદ્ધ નયે અમૃત સમાન તમારી વાણી જાણી આત્મ લક્ષણ
અનાત્મ લક્ષણ ચિન્ન ચિન્ન જાણી સહજે નિજ પરજાવ વિવેક પ્રગટ
થયો અને બંધ માર્ગ મોક્ષ માર્ગ સંવર માર્ગ અને આશ્રવ માર્ગ એ
આદિ માર્ગ સાક્ષાત્ જાણ્યા. હે પ્રજ્ઞુજી ! તમારા વચનથી ડલટા
અને દૂર રહેવાવાલા કુમતિપણે ચાલનાર અને ચલાવનારના જવઝ્રમણ
કરતાં કેવા હવાલ થશે ? તે વિચારતાં ચિત્તમાં ધ્રુજારો આવે છે વલી
તે કુમતિઠ, ઉપકારીના હિતકારી વચનોથી દૂર રહે અને મોક્ષ
માર્ગમાં પ્રેરતાં ડલટા કોપ કરે છે તેને શું કરીએ ? પણ હમારો
અંતર આત્મા તમારાં પરમ જ્ઞાન પરમ ન્યાય પરમ દયા જત્યાં વચન
સાંજલી શુદ્ધ સાધ્ય જાણી સાધન સાધવામાં ઠેચ્યો એ પ્રજ્ઞુનો પરમ
ઉપકાર છે. હમારી જ્ઞાયકતા પરાલંબન તજી શુદ્ધ સાધ્ય આલંબને
ઠેક વલગી ઘટલે પ્રજ્ઞુની આણા આલંબનમાં પણ ટકી તેથી નિજ
પરિણતિ નિજ જ્ઞાનાદિક શુદ્ધ સ્વજાવિક આનંદમાં મગ્ન થઈ-રમવા
લાગી રહી ॥ ૨ ॥

ત્યાગીને સવિ પર પરિણતિ રસ રીંછ જો, જાગી છે નિજ
આત્મ અનુજવ ઈષ્ટતારે લો ॥ સહજે બુટી આશ્રવ જાવની
ચાલજો, જાલમ એ પ્રગટી સંવર શિષ્ટતારે લો ॥ જ ૦ ॥ ૩ ॥

अर्थः—सकल पुद्गल परिणति रस रीज त्यागीने आत्म गुण अनुभव अन्यासमां ईष्टपणुं जाग्युं तेथी सहजे अनादिनी आश्रव जावनी चाल—टेव हती ते बुटी. एवी महा जोरावर संवर जावनी शिष्टता के० उत्तम चाल प्रगट थई ॥ ३ ॥

बंधना हेतु जे ठे पाप स्थानजो, ते प्रभु जगते पाम्या पुष्ट प्रशस्ततारे लोख ॥ ध्येय गुणे वलग्यो पूरण उपयोग जो, तेहथी पामे ध्याता ध्येय समस्ततारे लोख ॥ ज० ॥ ४ ॥

अर्थः—बंध हेतु जे जे पापनां स्थानक हतां ते प्रभु चक्षिण पळटी शुद्धात्म पुष्ट प्रशस्तपणे थयां ते नीचे प्रमाणे—

(१) प्राणातिपातपणे जे परिणाम हतो ते पळटी ड्रव्य जाव दया परिणामे परिणम्यो.

(२) अनृत वचन परिणाम हतो ते सत्य अमृषा परिणामे परिणम्यो.

(३) अदत्त ग्रहणपणे परिणाम ते शुद्धात्म तत्त्व ग्राहकपणे परिणम्यो.

(४) पुद्गल ड्रव्य गुण पर्याय मथन रूप कुशिल परिणाम ते स्वगुण पर्याय समाधि कामी सहजानंद रमणी थयो.

(५) पर ग्रहण रूप परिग्रह परिणाम ते शुद्ध स्वगुण पर्याय ग्राही थयो.

(६) क्रोध परिणाम पळटी परम क्षमा रूप थयो.

(७) मान परिणाम मृडुता रूप थयो.

(८) माया परिणाम आर्यव रूप थयो.

) लोभ परिणाम मुक्ति संतोष रूप थयो.

) राग परिणाम वीतरागता रूप थयो.

) द्वेष परिणाम अद्वेष रूप थयो.

७३ श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविंशी.

- (१२) क्लेश परिणाम अकलुष समाधि रूप थयो.
- (१३) अज्याख्यान परिणाम मुज्ञाषित थयो.
- (१४) पैशुन्य परिणाम मिथ्यात्वादिक दूर्गुणोना छिद्र मर्म जाणवा देखारुवावालो थयो.
- (१५) परपरिणतिमां रति अरति परिणाम हतो ते विरति निवृत्ति रूप थयो.
- (१६) पर जीवना अपवाद बोलवा रूप परिणाम हतो ते विज्ञाव अपवाद बोलवा रूप परिणाम थयो.
- (१७) माया मृषा परिणाम—ते अमाय सत्य रूप थयो.
- (१८) मिथ्यात्व शब्द परिणाम हतो—ते सम्यक्त्व निःशब्द परिणाम थयो.

एम अढारे पाप स्थानक पलटो निस्पाप अवंधस्थानी थयां. अशुद्ध उपयोग निर्मल थई अनंत गुण पज्जवमयी सहज शुद्धात्म ज्ञेयमां पूर्ण अखंरुपदे लाग्यो—धिर थयो तेथी ध्याता ध्येयनी पूर्ण समाधि पास्यो ॥ ४ ॥

जे अति दुस्तर जलधि समो संसारजो, ते गोपद सम कीधो प्रजु अवलंबनेरे लोल ॥ जिन आलंबनी निरालंबता पांमे जो, तेणे हम रमशुं निज गुण शुध नंदनवनेरे लोल ॥ ज० ॥ ५ ॥

अर्थः—संसार समुद्र तरवो अति दुस्तर हतो ते जेम गायना पगलायी पृथ्वी उपर पकेला खाडमां जरायेलुं पाणी सहजे उलंघी जवाय तेम ते जवसमुद्र प्रजु आलंबने तरवो अति सुगम थयो. एम प्रजुना आलंबने जे वत्ते ते निरालंबपणुं पांमे पटले ते पुरुषने कोई अन्य पुरुष के अन्य वस्तुनुं आलंबन लेवानी कदापी जरूर रहे

नहीं. ते माटे हमे प्रभु अवलंबने निराखंढता पामी निज शुद्ध गुण
नंदनवनमां आनंदे रमीशुं ॥ ५ ॥

साध्यादि निज प्रभुताने एकत्त्वजो, दायक जावे आए
निज रत्नत्रयीरे लोल ॥ प्रत्याहारी धारे धारणा शुद्धजो,
तत्त्वानंदी पूर्ण समाधि लये मईरे लोल ॥ ज० ॥ ६ ॥

अर्थ:-शुद्ध साध्य आदि निज प्रभुतामां एकत्त्व परिणामे रमे
एटले शुद्ध साध्य जाणी सिद्धि करवामां शुद्ध साधनाए निज प्रभुता
के० निज शक्तिमां एकत्वपणे धिर उपयोगे प्रवर्त्ते तेने पोताना
केवलज्ञान केवलदर्शन अने केवल चरणरमण दायकजावे थाय.
परजावथी परिणाम पाठो वाली एटले प्रत्याहार करी शुद्ध ध्येयमां
धैर्यपणे धारणा राखे, वीर्य अचल राखी अमोल रहे ते तत्त्वानंदी
जीव पूर्ण समाधिमां लयलीन थाय एटले विकल्पे व्यापेखो उपयोग
शुद्ध अचल निज रूपमां लय पामी परम अचल समाधिमय रहे ॥ ६ ॥

अव्याबाध स्वगुणानी पूरण रीत जो, कर्त्ता जोक्ता जावे
रमणपणे धरेरे लोल ॥ सहज अकृत्रिम निर्मल ज्ञानानंदजो,
देवचंद्र एकत्त्वे सेवनथी वरेरे लोल ॥ ज० ॥ ७ ॥

अर्थ:-अनंता गुणो अव्याबाधपणे राखवानी एज पूर्ण रीत ठे के
स्वगुण कर्त्ता जोक्तापणामां पोताना परिणामनुं रमण अखंड समय
एकत्वपणे धारे-राखे एटले देवमां चंद्रमा समान नमिश्वर स्वामीनी
सेवामां परिणाम एकत्वपणे राखवाथीज सहज स्वभाविक निर्मल
अनुपचरित ज्ञानानंद पामीए ॥ ७ ॥

॥ समाप्त ॥

७४ श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविशी.

॥ अथ सप्तदशम श्री अनीलजिन स्तवन ॥

॥ देखो गति दैवनीरे ॥ ए देशी ॥

स्वारथ विष्णु उपगारता रे, अद्भुत अतिशय रिद्धि ॥
आत्म स्वरूप प्रकाशता रे, पूरण सहज समृद्धि ॥ अनील
जिन सेवीएरे ॥ नाथ तुमारी जोमि न को त्रिहुं लोकमेंरे,
प्रभुजी परम आधार अबो जवि थोकनेरे ॥ १ ॥

अर्थः—हे अनीलनाथ स्वामी ! सत्तरमा तीर्थपति तमे पोतानो
स्वार्थ तो सिद्ध कख्यो ठे हवे हमाराथी तमारे कांई पण स्वार्थ नथी
ते ठतां पण तमे हमारा सरखा जव्य जीवो उपर परोपकार करो ठो
वली अद्भुत अतिशयवंत ठो. एटले तमारा अपायापगमन
अतिशय बढे हमारां पाप डुरित दुःख नाश थाय ठे वली तमारा
वचनातिशय बढे हमे हमारी जाषामां तमारां वचन सहजे समजीए
बिये वली तमारा परम ज्ञानातिशय पसाये हमोने अनात्मथी जिन
शुद्धात्म स्वरूपनुं ज्ञान थाय ठे वली तमारा पूजातिशय पसाये हमे
हमारा पूज्य परमपदने पामीए एवी तमारी अतिशयादिक तथा
अष्ट महा प्रातिहार्यादि तथा अंतरंग केवलज्ञान दर्शनादिकनी
जाव लदमी ठे वली तमे शुद्धात्म स्वरूपना प्रकाश करवावाला पूर्ण
सहज समृद्धिवंत ठो माटे हमे अनील प्रभु तमोने सेवीए. तमे
हमोने संसार दुःखथी ठोढाववावाला हमारा नाथ ठो. त्रिलोकमां त्रण
काले तमारी जोमनीनो कोई अन्य हेतू के० उपगारी नथी तेथी
प्रभुजी तमे थोक बंध जवि जीवोने परम आधार ठो ॥ १ ॥

परकारज करता नहिरे, सेव्या पार न हेत ॥ जे सेवे तन-
मय अईरे, ते लहे शीव संकेत ॥ अ० ॥ २ ॥

अर्थः—प्रभुजी तमे परजीव तथा पर पुद्गल कार्यना कर्त्ता नथी

अने तमने सेवनार जविने निश्चयथी तमे पालवावाला के राखवावाला के पार पमाडवावाला नथी पण तमने जे तन्मय थई सेवे ठे तेने तमे जाणे समस्या बंध सखाहबंध शिव आपो एम जणाय ठे पण तेनी सेवानुं तेज पुरुष शिवसुख फल पामे ठे एमां काई शंका नथी ॥ ३ ॥

करता निज गुण वृत्तितारे, गुण परिणति उपजोग ॥
निप्रयास गुण वर्त्तितारे, नित्य सकल उपयोग ॥ अनील ० ३

अर्थ:-प्रभुजी तमे तो सकल समय विना प्रयासे निज गुण प्रवृत्तिना कर्त्ता ठो अने तमारे स्वगुण परिणतिनोज सकल समय उपजोग ठे, निःप्रयासे सहजे गुण वर्त्ते ठे अने तेनो उपयोग पण तमारे सकल समय अखंड ठे ॥ ३ ॥

सेव जक्ति जोगी नहीरे, न करे परनो सहाय ॥ तुज गुण रंगी जक्तनारे, सहजे कारज थाय ॥ अनील ० ॥ ४ ॥

अर्थ:-तमारी आज्ञा सेववावाला तमारी सेवा जक्ति करे तेना तमे जोगी नथी अने तमे परनी सहाय करवावाला पण नथी पण ताहरा ज्ञानादिक गुणोमां रंगी थई तमारी आज्ञा सेवे ते जक्तोनां सहजे कार्य थाय ॥ ४ ॥

किरिया कारण कार्यतारे, एक समय स्वाधीन ॥ वर्त्ते प्रति गुण सर्वदारे, तसु अनुजव लयलीन ॥ अनील ० ॥ ५ ॥

अर्थ:-तमारे अनेक गुणोना कार्यनी क्रिया कारण अने कार्यपणुं प्रति गुणोनुं दरेक समयमां समकाले तमारे पोताने स्वाधीन ठे ते अनुजव रस स्वादमां तमे लयलीन ठो ॥ ५ ॥

ज्ञायक लोकालोकनारे, अनील प्रभु जिनराय ॥ नित्या-
नंद मयी सदारे, देवचंद्र सुखदाय ॥ अनील ० ॥ ६ ॥

अर्थ:-देवचंद्र मुनि कहे ठे के अनील प्रभु अगीआरमा बारमा अने तेरमा गुणठाणाना सामान्य जिनोमां राजा अने लोक

૭૬ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંડ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિંશી.

અલોકના સકલ રૂપી અરૂપી દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયના ઉત્પાદ વ્યય ધ્રુવ
ત્રિકાલ પ્રવર્તીના જ્ઞાતા દ્રષ્ટા નિત્ય અલંકૃત પૂર્ણ સ્વતંત્ર અનંત
આનંદમયી તથા સકલ જીવોને સુખના દાતાર ઠો ॥ ૬ ॥

॥ સમાપ્ત ॥

॥ અથ અષ્ટાદશમ શ્રી જશોધર જિનરાજનું સ્તવન ॥

॥ રાગ મારૂ ॥ ૬ દેશી ॥

વદન પર વારિહો જશોધર વદન પર વારિહો ॥ મોહ
રહિત મોહન જયાકો ઉપશમ રસ ક્યારિ હો ॥ અહો
ઉપશમ રસ ક્યારિહો ॥ વ૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ:—હે જશોધર સ્વામી! શરદ પૂનમના ચંદ્રમા સમાન તમારા
વદન કમલની વલિહારી જાંઝ—વારી જાંઝ. મોહન જયા માતાને આનંદ
આપનારા મોહને જીતેલા જીવિ જીવોના હૃદય કમલમાં ઉપશમ રસ
સીંચવાવાલા પોતે ઉપશમ રસના ક્યારા ઠો ॥ ૧ ॥

મોહ જીવ લોહકો કંચન, કરવે પારસ જારિ હો ॥
સમકિત સુરતરૂ ઉપવન સિંચન, વર પુષ્કર જલધારિ હો ॥
॥ અહો ॥ વ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:—માહરા સરસા મોહી જીવ લોહ સરસાને કંચન કરવા માટે
તમે પરમ પારસ ઠો ઇટલે અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ ક્લેશ રૂપ કીટ મટાવી
આત્મ શુદ્ધતા રૂપ સુવર્ણ કરવાવાલા ઠો, સમકિત રૂપ કલ્પવૃક્ષની
વાગને સીંચવા પ્રધાન પૂષ્કલાવર્ત મેઘની ધારા સમાન ઠો ઇટલે
તમારા વદન કમલથી શુદ્ધ તત્વામૃત અલંકૃત ધારાવરસે ઠે ॥ ૨ ॥

સર્વ પ્રદેશ પ્રગટ સમ ગુણથી, પ્રવૃત્તિ અનંત અપહારી

हो ॥ परम गुणी सेवनथें सेवक, अप्रशस्तता वारी हो ॥

॥ अहो ॥ व ॥ ३ ॥

अर्थः—प्रभुजीने सकल प्रदेशे अनंता गुणो शुरु अने अनंत पर्यायो पूर्ण प्रगट थया तेथी विज्ञाव प्रवर्त्ति अनंती नाश करी. एव्हा परम गुणीनी आझा सेववावाला सेवके सकल अप्रशस्तता निवारी ठे पटले प्रभुनी सेवा करनार जिवि जीवनी आत्म विरुद्धता अनंती टली ॥ ३ ॥

पर परिणति रूची रमण ग्रहणता, दोष अनादि निवारी हो। देवचंद्र प्रभु सेवन ध्याने, आनम शक्ति समारी हो ॥

॥ अहो ॥ व ॥ ४ ॥

अर्थः—ए प्रभुनी सेवाथी पुद्गल परिणतिनी रूचि रमण अने ग्रहणतानी टेव रूप अनादिनो दोष निवारी निज शुरु परिणतिनी रूचि रमण अने ग्रहण कछुं. देवचंद्र मुनि कहे ठे जे जीवे प्रभु आणा सेववामां अखंक ध्यान राख्युं तेणे पोतानी शुद्धात्म परम शक्ति संजाली लीधी ॥ ४ ॥

॥ संपूर्ण ॥

॥ अथ एकोनविंशतिम कृतार्थ जिन स्तवन ॥

॥ अधिका ताहरो हुं अपराधि ॥ ए देशी ॥

सेवा सारज्यो जिनजी मन साचे, पण मत मागो जाई ॥ महेनतनो फल मागी लेता, दास जाव सवि जाई ॥ से ॥ १ ॥

अर्थः—हे जिनराज ! साचे मने सेवानुं सार फल आपजो पण हे जाई ! सेवानुं फल मागशो नहि. कोई कोईनी सेवा करी तेनी महेनतनुं फल मागे तो तेनी सेवानो कामी नथी पण तेना दाम रूप फलनो कामी ठे. जो दाम रूप फलनो कामी ठे तो तेमां प्रभुनुं दासपणुं

५० श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविशी.

शुं ? पोताना दाम रूप फलनुं दासपणुं कखुं षट्छे स्वामीनुं दासपणुं न रहुं माटे कामना रहित सेवा करवी ॥ १ ॥

जक्ति नहि ते तो जाडायत, जे सेवा फल जाचे ॥ दास तिके जे धन जरि निरखी, केकईनी परे माचे ॥ सेवा ० ॥ २

अर्थ:-जे सेवाना फलने ईच्छी सेवा करे ते जक्तिवंत नथी पण जाणायत ठे. दास तेनेज कहीए जे सदा स्वामीना हित समुदायमां राजी रहे-वर्त्ते, स्वामीने गुण थाय एम जूए वली स्वामीनी ईच्छाए वर्त्ते जेम केकई राणी पोताना दशरथ स्वामीनी जक्तिमां अत्यंत रची मची रहेती हती तेम फलकामना रहित प्रजुनी आझाए वर्त्ते ते साचो सेवक जाणवो ॥ २ ॥

सारी विधि सेवा सारंतां, आण न कांइ जाजे ॥ हुकम हाजर खिजमति करतां, सहजे नाथ निवाजे ॥ सेवा ० ॥ ३

अर्थ:-सकल प्रकारे रूढी विधिए आणा सेवीए अने कांई पण आणा विराधीए नहीं वली प्रजुना हुकममां हाजर रही खीजमत करीए तो सहजे स्वामीनी मेहेरबानी फले ॥ ३ ॥

साहिब जाणो ठे सहु वाते, शुं कहीए तुम आगे ॥ साहिब सनमुख अमे मागणनि, वात कारमी लागे ॥ सेवा ० ॥ ४

अर्थ:-साहेब पोते केवलझाने करीने सर्वे जाणो ठे के जे सेवामां हाजर ठे ते परमानंदना कामी ठे तो हमे तुम आगे शुं कहीए ? पण साहेब सन्मुख हमे मागण कांई मागवा रूप वात करीए तो ते वात असोहामणी लागे माटे जाणीए बिये के जे प्रजुनी अखंरु आणा सेवशे ते अखंरु अर्चित्य फल पामशे ॥ ४ ॥

स्वामि कृतारथ तो पण तुमथी, आश सहुको राखे ॥ नाथ विना सेवकनी चिंता, कोण करे विणु दाखे ॥ सेवा ० ॥ ५ ॥

अर्थ:-शुज क्रियानो स्वामी ते शुज फल पामे अने शुरू स्वभाव

प्रवर्त्तीनो स्वामी शुद्धात्म संपदा पामे ए निश्चय ठे पण प्रजुजी जेवा परम दयालनी आशा तो सर्वे राखे. माहुरा जेवा रंक पुरुषोने मोक्ष मार्गमां प्रेरवावाला नाथ विना हमारी चिंता कोण मिटावे ? एटले हमारुं चिंतित देखाड्या विना कोण हमारी चिंता करे ? वली हमारुं चिंतित प्रजुजी तमे जाणोज ठो पण बालकनी पेठे महारेथी बोड्या विना न रहेवाय तेथी कहुं हुं ॥ ५ ॥

तुज सेवा फल माग्यो देतां, देवपणो आये काचो ॥ विण माग्यां वंडित फल आपे, तिणे देवचंज पद साचो ॥ से० ॥ ६

अर्थ:-जेणे तमने सेव्या तेनुं फल तमे तेने माग्युं आपो तो तमे सेवाना अर्थी अथवा रागी कहेवाळ तेथी तमारुं देवपणुं काचुं गणाय पण माग्या विना वंडित फल आपो ठो तेथी तमारुं देवमां चंजमा समान परम देवपद साचुंज ठे ॥ ६ ॥ संपूर्ण ॥

॥ अथ विंशतिम श्री धर्मीश्वर जिन स्तवन ॥

॥ अखीयां हरखन लागी हमारी अखीयां ॥ ए देशी ॥ राग प्रजाती ॥

हुं तो प्रजु वारि हुं तुम मुखनी, हुं तो जिन बलिहारी तुम मुखनी ॥ समता अमृतमय सुप्रसननी, तरेय नही राग रूखनी ॥ हुं० ॥ १ ॥

अर्थ:-हे जिनेश्वर ! तमारा मुखनी हुं वारी जाउं-बलिहार जाउं हुं एटले हे जिनेश्वर ! तमारा मुख कमलनी जे वाणी वरसे ठे ते सकल जीवोना पाप मेलने धोवावाली ठे. जीवो स्वपर डव्य अने जाव प्राणनी हाणी करी व्यवहार अने निश्चयथी स्वपर मुखनी हाणी करे ठे पण प्रजुजी माहणतानो उपदेश करी सकल जीवना डव्य जाव प्राणनी हाणी थती अटकावे ठे ते डव्य प्राण-इंद्रियो

(૫) બલ (૩) શ્વાસોશ્વાસ (૧) આયુષ્ય (૧) એમ મૂલ ચાર છે અને તેના ઉત્તર જેદ દશ છે અને જાવ પ્રાણ જ્ઞાન દર્શન ચરણ અને વીર્ય એ મૂલ્ય ચાર છે તેના ઉત્તર જેદ અનેક અથવા અનંત પણ છે. ડ્રવ્યપ્રાણે કરીને જીવ વ્યવહારીક સુખ જોગવે છે અને તે ડ્રવ્ય પ્રાણની હાણી કરવાથી બે પ્રકારનું દુઃખ થાય છે જેમ સ્પર્શ ઇન્દ્રિયની હાણી કરવાથી તે સ્પર્શ ઇન્દ્રિયનું ઠેદન જેદન થાય તેનું દુઃખ ઉપજે છે અને સ્પર્શ ઇન્દ્રિય વડે જે જે સુખ લેતો જોગવતો હોય તે સુખ જાય તેનું દુઃખ પણ જીવ જોગવે છે તેમજ રસના ઇન્દ્રિયને ઠેદવાથી તે ઠેદન જેદનનું દુઃખ ઉપજે છે અને રસના કરીને વિવિધ પ્રકારના સ્વાદ લેતો હોય તે જાય તેનું દુઃખ ઉપજે છે એમજ પાંચે ઇન્દ્રિયોમાં પણ જાણવું વલી કાયબલનો નાશ કરવાથી દુઃખ ઉપજે છે અને કાયબલ વળે જે સુખ લેતો હોય તે જાય તેનું દુઃખ થાય છે એમ વચનબલમાં અને મનબલમાં પણ જાણવું વલી શ્વાસોશ્વાસની હાણી કરવાથી શ્વાસોશ્વાસ રોકાયાનું દુઃખ ઉપજે છે અને શ્વાસોશ્વાસ વડે જે સુખ લેતો હતો તે સુખ જાય તેનું દુઃખ થાય છે અને આયુષ્યની હાણી કરવાથી આયુષ્ય હાણીનું દુઃખ ઉપજે છે અને આયુષ્ય વળે જે સુખ લેતો હતો તે સુખ જાય તેનું દુઃખ ઉત્પન્ન થાય છે એમ એ દશે ડ્રવ્ય પ્રાણની હાણીથી વેદના, જય, શોક, કષાયાદિ દુઃખ ઉપજે છે અને અવેદના નિર્જય અશોક અકષાયનું સુખ નાશ થાય તે દુઃખ ઉપજે છે વલી એ ડ્રવ્યપ્રાણની હાણી કરતાં જીવ એક એકથી વૈર વિરોધ બાંધી વૈર વિરોધની પરંપરા વધારી પ્રાયે અનંતકાલ સુધી દુઃખી થાય છે વલી એ ડ્રવ્યપ્રાણની હાણી તે સ્વપર જાવપ્રાણની હાણીનું કારણ પણ થાય છે તેથી જ્ઞાનાવરણાદિક આઠે કર્મ પોતે બાંધી અને બીજાને પણ કર્મબંધના કારણ થઈ અનંત કાલ સંસારમાં રુલે રુલાવે છે. હવે જાવપ્રાણમાં અજ્ઞાન આદરી

અજ્ઞાન પમાડી જૂઠા વિકલ્પો કરી કરાવી પોતાના નિશ્ચય જ્ઞાન આનંદની હાણી કરે છે અને બીજા જીવોના પણ નિશ્ચય જ્ઞાનાનંદની હાણી કરાવે છે એમ જ્ઞાનાનંદ નિશ્ચય સુખનો નાશ કરવો અને અજ્ઞાન દુઃખ યજ્ઞ કરવું એ પણ બંને પ્રકારે દુઃખ જાણવું વલ્લી અંશુરૂ નિશ્ચય કરી પોતે મિથ્યાત્વ આદરીએ અને બીજાને મિથ્યાત્વનો આદર કરાવીએ તેથી સમ્યક્જ્ઞાવ નિશ્ચય સુખનો નાશ અને મિથ્યાત્વ જ્ઞાવ દુઃખની ઉત્પત્તિ એ પણ બંને પ્રકારનું દુઃખ જાણવું વલ્લી વિષય કષાયાચરણે શુદ્ધ સ્વજ્ઞાવાચરણ ચિરતા રૂપ નિશ્ચય સુખનો નાશ કરીએ અને એમ અન્ય જીવને પણ વિષય કષાયાચરણ કરાવી શુદ્ધ સ્વજ્ઞાવાચરણ નિશ્ચય સુખનો નાશ કરાવીએ તો શુદ્ધ સ્વજ્ઞાવાચરણ નિશ્ચય સુખનો નાશ અને વિષય કષાયાતુરતા દુઃખ અગ્નિનું ઉપજવું થાય છે એ પણ બંને પ્રકારે દુઃખ જાણવું વલ્લી જ્ઞાવલબ્ધિ આત્મ વીર્ય ચલ્લાયમાન કરી કરણ ઈન્દ્રિયોમાં વીર્ય બાલ બાધક જાવે ફોરવી અને બીજા પાસે ફોરવાવવાથી જ્ઞાવલબ્ધિ નિશ્ચય સુખનો નાશ અને કરણ વીર્ય વધે બાધકતાએ પ્રવર્ત્યાવ્યે દુઃખનું ઉપજવું થાય છે એ પણ બંને પ્રકારે દુઃખ જાણવું એમ સ્વપર દ્રવ્ય જ્ઞાવ પ્રાણની હાણી તે સ્વપર જીવને અનેક સુખ નાશનું અને અનેક દુઃખ ઉત્પત્તિનું કારણ છે વલ્લી સ્વપર જીવને દુઃખ ઉપજાવવું તે જ્ઞાન નહિ અને સ્વપર સુખની હાણી કરવી લૂંટવું તે ન્યાય પણ નથી અને દયા પણ નથી એમ જાણી અનંત જ્ઞાન ન્યાય અને દયાવંત પ્રજુજી તમે માહણ-તાનો ઉપદેશ કહ્યો તેથી તમારા મુખકમલની બલિહારી છે તમારા શિવાય બોદ્ધ સાંખ્યાદિ અન્ય અનેક અંશુરૂ અગ્નિપ્રાયવાલા તેનાજ કહેલા શાસ્ત્રોથી તે પોતે જ્ઞાન ન્યાય દયા રહિત જણાય છે માટે હે પ્રજુજી ! તમારા વચનની શોજા આગલ સકલ કુમતિઊંનું બલ હારી થાકી જાય છે. આ ભાવ અહિંઆં સંકેપથી લખ્યો છે પણ સિદ્ધાંતોમાં

૫૨. શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

પ્ર વિષે ઘણો અધિકાર છે તે સુદ્ધ પુરુષો વિશેષથી વિચારી લેશે. તમારી વાણી સમતા રૂપ અમૃત રસે ઝરેલી છે વહી ચિત્તને તથા આત્માને સુપ્રસન્ન કરવાવાળી અને અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ કષાય અગ્નિને બુઝાવવાવાળી અને શાંતિ આપવાવાળી છે વહી રાગાદિ વિજ્ઞાવના પદ્મ રહિત છે અને વિજ્ઞાવના પદ્મથી પાઠી વાલવાવાળી છે પણ વિજ્ઞાવ સન્મુખ જવાવાળી નથી ॥ ૧ ॥

ઝ્રમર અધર સિસ ધનુ હર કમલ દલ, કીર હીર પુન્યમ શશીની ॥ શોજા તુઠ પ્રજુ દેખત યાકી, કાયર હાથે જિમ અસિની ॥ હું ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:-પ્રજુના ઝ્રમર આદિકની શોજા દેખતાં કમલ દલ કીર હીર પૂનમ શશિ આદિકની સર્વે શોજા તે તુચ્છ દેખાય છે. ઉપમેય આગલ જે જે ઉપમા કહી તે સર્વે કાયર હાથે તરવાર સરખી જાણવી ઇટલે પ્રજુના રૂપને અન્ય ઉપમા સંજવેજ નહીં માટે અનુપમ રૂપ છે ॥ ૨ ॥

મન મોહન તુમ સનમુખ નિરખત, આંખ ન તૃપતિ અમ્હચી ॥ મોહ તિમિર રવિ હરખ ચંદ્ર ઢવી, મુરત એ ઉપસમચી ॥ હું ૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ:-હે મનને પ્રમોદ આપવાવાલા ! તમારા સન્મુખ જોતાં હમારી આંખ તૃપ્તી પામતી નથી ઇટલે વેગલી યસવા ચાહતી નથી વહી પ્રજુની ઢવી મોહતિમિરને હરવા સૂર્ય સમાન અને હરખ ઉપજાવવાને પૂનમના ચંદ્રમા સરખી ઉપશમ રસે ઝરી ઉપશમ રસ વરસાવતી આનંદ આપનારી છે ॥ ૩ ॥

મનની ચિંતા મટી પ્રજુ ધ્યાવત, મુખ દેખતાં તુમ જિનજી ॥ ઈંદિ તૃષા ગઈ જિનેશ્વર સેવતાં, ગુણ ગાતાં વચનની ॥ હું ૦ ॥ ૪ ॥

अर्थः—प्रज्जुना निर्मल ज्ञानादिक गुण ध्यातां अने प्रज्जु मुखयी शुद्ध नय स्याद्वाद अमृत मय वचन सांचली प्रज्जु रूप देखतां हमारुं रूप सिद्ध समान जाणी मननी चिंता मटी गई. जिनेश्वर सेवतां अने वचने करी प्रज्जु गुण गातां ईद्रिय विषयोनी तृष्णा समी गई ॥४॥

मीन चकोर मोर मतंगज, जल शशी घन नीचनयी ॥
तिम मो प्रति साहिब सुरतयी, ओर न चाहुं मनथो ॥हुं॥ ॥५॥

अर्थः—मत्स्य जेम पाणीयी, चकोरपंखी चंद्रमा देखीने, मोर भेष देखीने अने हाथी तलाव आदि नीरवाली उंडाण जग्यायी जेम मग्न रहे ठे तेम मने साहेबनी सुरत देखी परम आहृद्लाद उपजे ठे तेयी प्रज्जुनी प्रज्जुता शिवाय हुं अन्य पदार्थो कुदेव कुवचनादि चाहतो नयी ॥ ५ ॥

ज्ञानानंदन जाया नंदन, आस दास नीयतनी ॥ देवचंद्र
सेवनमें अहनिश, रमज्यो परिणति चित्तनी ॥ हुं० ॥ ६ ॥

अर्थः—हे ज्ञानानंद दातार ! जाया माताना नंदन, जाया माताने आनंद आपनार, दासनी निश्चय शुद्ध स्वरूपनी आशा पूरो. देवचंद्र मुनि कहे ठे के हमारा चित्तनी परिणति प्रज्जु आज्ञा सेवामां अह निश रमज्यो ॥ ६ ॥

॥ संपूर्ण ॥

॥ अथ एकविंशतिम श्री शुद्धमती जिन स्तवन ॥

श्री जिन प्रतिमा हो जिन सरखी कही ॥ ए देशी ॥

श्री शुद्ध मति हो जिनवर पूरवो, एह मनोरथ माल ॥
सेवक जाणी हो महेरबानी करी, जव संकटयी टाल ॥श्री०॥ १

૫૪ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

અર્થ:—શ્રી શુદ્ધમતી જિનેશ્વર હમારી મનોરથ માલા પૂરી કરો મને તમારો સેવક જાણી મહેરબાની કરી જવ સંકટથી ડગારો ॥૧॥

પતિત ઉદ્ધારણ હો તારણ વહ્નું, કરે અપણાયત એહ ॥ નિત્ય નિરાગી હો નિસ્પૃહ જ્ઞાનની, શુદ્ધ અવસ્થા દેહ ॥શ્રી૦॥૨

અર્થ:—જેને તાહરા વચનની સમ્યક્ પ્રકારે રુચિ પતિત છે તેને તું સંસાર સમુદ્રથી ઉદ્ધારવાવાલો અને વાત્સલ્યતા રાહી તારવાવાલો હું તો હમને પોતાના જાણી અપણાયત કર. પ્રજુ તું નિત્ય નિરાગી પર જન પરવસ્તુની સ્પૃહા રહિત જ્ઞાનમય શુદ્ધ અવસ્થાવંત હું અને તાહરો શુદ્ધ જ્ઞાયક દેહ છે ॥ ૨ ॥

પરમાનંદિ હો તું પરમાતમા, અવિનાશી તુજ રીત ॥ એ ગુણ જાણી હો તુમ વાણી થકી, ઠહરાણી મુજ પ્રીત ॥શ્રી૦॥૩

અર્થ:—પ્રજુ ઉત્કૃષ્ટ આનંદવંત પરમાત્મા હો. આત્મા તો જીવ માત્ર કહેવાય છે પણ તે પોતે પોતાના પરમજાવ જોગી નથી પણ પ્રજુ અર્થે સમય પરમ સ્વતંત્ર જાવ જોગી માટે પરમાત્મા હો. તમે જે સ્વજાવ આપંદ લેવાની રીત ગ્રહી તે તાહરી રીત અવિનાશી છે એ ગુણ તમારી વાણીથી મેં જાણી અન્યથી પ્રીત તોડી તુમથી પ્રીત જોડી છે ॥ ૩ ॥

શુદ્ધ સ્વરૂપી હો જ્ઞાનાનંદની, અવ્યાવાધ સ્વરૂપ ॥ જવ-જલ નિધિ હો તારક જિનેશ્વર, પરમ મહોદય ચૂપ ॥શ્રી૦॥૪

અર્થ:—પ્રજુ સ્વદ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ અને જાવે પૂર્ણ શુદ્ધ સ્વરૂપી જ્ઞાનાનંદમય જ્ઞાનાનંદી હો, સકલ સમય અવ્યાવાધમયી હો, હે જિનેશ્વર ! તમે જવદરિયેથી જવ્યને તારવાવાલા હો અને પૂર્ણ સિદ્ધિ પદ રૂપ પરમ મહોદય પદવીના રાજા હો ॥ ૪ ॥

નિરમમ નિસંગી હો નિરજય અવિકારતા, નિરમલ સદ્ગજ સમૃદ્ધિ ॥ અષ્ટ કરમ હો વનદાહથી, પ્રગટી અન્વયરિદ્ધિ ॥ ૫

अर्थः—तमारे कोई परद्रव्य गुणपर्यायनुं ममत्व नथी तेम तेनो संग पण नथी तेथी जय अने कोई प्रकारनो विकार पण नथी अने तमारे ससाम्य राजरिद्धि अनंती सहज स्वतंत्र निर्मल ठे अष्टकर्मरूप वन ध्यानाग्नि धमी प्रजाव्युं तेथो तमारे ज्ञानादि अखूट निर्मल रिद्धि प्रगट थई ठे ते अनंत कालसुधी खरच्यां पण खूटे नहिण

आज अनादिनी हो अनंत अक्षता, अक्षर अनक्षर रूप ॥ अचल अकल हो अमल अगमनुं, चिदानंद चिद्रूप ॥ श्री० ॥ ५ ॥

अर्थः—प्रजुजो आज तमारे अनादिनी सत्तागते अक्षयपणे रहेली अनंत रिद्धि अने शक्ति व्यक्त थई ठे ते अक्षर अने अनक्षर रूप के० वचन अक्षरपणे अनंती कही शकाय एवी अक्षर रिद्धि अने तेथी अनंत गुणी वचन आलापमां न आवे एवी अनक्षर रिद्धि स्वतंत्र प्रगट थई ठे तेथी तमे अचल तथा अगम के० बद्धमस्थ जीवोने तमारा स्वरूपनी बद्धमस्थज्ञाने पूर्णगमन पडे तथा बद्धमस्थ मतिए करी तमारू रूप रिद्धि अने आनंद कली शकाय नहि तथा तमारू रूप रिद्धि पुद्गलीक अन्य पदार्थो जेगुं मली जायनहीं तेथी तमे अमल एवा ज्ञानानंदमय ज्ञान रूप ठो ॥ ६ ॥

अनंत ज्ञानी हो अनंत दर्शनी, अनाकारी अविरूढ ॥
लोकालोक हो ज्ञायक सुहंकरू, अनाहारी स्वयं बुद्ध ॥ श्री० ७

अर्थः—तमे अनंत ज्ञानी अने अनंत दर्शनवंत ठो तथा आकार रहित स्वपर जीवथी अविरूढ लोकालोकना ज्ञाता द्रष्टा सकल जीवोने सुखना कारण ठो. तमारे कांई पण आहारनी जरूर रहेती नथी तेथी अनाहारी ठो पोते पोताथीज बोध पामेला माटे स्वयंबुद्ध ठो ॥ ७ ॥

૫૪ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંડ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

અર્થ:-શ્રી શુદ્ધમતી જિનેશ્વર હમારી મનોરથ માલા પૂરી કરો મને તમારો સેવક જાણી મહેરબાની કરી જવ સંકટથી બગારો ॥૧॥

પતિત ઉદારણ હો તારણ વહ્નું, કરે અપણાયત એહ ॥ નિત્ય નિરાગી હો નિસ્પૃહ જ્ઞાનની, શુદ્ધ અવસ્થા દેહ ॥શ્રી૦॥૨

અર્થ:-જેને તાહરા વચનની સમ્યક્ પ્રકારે રુચિ પતિત છે તેને તું સંસાર સમુદ્રથી ઉદ્ધારવાવાલો અને વાત્સલ્યતા રાખી તારવાવાલો હું તો હમને પોતાના જાણી અપણાયત કર. પ્રજ્ઞ તું નિત્ય નિરાગી પર જન પરવસ્તુની સ્પૃહા રહિત જ્ઞાનમય શુદ્ધ અવસ્થાવંત હું અને તાહરો શુદ્ધ જ્ઞાયક દેહ છે ॥ ૨ ॥

પરમાનંદિ હો તું પરમાતમા, અવિનાશી તુજ રીત ॥ એ ગુણ જાણી હો તુમ વાણી થકી, ઠહરાણી મુજ પ્રીત ॥શ્રી૦॥૩

અર્થ:-પ્રજ્ઞ ઉત્કૃષ્ટ આનંદવંત પરમાત્મા હો. આત્મા તો જીવ માત્ર કહેવાય છે પણ તે પોતે પોતાના પરમજાવ જોગી નથી પણ પ્રજ્ઞ અલંકર સમય પરમ સ્વતંત્ર જાવ જોગી માટે પરમાત્મા હો. તમે જે સ્વજાવ આણંદ લેવાની રીત ગ્રહી તે તાહરી રીત અવિનાશી છે એ ગુણ તમારી વાણીથી મેં જાણી અન્યથી પ્રીત તોડી તુમથી પ્રીત જોડી છે ॥ ૩ ॥

શુદ્ધ સ્વરૂપી હો જ્ઞાનાનંદની, અવ્યાબાધ સ્વરૂપ ॥ જવ-જલ નિધિ હો તારક જિનેશ્વર, પરમ મહોદય જૂપ ॥શ્રી૦॥૪

અર્થ:-પ્રજ્ઞ સ્વદ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ અને જાવે પૂર્ણ શુદ્ધ સ્વરૂપી જ્ઞાનાનંદમય જ્ઞાનાનંદો હો, સકલ સમય અવ્યાબાધમયી હો, હૈ જિનેશ્વર ! તમે જવદરિયેથી જવ્યને તારવાવાલા હો અને પૂર્ણ સિદ્ધિ પદ રૂપ પરમ મહોદય પદવીના રાજા હો ॥ ૪ ॥

નિરમમ નિસંગી હો નિરજય અવિકારતા, નિરમલ સદ્ગજ સમૃદ્ધિ ॥ અષ્ટ કરમ હો વનદાહથી, પ્રગટી અન્વય શિદ્ધિ ॥ ૫

अर्थः—तमारे कोई परद्रव्य गुणपर्यायनुं ममत्व नथी तेम तेनो संग पण नथी तेथी जय अने कोई प्रकारनो विकार पण नथी अने तमारे ससाम्य राजरिद्धि अनंती सहज स्वतंत्र निर्मल ठे अष्टकर्मरूप वन ध्यानाग्नि धमी प्रजाढ्युं तेथी तमारे ज्ञानादि अखूट निर्मल रिद्धि प्रगट थई ठे ते अनंत कालसुधी खरच्यां पण खूटे नहिण

आज अनादिनी हो अनंत अक्षता, अक्षर अनक्षर रूप ॥ अचल अकल हो अमल अगमनुं, चिदानंद चिद्रूप ॥ श्री० ॥ ५ ॥

अर्थः—प्रभुजी आज तमारे अनादिनी सत्तागते अक्षयपणे रहेली अनंत रिद्धि अने शक्ति व्यक्त थई छे ते अक्षर अने अनक्षर रूप के० वचन अक्षरपणे अनंती कही शकाय एवी अक्षर रिद्धि अने तेथी अनंत गुणी वचन आलापमां न आवे एवी अनक्षर रिद्धि स्वतंत्र प्रगट थई ठे तेथी तमे अचल तथा अगम के० उद्मस्थ जीवोने तमारा स्वरूपनी उद्मस्थज्ञाने पूर्णगमन पडे तथा उद्मस्थ मतिए करी तमारू रूप रिद्धि अने आनंद कली शकाय नहि तथा तमारू रूप रिद्धि पुद्गलीक अन्य पदार्थों जेगुं मली जायनहीं तेथी तमे अमल एवा ज्ञानानंदमय ज्ञान रूप ठो ॥ ६ ॥

अनंत ज्ञानी हो अनंत दर्शनी, अनाकारी अविरूद्ध ॥ लोकालोक हो ज्ञायक सुहंकरू, अनाहारी स्वयं बुद्ध ॥ श्री० ७

अर्थः—तमे अनंत ज्ञानी अने अनंत दर्शनवंत ठो तथा आकार रहित स्वपर जीवथी अविरूद्ध लोकालोकना ज्ञाता द्रष्टा सकल जीवोने सुखना कारण ठो. तमारे कांई पण आहारनी जरूर रहेती नथी तेथी अनाहारी ठो पोते पोताथीज बोध पामेला माटे स्वयंबुद्ध ठो ॥ ७ ॥

૫૬ શ્રી મહોપાધ્યાય-દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિંશી.

જે નિજ પાસે હો તે શું માગીએ, દેવચંદ્ર જિનરાય ॥ તો
પણ મુજને હો શિવપુર સાધતાં, હોજો સદા સુસહાય ॥ શ્રી૦૬
અર્થ:-જ્ઞાનાનંદાદિ અનંત કાર્યોની સત્તા હમારી હમારા પાસેજ
હે તો પ્રજુજી પાસે શું માગીએ ? પણ દેવોમાં ચંદ્રમા સમાન હે જિન-
રાજ ! હમને મોક્ષમાર્ગ સાધતાં સદાએ તમે સુસહાય થજો ॥ ૬ ॥

॥ સંપૂર્ણ ॥

॥ અથ દ્વાવિંશતિમ શ્રી શિવકર જિન સ્તવન ॥

શિવકર જિનવર દેવ, સેવ મનમાં રમે હો લાલ સેવ મનમાં
રમે ॥ તન્મયતાએ ધ્યાય, તેહ જવ જય વમે હો લાલ તેહ ॥
ત્રિપદી પ્રરૂપી સાર, જગત જન તારવા હો લાલ જગત ॥
જવ્ય અનંત પ્રજાય, પ્રમેય વિચારવા હો લાલ પ્રમેય ॥ ૧ ॥

અર્થ:-સકલ અશિવ દૂર કરી સર્વે પ્રકારે શિવ કરવાવાલા પહવા
શિવકર નામે ગત ચોવિંશીમાં બાવિંશમા તીર્થપતિ કેવલજ્ઞાન
દર્શનાદિ ગુણે દેદિપ્યમાન દેવની આણાનું સેવવું તે માહરા મનમાં
રમે હે અથવા જીવિજીવોના મનમાં રમો કે જેની આણા સેવવાથી આત્મા
શિવપદ પામે હે પણ એ પ્રજુની સેવા તન્મયતાએ ધ્યાયકે પ્રજુજી જેમ
રાગ દ્વેષ ઢોની શુદ્ધ ચિર સમ પરિણામે જ્ઞાન દર્શન ચરણાદિ આત્મ-
ગુણોમાં રમ્યા તેજ પ્રમાણે જીવિજીવ પણ રાગ દ્વેષ ઢોની સમ પરિણામી
થઈ મૂલ્ય દર્શન જ્ઞાન ચરણમય આત્મ સ્વજ્ઞાવમાં ચિર યોગે રમે તો
સકલ જવજય વમે પટલે જવ કરવાનો જય તેને રહે નહિ અને
નિર્વાણપદ પામે. કરુણા જંઘાર જિનેશ્વરે જગત્ જીવોને તારવા માટે
પ્રથમ સાર ત્રિપદી પ્રરૂપી અને સર્વે તીર્થકરો અનાદિથી પ્રથમ
ત્રિપદીજ પ્રરૂપે હે કે જેથી જીવિ જીવ આત્મ અનાત્મ સ્વરૂપ જિજ્ઞ

જાણી પોતાનો ઉપયોગ આત્મ શુદ્ધતામાં થિર કરી શકે છે. જ્યાંસુધી શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપનું જ્ઞાન ન હોય ત્યાંસુધી પુદ્ગલાદિ પરદ્રવ્યની મમતા અને મિથ્યાત્વ અવિરતિ આદિ કર્મબંધનાં કારણો શરૂ રહી આવે પ્રકારે કર્મબંધ થયા કરે છે પણ જ્યારે જિન્ન જિન્ન દ્રવ્યની ઉત્પાદ વ્યય અને ધ્રુવતારૂપ પરિણતિ જિન્ન જિન્ન જાણે ત્યારે પરદ્રવ્ય ઉપર મમતા શાની રહે ? અને પરદ્રવ્યમાં આપણું કાર્ય કેમ મનાય ? અને પરદ્રવ્યમાં આપણું કાર્ય મનાય નહિ ત્યારે રાગ દ્વેષ અને શુજાશુજ સંકલ્પો પણ ઉપજે નહિ ઇટલે જીવ શુક્લધ્યાન પામી પ્રથમ ઘાતી કર્મનો નાશ કરી આશ્વર સિદ્ધિ પામે. ત્રિપદી ઇટલે પંચાસ્તિ દ્રવ્ય સકલ સમય આપ આપણા પૂર્વ પર્યાયનો વ્યય, નૌતન પર્યાયનો ઉત્પાદ અને સત્તાનું ધ્રુવ રાખવું કરે છે ઇટલે નવે નવે સમય નવિ નવિ પરિણતિ કરે છે અને મૂલ ગુણે ધ્રુવ રહે છે કોઈ દ્રવ્ય કોઈ અન્ય દ્રવ્યના પૂર્વ પર્યાયનો વ્યય, નૌતન પર્યાયનો ઉત્પાદ અને તેની સત્તાનું ધ્રુવ રાખવું કરી શકતો નથી તેથી સર્વે દ્રવ્યની સામાન્ય વિશેષ શક્તિ સાદ્ગાત્કાર જિન્ન જણાય છે ત્યારે જીવે જીવે મમતા ટલી જાય છે અને મમતાવિના રાગ દ્વેષ રહેતા નથી ઇટલે સુખે સંજમ સાધી સિદ્ધિ પામે છે. દ્રવ્ય વિષે જગવંતે કહ્યું “ ઉપનેવા, વિગમેવા, ધ્રુવેવા ” ઇટલા ઉપરથી ગણધરો એક મૂહૂર્તમાં દ્વાદશાંગની રચના કરે છે અને દ્વાદશ અંગવળે જગતમાં બોધનો વિસ્તાર કરાય છે આપણે પણ વસ્તુની ત્રિપદી સંજાલીએ તો પરદ્રવ્યનું મમત્વ ટલી ઉપયોગ આત્મ શુદ્ધતામાં થિર થાય છે માટે ત્રિપદોનો અર્થ વિચારી પરદ્રવ્યથી જિન્ન આત્મ શુદ્ધતા જાણી આત્મ શુદ્ધતાના કામી થઈ સિદ્ધિ સુખ સાધવું. પ્રજુજીએ તીર્થંકર નામકર્મના ઉદયવળે જીવે જીવે તારવા ત્રિપદી પ્રરૂપી તો આપણે તેમનો પરમ ઉપકાર સન્માની તેમની આણ સમય માત્ર પણ ન ચૂકતાં સેવવી. ત્રિપદીનો પૂર્ણ જાવાર્થ તો કેવલી પોતાના કેવલજ્ઞાનમાં જાણે છે અને આદેશ

૫૭ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

વશે શ્રુતજ્ઞાની પણ પૂર્ણ જ્ઞાવાર્થ શ્રદ્ધા ગોચર જાણે છે અને દ્રવ્ય થકી દ્રષ્ટિવાદ અંગમાં કહ્યા પ્રમાણે અર્થ છે પણ અર્હિંઆં સંદેપથી લક્ષીય બિયે કે પંચાસ્તિ દ્રવ્યના પ્રતિ પ્રદેશે સ્વસ્વ કાર્ય કરવાના કરણ રૂપે અસ્તિપણે ઠતિ પર્યાય તીરોજાવે (ગુસ્તપણે) અનંતા અનંતા, છે જેમ જીવ દ્રવ્યના અસંખ્યાતા પ્રદેશ છે તે દરેક પ્રદેશે જાણવા રૂપ કાર્ય કરવાના ઠતિ પર્યાય અનંતા, દેખવા રૂપ કાર્ય કરવાના ઠતિ પર્યાય અનંતા, આચરણ રમણ રૂપ કાર્ય કરવાના ઠતિ પર્યાય અનંતા, વીર્ય અચલ રાખવા રૂપ કાર્ય કરવાના ઠતિ પર્યાય અનંતા તેમ દાન દેવા રૂપ, લાજ લેવા રૂપ, જોગ ઉપજોગ જોગવવા રૂપ સુખ આનંદાદિ અનંત કાર્ય ધર્મના ઠતિ પર્યાયો પ્રતિ પ્રદેશે અનંતા અનંતા અસ્તિપણે છે તે ઠતિ પર્યાયોમાંથી સમય પામીને અનંતા પર્યાયો સ્વકાર્ય કરવાને આવીર્જાવે ઉપજે અને પ્રથમ સમય જે પર્યાયો આવીર્જાવે આવેલા હોય તે આવીર્જાવથી વિણસી તીરો-જાવે જાય અને તીરોજાવે રહેલા પર્યાયોમાંથી કેટલા આવી-ર્જાવે ઉપજી કાર્ય કરે. ઉક્તંચ “ ઉત્પાદ્ વ્યય ધ્રુવ યુક્તં સત્ લક્ષણં દ્રવ્યં ” ઇટલે નવા પર્યાયનું જવન અને પૂર્વ પર્યાયના વ્યય વિના કોઈ પણ કાર્ય થઈ શકતું નથી. ઉત્પાદ્ વ્યય થઈ કાર્યનું કરવું એજ દ્રવ્યની સત્તા છે પણ પર પર્યાયનું જવન વ્યય કોઈ અન્ય દ્રવ્ય કરી શકતો નથી એમ જાણ્યા પછી આપણું કાર્ય પર દ્રવ્યમાં જાણે નહિ તો પર દ્રવ્ય ઉપર રાગ રોષ પણ રહે નહિ. એ ઉત્પાદ્ વ્યય લક્ષ્ણ ગુણી હાણીવૃદ્ધિપણે થાય છે તે બીજા અંશોથી જાણી લેજો ત્રિપદી વહેજ અનંત દ્રવ્યના અનંત પર્યાયના પ્રમેયનો બોધ થાય છે માટે પરમ ઉપકારી પ્રજુજીય ત્રિપદી પ્રરૂપી એ સમાન બીજો ઉપકાર નથી ॥ ૧ ॥

જગમાં દ્રવ્ય અનંત, ઉત્પત્તી વ્યય ધ્રુવ રહે હો લાલ
ઉત્ત ॥ જે જે જેહના તે તેહના, તેહ માંદી લહે હો લાલ

तेह ० ॥ जाणी जेदे विजाव, अनंतने जे नरा हो लाल
अनंत ० ॥ पामे पूर्णानंद, आतम संपति धरा हो लाल
आतम ० ॥ २ ॥

अर्थ:—जगत्मां एक धर्मास्ति, एक अधर्मास्ति, एक आकाश, अनंता
जीव तथा अनंत पुद्गल ए पंच प्रकारे अनंत अस्ति द्रव्य ठे अने काल
ते पंचास्तिनो वर्तना पर्याय रूप अनंत द्रव्य उपचारथी ठे अने धर्मा-
स्ति कायादि पंचे अस्ति द्रव्य सर्वे समय आप आपणा उत्पाद् व्यय
ध्रुव सहित रहे ठे.

जेना अंदर उत्पाद् व्यय ध्रुव समकाले होय तेने सत्य द्रव्य कहीए.
पोत पोतानुं उत्पाद् व्यय ध्रुवपणुं पोतामां सकल समय रहे पण ए उत्पाद्
व्यय ध्रुवपणुं कोई समय अन्य द्रव्यमा जाय आवे नहि एम जेनो उत्पाद्
व्यय तेनो तेनामां समकित द्रष्टि जाणे. कोई द्रव्यनो उत्पाद् व्यय
अने ध्रुवपणुं कोई अन्य द्रव्यमां जतुं आवतुं नथी एम जाणी सम-
कित जीव अनंत विजाव जेदे ते पुरुष केवलज्ञानादि आत्म संप-
दानी धरा के सत्ताचूमिने जाणी पूर्णानंद पामे ॥ १ ॥

उत्पत्ति व्यय ध्रुव धर्म, अनंता द्रव्यना हो लाल अनंता ० ॥
लखे त्रिकालीक जाव, टले मति जर्मना हो लाल टले ० ॥
उविध लह्यो उत्पाद् प्रयोगज विश्रसा हो लाल प्रयोगज ० ॥
गइ ममता तस दूर, लही आतम रसा हो लाल लही ० ॥ ३ ॥

अर्थ:—जे जीव पंचास्ति द्रव्यना उत्पत्ति व्यय अने ध्रुव धर्म
जाणे तेणे अनंता द्रव्यना त्रिकालीक जाव जाण्या अने तेने कोई
प्रकारनी मिथ्या जाव रूप मतिजर्मना रहे नहि. प्रयोगसा अने
विश्रसा एम बे प्रकारे उत्पाद् व्यय ठे. जीव प्रयोगे पुद्गलोमां जे जे
उत्पाद् व्यय थाय ते प्रयोगसा उत्पाद् व्यय कहिए अने पंचास्तिमां

श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत अतित स्तवन चोविशी. ९०

स्वयं स्वज्ञावे जे जे उत्पाद् व्यय थाय ते विश्रसा उत्पाद् व्यय कहिए.
जे जीवने पर उत्पाद् व्ययनी ममता गइ ते ज्ञान दर्शन चरणादि
अनंत स्वगुणनुं स्थानक एवी आत्म शुद्धता जूमि पाम्यो, पामे ठे
अने पामशे ॥ ३ ॥

उत्पत्ति व्यय ध्रुव शक्ति, सर्वमां सहु समे हो लाल
सर्वमां ॥ जे जन जाणे शुद्ध, मिथ्यामती ते वमे हो लाल
मिथ्या ॥ अस्तिपणे ठे पंच, डव्य जग शाश्वता हो लाल
डव्य ॥ निज निज धर्मे अस्ति, रहे पर नास्तिता हो लाल
रहे ॥ ४ ॥

अर्थः—सर्वे डव्यमां उत्पत्ति व्यय ध्रुव शक्ति सकल समय ठे एम
जे शुद्ध रीते निःशंकपणे जाणे अने जे जेनी ते तेनामां माने तेने
मिथ्यामति रहे नहि अने परिणामथी मिथ्यात्व गया पठी सत्तामां
पण रहेलां मिथ्यातनां दलीआं ते पण क्षय जाय. जगत्मां पंचास्ति
डव्य स्वडव्य क्षेत्र काल जाव अस्तिपणे शाश्वता ठे तेमां पर
डव्यादिक रूपे न थवानो स्वज्ञाव पण अस्तिपणे ठे तेने नास्ति
स्वज्ञाव कहीए एटले स्वधर्मे ठता रहे पण परधर्म रूपे थाय नहि ए
डव्यनुं अस्तिपणुं ते प्रथम सामान्य स्वज्ञाव जाणवो ॥ ४ ॥

निज निज वस्तु स्वज्ञाव, न ठंमे को कदा हो लाल न ठंमे ॥
दर्वे निज पर्याय, रुके नहि को कदा हो लाल रुके ॥
सहज प्रमेय प्रमाण, सदा सहु परिणमे हो लाल सदा ॥
अगुरुलघुपरजाय, स्वकार्यमां सहु समे हो लाल स्वकार्यमां ॥ ५ ॥

अर्थः—(१) सर्वे डव्य आप आपणो वस्तु स्वज्ञाव कोई पण
कदापी ठोडे नहि ते वस्तुत्व कहीए.

(३) डव्य मांही जनक स्वज्ञाव ठे ते सकल समय ठती

પર્યાયોને સામર્થ્યપણે ઉપજાવે અને સામર્થ્ય પર્યાયને પોતામાંજ તીરો-
જાવે દર્વે (સમાવે) એમ બંતી અને સામર્થ્ય બે જોડેપર્યાયની ઉત્પત્તિ
વ્યય પ્રવૃત્તિ કોઈ સમય પણ કોઈ રીતે રોકાય નહિ તે દ્રવ્યત્વ
સ્વજાવ કહીયે.

(૪) દ્રવ્યના સર્વે સ્વજાવો સર્વે સમય આપ આપણા પ્રમેય
પ્રમાણે પરિણમે છે કોઈ દ્રવ્યનો એક સ્વગુણ તે બીજા સ્વગુણનું કાર્ય
કરે નહિ અને પર દ્રવ્યના કોઈ ગુણનું કાર્ય પણ કરે નહિ ને સ્વકાર્ય
વિના કોઈ સમયે છાલી પણ રહે નહિ આપ આપણી મર્યાદા મૂકે
નહિ તેથીજ સકલ દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયનું પ્રમાણ જ્ઞાન વડે કરી શકાય
છે એ પ્રમેયત્વ સ્વજાવ જાણવો.

(૫) ગુણોના બંતી પર્યાયો પ્રદેશે પ્રદેશે અનંતા અનંતા છે તે સ્વદ્
ગુણ દ્વાણીવૃદ્ધિ પણે આવીજાવે તીરોજાવે સર્વે પ્રદેશે સર્વે સમય
થયાં કરે છે તેથી કોઈ દ્રવ્ય હલકો અગર જારે થાય નહિ એવો
અગુરુલઘુત્વ સ્વજાવ જાણવો.

વિગમે પુરવ પ્રજાય, નજતન ઉપજે હો લાલ નજતન ॥
પણ ધ્રુવ શક્તિ સદાય, સત્ત્વ લક્ષણ જજે હો લાલ સત્ત્વ ॥
એ સામાન્ય સ્વજાવ, તે જેહના તેહમાં હો લાલ તે જેહના ॥ વલિ
વિશેષ સ્વજાવ, તે જેહના જેહમાં હો લાલ તે જેહના ॥ ૬

અર્થ:—(૬) પૂર્વ પર્યાય વિણસતાં અને નવા પર્યાય ઉપજતાં દ્રવ્ય આપ
આપણું કાર્ય કરતા બતાં પણ સત્તાને બોમ્તો નથી તે સત્ત્વ લક્ષણ છે.
યત:—“ અર્થ ક્રિયા કારિત્વં દ્રવ્યં ” જો દ્રવ્ય સર્વે સમય આપ
આપણું કાર્ય ન કરે તો સત્ત્વ લક્ષણ કેમ રહે ?

એમ સર્વે દ્રવ્યના ઠ મૂલ સામાન્ય સ્વજાવ તથા ઉત્તર સામાન્ય
સ્વજાવ તથા અનંત વિશેષ સ્વજાવ જે જેના તે તેનામાં જાણવા
માનવા. કોઈ દ્રવ્યનો સામાન્ય અથવા વિશેષ સ્વજાવ કોઈ અન્ય

एष श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी कृत-अतितंस्तवनचोविशी.

द्रव्यमां जाय आवे नहि एम जाणवाची निर्विकल्प बोध प्रगट
थाये ठे ॥ ६ ॥

लक्षण लक्ष्य अज्ञेद, त्रिकालपणे रहे हो लाल त्रिकाल ०
॥ एम जाणी नर बुध्दने ममता नवि रहे हो लाल ने
ममता ० ॥ आत्म ज्ञान विण ममत, ममतथी मिथ्यात ठे हो
लाल ममतथी ० ॥ एदथी अविरति होय, प्रमाद कषाय ठे हो
लाल प्रमाद ० ॥ ७ ॥

अर्थ:-लक्ष्य के० द्रव्य अने तेना अज्ञंत पर्याय रूप लक्षणे ते
द्रव्यथीत्रिकाले अज्ञेदपणे होय एम जे पंडित जाणे तेने परद्रव्य
गुण पर्यायनी ममता रहे नहि षटले तेने परद्रव्यादिनो राग व्यतीत
थाय, ज्यांसुधी आत्म शुद्धतानुं ज्ञान नथी त्यांसुधी परद्रव्यादिनी
ममता रहे अने ममता होय त्यांसुधी मिथ्यात्व रहे अने तेथी
अविरति प्रमाद कषायादि दोषो उपजे. ज्यारे आत्म शुद्धतानुं ज्ञान
थाय. त्यारे ममता अने मिथ्यात्व टले त्यार पढी अविरति प्रमाद
कषायादि सर्वे दोषो नाश पामे. माटे आत्म सिद्धतानुं मूल आत्म
शुद्धतानुं ज्ञान ठे ए विना एकांति साध्य शून्य क्रिया विटंवना
रूप ठे ॥ ७ ॥

जोग चपलता करि निज, वीरजचल करे हो लालके वीरज
० ॥ बंधे आठे कर्म, गहन जव वन फरे हो लाल गहन ० ॥
बाल बाधक थयुं वीर्य, साधकता नवि लही हो लाल
साधकता ० ॥ शिवकर देव हृदयमां, करुणा लह लही हो
लालके करुणा ० ॥ ८ ॥

अर्थ:-अविरति प्रमाद कषायादिके जोग चपलता थाय ठे अने
जोग चपलता वझे आत्मवीर्य पण चलायमान थई ज्ञानावरणादि

આટે કર્મનો બંધ કરી જીવ ગ્હેરા જવ વનમાં ફરતો સ્વતંત્રતા વિના અસહ્ય દુઃખ જોગવે છે ઝકંચ-જગવડે અંગે “ચલઈ ફંદઈ” આત્મ શુદ્ધતાનું પૂર્ણ જ્ઞાન થયાપછી જીવને પરદ્રવ્યની સ્પૃહા ઇચ્છા કામના મનોરથ થતો નથી માટે ત્રણે યોગ પૂર્ણ થિરતા પામે છે આત્મવીર્ય અચલ થાય છે. જે જે અંશે આત્મવીર્યનું ચક્ષુષણું તે તે અંશે કર્મબંધ છે જે જે અંશે આત્મવીર્યનું અચલપણું થયું તે તે અંશે પૂર્વ કર્મબંધ વિસય જાય અને નવિન બંધ કરે નહિ, આત્મવીર્યની પૂર્ણ સ્થિરતા વડે પૂર્ણ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય માટે શુદ્ધાત્મ જ્ઞાનમાં લયલીન થવું એજ શ્રેય છે. કોઈ કહેશે કે હું આત્મજ્ઞાની બું પણ તે રાગ દ્વેષમાં વર્તતો હોય તો તેને પૂર્ણ આત્મજ્ઞાની જાણવો નહિ પણ જે જે અંશે રાગ ગયો તે તે અંશે આત્મશુદ્ધતા પ્રગટ થાય છે અને તેટલુંજ આત્મજ્ઞાન જાણવું અને જ્યાં આત્મશુદ્ધતા પૂર્ણ પ્રગટ થઈ ત્યાં રાગનો અંશ માત્ર રહેતો નથી. પૂર્ણ ક્ષાયક વિતરાગતા પ્રગટ થઈ ઘટલે મોહનીય કર્મનો નાશ થયો અને બારમા ગુણઠાણના ઢેલ્લા બે સમયમાં જ્ઞાનાવરણ દર્શનાવરણ અને અંતરાયનો નાશ થાય છે અને બાકીનાં ચાર અઘાતીકર્મ રહ્યાં તે સ્થિતિએ નાશ થાય છે એમ જીવને પરમાનંદ પ્રાપ્ત થાય છે માટે જ્ઞાને કરી આત્મશુદ્ધતા વધારવી એજ મોહ માર્ગ છે. આત્માના જ્ઞાન દર્શન ચરણાદિ આત્માથી અજેદપણે રહેલા ગુણોને નિર્મલ કરવા તે આત્મશુદ્ધતા કહીએ અને તેજ મોહમાર્ગ છે. જે જે અંશથી રાગ દ્વેષની ઉપાધિ ગઈ તે તે અંશે જ્ઞાન દર્શન ચરણરૂપ આત્મગુણના અંશે પ્રગટ થયા એમ જાણવું. આત્મજ્ઞાન વિના પરદ્રવ્યની મમતાએ આત્મવીર્ય બાલ બાધકજાવને પામ્યું કરણવીર્યપણે પ્રવર્ત્યુ સાધકતા જાણી નહિ અને સાધ્ય જાણ્યો નહિ. સાધ્ય જાણ્યા વિના શું સાધે? સાધકતા જાણ્યા વિના કેવી રીતે સાધના કરે? માત્ર સાધ્ય શૂન્ય ક્રિયા કરી શુજાશુજ પરિણામે જવ ધ્રમણ કરે. એમ જાણી શિવકર

૧૪ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિંશી.

દેવના હૃદયમાં કરુણારસ ઝરારાયો તેથી જીવિજીવોને તારવા અર્થે ત્રિપદી પ્રરૂપી ॥ ૭ ॥

શુદ્ધ અર્ચનિત ધાર, અમૃત ઘન વરસતા હો લાલ અમૃત ॥

પ્રજુજી મેઘ સમાન, જવ્ય ડગ દરસતા હો લાલ જવ્ય ॥

પૂજો શ્રી પ્રજુ અંગ, સુરંગે ઝમઢી હો લાલ સુરંગે ॥

દરશન જ્ઞાન ચારિત્ર, સર્વીર્ય મયી સઢી હો લાલ સર્વીર્ય ॥ ૧ ॥

અર્થ:—મેઘરૂપ પ્રજુજી શુદ્ધ સ્યાદ્વાદની દેશનારૂપ અર્ચન અમૃત ધારા વરસાવતા જીવિ જીવોના અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ કષાયાદિ જવદવ તાપ સમાવતા શુદ્ધાત્મ જાવમાં થિરતા કરાવતા જીવિ સમ-કિત્તીની દ્રષ્ટિમાં અમૃત મેઘ સરસા દેખાય છે. પ્રજુજીનું અંગ પૂજો ઇટલે જ્ઞાન દર્શન ચરણ વીર્યાદિ અનંત શુદ્ધ ગુણમય પ્રજુજીના અરૂપી અંગને પરમ આદરે મનને સુરંગે ૧ સમ શુદ્ધ ધ્યેય જાણી આનંદ સહિત પૂજો તથા દેશનાનું કારણ ૧હવાં પ્રજુજીનાં શ્રૌદારિક અંગ—(૧) ચરણાંગુષ્ઠ (૨) જાનુ (૩) કર (૪) જૂજાઅંધ (૫) શિર (૬) જાલ સ્થલ (૭) કંઠ (૮) હૃદય (૯) નાજિ ૧મ નવ મૂલ્ય તથા તે સિવાય નયણ વદનાદિક પ્રજુનાં સર્વે અંગ સુંગધી દ્રવ્યે પૂજવા લાયક છે ૧મ જાણવું. ૧ અંગવરેજ દેશ વિદેશ ફરી શુક્લધ્યાન કરી કેવલજ્ઞાન ડપજાવી આપણને શુદ્ધ સાધ્યની દેશના આપે છે માટે પ્રજુનાં સર્વે અંગ બહુ સન્માને બહુ વિધે પૂજવા લાયક છે ॥ ૧ ॥

જાણે ત્રીપદી શુદ્ધ તે ધ્યાન શુક્લ લહે હો લાલ તે ॥

ધાતી કરમ ક્યજાય અનંત ચતુક લહે હો લાલ અનંત ॥

૧ વિણ ધર્મ ન શુક્લ લહે નહિ નર કદા હો લાલ લહે ॥

તે માટે લહિ ત્રીપદી સુશિવ સાધો મુદા હો લાલ સુ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ:—જે જીવિ શુદ્ધ રીતે ત્રિપદીના જાવ જાણે તેજ શુક્લધ્યાન

पामे अने शुक्लध्याननो बीजो पायो ध्यातां चारे घनघाती कर्मनो नाश करे अने अनंत चतुष्क पामे. एम द्रव्यना उत्पाद् व्यय भुवादि त्रिपदीना जाव जाव्याविना जीव धर्मध्यान अने शुक्लध्यान कदापी पामे नहि ते माटे सिद्धांतमांथी त्रिपदीना मुख्य जाव जाणी सदाए आनंद सहित कर्मचकी मूकावा रूप कर्मो मोक्ष-मार्ग साधवो ॥ १० ॥

अंग पूजा करि एम, आणा आराधीए हो लाल आणा० ॥

लहि निज शुद्ध स्वरूप, मोक्षमग साधीए हो लाल मोक्ष० ॥

महागोप महामाहण, शिव सत्त्ववाह ठो हो लाल शिव० ॥

निर्यामिक महवैद्य, परम जग नाह ठो हो लाल परम० ॥ ११ ॥

अर्थः—उपर प्रमाणे जिनेश्वरना दुविध अंगनी विविध प्रकारे पूजा सन्मान करी आझा आराधीए अने पोतानुं शुद्धात्म स्वरूप जाणी पुरुषार्थ पराक्रम करी वीर्य अचल राखी मोक्षमार्ग साधीए. हे प्रभुजी ! तमे जवि जीव रूपी गायोने सम्यक्त बोधरूपसंजीवनी चारो चरावी आत्म जीवनमां सचेत करी निर्विघ्नपणे मुक्ति रूप नगरे पहुँचामो ठो माटे महागोप ठो वली तमे खट्वायाना जीवोने कोईपण जीव कोई प्रकारे हाणी करे नहि अने तेमना द्रव्य प्राण तथा जाव प्राणनुं रखोपुं करे एहवो माहणतानो उपदेश करो ठो अने गणधर आचार्यादि मारफते पण माहणताना उपदेशनी प्रेरणा करावो ठो माटे तमे पोतेज महामाहण ठो वली तमे उपद्रव रहित शिव स्थानके पहुँचामवा माटे शिवमार्ग के० मार्गमां क्रोध मोहादिक चोरटा कांई हरकत करी शके नहि अने कुगुरु आदि दुष्ट जनो उन्मार्गमां पानी शके नहि एहवा उपद्रव रहित मार्गे स्याद्वादमय शुद्धनये शुद्धात्म स्वरूप जणावी निर्विघ्नपणे लई जाउं ठो माटे मोक्ष नगरना सार्थवाह ठो वली तमे ज्यां राग द्वेष मिथ्यात्व अज्ञान रूप

૯૬ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંડજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિંશી.

સ્વારં કરવું જેરી જલ જરેલું છે અને કષાયો રૂપ શ્વાપદોનું જાણે
જોર છે તથા જ્યાં અથાહ વિકલ્પોના કલ્લોલો ઊઠલી રહ્યા છે તથા
જ્યાં કામ વરુવાનલ લાગી રહ્યો છે એવા જવ દરિયામાં બૂંદેલા
જીવોને શુદ્ધ સંજમ જહાજમાં લઈ આત્મ સત્તાથલ આનંદપુરી નગ-
રીમાં પહોંચાવો એ માટે નિર્યામક એ વલી જગવાસી જીવોને લાગેલા
અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ અવિરતિ આદિ દુઃસાધ્ય રાગોને નાશ કરવા જ્ઞાન
દર્શન ચરણ રમણ મિશ્રિત ઉદાસિન્નતા રૂપ મૃગાંક પુત્રીનું સેવન
કરાવી ઉતાવલે તે રોગોને મટાવો એ માટે અમોઘ પરમવૈષ્ણવ એ વલી
અશરણ અનાથ ઊન્માર્ગે પળેલા એવા જગવાસી જીવોને સારણ
વારણ ચોયણા પડિચોયણા કરી કરાવી નિર્જય સુખ સ્થાનમાં લાવો
એ માટે તમે જગત્ના નાથ એ ॥ ૧૧ ॥

ચરણ વદન કર નયણ, પરમ જિનરાજનાં હો લાલ પરમ ૦ ૧ ॥
જીવિ જનને હોય સાજ, આતમ સુખ કાજમાં હો લાલ આતમ ૦ ॥
નાથ કૃપાલ વિશાલ, મહા શુદ્ધ બોધથી હો લાલ મહા ૦ ॥
જીવિ જન પામે સિદ્ધિ, તત્ત્વ નિજ શોધથી હો લાલ તત્ત્વ ૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ:-પ્રજુજી તમારા પરમ ચરણવડે દેશ વિદેશ વિહાર કરી જીવિ-
જીવોને સમ્યક્જ્ઞાન ચારિત્ર રૂપ ફલ આપો એ તેથી તમે જંગમ કલ્પવૃક્ષ
સમાન એ વલી તમે તમારા વદન કમલ વડે દ્વાદશાંગનો દેશના આપી શુદ્ધ
સાધ્ય સાધન બતાવી ઉપકાર કરો એ વલી તમારા પરમ કર કમલે કરી
દિક્ષા શિક્ષા આપી ઉપકાર કરો એ વલી તમારા પરમ નયણ કમલ
વડે જીવિ જીવો ઉપર અમૃતમય દ્રષ્ટિ દેલી જીવિજીવોની દ્રષ્ટિ
શુદ્ધાત્મ સન્મૂલ કરાવો એ એમ તમારાં સર્વે અંગ અને સર્વે પુણ્ય
અતિશય જીવિજીવોને પરમ ઉપકાર પરમ સમાધિનાં કારણ છે
વલી તમારા અંતરંગ આત્મિક ગુણો અને અંગમાં રહેલા પુણ્ય
અતિશયના ગુણો આગલ મણિમય મુગટ કુંડલાદિકની શોજાનું

तो हमे शुं वखाण करीए ? मणि रत्न आदिना मुंगट कुंडलादि
आभूषणो तो संसारी विषयो चक्रवर्त्ती ईद्रादि घणा पेहेरे ठे तो
एहवा अजीवं अने अथिर पदार्थनी शी शोचा ? एटले तमारा
अंतरंग अने बाह्य सर्वे उत्तम लक्षणो जविजीवोने आत्म सुख
काजमां पुष्ट सहायकारी कारणो ठे. नाथनुं महाविशाल कृपालपणुं
शुद्ध बोधथी हमने जणाय ठे पण जे जवि जीव तमारो परम शुद्ध
बोधने अति सन्माने—आदरे अने तन्मय थई आत्म तत्त्वनी शुद्धता
करे ते सिद्धि पामे ॥ १२ ॥

पामे आतम ज्ञान दोष दुःख संहु टले हो लाल दोष ॥

सीझे आतम काज अचल कमला मले हो लाल अंचल ॥

पूज्यनी पूजा आपे शिवघर वासने हो लालके शिव ॥

देवचंद्रमूनि मनसुख सहज विलासने हो लालके सहज ॥ १३

अर्थः—तमारी आज्ञा सेवी जे जीव आत्म बोध पामे तेना सर्वे
दोषो अने दुःखो टले अने आत्म कार्य सिद्धि थाय वली केवल-
ज्ञानादि अक्षय अचल लक्ष्मी मले. एहवा त्रिभुवन पूज्य शिवकर
स्वामिनी सेवा शिवघर वास आपवावाली ठे. देवमां चंद्रमा समान
शिवकर स्वामी मुनिउना राजाने मनसुख उमंगे करी सेवतां सहज
आत्मिक विलास पामे ॥ १३ ॥

॥ संपूर्ण ॥

॥ अथ त्रयोविंशतिमं श्री स्यंदन जिन स्तवनं ॥

॥ शांति जिनेश्वर केसर अर्चित जग धणीरे अ ॥ ए दैशी ॥

स्यंदन जिनवर परम दयाल कृपालुओरे ॥ जग सोहन
जवि बोहन देव मयालुओरे ॥ दे ॥ ए आंकणी ॥ परंपद
ग्रहणो जगजन बांधे कर्मनेरे, अथिर पदार्थ ध्यातां किम लहे

૧૦૦ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિંશી.

ધર્મનેરે કિં ॥ જન્મચલ જગની ઇંઠ હે પુદ્ગલ પરિણતિરે,
ધ્યાતાં વીરજ કંપે આપ લહે ન સગુણ રતીરે ॥ લહે ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:—ગત ચોવિંશીના તેવિંશમા તીર્થકર શ્રી સ્યંદન જિનેશ્વર
પરમદયાલ અને પરમકૃપાલ હે. જગત્માં જે જે લોકો શુદ્ધમાર્ગના અ-
જાણ દયા અને કૃપા કરે છે તે દયા થોડા દિનને માટે અને આશ્વર આયુ
પર્યંત કોઈકને બાહ્ય હિતકારી પણ થઈ શકે છે પણ આશ્વરે તે દયાનું
હિત વિણસી જાય છે કેમકે પુદ્ગલીક દયા અથિર છે અને ઇકાંતિક
સુખનું કારણ નથી વલ્લી તે પુદ્ગલીક સુખ જય જરેલું છે અને સ્યંદન
સ્વામીની દયાથી જે આત્મિક ગુણો અને આત્મિક સ્વતંત્ર સુખ પ્ર-
ગટ થાય તે તો સાદિઅનંતકાલસુધી નિર્જય નિરાકુલ અચલ પરમ
સ્વતંત્ર સુખનું કારણ છે માટે પ્રજુ પરમ કૃપાલ છે. પ્રજુજી ત્રણે જગ-
ત્માં શોજા પામેલા છે કે પાતાલ મનુષ્ય અને સ્વર્ગોમાં જીવનપતિઓ
મનુષ્યો વ્યંતરો વિદ્યાધરો ગણધરો મુનિઠં વૈમાનિકો અને નરનારીઝના
થોક જેના ગુણોની સ્તવના શોજા હમેશાં કસ્યા કરે છે. જીવિજીવોને
શુદ્ધ બોધના દાતાર હો, કેવલજ્ઞાન કેવલદર્શને કરી દેદિપ્યમાન
દેવ સર્વે જીવોના લેદહ પરમ મયાણુ છે. સંસારી જીવો પુદ્ગલ ગુણ
પર્યાયરૂપ પરપદ ગ્રહણ કરવાથી ઇટલે પરિગ્રહ વશે કર્મ બાંધે છે તે
પરિગ્રહ તો નિશ્ચયથી પરવસ્તુને અહંપણે ગ્રહવું તે ઇક અજેદપણે જા-
ણવો અને વ્યવહારથી બાહ્ય પરિગ્રહ નવવિધે તથા અંતર પરિગ્રહ ચૌદ
વિધે છે. પુદ્ગલિક અથિર પદાર્થને ધ્યાતાં ચિત્ત ચિરતા પામતું નથી
અને ચલચિત્તવાલો, સુથિરઆત્મિક ધર્મને પામી શકતો નથી. પુદ્ગલ
પરિણતિ પોતે જરૂ ઇટલે અચેતન છે અને ચલકે ૦ ઉત્કૃષ્ટિ અસંખ્યાત
સમયથી વધારે સ્થિતિવાલી નથી વલ્લી અનંતા જીવો અનંતા પુદ-
ગલ ડ્રવ્યને અનંતો વાર લીધા અને વિષ્ટા મૂત્ર રસ રુધિર માંસ મેદ
અસ્થિ મજ્જા વીર્યાદિકપણે પરિણમાવ્યા અને વારવાર મૃતકપણે હો-

હ્યા તો એવી અથિર પરિણતિના પાઠલ જે જીવો લાગ્યા તે કેમ થિ-
રતા પામે? અને તેનું મન વચન કાયા નિવૃત્તિ પામે નહિ તો તે આ-
ત્મધર્મ અને તે ધર્મનું નિવૃત્તિરૂપ સુખ કેમ પામે? એવી અથિર પુદ્-
ગલ પરિણતિ પાઠલ જે લાગે તેનું વીર્ય કંપાયમાન થાય અને શુદ્ધા-
ત્મ ગુણમાં રતિ થિરતા સમાધિ પામે નહિ ॥ ૧ ॥

નિરમલ દર્શન જ્ઞાન ચરણમય આતમારે ॥ નિજપદ રમણે
પ્રગટે પદ પરમાતમારે ॥ પદ ૭ ॥ મોહાદિકમાં તદ્દીન તન્મય
તે કહ્યોરે ॥ શુદ્ધ બ્રહ્મમાં તદ્દીન તિણ શિવપદ લહ્યોરે
॥ તિણ ૭ ॥ ૨ ॥

અર્થ:—જો આત્મા પુદ્ગલ દ્રવ્યની મમતા ઢોકી પોતાનું સ્વરૂપ જૂવે
તો નિર્મલ જ્ઞાન દર્શન ચરણમય પોતેજ છે, એમ જાણી પરમણ ઢોકી
શુદ્ધ સ્વરૂપ રમણ કરે તો પોતાનું પરમાત્મપદ પ્રગટ થાય. જે જીવ
મોહાદિક જે જે વિજ્ઞાવ અગર સ્વજ્ઞાવમાં જે સમય તદ્દીન છે તે સ-
મય તન્મયકે ૭ તે મય તેને કહીએ જેમ ક્રોધમાં તદ્દીન થયેલો ક્રોધ-
મય કહીએ, કામમાં તદ્દીન થયેલો કામી—કામમય કહીએ અને
શુદ્ધ ધર્મમાં તદ્દીન થયેલો શુદ્ધ ધર્મમય કહીએ યત:—“પરિણમદિ
જેણ દવં, તદ્કાલં તન્મયત્તિ પશ્ચત્તં; તદ્દા ધર્મં પરિણદો, આ-
દા ધર્મો મુણેયથે.” તે માટે શુદ્ધાત્મ બ્રહ્મ સ્વરૂપમાં તદ્દીન
થયેલો આત્મા શુદ્ધ બ્રહ્મરૂપ થાય ઘટલે તેજ આત્મા શિવપદ
પામ્યો કહીએ ॥ ૨ ॥

પુદ્ગલ પરિણતિ ત્રિજ્ઞ આત્મથી જે સદારે ॥ ઢોકી તાસ
વિકલ્પ રહો નિજગુણ મુદારે ॥ રહો ૭ ॥ તપ સંજમ મય
સહજ જાવ નિજ ધ્યાઈએ રે ॥ નિર્મલ જ્ઞાનાનંદ પરમ પદ
પાઈએ રે પરમ ૭ ॥ ૩ ॥

૧૭૦ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિંશી.

અર્થ:-પુદ્ગલ પરિણતિ સર્વે કાલે આત્માથી જિન્નજ હે આત્માનાં અને પુદ્ગલ પરિણતિનાં જિન્ન લક્ષણ જાણી, પુદ્ગલ પરિણતિ સંબંધીનો શુજાશુજ વિકલ્પ તથા તેના શુજાશુજપણાના આલાપ તથા તે અર્થે શુજાશુજ ક્રિયા બોલી નિજાત્મ ગુણમાંહે પ્રમોદિત રહો. આત્મા નિર્મલ નિજ સ્વરૂપ જાણી પુદ્ગલ મમતા બોડે તો પુદ્ગલ જોગોની ઈચ્છા ન થાય અને પોતાના જ્ઞાન દર્શન ચરણમય સ્વરૂપમાં તૃપ્ત રહે તો તે આત્મા તપ રૂપજ હે અને પોતાના શુદ્ધ સ્વરૂપને સદા અલંકર ઉપયોગમાં રાખે તો આત્મા પોતેજ સંજમ રૂપ હે એહો તપ સંજમમય ઉપાધિ રહિત આત્મિક સહજ જાવ અલંકર સમય ધ્યાઈએ તેથી નિર્મલ જ્ઞાનાનંદમય પોતાનું સ્વતંત્ર પરમ પદ પામીએ ॥ ૩ ॥

સ્યાદ્વાદમય શુદ્ધ પ્રજ્ઞુ મુખ દેશનારે ॥ સન્માને તે કરે વિજ્ઞાવ પ્રવેશ ના રે ॥ વિજ્ઞાવ ૦ ॥ જિનવાણી સન્માન વિના જવ વાસ હે રે ॥ પર પરિણતિ સન્માન કર્મ અરુ પાસ હે રે ॥ કર્મ ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:-પ્રજ્ઞુ મુખની સ્યાદ્વાદમય શુદ્ધ દેશના હે કે જેથી શુદ્ધ સાધ્ય અને સાધના સાક્ષાત્કાર જણાઈ શકે હે તે આજ્ઞાને જે જવિ બહુ સન્માને આદરે તે વર્ણાદિ રાગાદિ વિજ્ઞાવમાં પ્રવેશ કરે નહિ જ્યાંસુધી જિન વચનનું સન્માન આવ્યું નથી ત્યાંસુધી ડુઃખે જરેલો જવવાસ કાયમ હે અને પરપરિણતિ સન્માને ઘટલે પરગ્રહણેજ આઠે કર્મનો પાસ હે ॥ ૪ ॥

આતમ શક્તિ સ્વતંત્ર લલો જિન વાણથીરે ॥ સાધો શિવ મગ શુદ્ધ શુક્લ હ્રદ ધ્યાનથીરે ॥ શુક્લ ૦ ॥ શુદ્ધ નયે લલિ હવ્યને નિસ્પૃહ અન્યથીરે ॥ સમજાવે નિજ ધ્યાય તસુ જવ જય નથીરે ॥ તસુ ૦ ॥ ૫ ॥

अर्थ:-आत्म शक्ति परतंत्र नथी, पण पोते आत्म शक्ति जाणी नथी त्यांसुधो पुद्गल-ममत्व वशे पोते, अनंत-परतंत्रता जोगवे ठे हवे अवसर मढ्यो माटे जिनेश्वरना स्याद्वाद उपदेशथी आत्मशक्ति स्वतंत्रपणे जाणो अने शुद्ध शिवमार्ग उढ शुक्लध्याने साधो. शुद्ध नये स्वंपर द्रव्यने जिन जाणी अन्य द्रव्यथी निस्पृह थई समजावे निज शुद्धात्म पद ध्याय तेने जव जय नथी ॥ ५ ॥

पंच महाव्रत पंचाचार श्री जिन वदेरे ॥ पंच समिति त्रण गुप्ति समजावे सधेरे ॥ सम ॥ ज्ञान ध्यान, किरिया साची समजावथीरे ॥ साध्य शून्य किरिया कष्टे शिवपद नथीरे ॥ कष्टे ॥ ६ ॥

अर्थ:-जिनेश्वरे पंच महाव्रत अने ज्ञानाचारादि पंच विधे आचार कळो ठे तथा पंच समिति अने त्रण गुप्ति प्ररूपी ठे ते सर्वे पूर्ण समजाव अर्थे ठे अने राग द्वेष तजी समजाव राखी व्रत आचार समिति गुप्ति साधीए तोज सधाय वली ज्ञान ध्यान अने किरिया समजाव सहित होय तोज साचां जाणवां. राग द्वेष सहित जाणवुं ते ज्ञान नथी, राग द्वेष सहित ध्यान ते शुद्धध्यान नथी, राग द्वेष सहित क्रिया ते उत्तम क्रिया नथी पण राग द्वेष विना समजाव सहित ज्ञान ध्यान अने क्रिया तेज साचां मोक्ष हेतु, ठे, ज्ञान दर्शन चरणनुं विषमपणुं टाळी सम अने थिरपणुं साधवुं ठे एवो शुद्ध साध्य जाणवा विनानी शून्य क्रिया कष्टथी मोक्षपद नथी अने समजाव तो परग्रहण बुद्धि तजवाथी आवे माटे, परग्रहण बुद्धि तजी परद्रव्यादिथी निस्पृह थई मुक्तिगुण राखीए तोज समजाव आवे अने सकल कार्य सिद्ध थाय एम स्यंदनजिन देवे परम उपकार बुद्धिए उपदेश्युं ते हमारा सरखा जविउं उपर तेमनो परम उपकार ठे ॥ ६ ॥

૧૦૪ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિંશી.

શુદ્ધ સાધ્ય સાપેક્ષ સુનય વાણી લખોરે ॥ સમજાવે શુ-
દ્ધાતમ અનુજવ રસ ચખોરે ॥ અનુજવ ૦ ॥ દેવચંદ્ર પ્રજ્ઞ
વચનામૃત રસ પાનમારે । મનસુખ શિવઘર વાસે સૂઝ અમાન-
મારે ॥ સૂઝ ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:—તીર્થકરોની વાણી શુદ્ધ સાધ્ય સાપેક્ષતાએ હોય છે તો પરમે-
શ્વરની વાણી શુદ્ધ સાધ્ય સાપેક્ષતાએ સુનયે જાણો ઘટલે ઘડકાંત ન-
યની લેંચ વિના હૃદયમાં ધારો અને પરદ્રવ્ય ઉપરનો રાગ દ્વેષ ઢોની
જ્ઞાન દર્શન ચરણાદિકમાં સમ ઘટલે સુધો રાગ દ્વેષની મરોઝ અને
ચપલતા વગરનો સ્થિર જાવ રાહી આત્મ શુદ્ધતાનો અનુજવ રસ
ચાલો. આત્મ શુદ્ધતાનો સ્વાદ ચાલવાનો—રસ લેવાનો અન્યાસ વધા-
રવો તે અનુજવ કહીએ. જ્યાંસુધી પુદ્ગલીક સ્વાદનો અનુજવ કરીએ
ત્યાંસુધી શુદ્ધાત્મ અનુજવ આવે નહિ માટે પુદ્ગલીક અનુજવ અધિર
અહિતકારી જાણી તજી આત્મ શુદ્ધતા રસ લેવાનો અનુજવ અન્યાસ
કરો. સાધ્ય નિરપેક્ષણે જે જે વચનો હોય તે નીર્થકરોના અથવા તો
જ્ઞાનીર્જના નથી માટે તીર્થકરોના વચન પરખવા સાધ્ય સાપેક્ષતાનો વિ-
ચાર હૃદયથી ચૂકવો નહીં. દેવોમાં ચંદ્રમા સમાન સ્યંદન જિનેશ્વર-
ના વચનામૃત રસ પાનની ઉત્તમ સેવા મનસુખે આદરે તે શિવત્રિયનો
સ્વામી થાય અને તેને કોઈ પ્રકારની હળતા રહે નહિ અને અમાપ
સુખમાં શાશ્વત ઘરવાસ કરે ॥ ૭ ॥

॥ અથ ચઠવિંશતિમ સંપ્રતિ જિન સ્તવન ॥

સંપ્રતિ જિનવર પદ નમી જીવિ ધ્યાવોરે ॥ સાધો શુદ્ધ
નિજ સાધ્ય પરમ પદ પાવોરે ॥ અતિત સમય ચોવીશમા ॥
॥ જ ૦ ॥ પ્રજ્ઞ સમ હો નિરુપાધ્ય ॥ ૫૦ ॥ ૧ ॥

अर्थः—गत चोविंशीना चोविंशमा तीर्थंकर संप्रति जिनवरना पद कमलमां नमस्कार करी हे जवि जीवो ! तमे सिद्ध समान निज शुद्ध साध्य ध्याउं, साधना कारक प्रवृत्तिए करीने शुद्ध साध्य साधो—सिद्ध करो. मन वचन काय त्रणे योग थिर करी स्वपरिणति शुद्ध साध्यमां एकत्वपणे लयलीन करी निर्मल ध्याने शुद्ध साध्य ध्याउं के जेथी शाश्वत परमात्म पद पामो एटले प्रजुजी समान उपाधिरहित थाउं ॥ १

शुद्ध साध्य जाएयाविना जवि० ॥ साध्या साध्य अनेक ॥
॥ ५० ॥ आणा विण निज उंदथी जवि० ॥ सुख पाम्यो नहि ठेक ॥ ५० ॥ १ ॥

अर्थः—शुद्ध साध्य जाएयाविना असाध्य एहवी पुद्गल परिणति जे स्त्री, पुरुष, संतान, लोही, वीर्य, हाक, मांस, धन आदि साधवाने अनेक प्रकारे श्रम कस्या मन वचन बल बुद्धि प्रवर्त्तावी पण ते पुद्गल परिणति आपणे वश थई नहि तेथी कर्म बंध करी चार गति संसार कंठारमां जम्यो दुःख सह्यां अने मोक्ष साधवा स्वउदताए अने जिन वचन अजाण पुरुषोना कह्या प्रमाणे घणांए क्रिया कष्ट कस्यां अने जिन मार्गमां कह्या प्रमाणे पण साध्य शून्य एकांते क्रिया साधी तेथी केवल संसार सधायो अने निवृत्ति रूप साचुं सुख लेश पण पाम्यो नहि ॥ १ ॥

स्याद्वाद प्रजु वचनथी जवि० ॥ लहि शुद्धात्म साध्य ॥
॥ परम० ॥ शुद्ध साधना सेवतां जवि० ॥ नाशे सर्व उपाध ॥
॥ परम० ॥ ३ ॥

अर्थः—प्रजुजीनां स्याद्वादमय वचन सांजली शुद्धात्म साध्य जाणी शुद्ध साधना सेवीए—साधीए तो सकल कर्म उपाधि नाशे ॥ ३ ॥

॥ निर्मल साध्य स्वरूप ए जवि० ॥ मुज सत्तागत एम

૧૦૪ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી ક્રુત અતિત સ્તવન ચોવિશી.

॥ પરમ૦ ॥ શુદ્ધ ધ્યેય નિજ જાણિને જિવિ૦ ॥ ધ્યાતાં શિવપદ
કેમ ॥ પરમ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:-જેવું પ્રત્યુજીનું શુદ્ધ સ્વરૂપ છે તેવુંજ મહારં નિર્મલ સાધ્ય
માહેરી સત્તાંગતે છે તે સાધિ પ્રગટ વગ્ધિ જાવમાં લાવવું એજ
ઉમેદ કરો. પોતાનો શુદ્ધ ધ્યેય જીર્ણીને યથાર્થ સાધકતાપણે ધ્યાઈએ
તો કેમકુશલે શિવપદ પામીએ ॥ ૪ ॥

॥ એ વિણ અંવર ન સાધ્ય છે ॥ જ૦ ॥ સુખકારણ જગમાંદિ
॥ પરમ૦ ॥ શુદ્ધ ધ્યેય નિજ સાધવા ॥ જિવિ૦ ॥ સાધન શુદ્ધ
ઠગાંદિ ॥ પરમ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:-સિદ્ધ સમાન નિર્મલ આત્મ સાધ્ય શિવાય પરમ સ્વતંત્ર સુ-
ખનું કારણ જગતમાં બીજું કાંઈ સાધ્ય નથી અને મોહ દ્રષ્ટિએ જગ-
તમાં જે જે રૂપી સાધ્યો જણાય છે તે સર્વે પરતંત્રતા અનિવૃત્તિ ચપ-
લતા સજયતા આદિ દુઃખનાં કારણ છે એમ જાણવું. નિજ શુદ્ધ ધ્યેય
સાધવા આત્મવીર્યે કરીને શુદ્ધ સાધનામાં મને ઊઠ્ઠાહ છે અને સર્વે
જવ્યો પણ એમ ઊઠ્ઠાહ ઊમંગ રાखો ॥ ૫ ॥

॥ રત્નત્રયી વિણું સાધના ॥ જિવિ૦ ॥ નિષ્ફલ જાણ સદાય
॥ પરમ૦ ॥ રત્નત્રયી શિવ સાધના ॥ જિવિ૦ ॥ સાધિ જિવિ
શિવ પાય ॥ પરમ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:-આત્મજ્ઞાન આત્મદર્શન આત્મ સ્વેચ્છાવાંચરણ એ ત્રણેને
રત્નત્રય કહીએ એથી જિજ્ઞાસુ અન્ય સાધના સંદાય નિષ્ફલ જાણવી
જેમ લસવાલે લંજોલીને સુખ માની લોધું પણ એણે કાંઈ સુખ સા-
ધ્યું નથી. આત્માના આત્માથી અજેદપણે રહેલા જ્ઞાનદર્શનચરણ
ગુણો તે અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ અને મોહ વશે મલિન થયેલા છે તે અતિ-
ચાર ટાલી જ્ઞાનદર્શન ચરણ આરાધી નિર્મલ કરવા એજ રત્નત્રય
મોક્ષ સાધના સાધિ જિવિજીવો મોક્ષ પામે છે ॥ ૬ ॥

शुद्धात्म जाण्या विना ॥ जवि० ॥ परपद ममत उपाय
॥ परम० ॥ रागादिक वश जीव ए ॥ जवि० ॥ कीधा अनेक
अपाय ॥ परम० ॥ ७ ॥

अर्थः—ज्यांसुधी आत्म शुद्धता जाणी नथी त्यांसुधी परपदमां
ममत उपजे ठे तेथी राग द्वेष मोहादि वश थई जीवे पोताने अनंत
दुःख उपजे एहवा अपाय खरा कखा ॥ ७ ॥

तुज वाणिथी में लह्या ॥ जवि० ॥ निज गुण डव्य प्रजाय ॥
॥ परम० ॥ पर गुण डव्य प्रजायनुं ॥ जवि० ॥ ममत तजे सुख
थाय ॥ परम० ॥ ८ ॥

अर्थः—तमारी वाणी वने पर डव्य गुण पर्यायथी जिन निज
डव्य गुण पर्याय जाण्या तेथी जाणुं तुं के पर डव्य गुण पर्यायनुं
ममत तजवाथीज सर्वे दुष्ट अपायो नाश थई स्वतंत्र सुख प्रगट थशे ॥ ८ ॥

जाण्युं आत्म स्वरूप में ॥ जवि० ॥ वलि कीधुं निरधार ॥
॥ परम० ॥ चरणे निज गुण रमणमां ॥ जवि० ॥ तजि पररमण
प्रचार ॥ परम० ॥ ९ ॥

अर्थः—में आत्मस्वरूप जाण्युं अने सिद्धांत, नयो, प्रमाणो अने
माहरी बुद्धिवने निरधार कखुं हवे पर रमणनो चालो तजी शुद्ध स्व-
ज्ञावाचरणे निज गुण रमण करुं ए माहरी इच्छा ठे ॥ ९ ॥

धीर वीर निज वीर्यने ॥ जवि० ॥ राखी अचल गुण ठाम
परम० ॥ परसंगे चल नवि करुं ॥ जवि० ॥ नहि परथी निज
काम ॥ परम० ॥ १० ॥

अर्थः—धीर वीर थई निजात्म वीर्यने स्वस्वज्ञावमां स्थिर राखी
षट्के ज्ञान दर्शनादि निज गुण स्थानकमां वीर्य अचलपणे राखी
पुद्गलादि परसंगे वीर्य चलायमान करुं नहीं केमके माहरे परडव्य-

૧૦૬ શ્રી મહોપાધ્યાય દેવચંદ્રજી કૃત અતિત સ્તવન ચોવિંશી.

શી કાંઈ કામ નથી. હે મોક્ષાનિલાષી જીવ્યો! તમે સર્વે એજ પ્રમાણે શુદ્ધ સાધ્ય સાધો. ધીર પુરુષોનો એજ માર્ગ છે. વિષય કષાયોદિકે બેર્યે રાખી શકતા નથી તે શિવમાર્ગ શી રીતે સાધી શકે? માટે વીર્ય અચલ રાખવું એજ શ્રેય છે ॥ ૧૦ ॥

પુદ્ગલ લલ સંગે કશું ॥ જીવિ ॥ આત્મ વીર્ય ચલ રૂપ ॥ પરમ ॥ જન સંગે હુઃસ્વીર્ત થયો ॥ જીવિ ॥ અહ બેઠો જડ જૂપ ॥ પરમ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:—જીવોએ અચેતન જડ એવા લલ પુદ્ગલ સંગે આત્મ વીર્ય ચલ કશું તેથી જન પુદ્ગલોમાં મલી જડતાવત્ જડ થઈ બેઠો તેથી અને અધિકારી હતાં જન પદાર્થોનો અધિકારી—જૂપ રાજા થઈ બેઠો તેથી મહાન્ હુઃસ્વીર્ત થયો ॥ ૧૧ ॥

દરશન જ્ઞાન ચરણ સદા ॥ જીવિ ॥ આરાધો તજિ દોષ ॥ પરમ ॥ આતમ શુદ્ધ અજેદથી ॥ જીવિ ॥ લહિયે ગુણ ગણ પોષ ॥ પરમ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ:—દરશન જ્ઞાન અને ચારિત્રને એ ત્રણેના આઠ આઠ દોષ અને પ્રમાદ તજી સદા આરાધો. આત્મઅંગના અને આત્મગુણના વ્યવહારથી જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર એવા મુખ્ય ત્રણ જેદ છે અને નિશ્ચયથી આત્મા રત્નત્રયથી અજેદપણે એકજ છે એમ ત્રણે ગુણો આત્માથી અજેદપણે ધ્યાઈએ તોજ નિર્વિકલ્પ ધ્યાન અને અનંત નિર્મલ ગુણોનો પુષ્ટ આનંદ આવે ॥ ૧૨ ॥

દરશન જ્ઞાન વિરાધના ॥ જીવિ ॥ તેહિજ જીવ જય મૂલ ॥ પરમ ॥ નિજ શુદ્ધ ગુણ આરાધના ॥ જીવિ ॥ એ શીવ પદ અનુકૂલ ॥ પરમ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ:—દરશન જ્ઞાન ચરણમય આત્મગુણ વિરાધના તેજ કર્મબંધનું

कारण अने जव जयनुं मूल ठे, आत्माथी प्रतिकूल ठे, पूर्वापर हित-
कारी नथी अने दरशन ज्ञान चरण आदि शुद्धात्म गुणनुं आराधवुं
एज शिवमार्ग अनुकूल ठे तो मुख्य ए जाव हृदयमां धारो, एज
साध्य जाणी एनी प्रशस्तताए क्रिया आदरवी अने ए साध्यथी अप्र-
शस्त पणे जे क्रिया होय ते तजवी ॥ १३ ॥

शुद्ध स्फटिक सम साध्य निज ॥ जवि० ॥ साधे राग
रहित ॥ परम० ॥ साध्य अपेक्षा विणु क्रिया ॥ जवि० ॥
कष्ट कखे नहि हित ॥ परम० ॥ १४ ॥

अर्थः—शुद्ध स्फटिक मणि समान सत्तागते रहेलो शुद्धात्म स्वजाव
साध्य ठे अने रागादिके थएली अशुद्धता वडे दबी जे आत्म शुद्धता
ते रागादिक अशुद्धता जेम जेम तजीए तेम तेम शुद्धताना अंश
प्रगट थता जाय, रागादिक सकल विजाव पूर्ण तजेथी पूर्ण शुद्धता
प्रगट थाय तेज सिद्धि जाणवी तो राग रहित थई समजावे शुद्धता
साधवी. प्रथम सिद्ध स्वरूप रुप शुद्धता ध्येय ध्यानमां राखी ते शुद्ध-
ताने प्रशस्तपणे उपयोग थिर राखवामां दृढता वधारवी जे जे अप्र-
शस्त जावोथी उपयोग चलायमान थतो होय ते ते अप्रशस्त जावो
तजवा एम सिद्धि थाय पण साध्य निरपेक्ष क्रिया कष्ट करवाथी
कांई हित थाय नहि पण उलटुं जव त्रमणादि अहित वधे ॥ १४ ॥

परम दयाल कृपालुआ ॥ जवि० ॥ देवचंद्र शिव रूप ॥
॥ परम० ॥ शिव कमला मनसुख लहे ॥ जवि० ॥ शाश्वत
आत्म स्वरूप ॥ परम० ॥ १५ ॥

अर्थः—परम दया अने कृपावंत देवमां चंद्रमा समान संप्रति
जिनवर पोते शिवरूप ठे तेमनी आज्ञा मनमां सुखे करी सेवतां शिव-
लक्ष्मी पामीए एम शाश्वत आत्म स्वरूप पामीए ॥ १५ ॥ ॥ संपूर्ण ॥

॥ कलस ॥ हरिगीत बंद ॥

गत समयना चौबीश जिननी स्तवन चोबीशी करी । मुनि देवचंद
महंत हितकर सार जश कीरती वरी ॥ अव्यानुयोग गंजीर एहनो
अर्थ जन सुगुरा लहे । मतिमंद न लहे अरथ एहनो साध्य शून्य क्रि-
या चहे ॥ १ ॥ में तनुमती इह अर्थ कीधो यथाशक्ति प्रमाणमां ॥ बहु
सूत्र ग्रंथ प्रमाण जोई जव्य लेजो ध्यानमां । उत्सूत्र दोष दुरे करीने
स्यादवाद सुनय रसे । जे आदरे जिन वचन ते निज आत्म अनुभव
रस वसे ॥ २ ॥ एकवीश स्तवनो हाथ लाध्यां तीन स्तवन मढ्यां नहीं ।
बावीशमा शिवकर श्रीजिनथी स्तवन में रचियां सही । शुध नय नि-
क्षेप प्रमाण युक्ते अर्थ एह विचारिये । उपयोग शुद्धे थीर बुद्धे दुष्ट
परिणति वारिये ॥ ३ ॥ शुद्धात्म परिणति आदरी उपयोग धिरता
राखिये ॥ निज ज्ञान दरशन चरण वीरज सुमति अनुभव चाखिये ।
उगणीश पांसठ फाल्गुणे सुदि पुनम इंडु निरमलो । मन रंगशुं ए-
अर्थ करतां आत्मगुण लह्यो ऊजलो ॥ ४ ॥ जिन आणसंगी तत्त्व रंगी
जव्यना आग्रह वने । दाहोद नगरे अर्थ कीधो जव्य धर्म रसे चने ॥
अव्यानुयोग दुरे करे सवि पाप ताप संतापने । शिव अंग “मनसुख”
रंग विलसे लही आप प्रतापने ॥ ५ ॥

॥ संपूर्ण ॥

श्री जिनांगममां कहेली श्रुतधरने सोल उपमानी ढांलो. १०९

॥ ॐ परम गुरुच्यो नमः ॥

॥ श्री जिनांगममां कहेली श्रुतधरने सोल उपमानी ढांलो ॥

॥ श्रीमान् मनसुखलाल हरिलाल कृत ॥

॥ ढाल (१) ॥ पहेली ॥ धन्य धन्य वीर वाणी ॥ ए राग ॥

बहु सुतने जिनवर कहीरे । सोल उपमा सार ॥ बहु सन्माने
सेवतोरे जवि । लहे जग जयजयकार ॥ साहेली हितकर बहुसुत
सेव । शासन नायक देव । साहेली ॥ १ ॥ ए आंकणी ॥ उज्ज्वल
शंख छुधे जखोरे । बहिरंतर शोजाय । शुरू समण गुण जजलोरे ।
कीरतीवंतो मुनिराय ॥ साहेली ॥ २ ॥ रहे गुरुकुल वासमां रे । उ-
ज्ज्वल सुतपय पूर । शुरू समाचारी धरेरे नीत । सम शीव मग वर सूर
॥ साहेली ॥ ३ ॥ अश्वै कंबोज सुदेशनोरे । वेगवंत गुणवंत ॥ शत्रुथी
जे नवि हठेरे । जेहना बलनुं तेज अत्यंत ॥ साहेली ॥ ४ ॥ जिन
शासन शुज देशमांरे । उत्तम कुल उत्पन्न ॥ मोक्ष मार्गमां चालतोरे
मुनि । महा बलिठ तप धन्न ॥ साहेली ॥ ५ ॥ कुमति शत्रुथी नवि
हठेरे । स्यादवाद नय पूर ॥ कुमति मान मद जंजतोरे करे ।
कुमति सकल चकचूर ॥ साहेली ॥ ६ ॥ द्वादशांग निर्घोषनोरे ।
नंदी घोष वाजीत ॥ साध्य सिद्ध दर्शावतारे मुनि । जग तारक जग
मीत ॥ साहेली ॥ ७ ॥ दामा विनय आदिक गुणोरे । धीर वीर गंजीर ॥
निस्पृही निरालंबनीरे मुनि । शीघ्र लहे जवतीर ॥ साहेली ॥ ८ ॥
संवेगे रंगे रमेरे । रम्य शुधातम मांछ ॥ राग रोष वरजित सदारे
मुनि ॥ शिवमग मांछि उठांछ ॥ साहेली ॥ ९ ॥ स्यादवाद प्राक्रम-
वमेरे । त्रासे कुमति वृंद ॥ जिन जयपडह वजावतोरे सांधु । सुत-
धर विद्या अमंद ॥ साहेली ॥ १० ॥ सुगुण कंबोजी अश्वमांरे
वेगवंत गुणवंत ॥ उत्तम शील सुसंजमीरे वर । शास्त्र सुलक्षणवंत
॥ साहेली ॥ ११ ॥ स्वामि इच्छाए चालतोरे । लखि स्वामी अजि-

११० श्री जिनागममां क्रहेली श्रुतधरने सोल उपमानी ढाखो.

प्राय ॥ पाषाणादिक शब्दथीरे नाव । त्रासी पाठो जाय ॥ साहेली ॥
॥ ११ ॥ शस्त्रादिकथी नवि हठेरे । अतिवेगी सम मार्ग ॥ राजादिकने
मानीतोरे एवो । कंथक तुरग सोजाग ॥ साहेली ॥ ॥ १२ ॥ तेम
प्रधान बहुसुत मुनीरे । ज्ञान क्रिया व्रत धार ॥ निर्जय परवादी
थकीरे साधु । लहतो जग जयकार ॥ साहेली ॥ ॥ १३ ॥ सम्यक
चरण विराजतोरे । सहने वल्लभ होय ॥ जिन शासन कीर्ती
करे मुनि । बहुसुत वंदू सोय ॥ साहेली ॥ ॥ १४ ॥ शंख अश्वनी
उपमारे । कहि प्रथम हितकार ॥ उपमा चौद आगल कहुरे मन-
सुख बहुसुत जयकार ॥ साहेली ॥ ॥ १५ ॥

ढाल बीजी (२) ॥ बेनी मोरी चाखो सुगुरुजीने वंदीये ॥ ए देशी ॥

सजनी शूरवीर अश्वे चढ्यो । अपडिह्य बलवंत हो अलबेली
हेली । सजनी जीती शके नहीं अन्य को । विद्या अचल अमंद हो
अलबेली हेली । सजनी सेवो सुतधर चरणने । धरि हृदये सनमान हो
अलबेली हेली ॥ सजनी सेवो सुतधर ॥ १ ॥ ए आंकणी ॥
सजनी नंदि घोष चढ बाजुए, द्वादशांग तूरनाद हो अलबेली हेली ।
सजनी बंदीजनो बोले बहु । मंगल आशीरवाद हो अलबेली हेली
॥ सजनी सेवो ॥ २ ॥ सजनी प्रवचन अश्वारूढ मुनी । वर प्राक्रमी
अति सूर हो अलबेली हेली ॥ सजनी परवादी बहु जूथथी । जीत
वरे जय पूर हो अलबेली ॥ सजनी सेवो ॥ ३ ॥ सजनी नंदि घोष
स्वाध्यायनो । पंचनो अहनीश नाद हो अलबेली हेली । सजनी शिष्य
सुगुण स्वाध्यायनो । शोत्रे प्रवचन वाद हो अलबेली हेली ॥ सजनी
सेवो ॥ ४ ॥ सजनी जीवो जीवो बहुसुत सदा । प्रवचन दीपक
शुरू हो अलबेली हेली ॥ सजनी ए आदि बिरुदावली । बोले जवि
मुनि बुरू हो अलबेली हेली ॥ सजनी सेवो ॥ ५ ॥ सजनी जीतो
कुमतीना वृंदने । स्यादवाद बलवंत हो अलबेली हेली । सजनी तुम

श्री जिनागममां कहेली श्रुतधरने सोल उपमानी ढाखो. १११

आगे नवि टकि शके । परवादी मतीमंद हो अलबेली हेली ॥
 सजनी सेवो० ॥ ६ ॥ सजनी नाग नागणी जुथ्यनो । स्वामी गँज
 बखवंत हो अलबेली० । सजनी परमत गजथी नवि हठे । साठ वरस
 वयवंत हो अलबेली हेली ॥ सजनी सेवो० ॥ ७ ॥ सजनी परजुथ्य
 पती मद माननो । जंग करे ततकाल हो अलबेली हेली ॥ सजनी
 अप्रतिहत गज बलधर । डढ तन बल सुविशाल हो अलबेली हेली
 ॥ सजनी सेवो० ॥ ८ ॥ सजनी तेम सुतधर बलीड मुनी । समण
 समणी गणधार हो अलबेली० । सजनी आवक आविका जुथ्यनो । सत्य
 सदा आधार हो अलबेली हेली ॥ सजनी सेवो० ॥ ९ ॥ सजनी उत्पाता-
 दिक बुद्धिथी । विद्या वृद्धि विवेक हो अलबेली हेली ॥ सजनी शुरू नये
 सुत अनुजवी । शिव मगनी डढ टेक हो अलबेली हेली ॥ सजनी सेवो०
 ॥ १० ॥ सजनी तीक्ष्ण शींगनो वृषज जे । खंध पुष्ट बल पूर हो अलबेली
 हेली ॥ सजनी बहु गज जुथ्य तणो पतो । रोग रहित अति शूर
 हो अलबेली हेली ॥ सजनी सेवो० ॥ ११ ॥ सजनी एणि पेरे शोजे
 वृषज शो । तेम बहुश्रुत मुनिराय हो अलबेली हेली ॥ सजनी
 न्याय सुतीक्ष्ण शींगथो । जेदे कुमत कुन्याय हो अलबेली हेली ॥
 ॥ सजनी सेवो० ॥ १२ ॥ सजनी संजम रथने चलाववा । बुद्धि खंध
 डढ पुष्ट हो अलबेली हेली ॥ सजनी जे चारंड पेरे सदा । अप्रति-
 हत अडुष्ट हो अलबेली हेली ॥ सजनी सेवो० ॥ १३ ॥ सजनी
 उपमा तीन इहां कही । बलि कहिशुं अगीयार हो अलबेली हेली ॥
 सजनी शिव संपति मनसुख लहे । बहुसुत जग जयकार हो
 अलबेली हेली ॥ सजनी सेवो० ॥ १४ ॥

ढाल त्रीजी (३) ॥ हे जी शियल सुरंगी चूनरी ॥ ए राग ॥

हेजो नीक्ष्ण दाढा हो शोजती । हेजी केशरीसिंह बखवंत हो ॥
 हेजी राजा मृग पशु आदिनो । हेजी न शके पराजवी जंत हो ॥
 हेजी बहुसुत जिन शासन जयो । हेजी सुत बल सहजानंद हो ॥

११९ श्री. जिनागममां कहेली शुनधरने सोख उपमांनी ढाखो.

हेजी बहुण ॥ १ ॥ ए-आंकणी ॥ हेज। सस नये तिकाण दाढ ठे ।
हेजी जेदे कुमतीना मर्म हो ॥ हेजी कुमति पराजवी नवि शके ।
हेजी जेणे खसो डढ जिन-धर्म हो ॥ हेजी बहुण ॥ २ ॥ हेजी जिन
आसन मुनि-सिंहनुं । हेजी परमती नवि सहे तेज हो ॥ हेजी शुक्रातम
आनुजव रमे । हेजी विलसे सुमती स्हेज हो ॥ हेजी बहुण ॥ ३ ॥
हेजी शंख चक्र गदा धरू । हेजी अप्रतिहत वासुदेव हो ॥ हेजी
जोखो वर बल जय वरू । हेजी तेम बहुसुत मुनि एव हो ॥
हेजी बहुण ॥ ४ ॥ हेजी परवादीने जीततो । हेजी परशुं गंज्यो न
जाय हो ॥ हेजी देखत परमत वृंदना । हेजी हृदयमान क्षीण थाय
हो ॥ हेजी बहुण ॥ ५ ॥ हेजी दर्शन उज्वल शंख ठे । हेजी ज्ञान
सुदर्शन चक्र हो ॥ हेजी बहुण ॥ ६ ॥ हेजी रागादिक अंतर अरी ।
हेजी बाह्य कुवादी सर्व हो ॥ हेजी वासुदेव पेरे प्रबल जे । हेजी
हणता कुमतीनो गर्व हो ॥ हेजी बहुण ॥ ७ ॥ हेजी चतुरंगी सेना
सजी । हेजी मह रिळि चड दश रत्न हो ॥ हेजी चक्री नरपती
ढाजतो । हेजी चौद पुरव मुनि रत्न हो ॥ हेजी बहुण ॥ ८ ॥ हेजी
आतम अव्यादिक जली । हेजी डढ सेना चतुरंग हो ॥ हेजी दर्शन
ज्ञान चरण तपे । हेजी एम चतुरंग अजंग हो ॥ हेजी बहुण ॥ ९ ॥
हेजी अथवा दान शीयल तप । हेजी जाव सहित चड चंग हो ॥
हेजी सेना मुनिने शोजती । हेजी दाखी श्रीजिन अंग हो ॥ हेजी
बहुण ॥ १० ॥ हेजी ज्ञानावरणादिक तथा । हेजी रागादिक अरि
सर्व हो ॥ हेजी हणता प्राक्रम फोरीने । हेजी चूरे कुमतीना गर्व हो
॥ हेजी बहुण ॥ ११ ॥ हेजी आमोसही पमुद्दा महा । हेजी रिळि-
धर मुनिराय हो ॥ हेजी ज्ञान रिळि अतिशय जख्या । हेजी सुत-
धर चक्री सोहाय हो ॥ हेजी बहुण ॥ १२ ॥ हेजी सिंह वासुदेवने
चक्रीनी । हेजी त्रण उपमा कही एव हो ॥ हेजी वलि कहुं आगली
ढालमां । हेजी मनसुख बहुसुत स्नेह हो ॥ हेजी बहुण ॥ १३ ॥

ढाल चौथी (४) वाडीना जमरा डाक मीठीरे चांपानेरनी ॥ ए देशी ॥

जीरे शंकर देवींद्र सदेवनो । जीरे सहस्र नेत्र सुररायरे ॥ आतम
गुण जोगी बहुसुत सेव सोहामणी । जीरे वज्रायुध डढ कर धरे ।
जीरे दैत्यपुरी हणनाररे । शासनना धोरी बहुसुत इंद्र हृदय वस्था
॥ १ ॥ ए आंकणी ॥ जीरे अवर पुरंदर नाम ठे । जीरे श्रुति कान्ति
ज्योतीवंतरे । आतम ॥ जीरे रिद्धि अधिक सहु देवथी । जीरे
जश बल अतुल अत्यंतरे ॥ शासन ॥ २ ॥ जीरे दश दिशि तेज
प्रकाशतो । जीरे तेम सुतधर मुनिरायरे ॥ आतम ॥ जीरे विमल
सूत्र सहस्र नेत्र ठे । जीरे निरमल तेज सोहायरे ॥ शासन ॥ ३ ॥
जीरे आतम विद्यायुध वने । जीरे करे कर्म अरी चुररे ॥ आतम ॥
जीरे तप तेजे ततखिण दहे । जीरे मोहादि रिपुनां पुरे ॥ शासन ॥
॥ ४ ॥ जीरे सुत शुक्र द्रष्टे देखता । जीरे रुपी अरुपी जावरे
॥ आतम ॥ जीरे श्रमण देवोना अधिपती । जीरे बहुसुत परम,
प्रजावरे ॥ शासन ॥ ५ ॥ जीरे सारण वारण चोयणा । जीरे पडि-
चोयण करनाररे ॥ आतम ॥ जीरे सकल साधु गुणधर्मनी । जीरे
करे रक्षा पटधाररे ॥ शासन ॥ ६ ॥ जीरे जेहनी रक्षा देवो
करे । जीरे हरिकेशी मुनि पेरे साररे ॥ आतम ॥ जीरे चार नि-
कायो देवी देवता । जीरे करे नित रक्षा ऊदाररे ॥ शासन ॥ ७ ॥
जीरे जलहल ज्योति प्रकाशतो । जीरे बहुसुत रविकंर तेजरे ॥ आ-
तम ॥ जीरे मिथ्या तिमिर नसावतो । जीरे हरे अज्ञान मुनि हेजरे
॥ शासन ॥ ८ ॥ जीरे जवि हृदयकमले करे । जीरे जाव धर्म
सुजह्वासेरे ॥ आतम ॥ जीरे रुपी अरुपी नव तत्त्वना । जीरे नय
निक्षेप प्रकाशरे ॥ शासन ॥ ९ ॥ जीरे शुक्र साध्य बलि साधना ।
जीरे करता सुमग प्रकाशरे ॥ आतम ॥ जीरे दिनकर पेरे ऊंचो
चमे । जीरे शिव मग करे ऊजाशरे ॥ शासन ॥ १० ॥ जीरे जा-

११४ श्री जिनागममां कहेली श्रुतधरने सोल उपमानी ढालो.

ज्वह्यमान ज्ञाने करे । जीरे शीत विजाव विनाशरे ॥ आतम० ॥
जीरे ते मुनि अप्रमत्त जावमां । जीरे जागृत करे जह्वास ॥ शासन०
॥ ११ ॥ जीरे खदखद विष तप तेजथी । जीरे अव्य जाव विधि
दोयरे ॥ आतम० ॥ जीरे जेहनुं तेज सहे नहीं । जीरे कुमत उलुक
जेह दोयरे ॥ शासन० ॥ १२ ॥ जीरे सोल कला पूरण शैशी । जीरे
सारद पुनम सोहायरे ॥ आतम० ॥ जीरे ग्रह तारा नक्षत्रना । जीरे
बहु समूहे दीपायरे ॥ शासन० ॥ १३ ॥ जीरे देत आदृष्टाद जन-
मन जणी । जीरे करे आतम गुण शुरूरे ॥ आतम० ॥ जीरे तेम
सुतधर शुज संघने । जीरे परम समाधि दीये बुरुदे ॥ शासन०
॥ १४ ॥ जीरे सम्यक सोल कला जख्यो । जीरे ताप कषाय बूजायरे
॥ आतम० ॥ जीरे ते सुतधर मुनि सेवतां । जीरे सहज समाधि
निपायरे ॥ शासन० ॥ १५ ॥ जीरे इंद्र सूरज ने चंद्रनी । जीरे बहु-
सुतने उपमायरे ॥ आतम० ॥ जीरे उपमा अवर आगे कहूं । जीरे
मनसुख शीव सदायरे ॥ शासन० ॥ १६ ॥

ढाल पांचमी (५) हरिवर हरिवर शुं करो ॥ ए देशी ॥
जेम उत्तम कोठारमां । विणसे न धान्य लगार ॥ चोर चुवानोरे
जय नहीं । न सले दले विकार ॥ बहुसुत ज्ञान कोठारे ठे, आतम
विद्या जंगार । बहुसुत० ॥ १ ॥ ए आंकणी ॥ बहुसुत हृदय कोठार-
मां । बहु पद धान्य प्रकार ॥ कुमत प्रमाद आदि थकी । विणसे
नांहि लगार ॥ बहुसुत० ॥ २ ॥ कण रहे अंग उपांगना । सुतधर
कोठारे शुरू ॥ संघ चतुर विधिनूं सदा । करे रखोपुंरे बुरु ॥ बहुसुत०
॥ ३ ॥ सुदर्शन जंबुतरु । वृक्ष समुहमारि जेम ॥ वींठ्यो जंबु सुद्धि-
पने । अतिशय शोचे ठे एम ॥ बहुसुत जंबूरे शोचतो ॥ ४ ॥ तेम
मुनिमां बहुसुतधरु । शोचे अतिशयवंत ॥ वींठ्यो चउ विधि सं-
घने । धीर वीर वड संत ॥ बहुसुत जंबू ॥ ५ ॥ अधिष्ठाता जंबूरे
छिपना । देवोनुं शुज स्थान ॥ तेम जिन शासन संघनुं । बहुसुत

જાણો મંઠાણ ॥ બહુસુત જંબૂ ॥ ૬ ॥ મહ રિક્તિવંત મુનિશ્વર । ઉપ-
ડ્રવ ટાલેરે સર્વ ॥ મધુર અરથ સુત ફલ દીયે । કુમતીનો હરે ગર્વ
બહુસુત ॥ ૭ ॥ બહુ સરિતો માંહે શોજતી । બહુ પરિવાર સમેત ॥
મહાસાગરમાં રે જઈ જલે । તેમ બહુસુત શિવ છેત ॥ બહુસુત ॥
॥ ૮ ॥ સુનય અનંત તરંગ ઢે । શાંત સુધા જલપૂર । આતમ જ્ઞાનેરે
શોજતા । કરે કરમ રજ દૂર ॥ બહુસુત ॥ ૯ ॥ નીલવંત પરવત
થકી । સીતા સરી ઉત્પન્ન ॥ તેમ મુનિ ઉત્તમ કુલ થકી । ઉપના
તેહનેરે ધન ॥ બહુસુત ॥ ૧૦ ॥ વિનય ઉદાર ગંજીરતા । આદિ
ગુણ પય પૂર ॥ સીતા સરી સુતધર પદે । નિત થિર રહો હજૂર ॥ બહુ-
સુત ॥ ૧૧ ॥ જંબૂવૃક્ષ કોઠારની । સીતાસરિતા એ ત્રીન ॥ ઉપમા
દાહી આ ઢાલમાં । મનસુખ આગે નવીન ॥ બહુસુત ॥ ૧૨ ॥

ઢાલ ઠઠી (૬) પર્વતમાં ઉત્તમ કહ્યોરે, મંદરૈંગિરિ ગુણવંત ॥ દીલને
વસી રહ્યો ॥ બહુ ઓષધિએ શોજતોરે, દિવ્યમાન દરસંત ॥ મનકો હસી
રહ્યો ॥ ૧ ॥ જાવસુત બહુ ઓષધીરે, સદિત દિપે મુનિરાય ॥ દીલડે વસી
રહ્યો જાવ રોગ હરતા સદારે, સારે જવિજન કાજ ॥ મનડો હસી રહ્યો ॥ ૨ ॥
સહ્ય વિસહ્ય સંગરોહણીરે, સજીવની ચિત્રાવેલિરે ॥ દીલડે વસી
રહ્યો ॥ વિષહર શસ્ત્રનિવારણીરે, અહીંજૂત દમણો વેલિરે ॥ મનડો
હસી રહ્યો ॥ ૩ ॥ બહુ લઘ્વી ઓષધી જસ્યોરે, સુતધર મેરુ રાજ ॥
દીલડે વસી રહ્યો ॥ ડુઃખ દાવાનલ રુજ હરે રે, દેત શાંતિ શિવ
રાજ ॥ મનડો હસી રહ્યો ॥ ૪ ॥ પ્રબલ પ્રવર મુનિ ગણ વિષેરે, સંજમ
પુષ્ટિ કાજ ॥ દીલડે વસી રહ્યો ॥ ડ્રઢ શુદ્ધાતમ જાવમાંરે, બહુસુત
શાસન રાજ ॥ મનડો હસી રહ્યો ॥ ૫ ॥ મિથ્યા અજ્ઞાન કષાયનેરે,
તત્તલિણ હરતો સંત ॥ દીલડે વસી રહ્યો ॥ વચરમુની આદિક પેરેરે,
બહુસુત મેરુ મહંત ॥ મનડો હસી રહ્યો ॥ ૬ ॥ વિવિધ રત્નજર પૂરિયોરે,
ચરમજૈલધિ જલપૂર ॥ દીલડે વસી રહ્યો ॥ બહુ અતિશય રહે જસ્યોરે, દીપે
બહુસુત નૂર ॥ મનકો હસી રહ્યો ॥ ૭ ॥ શાંતી જલ ગંજીર જ્યારે, નય અનંત

११६ श्री जिनागममां कहेली श्रुतधरने सोल उपमानी ढालो.

कह्लोख ॥ दीलमे वसी रह्यो ॥ आतम अनुजव रस जख्योरे, आसय जास
अतोख मनको हसी रह्यो ॥ ७ ॥ हांत्यादिक ज्ञानादिकेरे, जल गंजीर
अखूट ॥ दीलडे वसी रह्यो ॥ परिसह्यी कोजे नहींरे, संजम जाव
अतूट ॥ मनको ॥ ८ ॥ शांत सिद्धांत रसे जख्योरे, गण रक्षक मुनिराज ॥
दीलडे वसी रह्यो ॥ कर्म खपावे आपणांरे, सारे निज पर काज ॥
मनडो हसी रह्यो ॥ ९ ॥ ते माटे नित नित करोरे, शुध नये सूत्र अध्येन ॥
दीलमे वसी रह्यो ॥ सकल विज्ञाव जीती लहोरे, आतम संपति अने
मनडो हसी रह्यो ॥ १० ॥ उत्तम अर्थ गवेषिनेरे, तजि पर ममता
राग ॥ दीलमे वसी रह्यो ॥ तारो निज पर जीवनेरे, धरि संवेगे लाग
मनडो हसी रह्यो ॥ ११ ॥ बार अश्वपर ओकलोरे, शूरो थइ असवार
॥ दीलडे वसी रह्यो ॥ चतुरंगी सेना सजीरे, लहे बहुसुत जयकार
मनको हसी रह्यो ॥ १२ ॥ इत उत द्रष्टि निवारिनेरे, चाले सम शिव
पंथ ॥ दीलमे वसी रह्यो ॥ शुद्ध साध्य द्रग आपिनेरे, थिर परिणति
निग्रंथ ॥ मनको हसी रह्यो ॥ १३ ॥ मेरु चरमजलधी तणीरे, मलि
उपमा थइ सोल ॥ दीलमे वसी रह्यो ॥ “मनसुख” शिवसंगे लहेरे,
सहजानंद झकझोल ॥ मनडो हसी रह्यो ॥ १४ ॥ जेठ शुक्ल त्रयोदशीरे,
“शा. गीरधर हेमचंद” ॥ दीलडे वसी रह्यो ॥ आग्रह्यी “दोहदे”
रच्यारे ॥ बहुश्रुत गुणना ठंड ॥ मनडो हसी रह्यो ॥ १५ ॥

॥ संपूर्ण ॥

॥ ॐ श्री परम गुरुभ्यो नमः ॥

॥ नै श्रीमान् मनसुलाल हरिलाल कृत ॥

॥ श्री विषय परिहारनी ढालो ॥

॥ जुजंगी बंद ॥

नमो वीर आणंद अत्यंत दाता । सदा शीव शांती
सुत्राता विख्याता ॥ जित्या कर्म आठे सरम्ये रमीने । करुं
बोध साचो प्रचूने स्तवीने ॥ १ ॥

॥ मालिनी बंद ॥

रिखव अजित वंदी, आपणुं वीर्य धारी । विषय विष
निवारी, प्रव्यने शांति कारी ॥ प्रव तरण सुदेते, बोध साचो
विचारी । करिश सरस रंगे, सूत्रमांथी उधारी ॥ १ ॥

॥ ढाल पहेली (१) ॥ सहजानंदीरे आतमा ॥ ए राग ॥

चेतन चेतोरे चेतना, आतम तत्त्व विचार ॥ वश करि ईंद्रिय
चोरने, जिम लहिये शीव सार ॥ चेतन चेतोरे चेतना ॥ १ ॥ पुरो
शूरो ते मुनि कळो, चरण रयण धन जास ॥ वूटे न ईंद्रिय चोरटा,
निज गुण रमण विद्यास ॥ चेतन ॥ २ ॥ ईंद्रिय वश जे नवि हुवे,
पंडित पण कळो तेह ॥ रंक सदा रहे ते नरा, विषय वश होय जेह ॥
॥ चेतन ॥ ३ ॥ सत्य प्रशंसारे तेहनी, नहि विषये वश जेह ॥ ज्ञाना-
दिक निज गुण विषे, मग्न रहे मुनि तेह ॥ चेतन ॥ ४ ॥ ईंद्रिय
चपल तुरंग ठे, दुरगति मार्गेरे जाय ॥ बांधी ज्ञाननी राशथी, वश
करे मुनी अमाय ॥ चेतन ॥ ५ ॥ जावो प्रव स्वरूपने, ए संसार
असार ॥ पर परजाय अनित्य ठे, अशरण जीव सदाय ॥ चेतन ॥ ६ ॥
आवे जावेरे एकलो, सुख दुःख जोगेरे एक ॥ चेतन द्रव्य अखरु ठे,
ए थिर राखो विवेक ॥ चेतन ॥ ७ ॥ चेतनता वीण सर्व जे, आपणुं

कोई ना होय ॥ पुद्गल स्नेह मूरख करे, तुं निज ज्ञानेरे जोय ॥
 ॥ चेतन० ॥ ७ ॥ देह अशुचि जरपूर ठे, विषय अशुचीनी खाण ॥
 नरकादिक दुःख आकरां, तुं केम थाय अजाण ॥ चेतन० ॥ ८ ॥
 ईंद्रिय धुत्तने वश पड्यो, क्षिण विषय सुख हेत ॥ काल अत्यंतोरे
 दुःख सहे, जटकी जववन खेत ॥ चेतन० ॥ १० ॥ निल तुस मात्र
 ईंद्रिय विषे, वधवा मति देरे मित्र ॥ प्रसख्या विषय प्रणाममां, जव
 दुःख देशे विचित्र ॥ चेतन० ॥ ११ ॥ निर्मल चारित्र तेहनूं, विषय
 कीमे न खवाय ॥ चूक्यो क्षिण सुख कारणे, कोटि वरस दुःख पाय ॥
 ॥ चेतन० ॥ १२ ॥ कीडा लाग्या जे काष्ठमां, ते होय काष्ठ निसार ॥
 विषय कीमा लागे जिहां, चारित्र तास असार ॥ चेतन० ॥ १३ ॥
 यत्न करो डढ प्राणिया, विषय जीतण काज ॥ ज्ञानादिक प्रगट हुवे,
 लहिये शिवपूर राज ॥ चेतन० ॥ १४ ॥ काचनी कांगणी कारणे, हारे
 रत्न जो क्रोड ॥ चरण हण्ये विषय रसे, ते महा मूरख जोड ॥ चे० ॥ १५ ॥
 तिलमित सूख विषय तणूं, फल दुःख मेरू समान ॥ जेह उपामेरे
 प्राणिया, ते नवि कहिये सुजाण ॥ चेतन० ॥ १६ ॥ थोडो पण रस
 विषयनो, क्रोडो जव दुःख देत ॥ तेणे नवि थाल विषयरसी, ईच्छो
 आतम हेत ॥ चेतन० ॥ १७ ॥ जोगवतां मधुरा लगे, अति करुवा ठे
 विपाक ॥ किंविपाकना फल समो, राखो विषयनी धाक ॥ चेतन० ॥ १८ ॥
 खणतां कंफुरे वंतने, लागे ठे अती मीष्ट ॥ पढी जलनादिक वेदना,
 उपजे अतीसे अनिष्ट ॥ चेतन० ॥ १९ ॥ जोग अकी अतीसे वधे,
 तृष्णा दाहनूं जोर ॥ मृगतृष्णा जल जांफुवे, शांति लहे नहीं ओर ॥
 चेतन० ॥ २० ॥ बहु बहु योनी कुजन्मनी, आपे विषय सदाय ॥
 जगमां वैरी न ए समो, मनसुख ठंमो अपाय ॥ चेतन० ॥ २१ ॥

ढाल बीजी (२) विषय विष परिहरो प्राणीआ ॥ ए देशी ॥
 ॥ अग्नि बूजी शके जलथकी, बूजे नहि कामनी आगरे ॥ क्रोर

समूझना जल थकी, दुष्ट अति मदननो रागरे ॥ विषय विष परि-
हरो चेतना ॥ १ ॥ काल अनंत लगे वलि वलि । जोगव्या विषय
विकाररे ॥ तो पण तृप्ति पाम्या नहीं, विषय दुःखदाइ असाररे ॥
विषय ० ॥ २ ॥ जीव हिंसा विषय वश करे, आदरे जूठ अदत्तरे ॥
कूशील परिग्रह आदरे, करी करी अधिक ममत्तरे ॥ विषय ० ॥ ३ ॥
सकल कपाय होय एहथी, पापनां स्थान अढाररे ॥ जब जंजाल
एहथी बधे, लहे न शुद्धातम साररे ॥ विषय ० ॥ ४ ॥ विषय परि-
णाम जेणे जीतिया, मुगति सुख तेहने गोदरे ॥ मनुष्य जब लहि
जवी आदरो, जिन वचन निर्मल बोधरे ॥ विषय ० ॥ ५ ॥ विषय मद-
पाने उन्मत्त थयो, नवि लहे योग्य अयोग्यरे ॥ कृत्य अकृत्य पण नवि
गणै, चाह एक विषय विष जोगरे ॥ विषय ० ॥ ६ ॥ आवि विपाक
हाजर हुवे, दीन परवश लहे क्लेशरे ॥ नरक निगोद गतिमां पड्यो,
जिहां नहीं सुखनो लेशरे ॥ विषय ० ॥ ७ ॥ कीडा विष्टाना विष्टा
विषे, लीब कीडा लिंब मांढिरे ॥ तेम विषयी विषय विष विषे, मा-
नि सुख मग्न रहे तांढिरे ॥ विषय ० ॥ ८ ॥ क्षणिक चपल परतंत्र जे,
राख्या पण नवि रहे जेहरे ॥ विषय नर नारिना जाणिप, मूकिये एह पर
स्नेहरे ॥ विषय ० ॥ ९ ॥ जेम जेम अग्नि इंधन अती, नांखतां तृप्त
नवि होयरे ॥ तेम ए विषयीने विषयथी, तृप्ति रति होय नवि कोयरे
॥ विषय ० ॥ १० ॥ देव मनुष्य तीर्यचना, जोग सहु अथिर परतंत्ररे
॥ जोगतां तेहथी नवि लह्या, निज गुण सहज स्वतंत्ररे ॥ विषय ०
॥ ११ ॥ जोगतां रम्य मनने लगे. परिणमे कटुक विपाकरे ॥ गीत
विलाप सम जाणिप, नृत्य विटंबना आकरे ॥ विषय ० ॥ १२ ॥ जूषण
जार उपासवो, इंद्र नरींद्रना जोगरे ॥ ए जबचक जमतां लह्यो, वलि
वलि एहनो योगरे ॥ विषय ० ॥ १३ ॥ तो पण तृपती नवि रही, आ-
तम धर्म अजाणरे ॥ चार पुद्गलपरिग्रहमां, तें लह्यां दुःख अ-

मानरे ॥ विषय० ॥ १४ ॥ ॥ आहार नीहार ग्रहि ठांडिया, पुद्गल
 अनंत अनंतरे ॥ तो पण थीर सुख नवि लहो, अमल सुख सहज
 स्वतंत्ररे ॥ विषय० ॥ १५ ॥ ॥ जोगि जव जोगना स्नेहथी, पुद्गल
 मांही लपटायरे ॥ जोगनो स्नेह जे नर तजे, ते नरा शिवसुख
 पायरे ॥ विषय० ॥ १६ ॥ ॥ गोळो आंळो जेम माटीनो, लागशे जी-
 तने जेमरे ॥ तिम नरा जोगना स्नेहथी, कर्म रज ग्रहि रहे एमरे ॥
 ॥ विषय० ॥ १७ ॥ ॥ सूको गोळो जेम जीतने, नवि लगे ते कोई वारे
 ॥ जोगनो स्नेह जेहने नहीं, ते लहे शिवपद साररे ॥ विषय० ॥ १८ ॥
 सरिता असंख्यनी आवथी, सागर जेम न पूरायरे ॥ काम अनंतना
 जोगथी, मुग्ध नर तृप्ति नवि पायरे ॥ विषय० ॥ १९ ॥ ॥ देव नर जोग
 बहु जोगवी, वलि लहे नरकनां दुःखरे ॥ कलकलित अग्नि तपावियुं,
 ताम्र रस पान नहीं सूखरे ॥ विषय० ॥ २० ॥ ॥ कोण हणायो नहीं लो-
 जथी, नारिथी कोण न उगायरे ॥ मृत्युए कोण जीव नवि ग्रहो, कोण
 विषय गुरू नवि थायरे ॥ विषय० ॥ २१ ॥ ॥ ज्ञान शुद्धातम तत्त्वनुं, लहि
 नर धन्य कहायरे ॥ मनसुख चेति चित्तमां सदा, तुं विषय वश नवि
 थायरे ॥ विषय० ॥ २२ ॥

ढाल त्रीजी (३) मोरा प्रोत्तमजी तुं सुण एक मोरी शीख
 वालमजी ॥ ए देशी ॥

मारा चेतनजी मारा वालमजी, वलि वलि हुं तुज शुं कहुं ॥ च-
 तुर न जाग्यो चित्त चेतनजी, न लह्युं तें निज हीत चेतनजी ॥
 वलि० ॥ १ ॥ ॥ कामग्रह अति आकरो, सकल कुग्रह शिरदार चेतनजी
 ॥ दुःख दिए मूरख जीवने, जे एहना थया यार चेतनजी ॥ वलि०
 ॥ २ ॥ ॥ नर ईद्रादिक जग सहू, ब्रह्मा विष्णु महेश चेतनजी ॥ वश
 करि राख्या केदमां, सहेता विविध कलेश चेतनजी ॥ वलि० ॥ ३ ॥
 थावर जंगम विषयकी, सिंह सरपने आग चेतनजी ॥ जेह दुःख

(१) लीलो

उपजे न जीवने, कामथी दूःख अथाग चेतनजी ॥ वलि० ॥ ४ ॥
 इच्छेथी दुःख उपजे, जोगे विविध असूख चेतनजी ॥ दिण दिण
 कामना वेगीने, नहीं निवृत्तिनुं सूख चेतनजी ॥ वलि० ॥ ५ ॥
 काम प्रणाम जिहां रहे, एहीज आश्रव आय चेतनजी ॥ कर्म रजे
 रस पूरमां, आत्म समूझ जराय चेतनजी ॥ वलि० ॥ ६ ॥ जव
 अनंत जमतां करे, दुःख आक्रंद अनंत चेतनजी ॥ पण जेह निज
 गुण जोगमां, मग्न रहे मुनि संत चेतनजी ॥ वलि० ॥ ७ ॥ जोर न
 रंक अनंगनुं, नवि चले कोइ प्रकार चेतनजी ॥ पंच विषयनी कामना
 जे तजशे नरनार चेतनजी ॥ वलि० ॥ ८ ॥ पुरुषपणुं धन्य तेहनुं,
 प्राक्रमवंत महंत चेतनजी ॥ लघु काले शिवपद लही, काम तज्यो
 जेणे संत चेतनजी ॥ वलि० ॥ ९ ॥ तजे अपेक्षा विषयनी, विघ्न
 रहित शिव पाय चेतनजी ॥ लघु काले संसारथी, सहज निवृत्ति थांय
 चेतनजी ॥ वलि० ॥ १० ॥ प्रवचन सार एहिज लहो, ए विण नाण
 अनाण चेतनजी ॥ जीहां राग तिहां विषय ठे, राग तिहां नहीं ज्ञान
 चेतनजी ॥ वलि० ॥ ११ ॥ ज्ञानीने राग होवे नहीं, राग विण विषय
 न होय चेतनजी ॥ सार सिद्धांतनो ए लही, विषय तजो सहु कोय
 चेतनजी ॥ वलि० ॥ १२ ॥ सकल शत्रुमां शत्रु ए, सकल झेरमां झेर
 चेतनजी ॥ सकल दुष्टमां दुष्ट ए, विषये कखो जग जेर चेतनजी
 ॥ वलि० ॥ १३ ॥ सवि प्रतिबंध ठे विषयथी, ए विण नहीं प्रतिबंध
 चेतनजी ॥ प्रतिबंधे बंधन महा, एह तजिए कूंध चेतनजी ॥ वलि०
 ॥ १४ ॥ विषय थकी निरपेक्षने, गोपद सम संसार चेतनजी ॥ तरवो
 सुगम सूत्रे कखो, जिनवर जगदाधार चेतनजी ॥ वलि० ॥ रत्नादेवी
 वश पड्या, तेणे छीप बंधव दोय चेतनजी ॥ चेती त्यांथी जागीया,
 शरण मदयो देव कोय चेतनजी ॥ वलि० ॥ १५ ॥ देवे कहुं अब मत
 चले, चलतां ठोडिश तूज चेतनजी ॥ रत्नाए आवी चलावीओ, देवे
 ठोड्यो अबूज चेतनजी ॥ वलि० ॥ १६ ॥ वलि तोहां बीजो बंधव

गयो, करि आव्यो देवने शरण चेतनजी ॥ रत्ना चलाव्यो नवि
 चढ्यो, करि शकी देवी न हरण चेतनजी ॥ वलिण ॥ १७ ॥ देवे
 सिंधु उतारीने, मूष्यो तेहने खेत चेतनजी ॥ विषय कुलटथी नवि
 चले, तेह लहे शिव हेत चेतनजी ॥ वलिण ॥ १८ ॥ जे जमे जव
 कंतारमां, तेहनुं विषय ठे मूल चेतनजी ॥ विषयनुं मूल अज्ञान ठे,
 ज्ञान आतम अनुकूल चेतनजी ॥ वलिण ॥ १९ ॥ विषय विशेष आ-
 शक्तने, सुशील पांख ठेदाय चेतनजी ॥ पांख रहित जेम पक्षीथी,
 नवि आकाश तराय चेतनजी ॥ वलिण ॥ २० ॥ ड्रव्य जाव दोय
 शीलनी, होय पांख ड्रव जास चेतनजी ॥ तरे संसार कंतारथी, पामे
 सिद्धि विलास चेतनजी ॥ वलिण ॥ २१ ॥ सूकां अस्थी चावतो,
 श्रान माने जेम सूख चेतनजी ॥ गाल तालु ठेदन तणुं, ततकाण
 पामे दुःख चेतनजी ॥ वलिण ॥ २२ ॥ तेम विषयी विषय
 रसे, करि निज वीर्यनी हाण चेतनजी ॥ तनु मन गत बहु रोगनी,
 मूढ खोले दुःख खाण चेतनजी ॥ वलिण ॥ २३ ॥ सहेत लीपटि अ-
 सी चाटतां, प्रथम लहे मन स्वाद चेतनजी ॥ जीज कटे दुःखवेदना,
 होय अति वीखवाद चेतनजी ॥ वलिण ॥ २४ ॥ मोह मदीरा मद
 तजो, करि जिन वच सुधापान चेतनजी ॥ रोग शोग जवजय टले,
 रहे मनसुख शिव धान चेतनजी ॥ वलिण ॥ २५ ॥

॥ ढाल चौथी (४) ॥ राग पञ्चरी ठंद ॥

अशुची जर नर नारी शरीर, जर मोह वशे लागे रुचीर ॥ नवि
 देखे दुःखने खेद थाक, सदगुरुनी पण नवि माने हाक ॥ १ ॥ क-
 दली तरु मांझि न काष्ट सार, तेम नर नारी तन अति असार ॥ नारी
 नदि यौवन जल जरेल, शृंगार रूप बहु आवे वेल ॥ २ ॥ जल जमर
 विलास विलोकि कोय, तिहां वूडे नवि जे ज्ञानि होय ॥ नारी नदि
 शोक जले जरेल, अति कून कपटनी गुहिर वेल ॥ ३ ॥ अति वैर

क्लेश बन्दि उपाय, नारी अरणी जाणो सदाय ॥ महिला दुःख खा-
णी सुख नशाय, ईहां सुख जाणी नर चपल थाय ॥ ४ ॥ दुर्गधि वहे
दश दोय छार, वश काम मूर्ख मन एहिज सार ॥ पर नारि मिळे
अति हरख होय, दुरदशा आवि नहि मूर्ख जोय ॥ ५ ॥ नारी पर पुरुषधी-
धरत प्यार, नहि मदन विना जग कोइ सार ॥ जाण्यो नहि तत्त्व अतत्त्व
मर्म, ते किम पामे निज धर्म शर्म ॥ ६ ॥ ते किम रद्देशे थइ धीर वीर,
नारी तन देखी जल गंजीर ॥ नवि लहि मन शक्ति निज कदाय,
त्रिय नेत्र बाणधी नवि नसाय ॥ ७ ॥ देखी विषधर सहु जागि जाय,
त्रिय नागणि देखी हरख थाय ॥ ए वरु अचंब मुज मन सदाय, एह
मोह महीपतिनो उपाय ॥ ८ ॥ द्रष्टीविषधी पण अधिक एह, शुध
चरण प्राण पण हणत जेह ॥ माटे तज नारी साथ वात, असंजमनी
ए जाण मात ॥ ९ ॥ श्रुतधर द्रढ चित्त जितेंद्रि कोय, युवती पिशा-
चणी जीति सोय ॥ नवनीत तपे जिम अग्नि संग, मुनि संजम गळत हे
त्रिय प्रसंग ॥ १० ॥ एह विषय विना रहे तनु निरोग, सुख होय न
आवे दुःख वियोग ॥ शुच शीलथि वंढित सिद्धि होय, सन्मुख नवि
देखे वयरि कोय ॥ ११ ॥ जख प्रेत पिशाचनुं विघन जाय, देवादिक
पण तसु सेवे पाय ॥ शुध शीलवंतने सुख सदाय, मंत्रादिक नवनिधि
सिद्धि थाय ॥ १२ ॥ जेणे ठग्या क्षीणमां महत धीर, एहने जीते ते
परम वीर ॥ नारी नदि जन तृण खेंचि जाय, तस रसिया जवसिंधु
समाय ॥ १३ ॥ एम जाणी धुरधी तजि सनेह, मनमां नवि चिंतो
नारि नेह ॥ जग धन्य धन्य ते धीर वीर, लह्युं आत्म रमण संसार
तीर ॥ १४ ॥ सिंह गुफा वासि मुनि तप सुधीर, बहु मास तपे सोस्युं
शरीर ॥ घर धन कुटुंब तजि देह राग, धाख्यो तो संजम योग याग ॥
॥ १५ ॥ क्षीणमां खोर्युं जेणे चरण रत्न, जो नवि कीधुं नारीथि यत्न ॥
माटे तजिए जवि काम नेह, मोटो शत्रु जग जाणि एह ॥ १६ ॥ सहु
काले विषये जल जराय, तव आतम सर अति मखिन थाय ॥ संव-

रतां प्रगटे विमल रूप, करि निर्जरणा होय शांति जूप ॥ १७ ॥ करो
शुद्ध रमण थिरथोज आप, विषये विष उतरे जाय पाप ॥ मनसुख
आतम गुण मश होय, शाश्वत शिव संगे अचल सोय ॥ १८ ॥

ढाल पांचमी (५) प्यारा प्राण थकी मुनिराज ॥ ५ राग ॥

डुविष परिग्रह राग तज्यो जेणे, विषय राग नवि रोषजी ॥ ज्ञानादिक
निज गुणमां तुष्टि, लह्यो शांति रस पोष ॥ धन्य नर तेहोजी, धीर वीर
गंजीर गुणना गेहोजी ॥ १ ॥ आंकणी ॥ १ ॥ लहे निर्वाण शाश्वत सुख
पूरण, परमानंद विलासोजी ॥ इंद्र चक्री धनवंत नरो पण, तरुणीना थया
दासो ॥ धन्य० ॥ २ ॥ सहज शुधातम तत्त्व विचारी, नरजव
सफलो कीजेजी ॥ सार सिद्धांतनो रहस्य एह ठे, विषय विकार
तजीजे ॥ धन्य० ॥ ३ ॥ श्लेषम लिपटी जे मदीका, उरुवा समरथ नां-
हिजी ॥ विषय श्लेषम जे लेपाया, तेह रह्या जवमांहि ॥ धन्य० ॥ ४ ॥
लेश मात्र पण कामे वश जे, ते नहि मूक्ति समस्थजी ॥ काम तज्यो
जेणे तेणे शिव साध्यो, अटल वीरज परमस्थ ॥ धन्य० ॥ ५ ॥ जे सुख
विलसे ठे वितरागी, ते सुख तेहिज जाणेजी ॥ विष्टा कर्दममां नित रहे-
तो, जुंरु महा सुख माने ॥ धन्य० ॥ ६ ॥ इंद्रोनुं सुख जुंरु न जाणे, तेम
विषयी सुख शिवनुंजी ॥ विषय तजि शिव सुख अन्यासो, कारज सिद्धे
जीवनुं ॥ धन्य० ॥ ७ ॥ ठे प्रतिबंध विषयनो जवलो, मोह उलंग्यो न
जायजी ॥ तजि विषय निज गुण अवलंबे, मोह समूझ तराय ॥ धन्य० ॥ ८ ॥
कामे अंध थया ठेजे नर, धरत न जव जय शंकाजी ॥ विषय तजी जिन
वचने लीना, ते जव जीरु अवकां ॥ धन्य० ॥ ९ ॥ मुत्र पुरीष वलि पित-
श्लेषमं, चरवी हाड ने सूजोजी ॥ मेद मांसने वमन करंमक, नरनारी
तन वूजो ॥ धन्य० ॥ १० ॥ लाल वहे मुख होष्ट डुगंधी, नाके अशूची
वहेतीजी ॥ चर्म मस्ति तन प्यारी नारी, मनथी मूको वहेती
॥ धन्य० ॥ ११ ॥ कीरम कीट बहु रोगनुं स्थानक, कूरु कपटनी खा-

णीजी ॥ हीण मती होय एहना रसिया, एह दुर्गतिनी निशानी
 ॥ धन्य० ॥ १२ ॥ चढ पग जीवने उरपरी खेचर, पास पिंजर वंधा-
 याजी ॥ युवती पास पिंजरमां पडता, दुर्गति सनमुख धाया ॥ धन्य०
 ॥ १३ ॥ प्रत्यक्ष क्षिण क्षिण दुःख अनुभवतो, मोह वशे पण जाण्युं-
 जी । पण नवि ठोडे एह वढ अचरिज, किम विषये मन मान्युं ॥ धन्य०
 ॥ १४ ॥ युवती संसर्गी नर जे जे, बहु विध दुःख संसर्गजी ॥ काळ
 अनंत संसार कंतारे, जमि लहे नवी अपवर्ग ॥ धन्य० ॥ १५ ॥ वि-
 द्वाी संसर्गे उंदरने, नहि सुपने सुख साचुंजी ॥ नारी संगे तिम ज-
 गमां सुख, न कहुं एह नवि काचुं ॥ धन्य० ॥ १६ ॥ वासुदेव शिवने
 बलि ब्रह्मा, कार्तिक इंद्र ने चंडोजी । देव विद्याधर ने बहु बलिया,
 तेम नरींद्रसुरींद्रो ॥ धन्य० ॥ १७ ॥ जगमां बहु मोटां कहेवाया, पण ते विषय
 वश व्यसनेजी । नारीना किंकर हुइ रहिया, धिक्क अनीठ एह रसने ॥
 धन्य० ॥ १८ ॥ परिसह ताप सहे ठे बहु जन, बहु विध तप करिकीरियाजी ॥
 अविवेकी ए विषय न त्यागे, प्राण रावण परिहरिया ॥ धन्य० ॥ १९ ॥
 श्लाची निज कुटुंबने त्यागी, विवेक राखि न शकीयोजी ॥ जेणे निज
 आत्म गुण न संजाव्यो, तेह विषयमां ठकीयो ॥ धन्य० ॥ २० ॥
 नारी देखी मुनि अणचलतो, देखि श्लाची बूझ्योजी ॥ विषय वि-
 कार असार लहीने, निरमल शिवमग सूझ्यो ॥ धन्य० ॥ २१ ॥ पाप
 चरित्र बहु नरनां सुणि पण, जे जन विषय न त्यागेजी ॥ जिनवर व-
 चन हृदय नवि धास्यां, तस किम अनुभव जागे ॥ धन्य० ॥ २२ ॥
 चपल जिवित जल बिंदु सम ठे, यौवन संध्या रंगोजी ॥ सरिता पूर
 समान ठे लच्छी, तजिये विषय अनंगो ॥ धन्य० ॥ २३ ॥ कर्दसमां
 खूतो जिम नागो, सर तीर देखे किनारोजी ॥ पण खूतो आपे थयो
 परवश, होइ शके नहि न्यारो ॥ धन्य० ॥ २४ ॥ विषय कर्दसमां जे
 खूता, परवशता दुःख वेदेजी ॥ श्री जिन धर्म कांडक पण जाण्यो, पण
 नही वीर्य उमेदे ॥ धन्य० ॥ २५ ॥ श्री जिन वचन सुधारस पीतां

निज गुणमां छय लागी जी ॥ परम निवृत्ती पदवी मनसुख, लहशे तेह सोजागी ॥ धन्य ॥ २६ ॥

॥ ठाल ठठी ॥ (६)

॥ श्री श्री मंदिर साहेब सुणजो जरत क्षेत्रनी वातो रे ॥ ए राह ॥

विषय रसे आशक्त थयो जेह, छद्मट वेष करीनेजी ॥ जव वन नव नव नाटक नाचे, पुद्गल रूप धरीनेजी ॥ श्री जिनवचन सुधारस पीजे, सहज सधर्म रमीजेजी ॥ श्री जिन ॥ १ ॥ दश द्रष्टांते दुर्लभ नरजव, काल अनंते आव्योजी ॥ रत्नी थकी पणी अधिक धर्मनो, योग प्रमादे गमाव्योजी ॥ श्री जिन ॥ २ ॥ विषय कागमे जगजन ठगिया, रत्न चिंतामणि हरियुंजी ॥ पण मूरख मनमां नवि चेत्यो, चरण रथण न समरियुंजी ॥ श्री जिन ॥ ३ ॥ चित्रसाधु बंधव विषये वश, अशुभ नियाणु धाखुंजी ॥ ब्रह्मदत्त चक्री पद पामी, संजम सार विसाखुंजी ॥ श्री जिन ॥ ४ ॥ नरके परवशताए बहु दुःख, आक्रंद करत विलापोजी ॥ तेम विषये वश संजम चूके, ते सहे जवदव तापोजी ॥ श्री जिन ॥ ५ ॥ चित्र मुनि संजम रस लीनो, रंग रसे शिव लहियुंजी ॥ ते देखी मुज अधिक उमाहे, संजम मन गहगहियुंजी ॥ श्री जिन ॥ ६ ॥ विषय मद्यपाने जे परवश, धिक धिक ते नरनारीजी ॥ नरकादिक दुःख आप स्विकारे, संजम सार विसारीजी ॥ श्री जिन ॥ ७ ॥ श्री जिनवचन अमृत रस त्यागी, तिव्र विषय मद्य पीवेजी ॥ चउगति काल अनंत जमे ते, परवश दुःखजर जीवेजी ॥ श्री जिन ॥ ८ ॥ ईंद्रिय बल घाटुं जस अतिशय, मरण निकट पण जाणेजी ॥ बहु नारीथी विषय जाचतां, दुरबल विण सनमानेजी ॥ श्री जिन ॥ ९ ॥ जेहनुं महात्म ईंद्र न खंमे, जगमां किरती जेहनीजी ॥ एवा पण स्त्रीए वश क्रीधा, तो मति रुमि न तेहनीजी ॥ श्री जिन ॥ १० ॥ राजुख देखि रथ-

નેમી ચલિયો, સંજમ ચિત્ત વિસાચુંજી ॥ રાજુલ વચન અંકૂશે બૂઝ્યો,
સંજમમાં ચિત્ત વાલ્યુંજી ॥ શ્રી જિન૦ ॥ ૧૧ ॥ ધિક ધિક વિષય
વિકારજ પહવો, શિવતરૂ મૂલ નસાવેજી ॥ એમ જાણી મતિવંત ચે-
તિને, વિષય સામો ન જાવેજી ॥ શ્રી જિન૦ ॥ ૧૨ ॥ મેરુ સમ ડઢ
ધીર પુરુષને, કામ મદને ચલાવ્યાજી ॥ એમ મન ઋરિને જે દુર રહેતા,
તે સંજમ ઘર આવ્યાજી ॥ શ્રી જિન૦ ॥ ૧૩ ॥ સર્પ સિંહ ગજને કોઈ
જીતે, બલવંતો ધીર વીરજી ॥ તોપણ તેણે કંદર્પ ન જીત્યો, જીતે
અનુજવી વીરજી ॥ શ્રી જિન૦ ॥ ૧૪ ॥ પ્યાસ અનાદિ વિષમ વિષ-
યની, એ સંસરણ સ્વચાવજી ॥ ચપલ ઈંડ્રી મનને જીતે, રમત શુદ્ધા-
તમ જાવજી ॥ શ્રી જિન૦ ॥ ૧૫ ॥ કામે તાપિત જે નર હોવે,
કલમલ અરતી જૂલજી ॥ દાહ વ્યાધિ મરણ વહુવિધ દુઃખ, ઇષ્ટ
વિયોગ અસૂખજી ॥ શ્રી જિન૦ ॥ ૧૬ ॥ કામ તજે તસ દુઃખ જાય
સવ, તન હોયે વિમલ નિરોગજી ॥ ઇષ્ટ સંજોગ મલે વહુ વિધથી ॥
સુગુરુ મિત્ર સંયોગજી ॥ શ્રી જિન૦ ॥ ૧૭ ॥ પંચ ઈંદ્રિય યોગ સંવર
કરી ગલે કાતર મત વાહોજી ॥ આઠે કર્મ નિર્જરણા કરવા, લીજે
નરજીવ લાહોજી ॥ શ્રી જિન૦ ॥ ૧૮ ॥ રે જીવ ! તું શું અંધ થયો છે,
કે ધત્તૂરો પીધોજી ॥ કે સન્નિપાતનો ચાલો છે તુજ, સંજમ લાજ ન
લીધોજી ॥ શ્રી જિન૦ ॥ ૧૯ ॥ અમૃત સમ જિન ધર્મ તે વિષવત,
વિષય વિષ અમૃત માન્યોજી ॥ તો તુંહિજ પોતાનો હુશ્મન, નિજ
હિત કાંઈ ન જાણ્યોજી ॥ શ્રી જિન૦ ॥ ૨૦ ॥ જ્ઞાન વિજ્ઞાનને કિરતી
તારી, પોતે કિંમ વિણસાવેજી ॥ બેરુ ઉતાવલથી સહુ વિષયો, સદ્-
ગુરુ તુજ સમજાવેજી ॥ શ્રી જિન૦ ॥ ૨૧ ॥ જ્ઞાયકતા નિજ થિર ઉપ-
યોગે, ધર્મ શુકલ ડઢ ધારીજી ॥ આતમ સંપતિ લહિને મનસુખ,
હોવે શિવ અધિકારીજી ॥ શ્રી જિન૦ ॥ ૨૨ ॥

॥ ढाल (७) सातमी ॥

चेतन ए तन कारमुं ॥ तुमे ध्यावोने ॥ विषय तजी जिन धर्म ॥
 जविक नीत ध्यावोने ॥ अनंत काले नरजव लह्यो ॥ तुमे ॥ प्रगट
 करो शिव शर्म ॥ जविक ॥ १ ॥ चिंतामणी सम ए लही ॥ तुमे ॥
 धर्म योगता सार ॥ जविक ॥ विषय विकार वशे रही ॥ तुमे ॥
 नवि करो तेह असार ॥ जविक ॥ २ ॥ सूकी जन्मने कारणे ॥
 तुमे ॥ बाले चंदन कोय ॥ जविक ॥ गज ढोडि बकरो ग्रहे ॥ तुमे ॥
 ते महा मूरख होय ॥ जविक ॥ ३ ॥ धत्तूर वावे आंगणे ॥ तुमे ॥
 उखेडि कट्पवृक्ष ॥ जविक ॥ मूर्ख शिरोमणी ते कह्यो ॥ तुमे ॥
 कोण कहे तस दक्ष ॥ जविक ॥ ४ ॥ आयु चपलथी चेतने ॥ तुमे ॥
 तजि प्रमाद थड सूर ॥ जविक ॥ आतम सत्ता निरमली ॥ तुमे ॥
 चिदानंद रस पूर ॥ जविक ॥ ५ ॥ जीती दुर्जय विषयने ॥ तुमे ॥
 दर्शन ज्ञान चरित्त ॥ जविक ॥ सम जावे रंगे रमो ॥ तुमे ॥ पंचा-
 चारे मित्त ॥ जविक ॥ ६ ॥ अणगमता गमता बहु ॥ तुमे ॥ विषयो
 पंच प्रकार ॥ जविक ॥ रमण तजि सवि एहनुं ॥ तुमे ॥ चित्त चप-
 लता वार ॥ जविक ॥ ७ ॥ शब्द सुणी मन अति चले ॥ तुमे ॥ इष्ट
 अनिष्टे जाय ॥ जविक ॥ रूप देखी तेम जाणिए ॥ तुमे ॥ थिर चित्त दण
 न रहाय ॥ जविक ॥ ८ ॥ गंधनो धंधमां मन चले ॥ तुमे ॥ चूके ध्याननी ता-
 ल ॥ जविक ॥ रस विषयथो एम बहु ॥ तुमे ॥ आवे खोटा रुयाल ॥ जविक ॥
 ॥ ९ ॥ फरस विषय रस जस लग्यो ॥ तुमे ॥ जव जंजालनुं मूल ॥ जविक ॥
 तेम ए पंचे जाणिए ॥ तुमे ॥ जीवने नहि अनुकूल ॥ जविक ॥ १० ॥
 ए पुद्गल परजाय ठे ॥ तुमे ॥ अथिर चपल परतंत्र ॥ जविक ॥
 शाश्वत तुं ज्ञायक सदा ॥ तुमे ॥ सहजानंद स्वतंत्र ॥ जविक ॥ ११ ॥
 काम न एहशुं ताहरे ॥ तुमे ॥ पुद्गल जग जटकाय ॥ जविक ॥ काम
 सहजात्म स्वजावमां ॥ तुमे ॥ अविचल विमल सदाय ॥ जविक ॥
 ॥ १२ ॥ आतम अंग विचारिए ॥ तुमे ॥ अमर अजर अकलंक

॥ जविक० ॥ काम घाम शीत जित नहीं ॥ तुमे० ॥ निर्जय अटल
निशंक ॥ जविक० ॥ १३ ॥ ठेदन जेदन वेदना ॥ तुमे० ॥ जूख न
प्यास न दाह ॥ जविक० ॥ इत्यादिक दूषण विना ॥ तुमे० ॥ आतम
अमल अगाह ॥ जविक० ॥ १४ ॥ शांति समाधो मय सदा ॥ तुमे० ॥
अव्याबाध अनंत ॥ जविक० ॥ गुण अनंतनो नाथ ए ॥ तुमे० ॥
वीरज परम अत्यंत ॥ जविक० ॥ १५ ॥ पूरण सुखमय आतमा ॥ तुमे० ॥
ढोनी पुद्गल आश ॥ जविक० ॥ समय न चूको चित्तथी ॥ तुमे० ॥
अनुजव लील विलास ॥ जविक० ॥ १६ ॥ विषय तजी निजगुण रम्या
॥ तुमे० ॥ दुःखथि निवर्त्या तेह ॥ जविक० ॥ आठ करम दल ठेदिने
॥ तुमे० ॥ विलसे शिव निज गेह ॥ जविक० ॥ १७ ॥ लेश मात्र ए
विषयनो ॥ तुमे० ॥ मति करजो विश्वास ॥ जविक० ॥ (गहेर) घेर
गंजिर समूझमां ॥ तुमे० ॥ पग धरि शी सुख आश ॥ जविक० ॥ १८ ॥
दुःख समूझमां ते पड्या ॥ तुमे० ॥ क्लेश अथाह निवास ॥ जविक० ॥
विषय थकी रही वेगला ॥ तुमे० ॥ करो गुण ज्ञान विलास ॥ जविक०
॥ १९ ॥ लागती आग बुजावतां ॥ तुमे० ॥ होवे न कांई विनाश
॥ जविक० ॥ जोर वधे जब आगनुं ॥ तुमे० ॥ वस्तुनी किम रहे आश
॥ जविक० ॥ २० ॥ देवु रोग अग्नि प्रते ॥ तुमे० ॥ वधवा न दीजे मित्त
॥ जविक० ॥ सावधान समये रही ॥ तुमे० ॥ लखि सुत जाव अमित्त
॥ जविक० ॥ २१ ॥ समय प्रमाद तजी करो ॥ तुमे० ॥ संजम रंग अ-
जंग ॥ जविक० ॥ मनसुख मुक्ति गुरे रहो ॥ तुमे० ॥ शिव त्रिय रंग
सुचंग ॥ जविक० ॥ २२ ॥

ढाल (८) आठमी ॥ वीर कहे गौतम सुणो ॥ ए देशी ॥

वीर वचन हृदये धरो, जवदधि तारक जेहरे ॥ विषय विकार
निवारतां, प्रगटे निज गुण गेहरे ॥ वीर० ॥ १ ॥ सूत शील विज्ञानने,
वलि वैरागने चूकीरे ॥ बहु नर जवदधिमां पड्या, विषयथी लाजने
मुंकीरे ॥ वीर० ॥ २ ॥ रोग सकल प्रतिकारने, विषयी नर सुख मा-

નેરે ॥ આત્મ ગુણની વિરાધના, હોય તેહ નવિ જાણેરે ॥ વીર૦ ॥૩॥
 ઉદ્ગટ વેષે નારીને, દેહી દુરમતી ચૂક્યોરે ॥ જોણે જિન વચન
 હૃદય ધણાં, રાગ પ્રથમથી મૂક્યોરે ॥ વીર૦ ॥ ૪ ॥ સુખ શાશ્વત
 જે મુક્તિનું, ઉજ્જ્વલ જશ જેમ ફંદૂરે ॥ ઠંભિ મોહી ઉપચારથી, સૂઝ
 વિષય મધુવિંદૂરે ॥ વીર૦ ॥ ૫ ॥ પ્રજલિત વિષય અગ્નિ થકી, ચા-
 રિત્ર સારને વાલીરે ॥ સમ્યક દર્શ વિરાધીને, અનંત સંસારમાં ઘાલીરે
 ॥ વીર૦ ॥ ૬ ॥ મૂરખ આપહી આપને, હોય મહાદુઃખ દાતારે ॥
 વિષય થકી જે દુર રહે, તેહને કોઈ ન અશાતારે ॥ સંસાર અરણ્ય
 વિદ્યામણો, વિષય તૃણાણ નિવારે ॥ ચૌદ પૂરવધર મુનિવરા, શ્રેણિ ચૂ-
 કિ નિગોદમાં આવ્યારે ॥ વીર૦ ॥ ૭ ॥ હા હા વિષય એ વિષમ છે, પ્રતિ-
 બંધી દુઃખ પામ્યારે ॥ ફેડ જાલ પેરે ચપલ એ, ઠંભ્યા તેણે દુઃખ
 વામ્યારે ॥ વીર૦ ॥ ૮ ॥ ફરસ વર્ણ રસ ગંધ છે, શબ્દ સંસ્થાન પ્રજા-
 યરે ॥ પુદ્ગલના સહુ જાણિયે, ક્ષિણ ક્ષિણમાં વદલાયરે ॥ વીર૦ ॥
 ૧૦ ॥ ક્ષિણમાં લાગે મનોહર એ, ક્ષિણમાં હોય અણગમતારે ॥
 ઠગણી પુદ્ગલ પરિણતિ, મૂઢ એ સંગે રમતારે ॥ વીર૦ ॥ ૧૧ ॥ એ
 સંગે રંગે રમ્યા, તેહને સુખની ન ઠાયારે ॥ જેહ તજે એને મૂલથી, તે
 સુખ સિંધુ સમાયારે ॥ વીર૦ ॥ ૧૨ ॥ ચપલ વિષય ફેડધનુષ્યને,
 વિજલી સમ છે રૂપરે ॥ અંધકાર સંસારમાં, મૂંઝી પડે જડ ચૂપરે ॥
 ॥ વીર૦ ॥ ૧૩ ॥ રાગ દ્રેષ દોય કોપતાં, આપે જેટલું દુઃખરે ॥ વિષ
 શત્રુ પિશાચથી, અગ્નિથી ઘેરવું ન દુઃખરે ॥ વીર૦ ॥ ૧૪ ॥ રાગાદિક
 વશ જે થયા, દુઃખ સઘલાં છે તેહનેરે ॥ રાગાદિકને વશ નહીં, સવિ
 સુખ હોવે ઘેરનેરે ॥ વીર૦ ॥ ૧૫ ॥ ક્લેશનો હેતુ સંસાર છે, ઘેરનો હેતુ છે
 ક્લેશરે ॥ જ્ઞાની ક્લેશ રહિત સદા, નહિ જસ રાગ અવેશરે ॥ વીર૦
 ॥ ૧૬ ॥ રાગ આશ્રવનું મૂલ છે, દુર્વિધ કર્મની આયરે ॥ ત્યાગી રાગ
 સંવર કરે, આઠ કરમ ક્ષય થાયરે ॥ વીર૦ ॥ ૧૭ ॥ મોહ થઈ ત્રિયા
 રૂપમાં, જગમાં માંડી છે જાણરે ॥ ફેડાદિક ત્રિય ત્રણ પડ્યા, અનાદિ

जरमनी चाखेरे ॥ वीर० ॥ १७ ॥ विषय जुजेंगे मंखीया, तृष्णा अ-
भिमां जखतारे ॥ लक्ष चोराशी योनीमां, जमता दुःखे कलकलतारे ॥
॥ वीर० ॥ १८ ॥ ग्रीष्म काल संसारमां, विषय उष्ण अति वायुरे ॥
हित अहित अजाण ते, दुःख सहे चढ गति आयुरे ॥ वीर० ॥ १९ ॥
ईंद्रिय अश्व चपल घणा, उन्मत उन्मग गामीरे ॥ अणशिख्या
एह अश्वना, उपर बेठा थड स्वामीरे ॥ वीर० ॥ २० ॥ तेहने सूख
किहां थकी, अश्व ईच्छाए चाखेरे ॥ पण सुखिया ज्ञानी सदा, जेह
सम शेरी निहाखेरे ॥ वीर० ॥ २१ ॥ उदाशीनता मार्गथी, सहजे शिव
घर लहियेरे ॥ मनसुख आप स्वतंत्रथी, सुमति रंगे रमि रहियेरे ॥
॥ वीर० ॥ २२ ॥

ढाख नवमी (९) पंथमो निहाळुंरे बीजा जिन तणोरे ॥ ए देशी ॥

विषय पिपासीत नारिना जे हुवारे, जव वन सर कीच मांढ ॥
छोटे पण तृती पामे नहीरे, खुति रह्या दुःखि त्यांढ ॥ विषय निवा-
रोरे वेगे चेतनेरे, जेम लहो पद निरवाण ॥ विषय० ॥ १ ॥ धृति
रसी करि बांधे ईंद्रिय अश्वनेरे, राखे आप स्वतंत्र ॥ अश्व रक्षक
बांधे जेम अश्वनेरे, तो उधमात तजंत ॥ विषय० ॥ २ ॥ धृति रज्जु
बांधी ईंद्रिय वश करीरे, चाले सम शिव पंथ ॥ ईंद्रिय सर्व लगावे
संयम काममांरे, ते साचो नियंथ ॥ विषय० ॥ ३ ॥ मन वच काय
योग त्रण वश विनारे, संयम जागे अबुद्ध ॥ उन्मत गज वश विण
तीडे बागनेरे, चल योगे शील अशुद्ध ॥ वि० ॥ ४ ॥ तेथी थिर
कीजे त्रण योगनेरे, होय न चरणनी हाण ॥ दर्शन ज्ञान चरण
व्यक्ति होवेरे, होशे परम कल्याण ॥ वि० ॥ ५ ॥ विषयथी जेम जेम
होये विरामतारे, तेम तेम दोषनी हाण ॥ निर्मल गुण जे जे अंशे
थयारे, ते होय मोक्ष निदान ॥ वि० ॥ ६ ॥ तेणे डुकर कारज कळुं मानि-
येरे, तरुणपणे धरि धीर ॥ विषय सैन्या हणि जे निर्जय थयोरे, ते
जगमां वडवीर ॥ विषय० ॥ ७ ॥ धर्म शुक्ल शुभ तेहने परिणमेरे,

ત્રિય નયણે ન હણાય ॥ અંતર દ્રષ્ટિ ધરે શુદ્ધાત્મમારે, પરમાત્મ પદ
 પાય ॥ વિ૦ ॥ ૮ ॥ નમો નમો હું શુદ્ધ સંજમધરારે, શીલ ન ચૂક્યા
 જેહ ॥ હું શેવક હું નિશદિન તેહનોરે, પામ્યા પરમ પદ તેહ ॥ વિ૦ ॥
 રે જીવ અધિકું હું તુજ શું કહુંરે, चाहे जो शिव आरोग्य ॥ ઠંઠિ
 વિષય સેવી ઉદાસીનતારે, લહેશો નિજ ગુણ જોગ ॥ વિ૦ ॥ ૧૦ ॥
 વિણ વિષય કષાય હોવે નહીંરે, તેમ વલિ જાય પ્રમાદ ॥ વિરતી રતી
 આવે ચેતન ઘરેરે, થિર યોગે જાય વિષાદ ॥ વિ૦ ॥ ૧૧ ॥ વિષય મૂલ
 કહું સંસારનુંરે, તેહનું મમતારે મૂલ ॥ તેહનું મૂલ અજ્ઞાન ઝઢેદિનેરે,
 લહો શિવપદ અનુકૂલ ॥ વિ૦ ॥ ૧૨ ॥ ચતુર ન ચૂકો ચિત્તથી
 ચેતનારે, દરશ જ્ઞાન ઉપયોગ ॥ વીર્ય અનંત તે રમ્ય સરૂપમારે, ચરણ
 રમણ રસ જોગ ॥ વિ૦ ॥ ૧૩ ॥ અવ્યાબાધ અનંત સ્વતંતઢેરે, આત્મ
 અંગ અજંગ ॥ અમર અજર નિર્દૂધ નીકલ સદારે, જો લહો નિજ ગુણ
 રંગ ॥ વિ૦ ॥ ૧૪ ॥ સદ્ગુરુ સંગે રંગે નિત્ય રહીરે, કીજે શ્રુત અજ્યાસ ॥ વિષય
 રમણ તજિ આત્મ સ્વજાવમારે, કરો અનુજવ સુવિલાસ ॥ વિ૦ ॥
 ॥ ૧૫ ॥ કાલાદિક અતિચાર નીવારીનેરે, પરમ વિનય સન્માન ॥
 કરિ શ્રુત સદ્ગુરુ પાસે, શીખિયેરે, હોય શ્રુતજ્ઞાન સુધ્યાન ॥ વિ૦ ॥
 ॥ ૧૬ ॥ આત્મ અનાત્મ લક્ષી સહુ તત્ત્વનેરે, નય નિદેષ પ્રમાણ ॥
 મર્મત્તા નાસે જાસે સદ્જ શુદ્ધાત્મતારે, વિષય ગયે સુખ ઠાણ ॥
 ॥ ૧૭ ॥ ઉદાસીન સમ્યક્ સૃગાંકનીરે, સેવિ પુત્રી નરનાર ॥ વીર્ય
 અનંત અચલ શાશ્વત લહીરે, હોવે શિવ જરતાર ॥ વિ૦ ॥ ૧૮ ॥ મતીધર
 “ગીરધર” આગ્રહથી રચ્યોરે, સુખકર પદ પ્રબંધ ॥ “દાહોદ”
 નગરેજવિ હિત કારણેરે, સાધર્મીશું સંબંધ ॥ વિ૦ ॥ ૧૯ ॥ ઓગણીશ પાંસઠ
 શુદ્ધ પરિણામથીરે, સ્યાદવાદ નય સાર ॥ શ્રી જિન આગમ અરથ
 વિધારતારે, કીધો સાર ઝઘાર ॥ વિ૦ ॥ ૨૦ ॥ શુકલ પુનમ શ્રાવણ રવી દિન
 રચ્યોરે, વિષય વિષહર તંત્ર ॥ નવ ઢાલે નવ નિધિલહો રંગશુંરે, વિષનાશક
 મહામંત્ર ॥ વિ૦ ॥ “મનસુખ” શિવ સુખ હોશે શાશ્વતુંરે, તજજો વિષય
 વિકાર ॥ દર્શન જ્ઞાન ચરણ નિર્મલ કરીરે, જીવ લહો જયકાર ॥ વિ૦ ॥ ૨૧ ॥

॥ ॐ श्री वर्द्धमानाय नमः ॐ श्री परमगुरुभ्यो नमः ॥

॥ ॐ श्रीमान् मनसुखलाल हरिखाल कृत ॥

॥ ममत्व परिहार विषय ॥

॥ ढंदो, दोहा, चोपाई, ढाल विगेरे रागोमां ॥

(१) ॥ डुतविलंबित ढंद ॥

|| | S | | S | | S | S || | S | | S | | S | S

विमल आतम धर्म सुदायकं, अचल मोक्षसुखं शिव नायकं ॥ नमिय
आदिश्वरं शिव दायकं, सुख शुधातम जोगत दायकं ॥ १ ॥ सुखन आ-
तम धर्म विना कदा, अचल आतम ज्ञान सुसंपदा ॥ विण शुधातम
सुख न कोइ हे, थिर शुधातम तारक होइ हे ॥ २ ॥ हित न ज्ञान
विना दुःख आपदा, लहत ज्ञानि सदा निज संपदा ॥ दुःख न राग
विना जगमां कदा, ममत आतम ज्ञान न हे तदा ॥ ३ ॥ सधत
राग विरोध ममत्तथी, ममत ज्यां नहि राग तिहां नथी ॥ सधत
सुख शुधातम बोधथी, रहत एक अमंद प्रमोदथी ॥ ४ ॥ जजत
आत्म स्वजाव सुचेनथी, डुरित दोहगनो तस ज्ये नथी ॥ अकल
राग विना अग्रतंत्र ठे, सकल सिद्धि तणो वर मंत्र ठे ॥ ५ ॥ परम
पावन आतम जावमां, रहित राग नरा शिव दावमां ॥ सहित आत्म
सुधारस पावना, लहत केवल एक सुजावना ॥ ६ ॥ सुनय आत्म स्व-
जाव सदा लखे, विगत राग शुधातम ए चखे ॥ समय साधि लहो
निज संपदा, कुनय त्याग हरे जव आपदा ॥ ७ ॥ सुनय साधन से-
वत जे नरा, परम आतम पावन ते खरा ॥ उमग त्यागि रहे नहि
दुःखमां, सुमग सेवि रहे मनसुखमां ॥ ८ ॥

मंगल आत्म धर्म सदाई, ए विण पर परिणति दुःखदाई ॥ आत्म
ज्ञान विनु ममता आवे, जोर महामल मोहनुं फावे ॥ १ ॥ अविरति
नारि करे अति चाला, होय प्रमाद कषाय विशाला ॥ खिण खिण
जोग चपलता होवे, आत्म संपति आप न जोवे ॥ २ ॥ आत्म ज्ञाने
ममता नाशे, मोह मिथ्यात न आवे पासे । अविरति दासो दूरे नाशे,
तव न प्रमाद कषाय विकाशे ॥ ३ ॥ जोग सुथिरता पूरण आवे,
आत्म परमात्म पद पावे ॥ आत्म बोधे राग न होई, सुखियो जन्म जरा
जय खोई ॥ ४ ॥ राग विना कांई दुःख न दीसे, विगत राग सुखियो
निर्शदीशे ॥ ते कारण गुरु चरण हजूर, रहि लहिये आत्म गुण पूरे
॥ ५ ॥ प्रगटे निज संपति जरपूर, दिन दिन वधते सहज सनूर ॥
जूठ विकल्प व्यथा सहू खोई, निज गुण पळाव ज्ञाता होई ॥ ६ ॥
परगुण पळाव ममता त्यागी, निज द्रव्यादिकमां रहो जागी ॥
निज पद जूळी जे जव जमता, समता विण परवश दुःख खमता ॥ ७ ॥ आ-
त्म ज्ञाने समता आवे, आत्म ज्ञानी राम रमावे ॥ ते निज आत्म
संपति लीना, परमानंद रसे नित जीना ॥ ८ ॥ सहज सतंत अत्यंत-
नंदी, दरशन ज्ञान चरण रस कंदी ॥ ते न रहे परसंगे फंदी, निज
रमणे जस बुद्धि अमंदी ॥ ९ ॥ स्नेहनुं बंधन जेह उठेदे, ते पूर्णात्म
संपति वेदे ॥ आत्म बोध विणु नहि दुःख अंत, ज्ञानी नर लहे सूख
स्वतंत ॥ १० ॥ सकल दोष दुःख ज्ञाने नाशे, परम महोदय प्रगट
विलासे ॥ सुगुरु सदागम सेवो जावे, शिव कमला मनसुख घर
आवे ॥ ११ ॥

(३) ॥ द्रुतविलंबित बंद ॥

॥ १ ॥ स ॥ स ॥ स ॥ स ॥ स ॥ स ॥ स ॥ स ॥ स ॥ स ॥
 . स्तस्त्रिय द्रव्य सवे गुण पञ्जावा, शुक्ल शुरु खही निरमे दुष्टा ॥
 ममत जाय शुधातम ज्ञानथी, सुमति होय तिहां दुःख कोनथी ॥१॥

कुमत होय तिहां जव वास ठे, सुमत संग रहे न विनाश ठे ॥ ममत्व जावत आवत हे समं, ममत्व नाशत ईडियको दमं ॥ १ ॥ गति न चार करे ममता विना, शिव न कोइ लहे समता विना ॥ निफल ज्ञान क्रिया समता विना, अफल साधुपणो समता विना ॥ ३ ॥ तप न दे फल मोह विकारिने, सुमत सेव तुं एह विचारिने ॥ तिरथ शेवक जे ममता तजे, तिरथ शेवक ते समता जजे ॥ ४ ॥ दरश ज्ञान चरित्त सुतीर्थ ठे, अवर जेद अनेक विचित्र ठे ॥ ममत्व होवत त्यां व्रतको नहीं, ममत्व ज्यां नहि त्यां व्रत हे सहो ॥ ५ ॥ सुमत राखत श्रीजिन आणको, सुमत देवत हे निरवाणको ॥ सुमत आत्म ज्ञान विना नहीं, ममत्व नाशत कर्म रहे नहीं ॥ ६ ॥ लख न लक्षण ओरकुं संग्रहे, दरव लक्षण आप स्वयं ग्रहे ॥ अवर काज न साज न कोइ हे, निज सकारण कारज होइ हे ॥ ७ ॥ चरण होय न आत्म अज्ञानिने, चरण आवत निर्मम ज्ञानिने ॥ विमल ज्ञान तिहां नहि राग ठे, सुमत त्यां ममता नहि लाग ठे ॥ ८ ॥ ममत्व दोष अनंतनि माय ठे, विमल बोधधि दोष नसाय ठे ॥ तिष्ठण जेद विज्ञान सुबाणथी, हरिय मोह महादल तानथी ॥ ९ ॥ तजि प्रमाद सदा उपयोगमां, सजिय आत्म सुधारस जोगमां ॥ अचल जे थिर ध्यान सदा धरे, मनसुखे शिव सुंदरि ते वरे ॥

(४) ॥ ललित बंद ॥

सकल शास्त्रनो सार ए सही, सुनय सेविने आत्मता लही ॥ ममत्व त्यागिने जागिए सदा, परम आत्मनो लाज द्यो मुदा ॥ १ ॥ धरम ते खरो द्वीधिधे दया, जरम त्यागिने राखिए सया ॥ शुक्ल ध्यानमां प्याइ आत्मा, सकल आपणी पाइए रमा ॥ २ ॥ अचल योगेथी शुद्धता लहो, सहज जावनी शांतिमां रहो ॥ तजि प्रमादने लागिए सदा, विमल ध्यानमां एकता मुदा ॥ ३ ॥ जगत जीवथी वैर ना करो, सम स्वजावमां थीरता-धरो ॥ विमल मंत्र ए ज्ञान हुं सदा, सुथिर धारणा राखिए मुदा ॥ ४ ॥ सम सजावमां साध्य सिद्धि ठे, सम सजावमां सर्व रिद्धि ठे ॥

निषमता तजो राग द्वेषनी, विपति नाशशे बंध द्वेषनी ॥५॥ ममत त्या-
गथी आत्म सिद्धि ठे, गुण अनंतनो जोग निद्धि ठे ॥ ममत ना करे
आत्म शुद्ध तो, सुमति आदरे आत्म बुद्ध तो ॥६॥ विमल देवनी सार
प्रेरणा, सुमति प्रेरिखे शुद्ध हेरणा ॥ द्रग न चूकिये वीर्य राखिण,
अटल ध्यानमां शांति चाखिण ॥ ७ ॥ कटत मोह तो आत्म ध्या-
नी, झटक कर्मकुं ब्रह्म बाणथी ॥ पटक क्रोधकुं खांति पानसें, हृणि
मिथ्यातकुं ज्ञान जाणसें ॥ ८ ॥ पुरुष आपणी शुद्धता ग्रहे, सवि वि-
जावनो जोर ना रहे ॥ रिखवदेवनी हो कृपा सदा, मनसुखे लहो
आत्म संपदा ॥ ९ ॥

(५) ॥ राग चोपाई ॥

उत्तम नरजव लाहो लीजे, आतम अनुजव प्याला पीजे ॥ आल
पंपाल जंजाल निवारी, शुद्धातम पदमां मति धारी ॥ १ ॥ समय प्र-
माद न कीजे जाई, पुद्गल चिंता सर्व मिटाई ॥ सिद्ध समान शु-
द्धातम ध्यावो, परम महोदय पूरण पावो ॥ २ ॥ श्वेत दिगंबर मेरे
नांही, ए जर पर परिणति पर ठांही ॥ ते कारण मत जेद न कीजे,
ज्ञायक ज्ञान सुधारस लीजे ॥ ३ ॥ ज्ञाता दरशन निरमल कीजे,
ज्ञायक चरण रमण रस लीजे ॥ चेतन वीर्य अचल करि राखो, अं-
जर अमर अबाधित चाखो ॥४॥ निज गुण पझाव अखय अखूट, निज
धन सहज अनंत अतूट ॥ अजय निराकुल आतम ध्यावो, तजि ममत
दुःख पाप गमावो ॥ ५ ॥ वचन आलाप विकार निवारो, दुष्ट
विकल्प न मनमां धारो ॥ देह चपलता कांई न कीजे, सकल समय
अनुजव रस लीजे ॥ ६ ॥ वेद किताब पुराण न जाण्युं, सुमता संगे
मुज मन मान्युं ॥ व्याकरण ठंद किहां शीखीजे, मनसुख शिव
कमळां रस लीजे ॥ ७ ॥

(૬) ॥ અમિલ્લ ભંદ ॥

ચરણ કમલ કમલા વસે શ્રી જિન પાસને, તસુ આણાધર જેહ લહે શિવ વાસને ॥ આત્મ જ્ઞાને આત્મ લલે નિજ સંપદા, પ્રગટે સમ્યક બોધ મિટે સદુ આપદા ॥ ૧ ॥ નાશે અવિરતિ રોગ વિરતિ રતિ અતિ લહે, મીટે દૂષ્ટ પ્રમાદ જોગ થીરતા રહે ॥ પુદ્ગલસેં નહિ કામ આ-
રામ શુદ્ધાત્મમાં, સકલ સમય નિજ કાર્ય સધામ મહાત્મમાં ॥ ૨ ॥ તે કારણ નિજ શુદ્ધ સ્વજાવ સદા લલો, સકલ સમય પરમાદ તજી અમૃત ચલો ॥ પરપરિણતિ નિજ માની મિથ્યામતિ અતિ બની, આવી અ-
વિરતિ નારિ તે દુઃખ દેતી ઘણી ॥ ૩ ॥ રાગાદિક કષાય અનેક તે ઝપડ્યા, લલ ગતિ ઝ્રમણ પ્રતંત્ર શત્રુ સમ તે બન્યા ॥ સદ્ગુરુ વિણ જગ જીવ ન જાણે આત્મતા, કુગુરુ વશે જટકાય દુઃખ લહે અણગતા ॥ ૪ ॥ નય અનંતની યુક્તિ ન જાણે વાપના, કુગુરુનું ફાવ્યું જોર ઠગે વહી દોકના ॥
વિધિ હયમ જય વર્ણોત્સર્ગ અપવાદ છે, હજય મલી એ સાતનો આગમ વાદ છે ॥ ૫ ॥ તે નવિ સમજે બાલ મુંઝાયા નિત રહે, કરિ કરુણા ગુરુરાજ શુદ્ધાત્મતા કહે ॥ જાણિ શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપને મમતા પરિ-
હરો, સવિ દુઃખ દોષ ત્રિલાય સાસય સંપતિ વરો ॥ ૬ ॥ લલતાં આત્મ સ્વરૂપ આનંદ અનંત છે, સકલ દોષ દુઃખ નાશ સસૂલ સ્વતંત્ર છે ॥ દ્રવ્ય સકલના જાણિ વિશેષ સ્વજાવને, જેદ વિદ્યાને જેદિ યહો નિજ દાવને ॥ ૭ ॥ કર્તા અન્યનો નાહીં હોવે કોઈ કદા, જ્ઞાશ્વત દ્રવ્ય સ્વજાવ રહે છે થિર સદા ॥ શ્દ વિધિ નિશ્ચય લાયક સમ્યક પદ લહો, મનસુલ શિવ સદ્વાસ પરમ સૂલમાં રહો ॥ ૮ ॥

(૭) ॥ મંદાક્રાંતા ભંદ ॥

જ્ઞાનાનંદ મમત વિણ તું, એક અત્યંત ઠેક ॥ કર્તા જોક્તા પર દર-
બનો, તું નથી એ વિવેક ॥ વ્યાપે વ્યાપે સસસ દરવે, કોઈ વ્યાપે ન કે-
માં ॥ પ્રાણો પ્રાણે સવિ દરવ તો, જેહના તેહ તેમાં ॥ ૧ ॥ કૈત્રે આપે

रहत सरवे, अन्य क्षेत्रे न जावे, जोगादि तो निज निज सदा, आपणा आप पावे ॥ त्यागो मिथ्या जर्म परनो, शुद्ध वीवेक धारी, साची वाणी विमल जिननी, सेविये सिद्धिकारो ॥ १ ॥

(८) ॥ स्वधरा ठंड ॥

में तो जेव्या जिणंदा वर विमल सदा मुक्तिना हेतु जाणी, नित्ये ध्याने रमावुं सकल समयमां चित्त आनंद आणी ॥ रागं रोषं निवारी ममत परिहारी शुद्ध आनंद लीजे, जाणी सत्ता सतंती मनसुख सुखमां आपणां काज्ज कीजे ॥ १ ॥

(९) ॥ शालिनी ठंड ॥

ज्ञाने नाशे मोहनं जोर जारी, ध्याने आवे थीरता सिद्धिकारी ॥ माटे त्यागो पुद्गलोनो प्रसंग, तो ते पामो शुद्ध जावे सुरंग ॥ १ ॥

(१०) ॥ शार्दूलविक्रींफित ठंड ॥

हुं नित्ये अमलान ज्ञान रवि तुं, म्हारे न को आपदा । जे जे पुद्गलनी परीणति सवे, म्हारी न जाणुं कदा ॥ म्हारे काम नहीं कदा पर तणुं, म्हारे महा संपदा । जूढ्यो जेह स्वरूप शुद्ध अपनुं, मोहे मुझायो तदा ॥ १ ॥ को केनो नवि होय ड्रव्य कबहू, सत्ता सदा शाश्वती । जोगी आप सदा ससंपति तणो जोगेज जाणे ठती ॥ जूढ्या जर्म वशे रहे जन सदा, सेवी अनाणी गुरू । ना जूळे नर तेह जे विमल ठे, सेव्या सदा सद्गुरू ॥ २ ॥ सेवे जे समये शुधात्म सदा, पावे महानंदने । जाचे ना विषयो विकारं कबहू, ठोडे द्विधा बंधने ॥ सेवो श्री जिन वाणि उज्ज्वल महाआनंद दाई सदा एकांते नवि जोइए तव महा, जागे सुज्योती मुदा ॥ ३ ॥ संतोषे सुख ठे महान जगमां, ते तो सुज्ञाने मले । ईडोने पण सूख ए सम न ठे, एतो सकाले चले ॥ ज्ञाने ठे वर शांति साचि जिवने, शक्ती लखे आपणी । जागे जे परमाद ठोडि सममें, पामे रमा ते घणी ॥ ४ ॥

(११) ॥ वसंततिलका ढंद ॥

जे ठे विकल्प विधि ते सवि कर्म जाणो, ज्ञाता सदा थिर रहे
निज शुद्ध ध्याणो । त्यागी ममत्व न करे खिण राग रोषं, आपा लखे
शिव सदा सुख शांति पोषं ॥ १ ॥ कर्त्ता कह्यो जिव करे विविधे वि-
कल्प, तेथी तजो डुर सवे कुविकल्प जल्प ॥ हुं ए मने सकल ठे
बहु राग मूल. सारुं बुरू सुख डुखं नहि सानुकूल ॥ २ ॥ आत्मा
लखे निज सदा शुध रूप ज्यारे, संचे न कर्म दल ते कदि को प्रकारे
॥ तेथी जजो सुगुरुने श्रुतज्ञान आवे, ध्याई लहो निज जली निधि
सिद्धि थावे ॥ ३ ॥ संतोष तृप्ति सगुणे महानंद आपे, साचो शुधा-
त्म अनुजौ सवि बंध कापे ॥ सेवे नरो थिर थई श्रि जिनंद वाणी,
लावे तदा मनसुखे घर रिद्धि खाणी ॥ ४ ॥

(१२) ॥ मालिनी ढंद ॥

ममत तजि सुज्ञाने ध्याइए शुद्ध रूपं, सकल विपत्ति नाशे सेवता
आत्म जूपं ॥ विगत मद कषाया शुद्ध स्याद्वाद वाणी, सकल ज्रम
नशावे सेविष हेत आणी ॥ १ ॥ कुमत मद हटावे शुद्ध स्याद्वाद
जावे, पुरण अचल रिद्धी आत्मनी आत्म पावे ॥ पर परिणति त्यागो
आप आपे रमावे, सकल डुरित नाशे फेर संसार नावे ॥ २ ॥
जरम वश जुळीने पुद्गळे आप मानी, नवि लहि निज रिद्धी राग
रोषे अनाणी ॥ जमत जवदधोमां दूःख जोगे प्रतंत, समय निज न जाणे
जेद जाणे न तंत ॥ ३ ॥ मनुज जव लहोने शुद्ध स्याद्वाद जाणो, परिणति
समजावे सेविये शुक्ल ध्याणो । न रति अरति कीजे त्यागिए अन्य संग,
मनसुख शिव संगे होय सिद्धी सुरंग ॥ ४ ॥ हरत तिमिर मोहं
शुद्ध स्याद्वाद ज्ञानं, व्यय उतपति ध्रुवं द्रव्य सर्वे विनाणं ॥ सकल
दरव जिनं जे लखे शुद्ध ज्ञाने, ममत तस न होवे वर्त्तते शुक्ल

ध्याने ॥ ५ ॥ निज निज परिणामे ड्रव्य कर्ता सदाए, न करत पर
कामं जाणिप शुद्ध न्याये ॥ करिय ममत जूढ्यो काज ए ठे हमारुं,
विण लखि निज काजं सूख साचुं न धाखुं ॥ ६ ॥ सजर जर जख्यो
ठे ड्रव्य सर्वे प्रदेशे, सकल समय सत्ता कोइ केनी न खेसे ॥ अखय
अकल आत्मा शुद्ध निश्चे सदाए, विमल सुथिर जोतां मोहनो नाश
थाए ॥ ७ ॥ नवि फुरत असत्ता रोकशे कोण शक्ती, विपरितमति
त्यागो जागशे ज्ञान व्यक्तो ॥ बहिर जबळगे जे राखशे आत्म ड्रष्टी,
तब लग न लहे ते आत्म आनंद पूष्टी ॥ ८ ॥ सदरवधि अजेदे सर्व
वर्त्ते प्रजाये, न पर दरवमां ते जाय आवे कदाये ॥ इम लखि निज
सत्ता शुद्ध आनंद लीजे, मनसुख शिव संगे रंगमां अंग जीजे ॥ ९ ॥

(१३) ॥ शिखरणी ठंद ॥

समं ज्ञानादीमां निज पद ग्रहं हुं निरमलुं, कदा रागे रोषे पर
परिणतीमां नवि जळुं ॥ ठतो ज्ञाता हुं तो ममत पर ड्रव्ये किम करुं,
लही शिक्षा साची सुगुरु वचनोने न विसरुं ॥ १ ॥ तरे ते तो साधू
अप्रमत सजावे अनुसरे, जूढ्या ते जे मूढा परिणति पराई मन धरे ॥
कहुं बारे अंगे सुमुनि सगुणोमां थिर रहे, वसे धर्मे शुक्ले अहट
डुहटे तो नवि रहे ॥ २ ॥ उदासिन्ने चाले परम सम शेरी सरल ठे,
सदा जे ए मार्गे तस न जय होवे विमल ठे ॥ लहे साचो ज्ञाता
सुथिर मन जेनुं विनित ठे, रहे जे आणामां जव ज्रमणथो जे जिरुत
ठे ॥ ३ ॥ न सेवुं हिंसा हुं निज पर कदाए ड्रविधथी, सदा यत्ना
राखुं ड्रविध सवि प्राणोनि विधिथी ॥ दमादी धर्मोने सकल समये
हुं ड्रढ धरुं, रहुं शुद्धात्मां मनसुख सजावे शिव वरुं ॥ ४ ॥

(१४) ॥ हरिणी ठंद ॥

पर परिणती त्यागी आपे रहे समजावमां, जिव तब लगे बंधे
नाही कदापि विजावमां । जब लग करे रागं रोषं फसे पर जावमां,

जिव सुख दुःखं माने ठे ज्यां शुजाशुज जावमां ॥ १ ॥ जिव तव लग्गे संचे कर्म रहे नसजावमां, ममत तजिने ते माटे तुं जुळे म विजावमां गुण परजयो जे द्रव्योना नहीं परमां चले, सनिज निजमां व्यापे ठे ते कदापि नवी टले ॥ २ ॥ पर दरवमां जोगो नाहीं मिथ्यामति-मानि ले, निज दरवमां जोगो साचा सुजाण ते जाणिले ॥ चपल परमां श्याने थाळ निधी निज चूकिने, विकल्प तजो जव्यो सर्वे मिथ्यामति मूकिने ॥ ३ ॥ नरजव लह्यो ठे पुन्ये तो सदागम सेवजो, निज पर जुदा जावे जेदी अनूजवने जजो ॥ जिन समयमां जे जे जाख्युं यथार्थ पणे ग्रहो, मनसुख सुखे रिह्यो सिद्धी सदा शिवमां रह्यो ॥४

॥ ढाल (१) पहेली ॥ नव तत्त्व विकल्प अधिकार ॥

॥ जविजन सेवज्योरे ॥ ए देशी ॥

विकल्पधर संसारि जेरे, आस्रवधारी जीव । निर्विकल्प ज्ञानी तथा रे, सिद्ध अनंत सदीव ॥ १ ॥ तत्त्व विचारणारे, शुधनय सार विचार, जवदुःख वारणारे ॥ ए आंकणी ॥ जस विकल्प शक्ति नहींरे, ते जरु जाण अजीव । शुज विकल्पथी पुण ठेरे, अशुजथी पाप सदीव ॥ तत्त्व ॥ २ ॥ खिण खिण विकल्प जे करे रे, तेतो आस्रव चाल ॥ रोके विकल्प संवरीरे, बांधी आस्रवपाल ॥ तत्त्व ॥ ३ ॥ पुद्गल जोग इहा तजे रे, देश विकल्प विनाश ॥ शुद्धातम तृप्ती लहीरे, करे निर्जरा खास ॥ तत्त्व ॥ ४ ॥ विकल्प विधि द्रढ धारणारे, बंध कह्यो जिनराज ॥ अडविध बांधे कर्म ते रे, चार प्रकार अकाज ॥ तत्त्व ॥ ५ ॥ सर्व विकल्प विनाशथीरे, पूरण मोक्ष स्वरूप ॥ इम जाणी नव तत्त्वनेरे, जवि मूदो जव कूप ॥ तत्त्व ॥ ६ ॥

ढाल (१) बीजी ॥ नव तत्त्व कर्त्ता पद अधिकार ॥

॥ क्युं जाणुं क्युं बनी आवशे ॥ ए देशी ॥

शुजाशुज परिणामनो, कर्त्ता ममतावंत हो विनीत । ते संसारी जीव ठे, जाखे श्री जगवंत हो विनीत ॥ १ ॥ तत्त्व विचार सुधारसी, सेवो श्री जिन आण हो विनीत ॥ जव दुःख दोहगता टले, करतां तत्त्व प्रतीत होण । तत्त्व विचार सुधारसी ॥ ए आंकणी ॥ ज्ञानी ने वली सिद्ध ते, नहीं करम करतार होण । शुद्ध परिणामीकता तणा, सकल समय करतार होण ॥ तत्त्व ॥ २ ॥ होय अचेतन अव्य ते, नहि परना करतार होण । निज गुण पज्जवना कहा, सकल समय जरतार होण ॥ तत्त्व ॥ ३ ॥ शुज परिणामे पुण्यने, करे सुगुण नर कोय होण । अशुज करम पापी करे, मूढ पुरुष जे होय होण ॥ तत्त्व ॥ ४ ॥ शुजाशुज किरियारसी, कर्त्ता आस्रववंत होण । शुजाशुज तजतो सदा, संवरवंत महंत होण ॥ तत्त्व ॥ ५ ॥ पुद्गल जोग शहा तजी, निज गुण जोगे लोन होण । निश्चरणा करता कह्यो, आतम ज्ञाने पोन होण ॥ तत्त्व ॥ ६ ॥ पुद्गल परिणति ऊपरे, करे राग रस बंध होण । करता जावित कर्मनो, ते अज्ञानी अंध होण ॥ तत्त्व ॥ ७ ॥ पर परिणति रस त्यागिने, शुद्धातम उढ होय-होण । ममता त्यागी मूलथी, करे मोक्षपद सोय होण ॥ तत्त्व ॥ ८ ॥

॥ ढाल (३) त्रीजी ॥ नव तत्त्व जोक्ता पद अधिकार ॥

॥ प्रथम गोवाल तणे जवेजी ॥ ए देशी ॥

शुजाशुज परिणामनोजी, जोगी ते जगजीव । जोगी ज्ञानादिक तणाजो, ज्ञानी सिद्ध सदीव ॥ १ ॥ सुगुण नर धारो तत्त्व विचार, ए जिन शासन सार जविक जन धारो तत्त्व विचार ॥ ए आंकणी ॥ जोगदशा जरु अव्यमांजी, होय नहीं त्रिहुं काल ॥ विषय कषाय कुजोगतेंजी, बांधे पाप कराल ॥ सुगुण नर ॥ २ ॥ संजम दान दया-

दिमांजी, जोगे रागानंद ॥ पुण्यबंध तेथी करेजी, करुणा रसीयो संत ॥ सुगुण नर ॥ ३ ॥ मिथ्या अविरतिने वलीजी, ग्रहे अज्ञान कषाय । धरी प्रमादने जोगवेजी, पुद्गल जाव सदाय ॥ सुगुण ॥ ४ ॥ रागादिक युत जोगवेजी, योग क्रिया मन लाय । आस्रवधारी ते कळोजी, सूत्रे श्री जिनराय ॥ सुगुण ॥ ५ ॥ पर परिणति रस त्यागतोजी, मग्न शुधातम मांछ । निज गुण संवर जोगमांजी, शिवपद साधे उठांद् ॥ सुगुण ॥ ६ ॥ इंद्रिय जोग द्वा तजीजी, विलसे निज गुण जोग । तेह निर्जरावंत ठे जी, तजतो कार्य अयोग ॥ सुगुण ॥ ७ ॥ ममत करे पर ड्रव्यमांजी, जोगे राग विरोध । ड्रव्य बंधन ते तो करेजी, लहो न आतम बोध ॥ सुगुण ॥ ८ ॥ पर वस्तु ममता तजेजी, न करे राग विरोध । शुद्धातम अनुभव करेजी, मोक्ष होय अवरोध ॥ सुगुण ॥ ९ ॥ पुद्गल जोग तजी सवेजी, जोगे शुद्ध स्वभाव । धिर अनुभव अच्यासथीजो, प्रगट मोक्ष सझाव ॥ सुगुण ॥ १० ॥

ढाल (४) चोथी ॥ नव तत्त्व ग्राहकता अधिकार ॥

॥ श्री युगमंधर विनवुरे ॥ ५ राग ॥

तन धन आदि वस्तु बहु हो लाल, पर परिणति अनंत हो चेतनजी लाल । ममता जावे जे ग्रहे हो लाल, ते संसारी जंत हो जीवणजी लाल । श्री जिन वचन विचारिण हो लाल ॥ १ ॥ ए आंकणो ॥ शुद्ध रूप निज नवि लख्युं हो लाल, ठाणे राग विरोध हो चेतनजी लाल ॥ ग्राहक तेह विज्ञावनो हो लाल, मिथ्या मती जे अवोध हो जीवणजी लाल ॥ श्री जिन ॥ २ ॥ पुरण शुद्धता आत्मनी हो लाल, सहज अनंत प्रजाय ॥ हो चेतनजी लाल ॥ शुध परिणामीकता ग्रहे हो लाल, ज्ञानी सिद्ध सदाय हो जीवणजी लाल ॥ श्री ॥ ३ ॥ जर निज गुण पज्ञाव ग्रहे हो लाल, ग्रहे न अन्य स्वभाव हो चेतनजी लाल ॥ तेह अचेतन ड्रव्यनो हो लाल, शा-

श्रुत यह स्वभाव हो जीवणजी लाल ॥ श्री० ॥ ४ ॥ संजम दान
 दयादिके हो लाल, ग्रहतो शुभ परिणाम हो चेतनजी लाल ॥ पुण्यवंत
 ते जाणिए हो लाल, करतो उत्तम काम हो जीवणजी लाल ॥ श्री० ॥ ५ ॥
 विषय कषाय अशुद्धता हो लाल, ग्रहे मिथ्यात अनाण ॥ हो चेतनजी लाल
 पापी जीवनी परिणती हो लाल, आत्म स्वरूप अजाण हो जीव-
 णजी लाल ॥ श्री० ॥ ६ ॥ शुभाशुभ परिणामने हो लाल, ग्रहे ते आल-
 वंत हो चेतनजी लाल ॥ आत्म शुद्धता जे ग्रहे हो लाल, संवर-
 वंत महंत ॥ हो जीवणजी लाल ॥ श्री० ॥ ७ ॥ ईडि विषय रस
 नवि ग्रहे हो लाल, ग्रहे शुद्धातम जाव ॥ हो चेतनजी लाल ॥ वि-
 विध विज्ञाव बहावतो हो लाल, निर्जरवंत स्वभाव हो जीवणजी
 लाल ॥ श्री० ॥ ८ ॥ ग्राहक पर परजायनो हो लाल, रागी अनाणी
 जीव हो चेतनजी लाल ॥ मिथ्या अविरति आदिधी हो लाल ॥
 करतो बंध सदीव हो जीवणजी लाल ॥ श्री० ॥ ९ ॥ शुरू अखंड
 स्वभावनो हो लाल, ग्राहक पूर्ण प्रजाय हो चेतनजी लाल ॥
 शुद्धातम अनुभव करे हो लाल, लहे मोक्ष असहाय हो जीवणजी
 लाल ॥ श्री० ॥ १० ॥

॥ ढाल पांचमी (५) ॥ नव तत्त्व व्यापकता अधिकार ॥

॥ नमि नमि नमि नमि वीनवुं ॥ ए देशी ॥

व्यापे पर परिणती विषे, रागादिकमां जीव लालरे ॥ वलि मिथ्या
 अज्ञानमां, ठे संसारी सदीव लालरे ॥ पर पद व्यापकता तजो, लहि
 आत्म अधिकार लालरे ॥ पर पद ॥ १ ॥ ए आंकणी ॥ जे परमां
 व्यापे नहीं, गुण पञ्जवधी अजेद लालरे ॥ व्यापे निज निज पञ्जवे,
 ज्ञानी सिद्ध अखेद लालरे ॥ परपद ॥ २ ॥ वर्णादि पञ्जाव विषे, व्यापे
 पुद्गल दर्व लालरे ॥ धर्म अधर्म आकाश ते, अजीव प्रजाये सर्व लालरे
 ॥ परपद ॥ ३ ॥ व्यापे शुभ परिणाममां, पुण्यवंत जे होय लालरे ॥ व्या-

ये अशुभ परिणाममां, पापवंत ते जोय लाखरे ॥ परपद० ॥ ४ ॥ व्यापे राग विरोधमां, ते तो आस्रववंत लाखरे ॥ व्यापे शुद्ध स्वभावमां, संवर-
वंत महंत लाखरे ॥ परपद० ॥ ५ ॥ निज गुण जोगे व्यापतो, इच्छे नहीं परजोग लाखरे ॥ तेह निर्जरावंत ठे, दुविध दया थिर योग लाखरे ॥ परपद० ॥ ६ ॥ व्यापे पुद्गल परिणते, द्रढ मिथ्या अज्ञान लाखरे ॥
अत्रत प्रमाद कषायथी, बंध करे दुःख खाण लाखरे ॥ परपद० ॥ ७ ॥ निरमल निज गुण पज्जवे, व्यापे थइ थिर थोज लाखरे ॥ चले न शुद्ध स्वभावथी, मोक्ष अकंप अक्षोज लाखरे ॥ परपद० ॥ ८ ॥

॥ ढाल (६) ठठी ॥ नव तत्त्व रक्षकता अधिकार ॥

॥ जांजरिया मुनिवर ॥ ए राग ॥

वर्णादि रागादिनोरे, रक्षक ते जग जीव ॥ रक्षक शुद्ध स्वभाव-
नोरे, ज्ञानी सिद्ध सदीव ॥ सुन्यायी अप्पा कीजे तत्त्व विचार, जेम
लहिण जवपार सुन्यायी अप्पा कीजे तत्त्व विचार ॥ १ ॥ जे पर
गुण राखे नहींरे, जड धर्मादि अजीव ॥ रक्षक निज गुण पज्जवारे,
पुद्गल आदि सदीव ॥ सुन्यायी० ॥ २ ॥ रक्षक शुद्ध परिणामनोरे,
पुण्यवंत नर होय ॥ राखे अशुभ परिणाम जेरे, ते पापी सुख खोय ॥
॥ सुन्यायी० ॥ ३ ॥ राग द्वेष रक्षक सदारे, ते तो आस्रववंत ॥
रक्षक निज गुण शुद्धतारे, संवरवंत महंत ॥ सुन्यायी० ॥ ४ ॥ रक्षक
निज गुण जोगनोरे, चहे न ईद्रिय जोग ॥ धर्म शुक्ल करि निर्जरां,
रक्षक संजम योग ॥ सुन्यायी० ॥ ५ ॥ ममता पुद्गल आविनीरे,
राखे जर अज्ञान ॥ राग द्वेष राखे सदारे, साधे बंध विधान ॥
॥ सुन्यायी० ॥ ६ ॥ राखे निज गुण पज्जवारे, राखे न राग विरोध ॥
शुद्धातम अनुभव कोरे, लहे मोक्ष अविरोध ॥ सुन्यायी० ॥ ७ ॥

॥ ढाल (७) सातमी ॥ नव तत्त्व रक्षणता अधिकार ॥

॥ हवेरे राणी पदमावती ॥ ए राग ॥

वर्णादि रागादिमां, रमण करे जग जीव ॥ रम्य रमण शुद्धात्मां,

જ્ઞાની સિદ્ધ અતીવ ॥ વચનામૃત રસ સેવીય, સ્યાદ્વાદ સુખકાર,
 શુદ્ધ નયે જિનરાજનાં, દીલ માંહે ઉદાર ॥ વચનામૃત ॥ ૧ ॥ એ
 આંકણી ॥ રમણ સ્વજાવ ન જેહમાં, તત્ત્વ અજીવ કહાય ॥ રમે સદા
 શુજ જાવમાં, પુણ્ય કરિ સૂઝ પાય ॥ વચનામૃત ॥ ૨ ॥ અઢદશ
 સ્થાનક પાપમાં, રમે અશુજ પરિણામ ॥ પાપવંત તે જાણીય, દુઃખી
 મહા દુઃખધામ ॥ વચનામૃત ॥ ૩ ॥ મિથ્યા અવિરતિમાં રમે, ધરિ
 અજ્ઞાન કષાય ॥ જોગ ક્રિયા પરમાદમાં, રમતાં આસ્રવ આય ॥
 ॥ વચનામૃત ॥ ૪ ॥ રમણ તજી પરજાવનું, રમે શુદ્ધાતમ માંહ્ય ॥
 સંવરધારી તે કહ્યો, શિવપદ માંહી ઉઠાંહ્ય ॥ વચનામૃત ॥ ૫ ॥
 વિષય રમણ નવિ આદરે, નિજ રમણે સંતોષ ॥ કરે નિર્જરા કર્મની,
 લહે શુદ્ધતા પોષ ॥ વચનામૃત ॥ ૬ ॥ પુદ્ગલ પરિણતિમાં રમે,
 મિહ અવિરતિ અનાણ ॥ લહે ન આતમ શુદ્ધતા, બંધે કર્મ અમાન ॥
 ॥ વચનામૃત ॥ ૭ ॥ રમણ શુદ્ધાતમ જાવમાં, ધર્મશુકલ થીર હોય ॥
 અચલ અકંપ સદા રહે, મોદ્દ લહે નર સોય ॥ વચનામૃત ॥ ૮ ॥

ઢાલ આઠમી (૮) ॥ નવ તત્ત્વ દાન વિષે અધિકાર ॥

॥ આ સંસાર અસારે જીવતા આ ॥ એ દેશી ॥

જે નિજ પરને નિત દિયેરે, ઈંદ્રિ વિષયનું દાન ॥ તે સંસારી જીવ
 ઢેરે, આતમ તત્ત્વ અજાણરે પ્રાણી ધારો તત્ત્વ વિચાર ॥ એ સંસાર
 અસાર રે પ્રાણી ધારો ॥ ૧ ॥ એ આંકણી ॥ આતમ સંપતિ સુખ
 દિયેરે, જ્ઞાની સિદ્ધ સદાય ॥ દાતા પદ જેહમાં નહીંરે, તત્ત્વ અજીવ
 કહાયરે ॥ પ્રાણી ॥ ૨ ॥ દાયક શુજ પરિણામનોરે, નિજ પરને જે
 હોય ॥ પુણ્યવંત તે જાણિયેરે, ઉપચારે સુખી સોયરે ॥ પ્રાણી ॥ ૩ ॥
 દેત અશુજ પરિણામ જેરે, તે દુઃખદાય અજાણ ॥ તે પાપી જગ જીવ
 ઢેરે, શીલ સ્વજાવ અજાણરે ॥ પ્રાણી ॥ ૪ ॥ શુજાશુજ પરિણામથી
 રે, સુખ દુઃખનો દાતાર ॥ આસ્રવવંત તે જાણિયેરે, તે ન લહે જવપા-

ररे ॥ प्राणी० ॥ ५ ॥ तजि शुजाशुज कल्पनारे, दाता संवर जाव ॥
 रोके आस्रव आवनेरे, सद्जातम सद्जावरे ॥ प्राणी० ॥ ६ ॥ इंद्रिय
 जोग लिये नहीरे, नवि दे इंद्रिय जोग ॥ देत शुधातम जोग जेरे,
 निर्जरणा थिर योगरे ॥ प्राणी० ॥ ७ ॥ राग विरोध तणो सदारे,
 निज परने दातार ॥ बलि अज्ञान मिथ्यातनोरे, कर्मबंध करताररे
 ॥ प्राणी० ॥ ८ ॥ आतम संपत दान देरे, त्यागी ममता जाव ॥
 सकल समय स्व प्रजायनोरे, अनुजव मोक्ष स्वजावरे ॥ प्राणी० ॥ ९
 ढाल नवमी (९) नव तत्त्व लाज विषे अधिकार ॥

॥ कहे साहुणी सुण कन्यकारे धन्या० ॥ ९ देशी ॥

पुद्गल वस्तु लाज लेरे अप्पा, कर्मबंधनो तेम ॥ विषय कषाय
 कुलाज लेरे ॥ अप्पा ॥ संसारी जीव एम सुज्ञानीअप्पा सेवो सुतत्त्व
 विचार ॥ तजि मिथ्या उपचार सुमग सेवो दुष्ट प्रमाद निवार ॥ १ ॥
 ए आंकणी ॥ निज शक्ति व्यक्ति तणोरे ॥ अप्पा ॥ लेवे लाज सदाय ॥
 ज्ञानी ने बलि सिद्धजीरे ॥ अप्पा ॥ सकल समय सुखदाय ॥ सु-
 ज्ञानी० ॥ २ ॥ लेइ न जाणे लाजनेरे ॥ अप्पा ॥ तेह अचेतन दैव ॥
 लाज लीए शुज जावनोरे ॥ अप्पा ॥ पुण्यवंत तजि गर्व ॥ सुज्ञानी०
 ॥ ३ ॥ दुःख कषाय अज्ञाननोरे ॥ अप्पा ॥ मिष्ठ प्रमाद अ-
 पाय ॥ आदि लाज लीए सदारे ॥ अप्पा ॥ पापी जीव कहाय
 ॥ सुज्ञानी० ॥ ४ ॥ लाज शुजाशुजनो लीयेरे ॥ अप्पा ॥ अध्यवसाय
 असंख ॥ दुविध कर्मनी आयमारे ॥ अप्पा ॥ आस्रवधारी रंक
 ॥ सुज्ञानी० ॥ ५ ॥ आत्म शुद्धता लाज लेरे ॥ अप्पा ॥ रोके आस्रव
 आव ॥ तजि ममता निज संवरेरे ॥ अप्पा ॥ राखे शुद्ध स्वजाव
 ॥ सुज्ञानी० ॥ ६ ॥ इंद्रिय जोग त्यागी लीयेरे ॥ अप्पा ॥ निज गुण जोग
 सुलाज ॥ शुद्ध निजातम जोगतारे ॥ अप्पा ॥ कर्म निर्जरा लाज
 ॥ सुज्ञानी० ॥ ७ ॥ मिथ्या अज्ञान कषायनोरे ॥ अप्पा ॥ लाज

अविरति लेत ॥ बंधे आठे कर्मनेरे ॥ अप्पा ॥ जरु सम जेह अचेत
॥ सुझानी ॥ ७ ॥ ममता ठेदी मूलथीरे ॥ अप्पा ॥ राग छेष जरु
नाश ॥ लाज शुद्धातम जावनोरे ॥ अप्पा ॥ अनुजव मोक्ष विलास
॥ सुझानी ॥ ८ ॥

ढाल दशमी (१०) नव तत्त्व उपजोग विषे अधिकार ॥

॥ सहजानंदीरे आतमा ॥ ए देशी ॥

पुद्गल गुण उपजोगमां, वरते ममतारे वंत ॥ राग छेष विषये
रसी, ते संसारीरे जंत ॥ तत्त्वामृत रस अनुजवो, दुष्ट विजाव पला-
य । आतम-परमातम लहे, शिव संपति सुख पाय ॥ तत्त्वा० ॥ १ ॥
॥ ए आंकणी ॥ ज्ञानादिक उपजोगमां, ज्ञानी सिद्ध महंत ॥ निज
परिणति रस मग्नता । अक्षय काल अनंत ॥ तत्त्वा० ॥ २ ॥ जस उपजोग
शक्ति नहीं । ते जरु जाण अजीव ॥ शुभ परिणति उपजोगतो । पुण्यवंत
ते जीव ॥ तत्त्वा० ॥ ३ ॥ खिण खिण होय अशुजनो । पापीने उप-
जोग ॥ तेम होय आस्रववंतने । शुभाशुभ उपजोग ॥ तत्त्वा० ॥ ४ ॥
संवरवंत शुद्धात्ममां । करि निज गुण उपजोग ॥ पर परिणति रस
रोकिने । साधे संयम योग ॥ तत्त्वा० ॥ ५ ॥ शुध निज गुण उपजोगमां ।
करे निर्जरा शुद्ध ॥ तजि परगुण उपजोगने । संयम राखेरे बुद्ध
॥ तत्त्वा० ॥ ६ ॥ पुद्गल गुण उपजोगमां । रहे सदा लयलीन ॥ कर्म
बंध तेहिज करे । ज्ञान विना मति हीन ॥ तत्त्वा० ॥ ७ ॥ आतम
गुण उपजोगमां । अनुजववंत सदाय ॥ मुक्त होय अरु कर्मथी ।
परमातम पद पाय ॥ तत्त्वा० ॥ ८ ॥

ढाल अगीआरमी (११) नव तत्त्व वीर्य विषे अधिकार ॥

॥ रुषज जिनेश्वर प्रीतम माहरोरे ॥ ए देशी ॥

करण वीर्य फोरे जगजन सदावे । बाधक जावे बाल ॥ आतम
वीरज परमां फोरतारे । कर्मबंधनी चाल ॥ आत्म वीरज संजालो

परवदूरे । प्रगटे अन्वय सिद्धि ॥ चल वीरजे सवि ऊपाधि थईरे ।
थिर वीरजे होय सिद्धि ॥ १ ॥ ५॥ आंकणी ॥ तनु मन वच इन्द्रिय
विषय विषेरे । फोरे वीर्य सदाय ॥ तनु आदि चल पुद्गल दल विषे
रे । वीर्य चले दुःख पाय ॥ आत्म० ॥ २ ॥ फोरे वीर्य असंयम कार्य-
मांरे । ते संसारी जीव ॥ स्वगुण पञ्जवमां वीरज फोरवेरे । ज्ञानी सि-
द्ध सदीव ॥ आत्म० ॥ ३ ॥ निज पर करता थइ नवि फोरवेरे । वीर्य
रहित ते अजीव ॥ शुचयोगे फोरे वीरज सदारे ॥ पुण्यवंत ते जीव
॥ आत्म० ॥ ४ ॥ पाप कार्यमां अहनिश फोरवेरे । करण वीरज चित्त
चाह्य ॥ पापवंत जन तेहने जिन कहेरे । लखे न न्याय अन्याय
॥ आत्म० ॥ ५ ॥ शुचाशुच परिणामे फोरवेरे । करण वीरज धरि राग
॥ आत्मवधारी मंद ते जाणियरे । पुद्गल रंगे लाग ॥ आत्म० ॥ ६ ॥
संवरी संयम योगे फोरवेरे । लब्धि वीरज निज शुद्ध ॥ प्राण हृषे न-
हि दुविधे जीवनारे । रहे निज पद अविच्छेद ॥ आत्म० ॥ ७ ॥ निज
गुण योगे जोगे फोरवेरे । लब्धि वीरज मतिवंत ॥ चलमल पुद्गल
जोग इहा तजेरे । करे निर्जरा संत ॥ आत्म० ॥ ८ ॥ मिच्छ अविर-
ति प्रमाद कषायमांरे । तिम वलि जोगे जेह ॥ करण वीरज चल
करि फोरे नरा रे । बंध करे अरु तेह ॥ आत्म० ॥ ९ ॥ शुद्ध निज
गुण पञ्जव स्वतंतमांरे । अचल वीरज थिर योग ॥ पामे मोक्ष अकंप
सजावथीरे । लहे परम पद जोग ॥ आत्म० ॥ १० ॥ ढाल अगियार
मांहे नव तत्त्वनारे । दाख्या जाव उदार ॥ जाणी तजशे जेह विज्ञा-
वनेरे । सेवि उपादेय सार ॥ आत्म० ॥ ११ ॥ निज गुण पञ्जव थिर-
ता रमणमांरे । धरशे जे शुच ध्यान ॥ शिव संगे रंगे मनसुख रहेरे
लहेशे परम कल्याण ॥ आत्म० ॥ १२ ॥ संपूर्ण ॥

॥ मंदाक्रांता ठंद ॥

॥ बांध्या कर्मो ममत करिने देह पंचे प्रकारे ॥ ईडी पंचे मन वच
तनू बंध व्यक्ती विकारे ॥ आवे ते तो ममत सहिते एक काळे उदे

ते ॥ जाणे जीवो पुद्गल क्रिया काज कीधुं हमे ए ॥ १ ॥ माटे त्या-
 गो ममत मलने आत्मता शुद्ध जासे ॥ ठेदं जेदं पुद्गल विषे आत्म
 शांती प्रकाशे ॥ मिथ्या त्यागी अचल सुखमां शुद्ध आनंद लीजे ॥
 सिद्धी पामे निज पर लखी आत्म ध्याने रमीजे ॥ २ ॥ जोगे कीधुं
 ममत वशथी में कछुं मूढ माने ॥ जोगोने जे दुःख सुख सदा ठे मने
 एम जाणे ॥ आठे कर्मों तणि विधि सवी द्रव्य जावे विचारी ॥ सा-
 थे आवे उदय दुविधे जव्य लेजो विचारी ॥ ३ ॥ आपा आपे सकल
 समये आपमां आप मानो ॥ जे ठे जेना गुण परजयो तेहना त्यां व-
 खाणो ॥ साची सत्ता लखि समयमां शुद्ध आनंद लीजे ॥ त्यागी
 हिंसा स्वपर दुविधे धर्म शुक्ले रमीजे ॥ ४ ॥ धर्मों राखो स्व-
 पर जिवना जाव हाणी न कीजे ॥ प्राणो राखो चित धरि दया द्र-
 व्य हिंसा तजीजे ॥ राखे साची चटक चितमां संयमे काज सीधे ॥
 बूने ते तो धरि प्रमत्तता पुद्गली रंग लीधे ॥ ५ ॥ आ काळे ठे मदद
 सुतनी जव्यने शांति दाई ॥ माटे सेवो मन वच तने आत्ममां हेत
 लाई ॥ सेवो साचा समदरशि जे शुद्ध बोधाधिकारी ॥ वेगे पामो
 मनसुख सुखे आत्म संपत्ति जारी ॥ ६ ॥

॥ अमिह्व ठंद ॥

॥ जोगोथी जे थाय तेह कहे में कछुं । ममत ग्रही मिथ्यात शुद्ध
 पद वीसखुं ॥ जोगने जे जे थाय थयुं ते मुज प्रते । एम माने अज्ञानी
 ममत मिथ्या मते ॥ १ ॥ मन वच काय त्रियोग पुरवला बंध ठे ।
 क्रिया अनुक्रम उदय हुवे परतंत्र ठे ॥ जीवे बांध्यु ममत्व मोहनीय
 कर्मथी । समकाले ते उदय होय लहे जर्मथी ॥ २ ॥ जोग क्रियानुं
 काम कछुं में मानतो । ज्ञानादिक निज काजनो रहे अजाणतो ॥
 सुख स्वरूप शुद्धात्म लख्या विण दुःखि रह्यो । पुद्गलमां लखि सूख
 आठ करमे ग्रह्यो ॥ ३ ॥ अष्ट करम दल बंध अशुद्ध उपयोग जे ।

समकाले विपाक उदय होय जुगपदे ॥ समकाले दो विधयी उदय
पिठाणिये । तजि ममता अड कर्मनी शक्ति जानिए ॥ ४ ॥ पुद्गल
जरु चल पंठ सदा परतंत्र ठे । रहे न राख्या कोइ ग्रहे मतिअंध जे ॥
क्रिया क्लेश करि चाहे सुख पुद्गल विषे । कर्मबंध वश उपजे
चउगति दश दिशे ॥ ५ ॥ आत्म अफरसी किम फरसे पुद्गल प्रते ।
ममता वश पर मानी निज मिथ्या मते ॥ पर परिणति किरियानी
ममता परिहरो । सुख निधान शुद्धात्म अनूजव अनुसरो ॥ ६ ॥
पुद्गल अथिर असारने ममताथी ग्रहे । मिष्ठ अनाण कषाय अवि-
रति पण रहे ॥ वधे प्रमादज दोष अनंता एहथी । बांधे कर्म अनंत
सुख तेहने नथी ॥ ७ ॥ अध्यवसाय असंख्यनुं ममता मूल ठे । तेहनुं
मूल अज्ञान आत्म प्रतिकूल ठे ॥ जेदज्ञान लहि शुरू ममत्व नि-
वारिये । आत्मता लखि शुरू विमल मति धारिये ॥ ८ ॥ जड अचे-
तन चेतन आत्म स्वभाव ठे । चेतनताथी चिन्न सकल परभाव ठे ॥
उदासीनता धारी रागादि परिहरो । मोह अरि दल ठेदि कर्म अड
क्षय करो ॥ ९ ॥ ज्ञायकता ठे इति क्रिया शुरू आपणी । ज्ञेयारथ
परिणाम तजो जे पापणी ॥ दरशन ज्ञान चरित्त वीरज थिर जावमां ।
मनसुख शिव विश्राम लहे डड दावमां ॥ १० ॥

॥ आधा आम पधारो पूज्य अम घर वहेरण वेला ॥ ए राग ॥

ए हुं हुं ए एम अज्ञानी मिथ्या मतधर मानेजी ॥ में बीजाने
बीजे मुजने कखुं माने अजिमाने ॥ मोह निवारोजी ॥ लही शुरू
जेद विज्ञान निजातम तारोजी ॥ १ ॥ ए आंकणी ॥ हुं बीजानो
बीजो म्हारो करता एम निरधारीजी ॥ हुं तेह माटे ते मुज माटे डुरमति
एम निरधारी ॥ मोह ॥ २ ॥ म्हारूं कारज परथी होवे मुजथी परनुं
होवेजी ॥ धन कुटुंब देहादिक सर्वे मुजथी ठे एम जोवे ॥ मोह ॥
धन कुटुंब देहादिक पुद्गलने पोतानुं मानेजी ॥ हुं माता पिता पत्नी-

नो देहादिकनो जाणे ॥ मोहण ॥ ४ ॥ हुं तुं वर्णादिकमां एकज वर्णा-
दिक सहु मुजमांजी ॥ श्री जिन वचन लह्या विण मूरख सहतो
दूख अरुजमां ॥ मोहण ॥ ५ ॥ वस्तु सकल चउ जेदे जाणे जे
जेहना ते तेहनाजी ॥ कोशना परमां जाय न आवे शुरु न्याय लहो
एहना ॥ मोहण ॥ ६ ॥ डव्य क्षेत्रने काल जाव चउ वस्तुना वस्तु-
मांजी ॥ अनंत प्रजाय त्रिकाल एकमां डवे जेहना तेहमां ॥ मोहण ॥
॥ ७ ॥ प्रथम डव्य स्वजाव एह ठे होय त्रिकाल अखंडजी ॥
निज प्रदेश स्वसत्ता राखे अनंत प्रजाय प्रचंड ॥ मोहण ॥ ८ ॥
उपजे विणसे स्व स्वकाले गुण पज्जवनी व्यक्तीजी ॥ विषेशपणे
निज निज पज्जवनी जावे निज निज शक्ती ॥ मोहण ॥ ९ ॥ डव्या-
दिक ए चार सडव्ये अस्ति परनी नास्तिजी ॥ आठ पक्षना सात
सात एम जांगा अस्ति नास्ति ॥ मोहण ॥ १० ॥ निज निज चार
निक्षेप डव्यना होय अजेद स्वजावेजी ॥ डव्य गुण परजाय आपणा
ते किम परमां जावे ॥ मोहण ॥ ११ ॥ अनुचव ज्ञान प्रमाणे निजपर
जेदि स्व डव्ये रहियेजी ॥ ममता मारी समता भारी मनसुख शिव-
सुख लहिये ॥ मोहण ॥ १२ ॥

॥ हरिगीत ठंड ॥

शुरु आत्मता अज्ञानथी नर ममत करि पुद्गल तणुं । करि राग
रोष विमोह अतिशय कर्म बंधन करि घणुं ॥ दुःख ताप बहु संताप
सहतो उपजि चउदे राजमां । बहु जन्म मरण कलेश जोगे रहे न
निज सुख काजमां ॥ १ ॥ शुद्धात्म ज्ञाने ममत नाशे सहजं निज सं-
पत्ति लहे । सवि राग द्वेष विमोह नाशे कर्म दाय करि शिव रहे ॥ शुद्ध
ज्ञान त्रिणु पुद्गल क्रियाथी होय सुख इम जाणिने ॥ रस रोष किरि-
या मांदि करतो काज आपणुं मानिने ॥ २ ॥ करि में करावुं कछुं
तेणे ठीक करुं करावुं ते करे । हुं करिश पोते वलि कराविश तेह क-
रशे चिंत धरे ॥ मन वचन काय त्रियोग एना जेद सत्तावीशथी ॥

शुभ्र अशुभ्र कर्मथी जीव बंधे शांति निवृत्ति तस नथी ॥ ३ ॥ प्रथम
अंगे वीर जिनवर एम जाखे जाणिने । सुख पुरण अरथे आत्म स्थि-
रता सेविण सनमानिने ॥ अज्ञान विण नहि ममत परतुं ए विना न
मिथ्यात ठे । अविरति प्रमाद कषाय दोषो सर्वनो ए तात ठे ॥ ४ ॥
माटे खहि शुभ आत्म ज्ञानने दरश चरण विमल करो । तजि राग
दोष विमोह दूषण उदासिन समपद वरो ॥ अज्ञान विण नहि दुःख
जगमां ज्ञान विण सुख को नहीं । शुभ ज्ञान दरशन चरण सेवी पामिये
वर शिव मही ॥ ५ ॥ आदशांगनो सार एह ठे ममत तजिण वेगथी ।
मनसूख अमला शीवकमला खहे सहज सवेगथी ॥ ओगणीश पांसठ चैत्र
पूनम दोहदे मन रंगथी । स्वपर हितकर पर ममतहर रच्यो ठंद
उमंगथी ॥ ६ ॥

(संपूर्ण)

॥ ॐ परमगुरुभ्योनमः ॥

॥ श्री सूत्र तत्त्वार्थ सार विचारनी ढाखो लिख्यते ॥

॥ दोहरा ॥

ब्रह्माणी वंदी वदू । स्यादवाद शुचि बोध ॥ तत्त अधिगम सूत्रथी ।
निर्मल आत्म शोध ॥ १ ॥ वंदू वीर जिनेंजने । तीर्थपती जिनराज ॥
आत्म वीर्य अचल खहुं । सिद्धे वंडित काज ॥ २ ॥ गोयम गणधर
पद नमुं । आदशांग करतार ॥ तसु खब्धि सुपसायथी । खहुं परम श्रुत
सार ॥ ३ ॥

॥ ढाख (२) पेहेली ॥ प्राणी एकल जावना जाव ॥ ए राग ॥

सम्यक दर्शन ज्ञाननुरे । शुद्ध स्वभाव चरित ॥ मारग जाख्यो
मोहनोरे । आदरिये डढ चित्ते ॥ प्राणी आत्म शक्ति संजाल ।
मोहा भिनता वाररे ॥ प्राणी ॥ १ ॥ दर्शन ज्ञान चारित्र

ઠેરે । નિશ્ચય આત્મ અજેદ ॥ જેદ રત્નત્રયી સાધતારે । લહિયે મોહ
 અસ્ત્રેદરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૨ ॥ ૫ ત્રણ ગુણ નિરમલ કરોરે । ટાલિ સકલ
 અતિચાર ॥ ૫ ત્રણમાં એક ન્યૂનથીરે, કેમ લહિયે, જવપારે ॥ પ્રાણી૦
 ॥ ૩ ॥ જિન દેશિત સસ તત્ત્વનીરે, શ્રદ્ધા રુચી પ્રતિત ॥ નિર્મલ હોવે
 જેહનેરે, સમકિત કહિયે મિત્તરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૪ ॥ નય નિદેપ
 પ્રમાણથીરે, આઠ પદ્મ શુચિ બોધ ॥ હોવે, જીવાદિક તણોરે, યથા
 સૂત્ર અવિરોધરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૫ ॥ સમ સંવેગ નિરવેદ ઠેરે, આસ્તા અ-
 નુકંપા હોય ॥ શંકાદિ દૂષણ વિનારે, નિશંકાદિ અરુ જોયરે ॥ પ્રાણી૦
 ॥ ૬ ॥ નિસર્ગ ને અધિગમ થકીરે ॥ ચ્યાર ગતીમાં ધાર ॥ જવ્ય સ-
 ન્નિ સમકિત લહેરે, લહિ જિન શાસન સારે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૭ ॥ જીવા-
 જીવાસ્ત્રવ બંધ ઠેરે, સંવર નિર્જર મુક્ત ॥ ઉપયોગવંત તે જીવ ઠેરે,
 દ્વીવિધ ચેતના યુક્તરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૮ ॥ ધર્મ અધર્મ આકાશ ઠેરે, પુદ્-
 ગલને વલિ કાલ ॥ પંચ અજીવ ૫ જાણિયેરે, દ્રવ્ય અચેતન જાલોરે
 ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૯ ॥ કાલ વિના યત દ્રવ્યમારે, અસ્તિ દ્રવ્ય ઠે પંચ ॥
 કાલ દ્રવ્ય ઉપચારથીરે, એમ યતનો હોય સંચરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૧૦ ॥
 પર રમણે આસ્ત્રવ કહોરે, રાગાદિકની આય ॥ અષ્ટ કર્મદલ વર્ગણોરે,
 આત્મ સમૂહ જરાયરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૧૧ ॥ જેદ બેંતાલીશ તેહનારે, પંચ
 ઈંદ્રિ ચાર કષાય ॥ પંચ અત્રત ત્રણ જોગ ઠેરે, ક્રિયા પચ્ચીશ મિલાય
 રે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૧૨ ॥ પયઙ્ગ ઊંચ રસ પ્રદેશ ઠેરે, બંધના ચાર પ્રકાર ॥
 આત્મ બંધે કર્મથીરે, દ્રવ્ય જાવ વિધિ ધારે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૧૩ ॥ તજિ
 આસ્ત્રવ શુદ્ધાત્મમારે, ધિર ઉપયોગ સુરંગ ॥ સિદ્ધ સમો નિજ ધ્યાવ-
 તારે, પ્રગટે સંવર અંગરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૧૪ ॥ જેદ સત્તાવન્ન તેહનારે,
 પંચ સમિતિ ગુણિ ત્રીન ॥ પરિસહ બાવિશ જીતતારે, ક્ષાંત્યાદિ દશ
 ગુણ લીનરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૧૫ ॥ બાર જાવના જાવિયેરે, ચારિત્ર પંચ
 પ્રકાર ॥ સમ સંવર જે આદરેરે, તેહ તરે સંસારરે ॥ પ્રાણી૦ ॥ ૧૬ ॥ યત
 યત બાહ્ય અન્યંતરેરે, તપ તપિ નિર્જરા થાય ॥ આત્મ રમણે આત-

मारे, सहजानंद उपायरे ॥ प्राणी० ॥ १७ ॥ शुक्ल ध्यान धरि आतमारे,
 दाय करि अष्टे कर्म ॥ पूर्ण व्यक्ति स्व प्रजायनीरे, करि विलसे शिवश-
 र्मरे ॥ प्राणी० ॥ १८ ॥ सात तत्त्व एणि पेरे कह्यारे, नव ग्रंथांतर मांछ
 पुण्य पाप दोय वंधयीरे, कह्या विशेषे त्यांछारे ॥ प्राणी० ॥ १९ ॥ नय-
 आदिक कांड वर्णवुरे, संक्षेप तत्त्व विचार ॥ मनसुख सम्यक् दर्शयीरे,
 लहिये शिवपद साररे ॥ प्राणी० ॥ २० ॥

॥ दोहरा ॥

वस्तु अनंत धरम मयी । समकाले न कहाय ॥ नय वचने जो
 उच्चरे । तो कांड विरुद्ध न थाय ॥ १ ॥ पञ्चाव गौण दरव मूखे ।
 अव्यार्थिक ए जाण ॥ अव्य गौण पञ्चाव मूखे । पञ्चाव अर्थ वखाण ॥
 ॥ २ ॥ नैगम संग्रह व्यवहारने, रूजुसूत्र ए चार ॥ अव्यार्थिक नय
 जाणिए । धारो एह विचार ॥ ३ ॥ शब्द समजिरुढने । एवंचूत
 ए तीन ॥ पञ्चाव नय मन धारतां । पंडित होय प्रवीण ॥ ४ ॥

॥ ढाल (२) बीजी ॥ श्री सुपार्श्व जिन वंदिये ॥ ए राग ॥

सकल वस्तुने जाणीए । चार निक्षेप समेत ललना ॥ न्यास कह्या
 ए वस्तुना । अव्य प्रजाय अजेद ललना, तत्त्व अष्टि अढ राखीए ॥
 ॥ ए आंकणी ॥ १ ॥ नाम स्थापना अव्यने । जाव सहित होय च्यार
 ललना ॥ वस्तुना वस्तु विषे । शुरू निक्षेप विचार ललना ॥ तत्त्व० ॥
 ॥ २ ॥ उपचारे पण वस्तुना । दाख्याचार निक्षेप ललना ॥ सूत्रे विशेषे
 वर्णव्या । इहां दाख्युं संक्षेप ललना ॥ तत्त्व० ॥ ३ ॥ चार निक्षेपे वस्तुनो ।
 जिन्न जिन्न होय बोध ललना ॥ न्यास जे जेहना ते तेहमां । जाणो
 सदा अविरोध ललना ॥ तत्त्व० ॥ ४ ॥ नित्यानित्य वस्तु सवि ।
 तेम वलि एक अनेक ललना ॥ सत्य असत्य पणे सदा । वक्त अव-
 क्तव लेख ललना ॥ तत्त्व० ॥ ५ ॥ आठे पक्षे जाणीए । जिन्न जिन्न
 सप्तजंग ललना ॥ स्यादवाद एम जाणतां । लहिये समकित रंग

ललना ॥ तत्त्व ॥ ६ ॥ स्यादवाद परिणाममा । परिणमे वस्तु सदाय
 ललना ॥ आर्षे आप स्वरूपमा । वर्ते विण पर सहाय ललना ॥
 ॥ तत्त्व ॥ ७ ॥ दोय प्रकार प्रमाण ठे । प्रत्यक्ष परोक्ष ते जाण
 ललना ॥ प्रत्यक्ष दोय प्रकारनुं । सर्वने देश वखाण ललना ॥ तत्त्व ॥
 ॥ ८ ॥ केवल सर्व प्रत्यक्ष ठे । देश अवधि मननाण ललना ॥
 मति सुत परोक्ष वखाणीए ॥ प्रमेय मापे प्रमाण ललना ॥ तत्त्व ॥ ए
 बीजां चार प्रमाण ठे । प्रत्यक्ष अनुमान वचन ललना ॥ चोथुं उप-
 मान जाणीए । ए चउ धारो मज्ञ ललना ॥ तत्त्व ॥ १० ॥ सकल
 वस्तु प्रमेयने । जे मापे ते ज्ञान ललना ॥ ज्ञान प्रमाण हृदय धरो ।
 जेम नाशे दुर्ध्यान ललना ॥ तत्त्व ॥ ११ ॥ सकल तत्त्व निर्देशने ।
 वलि स्वामित्व विचार ललना ॥ साधन अधिकरण जाणीए । स्थिति
 विधान खट धार ललना ॥ तत्त्व ॥ १२ ॥ ए अनुयोगे आत्मनुं ।
 दर्शन निर्मल होय ललना ॥ थिरता आवे चरणमां । आत्म तत्त्व
 विलोय ललना ॥ तत्त्व ॥ १३ ॥ सत संख्या क्षेत्र फरसना । कालने
 अंतर जाण ललना ॥ जाव ने अल्पबहुत्वए । नव अनुयोगनो लाग
 ललना ॥ तत्त्व ॥ १४ ॥ चउदश मार्गणामां करो । सम्यक तत्त्व
 विचार ललना ॥ निर्मल सुतरस ऊपजे । लहिये दर्शन सार ललना
 ॥ तत्त्व ॥ १५ ॥ एम अनुयोगने अनुगमे । प्रगटे सम्यक बोध ललना ॥
 मनसुख शिवसंपति लहे । सहजातम अविरोध ललना ॥ तत्त्व ॥ १६ ॥

॥ दोहरा ॥

दर्शन पद वर्णन कखुं । हवे कहुं ज्ञान स्वरूप ॥ आत्म ज्ञान
 निर्मल लही । जवि भूदो जव कूप ॥ १ ॥

॥ ढाल (३) त्रीजी ॥ जविका सिरु चक्र पद बंदो ॥ ए राग ॥

पंच प्रकार ठे ज्ञाननारे । मति श्रुत अवधि सार ॥ मन पल्लव
 केवल जलुरे । सेवि लहो जव पाररे प्राणी वीर वचन चित्त धरिये ।

जवदधि वेगथी तरियेरे प्राणी० ॥ वीर० ॥ १ ॥ ए आंकषी ॥ ज्ञान
प्रमाण ठे सर्वनुरे । मापे सकल प्रमेय ॥ आप रहे निज रूपमारे ।
ज्ञानानंद अमेयरे ॥ प्राणी० ॥ २ ॥ पंच ईंद्रि एक मन वहेरे । जेद
अष्टाविश सार ॥ मन नयन विण चारनारे । व्यंजनावग्रह चाररे ॥
॥ प्राणी० ॥ ३ ॥ अथ्याः ईहा अवाय ठेरे । चोथो धारणा जेद ॥ पंच
ईंद्रि एक मन तणारे । चोविश जेद अखेदरे ॥ प्राणी० ॥ ४ ॥ बहु
अबहु बहुविधेरे । अबहुविधे जणाय ॥ क्षिप्र आक्षेपप्रणे लखेरे ।
निश्चित अनिश्चित लखायरे ॥ प्राणी० ॥ ५ ॥ युक्त अयुक्त पणे लखेरे ।
ध्रुव अध्रुव होय लक्ष ॥ बार अष्टाविशथी गुणोरे । तिसय ठत्तिश जेद
दहरे ॥ प्राणी० ॥ ६ ॥ उत्पात विनयकी कामिआरे । चोथी परि-
णामीआ बुद्धि ॥ त्रणशें चालीश जेद परे ॥ मतिना जाणो शुद्धिरे ॥
॥ प्राणी० ॥ ७ ॥ मति स्मृती संज्ञा कह्योरे । चिंता आजिनिबोधी ॥
पंच नाम मतिनां कहांरे । ते जाणो अविरोधिरे ॥ प्राणी० ॥ ८ ॥
अक्षर अनक्षर कह्योरे । सत्री असत्री दोय ॥ सम्यक मिथ्या सुत
तथारे । सादि अनादि होयरे ॥ प्राणी० ॥ ९ ॥ सपञ्जवसित कह्योरे ।
वलि अपञ्जवसित ॥ गमिक अगमिक जाणिएरे । अंग अंगबाह
मित्तरे ॥ प्राणी० ॥ १० ॥ चौद जेद एम श्रुतनारे । वलि ठे वीश
प्रकार ॥ पञ्जव अक्षर पद तथारे । चोथो संघात विचाररे ॥ प्राणी०
॥ ११ ॥ पञ्चवत्ती अनुयोग ठेरे । पाहुन पाहुन सत्त ॥ आठमो पाहुन
जाणिएरे । नवमो वस्थु पयत्तरे ॥ प्राणी० ॥ १२ ॥ पूर्व जेद दशमो
कह्योरे । वलि ए दशना समास ॥ मिश्रतां वीश जेदे हुवेरे । जाणो
सुत विलासरे ॥ प्राणी० ॥ १३ ॥ बार जेद बार अंगथीरे । ड्रव्य जाव
दोय जेद ॥ एम सुत जेद अनेक ठेरे । करो अन्यास उमेदरे ॥
॥ प्राणी० ॥ १४ ॥ खट विध अवधि ज्ञान ठेरे । प्रथम कह्यो अनु-
गामी ॥ अननुगामी बीजो कह्योरे । त्रीजो वर्तमान नामीरे ॥ प्राणी०
॥ १५ ॥ हेयमान चोथो कह्योरे । पंचम ठे प्रतिपाती ॥ आव्युं न

जावे उहि जेरे । ठणो अप्रतिपातीरे ॥ प्राणी० ॥ १६ ॥ जवप्रत्य
 नारक देवनेरे । तिर्य मनुज गूणप्रत्य ॥ जेद विशेष असंख्य ठेरे ।
 सूत्रे जाणो सत्यरे ॥ प्राणी० ॥ १७ ॥ ऋजु विपुल दोय जेदथीरे ।
 कहुं मनपळाव नाण ॥ केवल एक अजेद ठेरे । निर्मल जलहल
 जाणरे ॥ प्राणी० ॥ १८ ॥ ऋजुमतिथी विपुलमतीरे । विशुरू अ-
 पडिवायी. ॥ मनपळावथी उद्दिनारे । जाव सुणो अधिकाशे ॥ प्राणी०
 ॥ १९ ॥ द्रव्य क्षेत्र काल जावथीरे । अधिक तथा विशुरू ॥ मन-
 पळावथी ओहिनेरे । स्वामी जाणो बुरूरे ॥ प्राणी० ॥ २० ॥ मुनि
 अप्रमादीने हुवेरे । मनपळाव दोय सार ॥ चळ गति दयउपशम
 गुणेरे । उपजे ओहि उदाररे ॥ प्राणी० ॥ २१ ॥ सर्व एकावन्न जेद
 ठेरे । ज्ञानना चित्तमां धारो ॥ शुरू ज्ञान आराधतारे । लहिये जव-
 जल पारोरे ॥ प्राणी० ॥ २२ ॥ रूपी अरूपी विषय ठेरे ॥ मति श्रुत-
 ज्ञाननो जाणो ॥ असंख्य समयमां ए लखेरे । निज निज विषय
 प्रमाणेरे ॥ प्राणी० ॥ २३ ॥ रूपि विषय अवधि तणोरे । पुद्गलनो
 ए ज्ञाता ॥ मनपळाव संज्ञीतणारे । मन जाव जाणे विख्यातारे ॥
 प्राणी० ॥ २४ ॥ केवल रूपी अरूपिनारे । अनंतानंत प्रजाय ॥ एक
 समय त्रिहुंकासनारे । जाणे पुरण असहायरे ॥ प्राणी० ॥ २५ ॥
 विप्रयास पण जाणिएरे । कुमति कुसुत विजंग ॥ होय मिथ्याती
 जीवनेरे । समकिति ज्ञान सुचंगरे ॥ प्राणी० ॥ २६ ॥ एक समय एक
 जीवनेरे । मइ सुय ओहि मन होय मइ ॥ सुय ओहित्रिय कोझनेरे । मइ
 सुय मन त्रिय जोयरे ॥ प्राणी० ॥ २७ ॥ मति सुत दो होय कोझनेरे ॥
 कोझने केवल एक ॥ एक समय त्रिहुं कासनारे । जाणे जाव अशेखरे ॥
 ॥ प्राणी० ॥ २८ ॥ जाग अनंत ओहीथकीरे । विषय ठे मनपळावनो
 ॥ अनंत विषय केवल तणोरे । आनंद निज अनुभवनेरे ॥ प्राणी० ॥
 ॥ २९ ॥ ज्ञान अज्ञान केवल विनारे । दयउपशमथी सात ॥
 ठणस्थ जावे होयठेरे । केवल अव्याघातरे ॥ प्राणी० ॥ ३० ॥

નિર્મલ જ્ઞાન આરાધતાંરે । હોય સમાધિ સ્વતંત્ર ॥ મનસુખ શિવસંગે
સદારે । વિલસે સૂઝ અત્યંતરે ॥ પ્રાણી ૦ ॥ ૩૧ ॥

॥ દોહરા ॥

કહ્યો જ્ઞાન અધિકાર ૯ । કહું કહું જીવ સ્વજાવ ॥ લલો શુદ્ધ સ્વરૂ-
પ નિજ । નાશે જેમ વિજાવ ॥ ૧ ॥ દર્શ જ્ઞાનમયી ચેતના । ઉપયોગી
ગુણવંત ॥ કર્તા જોક્તા આદિ નિજ । ગૂણ અરૂપિ અનંત ॥ ૨ ॥ ચાર
પ્રાણયુત જીવતો । જીવે છે વિદ્યમાન ॥ આગે પણ એમ જીવશે । સ્વપર
વસ્તુનો જાણ ॥ ૩ ॥ ઇન્દ્રિય બલ આણપાન છે । ચોથો આયુ પ્રાણ ॥
છે સંસારી જીવને । ઉત્તર દશવિધ જાણ ॥ ૪ ॥ દર્શન જ્ઞાન ચારિ-
ત્રને । વીર્ય પ્રાણયુત ચાર ॥ જાવપ્રાણ ૯ સિદ્ધના । અમલ અચલ સુખ-
કાર ॥ ૫ ॥ આઠકર્મ આવરણથી । જમે ચતુર્ગતિ માંદ ॥ નિજ ગુણ
સર્વ મલિન હુવા । નિજ પદ શુદ્ધિ ન કાંચ ॥ ૬ ॥ પંચ જાવ સંસારીને ।
સ્વાયક પરિણામીક સિદ્ધ ॥ સ્વાયક પરિણામીક લલો । તે પામ્યો નવ
નિદ્ધ ॥ ૭ ॥

॥ ઢાલ (૪) ચોથો ॥ અમિદ્ધ ઠંદ ॥

દોય જાવ ઉપશમિક, પ્રથમ મિથ્યાતનો ॥ બીજો, ઉપશમ ચરણ,
મોહની જાતનો ॥ ક્ષાયિકસમકિત ક્ષાયિકચરણ તે જાણિયે ॥ કેવલ દ-
ર્શન જ્ઞાન ૯, ક્ષાયિક માનિ ૯ ॥ ૧ ॥ દાન લાજ ને જોગોપજોગ લલ્લિ
કહી ॥ અનંત વીરજ લલ્લિ, ૯ નવ ક્ષાયિક સહી ॥ કેવલ વિણ ચઢ
જ્ઞાનને, દર્શન ત્રીન છે ॥ ત્રિન અજ્ઞાન ને લલ્લિ, પંચે જિન્ન છે ॥ ૨ ॥
વેદકસમકિત ને વલ્લિ, ચરણ સરાગ છે ॥ સંજમાસંજમ મલિ અઠ-
દશનો લાગ છે ॥ ક્ષયઉપશમથી જીવના, જાવ અઢાર છે ॥ કર્મક્રય કરિ
ક્ષાયિક, વરવું સાર છે ॥ ૩ ॥ ચઢગતિ ચાર કષાય, લિંગત્રય જાણિયે ॥
મિથ્યાદર્શનને અજ્ઞાન પ્રમાણિયે ॥ અસંજમ અસિદ્ધત્વને લેટ લેટ્યા
કહી ॥ જેદ ઉદયના એકવીશ જાણો સહી ॥ જીવ જવ્ય અજવ્ય

પરિણામીક ત્રણ કહ્યા ॥ સૌ મલી ત્રેપન જેદ સૂત્રમાંથી લહ્યા ॥ ઠિવિધ
 કહ્યો ઉપયોગ જેદ તસ વાર છે ॥ જ્ઞાન અજ્ઞાન એ આઠ ને દર્શન
 ચાર છે ॥ ૫ ॥ જ્ઞાન પંચ અજ્ઞાન ત્રીન સાકાર છે ॥ ચઢ દર્શન સામા-
 ન્યથી નીરાકાર છે ॥ ઉપયોગવંત તે જીવ સંસારીને સિદ્ધ છે ॥ સંજ્ઞી અ-
 સંજ્ઞી જવવાસી ઠીવિધ છે ॥ ૬ ॥ થાવર ત્રસ સંસારી દોય પ્રકારના ॥
 પૃથ્વી આદિ પંચ તે થાવર ધારણા ॥ બી ત્રી ચઢ પંચેદિ ત્રસ વિચારિયે
 ॥ ઇંદ્રિ પંચને દોય પ્રકારે ધારિયે ॥ ૭ ॥ નિવૃત્તી ઉપકરણ તે દ્રવ્ય ઇંદ્રિ
 કહી ॥ લબ્ધિ ને ઉપયોગ તે જાવ ઇંદ્રિ સહી ॥ ફરસ વિષય છે આઠ પંચ
 રસના તણા ॥ ગ્રાણના દોય પ્રકાર પંચ દુર્ગના જણ્યા ॥ ૮ ॥ સંચિત
 અચિત ને મિશ્રશબ્દ ત્રય શ્રોતના ॥ વિષય ત્રેવિશ પ્રકાર તજો થઈ શુદ્ધ-
 મના ॥ સુતગોચર જે વિષય તે મનનો જાણિયે ॥ વિષય રાગ તજી કર્મ-
 ની સત્તા જાણિયે ॥ ૯ ॥ થાવર પંચને એકજ ફરસ ઇંદ્રિ કહી ॥ વિ તિ
 ચઢ પંચેદિ એક એક વધતી લહી ॥ પુદ્ગલ વિણ નહીં જેદ સિદ્ધ શુદ્ધ
 જીવમાં ॥ સહજાનંદ સ્વતંત્ર તે વિલસે શીવમાં ॥ ૧૦ ॥ કર્મયોગ કોઈ
 જીવને, વિગ્રહગતિ કહી ॥ શુદ્ધ જીવ હોય સિદ્ધ તે અવિગ્રહ ગતિ લાઈ ॥
 જીવ પરમાણુનું સમ શ્રેણીમાં ગમન છે ॥ પુદ્ગલ યોગે જીવનું ચઢગતિ
 પ્રમણ છે ॥ ૧૧ ॥ ગત્યાંતર જાતાં કોઈ વિગ્રહગતિ કરે ॥ વીજે ત્રીજે
 ચોથે સમયે ઓહેરે ॥ એક દો ત્રિવિગ્રહથી ચોથા સમયમાં ॥ નૌતન ધરે
 પ્રજાય કરમ કૃત્ય ઉદયમાં ॥ ૧૨ ॥ અવિગ્રહિ અનાહારી એકજ
 સમયનો ॥ વિગ્રહવંત અનાહારી બે ત્રણ સમયનો ॥ સમૂર્ઠિમ ગર્જજ ઉત-
 પાતકી ત્રીન એ ॥ જન્મ કહ્યા એમ ઝિન્ન ઝિન્ન જગજીવને ॥ ૧૩ ॥ દેવ નર-
 કને જન્મ સદા ઉતપાતથી ॥ મનુષ્ય તિર્યચને ગર્જ સમૂર્ઠિમ જાતથી ॥
 ઔદજ પોતજ જરાયુજ ત્રણ જાતના ॥ એ વિધ ગર્જ પ્રકાર જૂઝ જૂઝ જા-
 તના ॥ ૧૪ ॥ નવ પ્રકારની યોનિ કહી તે જાણિયે ॥ સચિત અચિતને શીત
 ઉષ્ણ પરમાણિયે ॥ સંવૃત ને વિવૃત એ છટ વિધ ધારીયે ॥ સચિત અ-

चित मिश्र सप्तमी विचारीए ॥ १५ ॥ उष्ण शीत मिश्रनी आठमी जाणीए ॥ संवृत विवृत मिश्र ए नवमी मानीए ॥ चुलसी लाख-विशेष जीव योनी कही ॥ तजिए ममता सर्व विमल शक्ति ग्रही ॥ १६ ॥ उदारिक वैक्रिय आहारक तेजस तथा ॥ पंचसुं कर्मण नाम शरिर होये यथा ॥ एक एकथी सूक्ष्म अनुक्रमे जाणीये ॥ अनंतानंत प्रदेशी कर्मण मानीये ॥ १७ ॥ तेथी अनंतमे जाग प्रदेश तेजस कहुं । तेथी अनंतमे जाग आहारक तनु लहुं ॥ आगे ओठा ओठा प्रदेश ठे थूलमां । जेम सूक्ष्म तेम अधिक प्रदेशी मूलमां ॥ १८ ॥ तेजस कर्मण दोय ए अप्रतिधातीने । वज्रादिक नवि रोके ए दोय जातीने ॥ ए न करे प्रतिधात जगतमां कोईने । तत्त्व विचारो सार सिद्धांतमां जोईने ॥ १९ ॥ कर्मण तेजस जीव संबंध अनादिनो । नव नव ग्रंहेणे होये संबंध तेसादिनो ॥ एक समय कोइ जीवने चारे देह ठे । उदारिक वैक्रिय तेजस कम्म एह ठे ॥ २० ॥ आहार उदारिक तेजस कर्मण पण कदा । बाकी सर्व संसारी ती शरिरी सदा । विग्रहगतिमां तेजस कर्मण जाणिये । नित्य निगोदमां तोन्न शरीर प्रमाणिये ॥ २१ ॥ तेजस कर्मण दोय ते निरूपजोग ठे । उदारिक वैक्रिय आहारकथी जोग ठे ॥ गर्ज समूर्तिमने मूल तीनज देह ठे । उदारिक तेजस कर्मण जाणो एह ठे ॥ २२ ॥ उत्पातिकने वैक्रिय आदिक त्रण कहां ॥ लब्धिवंत अधिके वैक्रिय आहारक लह्यां ॥ तेजस लब्धिवंत करे तेजस कदा । एक मुहुरत स्थिति आहारक अधिकी नहि कदा ॥ २३ ॥ चौद पुरबंधर आहारक शक्ति लही करी । आहारक करतो आवे प्रमाद गुणें फरी ॥ अव्याघातने शुच विशुध आहारक कहुं । चूकि उंचेथी ठठमं गुणंठाणु लहुं ॥ २४ ॥ समूर्तिमने नारक सवि नपुंसक कहां । स्त्री पुरुष दोय वेद देव माहे लह्यां ॥ गर्जज मनुष्यने तिर्यचने त्रण वेद ठे । सिद्ध जीव निरवेद अचल निरजेद ठे ॥ २५ ॥ असंख्य वर्ष जे आयु युगलियादिकमां । निरूपक्रम ठे आयु नरकने

देवमां । सोपक्रम पण आयु चरम तनुनुं मुण्युं ॥ निरूपक्रम विशेष
पंथांतरथी मुण्युं ॥ २६ ॥ चरम शरिरीनुं आयु दुविषथी जाणीय ।
प्राये निरूपक्रम सूत्रथी मानीये ॥ त्यागी सकल विजाव निरायु पद
खहो । मनसुख विमल स्वजाव सहि शिवघर रहो ॥ २७ ॥

॥ दोहरा ॥

पंच जाव आदि तणुं, वर्णन कीधुं सार । नरकादिक कलु वर्णवुं,
स्थानक आदि विचार ॥ १ ॥

॥ ढाल (५) पांचमी ॥ वीर जिनेश्वर वदन वचन आबर जवि
प्राणी ॥ ए राग ॥

रत्न शर्करा बालुप्रजा पंक धुम्र जेह, ठठी तमःप्रजा कही तम-
तमः सप्त रह ॥ सप्त गोत पुढवीय नाम धम्मा वंशा शेखा ठे, अंजना
अरीष्टा तथा मधा भाववई ए ॥ १ ॥ अनुक्रमे नाम ए सात नरक
जीव वास तिहां ठे, कम्वां फल ठे पापनां परवश दुःख सहे ठे ॥
रत्नप्रजादि सात ए अधो अधो जागे, तीन वल्लयथी वींटी पहेखो
घनोदधि लागे ॥ २ ॥ घनवात वल्लय बिजो त्रिजो तनुवात वल्लय ठे । चो-
थो आधार आकाश आकाशने अवर नहीं ठे ॥ एक लाख पंशीहजार
जोयण रत्नप्रजा नामे । त्रण जाग तेहना करो प्रीजा जागने ठामे
॥ ३ ॥ जोयण सोल हजारनो ते उपर खर जाग । चित्रा वज्रा वैकूर्य
आदि सोल पृथ्वी लाग ॥ सहस्र सहस्र जोयण कही नीचे उपरनी
ढाखो । मध्यनी चौदे पुढवीमां देव निवास निहाखो ॥ ४ ॥ किन्नर
किंपुरुष महोरग गंधर्व यक्ष । जूत व्यंतर देव रहे ठे तिहां पिशाच
संयुत ॥ नाग विद्युत सुपर्ण ठे अग्नि वायुकुमार । स्तनित उदधि
द्विप दीग ए नव जाती धार ॥ ५ ॥ जुवनवासी नव एहनां निवा-
सनां स्थान । खरजाग नीचे मध्यखो सहस्र चोराशी मान ॥ जोयणनो पंक
जाग ठे असुर राक्षस वास । पंक जाग हेठे कळो पंशीहजारनो खास ॥ ६ ॥

अबहुल जोयणनो कह्यो तिहां नारकी जाणो । नीचे राज एक अंतरे
 बीजी शर्करा मानो ॥ एक एक राजने अंतरे सातमी क्रमे जाणो ।
 तमतमः प्रजा कह्यो महादुःख ठाणो ॥ ७ ॥ नरकावास लक्ष त्रीश ठे
 रत्नप्रजा मांहे । लाख पच्चीश निवास कह्या शर्करा मांहे ॥ पंदर लाख
 वालुप्रजा दश पंकमां धारो । धुम्रप्रजा त्रण लाख ठे नेरझ्या विचारो ॥
 ॥ ८ ॥ पंच ओठा लख वास ठे तमः प्रजानी मांहे । पंच वास सतमी
 विषे तमतमः ज्यां हे ॥ साते नरकना वास कह्या ठे लक्ष चोराशी ।
 नारकी जीव वसे तिहां जोगवे दुःख राशी ॥ ९ ॥ अशुच लेख्याना
 स्वामि तथा अशुच परिणामी । देह विक्रिया अशुच वली अशुचना
 स्वामी ॥ खेत्र तनु मन वेदना परमाधामी कृत्य । अन्योअन्य उदी-
 रतां पूरव फल अकृत्य ॥ १० ॥ पंच प्रकारनी वेदना मुखे तिहां
 जाखी । पण ठे विविध प्रकारनी ग्रंथोमां साखी ॥ पहेलीथी त्रीजी
 लगे परमाधामी जाए । चार पांच ठ सातमी परमाधामी न जाए ॥ ११ ॥
 एक तीन सत दश कहुं सत्तर बावीश । तेत्रीशसांगरनुं कहुं आयु
 जगदीश ॥ अनुक्रमे उत्कृष्ट आयु ठे सातमी लगे जाणो । दश सहस्र
 एक सागर तीन सागर मानो ॥ १२ ॥ सात सागर दश सागर सागर
 सत्तर प्रमाण । बावीश सागर सातमे जघन्य आयु जाण ॥ अनुक्रमे
 साते नरकनुं जघन्य आयु दाख्युं । जेणे जिन वचन न आदस्यां तेणे
 ए फल चाख्युं ॥ १३ ॥ पहेलेथी सातमी लगे दुःख अधिक अधिक ठे,
 असंझी जीव प्रथम लगे सरिससर्प बीजे ॥ पक्षि पहेलेथी त्रीत्रिमां
 चोथि लग सिंद् जाय । विषधर सर्प पंचमी लगे ठठि लगे स्त्री जाय
 ॥ १४ ॥ मनुष्य मत्स्य सातमी लगे एह रीत सदाय । नारकी मरि,
 नवि नरकमां नवि देवमां जाय ॥ जैन धर्म जेणे आदखो तेने दुरगती
 नाहीं । शुद्धातमता जावतो मनसुख शिव मांही ॥ १५ ॥

॥ દોદરા ॥

કહ્યો નરક અધિકાર એ, હવે કહું કોત્ર વિચાર । શુદ્ધ સ્વજાવે આ-
તમા, ધ્યાતાં જવજલ પાર ॥ ૧ ॥

॥ ઢાલ (૬) ઢઠી ॥ નગરિ મહાણ કુંમમાં વસેરે ॥ એ રાગ ॥

જંબુ આદિક દ્વીપ છે રે લાલા સમૂદ્ર લવણાદિક । શુન
નામે તે જાણિયે રેલાલા એક એકથી ઠીકરે લાલા એક એકથી
ઠીક ॥ ૧ ॥ એક એકથી ડુગૂણા કલા રે લાલા વલિયાકારે
જાણ । સમુદ્રે વીંઘ્યો દ્વીપ છે રે લાલા દ્વિપે સમૂદ્ર વલાણ
રે લાલા ॥ દ્વીપે ॥ ૨ ॥ જંબૂથી વમણો કહ્યો રે લાલા લવણસમૂદ્ર
વિચાર । લવણથી દૂળો ધાતકી રે લાલા ડુગૂણ કાલોદધિ ધાર રે
લાલા ॥ ડુગૂણ ॥ ૩ ॥ પુષ્કર વમણો તેહથી રે લાલા ડુગૂણ અ-
નુક્રમે જાણ । સ્વયંજૂરમણ લગે ગણોરે લાલા ડુગૂણ ડુગૂણનું માન
રે લાલા ॥ ડુગૂણ ॥ ૪ ॥ મધ્યે જંબૂદ્વીપ છે રે લાલા લવણે વીંઘ્યો
તેહ । લવણને વીંઘ્યો ધાતકી રે લાલા કાલોદધિ એ તેહ રે લાલા
॥ કાલો ॥ ૫ ॥ તે વીંઘ્યો પુષ્કરારથે રે લાલા તેણે પુષ્કર સમૂદ્ર ।
સ્વયંજૂરમણ લગે રે લાલા દ્વીપ અસંખ્ય સમૂદ્ર રે લાલા ॥ દ્વીપ ॥
॥ ૬ ॥ જંબુ મધ્યે મેરુ છે રે લાલા તનમાં નાઝી જેમ । જંબુ ગોલા-
કાર છે રે લાલા લાલ જોયનનો એમ રે લાલા ॥ લાલ ॥ ૭ ॥ લંબો
ચોડો લાલ છે રે લાલા પરધિ જોયણ ત્રણ લાલ । સોલ હજાર છે
ઊપરે રે લાલા બશો સત્તાવીશ ત્રાલ રે લાલા ॥ બશો ॥ ૮ ॥ યોજન
પટલા જાણીયે રે લાલા ત્રણ કોશ ઊપર જાણ । એકશો સત્તાવીશ
ધનુષને રે લાલા સાઢાતેર અંગુલ માન રે લાલા ॥ સાઢાતેર ॥ ૯ ॥
તેથી કાંઈ અધિક છે રે લાલા જંબૂ પરધી એહ । બે હજાર કોશનું કહ્યું
રે લાલા જોયન માનો તેહ રે લાલા ॥ જોયન ॥ ૧૦ ॥ સાત લેત્ર
જંબૂ વિષે રે લાલા જરત દેમવંત જાણ । હરિવિદેહ રમ્યક તથા રે

લાલા હૈરણ્યવંત સ્વટ માન' રે લાલા ॥ હૈરણ્ય ॥ ૧૧ ॥ પેરાવત ઢે
સાતમો રે લાલા જેહથી થાય વિજાગ । તેવા સ્વટ પર્વત કહ્યા રે
લાલા તે સુણજો ધરી લાગ રે લાલા ॥ તે ॥ ૧૨ ॥ હીમવાન પહેલો
કહ્યો રે લાલા ડુતીય મહાહીમવાન । નિષધ ત્રીજો જાણીય' રે લાલા
ચોથો નીલ વલાણ રે લાલા ॥ ચોથો ॥ ૧૩ ॥ રુક્મી પર્વત પંચમો
ર લાલા ઢઠો શિખરી જોય । ય સ્વટ પર્વતથી સર્વિ રે લાલા કેત્ર
વિજાગજ હોય રે લાલા ॥ કેત્ર ॥ ૧૪ ॥ ઝરત-હેમવંત વીચે રે લાલા ઢે
પર્વત હોમવાન । યમ દો દો સેત્રો વીચે રે લાલા યક યક પર્વત
જાણ રે લાલા ॥ યક ॥ ૧૫ ॥ સુવર્ણમય' હીમવાન ઠે રે લાલા
રજત મહાહીમવાન । તપત હીમ સમ નિષધ ઢે રે લાલા નીલ મ-
યુર સમ જાણ રે લાલા ॥ નીલ ॥ ૧૬ ॥ રુક્મી' કૃપામય કહ્યો' રે
લાલા શિખરી સોના વર્ણ । ય સ્વટ પર્વત જાણીય' રે લાલા ચિન્ન' ચિન્ને
નૂ વર્ણ રે લાલા ॥ ચિન્ન ॥ ૧૭ ॥ નીચે ઉપર તેહનો રે લાલા દાં-
રુયો સમ વિસ્તાર । તે ઉપર સ્વટ ડહ કહ્યા' રે લાલા નામ કહું તસ
સાર રે લાલા ॥ નામ ॥ ૧૮ ॥ પદ્મ તથા મહાપદ્મ ઢે રે લાલા તી-
ગંચ કૈશરિ નામ । મહાપુંરિક તીમ' જાણીય' રે લાલા પુંડરિક સ્વ-
ટ નામ રે લાલા ॥ પુંડરિક ॥ ૧૯ ॥ સહસ્ર જોયણ પદ્મડહ ઢે રે
લાલા પૂરવ પશ્ચિમ લંબ । અરધો ઉત્તર દક્ષિણે રે લાલા ચોમો દી-
શે રમ્ય રે લાલા ॥ ચોમો ॥ ૨૦ ॥ દશ જોજન ઝંડો કહ્યો રે લાલા
પદ્મ જોયનનું હોય । રત્નમયી તે જાણજો રે લાલા શ્રીદેવિ રહે સોય
રે લાલા ॥ શ્રી ॥ ૨૧ ॥ ડુગુણ ડુગુણ ઢે તેહથી રે લાલા મહાપદ્મ
ડહપદ્મ । અનુક્રમે' યહ પ્રમાણથી રે લાલા તીગંચ લગે ડહપદ્મ રે
લાલા ॥ તીગંચ ॥ ૨૨ ॥ પદ્મડહ અને પદ્મથી રે લાલા ડુગુણ મહાપદ્મ
ડહપદ્મ । તીગંચપદ્મ તેથી ડુગો રે લાલા ય સમ-કૈશરીપદ્મ રે લાલા
॥ ય ॥ ૨૩ ॥ કૈશરિથી અર્ધો કહ્યો રે લાલા મહાપુંડરીક ડહપદ્મ । તેથી

અર્ધો જાણીય રે લાલા પુંડરિકદ્રહ અને પદ્મ રે લાલા ॥ પુંડરિક ० ॥ ૨૪ ॥
 ત્રીન પદેલા ત્રીન પાઠવારે લાલા દ્રહ અને પદ્મ સમાન ॥ ચઢતા
 ઉતરતા માપથીરે લાલા તત્ત્વાર્થે ઢે વલાણ રે લાલા ॥ તત્ત્વાર્થે ० ॥ ૨૫ ॥
 દ્રહ કમલ ઇ શાશ્વતા રે લાલા વિગત સૂત્રથી જાણ ॥ તિહાં દેવી
 સ્થાનક કહ્યાં રે લાલા પ્રંથથી જાણો સુજાણ રે લાલા ॥ પ્રંથથી ૦ ॥
 ॥ ૨૬ ॥ શ્રી છી ધૃતિ કીર્તિ કહી રે લાલા બુદ્ધિ લક્ષ્મી જાણ ॥
 પદ્યોપમ આયુ કહ્યું રે લાલા કાંતી-ધૃતી અમાન રે લાલા ॥ કાંતી ૦ ॥
 ॥ ૨૭ ॥ બહુ પરિવાર તે દેવિનો રે લાલા જાણ્યો સૂત્ર મોજાર ॥ પંચેંદ્રિ
 સુખજોગમાં રે લાલા ક્રીના કરત અપાર રે લાલા ॥ ક્રીડા ૦ ॥ ૨૮ ॥
 રત્નમયી તે કમલની રે લાલા કિરણીકામાં સાર ॥ ઝડ્ઝલ જવન
 તિહાં કહ્યાં રે લાલા તિહાં દેવી પરિવાર રે લાલા ॥ તિહાં ૦ ॥ ૨૯ ॥
 પરિષદ સામાનીક તિહાં રે લાલા દે અનેક નિવાસ ॥ દિવ્ય જોગ
 તિહાં જોગવે રે લાલા કરતા લીલ વિલાસ રે લાલા ॥ કરતા ૦ ॥
 ॥ ૩૦ ॥ મધ્ય કમલ ચઢ ઓરમાં રે લાલા બીજા કમલ અનેક ॥
 તે સવિ સૂત્રથી જાણજો રે લાલા રાહી હૃદય વિવેક રે લાલા ॥
 ॥ રાહી ૦ ॥ ૩૧ ॥ સ્થાનક ઇમ અનેકમાં રે લાલા જીવ અનેતી
 વાર ॥ આતમ તત્ત્વ લહ્યા વિના રે લાલા જમિયો ઇ સંસાર રે લાલા ॥
 ॥ જમિયો ૦ ॥ ૩૨ ॥ દર્શન જ્ઞાન ચરણમયી રે લાલા જાણી આત્મ
 સ્વરૂપ ॥ લહે મનમુખ સમજાવથી રે લાલા સિદ્ધ સમાધિ અનૂપ
 રે લાલા ॥ સિદ્ધ ૦ ॥ ૩૩ ॥

॥ દોહરા ॥

દેવ જવન આદિ કહ્યાં ॥ કહું સરિતાદિ વિચાર ॥ આતમ તત્ત્વ
 અજાણતો ॥ જમ્યો જીવ સંસાર ॥ ૧ ॥

॥ ઢાલ (૭) સાતમો ॥ ઘણરા ઢોલા ॥ ઇ દેશી ॥

સાતે ક્ષેત્ર માંહે કહી રે હાં ॥ દો દો નદિ ગંજીર મોહ નિવારિયે ॥

सब मल्लि चौद महा नदी रेहां । जिहां वहे निरमल नीर जवहुःख
 वारिये ॥१॥ गंगा सिंधु रोहितारेहां । ओहितोस्याए नाम ॥ मोह ॥
 हरीतं हरिकांता सीतारेहां । वली सीतोर्दा नाम ॥ जव ॥ २ ॥ नारी
 नरकान्ता तथा रेहां । सुवर्ण रूप्यकुलीय ॥ मोह ॥ रक्तौ रक्तोर्दो
 कही रेहां । सरिता बल अतुलाय ॥ जव ॥ ३ ॥ खेत्र खेत्र दो दो
 नदी रेहां । सहु मल्लि चौदे होय ॥ मोह ॥ बहु परिवारे परिवारी
 रेहां । खेत्रे वहेती सोय ॥ जव ॥ ४ ॥ सात युगल नदिनां कहां रेहां ।
 प्रथम पुरवदधि जाय ॥ मोह ॥ शेष साते पश्चिम दिशे रेहां । सिंधु
 मांदि समाय ॥ जव ॥ ५ ॥ इहां ए मुख्य नदी कही रेहां । बत्रीश
 विजयनी ओर ॥ मोह ॥ एम अनेक सरिता कही रेहां । वहती
 निज निज ओर ॥ जव ॥ ६ ॥ जंबुद्वीप एक लाखनो रेहां । जरत
 क्षेत्र ए मांछ ॥ मोह ॥ एक सतनेवु जागमां रेहां । विस्तारे सुत
 मांछ ॥ जव ॥ ७ ॥ पांचशें ठव्वीश जोजने रेहां । अधिक कला खट
 जाण ॥ मोह ॥ तेथी दुगुण दुगुण पणे रेहां । विदेह लगे परमाण
 ॥ जव ॥ ८ ॥ उत्सर्पिणी अवसर्पिणि रेहां । जरत ऐरवत जोय ॥
 मोह ॥ आयु काय जोगादिके रेहां । वधतुं घटतुं होय ॥ जव ॥ ९ ॥
 दश कोडाकोडि सागरू रेहां । उत्सर्पिणिनो काख ॥ मोह ॥ अवस-
 र्पिणि पण ए समो रेहां । मल्लि काखचक्रनी चाख ॥ जव ॥ १० ॥
 विजयनी पुढवी पांचमां रेहां । उत् अवसर्पिणि नांहि ॥ मोह ॥
 चोथा आरा सम सदा रेहां । वत्ते विदेहनी मांदि ॥ जव ॥ ११ ॥
 जुगलिआनुं जाणिए रेहां । एक बी तीय पद्वय आय ॥ मोह ॥
 गर्जजतिरी मनुष्यनुं रेहां । वत्ते त्यांय सदाय ॥ जव ॥ १२ ॥
 पंच मेरु संबंधिया रेहां । दाख्या पंच विदेह ॥ मोह ॥ आयु वर्ष
 संख्यातनुं रेहां । गज्जय पणोदी जेह ॥ जव ॥ १३ ॥ धातकी खंड
 मांहे कहा रेहां । दो दो जरत औरवत ॥ मोह ॥ एम पुष्कलार्थ
 द्वीपमां रेहां । बे बे औरवत जर्त ॥ जव ॥ १४ ॥ सोल लाख जोजन

कह्युं रेहां । पुष्करद्वीप प्रमाण ॥ मोहण ॥ मनुयोत्तर पर्वत तिहां
 रेहां । मध्ये जाण सुजाण ॥ जवण ॥ १५ ॥ जोयण एक सहस्रने रेहां
 । वाविशनुं ठे मान ॥ मोहण ॥ मनुयोत्तर लग जाणिये रेहां । मनुष्य
 तणुं रेह्वाण ॥ जवण ॥ १६ ॥ गमनागमन मनुष्यनुं रेहां । द्वीप अढीमां
 थाय ॥ मोहण ॥ मनुयोत्तर बाहिर कोइ रेहां । मनुष्य कदाय न जाय
 ॥ जवण ॥ १७ ॥ ठप्पन अंतर द्वीपना रेहां । मनुष्य कह्या ठे जेह् ॥
 मोहण ॥ अढीं द्वीपमां ते रह्या रेहां । बाहिर नहि कोइ एह् ॥ जवण ॥
 १८ ॥ पंच पंच जर्त औरवत ठे रेहां । जाख्या पांच विदेह ॥ मोहण ॥
 कर्मचूमी एह जाणिये रेहां । पंदर दाखी एह् ॥ जवण ॥ १९ ॥ मुहूर्त
 दोय घडिनुं कह्युं रेहां । अंदरनो जे काल ॥ मोहण ॥ अंतर्मुहूर्त जाणिये
 रेहां । तत्त्वार्थनी जाल ॥ जवण ॥ २० ॥ आयु तिर्यंच मनुष्यनुं रेहां ।
 तीन पढ्य उक्रोस ॥ मोहण ॥ जघन्य अंतर मुहूर्तनुं रेहां । एम जाणो
 निरदोष ॥ जवण ॥ २१ ॥ द्वीप समूद्र असंख्यमां रेहां । नदि जल पर्वत
 ठाण ॥ मोहण ॥ श्री जिन वचन अजाणतां रेहां । जीव जन्म्यो एह् ठाण
 ॥ जवण ॥ २२ ॥ सुहृस इयर एकेडि दो रेहां । विगल त्रीय बलि जाण ।
 मोहण ॥ सन्नि असन्नि पण ईदि ठे रेहां । सात पज्जाता मान ॥ जवण ॥ २३ ॥
 अपजत्ता पण सात ठे रेहां । चउदश जेद विचार ॥ मोहण ॥ कह्या
 सूत्रे संक्षेपथी रेहां । ए जीय ठाण विचार ॥ जवण ॥ २४ ॥ जीव ठाण
 चोद कह्या रेहां । संक्षेपे मन धार ॥ मोहण ॥ पांचसें तेंसठ जेद ठे रे
 हां । कांइ विशेषे विचार ॥ जवण ॥ २५ ॥ सकल जीवठाणे जन्म्यो
 रेहां । विण समकित मति हीण ॥ मोहण ॥ परवशताए दुःख
 सह्यां रेहां । निशदिन दुःखियो दीन ॥ जवण ॥ २६ ॥ ईडि विषय
 विष सेवतां रेहां । केम आवे जव पार ॥ मोहण ॥ तजे विषय विष
 ईडिना रेहां । ते तरसे संसार ॥ जवण ॥ २७ ॥ उत्तम नर जव पा
 मिने रेहां । करि नित श्रुत अज्यास ॥ मोहण ॥ आतम गुण निर
 मल करी रेहां । पामो शिवपुर वास ॥ जवण ॥ २८ ॥ पर रमण

तजि आदरे रे हां । आत्म रमण गुण गेह ॥ मोहण ॥ शिव संपत्ति
मनसुख लहे रे हां । इहां नाहि को संदेह ॥ जवण ॥ १९ ॥

॥ दोहरा ॥

देवो चार निकायना । जुवनपती दश जाण ॥ व्यंतर आठ प्रकार-
ना । जोइस पंच प्रमाण ॥ १ ॥ द्वादश कटप विमानी ठे । नव ग्रैवेक
वखाण ॥ पंच अनुत्तर वासिना । कटपातीत सुजाण ॥ २ ॥

ढाल (८) आठमी ॥ राग मारु ॥ निशदिन जोडं तारी

वाटडी घर आवोने ढोला ॥ ए देशी ॥

जुवनवासी व्यंतर विषे, आदि लेश्याचार ॥ हांहां रेण ॥ ज्योतीषीमां
एकली, तेजु लेश्या धार ॥ हांहां रे तेजुण ॥ १ ॥ चार प्रकारना देवमां, जेद
तो दश दाख्या ॥ हांण ॥ इंद्र सामांनीक ने वली, त्रायत्रिंशक जा-
ख्या ॥ हांहां रे त्रायण ॥ २ ॥ पौरिसद आतमरक्षक, लोकपाल ते
जाणो ॥ हांण ॥ अनीक प्रकीर्णक जाणिये, आजीयोगीक मानो ॥

॥ हांण ॥ ३ ॥ किट्विष तीन प्रकारना, एम दशविध कहिये ॥ हांण
तत्त्वार्थ टीका थकी, अरथ एह लहिये ॥ हांण ॥ ४ ॥ अणिमा म-
हिमा आदिक, रिद्धि बहु जेने ॥ हांण ॥ आज्ञा करतो स्वामी ए,
कबो इंद्र ते तेने ॥ हांण ॥ ५ ॥ इंद्र समो रिद्धि खरी, पण इंद्र न
जेह ॥ हांण ॥ आयु वीर्य जोगादिके, सरखा ठे तेह ॥ हाण ॥ ६ ॥
सामानिक तेह जाणिये, इंद्र सम परिवार ॥ हांण ॥ हेतु मित्र जे
इंद्रना, त्रायत्रिंशक धार ॥ हांण ॥ ७ ॥ बाह्य अर्ज्यंतर मध्यनी, सजा
त्रण प्रकार ॥ हांण ॥ वेसे इंद्र मजा विषे, पारीसद धोर ॥ हांण ॥ ८ ॥
इंद्र अंग रक्षण करे, धारी हथियार ॥ हांण ॥ आतमरक्षक जाणिये,
जेद पंचमो सार ॥ हांण ॥ ९ ॥ कोटवाल सम जे रहे, लोकपाल ठे
तेह ॥ हांण ॥ सैन्या रुपे जे हुवे, अनीक कह्या एह ॥ हां ॥ १० ॥
प्रजा जे ठे इंद्रनी, प्रकीर्णक जाणो ॥ हांण ॥ इंद्र हुकम हाजर सदा,

आजियोगीक मानो ॥ हां० ॥ ११ ॥ इंद्रादिकथी दुर रहे, जस नहि सनमान ॥ हां० ॥ हीण आदर ठे जेहनो, किट्विषक जाण ॥ हां० ॥ १२ ॥ त्रायत्रिंशक लोकपाल विण, व्यंतर ज्योतिषमां ॥ हां० ॥ आठ प्रकारे देव तो, जाख्या सूत्रोमां ॥ हां० ॥ १३ ॥ जुवनपती विश इंद्र ठे, व्यंतर सोल जाणो ॥ हां० ॥ सोल ठे व्याणवंतर तणा, ज्योतिषी दोय मानो ॥ हां० ॥ १४ ॥ बार देवलोकना पती, इंद्रो दश कहिये ॥ हां० ॥ सौ मली चोसठ इंद्र तो, सूत्रोमां लहिये ॥ हां० ॥ १५ ॥ नव गैवेक मांहे नहीं, कोइ इंद्र अनेरा ॥ हां० ॥ आपे आपहि इंद्र ठे, निज निज घर केरा ॥ हां० ॥ १६ ॥ अनुत्तर पंच विमानमां, अहर्मेन्द्र सवे ठे ॥ हां० ॥ हूकम नहि कोई अन्यनो, स्वतंत्र रहे ठे ॥ हां० ॥ १७ ॥ जुवनपतीथी जाणिये, जाव देव इशान ॥ हां० ॥ देव देवी मैथुननो, जोग मनुष्य समान ॥ हां० ॥ १८ ॥ फरसरूप ने शब्दनो, मन चिंतन जोग ॥ हां० ॥ अच्युत देव लगे जाणिये, यथावत योग ॥ हां० ॥ १९ ॥ सनतकुमारथी मांडीने, बाकी दश देवलोग ॥ हां० ॥ मैथुन जोग एहमां नहीं, नहि रोग ने शोग ॥ हां० ॥ २० ॥ पुद्गल जोग इहा तजो, जेम शिवसुख लहिये ॥ हां० ॥ शिवसुंदरी मनसुख घरे, आनंदे रहिये ॥ हां० ॥ २१ ॥

॥ दोहरा ॥

इंद्रादिक वर्णन कखुं, देव नाम कहुं सार ॥ जूदि जूदि निकायना, दाखुं तेह उदार ॥ १ ॥

ढाल (ए) नवमी ॥ राग मारु ॥ गिरि वैताढ्यने ऊपरे

चक्रांका नयरी लो ॥ ए देशी ॥

असुर नाग विद्युत ठे. सूर्य कहिये हो ॥ अहो सूर्य ॥ अग्नि वात स्तनितने, ऊदधि लहिये हो ॥ अहो ऊदधि ॥ १ ॥ छीप दीग मली सवे, कूमर दश धारो हो ॥ अहो ॥ जुवनवासीना

जाणीए, एह नाम विचारो हो ॥ अहो० ॥ २ ॥ किन्नर कीं
पुरुष कद्धा, महोरग गंधर्व हो ॥ अहो० ॥ यक्ष राक्षस जा-
णिये, जूत पीशाच सर्व हो अहो० ॥ ३ ॥ जेद आठ व्यंतर तणा,
अरु व्याणव्यंतरना हो ॥ अहो० ॥ पंच ज्योतिष चल जाणिये,
पंच थिर ज्योतिषना हो ॥ अहो० ॥ ४ ॥ सूर्य चंद्र नक्षत्र ठे, ग्रह
तारा कहिए हो ॥ अहो० ॥ चल थिर मलि दश जेद ए, सूत्रोथी
लहिए हो ॥ अहो० ॥ ५ ॥ चल ज्योतिष मेरु तणी, प्रदक्षिणा करता
हो ॥ अहो० ॥ काल विजाग ठे एहथी, गगने विचरता हो ॥ अहो०
॥ ६ ॥ थिर ज्योतिष पंच जाणिये, अढी छीपथी बहारे हो ॥
॥ अहो० ॥ सब मलि ज्योतिष जेद तो, जाख्या विस्तारे हो ॥
अहो० ॥ ७ ॥ सौधर्म ईशान ठे, सनत महेंद्र हो ॥ अहो० ॥ ब्रह्म-
देव लांतक तथा, महाशुक्र सुरींद्र हो ॥ अहो० ॥ ८ ॥ सहस्रार
आणत जाणिए, प्राणत विचारो हो ॥ अहो० ॥ आरण्य अच्युत जेद
ए, बारे प्रकारो हो ॥ अहो० ॥ ९ ॥ नव त्रैवेकना जाणिए, अनुत्तर
पंच कहिए हो ॥ अहो० ॥ विजय विजयंत जयंत ठे, अपराजीत
लहिए हो ॥ अहो० ॥ १० ॥ सर्वार्थ वीमान ठे, अनुत्तर एह जाणो
हो ॥ अहो० ॥ पूरण सुख ईहां देवनां, विलसे मनमानो हो ॥ अहो०
॥ ११ ॥ अच्युत देवना ऊपर, त्रैवेक ते नव ठे हो ॥ अहो० ॥ ते
ऊपर अनुत्तर कहां, ईक ईक अनुक्रम ठे हो ॥ अहो० ॥ १२ ॥
लोकांतिक आलय कद्धां, ब्रह्मदेवना अंते हो ॥ अहो० ॥ सारस्वत
आदित्य ठे, त्रिजो बन्धि संत हो अहो० ॥ १३ ॥ चोथो अरुण ए
नामनो, पंचम गर्दतोय हो ॥ अहो० ॥ ठठो तुषित जाणिए, अव्या-
बाध जोय हो ॥ अहो० ॥ १४ ॥ आठमो आक्षेय जाणिए, नवम
अरिष्ट जाणो हो ॥ अहो० ॥ अंग पुरवधर सुतरसी, आवे एह ठाणो
हो ॥ अहो० ॥ १५ ॥ आठ सागरनुं आयु ठे, सह्य लोकांतिक मान
हो ॥ अहो० ॥ श्रुत बोध हृदये रखो, जाव पुरवना जाण हो ॥ अहो०

॥ १६ ॥ तीर थपती दिक्षा समै, लोकांतिक आवै हो ॥ अहो० ॥ दिक्षा
 अवसर जाणिने, प्रजुने चेतावे-हो अहो० ॥ १७ ॥ सुधर्म देवथी
 जाणिए, स्थिति आयु प्रजाव हो ॥ अहो० ॥ सुख द्युति लेख्या विशुद्धता,
 ईंद्रि विषयना जाव हो ॥ अहो० ॥ १८ ॥ अधिक विषय अवधि तणो,
 सर्वारथ सिद्ध जाव हो ॥ अहो० ॥ सुधर्मदेवथी अनुक्रमे, अधिका ए
 जाव हो ॥ अहो० ॥ १९ ॥ सर्वारथ सिद्धि लगे, न्यूनता हवे धारो हो
 ॥ अहो० ॥ गमन शरीरनी उंचता, मूर्छा मान विचारो हो ॥ अहो०
 ॥ २० ॥ सुधर्मदेवथी जाणिए, जाव सर्वारथ सिद्ध हो अहो० ॥ अनु-
 क्रमे चार ए न्यून ठे, दाखी ठे प्रसिद्ध हो ॥ अहो० ॥ २१ ॥ सुधर्मने
 ईशानमां, तेजुलेख्या कहिए हो ॥ अहो० ॥ सनंत महींडने ब्रह्ममां,
 पद्म लेख्या लहिए हो ॥ अहो० ॥ २२ ॥ बाकी सात विमाननां, लेख्या
 शुक्ल क३ ठे हो ॥ अहो० ॥ अनुक्रमे लेख्या विशुद्ध ठे, सूत्रोथी
 लहिए हो ॥ अहो० ॥ २३ ॥ विजयादि चार विमानमां, कोइ बे जव
 नरना हो ॥ अहो० ॥ करी मोक्षपद पामता, जोगी शिव घरना हो ॥
 अहो० ॥ २४ ॥ विजयादि चार विमानना, कोइ नरजव पामी हो ॥
 अहो० ॥ ते जवमां सिद्धि वरे, होय शिव वधु स्वामी हो ॥ अहो०
 ॥ २५ ॥ सर्व विमानीक देवना, कोइ नर जव पामी हो ॥ अहो० ॥
 आतम संपत्ती पद वरे, होवे शिव गामी हो ॥ अहो० ॥ २६ ॥ सर्वारथ
 विमानना, नरजव लही सिद्धे हो ॥ अहो० ॥ मनसुख शुद्ध स्वजावनो
 आनंद रस लीधे हो ॥ अहो० ॥ २७ ॥

॥ दोहरा ॥

नामादिक कहा देवना । वलि कहुं कांइ विशेष ॥ देव जेद आ-
 दिक सुणो । सूत्र तणो कांइ लेश ॥ १ ॥

॥ ढाल (१०) दशमी ॥ एक दिन गंगाके बीचे सूर साथ बहोरा ॥ ए राग ॥

सवि मली देवना जेद ठे, इगसय अछाणुं ॥ हांहां रे इगसय ॥
 जुवनपती दश जाणिये, व्यंतर अरु मानुं ॥ हांहां रे व्यंतर ॥ १ ॥

व्याणव्यंतरना आठ ठे, चल जोइस पंच ॥ हांहां॥ थिर जोइस पण
 पंच ठे, किलविष तीन संच ॥ हां० ॥ १॥ पंदर परमाधामी ठे, तिर्यक
 जृंबक दश ठे हां० ॥ नव जेद लोकांतिकना, जेने अति श्रुत रस ठे ॥
 हां० ॥ ३ ॥ कल्पवासी वैमानिना, जेद बार प्रकारो ॥ हां० ॥ नव
 प्रैवेकना नव कल्या, तेह मनमां धारो ॥ हां० ॥ ४ ॥ अनुत्तर पंच वि-
 मान ठे, पण नामे लहिये ॥ हां० ॥ नवाणु पज्जत्त जेद ए, चित्तमां
 सदाहिए ॥ हां० ॥ ५ ॥ अपज्जत्ता एहना नवाणु जेद हां० ॥ एक सत
 अष्टाणु थया ते जाणो अखेद ॥ हां० ॥ ६ ॥ ठप्पन अंतर छीपना अ-
 कम्म चू त्रीश ॥ हां० ॥ पंदर कर्मचूमितणा सय एक जगीश ॥ हां०
 ॥ ७ ॥ पज्जत्ता अपजत्ता मली, दो सयने दोय ॥ हां० ॥ समूर्ठिम एकसत
 एक मली तीनसय तीन होय ॥ हां० ॥ ८ ॥ एणिपेरे जेद मनुष्यना
 चित्तमांहि विचारो हां० ॥ पज्ज अपज्जत्त नारकी ससना चौद धारो ॥
 हां० ॥ ९ ॥ पण पण सूक्ष्म वादर प्रत्येक तरु ठे ॥ हां० ॥ एक्केझी
 अगिआरना जेद एकादश ए हां० ॥ १० ॥ विगल इंझिना त्रण कल्या
 जेद ए चउदश ठे ॥ हां० ॥ जलचर थलचर खेचरा उरपरि जुजपरि ठे
 ॥ हां० ॥ ११ ॥ समूर्ठिम गर्जज मली दश जेद ए लहिए हां० ॥ अपजत्ता
 पज्जत्ता मली अरुतालीश कहीए हां० ॥ १२ ॥ पणसय त्रेसठ जेदमां
 संसारी जीव ॥ हां० ॥ सिद्ध अजेद आपणंदमां लहुं शाश्वत शीव ॥
 हां० ॥ १३ ॥ आत्म अजेद गुणे रमे थिरता त्रण योगे ॥ हां० ॥ मनसुख
 शिवसंगे सदा शाश्वत सुख जोगे हां० ॥ १४ ॥

॥ दोहरा ॥

देवादिक वर्णन कखुं । हवे कहुं तत्त्व स्वरूप ॥ जीवादिक खट
 डव्यनुं । सुणजो वचन अनूप ॥ १ ॥

॥ ढाल (११) अगिआरमी ॥ राग चोपाई ॥

धर्माधर्म पुद्गल नज सार । जाख्या अस्ति अजीव ए चार ॥
 बहुप्रदेशी अचेतन एह । असंख्यप्रदेशी जीवास्ति जेह ॥ १ ॥

अस्ति द्रव्य ए पंच वखाण । खटम काल उपचारे जाण ॥ निजगुण
 पञ्जावमय तिहुं काल । द्रव्य स्वरूपनी जाणो चाल ॥ १ ॥ वचमां
 नवि वदलाये जेह । उत्पतिव्यय ध्रुव सत्तज एह ॥ अनंत गुण पञ्जावनो
 पिंक । द्रव्य स्वरूप ते जाणो अखंड ॥ ३ ॥ द्रव्यार्थिक नय नित्य
 सदाय । पञ्जाव नये अनित्य कहाय । द्रव्यार्थिक नय एक स्वरूप ।
 पञ्जाव नयथी अनेक अनूप ॥ ४ ॥ द्रव्यार्थिक एक रूप अजेद । पञ्जाव
 नय जेहमां बहु जेद ॥ सीय वक्तव्य अवक्तव्य होय । लक्षण लक्ष्य
 अजेदे सोय ॥ ५ ॥ निज द्रव्यादिक अस्ति स्वरूप । पर द्रव्यादिके
 नास्ति रूप ॥ नित्य अवस्थित निज निज रूप । द्रव्य अहे नहि अन्य
 स्वरूप ॥ ६ ॥ रूपी द्रव्य ते पुद्गल होय । फरस वरण रस गंधी
 सोय । शब्दादिक जिहां बहु परजाय । पुद्गल पुद्गल मलतां थाय ॥ ७ ॥
 धर्माधर्म नज एक एक होय । पुद्गल जीव अनंता जोय । अनंत
 समय दाख्यो ठे काल । पंचास्ति परावर्त्तन चाल ॥ ८ ॥ पंचास्ति
 वर्त्तना परिणाम । अगुरुलघुथी काल ए नाम । नव नव किरिया
 जे पलटाय । काल जित्ताता एहथी थाय ॥ ९ ॥ मंदगती पुद्गल
 अणु जाय । क्षेत्रथी बीजे प्रदेशे आय । समय अणु ए सूक्ष्म काल
 । आवलि आदि स्थूल निहाल ॥ १० ॥ प्रयोग विश्रसा मिश्रसा जेह
 । क्रिया तीन प्रकारे एह । प्रत्वा प्रत्वे काल स्वरूप । तत्त्वार्थ जोइ
 लेजो अनूप ॥ ११ ॥ तीन वरस वलि कहिए सात । प्रत्वा प्रत्वे काल
 विख्यात ॥ पहोर डुपहोर ने तीसरो काल । ए पण प्रत्वा प्रत्वनी चाल
 ॥ १२ ॥ धर्माधर्म नज अक्रिय जाण । पुद्गल सक्रिय रूप वखाण ॥
 सक्रिय ठे संसारी जीव । अक्रिय जाणो सिद्ध सदीव ॥ १३ ॥ धर्म
 अधर्म अने जीव जेह । असंख्य प्रदेशी दाख्या तेह ॥ अनंत प्रदेशी
 सर्व आकाश । असंख्य प्रदेशी लोकाकाश ॥ १४ ॥ अप्रदेशी कह्यो
 ठे काल । अस्तिकाया नांहि निहाल ॥ पुद्गल संख्य असंख्य अनंत । प्र-

देशी जाख्यो जगवंत ॥ १५ ॥ नांहि प्रदेश परमाणु मांछ । प्रदेश
थवानी सत्ता त्यांछ ॥ परशुं मलतां होय प्रदेश । पण पोते नहि कोश-
नो देश ॥ १६ ॥ पंच अत्थि लोकमांहि रह्या । अलोकाकाशे नवि
कह्या ॥ अलोके एकज आकाश । त्यां नहि अवर द्रव्यनो वास ॥ १७ ॥
जिहां द्रव्य गुण पज्जाव होय । लक्षण विविधे देखिए कोय ॥ ते तुम
जाणो द्रव्य स्वरूप । जेह त्रिकाळे एक अनूप ॥ १८ ॥ पज्जावथी
पलटाये जेह । तोपण द्रव्य अखंडित एह ॥ गुण पज्जाव नवि काळ-
मां होय । द्रव्य उपचारे कह्यो सोय ॥ १९ ॥ अवकाश दान दिये
आकाश । क्षेत्र कह्यो ते आपे वास ॥ रहे खेत्रमां खेत्री तेह । धर्मा-
धर्म पुद्गल जीव जेह ॥ २० ॥ काल सहित ए खेत्री पंच । नजने
अवर खेत्र नहि रंच ॥ धर्म अधर्म आकाश सदाय । अचल प्रदेशी
नित्य कहाय ॥ २१ ॥ तेम अचल ठे सिद्ध प्रदेश । कर्मवंत जीव
सचल हमेश ॥ पुद्गल सचल सदाय कहाय । पूरणगलण तेमांहे
थाय ॥ २२ ॥ सरुण परुण विध्वंसण रूप । एम बहु विध पुद्गलनुं
रूप ॥ शब्द बंध ठाया तम जेह । उद्योत प्रज्ञा कान्ति तप देह
॥ २३ ॥ इत्यादिक उपाधि कही । पुद्गल गुण पज्जावनी सही ॥
फरस आठ रस पंच वखाण । दोय गंध पंच वर्ण तुं जाण ॥ २४ ॥
स्थूल पुद्गलमां वीश गुण एह । उंठे चार फरस सोल तेह ॥ सूक्ष्म
पुद्गलमां ए लह्या । परमाणु गुण पंचज रह्या ॥ २५ ॥ दोय फरस
रस एक एक गंध । एक वर्ण एम पंच प्रबंध ॥ कर्त्ता एक द्रव्य ठे
जीव, कारण बीजा पंच अजीव ॥ २६ ॥ जीव कारण निज आपे हो-
य । निश्चे कारण अवर न कोय ॥ रहे स्वक्षेत्रे आपहि आप । जिहां
नहीं अन्य द्रव्यनो व्याप ॥ २७ ॥ कर्त्ता शुद्ध स्वज्ञावनो सिद्ध । सं-
सारी करे कर्म डुविध ॥ द्रव्यकर्म कर्त्ता व्यवहार । अशुद्ध निश्चय रागा-
दिककार ॥ २८ ॥ शुधनय जोक्ता शुद्ध स्वज्ञाव । अशुद्धे रागादि वि-
ज्ञाव ॥ अज्ञाने पर ग्रहणे लाग । ज्ञाने सगुण ग्रहे पर त्याग ॥ २९ ॥

मिथ्याते व्यापे पर मांछ । ज्ञाने व्यापकता निज मांछ ॥ आत्म
 ज्ञान विण परमां रमे । विषय वश पुद्गल गुण गमे ॥ ३० ॥ जब
 जाणे निज शुरू स्वप्नाव । निज गुण रमतो त्यागि विज्ञाव ॥ पुद्गल
 विषयनो दानी होय । बांधे कर्म अनंता सोय ॥ ३१ ॥ शुरू स्वरूप
 ज्ञान निज लहे । ज्ञानादिक निज दानी रहे ॥ पुद्गल लाज
 लिये अज्ञानि । शुध गुण लाज लिये शुध ज्ञानि ॥ ३२ ॥ क्षिण क्षिण
 चाहे पर उपजोग । कर्मबंध अज्ञाने रोग । निरमल आतम गुण
 उपजोग । ज्ञानीने शिव संपत्ति योग ॥ ३३ ॥ पुद्गल वीरज फोरे
 जेह । बंधे अष्ट कर्मदल तेह ॥ जाव वीरज फोरे जो दक्ष । शुध
 गुण प्रगटे पूर्ण प्रत्यक्ष ॥ ३४ ॥ इत्यादिक जीव गुण अनंत । श्री-
 मुख जाख्या श्री अरिहंत ॥ सर्वगत दाख्यो आकाश । पंच देशगत
 लोकाकाश ॥ ३५ ॥ कछो सर्वगत चेतनज्ञान । जावनयेथी एह व-
 खाण ॥ लोक खेत्र पंच अस्थि रहे । परगुण पक्षाव कोइ नवि ग्रहे
 ॥ ३६ ॥ लक्ष्ण गुण परजाय अनंत । सकल द्रव्यमां सहज स्वतंत ॥
 निश्चय परसहायी नहि कोय । गुरु सहाय व्यवहारे होय ॥ ३७ ॥
 व्यवहार क्षेत्र ठे लोकाकाश । असंख्य प्रदेशे होय निवास ॥ जूदा
 जूदा पंचे दर्व । निश्चे निज खेत्रे ठे सर्व ॥ ३८ ॥ व्यवहारे परखेत्री
 पंच । निश्चे न कोइ परक्षेत्रे रंच ॥ निश्चे परिणामी सहु दर्व । निज
 निज गुण पक्षावना सर्व ॥ ३९ ॥ व्यवहारे जीव पुद्गल दोय । परि-
 णामी ठे अवर न कोय ॥ काल विना पंचास्ति स्वप्नाव । काल विन
 पंच द्रव्यत्व जाव ॥ ४० ॥ वस्तु काल विना ठे पंच । प्रमेय द्रव्य सकल-
 मां संच ॥ काल विना होय पंचे सत्व । द्रव्य सर्वमां अगुरुलघुत्व
 ॥ ४१ ॥ पुद्गल खंध गुरु लघु होय । शुरू द्रव्य अगुरुलघु जोय ॥
 काल द्रव्य उपचारे जाण । तस गुण उपचारे मन आण ॥ ४२ ॥
 द्रव्य गुण परजाय विविध । पंचास्तिमां होवे सिद्ध ॥ द्रव्य गुण प-
 क्षाव एक समे । उत्पत्ति व्यय ध्रुवता परिणमे ॥ ४३ ॥ समकाले सा-

मान्य विशेष । तेहिज डव्य कढ्यो श्री जिनेश ॥ डव्य गुण पज्जाव जिहां नांही । व्यय उत्पत्ति स्थिति पण नांही ॥ ४४ ॥ सामान्य विशेष जेहमां नहीं । तेह डव्य उपचारे सही । परमाणु खेत्र प्रमाण प्रदेश । पंच डव्यना जाण विशेष ॥ ४५ ॥ लोकाकाश असंख्य प्रदेश, प्रति प्रदेशे जाण विशेष । धर्म अधर्म एक एक प्रदेश । पुद्गल जीव अनंत प्रदेश ॥ ४६ ॥ गति स्थिति कारण धर्म अधर्म । अवकाश कारण ठे नज मर्म ॥ कारण प्राण पर्याप्तितुं होय । ते तो पुद्गल जाणो सोय ॥ ४७ ॥ पुद्गल सुख दुःख कारण कहुं । रागादिक निश्चे सद्वहुं ॥ जीव जीवतुं कारण होय । ज्ञान अज्ञान तणुं पण कोय ॥ ४८ ॥ निश्चे कारण डव्यहि आप । बाकी व्यवहारे आलाप ॥ सकल डव्यमां चार प्रकार । दाख्या ते जाणो सुखकार ॥ ४९ ॥ डव्य क्षेत्र काल जाव ए चार । आप आपणा सहुमां धार ॥ जे जेहनां ते तेहना कढ्या । कोइना कोइ मांही नहि रढ्या ॥ ५० ॥ अनंत परमाणु बूटा होय । द्रव्यणुक खंध अनंता जोय ॥ त्र्यणुक खंध पण होय अनंत । संख्यातिक एम खंध अनंत ॥ ५१ ॥ असंख्यातिक खंध अनंत, अनंताणुक पण खंध अनंत ॥ अणु अणु मलतां होय संघात । पुद्गल खंध तणो उत्पाद ॥ ५२ ॥ मली खंध बहु इक खंध थाय । जागी खंध विविध खंध थाय ॥ फरसो चाखो सुंघो जेह । देखो सुणो सवि पुद्गल एह ॥ ५३ ॥ सूक्ष्म पुद्गल नवि देखिये । पण गुण पज्जावथी लेखिये ॥ एम पुद्गल परिणमन अनंत । वचने केम कहि शकिए तंत ॥ ५४ ॥ तद्जावथी नवि विणसे जेह । अव्यय नित्य कहोजे तेह ॥ सकल समय निज रूपे रहे । अवर जाव कोइ समय न ग्रहे ॥ ५५ ॥ तेहिज जाणो नित्य स्वजाव । अवयवणुं एम लेखिये दाव ॥ डव्य अनंत धर्ममय एक । एक वचने केम कहिये ठेक ॥ ५६ ॥ नय वचने करि कहिए जेह । अरपित जाव कहवे तेह ॥ प्रयोजन विण नवि कहिए जेह । गौण जाव अनर्पित एह ॥ ५७ ॥ अजिलाप्य धर्म जे होय । वचनछारे

कहि शकिए सोय ॥ अनजिलाप्य धर्म जे होय । वचने कही शके नहि कोय ॥ ५७ ॥ केवली जाणे पण न कहाय, अनजिलाप्य धर्म कहे-वाय ॥ एणिपेरे वस्तु धर्म अनंत, दाख्या श्री केवली जगवंत ॥ ५८ ॥ अजिलाप्यथी गुणा अनंत, अनजिलाप्य जाणिए संत ॥ स्निग्ध रुक्म गुण पुद्गल मांढ्य, अनंतानंत कक्षा सुत मांढ्य ॥ ६० ॥ दो गुण अधिक स्निग्ध रुक्म मले, द्विगुण अधीक रुक्म स्निग्ध जले ॥ रुक्म रुक्म मले द्विगुण अधीक, स्निग्ध स्निग्ध मले द्विगुण अधीक ॥ ६१ ॥ एक तीन अधिक नवि मले, सम सम गुण पण नांहिज मले ॥ परमाणू मलि वर्गणा होय, सूक्ष्म स्थूल पुविधथी जोय ॥ ६२ ॥ गुण सकल द्रव्याश्रित होय, गुणमां अवर गुण नहि कोय ॥ पञ्जाव परिणमे द्रव्य स्वरूप, सकल समय एम द्रव्य अनूप ॥ ६३ ॥ द्रव्य गुण परजाय अजेद, स्वपर द्रव्ये लखि टालो खेद ॥ गुण पर्यायवंत ते द्रव्य, निश्चे जिन्न क्षेत्री सहु द्रव्य ॥ ६४ ॥ आतम विद्या विद्या एह, ए विण विद्या अविद्या तेह ॥ जेहथी सकल दूःख क्षय जाय, आतम परमातम पद पाय ॥ ६५ ॥ परजावे ऊदासिन थई, आत्म जाव उपयोगे रही ॥ बोमो अष्ट करमना पास, लहो मनसुख शिव सहज विलास ॥ ६६ ॥

॥ दोहरा ॥

कहो द्रव्य अधिकार ए, कहुं कहुं आस्रव रूप ॥ बंधन कारण कर्मनां, जाखुं पुविध स्वरूप ॥ १ ॥

ढाल (१५) बारमी ॥ चतुर चित्त चेतोने ॥ ए राग ॥

मन वच काय त्रियोगनी ॥ चित्त चेतोने ॥ किरिया आस्रव मूल ॥ चतुर चित्त चेतोने ॥ जे जे ठे संप्रायनी ॥ चित्त चेतोने ॥ ते आतम प्रतिकूल ॥ चतुर चित्त चेतोने ॥ १ ॥ मन वच काय त्रियोगथी ॥ चित्त ॥ सकंषे आत्म प्रदेश ॥ चतुरण ॥ जल योगे बंधन कह्युं ॥ चित्त ॥ जिहां निवृत्ति न लेश ॥ चतुरण ॥ २ ॥ पंदर जेद ठे तेहना ॥ चित्त ॥

॥ चउ चउ मन वच जाण ॥ चतुरण ॥ काय योग सातज कहा ॥
 चित्तण ॥ ग्रंथथी जाण सुजाण ॥ चतुरण ॥ ३ ॥ अशुज प्रवृत्ति योग-
 थी ॥ चित्तण ॥ होय पापनो बंध ॥ चतुरण ॥ शुज प्रवृत्ति योगथी ॥
 चित्तण ॥ जाण पुण्यनो बंध ॥ चतुरण ॥ ४ ॥ हिंसा अनृत चोरिमां
 ॥ चित्तण ॥ अब्रह्म परिग्रह मांछ ॥ चतुरण ॥ जोग प्रवृत्ते जे समे ॥
 चित्तण ॥ पाप बंध होय त्यांछ ॥ चतुरण ॥ ५ ॥ एम अठ दश पापज
 विषे ॥ चित्तण ॥ जोग प्रवृत्ति अशुरू ॥ चतुरण ॥ टालि थिरता आ-
 दरो ॥ चित्तण ॥ संवर राखी बुरू ॥ चतुरण ॥ ६ ॥ दान दया तप
 शीलमां ॥ चित्तण ॥ पूजादिकमां जेह ॥ चतुरण ॥ शुज प्रवृत्ति जो-
 गथी ॥ चित्तण ॥ पुण्यबंध होय तेह ॥ चतुरण ॥ ७ ॥ क्षयउपशम
 शक्ति लही ॥ चित्तण ॥ करणवीर्य त्रय योग ॥ चतुरण ॥ फोरे जेह
 विजावमां ॥ चित्तण ॥ बंधे कर्म अरु रोग ॥ चतुरण ॥ ८ ॥ क्षयउप-
 शम प्रण योगनी ॥ चित्तण ॥ शक्ति करि नर नार ॥ चतुरण ॥ मारे
 मोह जिलिंदने ॥ चित्तण ॥ ते पामे जवपार ॥ चतुरण ॥ ९ ॥ हणाये
 आतम शक्तिथी ॥ चित्तण ॥ कर्म शत्रु दल फोज ॥ चतुरण ॥ दां-
 त्यादि मित्रो पोषीने ॥ चित्तण ॥ लहिये निज गुण मोज ॥ चतुरण
 ॥ १० ॥ विणु कषाय त्रिय योगनी ॥ चित्तण ॥ किरिया इरियापथ्य
 ॥ चतुरण ॥ कषाय युक्त किरिया कही ॥ चित्तण ॥ नहि आतम गुण
 पथ्य ॥ चतुरण ॥ ११ ॥ संपरायिक किरिया थकी ॥ चित्तण ॥ स्थिति
 रसनो होय बंध ॥ चतुरण ॥ विणु कषाय जे योगनी ॥ चित्तण ॥ प्रकृ-
 ति प्रदेशनो बंध ॥ चतुरण ॥ १२ ॥ पंच इंद्रि विषय रसे ॥ चित्तण ॥
 बांधे कर्म अजाण ॥ चतुरण ॥ बंधे चार कषायथो ॥ चित्तण ॥ ते
 नवि कहिये जाण ॥ चतुरण ॥ १३ ॥ सेवत पंच अव्रत जे ॥ चित्तण ॥
 नहि निवृत्ति कदाय ॥ चतुरण ॥ कर्म बंध बहु विध करी ॥ चित्तण ॥
 जवसागर जटकाय ॥ चतुरण ॥ १४ ॥ किरिया पचिश प्रवर्त्ततो ॥
 चित्तण ॥ बंधे शुज अशूज ॥ चतुरण ॥ इरिया पथ्यनी शूजठे ॥ चित्तण ॥
 शेषथी शूज अशूज ॥ चतुरण ॥ १५ ॥ तिव्र कषाये बंध जे ॥

चित्त० ॥ अशुच तिव्र बंधाय ॥ चतुर० ॥ मंदरस मंदकपायथी ॥
 चित्त० ॥ अशुच कर्मनो थाय ॥ चतुर० ॥ १६ ॥ मंदकपाये पुण्यनो ॥
 चित्त० ॥ तिव्र रसबंध जाण ॥ चतुर० ॥ तिव्रकपाये पुण्यनो ॥ चित्त० ॥
 एम मंदो रस मान ॥ चतुर० ॥ १७ ॥ करणवीर्य विशेषथी ॥ चित्त० ॥
 होय शुच अशुच विशेष ॥ चतुर० ॥ न्यून करणवीर्ये करी ॥ चित्त० ॥
 उठो कर्म कलेप ॥ चतुर० ॥ १८ ॥ अधिकरण आस्रव तणुं ॥ चित्त० ॥
 दुविधे होय सदीव ॥ चतुर० ॥ ज्ञावकर्मनुं जीव ठे ॥ चित्त० ॥ अव्यक-
 र्मनुं अजीव ॥ चतुर० ॥ १९ ॥ अग्निप्राय आरंजनो ॥ चित्त० ॥ करतां
 ठे संरंज ॥ चतुर० ॥ शस्त्रादि कारण मेलवे ॥ चित्त० ॥ ते जाणो समांरंज
 ॥ चतुर० ॥ २० ॥ कस्यो आरंज जेणे समे ॥ चित्त० ॥ ते तो आरंज जाण ॥
 चतुर० ॥ कृत कारित अनुमोदना ॥ चित्त० ॥ त्रण त्रणथी नव मान ॥
 चतुर० ॥ २१ ॥ जूत वर्तता आवता ॥ चित्त० ॥ कालथी सत्तावीश ॥
 ॥ चतुर० ॥ मन वच काय त्रियोगथी ॥ चित्त० ॥ गुणत एकाशी
 लहीश ॥ चतुर० ॥ २२ ॥ गुणतां सोल कषायथी ॥ चित्त० ॥ वारसें
 ठ्ठु होय ॥ चतुर० ॥ सूत्रे जेद अनेक ठे ॥ चित्त० ॥ आस्रवना तुं
 जोय ॥ चतुर० ॥ २३ ॥ मोहनिकर्मना जाणिये ॥ चित्त० ॥ अघ्य-
 वसाय असंख्य ॥ चतुर० ॥ ते सह्य आस्रव जेद ठे ॥ चित्त० ॥ जाणो
 चित्त निशंक ॥ चतुर० ॥ २४ ॥ पण पण ईडि अव्रत ठे ॥ चित्त० ॥
 तेम बलि चार कषाय ॥ चतुर० ॥ पचिश क्रिया त्रण योगनी ॥ चित्त० ॥
 जेद वेतालीश थाय ॥ चतुर० ॥ २५ ॥ आस्रव क्रिया परिणामथी
 ॥ चित्त० ॥ परिणाम संकल्पथी होय ॥ चतुर० ॥ संकल्प आत्म अ-
 ज्ञानथी ॥ चित्त० ॥ कर्मबंध एम जोय ॥ चतुर० ॥ २६ ॥ निश्चय
 पर रमणे हुवे ॥ चित्त० ॥ आस्रव एक अजेद ॥ चतुर० ॥ वंधे पुद्गल
 स्नेहथी ॥ चित्त० ॥ बहुविध कर्मना जेद ॥ चतुर० ॥ २७ ॥ ए सवि
 आस्रव रोकतां ॥ चित्त० ॥ प्रगटे संवर रूप ॥ चतुर० ॥ तजि प्रमाद
 संवर ग्रहो ॥ चित्त० ॥ मूदो जवजल कूप ॥ चतुर० ॥ २८ ॥ अधि-

करण आस्रव तणां ॥ चित्त० ॥ निर्वर्त्तना निक्षेप ॥ चतुर० ॥ संजोग
निसर्ग जाणिये ॥ चित्त० ॥ चार जेद संक्षेप ॥ चतुर० ॥ ३६ ॥ कि-
रिया चेष्टा शरिरनी ॥ चित्त० ॥ धुर उपकरण ते जाण ॥ चतुर० ॥
बीजी किरिया शस्त्रनी ॥ चित्त० ॥ उपकरण निर्वर्त्तना मान ॥
॥ ३७ ॥ पंच प्रकार शरिर तथा ॥ चित्त० ॥ निपावे मन वच काय ॥
॥ चतुर० ॥ ए मूल गुण निर्वर्त्तना ॥ चित्त० ॥ तत्त्वार्थे मन लाय ॥
॥ चतुर० ॥ ३८ ॥ काष्ठ पाषाण चित्रादि ते ॥ चित्त० ॥ कांश् बनावे
कोय ॥ चतुर० ॥ जे जे कीधुं शस्त्रथी ॥ चित्त० ॥ उत्तर निर्वर्त्तना
होय ॥ चतुर० ॥ ३९ ॥ निक्षेप कहिये स्थापवुं ॥ चित्त० ॥ चार जेद
तस मान ॥ चतुर० ॥ सहसाधिकरण प्रथम कह्युं ॥ चित्त० ॥ अना-
जोग विय जाण ॥ चतुर० ॥ ४० ॥ त्रीजुं दुप्रमार्जना ॥ चित्त० ॥
अप्रतिपेक्षित चार ॥ चतुर० ॥ निक्षेपा अधिकरण ठे ॥ चित्त० ॥
अर्थ सूणो तस सार ॥ चतुर० ॥ ४१ ॥ विण विचार उतावले ॥
॥ चित्त० ॥ उपकरण मूके कोय ॥ चतुर० ॥ सहसाधिकरण कह्युं ॥
॥ चित्त० ॥ दोष ईहां बहु होय ॥ चतुर० ॥ ४२ ॥ विण उपयोगे जे
मूकवुं ॥ चित्त० ॥ अनाजोग ते होय ॥ चतुर० ॥ हाणी कारण जीवनुं
॥ चित्त० ॥ करे दोष बहु सोय ॥ चतुर० ॥ ४३ ॥ प्रमार्जना अयथा-
र्थथी ॥ चित्त० ॥ मूके संजम हथियार ॥ चतुर० ॥ दोष ईहां बहु
ऊपजे ॥ चित्त० ॥ तृतीय जेद मन धार ॥ चतुर० ॥ ४४ ॥ विण देखे
मूके लिये ॥ चित्त० ॥ अप्रतिपेक्षित एह ॥ चतुर० ॥ ए चउ अविधि
न आदरे ॥ चित्त० ॥ संजमधर ठे तेह ॥ चतुर० ॥ ४५ ॥ शीत उष्ण
न विचारता ॥ चित्त० ॥ उपकरण मेलवे कोय ॥ चतुर० ॥ ते उपकरण
संयोजना ॥ चित्त० ॥ प्रथम जेद ए होय ॥ चतुर० ॥ ४६ ॥ गमता आ
हारने पाननो चित्त० ॥ करे संयोगे नक्ष ॥ चतुर० ॥ दोष लगे संजम
विषे ॥ चित्त० ॥ बीजो जेद प्रत्यक्ष ॥ चतुर० ॥ ४७ ॥ दुप्रयोग त्रिय
योगनो ॥ चित्त० ॥ नीसर्गाधिकरण कहाय ॥ चतुर० ॥ सह मलि

एकादश कहा ॥ चित्त० ॥ दोष तजे निरमाय ॥ चतुर० ॥ ४१ ॥ एम
बहु विध आस्रव प्रत्ये ॥ चित्त० ॥ रोके संवरवंत ॥ चतुर० ॥ मनसुख
शीव स्वतंत्रता ॥ चित्त० ॥ पामे सूख अत्यंत ॥ चतुर० ॥ ४२ ॥

॥ दोहरा ॥

कह्यो आस्रव अधिकार ए, कर्मबंधनुं मूल । जेहथी जेह बंधाय ठे,
कहुं सूत्र अनुकूल ॥ १ ॥

॥ ढाल (१३) तेरमी ॥ धर्म जिनेश्वर गाऊं रंगशं ॥ ए देशी ॥

दर्शन ज्ञान चरण गुणवंतनुं, समकित तपसीनुं जेह ॥ सुगुण नर ॥

अरिहंत सिद्ध आचारज मुनितणुं, पाठक आदिनुं एह ॥ सुगुण नर ॥

तत्त्व विचार सुधारस पीजीए, लहिये आतम रिद्ध ॥ सु० ॥ १ ॥ ए

आंकणी ॥ जे नर प्रत्यनीकपणुं आदरे, एहथी विपरीत होय ॥ सु० ॥

कर्मबंध करि जव जमतो रहे, मूढ जीव जेह कोय ॥ सु० ॥ तत्त्व०

॥ २ ॥ जे निन्हव होय सुगुरु तणो कदा, तेह मूढमती हीण ॥ सु० ॥

निंदे सदगुरु आदिक शुज प्रते, कर्म अशुजने आधीन ॥ सु० ॥ तत्त्व०

॥ ३ ॥ ज्ञान दर्शन दाता सदगुरु प्रते, जेह हुपावे हो मूढ ॥ सु० ॥

आप अजाण ठतां कहे जाण हुं, जाणुं राखे हो गूढ ॥ सु० ॥ त०

॥ ४ ॥ करे उपघात सुगुरु आदिक तणो, सम्यक शास्त्रनो कोय

॥ सु० ॥ बंधी दूष्ट करम बहु दुःख सहे, मिथ्या मूढ ते होय ॥ सु०

॥ त० ॥ ५ ॥ शिवमार्गी जन ऊपर जे करे, निशदिन अधिको हो

द्वेष ॥ सु० ॥ अनिष्ट वचन बोले उत्तम प्रते, पामे बहु विध क्लेश

॥ सु० ॥ त० ॥ ६ ॥ करे अंतराय गुरु आदि तणो, ज्ञानादिकनो हो

विशेष ॥ सु० ॥ बांधे विविध प्रकारे अंतराय ते, लहे दुःख राशी

अशेष ॥ सु० ॥ त० ॥ ७ ॥ अरिहंतादिक दशनी आशातना, शील

संजमनी हो जाण ॥ सु० ॥ ते पगले पगले बहु दुःख सहे, पामे

अधिक अपमान ॥ सु० ॥ त० ॥ ८ ॥ ए खट अशुज जाव जे आदरे,

बांधे दर्शन ज्ञानावर्ण ॥ सु० ॥ जाणि तजो खट ए अशुज जावने,
 राखि शुद्धातम चर्ण ॥ सु० ॥ त० ॥ ए॥ देतो देशना जे उनमार्गनी,
 सुमग नशावे हो कोय ॥ सु० ॥ मूढमती करि देवदरव हरे, जिन
 मुनि प्रत्यनीक होय ॥ सु० त० ॥ १० ॥ चैत्य संघ तणो प्रत्यनीक ते,
 बांधे दरशनमोह ॥ सु० ॥ कषाय नोकषाय वशे हूवो, जेहने अधि-
 को हो कोह ॥ सु० ॥ त० ॥ ११ ॥ बांधे चरणमोहनी दोय जेदथो,
 कषाय तथा नोकषाय ॥ सु० ॥ अधिक आरंज परिग्रह जे करे, बांधे
 नरकनुं हो आय ॥ सु० ॥ त० ॥ १२ ॥ गुरुजक्ति खांति करुणा करु, व्रत
 जोग कषायनी जीत ॥ सु० ॥ द्रढ धर्मादानी अज्झवधरु, शाताबं-
 धनी ए रीत ॥ सु० ॥ त० ॥ १३ ॥ विपरित एथी अशाता वेदनो,
 करि हिंसादि कूकर्म ॥ सु० ॥ बांधे पापस्थानक सेवतो, जेणे न लह्यो
 शुद्ध धर्म ॥ सु० ॥ त० ॥ १४ ॥ तिर्यक आयु कूरु कपट वशे, बांधे राखी
 हो शब्द ॥ सु० ॥ मंदकषाय प्रकृती जेहने, दान कूची होय
 निशब्द ॥ सु० ॥ त० ॥ १५ ॥ मध्यमकषायी मनुष्य आयु
 लहे, न करे अधिक कूकर्म ॥ सु० ॥ अविरती सम्यकद्रष्टि तथा,
 बाल तपस्वी शूज धर्म ॥ सु० ॥ त० ॥ १६ ॥ अकाम निर्जरा करतो इडि-
 जयी, ए आदि बांधे देव आय ॥ सु० ॥ देशव्रती मनुष्य तिर्यच जे,
 आयु देवनुं निपाय ॥ सु० ॥ त० ॥ १७ ॥ गर्व रहित मद कपट रहित जे,
 विषयथी कांक्षिक विराम ॥ सु० ॥ मंदकषाय नहीं पर पीरतो, बांधे ठे
 शूज नाम ॥ सु० ॥ त० ॥ १८ ॥ एहथी विपरित जे होय जगतमां, अ-
 शुज नाम करे बंध ॥ सु० ॥ गुणपेक्षी मद कपट रहित सदा, सुतरुचि
 गुरुमित्र संबंध ॥ सु० ॥ त० ॥ १९ ॥ करे जक्ति जिन गुरुआदि तणी,
 बंध करे ऊंच गोत्र ॥ सु० ॥ एहथी विपरित जे जन जगतमां, बंधे ठे नीच
 गोत्र ॥ सु० ॥ त० ॥ २० ॥ जिन आणा पूजा जिन मार्गमां, विघ्न करे
 जन कोय ॥ सु० ॥ दान लांज जोग उपजोगनी, शक्ति हणें नर सोय
 ॥ सु० ॥ त० ॥ २१ ॥ रोके सुख जोगादिक जीवनां, हिंसा वश पण होय

॥ सु० ॥ बांधे डुविध पंच अंतराय ते, बाल मूढ जन सोय ॥ सु० ॥
 ॥ त० ॥ ११ ॥ दान लाज जोग उपजोगमां, न किजे वीर्य अंतराय ॥
 ॥ सु० ॥ आतम लब्धि अनुजव रंगमां, रहिए शीव सदाय ॥ सु० ॥
 ॥ त० ॥ १३ ॥ दरशनविशुद्धि जेह आदरे, चुके न विनैय योग ॥
 ॥ सु० ॥ न लगावे अतिचार शिखर विषे, क्षिण क्षिण झॉन उपयोग
 ॥ सु० ॥ त० ॥ १४ ॥ जवजरीरु निज शक्ति न गोपवे, दान संवेग तप
 लाग ॥ सु० ॥ खट विध बाह अच्यंतर तप करे, मुनिसंजाल सोजाग्य
 ॥ सु० ॥ त० ॥ १५ ॥ वैयावच्च करे नित धर्मीनी, अरिहंतादिनी
 जंक्ति ॥ सु० ॥ तेम सुरिश्चरनी सेवा करे, यथायोग्य निज शक्ति ॥
 ॥ सु० ॥ त० ॥ १६ ॥ सुतधर ने सुतपद नित सेवतो, प्रवचनजक्ति
 करे सार ॥ सु० ॥ आर्वश्यक नित नित प्रते करे, मार्गप्रज्ञावना उदार
 ॥ सु० ॥ त० ॥ १७ ॥ प्रवचन वात्सल्यता नित आदरे, ए सोले पद
 धाम ॥ सु० ॥ सेवे तन्मय अर्ध निज आत्ममां, बांधे जिनपद नाम
 ॥ सु० ॥ त० ॥ १८ ॥ जे जिन शासन अधिक फेलाववा, तारवा जव्य
 सदाय ॥ सु० ॥ तत्त्वार्थे दाख्यो अधिकार ए, तीर्थपती पद पाय ॥
 ॥ सु० ॥ त० ॥ १९ ॥ एम सवि बंधन कारण जाणीमे, तजिए तत-
 खीण तेह ॥ सु० ॥ मनसुख दरशन ज्ञान चरण लही, लहिये शिव सुख
 गेह ॥ सु० ॥ त० ॥ २० ॥

॥ दोहरा ॥

कर्म बंध कारण कह्यो, कहुं व्रत आदि स्वरूप ॥ लहि निवृत्ति
 विजावधी, लहो समाधि अनूप ॥ १ ॥

॥ ढाल (१४) चौदमो ॥

॥ हुं तो नहीं रे नमुं डुजा देवने रे लो ॥ ए देशी ॥

हुं तो नहीं रे तजुं जिन धर्मने रे लो, रूनी रूनी अरिहंत
 जीनी सेव महाराखाल नहीं रे तजुं जिन धर्मने रे लो ॥ ए आंकणी ॥

व्रत पहेले हिंसा-तजी सेविए रे लो, शुद्ध आतम चरण अशेष महारा लाल ॥ दश प्राण दणो नहीं डव्यथी रे लो, जाव प्राण नवि हृषि-
ए देश महारा लाल ॥ नहींरेण ॥ १ ॥ कांई अलीक वचन नवि
बोलिए रे लो, क्रोधादिक वश थई कांई महारा लाल ॥ जिन आणाए
वाक्य ऊचास्थि रे लो, दृष्टि राखी आतम गुण मांही महारा लाल ॥
॥ नहींरेण ॥ २ ॥ अण दिधी परवस्तु नवि लीजिए रे लो, डव्य
जावथी डुविध प्रकार महारा लाल ॥ ज्ञानादिक गुण ग्रही थिर रहो
रेलो, पुद्गल ग्रहणे नहि सार महारा लाल ॥ नहींरेण ॥ ३ ॥ नर नारी
अब्रह्म नवि सेविथे रे लो, छोदि सुसतिनो रंग अजंग महारा लाल ॥
डव्य जाव परिग्रह त्यागिथे रे लो, नवि राखो कांई मूर्च्छा संग
महारा लाल ॥ नहींरेण ॥ ४ ॥ मुनि राखे ए पंच व्रत सर्वथी रे लो,
ग्रहस्थोने होय देश विवेक महारा लाल ॥ एम चरण शरण डढ
आदरोरे लो, जिन धर्मे अचल डढ टेक महारा लाल ॥ नहींरेण ॥
॥ ५ ॥ व्रत थिर अथे नित जावियेरे लो, व्रत पंचनी जावना पचीश
महारा लाल ॥ शुद्ध आतम गुण प्रगटे सवेरे लो, एथी लहिये शुद्धात्म
जगीश महारा लाल ॥ नहींरेण ॥ ६ ॥ इरियासमिति सहित नित
चालवुंरे लो, वारो पापथी मनने सदाय महारा लाल ॥ हिंसाकारी
वचन नवि बोलवुंरे लो, आदाननिक्षेपण दोष न लगाय महारा लाल
॥ नहींरेण ॥ ७ ॥ आहार पाणी बिलोक्या विना न लियेरे लो, पंच
पहेला व्रतनी जाण महारा लाल ॥ अहिंसा व्रत एथी विमलुं रहे
रे लो, शिव साधन गुणगणखाण महारा लाल ॥ नहींरेण ॥ ८ ॥
क्रोध लोच जय हास्येथी न बोलवुं रे लो, कांई अलीक वचन डुःख-
दाय महारा लाल ॥ जिन आणा विचारी बोलिए रे लो, निज पर
आतम सुखदाय महारा लाल ॥ नहींरेण ॥ ९ ॥ क्रोध लोच जय
हास्य वश ना यशो रे लो, जाणि ए अहितकारी जाव महारा लाल ॥
पंच जावना ए बीजा व्रत तणी रे लो, तेथी नाशे दूष्ट विजाव महारा

साख ॥ नहीरे० ॥ १० ॥ वस्ति अवग्रह परिमित विचारि खे रे खो,
 दाता दिभो रजाय औहार पाण महारा साख ॥ काख क्षेत्र मर्यादा
 राखिने रे खो, खिये वस्ति अवग्रह शुद्ध जाण महारा साख ॥ नहीरे०
 ॥ ११ ॥ बार बार अवग्रह हृद बांधि खे रे खो, ए चोधी जावना होय
 महारा साख ॥ अवग्रह परिमित साधर्मिणी रे खो, मागि खेतां त्रीजा
 व्रतनी जोय महारा साख ॥ नहीरे० ॥ १२ ॥ बार बार श्रीकथा करे
 नही रे खो, श्री ईडि अंगे निरखे न कोय महारा साख ॥ पुरव काम
 क्रिा न संजाखता रे खो, अधिक मादक औहार न होय महारा साख
 ॥ नहीरे० ॥ १३ ॥ श्री नपुंसक पशु जिहां रहे रे खो, वस्ती औसन
 तेह न खेय महारा साख ॥ चोथा महाव्रतनी ए पंच जावना रे खो,
 व्रत राखे सुख होय अमेय महारा साख ॥ नहीरे० ॥ १४ ॥ शब्द रूपे
 गंध रसै फेरस पंचने रे खो, ईष्ट अनिष्ट न धारे मन मांझ महारा साख
 पुद्गल पल्लव माहुरा नथी रे खो, माहुरी ज्ञायकता शिव ठां
 महारा साख ॥ नहीरे० ॥ १५ ॥ पंच जावना ए पंच विषय त्यागनी
 रे खो, धन विषयनो खोज न कदाय महारा साख ॥ इम जावना पंच-
 विश जाविय रे खो, पंच व्रत शुद्ध अखंक रखाय महारा साख ॥
 ॥ नहीरे० ॥ १६ ॥ चित चिते पंच महाव्रत आदरयां रे खो, मन
 वच कायथी निरमाय महारा साख ॥ व्रत पाखी पलावी अनुमोदतां
 रे खो, जिन आणा आराधक थाय महारा साख ॥ नहीरे० ॥ १७ ॥
 हिंसादि पंच अव्रत सेवतां रे खो, अपकिंते आलोक परलोक महारा
 साख ॥ राजदंकादिक बहु दुःख सहे रे खो, निरय तिरियकनां
 दुःख थोक महारा साख ॥ नहीरे० ॥ १८ ॥ हिंसादिक-पंच दुःख-
 दाय ठे रे खो, तजे शाश्वत सुख निरूपाय महारा साख ॥ वखी मित्रा
 दिक चार जावना रे खो, जावो निरमल गुण थिर थाय महारा साख
 ॥ नहीरे० ॥ १९ ॥ जगजीव सहु मित्र सम जाणिने रे खो, तेहने
 तारवानी कीजीय बुद्धि महारा साख ॥ करूणा सहु जीव परकीजीय

रे खो, राखि ड्रव्यने जाव विशुद्धि महारा लाख ॥ नहीरे ॥ २० ॥
 आचारज वाचक मुनि लखी रे खो, साधु साधर्मिणी प्रमोद महारा
 लाख ॥ धन्य हुं म्हारे उत्तम गुरु मढ्या रे खो, करे उत्तमनो विनय
 विनोद महारा लाख ॥ नहीरे ॥ २१ ॥ हिंसक मिथ्याती आदि लखी
 रे खो, ते ऊपर राग न रोष महारा लाख ॥ एम चित्त बोखे चार जा-
 वना रे खो, जावतां लहे निज गुण पोष महारा लाख ॥ नहीरे ॥ २२ ॥
 लही चरण करणनी शुद्धता रे खो, करी अनुजव रंग विलास महारा
 लाख ॥ मनसुख शिव सुंदरिशुं रमे रे खो, आनंदपुरी शाश्वत वास
 महारा लाख ॥ नहीरे ॥ २३ ॥

॥ ढाल (१५) पंदरमी ॥ चेतन जाव ते चेतना जीहो, उसट

अचेतन जाव ॥ ए राग ॥

पंचाचार आराधिण लाखा टाखी सकल अतिचार, ॥ आत्म
 जावे आतमा लाखा, रमत लहो जवपार ॥ सुगुणनर आराधो जिन
 धर्म, तजि डुरमति कूकर्म ॥ सुगुण ॥ १ ॥ ए आंकणी ॥

काल विनय बहुमानथी लाखा, वलि भारी उपधान ॥ निन्हव-
 पणुं ठोडी करि लाखा, व्यंजन अरथ प्रमाण ॥ सुगुण ॥ २ ॥ व्यं-
 जन अर्थ उजय मखी लाखा, लखि लहो तत्त्व विचार ॥ एम शुच
 ज्ञान आराधतां लाखा, लहिये जवजल पार ॥ सुगुण ॥ ३ ॥ शंका
 कंखा डुगंछना लाखा, मूढदृष्टि तजि सार ॥ नय आदि मन धा-
 रिने लाखा, कीजे तत्त्व विचार ॥ सुगुण ॥ ४ ॥ गुरु अवगुण नवि
 बोखिए लाखा, धिर करि सम्यकदृष्टि ॥ वात्सल्यता जिन धर्मनी
 लाखा, करि प्रजावना पुष्ट ॥ सुगुण ॥ ५ ॥ एम दरशन निरमल
 करो लाखा, जेहथी जवजय जाय । चारित्र आवे निरमलुं लाखा,
 स्हेजे शिवसूख थाय ॥ सुगुण ॥ ६ ॥ त्रिप्रणिधान शुरू आदरो
 लाखा, पण समिति-त्रय गुति ॥ चरण करण आराधतां लाखा,

१७ श्री-सूत्र तृत्वार्य-सार विचारनी दालो.

मुनिवर पामे मुक्ति ॥ सुगुणं ॥ ७ ॥ बोहे अन्यंतर तप तपो लाला,
द्वादश विधे अति शुद्ध ॥ कुशलद्रष्टि राखो सदा लाला, गिलाणता
तजि बुद्ध ॥ सुगुणं ॥ ८ ॥ आजीविकादि न ईष्टि लाला, नवि
चाहो जवजोग ॥ पुद्गल जाव निरीहथी लाला, तप शिव साधन
योग ॥ सुगुणं ॥ ९ ॥ फोरे सदा धर्म कार्यमां लाला, आत्म वीर्य
अमाय ॥ तप सुत ध्यानादि आदरे लाला, गोपे न वीर्य कदाय
॥ सुगुणं ॥ १० ॥ जे जे कारण धर्मनां लाला, तेहमां मन वच काय ॥
धिर वीर वीरज फोरेवे लाला, आलस निंद नसाय ॥ सुगुणं ॥ ११ ॥
पंचे आचार आराधिये लाला, नवि कीजे अतिचार ॥ मनसुख शिव
संपत्ति लहे लाला, अचल विमल सूखकार ॥ सुगुणं ॥ १२ ॥

॥ दोहरा ॥

महाव्रतादिक वर्णव्या, देशव्रतादिक सार ॥ जाखुं सूत्राधारथी,
शुद्धांतम हितकार ॥ १ ॥

॥ ढाल (१६) सोलमी ॥ पाडलीपुरनी शेरिण रमतां, रत्नचिं-
तामणि लाघुंजी ॥ ए राग ॥

संवेगने निरवेदने अरथे, जगत स्वरूप विचारोरे ॥ जावना अ-
नित्यादिक बारे, मनथी कब न विसारो ॥ विरती रस लीजेजी, आत्म
अनुभव अन्यास, अमृत रस पीजेजी ॥ १ ॥ ए आंकणी ॥ प्रमाद
वशे डव्य जाव प्राणनी, हाणी कबहु न कीजेजी ॥ जिन शासन
लहि समकित पामी, देशविरती आदरोजे ॥ विरती ॥ २ ॥ सात
धातुने साते मलथी, दुगंठित ए देहोजी ॥ रोग अनेकनुं जाजन
एहिज, दुःखदायक दुःख गेहो ॥ विरती ॥ ३ ॥ जगत पदारथ
सवि पुद्गलना, खिण खिण उपजे विणसेजी ॥ खिणमां ईष्ट अनिष्ट
खीणमां, देखी मूरख हरषे ॥ विरती ॥ ४ ॥ सवि पुद्गल अथिर
समल जन्, जगनी एंव प्रतंतजी ॥ मूरख जोगनी बुद्ध देखी, माने

सुख अत्यंत ॥ विरती० ॥ ५ ॥ रागादिक परमाद आदरतां, दुविधे
हिंसा जन्मेजी ॥ इंद्रा आदि दश द्रव्यप्राणनी, हाणि करी रस
मनमें ॥ विरती० ॥ ६ ॥ जावप्राण ज्ञानादि जीवना, ते कबहु नवि
हणियेजी ॥ जव त्रमण बहु दुःखनुं कारण, हाणि जाणि परिहरिये
॥ विरती० ॥ ७ ॥ पंदर जेदे प्रमाद कह्यो ठे, पंच विषय इंद्रोनाजी ॥
चार कषाय ने विकथा चारे, निद्रा रागादिक जीना ॥ विरती० ॥ ८ ॥
स्वपर जीवना सुख हाणीथी, हिंसा श्रीजिन दाखीजी ॥ स्वपर
जीव हाणि नवि कोजे, निज गुण निरमल राखी ॥ विरती० ॥ ९ ॥
वध बंधन ठवि ठेद न कीजे, चार अधिक नवि जरियेजी ॥ जात पाणि
वीठोह जोवने, प्रमाद वशे नवि करिए ॥ विरती० ॥ १० ॥ मंत्र
जंसक जूठां देखाडी, कष्टमां कोईने न पाडोजी ॥ गुप्त वात निज ना-
रिथी जाणी, रहस्य नवी देखाओ ॥ विरती० ॥ ११ ॥ मृखा उपदेश
न दिजे कोईने, कूगो लेख न लखिएजी ॥ साचुं पण दुःखकारी न
बोखो, बिय व्रत रस ईम चखिए ॥ विरती० ॥ १२ ॥ पर द्रव्य नवि
हरवुं त्रीजे, थूल जेद तस पंचजी ॥ चोरि आणेखी वस्तु न लीजे,
जेल न कीजे रंच ॥ विरती० ॥ १३ ॥ दान आदिमां राज विरुद्ध
नहीं, कूमां तोल न मापोजी ॥ मदद कांई चोरने नवि दीजे, त्रीजा
व्रत फल चाखो ॥ विरती० ॥ १४ ॥ परदारा पर पुरुषथी क्रीडा,
चोथा व्रतथी न कीजेजी ॥ स्थूल अब्रह्म तजिने श्रावक, समता संग
रमीजे ॥ विरती० ॥ १५ ॥ अपरिग्रहिता ने परनारी, अनंग क्रिन्ना
नवि कीजेजी ॥ पर विवाह जोडावो न कबहु, तिव्र राग ठंडीजे ॥
॥ विरती० ॥ १६ ॥ धन धान्य क्षेत्रने वस्तु, रूपुं सोनुं जाणोजी ॥
कूप दुपद चौपद मर्यादा, राखो द्रढ प्रमाणो ॥ विरती० ॥ १७ ॥
दश दिशानो गमण प्रमाण ते, कीजे व्रत गुण हेतेजी ॥ टाखि पंच
अतिचार एहना, राखो व्रत अखेदे ॥ विरती० ॥ १८ ॥ उर्ध्व अधो
तिर्यग दिशि नीमथी, न जाय मर्यादा वधारीजी ॥ एक दिशि त्यागी

બીજી વધારે, યમ કુમતી નિવારી ॥ વિરતી૦ ॥ ૧૯ ॥ લીધું નેમ
 સંચાલ ન રાલે, યમ પળ વિધિ અતિચારોજી ॥ નિર્મલ વ્રત રાલિ
 હિત કારણ, ય વિધિ દોષ નિવારો ॥ વિરતી૦ ॥ ૨૦ ॥ મદિરા માંસ
 જઠ્ઠાણ નવિ કીજે, ફૂલ ફલ ને ગંધ માલાજી ॥ જોગ ઇપજોગનું નીમ
 કરીને, ઢોઢો મોહના ચાલા ॥ વિરતી૦ ॥ ૨૧ ॥ અજઠ્ઠ બાવિશ નવિ
 વાપરિયે, અનંતકાય બત્રીશજી ॥ સચિત તણો પ્રતિબંધ ન કીજે,
 અપક તજો નિશદીશ ॥ વિરતી૦ ॥ ૨૨ ॥ ડુપક આહારને રચણી
 જોજન, કૂલાં ફલ નિવારોજી ॥ જીવ દયાનું કારણ જાણી, ય વિધિ
 વ્રત નિરધારો ॥ વિરતી૦ ॥ ૨૩ ॥ સચિત ડ્રવ્ય વિગયને વાણી, તં-
 બોલ વસ્ત્રને કુસુમોજી ॥ વાહન શયન વિલેપન સ્નાનને, વ્રહ્મ દિશિ
 જઠ્ઠ નીમો ॥ વિરતી૦ ॥ ૨૪ ॥ ચૌદ નીમ ય નિત્ય આદરિયે, નવિ
 ચૂકો કોઈ વારજી ॥ તુચ્છ ફલ વિષ જઠ્ઠ નિવારો, રાલો વ્રત ડ્રઢ
 સાર ॥ વિરતી૦ ॥ ૨૫ ॥ અંગારા કરી મત વેચો, હાલુ ચૌમ મતિ
 વણજોજી ॥ વન ન ઢેઢાવો સરં ન ફોરવો, કબહૂ ન વણજો કૈણજો
 ॥ વિરતી૦ ॥ ૨૬ ॥ જાડીકર્મ ન કીજે કબહૂ, નિર્લઠનં દર્વ દાણજી ॥
 પોલેણ કર્મ ન કીજે કબહૂ, શર્લનું કર્માદાન ॥ વિરતી૦ ॥ ૨૭ ॥
 દંતે રસે વ્યાપાર ન કીજે. વિષે વ્યાપાર તજીજેજી ॥ કેશે વણજ
 અસંજેતિપોષણ, તજિ વ્રત શુરુ ડ્રઢ કીજે ॥ વિરતી૦ ॥ ૨૮ ॥ પંદર
 કર્માદાન ય મોટાં, કારણ પાપ કરમનુંજી ॥ જિન ધર્મે ડ્રઢ રંગ
 ધરીને, રાલો મૂલ ધરમનું ॥ વિરતી૦ ॥ ૨૯ ॥ પંદર કર્માદાન તજીજે,
 ગુણવ્રત બીજું ધારીજી ॥ વિશ અતિચાર પહના જાણી, ચિતથી
 દૂર નિવારી ॥ વિરતી૦ ॥ ૩૦ ॥ આઠમે અનરથદંડ ન કીજે, સદ્જ્ઞાન
 અર્થ વિણ કોઈજી ॥ શસ્ત્ર અગ્નિ મૂશલ ને યંત્ર, જેહથી હિંસા હોઈ ॥
 ॥ વિરતી૦ ॥ ૩૧ ॥ તૃણ કાઠ મૂલ મંત્ર ને ઔષધ, પોતે કાંઈ ન દી-
 જેજી ॥ બીજા પાસે નવિ દેવરાવો, અનરથ પાપ ન કીજે ॥ વિરતી૦
 ॥ ૩૨ ॥ નહવણ ડવહણ વિલેપન ય, વસ્ત્ર આસન આજરણજી ॥ વિણ

कारण कोईने नवि दीजे, कीजे चरणनुं शरण ॥ विरती० ॥ ३३ ॥
 कंदर्प वश कूचेष्टा न कीजे, पाप अधिकरण न दीजेजी ॥ पापकारी
 शब्द नवि बोलीजे, निरमल व्रत फल लीजे ॥ विरती० ॥ ३४ ॥
 विषय जोगनी वस्तु कोईने, देवानुं शुं कामजी ॥ आप आपणी आ-
 त्म शक्तिमां, कीजे थिर आराम ॥ विरती० ॥ ३५ ॥ मिथ्या पाप
 उपदेश न दीजे, बहु विध अनरथ त्यागोजी ॥ गुणव्रत एम तिन
 निरमल राखी, आतम काजे लागो ॥ विरती० ॥ ३६ ॥ अनरथ दंभ
 व्रत एम पाळीजे, अणुव्रतने गुणकारीजी ॥ दरशन ज्ञान चरण आ-
 राधो, मनसुखची शिवकारी ॥ विरती० ॥ ३७ ॥

॥ दोहरा ॥

पंच अणुव्रत वर्णव्यां, तिन गुणव्रत सुखकार ॥ चढ शिक्षाव्रत
 दाखशुं, श्री जिन वचनाधार ॥ १ ॥

ढाल (१७) सत्तरमी ॥ हो सुखकारी आ संसार थकी जो मुजने
 उऊरे ॥ ए देशी ॥

नवमे सामायक आदरिये, मन वच काया त्रण डढ करिये ॥
 पुद्गल ममता सवि परिहरिये, तजी राग द्वेष प्रातिक हरिये ॥ हो
 चेतनजी आतम अनुभव अमृत रस जर पीजे, नरजव पामी प्रमाद
 तजीने संजम लाहो लीजे ॥ ए आंकणी ॥ १ ॥ दुःप्रणिधान त्रिविध
 तजिये, दोय धमि आदि थिरता जजिये ॥ टाळी परसंग आतम
 यजिये, धीर वीरज राखी सुमती जजिये ॥ हो चेतनजी० ॥ २ ॥
 एक ठामे थिर आसन धारी, तन वच मन चंचलता टाळी ॥ निरमल
 निज सत्ता निहाली, जिन आणाए द्रष्टि जाली ॥ हो चेतनजी० ॥ ३ ॥
 डव्य जाव थकी सावय ठंढी, निज दरशन ज्ञान चरण मंडी ॥ शुद्ध
 नय सुतपद डढ अन्यासी, निज आतम ध्यावो अविनाशी ॥ हो
 चेतनजी० ॥ ४ ॥ दिशा अवगाहीने रहिय, त्यांथी बाहिर शब्द

नविं कहिए ॥ समंता धरिने सुत रस लहिण, ज्ञानादिक गुणमां गह-
 गहिण ॥ हो चेतनजी० ॥ ९ ॥ बाहिरथो कांइ न मंगावो, कांइ बाहिर
 पण नवि नैजावो ॥ बाहिर निजरूप न देखावो, ना कंकर बाहिर
 कैंपावो ॥ हो चेतनजी० ॥ ६ ॥ करि पोषध रहि पोषध शाले, निज
 शुद्धात्मगुण संजाले ॥ संन्यास विधि कांइ नवि चूके. परमाद वशे
 त्रिधि नवि भूके ॥ हो चेतनजी० ॥ ७ ॥ आहारादिक चित्ता नवि
 कीजे, ज्ञानादिक गुण गण पोषीजे ॥ रागादिक दोष सकल वारी,
 थिर रहिण शुद्धात्म अधिकारी ॥ हो चेतनजी० ॥ ८ ॥ असूरो पोषो
 नवि लीजे, उणे काले नवि पालीजे ॥ देववंदन काल न चूकिजे,
 सत्त्वज्ञावे निज गुण ध्यायीजे ॥ हो चेतनजी० ॥ ९ ॥ शुद्ध आहारा-
 दिक मुनिने दीजे, सचित पक्किबंध नविकीजे ॥ देवा बुद्धे परनुं अपनुं
 अणदेवा बुद्धे कहे परनुं ॥ हो चेतनजी० ॥ १० ॥ तप चरण करण
 मुनि गुण धारी, दान देतां मन मच्छर वारी ॥ दान दीजे जक्ति बहु
 सन्माने, मुनिवर वरते जेम शुद्ध ध्याने ॥ हो चेतनजी० ॥ ११ ॥
 देतां अतिचार न कांइ करे, मुनिने देतां मन हर्ष धरे ॥ दातानां
 बहु प्रातिक जावे, शुद्धदानी सुख संपति पावे ॥ हो चेतनजी० ॥
 ॥ १२ ॥ असंजतिने नविदान दिये, कांइ राग तथा कांइ द्वेष लीये ॥
 जो सुखी के दुःखी होवे, सम्यकधर निज गुण किम खोवे ॥ हो
 चेतनजी० ॥ १३ ॥ संजमीने में नवि दान दियो, पण देवा हरखे
 अति ह्यो ॥ प्राशुक अन्नादिक हमे देइशुं, देई दान ज्ञानादिक गुण
 लेइशुं ॥ हो चेतनजी० ॥ १४ ॥ एम वारे व्रत डढता धारो, अते
 संलेखन ठे सारो ॥ कषाय सबी पतवा कीजे, तजी आहार पान तन
 शोषीजे ॥ हो चेतनजी० ॥ १५ ॥ ईह लोगाशंसा नवि धारूं, पर
 लोगाशंसा निवारूं ॥ जीवित आशंसा पण न करूं, मरणाशंसा पण
 चित्त न धरूं ॥ हो चेतनजी० ॥ १६ ॥ काम जोग तणी आशंसा
 तजुं, निज दर्शन ज्ञान चरित्त जजुं ॥ एम आवक वारे व्रत धारी,

ચારિત્ર ઉમાદે સુખકારી ॥ હો ચેતનજી ॥ ૧૬ ॥ વિરતિથી પરમ
વિરતી આવે, ક્ષિણ ક્ષિણ નિજ ક્ષાયકતા જાવે ॥ મનસુખ રંગે શિવ
સુખ પાવે, ફરી એ સંસારે ના આવે ॥ હો ચેતનજી ॥ ૧૭ ॥

॥ દોહરા ॥

શબ્દ્ય રહિત વ્રતી કહ્યો, શબ્દ્ય યુક્ત વ્રતી નાહિ ॥ શબ્દ્ય સહિત
વ્રત જો ધરે, જમે ચતુરગતિ માંહિ ॥ ૧ ॥ માટે શબ્દ્ય ન રાખિયે, માયા
મિથ્યા નિદાન ॥ શબ્દ્ય રહિત વ્રત આદરો, પામો સૂઝ અમાન ॥ ૨ ॥
પ્રમાદ ત્યાં હિંસકપણું, વિણ પ્રમાદ નહિ તેહ ॥ સહિત પ્રમાદ બાહિર
દયા, તો પણ હિંસક એહ ॥ ૩ ॥ માટે તજી પ્રમાદને, થિર ઉપયોગ
અમોલ ॥ ધારિ ધર્મ શુકલ સદા, લહો નિજ ગુણ રંગ ચોલ ॥ ૪ ॥
આગારી અણગારી દો, દેશ સર્વ વ્રત ધાર ॥ શેષ અવ્રતી જે રહ્યા, તે
જમશે સંસાર ॥ ૫ ॥ શંકા કેંઠા હુમંઈના, તજિ ધારો જિનવાણ ॥
સ્તવન પ્રશંસા કુલિંગીની, સમકિત અતિચાર એ જાણ ॥ ૬ ॥ વલિ
વ્રત બાર તણા કહ્યા, બહુ વિધ જે અતિચાર ॥ ટાલી વ્રત ડંઢ રાખિયે,
શુરુ સ્વજાવાચાર ॥ ૭ ॥ વ્રત આદિ અધિકાર એ, દાખ્યો લેશ વિચાર ॥
બંધ હેતુ કાંઈ દાખ્યું, શ્રોતા ધારો સાર ॥ ૮ ॥

ઢાલ (૧૮) અઢારમી ॥ એ વ્રત જગમાં દિવો મેરે પ્યારે ॥ એ રંગ ॥

મિથ્યાદરશન ને અતિરતિ વલી, પ્રમાદ કષાયને યોગ ॥ પંચ
કારણ એ કર્મબંધનાં, તજિ લહો શિવમગ યોગ ॥ હો જવિયા જિન
દરશન રસ લીજે, જ્ઞાન સુધારસ પોજે, હો જવિયા જિન ॥ એ આંકણી
॥ ૧ ॥ મિથ્યારુચી અનાદિ જીવને, તે અગ્રહિત મિથ્યાત ॥ કુગુરુ
થકી મિથ્યાત પ્રદે જે, અગ્રહિત મિથ્યાત ॥ હો જવિયા ॥ ૨ ॥
પ્રહિત મિથ્યાત ઠે પંચ જેદથી, પ્રથમ એકાંતે માને ॥ અનંત ધર્મમયી
વસ્તુને, એક ધર્મમય જાણે ॥ હો જવિયા ॥ ૩ ॥ હિંસાદિક જે ધર્મ-
થી વિપરિત, તેહને માને ધર્મ ॥ ધર્મ લક્ષી અધર્મ આદરતો, બાંધે

बहुविध कर्म ॥ हो जविया ॥ ४ ॥ जीव मांहे अजीवनी भ्रूडा, अ-
 जीवः प्रते जीव माने ॥ धर्म प्रते अधर्म कहे ते, अधर्मने धर्म प्रमाणे
 ॥ हो जविया ॥ ५ ॥ कुगुरु प्रते सुगुरु निरधारे, सुगुरुने कुगुरु
 उचारे ॥ मुक्त प्रते अमुक्त कहे एम, अमुक्तने मुक्त स्वकारे ॥ हो
 जविया ॥ ६ ॥ देवप्रते अदेव कहे एम, अदेव देव करि जाणे ॥ एम
 बहु विध विपरीत वासना, होय मिथ्या अजिमाने ॥ हो जविया ॥ ७ ॥
 तीनसय त्रैसठ पाखंडो, बहु मिथ्यातना जेद ॥ सम्यक तत्त्व सुज्ञान
 खहीने, किजे मिथ्यात छेद ॥ हो जविया ॥ ८ ॥ देव अदेव सु-
 गुरु कुगुरुने, मोक्षार्थे आराधे ॥ विनय करे बेहुनो एक सरखो, चढ
 गति मारग साधे ॥ हो जविया ॥ ९ ॥ जिन देशित नवतत्त्व मांहे
 जस, शंका विविध प्रकारो ॥ चोथो जेद मिथ्यातनो ए तो, जाणी
 शंका निवारो ॥ हो जविया ॥ १० ॥ जीव अजीवादिक नवि जाणे,
 गहल रूप होय अंध ॥ पंच मिथ्यात जेदनो एह, दाख्यो संक्षेप
 प्रबंध ॥ हो जविया ॥ ११ ॥ खटकायनी हिंसा नवि त्यागे, पंच
 विषयनो जोग ॥ निज मन थिरता कबहु न धारे, चार ए अविरति
 योग ॥ हो जविया ॥ १२ ॥ पंच अत्रत थकी न निवर्त्ते, बलि त्रिजोग
 क्रियाथो ॥ कर्मबंध करि एहथी बहुविध, नवि निकसे जवमांथी ॥ हो
 जविया ॥ १३ ॥ पंदर विधे प्रमाद सेवतो, तेम बलि चार कषाय ॥
 जोग चपलता बहुविध करतो, कर्मबंध बहु थाय ॥ हो जविया ॥
 १४ ॥ राग द्वेष वश जीव पुद्गलनो, सर्व प्रदेशे संबंध ॥ प्रकृति
 स्थिति अनुज्ञाग प्रदेशनो, चार प्रकारे बंध ॥ हो जविया ॥ १५ ॥
 लोकाकाश असंख्य प्रदेशो, वर्गणा विविध प्रकार ॥ काल अनादि
 सदाय जरी ठे, ते मांहे कार्मण सार ॥ हो जविया ॥ १६ ॥ आठ
 प्रयोग ठे तेहनारे, स्नेहथी जीव बंधाय ॥ ज्ञानावरणादिक करमना,
 आठ प्रकारज थाय ॥ हो जविया ॥ १७ ॥ प्रकृति कहिये कर्म

टेवने, स्थिति कालनुं मान ॥ कर्म तणो विपाक शुजाशुज, ते अनु-
जव रस जाण ॥ हो जवियाण ॥ १७ ॥ पुद्गल वर्गणा आत्म प्रदेशे,
बंधे प्रदेशनो बंध ॥ आत्म रमण करि कर्म उठेदो, टांलि अलादि
कुबंध ॥ हो जवियाण ॥ १८ ॥ मूल प्रकृति आठज जाणो, उत्तर
एकसय अरुयाली ॥ ज्ञानावरणनी पंचज कहिये, दरशन नवविध
जाली ॥ हो जवियाण ॥ १९ ॥ शाता अशाता दोय वेदनी, मोहनि
अछावीश ॥ अंतरायनी पंच प्रकारे, आयु चार जगीश ॥ हो
जवियाण ॥ २० ॥ गोत्र ऊंच नीच दोय प्रकारे, नामकर्मनी त्राणुं ॥
सत्ताए एम दाखी श्रुतमां, इगसय वीश बंध मानुं ॥ हो जवियाण
॥ २१ ॥ उदय होय एकसय बाविश, एम दाखी जगदीश ॥ कर्म
सत्ता हणि शुद्धातम लहो, विलसो स्वगुण जगीश ॥ हो जवियाण
॥ २२ ॥ कर्मबंध पररमणथी होवे, निज रमणे शिव लहिये ॥ शिवसंगे
रंगे आनंदे, मनसुख शिवधर रहिये ॥ हो जवियाण ॥ २३ ॥

॥ दोहरा ॥

स्थूल स्वरूप कहुं कर्मनुं, कहुं कहुं सूक्ष्म रूप ॥ संहजानंद अन्या-
सथी, आतम सिद्ध स्वरूप ॥ १ ॥

॥ ढाल (१८) ओगाणीशमी ॥ एसो कर्म अतुल बलवान जग-
तकुं पीरु रह्यो ॥ ए राग ॥

एसो कर्म अतुल बलवान, जगत जीय पीड रह्यो ॥ कोई बंधे तत्त्व
अजाण, पुद्गल रस कीरु रह्यो ॥ ए आंकणी ॥ निश्चय राग विरोध-
थीरे, बंधे अडविध कर्म ॥ आतम रमणे आतमारे, हरे कर्मना मर्म
॥ जगत ॥ १ ॥ निज ज्ञायकता नवि लखीरे, देखत ज्ञेय अनेक ॥
ममता करि परज्ञेयमारे, शुध पद चूड्यो ठेक ॥ जगत ॥ २ ॥ ममता
वशथी ऊपज्यारे, राग रोष बहु दोष ॥ कर्म वर्गणा ग्रहणथीरे, वध्यो
कर्मधन पोष ॥ जगत ॥ ३ ॥ सिद्ध समाधिमय सदारे, जे जाणे

निजरूप ॥ दर्शन ज्ञान चरणमयीरे, रम्य रमण सुखरूप ॥ जगत०
 ॥ ४ ॥ व्यवहारे पंचासवेरे, कर्म वर्गणा आय ॥ रमतां पुद्गल जाव-
 मारे, अष्ट कर्म बंधाय ॥ जगत० ॥ ५ ॥ ज्ञान विना ममता रहेरे,
 ममताथी मिथ्यात ॥ अविरति प्रगटे तेहथीरे, प्रमाद कषाय विख्यात
 ॥ जगत० ॥ ६ ॥ जोग चपलता तेहथीरे, पुद्गल स्नेह विकार ॥
 कर्मबंध तेथी करीरे, जमे चळगति कंतार ॥ जगत० ॥ ७ ॥ शुजाशुज
 विकल्पथीरे, छहि निवृत्ती न लेश ॥ ज्ञानादिक चळ मळ हुवारे,
 जोगत बहुविध क्लेश ॥ जगत० ॥ ८ ॥ ज्ञानसुधारस पानथीरे, सकल
 विकल्प विलाय ॥ उठ समता समजावमारे, अष्ट करम दाय थाय
 ॥ जगत० ॥ ९ ॥ ज्ञान दर्शनावरणनीरे, वेदनी ने अंतराय ॥ तिस
 कोडाकोनी सागरूरे, स्थिति कही जिनराय ॥ जगत० ॥ १० ॥ सित्तेर
 कोमाकोडी मोहनीरे, तेत्रिश सागर आय ॥ नाम गोत्र दोय जाणि-
 षरे, वीश कोडाकोनी थाय ॥ जगत० ॥ ११ ॥ ए उक्कोस स्थिति कहीरे,
 वेदनी मुहूरत बार ॥ नाम गोत्र अरु मुहूर्तनीरे, जघन्य स्थिति मन
 थार ॥ जगत० ॥ १२ ॥ पंच कर्म अंतमुहूर्तनीरे, जघन्य स्थिति कही
 एह ॥ शुद्ध स्वजावाचरणथीरे, स्थिति रस ठेरो एह ॥ जगत० ॥ १३ ॥
 मोहनी कर्म तणी स्थितिरे, सामान्ये कहि जेह ॥ सित्तेर कोमाकोनी
 सागरूरे, कहूं विशेषे तेह ॥ जगत० ॥ १४ ॥ चालिश कोडाकोडी
 सागरूरे, स्थिति ठे सोल कषाय ॥ पुरुष हास्य रति तोननीरे, दश
 कोडाकोडी थाय ॥ जगत० ॥ १५ ॥ जय शोग अरति तथारे, डुगंछा
 नपुवेद ॥ विश कोमाकोडी सागरूरे, उक्कोस स्थितिनो जेद ॥ जगत०
 ॥ १६ ॥ पंदर कोमाकोनी सागरूरे, नारिवेद स्थिति होय ॥ मिथ्या-
 मोह तणी कहीरे, सित्तेर कोडाकोनी जोय ॥ जगत० ॥ १७ ॥ सम-
 कित मिश्रमोहनी तणोरे, होय न बंध कदाय ॥ मिश्रमोहनी उदय
 तोरे, अंतरमुहूरत थाय ॥ जगत० ॥ १८ ॥ साधिक ठासठसागरूरे,

उदय समकितमोह ॥ निश्चय आतम ध्यावतारे, मोहनी होय विबोह ॥ जगत ॥ १९ ॥ घनघाती चळ कर्मनोरे, अशुज कटुक अनुजाग ॥ चार अघातीनो कळोरे, शुज अशुज रस लाग ॥ जगत ॥ २० ॥ मति श्रुत अवधि मन तथारे, निरमल केवलनाण ॥ पंच प्रकार ठे ज्ञान-नारे, तिन विपरीत अनाण ॥ जगत ॥ २१ ॥ चक्षु अचक्षु ओहि-नेरे, केवलदरशन होय ॥ निद्रा निद्रानिद्रा कहीरे, श्रीजी प्रचला जोय ॥ जगत ॥ २२ ॥ प्रचलाप्रचला चोथी कहीरे, थीणद्धि पंचमि जाण ॥ सह मलि दरशनावरणारे, ए नव जेद प्रमाण ॥ जगत ॥ २३ ॥ शाता अशाता वेदनीरे, मोहनि दोय प्रकार ॥ पणवीश चारित्र मोहनीरे, दरशनमोह प्रय धार ॥ जगत ॥ २४ ॥ कषायमोहनी सोल ठेरे, नोकषाय नव जाण ॥ नरक तिरिय मनु देवनुरे, आयु चार प्रमाण ॥ जगत ॥ २५ ॥ पिंक प्रकृती चौदनारे, पांसठ जेद ते थाय ॥ त्रस थावर दश दश मळेरे, वीश जेद चित्त लाय ॥ जगत ॥ २६ ॥ प्रत्येक प्रकृती आठ ठेरे, सवि मलि प्राणुं थाय ॥ उंच नीच दोय गोत्र ठेरे, दानादि पण अंतराय ॥ जगत ॥ २७ ॥ उर्व्यथी पुद्गल वर्ग-णारे, बंधे जीव प्रदेश ॥ जावे अशुरू उपयोगमारे, रागादि दोष विशेष ॥ जगत ॥ २८ ॥ जीव प्रदेश असंख्यमारे, प्रतिप्रदेशे जाण ॥ पुद्-गल वर्गणा जाणियरे, अनंतानंत प्रमाण ॥ जगत ॥ २९ ॥ अज्ञानादि टेव जेरे, तेह प्रकृति नाम ॥ एम आठे कम्मपयफिनोरे, जथावत प्रकृती नाम ॥ जगत ॥ ३० ॥ सम्यक चरण रमण करीरे, ठेदि कर-मनुं मूल ॥ शिवसंपति मनसुख लहेरे, सहजातम अनुकूल ॥ जगत ॥ ३१ ॥

॥ दोहरा ॥

कळो कर्म अधिकार ए, वलि कहुं काई विशेष ॥ आतम शक्ति फोरवी, निज धन लहो अशेष ॥ १ ॥ समिति गुप्ति आदि कहुं, संव-रेनो अधिकार ॥ जे सेवे मुनिवर सदा, पामे जवजल पार ॥ २ ॥

॥ ढाल (१०) वीशमी ॥ प्रथम जिनेश्वर प्रणमीए ॥ ए देशी ॥

आहार निहार विहारने, अरथे मुनिवर जाय ॥ हाथ सामातीर्न
मांहि आलोकी आगे चले, जेम जंतू न हणाय ॥ १ ॥ आहु अवलुं
देखे नहीं, मनमां त्रांति न कोय ॥ नहि चित्त राग विरोध बोध सुतनो
सदा, जेम संजम डढ होय ॥ २ ॥ जाषा बोले विचारीने, राखी श्री
जिन आण ॥ अलिक वचन नवि बोले क्रोधादिक वश थई, एवा होय
सुजाण ॥ ३ ॥ दोष बेतालीश टालीने, आहारादि लीये शुरू ॥ लेत
आहार चढ दोष तजी ठैयालिश ईम, राखे संजम बुरू ॥ ४ ॥ संजम
उपकरणो सवे, जोइ प्रमार्जी विशेष ॥ लेवे मूके अत्रांत प्राणिनी हाणी
नहीं, कोइ प्रकारे रे लेश ॥ ५ ॥ परठवणा मल सूत्रनी, वलि आहा-
रादिक कांय ॥ हाण जंतुनी होय न एम संजालता, उपयोगी चित्त
मांय ॥ ६ ॥ सम्यक समिति पंच ए, राखे मुनिवर शुरू ॥ संजम कारण
देह नेह विण साचवे, वरते न जीव विरू ॥ ७ ॥ मन वच काय
त्रियोगनी, वारि चपलता दूर ॥ गुप्त राखे संजममां चरण थीरता वधे,
अनुजव रस जरपूर ॥ ८ ॥ विकल्प तजी समजावमां, ध्यान शुक्ल
डढ धीर ॥ व्यातां डव्य प्रजाय अजेद शुद्धात्मथी, मनसुख लहे
जवतीर ॥ ९ ॥

॥ ढाल (११) एकवीशमी ॥ वेदनी कर्मना अगिआर परिसह विषे ॥

॥ हुं वारी धना तुज जाण न देश ॥ ए राग ॥

हुं अविनाशी आतमारे अप्पा, अमर अजर निर्दद, हुं निरजय
एक चेतनारे अप्पा, अक्षय ज्ञानानंद सुज्ञानी अप्पा धारो सहज
विवेक, ज्ञानानंदमय ठेक ॥ सुज्ञानी० ॥ ए आंकणी० ॥ १ ॥ क्षुधावंत
ते देह ठेरे अप्पा, देहथी जिन हुं ठेक ॥ अक्षुधित गुणमय सदारे
अप्पा, ए मुज टेक विवेक ॥ सुज्ञानी० ॥ २ ॥ ज्ञानामृत रस तृप्त तुंरे
अप्पा, तृषावंत ठे देह ॥ म्हारं न विणसे तेहथीरे अप्पा, हुं शांति

रस गेह ॥ सुज्ञानी० ॥ ३ ॥ ज्ञानानंद रसे जख्यो रे अप्पा, तृषालु-
रता नवि होय ॥ तृषा लगी जे देहमां रे अप्पा, देह न म्हारी कोय
॥ सुज्ञानी० ॥ ४ ॥ फरस रहित हुं आतमारे अप्पा, किम करि
फरसे क्षीत ॥ फरस विना निरजय सदारे अप्पा, उँण तणी नहीं
जीत ॥ सुज्ञानी० ॥ ५ ॥ वज्रमयी मुज अंग ठेरे अप्पा, शुद्ध असं-
ख्य प्रदेश ॥ दंशं मशक आदि तणारे अप्पा, डंख न होय प्रवेश
॥ सुज्ञानी० ॥ ६ ॥ मुज ज्ञायकतामां वसेरे अप्पा, लोकालोक अनंत
॥ देह उदय जे विचरवुरे अप्पा, चर्यो दुःख न संत ॥ सुज्ञानी० ॥ ७ ॥
थाके दुःखे देह तेरे अप्पा, में जाण्यो तसु मर्म ॥ पर परिणति मा-
हरी नहिरे अप्पा, में लखो आतम धर्म ॥ सुज्ञानी० ॥ ८ ॥ ममता
मुज एहनी नहिरे अप्पा, में त्याग्यो पर गर्व ॥ पुद्गल गुणपरजायनुं
रे अप्पा, काम न वंछू सर्व ॥ सुज्ञानी० ॥ ९ ॥ संजम काज विहार
ठेरे अप्पा, पर चिंता नहि मुज ॥ देह खेदथी जे बिहे रे अप्पा, ते
तो जाण अबूज ॥ सुज्ञानी० ॥ १० ॥ आतम डव्यादि चढेरे अप्पा,
शय्या माहरे एह ॥ पुद्गल शय्या देहनीरे अप्पा, त्यां माहरे श्यो
नेह ॥ सुज्ञानी० ॥ ११ ॥ तन दुःखे मुज दुःख नहींरे अप्पा, हुं जा-
णुं ते सर्व ॥ जेह दुःख कांई अन्यनेरे अप्पा, नहि मुज एहनो गर्व
॥ सुज्ञानी० ॥ १२ ॥ जिहां तनु त्यां मल उपजेरे अप्पा, देहथी
जिन्न हुं एक ॥ ज्ञायक रूपी हुं सदारे अप्पा, मल दुःख मुज नहि
ठेक ॥ सुज्ञानी० ॥ १३ ॥ अजेदी अठेदी तुंरे अप्पा, बंधबंधन
मुज नाहि ॥ ताडन तर्जन देहनेरे अप्पा, अविनाशी पद मुज माहि
॥ सुज्ञानी० ॥ १४ ॥ रोगं रहित हुं आतमारे अप्पा, रोगी होय ते
देह ॥ दरशन ज्ञान चरणमयीरे अप्पा, हुं निरोग गुणगेह ॥ सु-
ज्ञानी० ॥ १५ ॥ फरस रहित मुज अंगनेरे अप्पा, नहि तृणादिकफीस
॥ गुण अनंतमय हुं सदारे अप्पा, में लखो ज्ञान विखास ॥ सुज्ञानी०
॥ १६ ॥ वेदनीकर्म उदय कझारे अप्पा, परिसह ए अगियार ॥

पण नहि आतम अंगमांरे अप्पा, परिसहनो प्रचार ॥ सुज्ञानी०
 ॥ १४ ॥ तजि ममता जेणे देहनीरे अप्पा, तस नहि परिसह ताप ॥
 ज्ञान चरणमां मग्नतारे अप्पा, रहे अखंडित आप ॥ सुज्ञानी० ॥ १५ ॥
 ए परिसह अगिआर तो रे अप्पा, जिनवरने पण होय ॥ पण नहि
 मोहनीकर्म ठेरे अप्पा, वेदक जाव न कोय ॥ सुज्ञानी० ॥ १६ ॥
 जाववेदना विण कदारे अप्पा, करवा परिसह दूर ॥ कवहु न इच्छे
 चित्तमांरे अप्पा, संजम रस जरपूर ॥ सुज्ञानी० ॥ १७ ॥ परिसह
 डुर करवा कदारे अप्पा, श्याने वंढे तेह ॥ ज्ञान चरण धन मग्नतारे
 अप्पा, विलसे मुनि गुणगेह ॥ सुज्ञानी० ॥ १८ ॥ अचल अकंप सदा
 रहे रे अप्पा, भीर वीर धरि ध्यान ॥ मनसुख शिवसंगे लहोरे अप्पा,
 शाश्वत सुख सुजाण ॥ सुज्ञानी० ॥ १९ ॥

ढाल (२२) बावीशमी ॥ अनिहारे दरशन दीपक निरमलोरे ॥ ए राग ॥

अनिहारे संवर अंबरमां रहोरे, नवि देखे मुजने कोय ॥ जे दे-
 खाय ते देह ठेरे, मुजथी तेह जिन्नज होय ॥ मोहनि मूल ऊढेदिपरे,
 थड निमोही निरमाय, संजम श्रेणि निहालतारे, शिव संपत्ति सहज
 लहाय ॥ मोहनि० ॥ ए आंकणी ॥ अनिहारे देह ढांकवा कारणेरे,
 नहि मुज वंछनुं काम ॥ ज्ञान स्वरूपी हुं आतमांरे, निज पद गुप्ता-
 राम ॥ मोहनि० ॥ २ ॥ अनिहारे काम विकार तनमां रहोरे, हुं
 निःकामी निःशंक ॥ कामजोग ममता करे रे, ते नर अविवेकी रंक
 ॥ मोहनि० ॥ ३ ॥ अनिहारे हाव जाव नौरि तणारे, देखी चित्त चले
 अजाण ॥ हुं कामी शिवमार्गनोरे, शुद्ध निज गुण काम अमान
 ॥ मोहनि० ॥ ४ ॥ अनिहारे रति अरति ते पुद्गल विषेरे, करे
 अज्ञानी जीव ॥ नव नव पक्षाव उपजेरे, वखी व्यय होय सदीव ॥
 मोहनि० ॥ ५ ॥ अनिहारे निश्चय ध्रुव अविनाशिहुंरे, ज्ञायक रूप एक
 त्रिकाख ॥ रतिअरति नहीं मुजनेरे, पुद्गल परजाय निहाल ॥ मोहनि०

॥ ६ ॥ अनिहारे कठिण वचन कहे कोइ कदारे, करवो न घटे आ-
क्रोश ॥ ढोढ्या राग वीरोधने रे, तो मुज किण वाते रोष ॥ मोहनि०
॥७॥ अनिहारे वचन तेसर्व पुद्गल दशारे, वचन मुज फरसे न कोय॥
वचन अगोचर आतमारे, वचन दुःख मुज नवि होय ॥ मोहनि०॥८॥
अनिहारे आहारादि संजम अर्थथीरे, जाँचुं हुं हुं तजि मान ॥ विण
संजम काल अनंतथीरे, बहुविध पास्यो अपमान ॥ मोहनि० ॥ ९ ॥
अनिहारे जिन जेह जाव निषेधियारे, ते आदरुं नहि कोईवार ॥ का-
ऊसग ध्यानमां थिर रह्यो रे, हुं न चहुं जयथी लगार ॥ मोहनि० ॥ १० ॥
अनिहारे वसति आदि जे जे निषेधियुरे, नवि आदरुं कोई प्रकार ॥
हुं निशंकित चेतनारे, अक्षय निर्जय सुखकार ॥ मोहनि० ॥ ११ ॥
अनिहारे करे सत्कार कोई मुनि तणोरे, मुनि न करे लोच लगार ॥ चेतन-
ता सह जीवनीरे, सरखी संग्रहनय धार ॥ मोहनि० ॥ १२ ॥ अनिहारे
सात परिसह चारितमोहथीरे, दर्शनमोहनिथी अेक ॥ शंका कं-
खा जिन वचनमारे, टाली राखो दरश विवेक ॥ मोहनि० ॥ १३ ॥
अनिहारे आहारादिक अणलाजतारे, जाणे पुरव फल अंतराय ॥
जावलाब्धि दानादिक जावतोरे, रहे निजगुण मग्न सदाय ॥ मोहनि०॥
॥१४॥ अनिहारे तनुंप्रज्ञा द्योय कोईनेरे, मनमांनविमाने खेद ॥ धैर्य
धरी सुत साधवारे, धारे मन अधिक उमेद ॥ मोहनि० ॥ १५ ॥
अनिहारे ज्ञानावरण उदये होवैरे, अज्ञान विविध प्रकार ॥ खेद
रहित नित आदरेरे, विनय वैयात्रच्च उदार ॥ मोहनि० ॥ १६ ॥
अनिहारे गुरु सुत आदि नित सेवतांरे, तन्मय राखि श्रुतध्यान ॥
प्रगटे ज्ञानादिक गुण सवेरे, निरमल थिर अचल अमान ॥ मोहनि०॥
॥ १७ ॥ अनिहारे ज्ञानादि निज गुण उपयोगमांरे, रहे अचल
धरि ढढजाव ॥ परिसह ताप तेहने नहिरे, प्रगटे शुरू आत्म स्वजा-
व ॥ मोहनि० ॥ १८ ॥ अनिहारे धीर वीर थई शिवपद साधशेरे,

लहि श्रुत-सिद्धांतनो सार ॥ मनसुख शीव कमला वरे रे, करशे
जवजलदधि पार ॥ मोहनि० ॥ १ए ॥

॥ ढाल ॥ (५३) त्रेवीशमी ॥ नयरी महानकुंरमां
वसे रे, महारिद्धि रिखवदत्त नामरे ॥ ए राग ॥

परम क्लमागुण आदरोरे मुनि, श्री जिनशासन सार ॥ अव्य
जाव क्लमा धरिरे मुनि, लहिये जवजल पार हो मुनि लहिये जवजल
पार ॥ १ ॥ अपराधीशुं पण कदारे मुनि, कोप न कीजे लेश ॥ परप-
रिणति ममता तजिरे मुनि, तजि मद मान आवेश हो मुनि तजि०
॥ २ ॥ विनय करी गुणवंतनो रेमुनि, लहिये ज्ञान अत्यंत ॥ पूर्णात्म
गुण प्रगटशे रेमुनि, निरमल शक्ति अनंत हो मुनि निरमल० ॥ ३ ॥
मन वच कायनी वक्रता रेमुनि, न करो कपट कदाय ॥ माय त्यागथी
प्रगटशे रेमुनि, समसुख अचल अमाय ॥ हो मुनि समसुख० ॥ ४ ॥
समदरशी समजाषीने रेमुनि, जगत जीव होय मीत ॥ निरजय
निराकुल सदा रेमुनि, नहि कोइनी होय जीत ॥ हो मुनि नहि० ॥
॥ ५ ॥ धन विषय त्रीय आदिनो रेमुनि, लोभ न कीजे लेश ॥ तजि
स्पृहा पुद्गल तणि रेमुनि, राखो संजम अशेष ॥ हो मुनि राखो० ॥
॥ ६ ॥ इहा मूर्ख कामना रेमुनि, नहि पुद्गलनी जास ॥ निरालंब
निरलोचता रेमुनि, तोके कर्मना पास ॥ हो मुनि तोके० ॥ ७ ॥ दर-
शन ज्ञान चरण गुणे रेमुनि, तृप्त रहो निशदीश ॥ विषय विकार
इहा तजो रेमुनि, प्रगटे आत्म जगीश ॥ हो मुनि प्रगटे० ॥ ८ ॥
खट खट बाह्य अन्यंतरे रेमुनि, तप तपि साधो सिद्धि ॥ इच्छा
निरोधे तप करि रेमुनि, लहिये नित नव नीधि ॥ हो मुनि लहिये०॥
॥ ९ ॥ पण पण विषय अवत तजि रेमुनि, हणिये चार कषाय ॥ मन
वच काया थिर करि रेमुनि, निरमल संजम पाय ॥ हो मुनि निरमल०
॥ १० ॥ अव्य जाव मृखा तजि रेमुनि, निज पर तत्त्व सुज्ञान ॥
अव्यादिक लखी राखिए रेमुनि, सत्यपणुं सुखखाण ॥ हो मुनि

सत्य० ॥ ११ ॥ रागद्वेष आदि सवे रेमुनि, दोष तंजी निरमाय ॥
 शौच रहो निज रूपमां रेमुनि, निजघर मंगल थाय ॥ हो मुनि निज०
 ॥ १२ ॥ कंचन तृण तूष आदि ठे रेमुनि, पुद्गल वस्तु जेह ॥ मुनि
 परिग्रह राखे नहि रेमुनि, अकिंचन गुण मेह ॥ हो मुनि अकिंचन० ॥
 ॥ १३ ॥ सहस्र अठदश जेदथो रेमुनि, तजिए सर्व अब्रह्म ॥ अढार
 हजार शिलांगथी रेमुनि, सेवो पूरण ब्रह्म ॥ हो मुनि सेवो० ॥ १४ ॥
 दश यतिधर्म आराधीने रेमुनि, रत्नत्रयी करि शुद्ध ॥ शिवसुंदरि
 मनसुख वरे रेमुनि, जगत जंतु अविरुद्ध ॥ हो मुनि जगत० ॥ १५ ॥

॥ ढाल (२४) चौवीशमी ॥ इणि पेरे चंचल आठखुं

जीव जागोरे ॥ ए राग ॥

जे जे पुद्गल पज्जवा ॥ तुम जाणोरे ॥ ते सवि जाण अनीत ॥
 तजो दूरध्यानोरे ॥ विणसे उपजे खिणखिणे ॥ तुम० ॥ तेहशुं केसी
 प्रीत ॥ तजो० ॥ १ ॥ गमता अणगमता क्षिणक्षिणे ॥ तुम० ॥
 पुद्गल सवि परतंत्र ॥ तजो० ॥ श्रम करि राख्या नवि रहे ॥ तुम० ॥
 ते केम चाहे संत ॥ तजो० ॥ २ ॥ देह त्रियादिक वस्तुनो ॥ तुम० ॥
 बहुविध परिग्रह जेह ॥ तजो० ॥ तसु अधिकारी न आतमा ॥ तुम० ॥
 तो किम कीजे नेह ॥ तजो० ॥ ३ ॥ ज्ञानादिक निज गुण तणो ॥
 तुम० ॥ ठे अधिकारी आत्म ॥ तजो० ॥ निज अधिकार न सुंपीए ॥
 तुम० ॥ वयरी जेह अनात्म ॥ तजो० ॥ ४ ॥ शरण नहीं संसारमां ॥
 तुम० ॥ चरण विना कोइ ओर ॥ तजो० ॥ सद्गुरु पण व्यवहारथी
 ॥ तुम० ॥ जीव शरणनो ठोर ॥ तजो० ॥ ५ ॥ मरण कष्ट आदिक
 थकी ॥ तुम० ॥ बलि नरकादिक दूःख ॥ तजो० ॥ एहथी राखी
 कोण दिए ॥ तुम० ॥ शुद्धातम थिर सुख ॥ तजो० ॥ ६ ॥ घर धन
 स्त्री आदिक तणो ॥ तुम० ॥ राग न कीजे लेश ॥ तजो० ॥ पुद्गल

राग तजे थके ॥ तुम० ॥ लेश न होय कलेश ॥ तजो० ॥ ९ ॥ संस-
 रत्वां संसारमां ॥ तुम० ॥ कस्या अनेक संबंध ॥ तजो० ॥ पत्नी पुत्री
 पण थई ॥ तुम० ॥ पुत्री पत्नी संबंध ॥ तजो० ॥ ७ ॥ जज्ञा ते जगिनी
 थई ॥ तुम० ॥ जगिनी जज्ञा होय ॥ तजो० ॥ मित्र शत्रु पण होय
 ठे ॥ तुम० ॥ शत्रु मित्र तुं जोय ॥ तजो० ॥ ८ ॥ दास होय ठे
 शेठनो ॥ तुम० ॥ दास शेठपणुं पाय ॥ तजो० ॥ एम अनेक संब-
 धमां ॥ तुम० ॥ किण पर राग कराय ॥ तजो० ॥ १० ॥ सुख दुःख
 जोगे एकलो ॥ तुम० ॥ जन्म मरण करे एक ॥ तजो० ॥ नरक
 निगोदमां एकलो ॥ तुम० ॥ सिद्धि लहे निज एक ॥ तजो० ॥ ११ ॥
 दरशन ज्ञान पोते लहे ॥ तुम० ॥ चरण लहे निज एक ॥ तजो० ॥
 राग तजो परपद तणो ॥ तुम० ॥ राखो एक विवेक ॥ तजो० ॥ १२ ॥
 जीवथी चिन्न शरीर ठे ॥ तुम० ॥ धन कुटुंब परिवार ॥ तजो० ॥
 परसंजोग विजोगनो ॥ तुम० ॥ कारण निश्चय धार ॥ तजो० ॥ १३ ॥
 अन्यत्व जावना जावतां ॥ तुम० ॥ नाशे राग विरोध ॥ तजो० ॥
 आतमता आतम लहे ॥ तुम० ॥ प्रगटे निरमल बोध ॥ तजो० ॥ १४ ॥
 मलमूत्रादिक बहुविधे ॥ तुम० ॥ रोग अनेकनी खाण ॥ तजो० ॥
 दूर्गंधी वहेती सदा ॥ तुम० ॥ देह ठे एह निदान ॥ तजो० ॥ १५ ॥
 सात धातु सप्त मल जरी ॥ तुम० ॥ पुरण अशुचीगेह ॥ तजो० ॥
 दुःखदायक जाणी तजो ॥ तुम० ॥ चलमल देहनो स्नेह ॥ तजो० ॥
 ॥ १६ ॥ समय समय परमणथी ॥ तुम० ॥ आस्रव डुविधनी
 ज्ञाय ॥ तजो० ॥ शुद्धातम रमणे रमो ॥ तुम० ॥ संवर धारी सदाय
 ॥ तजो० ॥ १७ ॥ पुद्गल जोग इहा तजी ॥ तुम० ॥ लाहि शुद्धातम
 तृप्ति ॥ तजो० ॥ करि निर्जरा कर्मनी ॥ तुम० ॥ लघुकाळे लहो
 मुक्ति ॥ तजो० ॥ १८ ॥ लोकाकाश प्रदेशमां ॥ तुम० ॥ वलि वलि जट-
 क्यो जीव ॥ तजो० ॥ जन्म मरण बहुलां कस्यां ॥ तुम० ॥ जोग-

व्यां दुःख सदीव ॥ तजो० ॥ १९ ॥ चढ पुद्गलपरिग्रहने ॥ तुम० ॥
 ग्रहिया पुद्गल सर्व ॥ तजो० ॥ ढोड्या मरणादिक करी ॥ तुम० ॥
 रह्यो नहि तुज गर्व ॥ तजो ॥ २० ॥ सम्यकदर्शन दोहिलुं ॥ तुम० ॥
 सल्लज धन परिवार ॥ तजो० ॥ विषयो देव मनुष्यना ॥ तुम० ॥
 विखस्या अनंतीवार ॥ तजो० ॥ २१ ॥ तो पण तृप्ति नवि लही ॥
 तुम० ॥ नरजव पाम्यो आज ॥ तजो० ॥ समकित गुण निरमल करी
 ॥ तुम० ॥ साधो वंठित काज ॥ तजो० ॥ २२ ॥ धर्म परम अरिहं-
 तनो ॥ तुम० ॥ साधो थइ उजमाल ॥ तजो० ॥ ज्ञान चरण निर्मल
 करो ॥ तुम० ॥ लहिये गुणमणिमाल ॥ तजो० ॥ २३ ॥ तजी शुजा-
 शुज कटपना ॥ तुम० ॥ करि परिणति गुण लीन ॥ तजो० ॥ मनसुख
 शिव शाश्वत लहे ॥ तुम० ॥ आतम संपत्ति पीन ॥ तजो० ॥ २४ ॥

ढाल (२५) पचीशमी ॥ पद्म प्रभु जिन तुज मुज आंतरूरे ॥ एराग ॥

मन वच काया थिर करीरे, तजि सावय डुवीध ॥ दरशन ज्ञान
 आराधतारे, सामाझक होय सिद्ध ॥ चरण आराधिपरे, तजि पर परि-
 णति चाल, शिवसुख साधिपरे ॥ ए आंकणो ॥ १ ॥ राग द्वेष तजि
 आतमारे, आतम जावे लीन ॥ ऊढ थिरता शुद्ध जावमांरे, अनुजव
 अमृत पीन ॥ चरण० ॥ २ ॥ शुजाशुज तजि कटपनारे, निर्विकटप
 एक रूप ॥ रम्य रमण शुद्धात्ममांरे, निश्चय चरण अनूप ॥ चरण०
 ॥ ३ ॥ प्रमाद वश हुआ दोष जेरे, ठेदि चरण करि शुद्ध ॥ ठेदो-
 पस्थापन धारियेरे, द्वितीय चरण थिर बुद्ध ॥ चरण० ॥ ४ ॥ तजि
 हिंसा तपस्या करेरे, विनय ने सुत अज्यास ॥ चरणप्रजाय विशो-
 धतारे, परिहारविशुद्धि विलास ॥ चरण० ॥ ५ ॥ करि कषायने
 पातळारे, रह्यो कळु सूक्ष्म लोच ॥ रमण शुधातम एकतारे, करे मुनी
 थिर थोच ॥ चरण० ॥ ६ ॥ जिहां सूक्ष्म संपराय ठे रे, वरते दशम
 गुणठाण ॥ थिरता आत्म स्वजावमांरे, शुक्ल प्रथम शुजध्यान

॥ ચરણ૦ ॥ ૭ ॥ સવિ કષાય ઉપશમ કરેરે, એકાદશમ ગુણઠાણ ॥
 યથાહ્યાતઉપશમ ચરણ તેરે, શુકલ પ્રથમ પદ ધ્યાન ॥ ચરણ૦ ॥ ૮ ॥
 પૂર્ણ કષાયના ક્ષય થકીરે, ચરણલાયક યથાહ્યાત ॥ વીજો પાયો
 શુકલનોરે, ચિરતા અવ્યાઘાત ॥ ચરણ૦ ॥ ૯ ॥ વાર તેર ને ચૌદમેરે,
 લાયકચરણ મહંત ॥ ઘાતીકર્મ ક્ષયે કરીરે, હોય સજોગિ જગવંત
 ॥ ચરણ૦ ॥ ૧૦ ॥ અઘાતી ચઢ ક્ષય કરે રે, ચતુર્દશમ ગુણઠાણ ॥
 શૈલેશી કરિ મુની લહેરે, શાશ્વત સુખ નિરવાણ ॥ ચરણ૦ ॥ ૧૧ ॥
 ॥ ઢાલ ઊઘીશમી (૭૬) વીર જિનેશ્વર વદન વચન આદર જનિ
 પ્રાણી ॥ ૯ દેશી ॥

પ્રથમ હુણ્યો મિથ્યાત વિમલ દર્શનપદ પાયો, મિથ્યા પ્રતિષ્ઠો બંધ
 હુણી વિરતી ઘર આયો । અવિરતિ પ્રતિષ્ઠો બંધ હુણી પરમાદ નશાવ્યો,
 લહિ સત્તમ ગુણઠાણ પ્રમાદનો બંધ ગમાવ્યો ॥ ૧ ॥ ક્ષય કરિ પૂર્ણ
 કષાય ચરણક્ષાયક ચીર પાયો, લહિ વારમું ગુણઠાણ દર્શનાવરણ
 સ્વપાવ્યો ॥ જ્ઞાનને વીર્યાવરણ હુણી મુનિ તેરમે આવે, ઘાતીકર્મ હુણિ એમ
 અનંત ચતુક પદ પાવે ॥ ૨ ॥ કર્મ સત્તા હુણિ જેહ તેહ ફરિ બંધ ન
 હોવે, કેવલદર્શનજ્ઞાન ત્રિલોક સમયમાં જોવે ॥ સ્વપર અનંત પ્રજાય
 સમય સમકાલે દેખે, સર્વે દ્રવ્ય ત્રિકાલ પ્રજાય સમયમાં અશેષે ॥ ૩ ॥
 બંધના હેતુ જેહ તેહ સઘલા ક્ષય કીધા, અયોગિ શૈલેશીકરણ કરી
 મુનિ સિદ્ધા બુદ્ધા ॥ પૂર્વ પ્રયોગ ગતિ પરિણામ બંધ હેદ અસંગ, સમય
 એકમાં ઊરધગતી સમ શ્રેણી અજંગ ॥ ૪ ॥ સિદ્ધિ લહિ સિદ્ધ ક્ષેત્ર
 વિષે રહ્યા સાદિ અનંત, પૂર્ણાનંદ વિલાસ પરમપદ સહજ સ્વતંત ॥
 કર્મજૂમિના ઉપન્યા કર્મજૂમિમાં સિદ્ધે, કોણક દેવના હરણથી અકમ્મ-
 જૂમે સિદ્ધે ॥ ૫ ॥ સુણજો કાલ વિચાર સાર જે હે તે દાણું, ઊત્સર્પિણી
 અવસર્પિણી કાલચક્ર તે જાણું ॥ વીશે કોમાકોમિનું દશ દશે કહિણ,
 અવસર્પિણી આરા ચાર ચાર ઊત્સર્પિણી લહીણ ॥ ૬ ॥ ચાર કોમાકોડી

अवसर्पिणिनो प्रथम ठे आरो, त्रण कोडाकोनि बीजो त्रीजो बे कोमाकोडि धारो ॥ चोथो एक कोमाकोडिसागर धर्म प्रवृत्ति, तीर्थपती चोवीश तिहां होवे सिद्धि निवृत्ति ॥ ७ ॥ उत्सर्पिणिनो एक कोमाकोडि प्रथम ठे आरो, तीर्थपती चोवीश होवे मोक्ष मार्ग सुधारो ॥ धर्म प्रवृत्ते सार सिद्धिपद एहमां लहिये, बाकी कोमाकोडी अढारमां सिद्धि न कहिये ॥ ८ ॥ उत्सर्पिणिने बीजे तीजे चोथे नवि सिद्धे, अवसर्पिणिने पहेले बीजे त्रीजे नवि सिद्धे ॥ मूल ठे आरा चार कल्पना खटखट कीधा, दुषम दुषम बीचारि जेद दोय अधिक प्रसिद्धा ॥ ९ ॥ धर्मविरहनो काल सदा एम वत्ते जोई, आदरिये जिनधर्म लही अवसर डढ होई ॥ व्यवहारे एह जेद सिद्धे निश्चयथी सकाले, निश्चे सिद्धि स्वक्षेत्र व्यवहारे परक्षेत्रे निहाले ॥ १० ॥ महाविदेह मोजार उत् अवसर्पिणी नांहि, विजय एकसेंसाठे सदा नवि सिद्धे तांहि ॥ अव्य क्षेत्र सकाल जाव निज रम्ये रमिये, मनसुख शिवशुं केल करी जव-वन नवि जमिये ॥ ११ ॥

॥ ढाल (२७) सत्तावीशथी ॥ श्री सुपार्श्व जिन वंदीये ॥ ए देशी ॥

नरगति पणिंदि त्रस जव, सत्नी यथाख्यात चरित्त ललना ॥ खायकसमकितमां लहे, सिद्धे जिन जग मित्त ललना ॥ शिवरमणी रंगे रमो ॥ १ ॥ आखर अणाहारीपणुं, केवलदर्शन नाण ललना ॥ ए नव मार्गणासां लहे, शेष नहीं निरवाण ललना ॥ शिव ॥ २ ॥ अव्यथी सिद्ध अनंत ठे, लोक असंख्यमे जाग ललना ॥ एक जीव वा सर्वने, लोकांत स्थितिनो लाग ललना ॥ शिव ॥ ३ ॥ क्षेत्र प्रदे-शथी फरसना, अधिकी जाणो सार ललना ॥ एक सिद्ध आश्रित काल ठे, सादिअनंत अपार ललना ॥ शिव ॥ ४ ॥ सर्वे सिद्ध परुषथी, काल अनादि अनंत ललना ॥ सिद्धपणाथी नवि प्रदे,

તેથી ન અંતર હુંત લલના ॥ શિવ ॥ ૫ ॥ સર્વ સંસારો જીવથી,
 સિદ્ધ અનંતમે જાગ લલના ॥ શાયક પરિણામી જાવમાં, જીવપણું
 ગત રાગ લલના ॥ શિવ ॥ ૬ ॥ થોડા કૃત્રિમ નપુંસક, સંખ્યગુણી
 છી સિદ્ધ લલના ॥ તેહથી સંખ્યગુણા સદા, પૂરૂષ હોયે સિદ્ધ
 લલના ॥ શિવ ॥ ૭ ॥ સિદ્ધે જિનપદ પામીને, તે જિનસિદ્ધ કહાય
 લલના ॥ સિદ્ધયા પુંડરિક આદિ જે, અજિનસિદ્ધ સુખ પાય
 લલના ॥ શિવ ॥ ૮ ॥ ગણધર આદિ સિદ્ધિયા, તીર્થસિદ્ધ કહ્યા
 તેહ લલના ॥ મરુદેવાદિક જાણીએ, અતિથ્યસિદ્ધ હે એહ લલના
 ॥ શિવ ॥ ૯ ॥ ગૃહિલિંગે યરતાદિ સિદ્ધિયા, વઢકલચરિય પર-
 લીંગ લલના ॥ સાધુ સકલ જે સિદ્ધિયા, જાણો તેહ સ્વલીંગ લલના
 ॥ ૧૦ ॥ ચંદનાદિ છી સિદ્ધિયા, ગૌતમ આદિ પુલિંગ લલના ॥
 ગાંગેય આદિ સિદ્ધિયા, કૃત્રિમ નપુંસક લિંગ લલના ॥ શિવ ॥ ૧૧ ॥
 કરકંકુ નમિ ડુમ્મુહ આદિ, પ્રત્યેકબુદ્ધ સિદ્ધ જાણ લલના ॥
 કારણથી પ્રતિબૂજીઆ, શાસ્ત્રે એમ વખાણ લલના ॥ શિવ ॥ ૧૨ ॥
 સ્વયંબુધ કપિલાદિક, સિદ્ધયા જીવ અનેક લલના ॥ બુદ્ધવોહિ ગુરુ.
 બોધથી, સિદ્ધયા રાશિ વિવેક લલના ॥ શિવ ॥ ૧૩ ॥ એક સમય
 એક સિદ્ધિયા, વીરજિન આદિ અનેક લલના ॥ એક સમય વહુ
 સિદ્ધિયા, રિષજાદિ સુવિવેક લલના ॥ શિવ ॥ ૧૪ ॥ નવમું ગુણઠાણું
 નવિ લહ્યું, નપુંસક ને નર નાર લલના ॥ લિંગ ત્રીન એ ત્યાં લગે,
 આગે ન લિંગ વિચાર લલના ॥ શિવ ॥ ૧૫ ॥ પૂર્વપરુષ ત્રિન લિંગ
 હે, નવમે હેદે લિંગ લલના ॥ એ ત્રણ લિંગ રહિત થયા, સિદ્ધયા
 કહિયે અલિંગ લલના ॥ ૧૫ ॥ લિંગ જેદ એ દ્રવ્યથી, જાવથકી
 જિનલિંગ લલના ॥ સિદ્ધે જીવ અનંત એ, નવિ તિહાં લિંગને શીંગ
 લલના ॥ શિવ ॥ ૧૬ ॥ સુત તત્ત્વ સાર વિચાર એ, સદ્દેશે નર નાર
 લલના ॥ અર્ચા પુદ્ગલ માંહી તે, લહેશે જવદધિ પાર લલના ॥
 ॥ શિવ ॥ ૧૭ ॥ નિજ પર તત્ત્વ વિચારતાં, જાય વિજાવ બલાય
 લલના ॥ મનસુખ શિવસંગે રહે, સાદિ અનંત સદાય લલના ॥
 ॥ શિવ ॥ ૧૮ ॥

॥ ढाल (१८) अष्टावीशमी ॥ एसो कर्म अतुल बलवान जगतकुं

पीन रह्यो ॥ ए देशी ॥

एसे धीर वीर गंजीर परमपद सिद्ध किया, लही आतम तत्त्व
अबाध मोहमल चूर दिया ॥ ए आंकणी ॥ जरतचक्रि खटखंको, राज
जोग सुविशाल ॥ जोगी जावी खीण एकमां, अनित्य अशुचि गुण-
माल ॥ श्रेणि आरूढ ज्ञया ॥ एसे ॥ १ ॥ लहि केवल बहु तारिया,
लख पूरव लगे दोम ॥ लहि निरवाण सुख शाश्वतो, सादि अनंत
थिर एम ॥ स्वगुणरस लीन रह्या ॥ एसे ॥ २ ॥ रिखवप्रचुनी नंदनी,
वाह्वी सुंदरी दोय ॥ तप चरण डढ आदरी, शिवपद लहि सुखि
होय ॥ विमल सुख जोगी रह्या ॥ एसे ॥ ३ ॥ रिखवादिक
चोविश जिना, राज सुजोग उदार ॥ जोगी चरण ग्रही लहुं, केवल-
ज्ञान श्रीकार ॥ परमपद सिद्ध किया ॥ एसे ॥ ४ ॥ तीरथ थापी
तारिया, गणधर मुनी अत्तेक ॥ ब्रजविध संघ चलावियो, दाखी स्वपर
विवेक ॥ परमपद सिद्ध किया ॥ एसे ॥ ५ ॥ विचरी देश विदेशमां,
ताख्या बहु नरनार ॥ धन्य वाणी जिनवरतणी, जवि शिवसुख आधार
॥ परम ॥ एसे ॥ ६ ॥ अन्यत्व जावनां जावतां, मरुदेवा हुआ सिद्ध ॥
निरमल निज नवनिधिं लही, विलसे अनंती रिद्ध ॥ परम ॥ एसे ॥
७ ॥ अयोध्या नगरे हुआ, चक्री सागर नाम ॥ अजित जिनेश्वर
समयमां, राजजोग सुखठाम ॥ परम ॥ एसे ॥ ८ ॥ पुत्र मरण सुणी
ऊपन्यो, अति संवेग विराग ॥ अजितनाथ समीपे ग्रहुं, चरण शरण
बढजाग ॥ परम ॥ एसे ॥ ९ ॥ ममता त्यागी मूखगी, ठेयो मोह
गयंद ॥ आठ कर्मदल दाय करी, पाम्या परमानंद ॥ परम ॥ एसे ॥
१० ॥ सावथ्यी नगरी धणी, चक्री मधवा नाम ॥ रमणी देह
अनित्य लखी, लीनों स्वगुण विराम ॥ परम ॥ एसे ॥ ११ ॥ चरण
रमण डढ आदरी, पाम्यो त्रीजुं सर्ग ॥ नरजवं लहि शुद्ध चरणथी,

लहेशे पद अपवर्ग ॥ परम० ॥ एसे० ॥ १२ ॥ हस्तिनागपुर ऊपन्या,
 चक्री सनतकुमार ॥ इंद्रे रूप ब्रह्माण्ड, जेनो अतुल अपार ॥ परम०
 ॥ एसे० ॥ १३ ॥ अणसदहतो देव तिहां, आवी निरख्युं रूप ॥
 कोनादिक अंतर लखी, चेताव्यो तेणे जूप ॥ परम० ॥ एसे० ॥ १४ ॥
 संवेग रंग नरनाहने, वलि ऊपन्यो वैराग ॥ रंगे चारित्र आदखुं, तन
 ममता करि त्याग ॥ परम० ॥ एसे० ॥ १५ ॥ तप तपतां लब्धि घणी,
 उपनी मुनिने ताम ॥ इंद्रे धैर्य ब्रह्माण्ड, आव्यो देव तेणे ताम ॥
 परम० ॥ एसे० ॥ १६ ॥ करुं परिक्षा एहनी, इम चिंती मन मांछ ॥
 वैद्य वैद्य पोकारतो, आव्यो मुनि ठे ज्यांय ॥ परम० ॥ एसे० ॥ १७ ॥
 मुनि कहे रोगि तन मुज नहीं, पण ठे रोग विज्ञाव ॥ तेह मिटावा
 शक्ति तुज, दिशे न ईस्यो प्रज्ञाव ॥ परम० ॥ एसे० ॥ १८ ॥ इम
 कहि शुकथी आंगली, करि चोपडी कोइ अंग ॥ कोरु वरण मंदिने
 हुवो, निरमल कंचन रंग ॥ परम० ॥ एसे० ॥ १९ ॥ स्पृहा नहीं जस
 देहनी, अवर स्पृहा नहि तास ॥ धैर्यवंत मुनि धन्य ते, वरते ज्ञान
 विलास ॥ परम० ॥ एसे० ॥ २० ॥ धैर्यवंत देखी मुनो, अति विस्मि-
 त हुओ देव ॥ वंदि नमी मुनिराजने, देव गयो ततखेव ॥ परम० ॥
 एसे० ॥ २१ ॥ चरण रमण तपस्या करीने, विचरे आत्म ज्ञाव ॥
 अंते संलेखन करी, आयु मास रह्युं जाव ॥ परम० एसे० ॥ २२ ॥
 सनतकुमारमां ऊपन्यो, विलसे दिव्य सुजोग ॥ महाविदेहे सिद्धशे,
 धारी संयम योग ॥ परम० ॥ एसे० ॥ २३ ॥ शान्ति कुंथु अर च-
 क्रिय, त्यागि सकल जवजोग ॥ परपरिणति ममता तजी, खीना निज
 गुण जोग ॥ परम० ॥ एसे० ॥ २४ ॥ महापद्मचक्रि नवम हुओ,
 लहि संवेग विराग ॥ संजम साधि सुगति लही, आय्यो जवजल
 याग ॥ परम० ॥ एसे० ॥ २५ ॥ चक्रिहरिषेण कांपिलपुरे, पुरव
 पुण्य रिद्धि जोग ॥ पाम्यो विलसे सुख घणुं, एक दिन हुओ उपयोग

॥ परम० ॥ एसे० ॥ ३६ ॥ ए संसार असार ठे, अनित्य सज्जन रिद्धि सर्व ॥ अशुचि जरी एह देहनो, कहो कोम कीजे गर्व ॥ परम० ॥ एसे० ॥ ३७ ॥ रंगे संवेगे वध्यो, लीधुं चरण उदार ॥ केवल लहि मुक्ति वरी, पास्यो जवदधि पर ॥ परम० ॥ एसे० ॥ ३८ ॥ राजगृहीमां ऊपन्यो, जयचक्री गुणवंत ॥ तृप्ति न देखी जोगथी, चेत्यो तेह महंत ॥ परम० ॥ एसे० ॥ ३९ ॥ लहि समकित संजम अहुं, धीर वीर गंजीर ॥ आठ करम मल क्षय करी, पास्यो जवजल तीर ॥ परम० ॥ एसे० ॥ ४० ॥ अष्टम सुजुमचक्री थयो, करि अति राज्य-नो लोच ॥ सिंधु कुबो गयो सातमी, नरक जिहां दुःख दोच ॥ परम० ॥ एसे० ॥ ४१ ॥ छादशम चक्री हुयो, ब्रह्मदत्त जस नाम ॥ जोगातुरता वश पड्यो, चित्त न आव्युं ठाम ॥ परम० ॥ एसे० ॥ ४२ ॥ पूर्व मित्र मुनि उपदिश्यो, पण नवि बूझ्यो लेश ॥ पहुँच्यो सानमी नर-कजां, जोगे विविध कलेश ॥ परम० ॥ एसे० ॥ ४३ ॥ गणधर बोर जिणंदना, वेद वादी अगीआर ॥ मान ठेली मद म्हेलिने, आप हुआ अणगार ॥ परम० ॥ एसे० ॥ ४४ ॥ वलि पुंजरिकादिक मली, चौदशें बावन धार ॥ श्री जिनशासन प्रेरता, करता बहु उपकार ॥ परम० ॥ एसे० ॥ ४५ ॥ चौविश जिनना ए सवे, सिद्ध्या प्राक्रम फोर ॥ सादिअनंतु सुख लहुं, मनसुख शाश्वत ठोर ॥ परम० ॥ एसे० ॥ ४६ ॥

॥ ढाल (१९) ओगणत्रीशमी ॥ कराकन दराखनरो

जावे ॥ कराकन० ॥ ए राग ॥

मोहमल खायक करि ऊटकोरे ॥ मोह० ॥ अष्ट कर्म दल फोज ध्यान थिर राखोने पटको ॥ ए आंकणी ॥ चंपा नयर सोहामणुं जीहो, श्रेणिकराय सुजाण ॥ धारणी देवी

तस घरे जीहो, शीलरूप गुणखाण ॥ मोहण ॥ १ ॥ तस कूखे अति
 पुण्यथी जीहो, उपन्यो मेघकुमार ॥ जोवन वय पामी करि जीहो,
 बिलसे जोग उदार ॥ मोहण ॥ २ ॥ वीरजिणंद समोसरया जीहो,
 गुणशिल चैत्य जोजार ॥ चोत्रीश अतिशय दीपता जीहो, जगतजंतु
 हितकार ॥ मोहण ॥ ३ ॥ देशना सुणवा आवियो जीहो, मेघकुमार
 तेणिवार ॥ वर्द्धमान जिन उपदिशे जीहो, सुत चरण जगसार ॥
 मोहण ॥ ४ ॥ पंचास्रव करी जीवने जीहो, बंधे अरुविध कर्म ॥
 चउगति जवकंतारमां जीहो, दूःख सहे विणधर्म ॥ मोहण ॥ ५ ॥
 तजि आस्रव संवर ग्रहे जीहो, सेवे कारण तीन ॥ सम्यकदरशन
 ज्ञानने जीहो, चरण शुद्धात्म अजिन्न ॥ मोहण ॥ ६ ॥ ए त्रण कारण
 सेवतो जीहो, लहे जीव निरवाण ॥ ते माटे नरजव लही जीहो,
 श्रोता थाओ सुजाण ॥ मोहण ॥ ७ ॥ इम निसुणी प्रचु देशना जीहो,
 चेत्यो मेघकुमार ॥ अनुज्ञा मात पिता तणी जीहो, खेइ लीयो
 संयम जार ॥ मोहण ॥ ८ ॥ संथारे सूते थके जीहो, मुनि पग फर-
 सनुं दूःख ॥ मानी मनमां चिंतवे जीहो, महेल समो किहां सुख ॥
 मोहण ॥ ९ ॥ पूढी वीर जिणंदने जीहो, जाइश घर परजात ॥
 निज घरमां रहेतां थकां जीहो, होय नहीं उपघात ॥ मोहण ॥ १० ॥
 सूरज ऊगे आविने जीहो, वीरजिनने कहे एम ॥ जो मुजने अनुज्ञा
 दीयो जीहो, तो घर जाऊं देम ॥ मोहण ॥ ११ ॥ वीर कहे मेघा
 सुणो जीहो, पूर्वे तुं गज एक ॥ दावानल वनमां लग्यो जीहो, डुलि-
 या जीव अनेक ॥ मोहण ॥ १२ ॥ पग उपाणि खणतां थकां जीहो,
 ससलो आव्यो एक ॥ तुज पग स्थाने ते रक्षो जीहो, दया राखि तें
 विवेक ॥ मोहण ॥ १३ ॥ त्रण दिनमां दव उपशम्यो जीहो, गयो
 संसलो निज थान ॥ पण तुज पग अटकी रक्षो जीहो, पाम्यो दूःख
 अमान ॥ मोहण ॥ १४ ॥ एम केइ तीरग जवविषे जीहो, राखि दया
 तें धीर ॥ साधु चरणथी दूमणो जीहो, केम हुथ्यो तुं अधीर ॥

मोह० ॥ १५ ॥ एम जिन वचन सुणी लहो जीहो, अति डढ चित्त
संवेग ॥ चरणे थिर परिणति करी जीहो, राख्यो एक विवेक ॥
मोह० ॥ १६ ॥ गुणरत्नसंवत्सर आदरी जीहो, संलेखन एक मास
पूर्णायु करि ऊपन्यो जीहो, विजयविमाने खास ॥ मोह० ॥ १७ ॥
बत्रीश सागर आयुसां जीहो, दिव्य जोग सुविलास ॥ विलसी
पूरण आलखे जीहो, महाविदेह नर वास ॥ मोह० ॥ १८ ॥ चरण
लही तिहां सिद्धशे जीहो, मेघकुमरनो जीव ॥ आठ कर्ममल हय
करी जीहो, लहेशे शाश्वत शीव ॥ मोह० ॥ १९ ॥ आठ वरस वयमां
खियो जीहो, अतिमुक्ते संजम जार ॥ पत्र नाव करि नदी विषे जीहो,
खेले बाल अणगार ॥ मोह० ॥ २० ॥ थिविरे रमतो देखियो जीहो
कहुं वीरजिनने एम ॥ शिष्य तुमारो सिद्धशे जीहो, अथवा होशे
केम ॥ मोह० ॥ २१ ॥ वीर प्रभु कहे सिद्धशे जीहो, चरमशरिरी
एह ॥ एहने तुम कांइ मत कहो जीहो, ठे एह गुणनो गेह ॥
मोह० ॥ २२ ॥ एक दिन वीर जिनेश्वर जीहो, अतिमुक्तने कहे
एम ॥ संजम धारी तुं थयो जीहो, दया न राखे केम ॥ मोह० ॥ २३ ॥
वचन सुणी श्री वीरनां जीहो, प्रतिक्रमतां बहु दोष ॥ शुक्लध्यान
केवल लहुं जीहो, चार अनंतां पोष ॥ मोह० ॥ २४ ॥ ठेदी आठे कर्मने
जीहो, पाम्यो पद निरवाण ॥ मनसुख समजावे लहे जीहो, शाश्वत
सुख अमान ॥ मोह० ॥ २५ ॥

॥ ढाल (३०) त्रीशमी ॥

करकंसु नमिराजजी रे, निग्गइ डुम्मुह नरिंद ॥ कारणथी
प्रतिबूजियां रे, धाखुं चरणानंद ॥ निज गुण रंग लाग्यो
रंग लाग्यो चौल मजीठ, चरणें रंग लाग्यो ॥ ए आंकणी ॥ १ ॥ केवल
लहि सिद्धि वखा रे, एम केइ प्रत्येकबुद्ध ॥ वीरज फोरी सिद्धियारे,
जगत जंतु अविरुद्ध ॥ निज० ॥ २ ॥ नमिराजा विदेहनो रे, करकंसु

देश कलिंग ॥ दुम्भुह देश पंचालनो रे, निग्गइ गंधारी ढींग ॥ निज० ॥
 ॥ ३ ॥ दधिवाहन राजा सुतारे, चंदनवाला नाम ॥ ब्रह्मचारी बालक
 पण्येरे, ग्रहि चारित्र विराम ॥ निज० ॥ ४ ॥ गुरुणी बहु अज्ञातणीरे,
 बहु जविने आधार ॥ संजम साधि सिद्धियांरे, पाम्यां जवजल पार ॥
 ॥ निज० ॥ ५ ॥ रहेनेमी प्रतिबूजियोरे, राजुल चरण महंत ॥ धीर
 वीर प्राक्रम करीरे, आय्यो जवदधि अंत ॥ निज० ॥ ६ ॥ रहेनेमी
 सिद्धि वखारे, ते राजुल उपकार ॥ राजुल वचने थिर थईरे, साध्युं
 संजम सार ॥ निज० ॥ ७ ॥ सिद्ध्या ऊदायन रुषीरे, तप तपि निज
 गुण लीन ॥ अनुजव रस आस्वादमांरे, अष्ट कर्म करि खीण ॥ निज० ॥
 ॥ ८ ॥ दश आवक श्री वीरनारे, आणंदादिक धीर ॥ परिसह तापे नवि
 चट्यारे, धरि व्रत गुण गंचीर ॥ निज० ॥ ९ ॥ सोहम कटपे ऊपन्यारे,
 वलि लहेशे ते सिद्ध ॥ एम जे व्रत ऊढ पालशेरे, ते पामे नवनिद्ध
 ॥ निज० ॥ १० ॥ अनुत्तर वासी दश हुवा रे, श्री जिन धर्म पसाय ॥
 व्रत धारी दश सिद्धियारे, वीरज फोरी अमाय ॥ निज० ॥ ११ ॥
 एम अनेक सिद्धि वखारे, पुरुष पराक्रम कीध ॥ तजि प्रमाद व्रत
 आदरे रे, ते पामे निज रिद्ध ॥ निज० ॥ १२ ॥ सिद्ध्या सिद्धे सिद्ध-
 शेरे, समगुण सेवे जेह ॥ परमज्ञान मनसुख लहीरे, शिव संगे रहे
 तेह ॥ निजगुण रंग लाग्यो ॥ १३ ॥

॥ कलश ॥

गायो गायोरे में तत्त्व सुधारस गायो ॥ निजपर तत्त्व लछुं
 जेणे जगमां, चरण लही शिव पायो ॥ परमानंद विलास
 प्रगट करि, पूरण ब्रह्म समायोरे ॥ में तत्त्व ॥ १ ॥
 “दाहोद” आवण शुक्ल दशमे दिन, आनंद हरख वधायो ॥
 “कर्पूरां वाई” आग्रहथी, ए अधिकार बनायोरे ॥ में ॥ २ ॥

लीपी मदद करी “शाह गीरधर,” निजपर हेत उपायो ॥ संघ
सकल मंगल शिव कारण, जणजो गुणजो सदायोरे ॥ में० ॥ ३ ॥
जबलग सिद्ध समाधि विलसे, तबलग रहो ए ग्रंथो ॥ जविजन तत्त्व
अन्यास करीने, वत्तो वर शिव पंथोरे ॥ में० ॥ ४ ॥ श्रोगणीश पांस-
ठ बुरु बुद्धि लखि, शिवमग प्रेरण काजे ॥ मनसुख समजावे शिव
संगे, विलसे सदा शिवराजेरे ॥ में० ॥ ५ ॥

॥ संपूर्ण ॥ श्रीरस्तुः ॥

॥ ॐ नमः सिद्धेभ्यः ॥

॥ अथ श्री महोपाध्याय देवचंद्रजी विरचित विहरमान
जिन स्तवनानि बालावबोध सहित. ॥

॥ दोहरा ॥

जयति ज्योति शुद्धात्मनी, करति परम उद्योत;
दूर करे सहु विघ्नजय, करे अखिल सहोध. (१)

डुःखहर सुखकर सद्गुरु, “ श्री मनसुख ” मति पूर;
स्वपर समय ज्ञाता सदा, मम मति करे सनूर. (२)

स्याद्वाद जिन वचनने, बंडुं धरि सन्मान;
हृदय वदन राखुं सदा, सहज लहुं शुभ्र ध्यान. (३)

देवचंद्र मुनिवर रचित, स्तवन वीश अजिराम;
विहरमान जिनवर तणां, अति गंजिर गुणधाम. (४)

पूर्ण अर्थ में नवि लह्यो, पण निजमति अनुमान;
अर्थ लखुं हुं एहनो, हृदय धरि सन्मान. (५)

द्रव्यानुयोग दूरे करे, करम जरमनो खेल;
सुमति सखि आवी मले, लहे सुगुण रंगरेल. (६)

शिवमगमां पग ते धरे, करे सुतत्त्व विचार;
शिव संपति शाश्वत लहे, तरे सहज संसार. (७)

ध्यावे ते पावे सदा, परम महोदय सार;
तिणे धरि थिर अप्रमत्तता, शिव साधो जयकार. (८)

प्रथम श्री सीमंधरजिन स्तवनं ॥ सिरूचक्रपद वंदो ॥ ए देशी ॥

॥ श्री सीमंधर जिनवर स्वामी, वीनतनी अवधारो ॥ शुद्ध
धर्म प्रगट्यो जे तुमचे, प्रगटो तेह अम्हारो रे स्वामी, विन-
विये मन रंगे ॥ १ ॥

૨૧૭ વિશતિઃ વિહરમાન જિનસ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

અર્થ:-સહજ અનંત સુખ નિધાન શુદ્ધાત્મ પરિણતિ, તેનો ઘાત કરનાર મિથ્યાત અજ્ઞાન અને કષાય રૂપ અનાદિકાલના મહાન્ શત્રુઓને જેણે સમ્યક્પરાક્રમ વડે જીત્યા હે તે “ જિન ” માં વર અર્થાત્ પ્રધાન-શિરોમણિ તથા શારીરિક અને માનસિક અનંત અસહ્ય દુઃખના હેતુજૂત આ જયાનક સંસાર સમુદ્રમાં પરિવ્રમણ કરી દુઃખી થતા દીન જીવોનું પરમ કરુણાજાવ વડે રક્ષણ કરનાર તથા અન્ય જીવોને પણ અર્હિંસાનો ઉપદેશ આપી તેઓ પાસે પણ રક્ષણ કરાવનાર તથા અબાધ્ય સિદ્ધાંત વડે સમીચીન મોક્ષમાર્ગનો ઉપદેશ કરી આત્મિક સહજ સ્વતંત્ર પરમાનંદના દાતાતર હોવાથી “ સ્વામી ” તથા અનંતજ્ઞાન, અનંતદર્શન, અનંતસુખ અને અનંતવીર્યરૂપ આત્મ લક્ષ્મીના માલિક, દેહાતીત આત્મસત્તાજૂમિમાં નિરંતર વિહરમાન હે શ્રી સીમંધર દેવ ! આપને સમર્થ જાણી આપ પ્રતિ અત્યંત ઉલસિત ચિત્તે નમ્રજાવે વિનંતી કરુંબું કે સરસ સંવર જલના પ્રવાહ વડે જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મ રૂપ મલ ધોવાઈ જવાથી સ્ફટિક મણિ સમાન અત્યંત શુદ્ધ કેવલજ્ઞાન દર્શનાત્મક જેમ આપનો સ્વધર્મ સર્વથા પ્રગટ-વ્યક્ત થયો હે “ તેમજ અમારો પણ સત્તાગતે રહેલો (જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મ વડે લિપ્ત થયેલો) લોકાલોક પ્રકાશક અનંત સુખનિદાન આત્મધર્મ સંપૂર્ણ રીતે પ્રગટ થાઓ ” એ ઉક્ત વિનંતી-પ્રાર્થના હે જગવંત ! અમો દીન ઉપર કરુણાદ્રષ્ટી કરી અવધારો-ચિત્તમાં ધારો ॥ ૧ ॥

જે પરિણામીક ધર્મ તુમારો, તેહવો અમચો ધર્મ ॥ શ્રદ્ધા જાસન રમણ વિયોગે,વલગ્યો વિજ્ઞાવ અધર્મરો॥સ્વામી॥૧૫॥

અર્થ-સર્વે દ્રવ્ય “ ઉત્પાદ્ વ્યય ધ્રોવ્ય યુક્તં સત્ ” લક્ષણવંત હોવાથી પ્રતિ સમયે પરમજાવ અનુયાયી નવા નવા પર્યાયે પરિણમે હે અર્થાત્ વર્તમાન પર્યાય તીરોજૂત થાય હે અને નૂતન પર્યાયનો આવી-ર્જાવ થાય હે અને દ્રવ્ય ધ્રુવ રહે હે. તેથી આપનો આત્મ દ્રવ્ય, જ્ઞાન

દર્શન ચારિત્રાદિ અનંત શુદ્ધ પર્યાય રૂપ નિરંતર પરિણમે છે—સહજ પરમાનંદના અનુજવમાં નિમગ્નપણે વર્તે છે. તેમજ અમારો આત્મ દ્રવ્ય પણ કર્મોપાધિ નિરપેક્ષ શુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિક નયે (શુદ્ધ સંગ્રહ નયે) આપના સદૃશ સત્તાવંત છે. “ જારિસ સિદ્ધ સહાવો તારિસ જાવો હુ સવ જીવાણ ” તથાપિ અનાદિથી કનકોપલ ન્યાયે અશુદ્ધ હોવાથી શુદ્ધ પરિણતિનો શ્રદ્ધા (પ્રતીતી), જાસન (વિજ્ઞાન), રમણ—આચરણ, સ્થિરતાના વિયોગથી મિથ્યાદર્શન, મિથ્યાજ્ઞાન, મિથ્યાચારિત્ર રૂપ અધર્મે પરિણમે છે. અર્થાત્ આત્માથી પરવસ્તુ જે પુદ્ગલ દ્રવ્યથી બનેલા વિલક્ષણ ધર્મવંત શરીરમાં આત્મપણાની શ્રદ્ધા કરે છે, તેનેજ આત્મ રૂપ જાણે છે તેથી તે પૌદ્ગલોક જાવમાં પોતાના આત્મ પરિણામને સ્થિત કરે છે—તદ્દ્વીન કરે છે પટલે પુદ્ગલ દ્રવ્યમાં ઇષ્ટાનિષ્ટ કલ્પના કરી અનિષ્ટને દૂર કરવામાં અને ઇષ્ટને પ્રાપ્ત કરવામાં તથા સ્થિર રાખવામાં પોતાની આત્મ પરિણતિને નિરંતર રોકી રાખે છે ॥ ૨ ॥

વસ્તુ સ્વજાવ સ્વજાતિ તેહનો, મૂલ અજાવ ન થાય । પર વિજાવ અનુગત પરિણતિથી, કર્મે તે અવરાયરે સ્વામી ॥ વિ ૦ ॥ ૩

અર્થ—દ્રવ્ય, અસ્તિત્વ નાસ્તિત્વ સ્વજાવવંત હોવાથી અન્ય દ્રવ્યનો પરિણામ તેમાં કદાપિ કાલે પ્રવેશ કરી શકે નહીં અને અસ્તિપણે રહેલા જે અનંત અન્વય ગુણો તેમાંથી કોઈનો પણ કોઈ પણ કાલે અજાવ થાય નહીં કારણકે દ્રવ્ય માત્ર દ્રવ્યાર્થિક નયે નિત્ય છે અને “ તદ્જાવાવ્યયં નિત્યમ્ ” એમ નિત્યની વ્યાખ્યા શ્રી તત્ત્વાર્થ સૂત્રમાં પ્રતિપાદન કરેલ છે તથા વલી “ અણોણં પવિસંતા, દિંતા ઓગાસ મણ્ણ મણ્ણસ્સ । મેલંતાવિય ણિત્તં, સગ સગ જાવં ણ વિજહંતિ ” એ ન્યાય અનુસારે આત્મામાં રહેલા જ્ઞાન દર્શન

૨૨૭ વિંશતિ કિહરમાન જિનસ્તવનાનિ વાલાવવોધ સહિત.

ચારિત્રાદિનો સ્ત્રમૂલ અજાવ થવાનો વલકુલ અસંજવ છે તથા વલી પંચાસ્તિ દ્રવ્ય માત્ર ઊર્ધ્વતા તથા તિર્યગ્પ્રચયવંત હોવાથી પણ તેમજ સિદ્ધ થાય છે. પરંતુ અનાદિ અજ્ઞાન વશે આત્મ પરિણતિને પરકર્તૃત્વ, પરજોક્તૃત્વ, પરગ્રાહકત્વ, પરવ્યાપકત્વ, પરરમણતા, પરઆધારાધેયતા આદિ પરાનુયાયી પણે પ્રવર્ત્તાવવાથી શુદ્ધાત્મ પરિણતિ જ્ઞાનાવરણાદિ દુષ્ટ અષ્ટ કર્મવડે અવરાય છે—વ્યાઘાત પામે છે એમ શુદ્ધ પરિણતિનો વિયોગ રહે છે ॥ ૩ ॥

જે વિજ્ઞાવ તે પણ નૈમિત્તિક, સંતતિ જ્ઞાવ અનાદિ । પરનિમિત્તતે વિષય સંગાદિક, તે સંયોગે સાદિરે સ્વામી ॥વિ૦ ॥૪॥

અર્થ—મનાંજ્ઞ અમનોજ્ઞ પુદ્ગલોક વિપયમાં ઇષ્ટાનિષ્ટ કલ્પના કરવાથી, ધન ધાન્યાદિ સચિત્ત અચિત્ત મિશ્ર પરિગ્રહમાં મમત્વ બુદ્ધિ ગ્રહણબુદ્ધિ કરવાથી આત્મા રાગ દ્વેષ રૂપ વિજ્ઞાવે પરિણમે છે તેથી તે વિજ્ઞાવ નૈમિત્તિક છે તથા સાદિ સાંત છે તથાપિ પ્રવાહે સંતતિ અનાદિનો છે. જેમ આપણે વર્ત્તમાન સમયે એક પુરુષને જોઈએ બિયે તે પુરુષ તેના પિતાવડે ઉત્પન્ન થયેલ છે તેથી તે આદિ સહિત છે અને તેનો નાશ પણ છે તેથી તે પુરુષ સાદિસાંત જાંગે છે પરંતુ તે પુરુષ તેના પિતાથી ઉત્પન્ન થયો છે તેમ તેનો પિતા પણ વલી તેના પિતાથી ઉત્પન્ન થયો છે એમ તેનો વંશ અનાદિ સિદ્ધ છે ॥ ૪ ॥

અશુદ્ધ નિમિત્તે એ સંસરતા, અત્તા કત્તા પરનો ॥ શુદ્ધ નિમિત્ત રમે જવ ચિદ્ધન, કર્ત્તા જોક્તા ઘરનોરે સ્વામી ॥વિ૦ ॥૫॥

અર્થ—જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મ ઉદય રૂપ અશુદ્ધ નિમિત્ત પામી અજ્ઞાન મિથ્યાત કષાય રૂપ અશુદ્ધ પરિણામે પરિણમી જવ સમુદ્રમાં સંસરણ—પરિવ્રમણ કરતાં આત્મા પરદ્રવ્યાદિકના કર્ત્તાપણાનું મમત્વ, અજ્ઞિમાન કરે છે અર્થાત્ મેં અમુક જીવને માલ્યો, અમુકને ડગાલ્યો, અમુકને સુખી કર્યો, અમુકને દુઃખી કર્યો, અમુકને રાલ્યો, અમુ-

કને ચલાવ્યો તથા ઘટપટાદિક મેં બનાવ્યા અથવા ઘર હાટાદિકનો મેં નાશ કર્યો, અમુક ઇષ્ટ પદાર્થોનો મેં લાજ મેલવ્યો, તેઓને મેં માહરા જોગમાં લીધા, તેડને મેં રાખ્યા, દૂર જવા નહિ લીધા, અમુક વસ્તુ મેં શુદ્ધ મનોહા કરી, અમુક વસ્તુ મેં અશુદ્ધ અમનોહા કરી. એમ હું કરું તું, જવિષ્યતમાં એમ કરીશ એ આદિ પુદ્ગલ રૂપ ત્રણ યોગની ક્રિયામાં મમત્વ કરે છે એમ અજ્ઞાન વશે પર દ્રવ્યાદિકનો કર્તા બની પુનઃ જ્ઞાનાવરણાદિ નવાં કર્મ બાંધે છે અને વલી તે બાંધેલા કર્મના ઉદય કાલે પણ ઉપર પ્રમાણે વર્તી પુનઃ જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મ બાંધે છે. એમ પરના કર્તાપણાનું મમત્વ કરી નિરંતર સાત આઠ કર્મ બાંધતો આ સંસાર સમુદ્રમાં પરિવ્રમણ કરે છે અને જન્મ જરા મરણ તથા રોગ શોક ત્રય આદિ અનેક દુઃસહ દુઃખનો અમાપ ચાર પોતાના શિરઉપર ઉપાડો લે છે.

પણ જ્યારે સમ્યક્જ્ઞાન સમ્યક્દર્શન સમ્યક્ચારિત્ર રૂપ શુદ્ધ નિમિત્તમાં રમણ કરે અર્થાત્ તેમાં તટ્લીન થાય, પોતાની આત્મ પરિણતિને તેમાં સ્થિત કરે, પર દ્રવ્યાદિથી ઉદાસિન્ન વૃત્તિ ધારણ કરે ત્યારે પોતાનાજ સ્વજાવનો કર્તા જોક્તાદિ થાય, નિર્મલ પ્રશમરતિનો વિલાસ પામે અને રાગ સ્નેહથી રહિત વર્તવાથી કર્મ રૂપ રજ તેને સ્પર્શ કરવા પામે નહિ તથા પૂર્વે બાંધેલા સંચિત કર્મનો હ્રય નિર્જરા થાય ॥ ૫ ॥

જેહના ધર્મ અનંતા પ્રગટ્યા, જે નિજ પરિણતિ વરિયા ॥ પરમાતમ જિન દેવ અમોહી, જ્ઞાનાદિક ગુણ દરિયારે સ્વામી ॥ ૬

અર્થ—આત્માનો પરમજાવ જે જ્ઞાન, તદનુયાયી દર્શન, ચારિત્ર, તપ, વીર્ય, કર્તૃતા, જોક્તૃતા, ગ્રાહકતા, વ્યાપકતા, રક્ષણતા, રમણતા, આધારાધેયતા વિગેરે અનંત સ્વધર્મો જે અનાદિકાલથી કર્મમલવડે લિપ્ત થયેલા હતા—બાધકજાવે પરિણમતા હતા, તે શુક્લધ્યાનની

૨૨૨ વિશતિ વિહરમાન જિનસ્તવનાનિ બાલાવબોધ સંહિત.

તિદ્દિષ્ણ આંચ વને કર્મમલ જસ્મ થઈ જવાથી સંપૂર્ણ પ્રગટ થયા અર્થાત્ નિરાબાધ-સ્વતંત્ર પણે પોતપોતાના કાર્યજાવે પરિણમવા લાગ્યા ઇટલે શુદ્ધ પરિણતિ રૂપ અનુપમ લક્ષ્મીને વચ્ચા-તેના સ્વામી થયા. તેજ પરમાત્મ જિનેશ્વર દેવ, ક્રોધ માન માયા લોચ આદિ મોહનીય કર્મની અઘાવીશ પ્રકૃતિથી રહિત તથા જ્ઞાનાદિક ગુણના દરિયા અર્થાત્ જ્ઞાનાદિ ગુણના અચ્છૂટ નિધાન છે ઇટલે જેમ દરિયામાંથી જલ ખૂટે નહિ તેમ તેમનામાંથી કોઈ પણ કાલે જ્ઞાનાદિ ગુણો-પર્યાયો ખુટવાના-ક્ષીણ થવાના નથી, અનંતકાલ સુધી એક સરખી રીતે પરિણમ્યાંજ કરશે ॥ ૬ ॥

અવલંબન ઉપદેશક રીતે, શ્રી સીમંધર દેવ । ઝજીયે શુદ્ધ નિમિત્ત અનોપમ, તજીયે જવ જય ટેવેરે સ્વામી ॥ વિ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ-શ્રી સીમંધર દેવમાં સાધ્ય પદ પૂર્ણ પણે પ્રગટ હોવાથી તેજ પુષ્ટ-અનુપમ નિમિત્ત હેતુ છે (સાધ્ય સાધ્ય ધર્મ જેમાંદે હોવેરે તે નિમિત્ત અતિ પુષ્ટ, તથા ચ-પુષ્ટ હેતુ જિનેંડોય, મોદ્દ સન્નાવ સાધને) તથા સર્વજ્ઞ અને વીતરાગ હોવાથી આત્મમોક્ષમાર્ગના સાચા ઉપદેશક તથા સર્વે આત્મરિક્ષિ સંપૂર્ણ પણે પ્રાપ્ત હોવાથી પરમ આધાર-જવ સમુદ્રમાં વૂડતા જવ્ય પ્રાણીયોને જહાજ સમાન, જવાટવોમાં સથ્થવાહ સમાન છે. ન્યાય પૂર્વક એમ સિદ્ધ હોવાથી તેઠની જક્તિ કરીયે અર્થાત્ તેમની આજ્ઞા આપણા શિર ઉપર ચઢાવીએ-સન્માનીયે. કહ્યું છે કે “ આણાકારી જત્તો, આણા ઢેઈજી અજત્તોત્તિ ” માટે તેમની આણા પ્રમાણે વર્તીએ. મિથ્યાત, અજ્ઞાન, કષાય, પ્રમાદ, અવિરતિ રૂપ જયંકર જવ જ્રમણની ટેવનો ત્યાગ-પરિહાર કરીયે ॥ ૭ ॥

શુદ્ધ દેવ અવલંબન કરતાં, પરિહરીયે પરજાવ । આતમ ધર્મ રમણ અનુજવતાં, પ્રગટે આતમ જાવેરે સ્વામી ॥ ૮ ॥

અર્થ—જે અજ્ઞાન કષાય વિષય આદિ દૂષણોથી જરૂર છે અર્થાત્ જે સર્વે દ્રવ્યના ત્રિકાલવર્તી પર્યાયોને હસ્તામલકવત્ પ્રત્યક્ષ પણે જાણી શકતા નથી, પોતાના આત્મ દ્રવ્યને પણ સર્વ નયે પ્રત્યક્ષ પણે જાણતા નથી તથા તેથી પોતાની આત્મ રિક્તિથી પરાંગમુખ હોવાથી નિરંતર જે વિષય કષાયને આધિન વર્તે છે, ચાહ દાહમાં પ્રજ્વલીત થઈ રહ્યા છે, જવ સમુદ્રમાં વૂઢેલ છે તેમાં દેવપણું કેમ મનાય ? પણ જે અજ્ઞાન આદિ સમસ્ત અધર્મ રૂપ દૂષણોથી સર્વે નયે મુક્ત હોવાથી પરમ નિષ્કલંક શુદ્ધ દેવ છે. તે શ્રી સીમંધર સ્વામીનું શરણ ગ્રહણ કરતાં પરદ્રવ્યની મમતા, ગ્રાહકતા, રમણતા આદિ સમસ્ત પરજાવનો પરિહાર—ત્યાગ થાય અને જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર રૂપ શુદ્ધાત્મ જાવમાં રમણ કરતાં—તેમાં તદ્દીન થતાં તૃપ્ત થતાં—સંતુષ્ટ થતાં—તેનો આસ્વાદન અનુજવ લેતાં જ્ઞાનાદિ આત્મ ધર્મ, કર્મ લેપથી રહિત—શુદ્ધ પ્રગટ થાય ॥ ૬ ॥

આતમ ગુણ નિરમલ નીપજતાં, ધ્યાન સમાધિ સ્વજાવે ॥
પૂર્ણાનંદ સિદ્ધતા સાધી, દેવચંડ્ર પદ પાવેરે સ્વામી ॥ ૭ ॥

અર્થ—શુદ્ધ સાધ્ય સન્મુખ લક્ષ્ય રાખી (યસ્માત્ ક્રિયા પ્રતિ ફલન્તિ ન જાવ શુન્યા) ધર્મ શુક્લધ્યાનનું સેવન કરતાં તજ્જન્ય સમાધિમાં લીન થતાં આત્મ ગુણ નિર્મલ અર્થાત્ મલ રહિત-પરમપવિત્ર થાય. એમ પૂર્ણાનંદમય સિદ્ધ પદ સાધી દેવમાં ચંડ્રમા સમાન અર્થાત્ દેવાધિદેવપદને પ્રાપ્ત થઈ ॥ ૭ ॥

॥ અથ દ્વિતીય શ્રી યુગમંધર જિન સ્તવન ॥ નારાયણી દેશી ॥
શ્રી યુગમંધર વિનવુંરે, વિનતમી અવધારે દયાલરાય ॥
૧ પર પરિણાત રંગથીરે, મુજને નાથ ઝગારે ॥ ૮ ॥ શ્રી ॥ ૧ ॥

અર્થ—પ્રાણાતિપાત વિરમણ, મૃષાવાદ વિરમણ, અદત્તાદાન વિર-

૨૨૪ વિંશતિ વિહરમાન જિનસ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

મણ, મૈથુન વિરમણ તથા પરિગ્રહ સંગ્રહ વિરમણ રૂપ પંચમહાવ્રત તથા દ્વાંતિ, માર્દવ, આર્યવ, મુક્તિ, તપ, સંયમ, શૌચ, સત્ય, અર્કિ-
ચન, તથા બ્રહ્મચર્ય આદિ સર્વે ધર્મોમાં અનુવૃત્તિ ધરાવનાર અહિં-
સા-દયા ધર્મ છે. જેમાં સર્વે ધર્મનો સમાવેશ થઈ જાય છે.
ઉત્તંચ-સવ્વાર્ણવિ નહીં, જહુ સાયરંમિ નિવર્મંતિ । તદ્ ઝગ,
વઈ અહિંસિં, સઘે ધમ્મા સમિલ્લન્તિ ॥ તથા જેને સર્વ મતાવલં-
બીઠ સ્વિકારે છે-સન્માને છે “ અહિંસા પરમો ધર્મ, હિંસા સર્વત્ર
ગર્હિતા ” પરંતુ જૈન શિવાય અન્ય મતાવલંબીઠ અહિંસા-દયામાં
વર્તી શકતા નથી કારણકે તેઠ હિંસ્ય હિંસા તથા હિંસાના કારણોને
યથાર્થ સંપૂર્ણ ડલખતા નથી.

સર્વજ્ઞ તીર્થંકર દેવ દ્રવ્યહિંસા તથા જાવહિંસા એમ હિંસાના
બે પ્રકાર પ્રરૂપે છે-પૃથ્વીકાય, અપકાય, તેજસ્કાય, વાયુકાય અને
અનસ્પતિકાય એમ પંચ સ્થાવરકાયિક એકેંદ્રિ જીવો તથા બેંદ્રિય
આદિ ત્રણ જીવોનાં પાંચ ઇંદ્રિયો, મનોબલ, વચનબલ, કાયવલ,
શ્વાસોશ્વાસ તથા આયુપ્રાણ એ દશ દ્રવ્યપ્રાણને મારવું, કાપવું,
ઢેદવું, ડુઃખવું તથા તેનો વિયોગ કરવો તે દ્રવ્યહિંસા છે, પોતાના
દ્રવ્યપ્રાણની હિંસા કરવી તે સ્વદ્રવ્યહિંસા અને અન્ય જીવના
દ્રવ્યપ્રાણની હિંસા કરવી તે પરદ્રવ્યહિંસા છે તથા તે કાયમાં
મમત્વ કરી રહેલા જીવોના જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ, વીર્ય, ઉપ-
યોગ વિગેરે જાવપ્રાણનો મિથ્યાત, અજ્ઞાન તથા કષાય વગેરે ઘાત
કરવો તે જાવહિંસા છે અર્થાત્ મિથ્યોપદેશાદિવગેરે કોઈ જીવના
દર્શન ગુણનો ઘાત કરી મિથ્યાત્વ રૂપ પરિણમાવવો, સમ્યક્જ્ઞાનથી
ચૂકાવી અજ્ઞાન રૂપ પરિણમાવવો તથા ક્રમા ગુણનો ઘાત કરી
ક્રોધ રૂપ પરિણમાવવો તથા વિનય ગુણનો ઘાત કરી માન રૂપ પરિ-
ણમાવવો તથા આર્યવ (સરલતા) ગુણનો ઘાત કરી માયારૂપ પરિ-

જામાવવો, મુક્તિ ગુણનો ઘાત કરી લોજ રૂપ પરિણામાવવો, એ વિગેરે તેની શુદ્ધ પરિણતિનો ઘાત કરી અશુદ્ધ પરિણામે પરિણામાવવો તે જાવહિંસા છે. તેમાં પોતાના જાવપ્રાણની હિંસા કરવી તે નિજજાવહિંસા છે અને પરજીવના જાવપ્રાણની હિંસા કરવી તે પરજીવ જાવહિંસા છે અને મિથ્યાત્વ, અવિરતિ, કષાય, પ્રમાદ તથા યોગેનું સેવન કરવું તે હિંસાનાં કારણો છે તે કારણો સેવવાથી હિંસા થાય છે કહ્યું છે કે “કારણ જોગે કારજ નિપજેરે, એમાં કોઈ નવાદ। પણ કારણ વિણું કારજ સાધીએ, તે નિજ મતિ ઝુન્માદ” એમ સ્યાદ્વાદ નય યુક્ત જિન પ્રકૃપિત દ્રવ્યહિંસા તથા જાવહિંસાના સ્વરૂપથી અજાણ તથા તેના કારણોથી અજાણ મિથ્યાદ્રષ્ટી જીવો એક સમયે માત્ર પણ અહિંસાજાવમાં વર્તી શકવાને અસમર્થ છે તથાપિ મોહમંથમાં બેજાન થયેલા હિંસામાં વર્તતા હતાં હમે દયા પાછી એ ઢીંપ-દર્બાલુ ઢીંપ એમ પોતાના જીવહામથી જરૂરના તથા મનમાં કલ્પનાં કરે છે પણ તેથી શું ? સાચી દયા પાછા શિવાય તેના પરમોત્તમ ફલ મોક્ષ સુખને પામી શકે નહિ.

પણ જે સ્યાદ્વાદ નય યુક્ત જિન પ્રકૃપિત દ્રવ્યહિંસા તથા જાવહિંસાના સ્વરૂપનું તથા તેના કારણોનું સમ્યક્જ્ઞાન ધરાવે છે-જે પરમોત્તમ ફલના ઉત્સુક છે, હિંસાનું ફલ જે જવત્રમણ તેથી હદિમ્ન જયજીત છે એવા સમ્યક્દ્રષ્ટી જીવોજ અહિંસામાં વર્તી શકવાને સમર્થ છે “(પદમં નાણં તર્જ દયા)” જે જે અંશે અહિંસાજાવમાં વર્તે છે તેને તેટલા અંશે અહિંસક કહિયે માટે વોથા ગુણસ્થાનથી માંકી ઉપલા ઉપલા ગુણસ્થાનોમાં અહિંસકદશા નય પ્રમાણ અધિકી અધિકી વર્તે છે પણ હે જગવંત ! આપ હિંસાના સર્વે કારણોથી દૂર વર્તી હોવાથી સર્વોત્કૃષ્ટ તથા સર્વદા અહિંસક જાવમાં વર્તો હો, રાગ દ્વેષ રહિત હોવાથી સર્વે જીવો ઉપર એક સરસી રીતે દયા રાખોહો, તેથી સર્વે

૨૨૬ વિંશતિ વિહરમાન જિનસ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

દયાલુ જીવોમાં આપ રાજા સમાન શિરોમણી ઠો, તેથી હે દયાલુ-
રાય શ્રીયુગમંધર સ્વામી ! કરુણા નિધાન તથા સમર્થ જાણી આપ પ્રતિ
વિનંતી ઉચારું હું કારણકે દયાલુ તથા સમર્થ હોય તેજ સેવકની
વિનંતિ મનોર્થને પરિપૂર્ણ કરે માટે મુજ સેવકની વિનંતી કરુણા જાવે
ચિત્તમાં ધારી—“ ય પરપરિણતિ રંગથી મુજને નાચ ઊગાર ”—હે નાચ !
હે સ્વામી ! અનાદિ વિજાવ વશે પુદ્ગલ પર્યાય જે શરીરાદિક તેમાં
અહંપણું માની તે ઉપર અત્યંત રાગ કરી તેમાં તલ્લીન થઈ રહ્યો હું
તથા તે શરીરાદિકને પ્રશસ્ત—હિતકારી કુટુમ્બી જનો મિત્રવર્ગ
નોકર ચાકર તથા ધન ધાન્ય મણિ ઔષધી આવાસ આદિ અનેક
પુદ્ગલ પર્યાયોમાં તથા પંચેન્દ્રિના અનેક મનોહર વિષયમાં રાગ વશે
તલ્લીન થઈ રહ્યો હું, તેને મેલવવા રાખવા માટે અનેક પ્રયાસ કરું હું,
અનેક વિકલ્પ જાલ રચું હું, તેની તૃષ્ણારૂપી આગમાં નિરંતર પ્રજ્વ-
લિત થાઉં હું, તેનો વિયોગ થાય તે માટે જય જોગવું હું, તેના વિયોગે
શોક સંતાપ આક્રંદ વિગેરેનો જોક્તા બનું હું, અને પોતાની સહજ અ-
નંત સ્વતંત્ર, અપ્રથગ્ જૂત સ્વક્ષેત્રવર્તી અવિનશ્વર સુખ નિદાન આત્મ
પરિણતિથી વિયોગી રહું હું માટે હે જક્ત વત્સલ પ્રજુ ! યવી હુદ
પરપરિણતિના રંગથી મુજને હવે શીઘ્રમેવ ઊગારો ॥ ૧ ॥

કારક ગ્રાહક જોગ્યતારે, મેં કીધી મહારાયરે, દયાલુરાય ॥

પણ તુજ સરીલો પ્રજુ લહીરે, સાચી વાત કહાયરે, દયા ॥૨

અર્થ—સર્વે દ્રવ્યો અસ્તિત્વ, વસ્તુત્વ, દ્રવ્યત્વ, પ્રમેયત્વ અગુરુલ્લઘુત્વ
અને સદૃશ સ્વજાવવંત હોવાથી પોતાના ગુણપર્યાયોના કર્તા, ગ્રાહક,
વ્યાપક આદિપણે પોતાની સત્તાજૂનિમાં સર્વદા વર્તે છે, તથા વહી
“ક્ષેત્ર કાલ જાવાનામ્ એક સમુદાયિત્વં દ્રવ્યત્વમ્” ક્ષેત્ર કાલ
જાવનું એક સમુદાયિપણું તે દ્રવ્યત્વ છે માટે દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, જાવ
પરસ્પર અજેદ છે—અપ્રથગ્ જૂત છે તેથી કોઈ દ્રવ્ય બીજા દ્રવ્યના

क्षेत्र काल जन्ममां प्रवेश करवा सर्वथा असमर्थ ठे माटे निश्चय न-
ये कोइ ड्रव्य अन्य ड्रव्यनो कारक कर्ता, जोक्ता, ग्राहक, व्यापक, आधार,
आधेय विगेरे थइ शके नहि, तथापि जीवमां अनादि विज्ञाव स्व-
ज्ञाव होवाथो हुं मिथ्यात अज्ञान वशे परपरिणति-पुद्गल पर्यायो
विषे कर्ता, जोक्ता, ग्राहक, व्यापक आदि बुद्धि करी मारी आत्मीक
स्वतंत्र रिद्धिथी वियोगी रब्बो पण हे युगमंधर स्वामी ! आपने
संपूर्ण नये पोताना परिणामना कर्ता, ज्ञाता तथा तेमांज रमण कर-
नार तथा तेनोज आस्वादन-अनुभव लेनार होवाथी साचा प्रजु
जाणी आप प्रति हुं मारी साचो कथा निवेदन करुं हुं ॥ २ ॥

यद्यपि मूल स्वज्ञावमेरे, पर कर्तृत्त्व विज्ञावरे ॥ दयाल-
राय ॥ अस्ति धर्म जे माहरोरे, एहनो तथ्य अज्ञावरे ॥
दयालराय ॥ श्री० ॥ ३ ॥

अर्थ-अनादि कालथी जो के माहरा ज्ञान दर्शन चारित्ररूप आत्म
गुणमां परकर्तृत्वादि विज्ञावनो संश्लेष थयेलो ठे तेथी हुं अनादि-
कालथो परकर्तृत्वादि विज्ञाव रूप परिणमुं हुं तो पण सत्तागते रहेला
माहरा अस्तिधर्ममां-सामान्य स्वज्ञावमां खेरखर ते विज्ञावनो अ-
ज्ञाव ठे कारण के सामान्य स्वज्ञाव सदा निरावरण ठे; माटे जो हुं
माहरा अस्तिधर्म तरफ लक्ष आपुं तेने प्रगट करवा रुचि धरुं तो
निश्चय कर्मजन्य उपाधि रूप विज्ञावनो समूल नाश करी संपूर्ण
शुरू सुखनिधान अस्तिधर्मनो जोगी थाळं, सादिअनंतकाल सुधी
ए अवस्थामां अवस्थित रहुं ॥ ३ ॥

पर परिणामिकता दशारे, लहि पर कारण योगरे, दया-
लराय ॥ चेतनता परगत थईरे, राची पुद्गल जोग रे,
दयालराय ॥ श्री० ॥ ४ ॥

३३६ विंशति विहरमान जिनस्तवनानि बासावबोध सहित.

अर्थ-ज्ञानावरणादि अव्ययकर्म तथा जावकर्मना उदय वशे पर परिणामिक दशाने प्राप्त थयो हुं, अर्थात् पर अव्ययमा परिणामने पोतानो परिणाम मानुं हुं एटले मन वचन अने कायानी क्रियाने आत्म क्रिया मानुं हुं तेथी मारी चेतनता पर परिणाममां व्यापी-परगत थई-पुद्गल पर्यायोने जोगववामां राची-आसक थई-लीन थई-त्याज स्थित थई तेथी आत्म परिणामनो जोग लेवा अवकाश मदयो नहीं ॥ ४ ॥

अशुद्ध निमित्त तो जरु अठेरे, वीर्य शक्ति विहीनरे ॥ ६० ॥

तुं तो वीरज ज्ञानथीरे, सुख अनंते लीनरे ॥ ६० ॥ श्री ० ॥ ५ ॥

अर्थ-आत्माने अशुद्ध परिणामे अर्थात् अज्ञान, मिथ्यात अने कषाय रूप परिणमवामां शुजाशुज कर्मोदय वने पुद्गल अव्य गुण पर्यायनो संबंध ते निमित्त ठे पण ते शुजाशुज कर्मोदय, जरु-चेतनता रहित नेमज वीर्य शक्ति रहित होवाथी तेठ आत्माने अशुद्ध परिणामे परिणमाववामां पोतानो भेले कारण बनवाने असमर्थ ठे, तथा कारण पद तो उत्पन्न पर्याय ठे माटे ज्यारे कर्त्ता कार्य साधवामो रुचीवंत थइ तेने निमित्तमां वापरे त्यारे तेमां कारण पद उत्पन्न थाय ठे. “ए कारका कर्तृराधिना” जो आत्मा प्रमाद जावमां वर्त्ते तो ते शुजाशुज कर्मोदय अशुद्ध परिणामनुं निमित्त थाय पण पोते सचेत थइ पोताना शुद्ध कार्यनो कर्त्ता थाय त्यारे कारकचक्र सुलटे अने शुजाशुज कर्मोदये अशुद्ध परिणामे परिणामे नहि तो ते पुद्गलो निमित्त पण थइ शके नहि. जेम कुंजार घट कार्यनो रुचिवान थाय नहि, तथा दंरु चक्रादिने ते घट कार्य साधवामां वापरे नहि, तो दंरु चक्रादि तेवारे घट कार्यना निमित्त कहेवाय नहि. पण हुं अनादि विज्ञाव वशे राग द्वेषे परिणमवानी द्रढ टेवथी ते पुद्गल जडमां कारण पद उत्पन्न करी अशुद्ध परिणामे परिणामुं हुं, तेथी

आत्मिक शुरु कार्य करवामां आत्म बोधें अत्यंत हीन यह रसो हुं,
अर्थात् अनंतज्ञान अनंतदर्शन अनंतसुखरूप अनुपम आत्म व्य-
क्तिथी रहित कंगाल बनी अत्यंत पराधिन, दरिद्र-दयामणि अव-
स्थाने जोगतुं हुं पण हे प्रभु ! तमे तो अनंत ज्ञान कीर्धना परिपूर्ण
पणार्थी-पूर्ण व्यक्तिथी सहज, अकृत्रिम, स्वतंत्र, एकांतिक, अंता-
तीत, अव्याबाध आत्मीक सुखमां लीन-संतुष्ट-निमग्न यह रसा
बो ॥ ५ ॥

तिण कारण निश्चय कस्योरे, मुज निज परिणति जोगरोद ॥

तुज सेवाथी नीपजेरे, जांजे जव जय शोगरोद ॥ श्री ॥ ६ ॥

अर्थ-तेथी न्याय युक्त ज्ञानदृष्टिथी मने एवो निश्चय ययो ठे के
हे जगवंत ! कर्म रूप रजथी सर्वथा निर्लेप स्फटीक समान तमारा
संपूर्ण, निर्मल, पवित्र गुणोनुं सेवन करतां-जक्ति करतां माहरी आत्म
परिणति रूप अबाध्य अखूट स्वतंत्र पूर्णानंदमय सहज आत्म
संपदाना जोगनी मने प्राप्ति यशे तथा, “जांजे जव जय सोग” अना-
दि कालथी चार गतिरूप जवसमुद्रमां अज्ञान वशे अनेक दुःसह
दुःखो तथा तज्ज्ञान्य जय, शोक, संताप, आक्रंद विगेरे सहं हुं, तेनो
सहज लीलामात्रमां नाश यशे ॥ ६ ॥

शुद्ध रमण आनंदतारे, ध्रुव निस्संग स्वजावरे ॥ ७ ॥

सकल प्रदेश अमूर्ततारे, ध्यातां सिद्धि उपायरोद ॥ ७ ॥

अर्थ-अचल, अबाधित, निरावरण, शुरु परमात्म पद रमण-अनु-
जवजन्य आनंदने तथा पोताना ध्रुव अर्थात् पोताना अव्य क्षेत्र काल
जावे सदा सत् (द्वं गुण समुदाज, खित्तं ओगाह वट्टणा कालो।
गुण पज्जाय पवत्ति, जावो निअ वत्थु धम्मो सो) अनंत अ-
न्वय गुणनो पिरु तथा निस्संग-सकल परजाव, परिग्रहथी अतीत

૨૩૦ વિંશતિ વિહરમાન જિનસ્ત્રનાનિ ઘાલાવબોધ-સહિત.

एवा आत्मज्ञावने तथा अलेशी, अस्पर्शी, अगंधी, अद्वर्णी, अरसी, अक्रोधी, अमायी, अमानी, अलोत्री, अवेदी आदि अनेक व्यतिरेक गुणना समूह रूप सकल प्रदेश अमूर्ति पिन आत्म द्रव्यने सर्वे पर-द्रव्यनी मूर्तेषी-पोतानी आत्म परिणति वारी पोतानी. आत्म-जू-मिमां स्थित करी-लीन करी पोतानी सर्वे वीर्य शक्ति एकत्र करी एकाग्र चित्ते ध्यातां अमूर्त्त परमात्मपदनी सिद्धि थाय-ध्याता ध्ये-यनी एकता थाय ॥ ७ ॥

सम्यक् तत्त्व जे उपदिश्योरे, सुणतां तत्त्व जणायेरे ॥ ८ ॥

શ્રદ્ધા જ્ઞાનેજે ગ્રહ્યોરે, તેહિજ કાર્ય કરાયેરે ॥ ૮ ॥ શ્રી ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ-દ્રવ્યના સર્વ પર્યાયના જ્ઞાન વિનાના એકાંત વાદીયો (મિ-થ્યા વાદીયો) (એકાંતે હોઈ મિથ્યતો) ના વિઠંબનારૂપ નેત્ર-ત્રમણના હેતુજૂત ડુર્નયથી પરિપૂર્ણ અજ્ઞાન જન્ય સિદ્ધાંતથી ઉપજતું અજ્ઞાનરૂપ અંધકારના સમૂહનો નાશ કરનાર સકલનય તથા, પ્રત્યક્ષ પરોક્ષ પ્રમાણથી અબાધિત-સ્યાદ્વાદ યુક્ત, અવ્યાપ્તિ અતિવ્યાપ્તિ-તથા અસંજવાદિ સકલ દૂષણો રહિત જીવાદિ તત્ત્વોનું સત્ય સ્વરૂપ-પ્રતિપાદન કરનાર જિનેશ્વરના પરમ કલ્યાણકારી વચનો શ્રવણ મનન નિધિધ્યાસન કરતાં શંસય વિપર્યય અને અનધ્યવસાય રહિત તત્ત્વ સ્વરૂપનું સમ્યક્જ્ઞાન થાય અને સમ્યક્દર્શન સમ્યક્જ્ઞાન યુક્ત જો આત્મ સ્વરૂપ જાણીયે-ગ્રહણ કરીયે તોજ પરમાત્મ સિદ્ધિના સાધક બની શકીએ. જ્યાંસુધી આત્મદ્રવ્યનું સમ્યક્જ્ઞાન સમ્યક્દર્શન થયું નથી ત્યાંસુધી આદરેલું ચારિત્ર તે સમ્યક્ વિશેષણને પ્રાપ્ત થઈ શકે નહિ અને સમ્યક્ચારિત્ર વિના કદાપિ કાલે મોક્ષની પ્રાપ્તિ થઈ શકે નહિ. કહ્યું છે કે “વિરચ્યા સાવરજ્ઞાનં, કષાય દીણા મદબ્ધવ ધરાવી । સમ્મદિષ્ઠી વિદુણા, કયાવિ મુરુખં ન પાવંતિ”

તથા “નયગમ ઝંગ પમાણેદિં, જો અપ્પા સાયવાય ખાવેણ ।
મુણ્ઠ મોરુલ્લ સરુલ્લં સમદિઠિ સો નેહ” ॥ ૬ ॥

કાર્ય રુચી કર્તા થયેરે, કારક સવિ પલટાયરે ॥ ૬૦ ॥

આતમ ગતે આતમ રમેરે, નિજ ઘર મંગલ થાયરે ॥ ૬૦ ॥

અર્થ—જ્યાંસુધી જીવ મિથ્યાત ગુણસ્થાને વર્તે છે—સમ્યક્દર્શનની પ્રાપ્તિ થઈ નથી, ત્યાંસુધી અનાતમ વસ્તુમાં આતમબુદ્ધિ—અહંપણું માને છે અર્થાત્ પુદ્ગલ સ્કંધોથી બનેલું ચૈતન્યશૂન્ય જે શરીર તેમાં સોલીજૂતપણે પરિણમિ પોતાનું આતમ અંગ માને છે તથા તે શરીરને જે પ્રશસ્ત, દિતકારી પદાર્થો—સ્ત્રી ધન કુટુંબાદિને પોતાનાં દિતકારી માને છે, તેમાં રાગરસે રીંકે છે, સંસાર ઝ્રમણ પરિપાટીને વધારે છે (જો અપસત્થો રાગો, વદ્ધઈ સંસાર ઝ્રમણ પરિવામી । વિસયા-
ઇસુ સયણાઇસુ, ઈઠ્ઠત્તં પુગ્ગલાઇસુ) અને તે શરીરાદિને પોતાના સાધ્ય જાણી નિરંતર તેને સાધવા માટે અનેક પ્રયાસ કરે છે—તેનેજ પોતાનું કાર્ય જાણે છે એમ અજ્ઞાન વશે પોતે પર કર્તૃત્વ જાણે પરિણમે છે તેથી કારકચક્ર શુદ્ધ સ્વજાવથી વિરુદ્ધ બાધકજાણે પરિણમે છે. પણ ડ્યારે આત્મા યોગ્ય કારણ વડે સમ્યક્જ્ઞાનનો લાજ પામે, અનંત પરમાનંદમય સંપૂર્ણ સુખના હેતુ પરમાત્મ પદ રૂપ પોતાના શુદ્ધ સાધ્યને ઈલલે, ત્યારે પર સાધ્ય તરફથી અરુચી થાય અને પોતાનું શુદ્ધ સાધ્ય સાધવાની રુચી થાય, શુદ્ધ કાર્ય કરવાનો અજિ-
લાથી થાય ત્યારે જે કારકચક્ર બાધકજાણે અર્થાત્ આત્માના જ્ઞાન દર્શન સુખ વીર્યની ઘાત કરવા રૂપ કાર્યે પરિણમતું હતું તે સાધક જાણે ઘટલે શુદ્ધ જ્ઞાન દર્શન સુખ વીર્ય સાધવા રૂપ પરિણમે ઘટલે આત્મા પોતાના શુદ્ધ પરિણામે વર્તે—તેમાં રમણ કરે—ત્યાંજ સ્થિત થાય એમ થતાં આત્માના સર્વે પ્રદેશે મંગલ થાય અર્થાત્ કર્મ રૂપ રજ ગલી જાય—અત્યંત સુખ નિધાનનો લાજ થાય ॥ ૬ ॥

३३३ विंशति विहरमान जिनस्तवनानि बाह्यावबोध सहित.

त्राण शरण आधार ठोरे, प्रभुजी जव्य सहायरे ॥ ६० ॥

देवचंद्रपद नीपजेरे, जिन पदकज सुपसायरे ॥ ६० ॥ श्री० १० ॥

अर्थ—हे प्रभुजी ! आप चार गति रूप जब ज्रमणना दुःखथी त्राण अर्थात् रक्षण करनार तथा महान् दुःखदायी ज्ञानावरणादि प्रचंड अष्ट कर्म शत्रुबंधी डरता जव्य प्राणीजने शरण ठो तथा जब समुद्रमां ब्रूता जव्य प्राणीजने हस्तावलंबन रूप ठो तथा जव्य जीवोने मोक्षलक्ष्मी वरवामां परम सहायचूत ठो, तेथी हे गुण सागर ! आपना निर्मल चरण कमलना पसायथी देवमां चंद्रमा समान परमात्म पदनी प्राप्ति थाय ए निर्विवाद ठे ॥ १० ॥ (संपूर्ण)

॥ अथ तृतीय श्री बाहुजिन स्तवनं ॥ संजवजिन

अवधारीये ॥ ए देशी ॥

बाहुजिणंद दयामयी, वर्तमान जगवान ॥ प्रभुजी ॥

महाविदेहे विचरता, केवलज्ञान निधाना ॥ प्रभुजी ॥ बा० ॥ १ ॥

अर्थ—महाविदेह क्षेत्रमां विहरमान वर्तमान जगवान, सडण पण विहंसन धर्म युक्त पौद्गलीक शरीरथी अत्यंत विलक्षण महान् आत्म सत्ताजूमिमां (अर्थात् जे जूमिमां अन्य कोइ पण अव्यनी प्रवेश थइ शके तेम नथी तेथी बीलकुल संकलाश वगरनी परम रमणीय स्वतंत्र एवी आत्म सत्ताजूमिमां) निरंतर पोताना पर्यायोमां परिणमता पोताना गुण पर्यायो सहित सदा सत् लक्षणवंत होवाथी वर्तमान, आत्मीक अविचल अखंड लक्ष्मीना स्वामी होवाथी जगवान, सामान्य केवलीओमां इंद्र समान हे श्री बाहुस्वामी ! आप सर्व प्रदेशे

સર્વ કાલે સર્વ જાવે દયામયી ઠો અર્થાત્ આપના સર્વે પ્રદેશથી^૧ હિં-
સાના હેતુનો અજાવ થયેલો છે તથા હવે તે હેતુર્જનો સમૂલ^૨ કંઈ
હોવાથી કોઈ પણ કાલે હિંસકજાવે પરિણમનાર નથી તથા જ્ઞાનાદિ
સર્વે ધર્મોં સર્વે નયે પૂર્ણ પવિત્ર થયા છે તેથી કોઈ પણ જાવ હિંસકજાવે
પરિણમે તેમ નથી. તેથી આપ સર્વાંગે સર્વોત્કૃષ્ટ અનુપમ દયાના જંઢાર ઠો
તથા જે જ્ઞાનમાં જીવાજીવ સર્વે દ્રવ્યો પોતાના ત્રિકાલવર્તી સર્વે
પર્યાયો સહિત પ્રત્યક્ષપણે જાણે છે ઉત્કંચ તત્ત્વાર્થે—(સર્વ દ્રવ્ય
પર્યાયેસુ કેવલસ્ય) એહવા કેવલજ્ઞાનના નિધાન કે^૩ અસ્ખૂટ
લાણ ઠો. કારણ કે દ્રવ્ય તે ગુણ પર્યાયનું જાજન છે, ઠતીપર્યાય તથા
સામર્થ્યપર્યાયનો આધાર છે તેથી કોઈ પણ કાલે દ્રવ્ય તે પર્યાયથી
હીણ ક્ષોણ થાય નહિ. કારણ કે તીરોજાવે રહેલા પર્યાયો આવી-
જાવે થાય છે અને તે પાઠા તીરોચૂત થાય છે એમ પરાવર્ત્ત ચક્રે
પરિણમે છે. ઉત્કંચ— સંમતિ ગ્રંથે—“દ્વં પજ્ઞાય વિભુઞ્ચં, દ્વ
વિયુક્તાય પજ્ઞયા નહિ । ઉપ્પાયઘય જંગાઈ દવિય લક્ષણંયં”
તથાચ—પંચાસ્તિકાય સમયસારે—“દ્વં સલ્લક્ષણિયં, ઉપ્પા-
દઘય ધ્રુવત્ત સંજુતં । ગુણ પજ્ઞયા સયં વા, જંતં જસંતિ
સઘંહુ ” ॥ ૧ ॥

દ્રવ્યથી ઠકાયને, નહણે જેહ લગાર ॥ પ્રજુજી ॥ જાવંદયા
પરિણામનો, એહિજ છે વ્યવહાર ॥ પ્રજુજી ॥ બા^૪ ॥ ૨ ॥

અર્થ—પૃથ્વીકાય, અપકાય, તેજસ્કાય, વાયુકાય, વનસ્પતિકાય
અને ત્રસકાય એ ઠકાયના જીવના દ્રવ્યપ્રાણને હણવા હણાવવા તથા
હણતાની અનુમોદના કરવી એ દ્રવ્યહિંસા છે. તે દ્રવ્યહિંસામાં
જાવહિંસાના કારણની જજના છે. તેથી જાવહિંસાનો ત્યાગી દ્રવ્ય-
હિંસા આદરે નહિ—થવા દે નહિ—સાવચેત પણે વર્તે—સમિતિ પૂર્વક

૨૩૪ વિંશતિ વિદ્વરમાન જિત્તસ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

વર્તે અર્થાત્ ઠકાયના જીવોની ડ્રવ્યહિંસાનો ત્યાગ કરવો તે જાવ દયાનો તથા જાવદયાના પરિણામીનો વ્યવહાર છે. ડ્રવ્યઅહિંસા તે જાવઅહિંસાનો વ્યવહાર-કારણ છે ॥ ૨ ॥

રૂપ અનુત્તર દેવથી, અનંતગુણું અજિરામ ॥ પ્રજુજી ॥ જોતાં
પણ જગ જંતુને, ન વધે વિષય વિરામ ॥ પ્રજુજી ॥ બા ૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ-સર્વે જીવોને આ સંસાર જન્ય જન્મ જરા મરણાદિ રૂપ જયંકર દુઃખથી ઢોળાવી રત્નત્રય પમાતી અનંત આત્મીક પરમાનંદના જોક્તા કરું પવી ઉત્કૃષ્ટ જાવદયાના યોગે અત્યંત તીવ્ર શુદ્ધ પરિણામ વળે-સર્વોત્કૃષ્ટ પુણ્યાનુબંધી પુણ્યના ઉદયે હે બાહુ જિનેંદ્ર ! આપનું રૂપ લાવણ્ય કાંતિ, વિજય વિજયંત જયંત અપરાજીત અને સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનવાસી દેવો કરતાં પણ અનંતગુણું અજિરામ, અતિશયયુક્ત, સર્વોપરી, મનોહર, રમણીય, આહલ્લાદકારી છે. ઉત્કંચ-
“ જાકી દેહહતિસો દસો દિશા પવિત્ર ખઈ, જાકે તેજ આગે સવ તેજવંત રુકે હૈ । જાકો રૂપ નિરખી થકિત મહા રૂપવંત, જાકી વપુવાસસો સુવાસ ઓર લુકે હૈ ॥ જાકી દિવ્ય ધુની સુનિ શ્રવનકો સુખ હોત, જાકે તન લલ્લન અનેક આઈ દૂકે હૈ । તેઈ જિનરાજ જાકે કહે વિવહાર ગુન, નિહચૈ નિરખિ શુદ્ધ ચેતનસોં ચુકે હૈ ॥ ” એવું અત્યંત દેદિપ્યમાન અનુપમ ઔદારિક આપનું મનોહર રૂપ જોતાં-નિરખતાં ઠતાં પણ વિષયાતુરતાને અવકાશ મલતો નથી પરંતુ આપની શાંત, દાંત, ગંજીર અને નિશ્ચલ મુદ્રાનું દર્શન પામી વિષયોથી ઉપશાન્ત ચિત્ત થાય છે ॥ ૩ ॥

કર્મ ઉદય જિનરાજને!, જીવિજન ધર્મ સહાય ॥ પ્રજુજી ॥

નામાદિક સંજારતાં, મિથ્યા દોષ વિલાય ॥ પ્રજુજી ॥ બા ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:-“ સવિ જીવ કરું શાસન રસી, હસિ જાવ દયા મન
 ઉદ્ધસી ” એવા અત્યંત તીવ્ર શુભ રાગ યુક્ત જાવદયાનાં પરિણામ
 વડે બંધાયલા તીર્થંકર નામકર્મના ઉદય વડે હે ત્રિલોક પૂજ્ય ! આ
 પારાવાર દુઃખનિધાન સંસાર સમુદ્રમાં બૃહતા જવ્ય પ્રાણિયોનો
 ઉદ્ધાર કરવા માટે સર્વે દૂષણો રહિત અને પાંત્રીશ ગુણ સહિત નય
 નિદેપ પદ્મ પ્રમાણ યુક્ત જીવા જીવાદિ તત્ત્વનો સમ્યક્ પ્રકારે ઉપ-
 દેશ આપો ઢો એ આપનો કર્મ ઉદય નિર્વિવાદ પણે “ જીવિ જન
 ધર્મ સહાય ” અનાદિ કાલથી જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મ રજ વડે મલિન
 થયેલા-લિપ્ત થયેલા જવ્ય જીવોના આત્મ ધર્મને એવંજૂત નયે પ્રાપ્ત
 થવા સહાય-નિમિત્તજૂત હે. તથા હે તીર્થનાથ ! આપના નામાદિક
 ચાર નિદેપ સંચારતાં-સ્મરણ કરતાં-લક્ષમાં લેતાં મિથ્યાંત્વાદિ દુષ્ટ
 દોષોનો તત્કાલ અત્યંત અજાવ થાય. “ તીર્થ-સંસાર નિસ્તરણો-
 પાયં કરોતીતિ તીર્થકૃત્ ” ઇતિ વચનાત્. જન્મ મૈરણ રૂપ સંસાર
 સાગરથી તરી જવાનો ઉપાય જે સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર તે તીર્થ
 હે. ઉક્તંચ તત્ત્વાર્થ સૂત્રે “ (સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રાણિ મોક્ષ-
 માર્ગઃ) ” તે રત્નત્રયરૂપ તીર્થને જવ્ય જીવોના હૃદયમાં સ્થાપન
 કરનાર પુષ્ટ નિમિત્ત હોવાથી આપ તીર્થંકર નામને સંપ્રાપ્ત હો. તથા
 આપના નિર્મલ અસંખ્યાત્ આત્મ પ્રદેશમાં તે રત્નત્રય ઝરપૂર અજેય
 પણે વસી રહ્યાં હે તે સ્થાપનાનિદેપો. તથા આપનો આત્મ દ્રવ્ય તે
 જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર રૂપ જાવનું સર્વદા કારણ હે તે દ્રવ્યનિદેપો.
 અને ઘાતીકર્મના ક્ષયથી અનંત ચતુષ્ટય અનંત શુદ્ધ પર્યાય પણે
 પ્રગટ્યા તે આપનો જાવ તે જાવનિદેપો. એમ આપના ચાર નિદેપ
 આપથી તન્મય પણે એક ક્ષેત્રે રહ્યા હે. ઉક્તંચ-“ હહ જાવોદ્વિય
 વહુ, તય સુનેહિં કિંચ સેસેહિં, નામાદયો વિજાવા, જં તે વિહુ

१३६ विंशति विद्मस्मान् जिनस्तवनानि बालावबोध सहित.

बहु पक्षाया ” तथा बली-“अहवा बहुजिहाणं, णामं ठव-
णाय जो तयागारो । कारणयासे दव्वं, कज्जय वन्नं तयं जावो ॥
अने आप पण जीव डव्य ठो अने हुं पण जीव डव्य हुं माटे स्व-
जाती हुं तेथी आपनुं स्वरूप यथार्थ पणे जाणतां माहरूं स्वरूप पण
यथार्थ जणाय “ जो जाणइ अरिदंतं, दव्व गुण पज्जवंतेहिं ।
सो जाणइ अप्पाणं, मोहो खलु जाइ तस्स लयं ” अने पो-
ताना आत्म स्वरूपनी प्राप्ति थतां मिथ्यात्व अज्ञान आदि दोषो
तत्काल विलयमान थाय, कर्मबंधनो नाश थाय, मोक्ष पदवीनी प्राप्ति
थाय. उक्तं-“ दर्शन मात्म विनिश्चित, रात्म परिज्ञान मिष्यते
बोध । स्थिति रात्मनि चारित्रं, कुत एतेज्यो भवति बन्धः ॥”
तथा “ योगात् प्रदेश बन्धः स्थिति बन्धो भवति तूकषायात् ।
दर्शन बोध चरित्रं, न योग रूपं कषाय रूपं च । ” ॥ ४ ॥
आतम गुण अविराधना, जाव दया जंमार ॥ प्रजुजी ॥
दायिक गुण पर्यायमें, नवि पर धर्म प्रचार ॥ प्रजुजी ॥
॥ बा० ॥ ५ ॥

अर्थ-ज्ञान दर्शन चारित्रादि अनंत आत्म गुणो ते जावप्राण ठे
अने ते जावप्राणनो विषय कषायादिके घात करवो ते जावहिंसा ठे.
अने ते जावप्राणनुं समिति गुप्ति आदि संवर वने रक्षण करवुं घात
न थाय एम अप्रमत्त जावमां वर्त्तवुं ते जावदया ठे. ते जावदयाना
आप जंडार-निधान ठो. कारण के जावप्राणना घातक मिथ्यात्वादि
दुष्ट हेतुर्जनो आपना आत्म प्रदेशमांथी सर्वथा नाश थयो ठे, दायिक
बन्धिने पास्या ठो. तेथी आपनी सत्ताचूमिमां मिथ्यात्वादि दोषोनो
रंच मात्र पण प्रवेश-प्रचार यई शके तेम नथी अने तेथी आपमां

શ્રી દેવચંડ્રજી કૃત તૃતીય શ્રી બાહુ જિન સ્તવન. ૨૩૭

જાવહિંસાનો વીલકુલ અજાવ છે તેથી આપ નિર્વિવાદ પણ જાવ-
દયાના ચંદ્રાર ઠો ॥ ૫ ॥

ગુણ ગુણ પરિણતિ પરિણમે, બાધક જાવ વિહીન ॥ પ્રજુળ ॥

દ્રવ્ય અસંગી અન્યનો, શુદ્ધ અર્હિસક પીન ॥ પ્રજુજી ॥

॥ બાં ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:-આપનો આત્મ દ્રવ્ય જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર દાન લાજ જોગ
ઉપજોગાદિ અનંત ગુણનો પિંડ છે (દ્વં ગુણ સમુદાયો) તે સર્વે
ગુણો બાધકજાવ રહિત પોતાના શુદ્ધ પરિણમે પરિણમે છે. કારણ કે
“ સર્વે સપજ્જવા ગુણા, અપજ્જવે જાણણા નહિ ” પણ તે
ગુણો જો બાધકજાવે પટલે જ્ઞાન અજ્ઞાનપણે, દર્શન અદર્શનપણે,
ચારિત્ર મિથ્યાચરણ રૂપ એમ પરિણમે તો આત્મ સ્વગુણનો રોધ કરે-
શુચાશુચ કર્મબંધ કરે- આત્મીક સદ્ગુણ અબાધિત સુખની હાણી કરે
“ (સાયાસાયં હુઃસ્ખં, તથિરહંમિય સુદં જાત્તેણં । દેહિ-
દિયેસુ હુઃસ્ખં, સુસ્ખં દેહિદિયા જાવો) ” પણ આપના સર્વે ગુણો
અબાધકજાવે પરિણમે છે તેથી આત્મ અનંત ગુણના આનંદના
જોક્તા છે. જ્યાંસુધી આત્મા બાધકજાવે પરિણમે ત્યાંસુધી અશુદ્ધ છે
પણ જ્યારે સર્વે પરદ્રવ્યના રાગ-સંગ રહિત વર્તે ત્યારે શુદ્ધ છે, અર્હિ-
સક છે, કર્મબંધનો અકર્તા છે તથા પોતાના અનંત આત્મ વીર્ય વડે
પુષ્ટ છે. હત્તંચ “ પરદદ્ધ રત્તં બદ્ધકુદ્ધ, વિરત્તં સુચેદ્ધ અઠ્ઠ કમ્મેહિ-
એસો જિન ઉવએસો, સમાસત્તં બંધ મોસ્ખસ્સ ” ॥ ૬ ॥

દેત્રે સર્વ પ્રદેશમે, નહિ પરજાવ પ્રસંગ ॥ પ્રજુજી ॥

અતનુ અયોગી જાવથી, અવગાહના અજંગા ॥ પ્રજુજી ॥

३३७ विंशति विहरमान जिनस्तवनानि बालावबोध सहित.

अर्थः—जेम सोनुं खाणमां पथ्यर माटी विगेरे अनेक कुधातुजंथी मलेलुं होय ठे पण ज्यारे योग्य युक्ति वने तेने सर्वथा जूडुं पाडी गाली शुरू सोनुं करी लक्ष्य त्यार पढी ते सोनाने काट लागी शके नहि.

तेमज अनादिकालथी आत्म प्रदेशे लागेला ज्ञानावरणादि कर्मनो आपे शुक्लध्यान रुप अग्निवडे सर्वथा नाश कर्यो ठे, सर्वे प्रदेशे शुरू निर्मल परम पवित्र थया ठो तेथी आपना कोइ पण प्रदेशे परजाव—राग द्वेषादिनो—विषय कषायादिनो रंच मात्र पण संश्लेष नथी, थवानो संज्ञव पण नथो.

ज्यांसुधी आत्मा औदारिकादि शरीरमां तेमज मन वचन काय योगमां ममत्व करी वसे ठे तेथी ते चल पुद्गल योगे आत्म प्रदेश सकंप थाय ठे पण ज्यारे सर्वथा तेनुं ममत्व त्याग करे त्यारे शुद्धात्म जावे अरुपी ज्ञायक स्वरुप प्रगटे. उक्तंच आचारांगे—से एदीहे ए हस्से ए वट्टे ए तंसे ए चउरंसे ए परिमंमले ए किन्दे ए एलीले ए लोहिए ए हाखिहे ए सुकिद्धे ए सुरहिगंधे ए डरहिगंधे ए तित्ते ए कफुए ए कसाये ए अंबिले ए महुरे ए कख्खमे ए मउए ए गुरुए ए लहुए ए सीए ए उएहे ए णिध्वे ए लुख्ख ए काऊ ए रुहे ए संग ए इत्थी ए पुरिसे ए अन्नहापरिसे सणणे उवमा ए विज्जाए अरुवी सत्ता अपयस्स पयं एण्थि से ए सहे ए रुवे ए गंधे ए रसे ए फासे इच्चेतावात तिवेमि ” एम अतनुअयोगी आत्म अंग आत्म जावमां स्थिर थाय त्यारे कोइ पण आत्म प्रदेश रंच मात्र पण सचल थाय नहि. अजंग अवगाहनाने प्राप्त थाय. ॥ ७ ॥

ઉત્પાદ વ્યય ધ્રુવ પાણે, સહેજે પરિણતિ થાય ॥ પ્રજુજી ॥

હેદન યોજનતા નહિ, વસ્તુ સ્વજાવ સમાય ॥ પ્રજુજી ॥

અર્થ:—સ્વજાવ જાવે પરિણમવામાં અન્ય દ્રવ્યની સહાય જોઈતી નથી. જેમ અગ્નિ સહેજે દાહકજાવે પરિણમે છે તેમ સર્વે દ્રવ્યો ઉત્પાદ વ્યય ધ્રોવ્ય યુક્ત સદાકાલ હોવાથી સહેજે પોતાના સ્વજાવ પર્યાયમાં પરિણમે. અન્ય દ્રવ્યની મદદ જોઈતી નહિ. ઉક્તંચ “દવિ-યદિ ગઢદિ તાઈ, તાઈ સબજાવ પજ્જયઈજં, દવિયં તં જ-સંતે અણસજૂદં તુ સત્તાદો” વસ્તુને સહેજે પરિણમવામાં કંઈ પણ દૂર કરવાની તથા કંઈ પણ સંયોગ કરવાની આવશ્યકતા નથી કારણ કે દ્રવ્ય તથા પર્યાયનો અજેદ જાવ છે. જેમ અગ્નિને દાહક પરિણામ વગરની તથા અગ્નિ વગર દાહક પરિણામને આપણે કદાપી કાલે જોતા નથી અર્થાત્ અગ્નિને જ્યારે જોઈએ ત્યારે દાહક પરિણામ સહિત જ હોય છે તેમ સર્વે દ્રવ્ય સદાકાલ પોતાના પરિણામે વર્તતા જ હોય છે. પરિણામ વગર દ્રવ્ય અજાવ—શૂન્ય ગણાને પામે. ઉક્તંચ—“પજ્જય વિજુદં દઘં દઘ વિજુદાય પજ્જયાણઠિ દોણહં અણસજૂદં, જાવં સમણા પરૂવિંતિ ॥” વર્તમાન પર્યાયનો વ્યય થાય અને નૂતન પર્યાયનો ઉત્પાદ થાય તો પણ દ્રવ્યાર્થિક નયે દ્રવ્ય સદા ધ્રુવ છે. જેમ સોનાનું કહુ જાંગી મુકુટ બનાવીએ તેમાં કમ્બો નાશ અને મુકુટનો ઉત્પાદ થતાં હતાં પણ સોનું દ્રવ્ય સદા ધ્રુવ છે. ઉક્તંચ—“જાવસ્સ ણથ્થિ-ણાસો, ણથ્થિ અજાવસ્સ ચેવ ઉપ્પાદો. ગુણ પજ્જયેસુ જાવા, ઉપ્પાદ વયે પકુઘંતિ ।” ॥ ૬ ॥

ગુણ પર્યાય અનંતતા, કારક પરિણતિ તેમ ॥ પ્રજુજી ॥

२४० विंशति विहरमान जिनस्तवनानि बाळावबोध सहित.

निज निज परिणति परिणमे, जाव अहिंसक एम ॥

॥ प्रजुजी ॥ वा० ॥ ए ॥

अर्थ—ज्ञान ते सम्यक्ज्ञान रूप, दर्शन ते सम्यक्दर्शन रूप, चारित्र ते स्वज्ञावाचरण रूप एम ज्ञानानुयायी आपना अनंत गुणो पोताना शुद्ध परिणामे परिणमे ठे कारण के आपनुं कारक चक्र ते शुद्ध अवाधक पणे सदा परिणमे ठे (१) स्वधर्म कर्त्ता ते कर्त्तापणुं (२) स्वधर्म परिणाम ते कार्य (३) स्वधर्मानुयायी चेतना शक्ति ते करण (४) साध्य गुण शक्तिनुं प्रगटवुं ते संप्रदान (५) पूर्व पर्यायनुं निवर्त्तन ते अपादान (६) स्वगुणनो आधार आत्म सत्ताज्ञुमि ते अधिकरण—एम गुण पर्यायनी तथा कारक परिणतिनी अनंतता ठे तेथी कोइ पण आत्म धर्मने विराधक पणे रंच मात्र—समय मात्र पण परिणमता नथी तेथी आप सदा अहिंसक नामनुं सर्वोत्कृष्ट विरुद्ध धरावो ठो ॥ ए ॥

एम अहिंसकता मयी, दीठो तुं जिनराज ॥ प्र० ॥

रक्षक निज पर जीवनो, तारण तरण जिहाज ॥ प्र० वा० १०

अर्थ—एम स्वपर जीवना ड्रव्य जाव प्राणनुं रक्षण करनार तथा अगाध कपाय रूप जलथी जरेखा संसार समुद्रमांथी तारण तरण जिहाज रूप हे जिनेश्वर ! हे कक्षणा निधान ! आ जगत् त्रयमां सर्वांगे दयामय में आपनेज जोया ॥ १० ॥

परमात्म परमेसरु, जाव दया दातार ॥ प्रजुजी ॥

सेवो ध्यावो एहने, देवचंज सुखकार ॥ प्रजुजी० वा० ॥ ११ ॥

अर्थ—आत्मानो परमजाव जे ज्ञान तेनी शुद्धता तथा संपूर्णताने सर्वे नये प्राप्त थयेला होवाथी परमात्मा. तथा अनंत अविनश्वर स्वाधीन परमानंद मय शुद्धात्म ऐश्वर्यताने प्राप्त थएला होवाथी

परमेश्वर, अने जावदया रूप जे परमधर्म (आत्म गुण रक्षाणा तेह धर्म, स्वगुण विद्रंसना ते अधर्म) तेना उपदेष्टा, दातार तथा जब त्रमण जन्य शारीरिक तथा मानसिक दुःखनो अत्यंत अंत करी सहज परमोत्कृष्ट आत्मीक सुखना दातार त्रिलोक पूज्य श्री बाहुजिनेश्वरने सेवो, ध्यावो, तेमना गुणनुं ध्यान करो, तेथी एकाग्र चित्त करो, एमश्री देवचंद्र मुनि मित्र जावना वडे जव्य जीवो प्रति हित शिक्षा आपे ठे ॥ ११ ॥

(संपूर्ण)

॥ अथ चतुर्थ श्री सुबाहुजिन स्तवनं ॥

॥ माहरो व्हालो ब्रह्मचारी ॥ ए देशी ॥

श्री सुबाहुजिन अंतर जामी, मुज मननो विशरामी रे ।

॥ प्रभु ॥ आत्म धर्म तणो आरामी, पर परिणति निःकामी रे ॥ प्रभु अंतरजामी ॥ श्री ॥ १ ॥

अर्थ—शुद्ध अने तिष्ठण उपयोगमां परम स्थिरता एकाग्रता धारण करी राग द्वेष रूप महान् शत्रुर्तने जीतेला हे श्री सुबाहु स्वामी ! केवलज्ञान दर्शन उपयोग वने मारा तेमज सर्वे अव्योना अंतर्गत जावने इंद्रियादिकनी सहाय विना प्रत्यक्ष जाणवा देखवा-वाद्या तथा सर्वदा परम संवरमां लीन होवार्थी अंतर्गामी ठो.

स्त्री पुत्र मित्रादि परिजनो तथा धन धान्य हिरण्य क्षेत्रादि पर-अव्ययना मनोह्र पर्यायोने आप सुख हेतु जाणता नथो परंतु तेउने जसना बुद्बुदवत् तथा विजलीना चमत्कारवत् क्षणीक, पराधीन, अतृप्तिना हेतु, तथा आत्म धर्म रोधक राग द्वेषना निमित्त, संसार परित्रमणना निमित्त साक्षात् पणे जाणो ठो माटे ते विषयोनी आपने कामना केम थाय ? कदापि न थाय; तेथी आप सदा निःकामी ठो.

૨૪૫ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

જે મુગ્ધ પ્રાણી તે વિષયોને સુખ હેતુ જાણે તેઝને તેની કામના થાય અને તેજ તેની ચાહકુપ દાહમાં પ્રવેશ કરી પોતાના આત્મ જોગને દગ્ધ કરે પણ આપ તો કેવલ સમ્યક્જ્ઞાની હોવાથી શુભા-શુભ-શાતા અશાતા બંનેના ઉદયને આત્મગુણના રોધક હોવાથી દુઃખ રૂપ જુઝબો તેથી આપને તેની કામનાનો બીલકુલ સંજવ નથી, નિરંતર નિષ્કામી બો. તથા શુદ્ધાત્મ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર ગુણને સ્વાધિન અવિનશ્વર તથા પરમાનંદના હેતુ જાણી નિરંતર તેમાંજ રમણ કરવાવાલા તથા તેનાજ જોગમાં પરમ સંતુષ્ટ બો. ઈવી આપની પરમોત્કૃષ્ટ અવસ્થા જોઈ તે પદ સાધવાની મને ક્ષી તઈ તથા તે પદ સાધવાનો સમીચીન માર્ગ પણ આપે બતાવ્યો તેથી યેરેયર મારા મનને પરમ વિશ્રામના હેતુ આપજબો. ॥ ૧ ॥

કેવલજ્ઞાન અનંત પ્રકાશી, જવિજન કમલ વિકાશી રે ।
॥ પ્ર૦ ॥ ચિદાનંદધન તત્ત્વ વિલાસી, શુદ્ધ સ્વરૂપ નિ-
વાસી રે ॥ પ્ર૦ ॥ શ્રી૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ—અનંત કેવલજ્ઞાન રૂપ સૂર્યનો પ્રકાશ કરી જવ્ય જીવોના હૃદયકમલને વિકસ્વર કરનાર જ્ઞાનાનંદના સમૂહ આત્મ તત્ત્વમાં વિલાસ કરનાર તથા તેજ શુદ્ધ સ્વરૂપમાં નિવાસ કરનાર બો.

અનાદિ કાલથી જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મવડે આઘાદિત થયેલા અનંત કેવલજ્ઞાન રૂપ જલહલાટમાન અદ્વિતિય સૂર્યને, કર્મ પરુ-લનો નાશ કરી સંપૂર્ણપણે પ્રકાશમાન કરી અજ્ઞાનરૂપ અંધકાર વડે આવૃત થયેલા જવ્ય જીવોના હૃદયકમલને જ્ઞાનકિરણો વડે પરમ પ્રફુલ્લિત કરનાર બો. રૂપ રસ ગંધ સ્પર્શાદિ પરદ્રવ્યના પર્યાયનો જોગ, રમણ, આસ્વાદ, મૂર્ઝા, કામના વિગેરેનો સમૂલ નાશ કરી રાગ દેષાદિ વિજાવનો પરિહાર કરી પોતાના સદ્ગુણ અવિનશ્વર જ્ઞાનસ-મૂહ આત્મ તત્ત્વમાં વિલાસ કરનાર અર્થાત્ તેના જોગમાં નિમગ્ન બો.

तेज शुद्धात्म स्वरूपमां सदा निवास करो ठो अर्थात् आपनो उपयोग त्यांथी समय मात्र पण चलतो नथी-परडव्यादि तरफ जतो नथी ॥ २ ॥

यद्यपि हुं मोहादिके ठलियो, पर परिणतिशुं जलियो रे ॥
प्र० ॥ हवे तुज सम मुज साहिव मलियो, तिणे सवि
जवजय टलियो रे ॥ प्रजु अंतरजामी ॥ ३ ॥

अर्थ-जो के हुं मोहादि वने उगायो, परपरिणतिमां तल्लीन थइ रह्यो, पण हवे तमारा जेवा साहेबनी वाणी सांजली मने प्रतित थवाथी मारो सर्वे जवजय दूर थयो. जो के मोह अज्ञान मिथ्या-त्वादि डुष्टोण मने वश करी मारी ज्ञानादि संपदा उगी लीधी ठे, माहारा सहज अनुपम सुख जोगथी मने वियोगी कयों ठे, तेथी हुं ते डुष्टोना वशमां पडो अत्यंत कंगाल अवस्थाने जोगवुं हुं.

परपर्याय-शरीर स्वजन परिजन तथा धन धान्यादिमां अहं मम-त्व करी तेनेज सुख तथा सुख हेतु जाणी तेनीज इच्छा कामना करी जेम लींबडामां वसतो कीडो लीमडाना रसनेज मधुर मानी तेमां तल्लीन रहे ठे, त्यांथी निकलवा चाहातो नथी, तेम हुं तेमां तल्लीन थई रह्यो, तेथी विरत थयो नहि, पण हवे हे करुणा निधे ! सर्वज्ञ अने वीतराग आप जेवा समर्थ स्वामीनी मने प्राप्ति थई-आपनुं दर्शन पाम्यो तेथी अनंत रोग शोक जय क्रोध मान माया लोभ अरति आदिके जरेला जव समुद्रमां जमण करवानो जय दूर थयो. कारण के ते जव जमणनी हवे अवधि आवी. उक्तंच-
“अंतो मुहुत्त मित्तंपि फासिअं दुज्ज जेहिं सम्मत्तं, तेसिं अवह पुग्गल, परिअट्ठो चेव संसारो” ॥ ३ ॥

ध्येय स्वप्नावे प्रजु अवधारी, डुर्ध्याता परिणति वारी रे

२४४ विंशति बिहरमान जिन स्तवनानि बाखावबोध सहित.

॥ प्र० ॥ जासन वीर्य एकता कारी, ध्यान सहज संजारी
रे ॥ प्र० ॥ श्री० ॥ ४ ॥

ध्याता ध्येय समाधि अजेदे, पर परिणति बिबेदे रे ॥ प्र०

॥ ध्याता साधक जाव उबेदे, ध्येय सिद्धता वेदे रे ॥ प्र० ॥

॥ श्री० ॥ ५ ॥

अर्थः—प्रनुपदने पोतानुं शुरु ध्येय जाणी पोताना हृदयमां
स्थापन करी, दुर्ध्यान रूप परिणतिने निवारी, पोताना ज्ञान वीर्यनी
संपूर्ण एकता अजेदता करनां सहज आत्म ध्यान संजारे; तेथी पर
परिणतिनो समूल विच्छेद थाय, त्यारे ध्याता ध्येय समाधिमां तल्लीन
थाय अने ध्येय पदनो सिद्धि प्राप्तिने वेदे—जोगवे. त्यारे ध्यातामांथी
साधकपद दूर थाय.

ज्ञानावरणादि सकल कर्मना संबंधथो सर्वथा मुक्त केवलज्ञान
दर्शन चारित्र वीर्यमय सहज आत्म गुणना समूह रूप श्री सुबाहु
स्वामीना परमात्म पदने शुरु ध्येय (व्याववा लायक वस्तु) धारी—
ज्ञान पूर्वक निश्चय करी, जन्म जरा मरण रूप संसार त्रमणना हेतु
चूत, शुरु परिणतिथी विमुख आर्त्त रौद्र परिणाम वारे—दूर करे,
(कारण के ज्यांसुधी दुर्ध्यान परिणाम वत्ते त्यांसुधी शुरु ध्यानने
अवकाश मळे नहि जेम मलीन वस्त्र उपर केशरनो रंग लागे नहि)
अने पर परिणामानुगत थयेला पोताना आत्म वीर्यने समेटी मात्र
शुरु ज्ञान दर्शन चारित्र परिणाममां आत्म वीर्यने एकत्र तल्लीन
करे—अजेद करे एवं सहज आत्म ध्यान आदरे, जेथी ध्येय समाधि
अर्थात् शुद्धात्म अनुभव रूप निर्विकल्प निराकुल निरूपचरित स्वतंत्र
परम समाधिमां मग्न—तल्लीन थाय; ते वारे आत्म परिणति मनोज्ञ
अमनोज्ञ कोइ पण पर अव्यमां राग द्वेष रूप अशुद्ध परिणामे वत्ते

(गमन करे) नहि, ते वारे ध्येय पदनी अर्थात् शुद्ध परमात्म पदनी सिद्धि थाय. तेना अचल अनंत जोग उपजोगनो स्वामी थाय. उक्तंच—एको मोक्ष पथोय एष नियतो, जगद्भक्ति वृत्त्यात्मक; स्तत्रैव स्थिति मेति यस्तमनिशं, ध्यायेच्चतं चेतसि; तस्मिन्नैव निरंतरं विहरति ज्व्यान्तराण्य स्पृशन् । सोवश्यं समयस्य सार मचिराभित्योदयं विन्दति

अर्थः—सम्यक्दर्शन ज्ञान चारित्रात्मक मोक्ष मार्गमां जे पुरुष स्थित थाय ठे, तेनेज जे निरंतर ध्यावे ठे वली तेनेज जाणे, ठे तेनेज अनुजवे ठे वली तेनाज विषे विहार करे ठे—प्रवर्त्ते ठे पण अन्य ज्व्यमां रंच मात्र स्पर्श करतो नथी ते अल्प कालमां नित्योदय परमात्म पदने. पामे ठे त्यारे ध्यातामांथी साधक जावनो उच्छेद थाय ठे; कारण के ध्येयनी संपूर्ण सिद्धि थया पढी साधवानुं कंइ बाकी रह्युं नथी. ज्यांसुधी कंइ साधवानुं बाकी होय त्यांसुधी साधक जाव कहेवाय जेम (कारण पद उत्पन्न, कार्य थये न लह्योरी). ॥४॥५

ज्व्य क्रिया साधन विधि याची, जे जिन आगम वाची रे ॥ प्र० ॥ परिणति वृत्ति विज्ञावे राची, तिण नवि आये साची रे ॥ प्र० ॥ श्री० ॥ ६ ॥

अर्थः—शुद्ध ध्येय जे परमात्म—मोक्ष पद तेनुं यथार्थ स्वरूप श्रद्धान पूर्वक में न जाण्युं तथा साध्य सापेक्ष आचरणा न आदरी त्यांसुधी माहरी चित्त वृत्ति विज्ञावमां राची रही अर्थात् आ लोक संबंधी पंच इंद्रियोना मनोइ जोग्य पदार्थो तथा परलोक संबंधी स्वर्गादिना जोगमां आशक्त रही—तेनी मनोकामना रही तेथी आपना सत्य प्रमाणिक आगममां बतावेली संमिति गुप्ति परिह सहन तथा चारित्र तप नियमादि परमात्म पदनी साधन जूत ज्व्य

૨૪૬ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાહ્યાવબોધ સહિત.

ક્રિયાઈ પણ વિષ ગરલ અને અન્યોન્ય અનુષ્ઠાન રૂપ હોવાથી પરમાર્થ—મોક્ષ પદને આપવા સમર્થ થઈ નહિ. જ્યાંસુધી સમ્યગ્જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થઈ નથી ત્યાંસુધી સર્વે ક્રિયાઈ શુદ્ધ જાવ વિનાની અશુદ્ધ વિષ ગરલ અન્યોન્ય અનુષ્ઠાન રૂપ જાણવી યુક્તંચ “શુદ્ધ ક્રિયા તો સંપજે, પુજ્જલ આવર્તને અરુ રે” ॥ ૬ ॥

પણ જય નહિ જિનરાજ પસાયે, તત્ત્વ રસાયણ પાયે રે
॥ પ્ર૦ ॥ પ્રજુ જગતે નિજ ચિત્ત વસાયે, જાવ રોગ મિટ
જાયે રે ॥ પ્રજુ ૦ ॥ શ્રી ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:—પણ હવે મને જય નથી કારણ કે જિનરાજના વચન પસાયે તત્ત્વ રસાયણની પ્રાપ્તિ થઈ છે તેથી માહરું ચિત્ત પ્રજુની જ્ઞાતિમાં વસવાથી જાવ રોગ મટી જશે. પણ હવે જે તરણ તારણ શ્રી સુબાહુ જિનેશ્વર ! બત્રીશ દોષ રહિત તથા વાણીના પાંત્રીશ ગુણ સહિત પરમામૃત રૂપ આપના વચનોના પસાયે જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મ રોગને અત્યંત દૂર કરી આત્મ વીર્યની સંપૂર્ણ વૃદ્ધિ પુષ્ટિ કરનાર દેવતત્ત્વ, ગુરુતત્ત્વ, અને ધર્મતત્ત્વની મને પ્રાપ્તિ થઈ છે તેથી માહરી ચિત્ત વૃત્તિ મનોહ્ર અમનોહ્ર પર દ્રવ્યથી નિવૃત્ત થઈ પ્રજુની આજ્ઞા પાલવા રૂપ જ્ઞાતિમાં લીન થશે તેથી માહરા જ્ઞાનાવરણાદિ સર્વે જાવ રોગો સૂર્યથી જેમ અંધકાર નષ્ટ થાય તેમ તત્કાલ વિનાપ્રયાસે નષ્ટ થઈ જશે. એવા નિશ્ચયથી મારો જવ ઝ્રમણનો અત્યંત જય દૂર થયો છે ॥ ૭ ॥

જિનવર વચન અમૃત અનુસરિયે, તત્ત્વ રમણ આદરિયે રે
॥ પ્ર૦ ॥ હવ્ય જાવ આસ્રવ પરિહરિયે, દેવચંડ પદ વરિયે
રે ॥ પ્ર૦ ॥ શ્રી ૦ ॥ ૮ ॥

અર્થ:—જિનેશ્વરના અમૃત સમાન વચન અનુસારે વર્તીય, તત્ત્વ રમણના ગ્રાહક થઈય, હવ્યાસ્રવ તથા જાવાસ્રવનો ત્યાગ કરીયે તો દેવમાં ચંડમા સમાન સિદ્ધ પદ વરિયે—

हे सुबाहु जिनेश्वर ! आप सर्वज्ञ अने वीतराग होवाथी साचा आस ठो. आपनांज वचन आ चार गति रूप अत्यंत जयंकर पारावार जव समुद्रथी पार उतारी शिव स्थानके पहुँचाववाने अद्वितीय नौका समान ठे तथा छुष्ट ज्ञानावरणादि कर्म रोग वडे पीडाता दुर्बल आत्म वीर्यथी हीण थपवाने ते रोग दूर करो आत्म वीर्य संपूर्ण पुष्ट करवाने अमृत समान ठे. माटे जो आपना वचनने हमे अनुसरीये—ते प्रमाणे वर्त्तीए अने शुद्धात्म तत्त्वनुं रमण करोए—तेमां छीन थईए तथा अजिनिवेशादि पांच मिथ्यात्व, हिंसादि पांच अव्रत, तथा क्रोधादिक कषाय, विकथादि प्रमाद तथा औदारिक काय योग आदि योगनो परिहार करीए—राग द्वेषादि निजावनो त्याग करोए तो नवां कर्म आवतां बंध थाय अने पूर्व संचित कर्मनी निर्जरा थाय तेथी देवमां चंद्रमा समान परमात्म पदनी प्राप्ति थाय—अतींद्रिय अव्याबाध अनंत सुखनी प्राप्ति थाय उक्तंच “ पंचासव विरत्ता, विषय विजुत्ता समाहि संपत्ता, राग दोष विमुत्ता, मुणिणो सा-
दंति परमब्रं, ” ॥ ८ ॥ (संपूर्ण)

॥ अथ पंचम श्री सुजात स्वामीजिन स्तवन ॥

देहुं देहुं नणद इगीळी ॥ ए देशी ॥

स्वामी सुजात सुहाया, दीठा आणंद उपाया रे, मन मो-
हना जिनराया । जिणे पूरण तत्त्वनिपाया, जव्यास्तिक नय
ठहराया रे, मन मोहना जिनराया ॥ स्वामी० ॥ १ ॥
पर्यायास्तिक नय राया, ते मूल स्वजाव समाया रे, मन
मोहना जिनराया । ज्ञानादिक स्व परजाया, निज कार्य करण
वरतायारे, मन मोहना जिनराया ॥ स्वामी० ॥ २ ॥

અર્થ:-હે સુજાત સ્વામી ! સર્વે સ્વપર્યાયનું કારણ ડ્રવ્ય છે પણ ડ્રવ્યનું કારણ અન્ય ડ્રવ્ય હોઈ શકે નહિ તેથી આપ સ્વયં સિદ્ધ બો, સ્વયં બુદ્ધ બો, સર્વ પર ડ્રવ્યની કામનાથી રહિત પરમ સંતુષ્ટ બો, તથા અતીંદ્રિય, અવ્યાબાધ, અનુપમ, નિરૂપચરિત, સ્વાધીન, અપૃથગ્જૂત, અનંત, સદ્ગુણ, આત્મ સુખના નિરંતર જોક્તા, અનુજવ લેનાર બો, સુસાત્મા બો, બક્ષંચ “જાદો સયં સ ચેદા, સવણ્હુ સઘ ઝોગ દર-સીય । પપ્પોદિ સુહમણંતં, અવાબાદં સગમ મુત્તં” ॥ માહરા ચિત્તને સુહંકર લાગ્યા બો, અનંત ગુણના નિધાન આપ સ્વજાતિનું દર્શન થતાં અપૂર્વ આનંદ રૂપ જલ વઢે માહરું ચિત્ત સરોવર ઝરપૂર થયું, અજ્ઞાન કષાયના પાત્ર પર ડ્રવ્યાદિની ચાહ દાહમાં નિરંતર પ્રજ્વલિત થતાં શુદ્ધાત્મ અનુજવ રૂપ સુગંધથી રહિત હરિહરાદિ કુદેવોને કરીરાદિ વૃદ્ધોની પેઠે ત્યાગી શુદ્ધાત્મ અનુજવ રૂપ અનંત સુગંધથી ઝરપૂર આપના પદ કમલમાં માહરું મન મોહિત થયું છે, ત્યાંથી રંચ માત્ર પણ યસલા ચાહાતું નથી; માટે હે જિનેશ્વર ! જગત્ ત્રયમાં આપજ જઠ્ય જીવોના મન મોહન બો. જે આપે અનાદિ કાલથી લાગેલા આત્મ ગુણ રોધક જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મ મલને બાહ્ય અજ્યંતર તપ વઢે દૂર કરી પોતાના આત્મ તત્ત્વની પવંજૂત નયે સિદ્ધિ કરી છે અર્થાત્ સર્વે આત્મ ગુણો સંપૂર્ણ નિર્મલ તથા સ્વાધીન કરી લીધા છે માટે હવે કંઈ પણ કરવાનું આપને બાકી રહ્યું નથી તેથી આપ નિષ્ક્રિય બિરૂદને સંપૂર્ણ પ્રાપ્ત થયા બો, અનંતાનંદના સ્વામી થયા બો તથા આત્મ ધર્મને મલિન કરવાના તથા જવ ઝ્રમણના નિમિત્ત અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ કષાય અને યોગનો સર્વથા અજાવ કર્યો છે તેથી આપનો કોઈ પણ ગુણ પર્યાય હવે કોઈ પણ કાલે રંચમાત્ર પણ મલિન થવાનો નથી તથા તેમજ તે સિદ્ધિ અવસ્થાથી આપ કોઈ પણ કાલે વ્યૂત થવાના નથી. ડ્રવ્યા-સ્તિક નયે આપ સદા અવસ્થિત રહી. ચેતનતામાં સમાતા પોતાના

શુદ્ધ અનંત પર્યાયનું રાજ્ય જોગવો ઠો. જ્ઞાનાદિક સર્વે પર્યાયોને સ્વકાર્ય કરવામાં નિરંતર પ્રવર્ત્તાવો ઠો અર્થાત્ જ્ઞાન ગુણ વહે અનંત દ્રવ્યના ત્રિકાલવર્ત્તી અનંત ગુણ પર્યાયને સમકાલે પ્રત્યક્ષ પળે જાણો ઠો, દર્શન ગુણ વહે સર્વે દ્રવ્યના અસ્તિત્વાદિ સામાન્ય સ્વજાવને સમકાલે દેસો ઠો, ચારિત્ર ગુણ વહે સર્વે પરજાવથી નિવૃત્ત પળે અનંત જ્ઞાનાદિક સ્વધર્મમાં નિરંતર રમણ કરો ઠો અને આપનું આત્મ વીર્ય તે પળ જ્ઞાનાદિક અનંત સ્વધર્મ પરિણમાવવામાં વર્તે છે. એમ આપના સર્વે પર્યાયો પોત પોતાનું કાર્ય કરવામાં સ્વાધીન પળે વર્ત્તાવો ઠો વહી દે સર્વે નીતિમાનમાં શિરોમણિ ! દ્રવ્યના યથાર્થ સ્વરૂપનો બોધ થવા માટે આપે દ્રવ્યાસ્તિક અને પર્યાયાસ્તિક એ બે મુખ્ય નયો ઠરાવ્યા છે. જેમાં સર્વે નયનો સમાવેશ થઈ જાય છે તે નયના યથાર્થ જ્ઞાનવહે વસ્તુનું સ્વરૂપ યથાર્થ સાક્ષાત્ વત્ જણાય છે—જાસે ઠો॥૧૧॥

અંશ નયમાર્ગ કહાયા, તે વિકલ્પ જાવ સુણાયારે ॥ મન ૦ ॥

નય ચાર તે દ્રવ્ય અપાયા, શબ્દાદિક જાવ કહાયારો ॥ મન ૦ ॥ ૩

અર્થ:—નય તે પદાર્થના જ્ઞાનને વિષે જ્ઞાનના અંશ છે, વસ્તુ અનંત ધર્માત્મક છે અર્થાત્ જીવાદિક દરેક પદાર્થમાં અનંતા ધર્મ છે. તેમાંથી જે સ્વાજિષ્ઠ એક ધર્મને મુખ્યતાએ ગણે છે તેમાં રહેલા બીજા ધર્મ, પ્રતિ હદાસિનતા રાખે છે તે નય છે. હર્કેચ—સ્યાદ્વાદ મંજરીમાં “ નીયતે પરિચ્છિદ્યતે એક દેશ વિશિષ્ટોર્થ આજિરિતિ નીતયો નયાઃ તથા રત્નાકરે, નીયતે યેન શ્રુતાલ્લ્ય પ્રમાણ વિષયી કૃતસ્યાર્થ સ્યાંશસ્તદિતરાંશૌદાસી ન્યતઃ સ પ્રતિપત્તુરજિપ્રાય વિશેષો નયઃ” એમ દરેક નયો વસ્તુના સ્વાજિષ્ઠ એક અંશને પ્રતિપાદન કરે છે તેથી તે વિકલ્પ માર્ગ છે. જે પદાર્થ પોતાના અજિષ્ઠ ધર્મનેજ સ્થાપન કરે છે તેમાં રહેલા બીજા

૨૫૦ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

ધર્મોને તિરસ્કારે છે, ઓઢવે છે, અપેક્ષા રાખતો નથી તે ડુર્નય અથવા નયાજ્ઞાસ છે. “સ્વાજિપ્રેતા દંશા દિતરાંશા પલાપી પુનર્નયા જ્ઞાસઃ” અને જે વસ્તુમાં રહેલા કોઈ પણ ધર્મને તિરસ્કારતો નથી અર્થાત્ તેની અપેક્ષા રાખે છે એમ બતાવવાને સ્યાત્પદ યુક્ત અજિષ્ઠ ધર્મનું પ્રતિપાદન કરે છે તે સુનય છે, સ્યાદ્વાદ છે, પ્રમાણ વાક્ય છે, તેજ હે જિનેશ્વર ! આપના પરમ આગમનું બીજ (જીવન) છે, જે સર્વે પૂર્વાંત વાદે મચેલા ઉન્મત્ત હાથીઉના મદને જંજન કરવાને સિંહ સમાન છે, વસ્તુનું યથાર્થ સર્વાંગે સ્વરૂપ જાણવા દિવ્ય જ્ઞાનદ્રષ્ટિ છે, ઉત્કંચ-સ્વાદ્વાદમંજરૌ-રાગ-ઉપેંદ્રવજ્રા ॥ “સદેવ સત્સ્યાત્ સદિતિ ત્રિ-ધાર્થો, મીયેત ડુર્નીતિ નય પ્રમાણૈ; યથાર્થ દર્શીતુ નયપ્રમાણ, પથેન ડુર્નીતિ પથં ત્વમાસ્થઃ” અર્થ-સત્યજ છે, સત્ છે અને સ્યાત્ સત્ છે પવી રીતનો ત્રણ પ્રકારનો અર્થ અનુક્રમે ‘ડુર્નય,’ નય અને પ્રમાણ વચ્ચે માપી શકાય છે અને યથાસ્થિત પદાર્થને જોનારા પહવા હે પ્રજુ ! આપેજ નય અને પ્રમાણના માર્ગ વચ્ચે ડુર્નય માર્ગને દૂર કર્યો છે તે નયના વિસ્તારથી અનેક જેદ છે (વ્યાસતો નેક વિકલ્પઃ) કારણ કે વસ્તુ અનંત ધર્માત્મક છે અને તે અનંત ધર્મનું નિરૂપણ કરવાને વચ્ચન માર્ગ પણ અનંત હોય માટે જેટલાં વચ્ચન તેટલા સર્વ નયવાદ કહેવાય “જાવડ્યા વયણ પહા, તાવડ્યા ચેવ હુન્તિ નયવાયા” તો પણ તે સર્વે નયવાદોનો સંગ્રહ કરનારા પહવા સાત અજિપ્રાયની કલ્પનાનાં દ્વારે કરીને સાત નયો પ્રતિપાદન કરેલા છે તેનાં નામ-નૈગમ, સંગ્રહ, વ્યવહાર, રૂજુસૂત્ર, શબ્દ, સમજિરૂઢ અને પંવંચૂત. તેમાંથી પ્રથમના ચાર નયો હવ્યાર્થિક નયમાં અને શબ્દાદિ ત્રણ નયો પર્યાયાર્થિકમાં સમાય છે તે ત્રણ જાવનય છે.

“સમાસતો દ્વિજેદઃ હવ્યાર્થિકઃ પર્યાયાર્થિકઃ તત્ર હવ્યાર્થિક

श्रुतुर्धा नैगम, संग्रह, व्यवहार, रुजुसूत्र जेदात् पर्यायार्थि
कस्त्रिधाः शब्द समजिह्द एवंभूत जेदात् ”

श्री सिद्धसेन दिवाकर रुजुसूत्रनयने पर्यायार्थिकमां गणे ठे माटे
तेमना अजिप्राये नैगमादि त्रण नय द्रव्यार्थिक अने रुजुसू-
त्रादि चार नय पर्यायार्थिक ठे. द्रव्यने सामान्यपणे निरूपण
करनारा प्रमाताना अजिप्रायो जेथोनो आद्यना चार नयमां समावेश
थाय ठे ते द्रव्यार्थिक ठे अने जे अजिप्रायो शब्दना अर्थनी मूल्यता
धरावे ठे ते शब्दादिक त्रण नय पर्यायार्थिक ठे माटे आदिना चार
नय ते अविशुद्ध ठे अने शब्दादिक त्रण नय ते विशुद्ध ठे उक्तच-
आद्य नय चतुष्टय मविशुद्ध पदार्थ प्ररूपणा प्रवणत्वात्
अर्थ नया नाम द्रव्यत्व सामान्य रूपा नयाः शब्दादयो
विशुद्ध नयाः शब्दावलंबार्थ मूल्यत्वात्
तथा च स्याद्वादमंजरौ “ ये केचनार्थ, निरूपण प्रवणाः प्रमात्र-
जिप्रायास्ते सर्वेऽप्याद्येनय चतुष्टयेऽन्तर्भवति ये च शब्दविचार-
चतुरास्ते शब्दादि नय त्रय इति ॥

॥ तथा रत्नाकरावतारिका ग्रंथे “ ज्वति जोष्यति अज्व-
वत् तांस्तान् पर्यायानिति द्रव्यं तदेवार्थः, सोऽस्ति यस्य
विषयत्वेन स द्रव्यार्थिकः ”

“ पर्येति उत्पाद् विनाशौ प्राप्नोतीति पर्यायः स एवार्थः स
अस्ति यस्यासौ पर्यायार्थिकः ” ॥ ३ ॥

डुर्नय ते सुनय चलाया, एकन्व अजेदे ध्यायारे ॥ मन० ॥

ते सवि परमार्थ समाया, तसु वर्त्तन जेद गमायारे ॥ मन० ॥ ४

૨૫૨. વિંશતિ વિહરમાન જિનઃ સ્તવનાનિ બાહ્યાવબોધ સહિત.

અર્થ:-સુનયનું લક્ષણ કહે “સ્વાર્થ ગ્રાહી ઇતરાંશપ્રતિ-
ક્ષેપી સુનય ઇતિ સુનય લક્ષણે.” “સ્વાર્થ ગ્રાહી ઇતરાંશપ્રતિક્ષેપી ડુર્નય ઇતિ ડુર્નય લક્ષણ કહે છે.” અર્થ:-સ્વા-
જિષ્ઠ ધર્મને ગવેષતાં બીજા ધર્મોની અપેક્ષા નહિ રાખે. તર બીજા
ધર્મોની ઓલવનાર જે ડુર્નયો તેને ડુર કરી સ્વાજિષ્ઠ ધર્મથી ઇતર સર્વે
ધર્મોની અપેક્ષા રાખી સ્યાત્પદે શોજતા સુનય-અનેકાંત વાદની
પ્રવૃત્તિ કરી તે અનેકાંત-સ્યાદ્વાદનયે વસ્તુનું સંપૂર્ણ સ્વરૂપ જાણી
સર્વે ધર્મો વસ્તુથી એકત્વ તથા અજેદ અર્થાત્ કોઈ કાલે જૂદ
નહિ પડે એમ ચિત્તમાં ચિંતન કરી ધારણા કરી તે સર્વે નયોને પરમાર્થ
પદલે શુદ્ધ દ્રવ્યસ્વરૂપમાં સમાવ્યા, તજ્ઞાન્ય એક શુદ્ધાત્મ અનુજૂતિને
જોગવવા લાગ્યા, નયોની વર્તના રૂપ વિકલ્પનો નાશ થયો ઉક્તંચ-ઉ-
પેંદ્રવજ્ઞા.

ય એવ મુક્ત્વા નય પદ્ધપાતં, સ્વરૂપ ગુપ્તા નિવસન્તિ નિત્યં
વિકલ્પજાલ ચ્યુત શાન્તચિત્તા, સ્ત એવ સાદ્દાદમૃતં પિબ-
ન્તિ ॥ ૪ ॥

સ્યાદ્દાદી વસ્તુ કહીજે, તસુધર્મ અનંત લહીજે રે ॥ મન ૦ ॥
સામાન્ય વિશેષનું ધામ, તે દ્રવ્યાસ્તિક પરિણામ રે ॥
મન ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:-વસ્તુ અનંત ધર્માત્મક છે અર્થાત્ અનંતા ધર્મો વસ્તુમાં સમ-
કાલે હોય છે. જેમ સ્વદ્રવ્યાદિ ચતુષ્ટયે વસ્તુ અસ્તિ સ્વજાવંત છે, પર
દ્રવ્યાદિ ચતુષ્ટયે વસ્તુ નાસ્તિ સ્વજાવંત છે. તેમજ નિત્ય, અનિત્ય,
એક, અનેક, જેદ, અજેદ, જવ્ય, અજવ્ય, વક્તવ્ય અવક્તવ્ય, વિગેરે
સ્વજાવંત વસ્તુ હોય છે માટે જો તેમાંથી સ્વાજિષ્ઠ એકસ્વજાવને એકાંતે

गवेषीये, निश्चय करीये तो वस्तुनुं ज्ञान यथार्थ थाय नहीं पण जो स्यात् अस्ति, स्यात् नित्य, स्यात् एक विगेरे अनेकांते गवेषीये तो बाकी रहेला बीजा धर्मोनी पण सूचना थाय एम सर्वे वस्तु स्याद्वाद अनंत धर्मात्मक ठे. तेथी स्याद्वाद वके वस्तुमां रहेला अनंत धर्मनो बोध थाय.

वली अस्तित्व, वस्तुत्व, द्रव्यत्व, अगुरुलघुत्व, प्रमेयत्व, सत्त्व, ए ठ मूल सामान्य तथा अस्तिस्वज्ञाव, नास्तिस्वज्ञाव, नित्यस्वज्ञाव, अनित्यस्वज्ञाव, एकस्वज्ञाव, अनेकस्वज्ञाव, जेदस्वज्ञाव, अजेदस्वज्ञाव जव्यस्वज्ञाव, अजव्यस्वज्ञाव, वक्तव्यस्वज्ञाव, अवक्तव्यस्वज्ञाव, परम स्वज्ञाव विगेरे उत्तरसामान्य स्वज्ञाव वस्तुमां अनंता ठे तथा जीव-मां चेतनता अनुयायी अनेक विशेष स्वज्ञाव ठे तेम धर्मास्तिकायमां गति सहायादि, तथा अधर्मास्तिकायमां स्थितिसहाय आदि तथा आकाशमां अवगाहदान आदि तथा पुद्गलमां पूरण गलनादि अनंत धर्मो ठे ते अनंत सामान्य स्वज्ञाव तथा विशेष स्वज्ञावनो आधारभूत जे अस्तित्वधर्म ते सर्वे द्रव्यमां सदाय समकाले परिणमे, ठे. उक्तंच. “ नित्यत्वादीनां उत्तर सामान्यानां परिणामिकत्वादीनां विशेष स्वज्ञावानामाधारभूत धर्मत्वं अस्तित्वं ” विगेरे ॥ ५ ॥

जिनरूप अनंत गणीजे, ते दिव्यज्ञान जाणीजे रे ॥ मन ० ॥

श्रुत ज्ञाने नय पथ लीजे, अनुभव आस्वादन कीजे रे ॥

मन ० ॥ ५ ॥

अर्थ:-जिनेश्वर निर्मल ज्ञानानुयायी अनंत रमणीय गुणना समूह अनंत धर्मे विराजमान ठे, अप्रतिहत् महान् तेजस्वी अखंड एक ज्ञान मूर्ति ठे, इन्द्रिय विषयथी अतीत ठे, ज्ञानस्वरूपी ज्ञानगम्य ठे, तेथी तेथोने रागद्वेष रूप मलीनताथी रहित मात्र शुद्ध दिव्यज्ञानवके जाणी शकीये माटे जिनेश्वर ते अनंत गुणात्मक अर्थात् जिनेश्वरना अनंत

૧૫૪ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

ગુણોને શુદ્ધ નયે જાણવું તેજ સુંદર અનુપમજ્ઞાન છે. તે માટે અનંત ગુણાત્મક જિનેશ્વરને સમ્યક્ પ્રકારે જાણવા માટે જવસમુદ્રમાં નૌકા સમાન સર્વજ્ઞ વીતરાગ પ્રરુપિત શ્રુતજ્ઞાનના પ્રસાદથી મુનય—સ્યાદ્વાદ માર્ગ પ્રદર્શ કરીએ. અને શુદ્ધ નયે જાણી તત્સ્વરૂપના અનુજવનો આનંદ પામીએ—જોગવીએ. ઉક્તંચ—રાગ—વસંત તિલકા વૃત્તમ્—“ નૈકાન્ત સંગત દૃશા સ્વયમેવ વસ્તુ, તત્ત્વ વ્યવસ્થિતિમિતિ પ્રવિલોકયન્તઃ ॥ સ્યાદ્વાદ શુદ્ધિ મધિકા મધિગમ્ય સન્તો, જ્ઞાની પ્રવન્તિ જિન નીતિ મલ્લન્ધયન્તઃ ” જાવાર્થ—સર્વે વસ્તુ સદૃજ અને કાંતાત્મક છે માટે જિનેશ્વરના સ્યાદ્વાદ ન્યાયને નહિ ઉલ્લંઘન કરતાં વસ્તુ તત્ત્વની અનેકાંતાત્મક વ્યવસ્થા સન્મુખ દ્રષ્ટિ રાખી સ્યાદ્વાદની અધિક શુદ્ધિને અંગીકાર કરી સતપુરુષો જ્ઞાની બને છે—જ્ઞાનપદ ધારણ કરે છે. ॥ ૫ ॥

પ્રજુ શક્તિ વ્યક્તિ એક જાવે, ગુણ સર્વે રહ્યા સમજાવેરે ॥

॥ મન૦ ॥ માંદરે સત્તા પ્રજુ સરખી, જિન વચન પસાયે
પરંખીરે ॥ મન૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—હે ત્રિલોકપૂજ્ય પ્રજુ ! આપની જ્ઞાન દર્શન સુખ વીર્યાદિ સર્વ શક્તિલ્લ વ્યક્ત અર્થાત્ નિરાવરણ થઈ છે, અબાધિત પણે પોતાના શુદ્ધ કાર્યે પરિણમે છે, આગામી અનંતકાલ સુધી એમજ પરિણમવાને શક્તિમાન છે, કોઈ પણ કાલે ફીણતા પામે તેમ નથી કારણ કે દ્રવ્યમાં સામર્થ્ય પર્યાય તથા ઢતી પર્યાય અનંત છે માટે આપની શક્તિ વ્યક્તિ એક જાવે છે તથા આપ અમુક વર્તમાન સમયે સર્વે દ્રવ્યના ત્રિકાલવર્તી પર્યાયોને સમકાલે પ્રત્યક્ષ પણે જાણો છો અર્થાત્ આ સમયે આવી રીતે પરિણમે છે, આવતે સમયે અમુક રીતે પરિણમશે પછી બીજે સમયે અનાગતને વર્તમાન પણે જાણો છો અને વર્તમાન

परिणतिने जूतपणे जाणो ठो एम उत्पाद् व्यथने जोगवो ठो पण आपनी कोइ पण शक्ति हवे आवृत्त नथी के जे हवे प्रगट व्यक्त थाय माटे सर्वे शक्ति व्यक्ति एक जावे ठे. तथा ज्ञान शुरू ज्ञानपणे, दर्शन शुरू दर्शनपणे, एम आपना सर्वे गुणो राग द्वेष मोह विगैरेथी रहित समजावे परिणमे ठे कारण के विषय परिणामना हेतु अज्ञान मिथ्यात्व कषायनो आपे समूल नाश कर्यो ठे वली जेम आप अचल सिद्ध स्वक्षेत्रमां वसी स्वतंत्र पणे अनंत ज्ञान, अनंत दर्शन, अनंत सुख, अनंत वीर्य, अव्याबाधता, अटल अवगाहना, अगुरुलघुत्व, अमूर्तित्व, अजरता, अमरता, निर्जयता, निरामयता, निराकुलता, निर्द्वेषता, निस्पृहता आदि अनंत गुण जन्य आनंद समूहना विलासी थया ठो तेमज हुं पण संग्रह नये आप समान सत्ताधारी हुं. जो आपनी आज्ञाने मस्तके चढावी तदनुसार सम्यक्पराक्रम बजावी सम्यक्-दर्शन ज्ञान चारित्रने आदरुं—सेवुं तो आप सहस्र परमानंद जोगने निःसंदेह प्राप्त थाउं. उक्तंच—“ तत्त्वार्थ श्रद्धानं सम्यग् दर्शनं, यथार्थ हेयोपादेय परीक्षा युक्त ज्ञानेन सम्यग्ज्ञानं, स्वरूप रमणं पर परित्याग रूपं चारित्रं येतज्जलनत्रयी रूप मोह मार्ग साधनात् साध्य सिद्धिः ” एम में आपना न्याय युक्त अबाध्य बचनना प्रसादे परिक्षा पूर्वक माहरी सत्तानो निर्धार कर्यो ठे ॥ ५ ।

तुं तो निज संपत्तिनो जोगी, हुं तो पर परिणतिनो योगी रे
॥ मन० ॥ तिणे तुम प्रभु माहारा स्वामी, हुं सेवक तुज
गुण ग्रामी रे ॥ मन० ॥ ६ ॥

अर्थः—हुं अनादिथी कर्म शत्रुनी जेलमां पडेसो होवार्थी अनंत काल सुधी माहरी ज्ञानादि अखुट लक्ष्मीनुं मने दर्शन पण ने मखुं तेथी जरु चख जगत् जीवनी पंठ, जखना परपोटा जेवी कणजंगुर,

૩૫૬ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

પરાધીન, ત્રાહ્દાદૃથી બાલનાર, માહરાથી દૂરવર્તી થઈ અનેક પ્રકારના શોક દુઃખ, ઊપજાવનાર, તેના કાલ પ્રમાણે વર્તનાર, સદા અતૃપ્ત રાખનાર, જેનો જોગ, કિંપાકફલની પેઠે પ્રાણ ઘાતક, ઇવી જે પુદ્ગલ પરિણતિ (પૌદ્ગલીક વિષયો) તેમાં હું જોગ સુખ માની મગ્ન, તદ્દલીન થઈ રહ્યો, માહરી કર્તૃત્વ, જોકર્તૃત્વ ગ્રાહકત્વ, વ્યાપકત્વ, દાન, લાજ, જોગ, ઊપજોગ આદિ પરિણતિને તદ્ગત કરી સંસાર પરિપાટીને વધારી ઊઠકંચ—“ જો અપસથ્યોરાગો, વદ્દઈ સંસાર જમણ પરિવામી ।

વિસયાશ્સુ સયણાશ્સુ, ઇઠત્તં પુગ્ગલાશ્સુ ॥ ” માહરી અનુપમ અચ્ચુટ જ્ઞાનાદિક સંપદાથી વિયોગી રહ્યો પણ હે જગવંત ! આપ તો આત્મ સંપદાના જોગમાં અંતરાય કરનાર કર્મશત્રુનો સમ્યક્ચારિત્ર વડે સમૂલ નાશ કરી અનંતજ્ઞાન, અનંતદર્શન, અનંતસુખ, અનંતવીર્ય અનંતદાન, અનંતલાજ, અનંતજોગ અનંતઊપજોગ આદિ સ્વસંપદાનો લાજ મેલવી સ્વાધીન કરી નિરંતર નિષ્કંટક પણે જ્ઞાનાદિ અનંત અચલ નિરુપચરિત અનુત્તર આત્મ સંપદાના જોગમાં અત્યંત મગ્ન થયા હો તેથી હે પ્રજ્ઞુ ! આપનેજ માહરા સ્વામી જાણું હું, આપથીજ માહરો મનોર્થ પરિપૂર્ણ થશે. આપનાજ દર્શનથી મારી અચ્ચુટ લક્ષ્મી માહરાઉપર પ્રસન્ન થઈ માહરે સ્વાધીન થશે માટે હું આપની સેવાને નિરંતર ચાહનાર આપનો સેવક આપનાજ ગુણ ગ્રામમાં સંતોષ વૃત્તિ ધારણ કરું હું ॥ ૭ ॥

ए संबंधे चित्त समवायं, मुज सिद्धिनुं कारण थाय रे ॥
मन० ॥ जिनराजनी सेवना करवी, ध्येय ध्यान धारणा
धरवी रे ॥ मन० ॥ ९ ॥

तुं पूरण ब्रह्म अरूपी, तुं ज्ञानानंद स्वरूपी ॥ इम तत्त्वा-
लंबन करिये, तो देवचंद्र पद वरिये रे ॥ मन० ॥ १० ॥

अर्थः—आपनी सेवामां जो माहरुं चित्त एकाग्र थाय, अजेद संबंध धारण करे तो तत्काल माहरा उपादानमां सिद्धिनुं कारणपद उत्पन्न थाय माटे में तो निश्चय कर्यो हे के हे जिनेश्वर ! अन्य सकल परद्रव्यनी सेवा तजो आपनीज सेवामां निरंतर वसवुं, आपने शुद्ध ध्येय जाणी आपनाज ध्यानमां निश्चल वृत्ति धारण करवी. ॥ ए ॥

कारण के हे जिनेश्वर ! कोइ पण द्रव्यनी कामना आपमां जणाती नथी तथा पोताना ज्ञानादि सर्वे पर्यायोना आप कारण तथा ज्ञाता जोक्ता होवाथी आप पूरण ब्रह्म ठो. रूप रस गंध स्पर्श संस्थान आदि पुद्गल द्रव्यना कोइ पण पर्यायनो आपने रंच मात्र पण संश्लेष नथी तेथी आप अरूपी ठो. आप पोताना ज्ञानजन्य आनंदमां सदा लीन ठो—तद्रूप ठो माटे आपनुं अवलंबन धारण करुं तुं. कारण के जेम काष्ठना अवलंबने लोढुं जलमां तरी जाय तेम हुं आपना अवलंबने आ जयंकर जवारणवमांथी तरी देवमां चंद्रमा समान शुद्ध सिद्ध परमात्म अवस्थाने प्राप्त थईश. ॥ १० ॥

॥ संपूर्ण ॥

॥ अथ षष्ठम श्री स्वयंप्रज्ञ जिन स्तवनं ॥

भो मनडो हेराड हो मिसरि ठाकुरो महदरो ॥ ए वेशी ॥
स्वामी स्वयंप्रज्ञने हो जाउं जामणे, हरखे वार हजार ॥
वस्तुधरम पूरण जसु नीपन्यो, जावकृपा किरतार ॥
स्वामी० ॥ १ ॥

अर्थः—महान् अखूट वैभवधारी इंद्र चंद्र चक्रवर्ती आदिना समूहवडे पण वंदनीक, स्वयं बुरू, स्वयं आत्म लक्ष्मोना स्वामी श्री स्वयंप्रज्ञ स्वामीने हजारवार—वारंवार, निरंतर, जामणे जाउं—अत्यंत

૩૫૮ વિશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

પ્રમોદ જાવના વડે ગુણાનુરાગી થઈ સેવા ઋક્તિમાં લીન થાજું. કે જેનો “ વસ્તુ ધરમ પૂરણ નીપન્યો ” અર્થાત્ અનાદિ કાલથી જ્ઞાના-વરણાદિ કર્મવડે આવૃત્ત થઈ રહેલા હોવાથી જ્ઞાનાદિ આત્મ ધર્મો પોતાનું કાર્ય શુદ્ધ રીતે કરી શકતા નહોતા, પરવશ પરાનુયાયી થઈ રહ્યા હતા, કર્મબંધનના હેતુ થઈ રહ્યા હતા, તે સર્વે ધર્મો સંપૂર્ણ પ્રગટ-વ્યક્ત થયા હે, તદન નિરાવરણ થયા હે, અપ્રતિહત્ પણે પોતાના શુદ્ધ કાર્યે નિરંતર પરિણમે હે તેથી અખંડ અચલ અવિનાશી પરમાનંદ દશાને પ્રાપ્ત થયા હે. પરમ નિર્જય નિરાકુલ દશામાં અનંત શુદ્ધાત્મ અનુચૂતિમાં તલ્લીન થઈ રહ્યા હે. તથા “ જાવ કૃપા કિરતાર ” અર્થાત્ ચાર ગતિરૂપ અપરિમિત જયંકર જવાદવીમાં વિષય કષાય વશે ઢેદન જેદન તાલન તર્જન તિરસ્કાર વિયોગ શોક જય આક્રંદ વિગેરે અનેક પ્રકારનાં અસહ્ય શારીરિક તથા માનસિક ડુઃખો દીન અનાથપણે જોગવતાને, અત્યંત કારુણ્ય જાવનાવડે સમ્યક્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રરૂપ મોક્ષ માર્ગે દોરી, તેડના ડુઃખનો સમૂલ નાશ કરી પરમાનંદમય શિવપુરીમાં બિરાજમાન કરો હો. ઇજ શ્રી સ્વયંપ્રજ્ઞ સ્વામીની દયા પરમોત્કૃષ્ટતા ધરાવે હે. પણ જે વિષય કષાયની વૃદ્ધિ કરનાર ઉપદેશ, તથા પદાર્થો આપી, અજ્ઞાની જીવોની વિષય કષાય તથા હિંસાની પ્રવૃત્તિને વધારે હે-તેનાં કારણોને પુષ્ટ કરે હે અને હમે દયા કરી ઇષ્ટ એમ કહેનાર મિથ્યાજિમાની જીવો તો હે પ્રજ્ઞ ! દયાલુ નહિ પણ વાસ્તવિક ન્યાયે આપના વચનાનુસાર હિંસાના અનુમોદક પ્રતિત થાય હે. ॥ ૧ ॥

જવ્ય ધરમ તે હો જોગ સમારવા, વિષયાદિક પરિહાર ॥
આતમશક્તિ સ્વજાવ સુધર્મનો, સાધનહેતુ ઉદાર ॥
સ્વામી ॥ ૨ ॥

અર્થ:-પ્રાણાતિપાત; મૃષાવાદ, અદત્તાદાન, મૈથુન, પરિગ્રહ, ક્રોધ

मान, माया, लोभ, राग, द्वेष, कलह, अज्याख्यान, पैशुन्य, रति-
 अरति, परपरिवाद, मायामृषावाद तथा मिथ्यात्वशब्द ए पापस्था-
 नमां मन वचन कायाने न प्रवर्त्तावतां स्याद्वाद युक्त जिनेश्वरना
 पवित्र कट्याणकारी वचनो बांचवा, सांजलवा, विचारवामां तथा तेना
 उपदेष्टा सद्गुरू आदिना विनय वैयावच्चादिमां तथा ज्ञान दर्शन
 चारित्रनी वृद्धि तथा स्थिति करवामां प्रवर्त्तावतां तथा “ विषयादिक
 परिहार ” अर्थात् वीणा, सारंगी, डुंडुजि, विगेरे वाजीत्र तथा
 मेना, पोपट, स्त्री, किंनरी आदिना ललित, मनोहर स्वर ते श्रवण-
 इंद्रिजिनो विषय, तथा स्त्री पुरुष पशु पक्षी बालक बाग बगीचा तथा
 मनोहर आवास विगेरेना चित्र विचित्र मनोह्र वर्ण तथा घाट ते
 नेत्रइंद्रिजिनो विषय, तथा पारिजातक, कुंद, कमल, मालति, गुलाब,
 अगूर, तगर, चंदन, केशर, मलयागूर विगेरे पदार्थोनी मनोह्र सुगंध
 ते घ्राणेंद्रिजिनो विषय, तथा स्वादीम, खादीम, पेय आदि वस्तुना
 मनोह्र मधुरादि स्वाद ते जोव्हाइंद्रिजिनो विषय, तथा स्त्री पुरुषादिनां
 मनोहर अंग तथा शय्या आसन विगेरे पदार्थोना मनोह्र स्पर्श ते
 स्पर्शेंद्रिजिनो विषय, ए पंचेंद्रिजा विषयोना त्याग करवो अर्थात् ते
 विषयोने इष्ट रम्य जोग्य सुहंकर जाणी तेओमां राग, कामना, मूर्च्छा
 करवी नहि, प्राप्त स्वाधीन तथा जोगववानुं सामर्थ्य होवा उतां पण
 ते विषयादिने स्वजावाचरणथी चुकवाना हेतु तथा दुःखना निदान
 जाणी तेओनो परिहार करवो ते साचो त्याग ठे. पण नहि मलवाथी
 न जोगववुं ते कंई त्याग नथी, उक्तंच-(दश वैकालिके) “—जे
 य कंते पिए ज्ञे, लब्धे विपिठि कुवइ ॥ साहीणे चयइ ज्ञे,
 सेहु चार्इत्ति वुच्चइ”—एम त्रिजोगनुं समारवुं तथा विषयादिनो त्याग
 ते आत्माना मलिन थयेला ज्ञान दर्शन चारित्र आदि स्वजाविक
 धर्मेने शुरू प्रगट करवामां कट्याणकारी साधनो होवाथी अव्यधर्म

૨૬૦ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

હે અર્થાત્ જાવ ધર્મના કારણો છે. ઉક્તંચ—“ કારણ યાસે દ્વં ” અને કારણ વગર કાર્ય સિદ્ધિ અલગ્ય છે, ઉક્તંચ—કારણ જોગે હો કારજ નીપજેરે, એહમાં કોઈ ન વાદ । પણ કારણ વિણ કારજ સાધિયેરે, તે નિજ મતિ ઉન્માદ—માટે વિષય પરિગ્રહાદિ જે રાગાદિ અશુદ્ધોપયોગના હેતુઓ છે. તેનો ત્યાગ કરવો અને જ્ઞાન ધ્યાનાદિક, જે રાગાદિનો નાશ કરી શુદ્ધાત્મ જાવ પ્રગટ કરવાના હેતુઓ છે તે આદરવા, જેથી કાર્ય સિદ્ધિ થાય. ॥ ૨ ॥

ઉપશમ જાવે હો મિશ્ર દ્વાયિકપણે, જે નિજ ગુણ પ્રાગ્જાવ ॥

પૂર્ણાવસ્થાને નીપજાવતો, સાધન ધર્મ સ્વજાવ ॥ સ્વામી ૦ ॥ ૩

અર્થ:—એમ ત્રિજોગનું સમારવું તથા વિષયાદિકનો ત્યાગ, એ જ્ઞાનાદિ ધર્મો પ્રગટ કરવાનાં સાધનો છે તે ઉપશમ દ્વાયોપશમ તથા દ્વાયિકજાવે પ્રગટ થયેલા આત્મ ગુણોને પૂર્ણ શુદ્ધ અવસ્થાને અર્થાત્ સિદ્ધિદશાને પ્રાપ્ત કરે છે. જે કંઈ આત્મ ધર્મ ઉપશમપણે દ્વાયઉપશમપણે વા દ્વાયિકપણે પ્રગટ—પ્રાપ્ત થયો તે ક્રમે ક્રમે આત્મ ગુણોની શુદ્ધિ કરતો સંપૂર્ણ શુદ્ધાવસ્થાને—સિદ્ધ અવસ્થાને પ્રાપ્ત કરવાને કારણ રૂપ છે. જેમ સમક્ષિત પ્રાપ્ત થયાથી વિરતિની પ્રાપ્તિ થાય, અને વિરતિવત્તે અપ્રમત્ત જાવની પ્રાપ્તિ થાય, તથા અપ્રમત્ત ગુણ વડે સંપૂર્ણ કષાયોનો નાશ થાય, કષાયોના નાશવડે વીતરાગતા પ્રાપ્ત થાય છે, અને વીતરાગતા વડે કેવલજ્ઞાન થાય. એમ ક્રમે ક્રમે આત્મ ગુણોની અધિક અધિક શુદ્ધિ થઈ સંપૂર્ણ શુદ્ધિ થાય. તેથી જે ગુણ પ્રાપ્ત થયો તે અધિક ગુણની પ્રાપ્તિનો હેતુ છે. જેમ કોઈ માણસ મહાનુ વ્યાધિગ્રસ્ત હોવાથી જરા પણ ખોરાક લઈ પચાવી શકવાને અસમર્થ હોય, અત્યંત નિર્બલ હોય પણ તે કોઈ રીતે થોડું બલ પામે તો તે બલવડે ધીમે ધીમે અધિક અધિક ખોરાક પચાવી અધિક અધિક બલવાન થતો પૂર્ણ બલવાન થાય. ઉક્તંચ—“

प्रशमरति ग्रंथे—आर्या बंद ॥ पूर्व करोत्यनंतानुबन्धि नाम्नां
द्वयं कषायाणाम् । मिथ्यात्व मोह गहणं, क्षपयति सम्यक्त्व
मिथ्यात्वम् ॥ सम्यक्त्व मोहनीयं, क्षपयत्यष्टावतः कषायांश्च ।
क्षपयति ततो नपुंसक, वेदं स्त्रीवेद मथतस्मात् ॥ हास्यादि
ततःषड्भूतं, क्षपयति तस्माच्च पुरुषवेदमपि ॥ संज्वलनानपि इत्वा,
प्राप्नोत्यथ वीतरागत्वम् । सर्वोद्धातित मोहो, निहत क्लेशो
यथाहि सर्वज्ञः॥ज्ञात्यनुप लक्ष्य राहंशोन्मुक्तः पूर्ण चन्द्रश्च॥”
तेशी समकित प्राप्ति माटे अत्यंत उद्यम करी प्रथम समकितनी
प्राप्ति करवी जेशी बीजा सर्वे गुणो प्रगट थाय. ॥ ३ ॥

समकित गुणथी हो शैलेशी लगे, आत्म अनुगत प्राव ॥
संवर निर्जरा हो उपादान हेतुता, साध्याखंबन दाव ॥
स्वामी० ॥ ४ ॥

अर्थः—अनादि विज्ञाव योगे आत्म परिणति परानुगत थएली ठे
अर्थात् ज्ञानशक्ति परद्रव्यने जाणवामां, दर्शनशक्ति परद्रव्यने
देखवामां—निर्धार करवामां, चारित्रशक्ति परद्रव्यमां आचरण रमण
करवामां, एम सर्वे गुणो आत्मगुणना बाधकपणे परानुयायी प्रवर्त्ते
ठे पण ज्यारे समकितनो लाज पामे त्यारे परानुगत थएली आत्म
परिणतिने शुद्धात्म अनुगत पणे प्रवर्त्ताववानो अजिलाषी थाय. शुरू
कार्य सन्मुख परिणति करे अर्थात् “ समकित गुणथी ” षट्त्वे
चोथा गुणस्थानथी मांडी “ शैलेशी गुण लगे ” षट्त्वे चौदसा गुणस्थान
सुधी परानुगत थएली आत्म परिणतिने वारी क्रमे क्रमे अधिक अधिक
शुद्धताए वर्त्तावतो जाय. जेम जे परिणतिअनात्म वस्तुने आत्म जाणवा—
सद्दहवा विगेरेमां प्रवर्त्तती हती ते चोथे गुणस्थाने आत्माने आत्मा
जाणवा—सद्दहवा विगेरेमां प्रवर्त्तावे तथा जे परिणति हिंसादि पांच

२६२ विंशति विहरमान जिन-स्तवनानि बालावबोध सहित.

अव्रतमां वर्त्तती हती ते पांचमे ठठे गुणस्थाने अहिंसादि पांच व्रतमां वर्त्तवे तथा मद विषय कषाय निंझा विकथामां जे परिणति वर्त्तती हती ते वारी सातमे गुणस्थाने अप्रमत्त जावे आत्मगुण रमणमां वर्त्तवे एम आठमे गुणस्थाने रसघात स्थितिघात गुणसंक्रम गुणश्रेणि करे, अपूर्व स्थिरतामां आत्म परिणतिने प्रवर्त्तवे, संज्वलन क्रोध मान माया विगेरेथी आत्म परिणतिने वारी नवमे गुणस्थाने ते कषाय रहित-अकषायपणे-समजावमां वर्त्तवे, सूक्ष्म लोज शिवाय बाकीना कषायथी आत्म परिणतिने वारी दशमे गुणस्थाने अधिक शुद्ध समपरिणामे प्रवर्त्तवे, सर्वे कषायनो द्य करी बारमे गुणस्थाने वीतराग यथाख्यात चारित्रमां वर्त्ते, चार घातीया कर्मनो समूल द्य करी तेरमा गुणस्थाने अनंतज्ञान, अनंत दर्शन, अनंत चारित्र, अनंत वीर्यपणे आत्म परिणतिने वर्त्तवे-योग क्रियानी सकल चपलता वारी चौदमा गुणस्थाने अयोगी अवस्था करी पूर्ण परम निवृत्ति पद पामे. एम दरेक गुणस्थाने आत्म गुणनी अधिक अधिक शुद्धि करतो संपूर्ण सिद्धावस्थाने प्राप्त थाय. एम दाव राखी साध्यने आधारे साध्य सन्मुख उपादान-आत्म परिणतिनी शुद्धताना हेतुए वर्त्तवुं तेज संवर अर्थात् नवाकर्मनुं रोकवुं तथा निर्जरा षटले पूर्व संचित कर्म द्य थवानो हेतु ठे, उक्तंच-“ जो संवरेण जुत्तो, अप्पठ प्रसाधगोहि अप्पाणं । मुणिलण जादि णियदं, णाणं सो संधुणोदि कम्मरयं” ॥ ४ ॥

सकल प्रदेशे हों कर्म अज्ञावता, पूर्णानंद स्वरूप ॥ आत्म गुणनी हो जे संपूर्णता, सिद्ध स्वज्ञाव अनूप ॥ स्वामी ० ॥ ५ ॥

अर्थ:-आपना आत्म अंगना सर्वे प्रदेशथी ज्ञानावरणादि कर्म मलनो सर्वथा अज्ञाव थयो ठे तेथी सर्वे प्रदेश स्फटिकमणि समान शुद्ध संपूर्ण निरावरण थया ठे, कोइपण काले हवे कर्म मलनो रंच मात्र पण

संश्लेष थवानो संजव नथी, तेथी आत्म अंगमां वसता अनंत गुण पर्यायना सर्वे अविजागो संपूर्ण शुरू थया ठे, शुरू कार्ये परिणमे ठे तेथी हे जगवंत ! आप पूर्णानंद स्वरूप ठो. अर्थात् जगत्जीव तो उपाधिना प्रतिकारथी आनंद माने ठे, परद्रव्यने जोग जाणी तेमां लयलीन थई रहे ठे तेथी जगत्जीवनो आनंद तो क्षणजंगुर अपूर्ण तथा जयसहित ठे, पण आप तो पोताना स्वाधीन अविनश्वर एक क्षेत्रावगाही गुण पर्यायोना जोक्ता ठो, तेमां रमण करो ठो, तेमांसंतुष्ट तल्लीन थई आनंद जोगवो ठो तेथी आपनो आनंद कोईपण काले नाश थाय अथवा दूर जाय तेम नथी तथा स्वाधीन अने सहज होवार्थी जय आकुलता स्पृहा रहित ठे तेथी आपनोज आनंद एकांतिक आत्यंतिक पूर्णपदने योग्य ठे. जगत्जीवनो आनंद तो साचो आनंद नथी, अज्ञान वशे आनंद मनाय ठे. एम आत्मगुणनी संपूर्ण शुरूता, कर्तृता, जोकृता, परिणामीकता, ग्राहकता, व्यापकता आदि तेज आपनो अनुपम सिद्ध स्वभाव ठे. हवे कंईपण कार्य करवानुं शेष नथी, कंईपण आदरवानुं तेम ठोरवानुं वाकी नथी तेथी अचल अबाधित शाश्वत परमानंदना स्वामी ठो. ॥ ५ ॥

अचल अबाधित हो जे निःसंगता, परमात्म चिद्रूप ॥

आत्मजोगी हो रमता निजपदे, सिद्ध रमण ए रूप ॥

स्वामी ॥ ६ ॥

अर्थः—आत्म परिणामने चल करनार जे राग द्वेष मोह परिणाम तेनो सर्वथा अज्ञाव होवार्थी अचल, तथा आत्म परिणामने शुरूपणे परिणमवामां घात, स्वलना करनार ज्ञानावरणादिक घातीकर्मनो अज्ञाव होवार्थी अबाधित ठो तथा धन धान्य क्षेत्र वस्तु हिरण्य आदि बाह्य परिग्रह तथा मिथ्यात्व क्रोध मान माया लोभ हास्य रति अरति जय शोक जुगुप्सा पुरुषवेद स्त्रीवेद नपुंसकवेद ए चौद

૩૬૪ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

અન્યંતર પરિગ્રહ, એમ બાહ્ય અન્યંતર પરિગ્રહથી સર્વથા રહિત હોવાથી નિઃસંગભો. તથા જ્ઞાનાનુયાયી સર્વે ધર્મો સંપૂર્ણ શુદ્ધ નિર્મલ હોવાથી પરમાત્મા ભો. તથા સંસાર અવસ્થામાં કર્મ સંયોગે શરીરમાં લોહી-જૂતપણે વસી શરીર રૂપે પુદ્ગલ રૂપે સંસારીજીવ પોતાને માને છે પણ આપ તો શરીરથી સર્વથા અતિત થયાભો તેથી માત્ર જ્ઞાનરૂપ-જ્ઞાનમૂર્તિ ભો તથા પુદ્ગલ જોગનું રમણ તજી આપ પોતાના શુદ્ધ જ્ઞાન દર્શનાદિ ગુણોમાં રમણ કરવાવાલા આત્મ જોગી ભો, શુદ્ધ સ્વાધીન અવિનશ્વર રમ્યમાં રમણ કરો ભો તેથી આપનું રમણ સંપૂર્ણ અને અવિનશ્વર હોવાથી સિદ્ધપદ ધારણ કરે છે ॥ ૬ ॥

एहवो धर्म हो प्रज्जुने नीपन्यो, ज्ञाख्यो एहवो धर्म ॥
जे आदरतां हो जवियण शुचि हुवे, त्रिविध विदारी कर्म ॥
स्वामी० ॥ ७ ॥

અર્થ:-એમ હે પ્રજ્ઞુ ! આપના જ્ઞાનાદિ સર્વે ધર્મો કર્મ મલયથી રહિત શુદ્ધ પ્રગટ થયા. અચલ, અવિનાશી, અનંત, અજ, અલેશી, અવેદી, અકષાયી, અચલ, અક્રિય, નિત્ય, સ્વાધીન, નિર્દ્વંધ, પરમાનંદ દશાને પ્રાપ્ત થયા ભો. અને જે રીતે આપ એ દશાને પ્રાપ્ત થયા તેજ ઉપાય, તેજ ધર્મ, પરમ કરુણા વગેરે જગત્તે જીવોને આ સંસાર સમુદ્ર-માંથી પારંગત થઈ શિવજૂમીએ પહોંચવા પ્રરૂપ્યો-ઉપદેશ્યો છે. તે સમ્યક્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર રૂપ ધર્મ આદરતાં-સેવતાં જગત્તે જીવો ડબ્બકર્મ, જાવકર્મ અને નોકર્મ એ ત્રણ પ્રકારના કર્મનો નાશ કરી પરમ પવિત્ર શુદ્ધ નિરાવરણ થાય. ॥ ૭ ॥

नाम धरम हो ठवण धरम तथा, जव्य क्षेत्रतिम काल ॥
जावधर्मना हो हेतु पणे जळा, जाव विना सहु आल ॥
॥ स्वामी० ॥ ८ ॥

अर्थ:-नामधर्म, स्थापनाधर्म, द्रव्यधर्म, क्षेत्रधर्म, कालधर्म तथा जावधर्म एम धर्म स्वरूप अनेक प्रकारे ठे, पण नाम, स्थापना, द्रव्य क्षेत्र तथा काल ए जो जावधर्मना सन्मुख, जावधर्मना हेतु होय अर्थात् जावधर्म साधवामां कारणभूत होय तो प्रशंसनीय, कार्यकारी ठे पण जो ते जावधर्मनी अपेक्षा शून्य होय तो आल अर्थात् निरर्थक धुल उपर लीपण जेवा जाणवा. “जाव शून्या क्रिया न फलन्ति इति” अथवा एकडा विनानां मीडां जेवा जाणवा. पण जो जावधर्मनी सापेक्षताए होय तो एकडा उपरनां मीडांनी माफक गुणकारी ठे. ॥ ७ ॥

श्रद्धा जासन हो तत्त्व रमण पणो, करतां तन्मय जाव. ॥
देवचंद्र जिनवर पद सेवतां, प्रगटे वस्तु स्वजाव ॥
॥ स्वामी ० ॥ ८ ॥

अर्थ:-शुद्धात्म तत्त्वनी श्रद्धा अर्थात् जो हुं जिन प्ररूपित सम्यक् दर्शन, सम्यक् ज्ञान, सम्यक् चारित्र रूप धर्म आवरुं तो हुं पण शुद्धात्म तत्त्वनो जोगी थई शकुं. एम श्रद्धा करे, नय निक्षेप प्रमाण शुक्त एम जाणो, तथा ते शुद्धात्म तत्त्वनेज पोतानुं रम्य जाणी तेमांज रमण करे, परद्रव्यादिमांथी रमणता टाळे, तो आत्म स्वजावमांज तल्लीन थाय-तद्रूप थाय. श्रीमान् देवचंद्र मुनिवर कहे ठे के एम जिनेश्वरना द्रव्यचरण जावचरणने सेवतां आपणो आत्म स्वजाव संपूर्ण शुरु प्रगटे, परमानंदनी प्राप्ति थाय. ॥ ८ ॥

॥ संपूर्ण ॥

૨૬૬ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

॥ અથ સપ્તમ શ્રી રુષજ્ઞાનન જિન સ્તવનમ્ ॥ વારી હું

ગોઢી પાસને ॥ ૧ વેશી ॥

॥ શ્રી રુષજ્ઞાનન વંદિયે, અચલ અનંત ગુણ વાસ જિનવર ।

॥ દ્વાયિક ચારિત્ર જોગથી, જ્ઞાનાનંદ વિલાસ જિનવર ॥

॥ શ્રી૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ:-ધર્મ ધુરંધર, ધર્મ તીર્થંકર, અશરણ શરણ, શ્રી રુષજ્ઞાનન પ્રજુને આ લોક પરલોકના વિષય સુખની અજિલાષા સ્પૃહા રહિત તથા માન પૂજાના લોચ રહિત, આ સંસાર સમુદ્રમાંથી તારણ તરણ જહાજ જાણી, અત્યંત વિશુદ્ધ જાવનાણ પરમ આદર પૂર્વક વંદિયે-સેવોં કૃત્તિ કરિયે. કે જે પ્રજુ અચલ અર્થાત્ પ્રદેશ માત્ર પણ દૂર ન થાય તથા રાગ દ્વેષ મોહ જન્ય ચપલતા રહિત એવા જ્ઞાનાદિ અનંત ગુણના વાસ-નિધાન હે તથા ક્રોધ માન માયા લોચ હાસ્ય રત્તિ અરતિ જય શોક જુગુપ્સા તથા ત્રણ વેદ ૫ ચારિત્રમોહનીય પ્રકૃતિનો સત્તા સહિત ક્ષય કરી યથારૂપાત્ સ્વજાવાચરણ જ્ઞાન દર્શન આદિ અનંત સ્વજાવિક જોગ જન્ય આનંદમાં અનંત જ્ઞાન સહિત વિલસે હે ॥ ૧ ॥

॥ જે પ્રસન્ન પ્રજુ મુખ ગ્રહે, તેહિજ નયન પ્રધાન જિનવર ॥

॥ જિન ચરણે જે નામીયે, મસ્તક તેહ પ્રમાણ જિનવર ॥

॥ શ્રી૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:-હે જગવંત ! આપના જ્ઞાન દર્શનાદિ સર્વે જોગે ઉપજોગો આપને સદા સ્વાધીન વર્તે હે. કોઈ પણ કાલે પ્રદેશ માત્ર પણ દૂરવર્તી થાય તેમ નથી તેથી આપ સદા શોક રહિત તથા તે જોગ ઉપજોગને કોઈ પણ વાધા, પીડા તથા હરણ કરી શકે તેમ નથી તેથી પરમ

निर्जय, तथा ते जोग उपजोगो पर डव्यना जेल-मखिना रहित सदा शुरू होवाथी आप गिलानी रहित, तथा ते जोग उपजोगो अखूट आनंद जनक होवाथी अरति रहित ठो, एम क्रोधादि सर्वे कषाय रहित होवाथी आपनुं मुखकमल सदा अम्लान परम प्रफुल्लित प्रसन्न ठे, दर्शनीय ठे. एहवा आप श्रीना आनंद वर्धक वदनकमलनुं, जे नेत्र वडे दर्शन आय तेज नेत्र प्रधान कल्याणकारी मानुं हुं. तथा मोक्ष मार्गमां अति शीघ्रताए गमन करनार आपना चरण छयने, जे मस्तक वके स्पर्श थाय तेज मस्तक पाम्युं प्रमाण गणुं हुं ॥ २ ॥

॥ अरिहा पदकज अरचीये, सदाहीजे ते हथ्य जिनवर ॥

॥ प्रभु गुण चिंतनमें रमे, तेहज मन सुकयथ्य जिनवर ॥

॥ श्री० ॥ ३ ॥

अर्थ:-अनादि कालधी आत्म साम्राज्यने कबजे करि राखनार मोहादि दुष्ट शत्रुठने जेमणे अति तिरुण ज्ञान बाण वके गतःप्राण निर्वश करथा ठे एहवा हे श्री अरिहंत कृष्णानन जगवंत ! माहरा मन मधुकरने अत्यंत विश्रामना स्थान, शुद्धात्म अनुभूति परिमलथी जरपूर आपना चरण कमलने, जे हाथ वके अर्चुं पूजुं तेज हाथ सत्य लाजकारी समजुं हुं. तथा हे प्रभु ! शरद रूतुना पूर्ण चंद्र समान आबहादक शांति आपनार आपना अनंत निर्मल परम पवित्र गुण समूहना चिंतन मननमां जे मन रमे, प्रमोद सहित वत्ते तेज मन सुकृतार्थ-सर्व अर्थनी सिद्धि करनार मानुं हुं. पण जेम हरिणने तेना कान मनोह्र स्वरमां लुब्ध करी जालमां फसावी शस्त्र वडे प्राणनो वियोग करावे ठे तथा पतंगने जेम तेना नेत्रो मनोह्र वर्णमां मोहित करी अग्निनी ज्वालां तेना देहने जस्मीभूत करावे ठे तथा मधु-

૨૬૭ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

કરને તેની પ્રાણેંદ્રિ કમલની સુવાસમાં મોહીત કરી તે સ્થલે ઘેરી રાહી તેના વહ્નજ પ્રાણનો ત્યાગ કરાવે ઢે તેમ જો માહરૂં મન, ઇંદ્રિયો તથા શંગોપાંગ, વિષય કષાયના પદાર્થો ઉપાર્જન કરવામાં, મેલવવામાં, તેનું સેવન, તેની રક્ષા કરવામાં રોકાય, સ્વપર જીવના દ્રવ્ય જાવ પ્રાણની હિંસા કરવામાં વર્તે—મદદકારી થાય, પાપ કર્મનું ઉપાર્જન કરી જવ ઝ્રમણના હેતુ થાય, તો એહવા મન તથા ઇંદ્રિયોના લાજથી શું? તથા દશ દૃષ્ટાંતે દૂર્લજ એહવા મનુષ્ય જવનો લાજ પણ નિષ્ફલ—ચ્યુક્ત—
“યઃ પ્રાપ્ય દુઃપ્રાપ્યમિદં નરત્વં, ધર્મ ન યત્ને ન કરોતિ મૂઢઃ
॥ ક્લેશઃ પ્રબંધેન સ લબ્ધ મબ્ધૌ, ચિંતામાણિં પાતયતિ પ્રમાદાત્”
॥ તથા “તે ધતૂર તરૂં વપંતિ જવને પ્રોન્મૂહ્ય કલ્પજુમમ્ ।
ચિંતારત્ન મપાસ્ય કાચશકલં સ્વીકૂર્વતે તે જન્માઃ ॥ વિક્રીય દ્રિરદં ગિરીંઽ સદૃશં ક્રીણંતિ તે રાસજં । યે લબ્ધું પરિહૃત્ય ધર્મમધમા ધાવંતિ જોગાશયા ” ॥ ૩ ॥

જાણો ઢે સદુ જીવની, સાધક બાધક જાંત જિનવર ॥ પણ શ્રીમુખથી સાંજલી, મન પામે નીરાંત જિનવર ॥ શ્રી૦ ॥ ૪ ॥

અર્થઃ—હે ત્રિલોક પૂજ્ય ! દર્પણ તલની માફક આપની કેવલ—જ્ઞાન મય હૃદય જ્યોતિમાં સર્વે દ્રવ્યો પોતાના ત્રૈકાલિક સંપૂર્ણ પર્યાયો સહિત પ્રયાસ વિના યથાવત્ પ્રતિબિંબિત થાય ઢે. તેથી સર્વે જીવોની સાધક બાધક જાંતિ આપ જાણો ઢે અર્થાત્ અમુક જીવ આ સમયે સમ્યક્ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર રૂપ મોહ સાધનમાં વર્તે ઢે કે રત્ન ઝ્રયના પ્રત્યનીક પણે જવ ઝ્રમણના હેતુ કર્મ બંધનમાં વર્તે ઢે એ સર્વે વૃત્તાંત હે કરુણા નિધિ ! આપ તો પ્રત્યક્ષ પણે જાણોઢોજ. પણ જો આપના મુક્તારવિંદથી હું સાધક જાવમાં વર્તું હું ઇમ

सांजलुं तो माहरुं मन निरांत पामे, जव ज्रमणना जयनो क्लेश शमे-
दूर थाय. ॥ ४ ॥

तीन काल जाणंग जणी, शुं कहिये वारंवार ॥ जि० ॥

पूर्णानंदी प्रजुतणुं, ध्यान ते परम आधार ॥ जि० ॥

श्री० ॥ ५ ॥

अर्थः—त्रये कालनी परिणतिने हस्तामलकवत् प्रत्यक्ष पणे
समकाले जाणवा देखवावाला प्रजु प्रत्ये वारंवार शुं कहुं? मने तो
हे प्रजु! स्वयंचूरमण समुद्रनी पेठे अखूट आनंद रसथी जरपूर
आपनाज पदनुं ध्यान—आपना पदमां एकाग्रचित्त—तल्लीनता तेज
जव समुद्रथी तरवामां उत्कृष्ट आधार जूत ठे. ॥ ५ ॥

कारणथी कारज हुवे, ए श्री जिनमुख वाण ॥ जि० ॥

पुष्ट हेतु मुज सिद्धिना, जाणी कीध प्रमाण ॥ जि० ॥

श्री० ॥ ६ ॥

अर्थः—जगत् दिवाकर, संपूर्ण तत्त्व वेत्ता, श्री केवली जगवंत एम
प्रकृषे ठे के योग्य कारणना योग वडे कार्य सिद्धि थइ शके. अर्थात्
कार्यना स्वरूपनो यथार्थ जाणनार कार्यनो अजिलाषी कर्त्ता, उपा-
दान अने निमित्त कारण वडे कार्य सिद्धि पामी शके. उपादान—जे
पदार्थ कार्य सन्मुख थाय तथा तेज संपूर्ण कार्य रुप थाय—कार्य
सिद्धिए जेनी हयाति जणाय ते उपादान कारण जाणवुं. जेम घटनुं
उपादान कारण माटी तथा पटनुं उपादान कारण रु अथवा सूतर,
कारण के माटीनो पिंड थाय, पिंडथी स्थास कुसलादि पर्यायो थइ
माटीज संपूर्ण घट रुप थाय, संपूर्ण घट थये पण माटीनी हयाती ठे
माटे माटी घटनुं उपादान कारण समजवुं. माटीथीज घट उत्पन्न
थइ शके पण अन्य वस्तुमांथी घट थइ-शके नहि. उक्तंच—“यदात्मकं

कार्यं द्रश्यते तदिह तद् द्रव्य कारणं उपादान कारणं यथा
तंतवः पटस्य इति”

निमित्त—जे उपादान कारणथी जिन होय ठे पण ते विना
कार्य सिद्ध थइ शकतुं नथी. कार्य सिद्ध करवामां जेनी खास जरूर
ठे ते निमित्त कारण ठे. ते निमित्त कारण पद, कर्त्ताने आधिन वर्त्ते
ठे. जेम घटनुं उपादान कारण माटी ठे अने माटीथी दंड चक्र
चीवर. आदि चीज ठे तो पण कुंजारने घट सिद्ध करवामां दंरु
चक्रादिनी अवश्य जरूर ठे, ते विना घट बनावी शके नहि, तेथी
दंड चक्रादि घटनां निमित्त कारण जाणवां पण ते दंरु चक्रादिने
कुंजार ज्यारे माटीने घट रुप करवामां प्रवर्त्तावे (उपयोगमां ले)
त्यारेज तेढ (दंरु चक्रादि) निमित्त कारण कहेवाय पण कुंजार
घट कार्य करवामां दंरु चक्रादिने वापरतो न होय तो ते कारण
कहेवाय नहि. कार्य करवा मांडतां पहेला तथा कार्य सिद्ध थइ गया
पढी ते दंडादिमां कारण पद नथी. कारण के कार्य कारण एक
समये ठे पण जे कार्यानंतर तथा प्रथम अप्रयुक्त काले दंरुादिकने
निमित्त कारण कहे ठे ते मात्र नैगम नयनो मत जाणवो. एम कार्यना
स्वरुपनो जाणनार कार्यनो अजिलाषी कर्त्ता साचा उपादान तथा
निमित्तना योगे कार्य सिद्धि पामे पण कारण वगर कार्य सिद्धिनो
आकाश पुष्पवत् अजाव जाणवो. तेथी हे प्रभु ! ज्ञान पूर्वक निर्धार
करतां माहरा परमात्म सिद्धिना पुष्ट हेतु आपने जाणी आपनुंज
शरण अंगीकार करुं बुं. निमित्त कारणना बे जेद ठे. (१) पुष्ट-
निमित्त (२) अपुष्ट निमित्त. “ कार्यस्य आसन्न निमित्तं
इति तदेव पुष्टं ” “ दूर तरं कारण नैमित्तिकं तत् अपुष्टं ”
अर्थात् साध्य धर्म जेमां प्रगट—विद्यमान होय तथा जेमां कदापि

कार्यनो ध्वंसक जाव न होय ते पुष्ट निमित्त जाणवुं. जेम तीर्थकर जगवंतमां परमात्म पद प्रगट-विद्यमान ठे तथा परमात्म पदना घातक जावनो जेमां सर्वथा अजाव ठे माटे तीर्थकर जगवंत परमात्म पद साधवामां पुष्ट निमित्त ठे एम जाणवुं. (पुष्ट हेतु जिने-ज्योयं मोक्ष सद्भाव साधने)

अपुष्ट निमित्त-जेमां साध्य पद विद्यमान न होय, जे कर्त्तानी प्रेरणार्थी कारण आय ठे, वली तेमां ध्वंसक जाव पण रहेलो होय ते अपुष्ट निमित्त ठे. जेम दंड ते घटनुं अपुष्ट निमित्त ठे कारण के दंडमां घट पणुं विद्यमान नथी वली कुंजार ज्यारे घट करवामां प्रवर्त्तावे तोज घटोत्पत्तिनुं निमित्त कहेवाय पण जो कुंजार घट ध्वंस करवामां वापरे तो ते घट ध्वंसना निमित्त कहेवाय माटे दंड ते घटनुं अपुष्ट कारण जाणवुं. माटे हे कृष्णज्ञानन जगवंत ! आप मारा परमात्मपदना पुष्ट निमित्त ठो माटे आपनीज सेवाथी मारी सिद्धि यशे एम जाणी आपनीज सेवा अंगीकार करुं तुं. ॥ ६ ॥

शुद्ध तत्त्व निज संपदा, ज्यां लगे पूर्ण न आय ॥ जि० ॥

त्यां लगे जगगुरु देवना, सेवुं चरण सदाय ॥ जि० ॥

श्री० ॥ ७ ॥

अर्थ:-अज्ञानरूप अंधकारनो अत्यंत नाश करनार तथा सम्यक्-ज्ञान दर्शन चारित्र आदि संपूर्ण आत्म गुणनी सिद्धिने प्राप्त हो-वाथी जगत्गुरु तथा जगत्देव हे कृष्णज्ञानन स्वामी ! ज्यांसुधी शुद्धात्म तत्त्वरूप स्वाभाविक अखंड अखूट अनुत्तर संपदानी मने संपूर्णपणे सिद्धि प्राप्ति न आय त्यांसुधी हे दीन दयाल ! आपना द्रव्य जाव रूप चरणगुग्मनुं निरंतर सेवन करुं एम जावना जावुं तुं ॥ ७ ॥

३७१ विंशति विहरमान जिन स्तवनानि बासावबोध सहित.

कारज पूर्ण कर्या विना, कारण केम मूकाय ॥ जि० ॥
कारज रुचि कारण तणा, सेवे शुद्ध उपाय ॥ जि० ॥
श्री० ॥ ८ ॥

अर्थ:-जेम समूझ पार पामवानो इच्छक पुरुष जो समूझ वच्चे वहा-
णनो त्याग करे तो समूझ पार जइ शके नहि अने वच्चे मूवो जाय.
माटे हे जगवंत ! परमात्म सिद्धिरूप माहरुं कार्य ज्यांसुधि सिद्ध
थयुं नयी त्यांसुधि पुष्टालंबन रूप आपना चरण गुग्मनी सेवना
केम ठोरुं ? कारणके कार्य सिद्धिनो रुचिवंत पुरुष कार्य सिद्ध
अता सुधी शुद्ध कारणोने यथार्थ पणे सेवे-आदरे ए नीति ठे. ॥८॥

ज्ञान चरणसंपूर्णता, अव्याबाध अमाय ॥ जि० ॥ देवचंद्र
पद पामीये, श्री जिनराज पसाय ॥ जि० ॥ श्री० ॥ ९ ॥

अर्थ:-स्तवन कर्त्ता श्री देवचंद्र मुनि कहे ठे के तरण तारण
सामान्य केवलीओमां राजा समान श्रीरूपज्ञानन तीर्थकरना चरण
पसाये सम्यक् ज्ञान, सम्यक् दर्शन, सम्यक् चारित्रनी संपूर्णता तथा पूर्ण
अव्याबाध पणुं तथा अमायी, अलेशी, अकंदी, अलोजीपणा आदि
सर्वे आत्म गुणनी संपूर्णता रूप देवमां चंद्रमा समान परमात्म
पदनी सिद्धि पामीये, कृत कृत्य थइये, अनंत काल सुधि सहज
अलंक परमानंद विस्वासने पामीय. ॥ ९ ॥ ॥ संपूर्ण ॥

॥ अष्टम श्री अनंतवीर्य जिन स्तवनम् ॥

चरणालो चामुंडा स्था चढे ॥ ए देशी ॥

॥ अनंत वीरज जिनराजनो, शुचि वीरज परम अनंतरे ॥

॥ निज आत्म प्राप्ते परिणम्यो, गुण वृत्ति वर्तनावंतरे ॥

॥ मन मोह्यं अम्हारं प्रभु गुणे ॥ १ ॥

अर्थः—सामान्य केवलीजमां राजा समान श्री अनंतवीर्य जगवंत ! आपनुं “वीर्य” ज्ञानदर्शनादि सर्वे गुणोने वर्तवामां आधारभूत आत्मवीर्य ते “शुचि” पर परिणामिकताथी सर्वथा रहित अत्यंत निर्मल तथा “परम” जगत्वासी कोष्पण जीवोमां एवं आत्मवीर्य नथी तेथी सर्वोत्कृष्ट तथा “अनंत” ज्ञानादि अनंत गुणोमांथी कोष्पण गुणने वर्तवामां जरापण स्वलना (व्याघात) न पामे तथा कोष्पण काले हीण हीण न थाय तेथी अनंत ठे.

एवं श्रीअनंतवीर्य जगर्वतनुं परम पवित्र परमोत्कृष्ट अनंत आत्मवीर्य तेफक्त ज्ञान दर्शनादि पोतानाज अनंत गुणने परिणमवामां निःप्रयासपणे सहायरूप सदा परिणमे ठे. एम श्री जिनेश्वरना, परजावरूप मलिनताथी सर्वथा रहित परम पवित्र ज्ञानादि अनंत गुणजोष्टेमां माहरं मन मोह्यं—रत थयुं—लीन थयुं—गुणानुरागी थयुं. ॥ १ ॥

॥ यद्यपि जीव सहु सदा, वीर्य गुण सत्तावंतरे ॥ पण

कर्म आवृत्त चल तथा, बाल बाधक प्राव लहंतरे ॥

॥ मन ० ॥ २ ॥

अर्थः—वीर्य ए जीवनो मूल गुण ठे तेथी सर्वे जीवो प्राणे काले वीर्य गुणनो सत्ता सहित ठे एटले कोष्पण जीव कोष्पण काले वीर्य वगरनो नथी; तथापि संसारी जीवोनुं वीर्य अनादिथी कर्म पटल

૨૭૪. વિંશતિ વિદ્વરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સદ્ધિત.

વડે આવૃત્ત હોવાથી આત્મગુણો સંપૂર્ણ શુદ્ધ કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન, યથારૂપાત્ ચારિત્રાદિરૂપ પરિણમિ શક્તા નથી અને તેથી પોતાની અનંત અવ્યાબાધ આત્મીય સહજ સમાધિથી વિયોગી રહે છે. તથા “ચલ” અર્થાત્ જ્ઞાનાદિ આત્મ પરિણતિમાં નિશ્ચલ-સ્થિર નહિ રહેતાં રાગ દ્વેષવશે અનેક પુદ્ગલ-પર પરિણતિમાં ચલાયમાન થઈ રહ્યું છે, પર કાર્ય-માં રોકાઈ રહ્યું છે. જેમ કોઈ પુરુષ પરકાર્યમાં પોતાની શક્તિ રોકે તો તે સ્વકાર્ય સાધી શકે નહિ તેમજ તે વીર્ય “બાલ” હિતાહિતના જ્ઞાનથી રહિત હોવાથી “બાધક” અર્થાત્ પોતાને અહિતકારી પણે પરિણમે છે કારણ કે બાલ બાધક વીર્ય વડે જગત્ જીવો અજ્ઞાન મિથ્યાત કષાય રૂપ પરિણમી અનેક પ્રકારના કર્મો બાંધી પોતાને અત્યંત અહિતકારી-દુઃખ સમૂહ રૂપ જીવોપાધિ વ્હોરી લે છે. પણ જો પોતાના વીર્ય ગુણને માત્ર સમ્યક્ જ્ઞાનાદિ આત્મ પરિણામમાં જ વાપરે તો અનંત સુખના સ્વામી થાય ॥ ૨ ॥

અદ્ય વીર્ય ક્ષયોપશમ અહે, અવિજ્ઞાગ વર્ગણા રૂપરે ॥

ષન્નુગુણ એમ અસંખ્યથી, આયે યોગસ્થાન સ્વરૂપરે ॥

॥ મન ૦ ॥ ૩ ॥

સુદ્ધમ નિગોદી જીવથી, જાવ સન્નીવર પજ્જત્તરે ॥ યોગનાં

ઠાણ અસંખ્ય છે, તરતમ મોદે પરાયત્તરે ॥ મન ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:-સર્વે ભદ્મસ્થ જીવોનું આત્મ વીર્ય ક્ષયોપશમ જાવે સદા હોય પણ સર્વથા આવૃત્ત થાય નહિ. જો સર્વથા આવૃત્ત હોય તો ચેતનતાનો સમૂહ અજ્ઞાવ થાય તેથી ભદ્મસ્થ જીવોનો પણ વીર્ય ગુણ ક્ષયોપશમ જાવે હોયજ અર્થાત્ ભદ્મસ્થ જીવોને પણ વીર્યાતરાયનો સદા ક્ષયોપશમ હોય અને વીર્યાતરાયના ક્ષયોપશમ વડે ભદ્મસ્થ જીવોને અદ્યવીર્યની પ્રગટતા હોય છે અને તે અદ્યવીર્યની પ્રગટતાના

કારણથી રત્નત્રયની મલિનતાને યોગે પોતાના કર્તૃત્વ સ્વજ્ઞાવને લીધે કર્મ (ક્રિયા) રંગે આત્મ પ્રદેશ ચલાયમાન કરે છે એટલે “ આત્મ પ્રદેશ પરિસ્પંદો યોગઃ ” એ સૂત્ર પ્રમાણે યોગી બને છે. યથુક્ત—
 “ ઊનમથ્ય વીરય લેશ્યા સંગે, અગ્નિસંધિજ મતિ અંગેરે ॥
 સૂક્ષ્મ શૂલ ક્રિયાને રંગે, યોગી થયો ઊમંગેરે ॥ ” એમ યોગ વશે કર્મનો ગ્રાહક થાય છે. તે યોગનું સ્વરૂપ નિચે પ્રમાણે “ વીર્યાતરાય ક્ષયોપશમોત્પન્નો મનો વચન કાય વર્ગણાલંબનઃ કર્માદાન હેતુચૂત આત્મપ્રદેશ પરિસ્પંદો યોગઃ ” વીર્યાતરાય કર્મના ક્ષયોપશમ વડે ઉત્પન્ન મન વચન અને કાય વર્ગણાનું અવલંબન કરનાર કર્મ ગ્રહણ કરવામાં કારણચૂત આત્મ પ્રદેશનું પરિસ્પંદ (સંચલન) તે યોગ છે. તિહાં જઘન્ય વીર્યવાલો જે જીવપ્રદેશ તે વલી કેવલીના તીક્ષ્ણ વુદ્ધિ રૂપ શસ્ત્રે કરી હેદતાં જે વીર્યાશનો વીજો વિજાગ થઈ શકે નહિ તે વીર્ય વિજાગ છે અને જાવાણુ પણ તેનેજ કહીયે. તેવા લોકાકાશથી અસંખ્યાત ગુણા જે વીર્યાણુ તેણે કરી સહિત જે જીવપ્રદેશ તેનો સમુદાય એટલે જીવપ્રદેશની શ્રેણી તે પ્રથમ વર્ગણા, તેથી એક વીર્ય વિજાગે અધિક એવી જે જીવ પ્રદેશની શ્રેણી તે બીજી વર્ગણા, બે વીર્યવિજાગે અધિક એવી જે ત્રીજી પ્રદેશની શ્રેણી તે ત્રીજી વર્ગણા, એમ એકેક વીર્યવિજાગે અધિક વીર્યવાલા પ્રદેશની શ્રેણી તે ઘનીકૃત લોકની એક પ્રદેશિક સૂચી શ્રેણીને અસંખ્યાતમે જાગે જેટલા આકાશ પ્રદેશ હોય તેટલી વર્ગણાએ એક સ્પર્ધક થાય, તે પ્રથમ સ્પર્ધકની ઉત્કૃષ્ટ વીર્યાંશ વર્ગણાથી એટલે હેઠ્ઠી વર્ગણાથી એક બે અથવા સંખ્યાતે વીર્યવિજાગે અધિકા કોઈ જીવ પ્રદેશ નથી પરંતુ અસંખ્ય લોકાકાશ પ્રમાણ વીર્યાંશ અધિક જીવ પ્રદેશની શ્રેણી તે વીજા સ્પર્ધકની પ્રથમ વર્ગણા

૨૭૬ : વિંશતિ વિહરમાને જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

જમ્ણવી, વલી તેથી એકેક વીર્યવિજાગે વધતા વધતા જીવ પ્રદેશની વર્ગણાઈ કરી બીજો સ્પર્ધક થાય, તેથી વલી અસંખ્ય લોકાકાશ પ્રદેશ જાગ પ્રમાણ વીર્યાશે અધિક વીર્યવંત જીવ પ્રદેશની શ્રેણી તે ત્રીજા સ્પર્ધકની પ્રથમ વર્ગણા, ણી પેરે શ્રેણી પ્રદેશ અસંખ્યેય જાગ પ્રમાણ સ્પર્ધકે પહેલું જઘન્ય યોગસ્થાનક થાય, તેથી અંગુલના અસંખ્યાતમા જાગના આકાશ પ્રદેશ પ્રમાણ સ્પર્ધકે વધતું બીજું યોગસ્થાનક હોય, તેથી વલી તેટલેજ સ્પર્ધકે વધતું ત્રીજું યોગ સ્થાનક હોય, એમ અસંખ્યાતા યોગસ્થાન થાય. વીર્યાતરના દ્વયોપશમના અસંખ્ય જેદ છે તેથી ઉપર પ્રમાણે યોગના પણ અસંખ્યાતા જેદ થાય અર્થાત્ સૂક્ષ્મ નિગોદીઆ લબ્ધિ અપર્યાપ્તા જીવને જવ પ્રથમ સમયે સદુચી જઘન્ય યોગ હોય છે અને સન્નિ પંચેન્દ્રિ પર્યાપ્તા મનુષ્ય સૌથી ઉત્કૃષ્ટ યોગ પામી શકે છે એમ મોહની તરતમતા વશે (વીર્યાતરાયના દ્વયોપશમના જેદ વશે) સૂક્ષ્મ નિગોદિયા લબ્ધિઅપર્યાપ્તા જીવના જવ પ્રથમ સમયથી માંહી સન્નિ પંચેન્દ્રિય મનુષ્ય સુધી અસંખ્યાત યોગસ્થાન જાણવાં ॥ ૩ ॥ ૪ ॥

॥ સંયમને યોગે વીર્ય તે, તુમ્હેં કીધો પંક્તિ દ્ધરે ॥ સાધ્ય રસી સાધક પણે, અગ્નિસંધિ રમ્યો નિજ લ્ધરે ॥ મન ॥

॥ ૫ ॥

અર્થ:-જ્યાંસુધી સમ્યક્દર્શન સમ્યક્જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થઈ નથી ત્યાંસુધી સંસારી જીવ મિથ્યાત અજ્ઞાનવશે પૌદ્ગલીક કાર્યને પોતાનું કાર્ય માની વીર્યાતરાયના દ્વયોપશમ વડે પ્રાપ્ત થયેલા આત્મવીર્યને અસંયમમાં અર્થાત્ સ્વપર જીવની દ્રવ્યજાવ હિંસામાં વાપરે છે, પોતાના વીર્યને બાલ બાધક જાવે પરિણમાવે છે, પોતાના વીર્ય વડે કર્મ-બંધ કરી જવ ત્રમણની ઉપાધિ પ્રાપ્ત કરે છે. પણ હે જગવંત ! આપે સમ્યક્દર્શન સમ્યક્જ્ઞાન વડે પોતાનું શુદ્ધોપયોગ રૂપ કાર્ય જાણી

बाल बाधक जावनो परिहार करी क्षयोपशम वडे प्राप्त थयेला वी-
र्यने संयम कार्यमां जोड्युं अर्थात् ज्ञानदर्शन चारित्र्यने निर्मलपणे
परिणमवामां सहायकारी कर्युं. मन वचन तथा काययोगने संयम
कार्यमां जोड्या एम आत्मवीर्यने पंक्तिजावे तथा हितकारी जावे
परिणमाव्युं. सच्चिदानंदमय शुद्धात्म द्रव्यने पोतानुं शुद्ध साध्य जाणी
तेना रसीआ—ते साधवाना उमंगी थइ अजिसंधिज वीर्यने (जे म-
तिपूर्वक उपयुक्त वीर्य ते अजिसंधिज वीर्य) निज लक्ष्मां पटले
अनंतसुख पिंज जे शुद्धात्मपद ते साधवामां रमाव्युं—वापर्युं. एम अजि-
संधिज वीर्यने शुद्ध कारक प्रवृत्तिमां जोडी अवंधक जावे परि-
णमाव्युं ॥ ५ ॥

॥ अजिसंधि अवंधक नीपने, अनजिसंधि अवंधक
आयरे ॥ स्थिर एक तत्त्वता वर्ततो, ते दायिक जाव
समायरे ॥ मन० ॥ ६ ॥

अर्थः—एम हे जगवंत ! आपनुं अजिसंधिज वीर्य अवंधक जावे
वर्तवार्थी अनजिसंधिज वीर्य पण अवंधक जावे परिणम्युं (मन चिं-
तना पूर्वक आहार विहारादिक जे करण व्यापार ते अजिसंधिज
वीर्य कह्ये अने जे मन चिंतना विना केवल वचन अने कायाना
व्यापार ते अनजिसंधिज वीर्य कह्ये) माटे जेनी मनोवृत्ति—अंत-
रंग उपयोग अवंधक जावमां वर्त्ते ठे तेनी वचन अने का-
यानी क्रिया पण अवंधक जावमांज गणाय, संवर हेतुज गणाय.
“यद्युक्तं—जावास्त्रवाजावमयं प्रपन्नो, ज्व्यास्त्रवेज्यः स्वत एव
जिन्नः ज्ञानी सदा ज्ञान मयैक जावो, निरास्त्रवो ज्ञायक एक
एव.” एम द्रव्यसंवर तथा जावसंवरना स्वामी थइ कर्मबंधनो
परिहार करी आत्मवीर्यने निर्मल रत्नत्रयमां सहायजूत करी पोताना

૨૭૭ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

નિર્મલ એક પરમાત્મ તત્ત્વમાં સ્થિર તટ્થીન પણે વર્તતાં “ દ્વાયિક પ્રાવ સમાયરે ” શુદ્ધાત્મ પરિણતિનો વ્યાઘાત કરનાર ઘાતીયા કર્મનો સમૂલ દ્વય કરી અનંતજ્ઞાન અનંતદર્શન અનંતસુખ અનંતવીર્ય રૂપ પોતાની અનુપમ અવિનશ્વર કેવલ લક્ષ્મીને વર્યા, તેરમા ગુણસ્થાને બિરાજમાન થયા ॥ ૬ ॥

॥ ચક્ર ત્રમણ ન્યાય સયોગતા, તજી કીધ અયોગી ધામરે ॥ અકરણ વીર્ય અનંતતા, નિજગુણ સહકાર અકામરે ॥ મન૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:-પઠી ચક્રત્રમણ ન્યાયે અર્થાત્ ચક્રને ફેરવવા માટે કુંજાર ચક્રમાં દંડ ઘાલી બહુ જોરથી એકદમ ચક્રને ફેરવેહે તેથી તે વલના વેગ વઠે દંડ કાઢો લીધા પઠી પણ કેટલીકવાર સુધી ચક્ર ફર્યા કરે છે. તેમ અનાદિ કાલથી આત્માઅજ્ઞાન વશે પર કાર્યને પોતાનું કાર્ય માની મમત્વ સહિત યોગ ક્રિયામાં પ્રવૃત્તિ કરે છે તેથી કેવલ જ્ઞાન થયે પણ દંડ કાઢી લીધા પઠી ચક્ર જેમ ફર્યા કરે છે તેમ તેરમા ગુણસ્થાને પૂર્વ ઉદયવઠે નિર્મમત્વપણે યોગક્રિયા થાય છે તેથી તેરમા ગુણસ્થાને પણ સયોગીપણું છે. તે ચક્રત્રમણ ન્યાયે રહેલી સયોગતા ઇટલે સયોગીપણાનો પણ હે જગવંત ! આપ ત્યાગ કરી “ કીધ અયોગી ધામરે ” અયોગી ગુણસ્થાને પધાર્યા-કરણવીર્ય ઇટલે ઇંદ્રિજન્ય બલવીર્યનો ત્યાગ કરી અતીંદ્રિય અનંત આત્મીક વીર્યની પ્રગટતા કરી. જે વીર્ય માત્ર જ્ઞાનાદિગુણ વર્તનામાંજ સહાયકારી થાય પણ અન્યદ્રવ્યની કામનામાં કદાપિકાલે બલાયમાન થાય નહિ. તેથી હે જગવંત ! આપ અકરણ વીર્યના પ્રજાવ વઠે અનંતકાલ સુધી અકામ તથા સ્વાનુજૂતિ જન્ય પરમાનંદમાં નિરંતર વિલાસ કરશો. ॥ ૭ ॥

॥ શુદ્ધ અચલ નિજ વીર્યની, નૈરુપાધિક શક્તિ અનંતરે ॥

॥ ते प्रगटी में जाणी सही, तेणे तुमहिज देव महंतरे
॥ मन० ॥ ८ ॥

अर्थः—सर्व विज्ञाव रूप संश्लेष रहित जे आत्म वीर्य ते शुरु ठे, तथा तेज वीर्य कामना रहित मात्र पोताना स्वगुण पर्यायमां वर्तवार्थी परगुण पर्यायमां चलायमान थलुं नथी तेथी अचल ठे, एवा शुरु अने अचल वीर्यनी नैरूपाधिक अर्थात् स्वाभाविक अनंत शक्ति ठे अर्थात् ते वीर्य वने अनंत ज्ञान, अनंत दर्शन विगेरेनी वर्तना थाय ठे माटे ज्यांसुधी वीर्यगुणमां अशुरुपणुं तथा चलपणुं ठे त्यांसुधी अल्पबल ठे, अनंत ज्ञानदर्शनरूप अनंत शक्ति होइ शके नहि. पण हे जगवंत ! ते शुरु अने अचल वीर्यनी स्वाभाविक अनंतशक्ति आपमां प्रगटपणे ठे एम में निसंदेह जाणुं कारण के एक समयमां सर्व पदार्थना त्रैकालिक पर्यायने प्रगटपणे जाणो देखो ठो तेथी हे जगवंत ! आपज देव ईद्रादिकने पूजवा लायक देवाधिदेव ठो, अनंत केवल लक्ष्मी वने सदा देदिप्यमान ठो ॥ ८ ॥

॥ तुज झाने चेतना अनुगमी, मुज वीर्य स्वरूप समायरे ॥
॥ पंक्ति द्वायिकता पामशे, ए पूरण सिद्धि उपायरे
॥ मन० ॥ ९ ॥

अर्थः—हे जगवंत ! तमारा निरंतर शुरु परिणमता केवल ज्ञानादि गुणोने माहरी चेतना अनुगमे अर्थात् मारो चैतन्य उपयोग तदनुयायी वर्त्ते, केवलज्ञान केवलदर्शन रूप परिणमवानो रसीयो थाय तो माहरं आत्मवीर्य “स्वरूप समायरे” राग डेषादि सर्व विज्ञाविक कार्यमां उत्सुक तथा स्फुरायमान थलुं अटकी केवल आत्म गुणनेज सहायचूत पणे वर्त्ते. एम माहरं वीर्य पंडित जावे अबंधक पणे वर्त्ततां द्वायिक लब्धिने प्राप्त करशे एज पूर्णपदे सिद्ध थवानो साचो उपाय ठे ॥ ९ ॥

१७० विंशति विहरमान जिन स्तवनानि बालावबोध सहित.

॥ नायक तारक तुं धणी, सेवनथी आतम सिद्धिरे ॥

॥ देवचंद्र पद संपजे, वर परमानंद समृद्धिरे ॥ मन० ॥ १० ॥

अर्थ:-हे अनंत वीर्य प्रभु ! आ जगत्त्रयमां सर्वेथी उत्कृष्ट अनं-
तवीर्य आपनुं होवार्थी आपज नायक ठो, वली जवसमुद्रमां मूवता
जव्य प्राणीयोने आपे निर्माण करेला चरण जहाजे बेसामी जवसमु-
द्रमांथी तारवाने आपज समर्थ होवार्थी तारक ठो, वली मोहादि
शत्रुंथी रक्षा करवामां आपज समर्थ होवार्थी धणी ठो, तेथी हे
जगवंत ! आपनेज सेववार्थी मारी सिद्धि थशे तथा देवमां चंद्रमा
समान अरिहंत पदनी प्राप्ति थशे तथा परमानंदरूप उत्तम समृद्धिनी
संप्राप्ति थशे. ॥ १० ॥ ॥ संपूर्ण ॥

॥ अथ नवम श्री सूरप्रज्ञ जिन स्तवनम् ॥

॥ देशी कम्बुखानी ॥

सूर जगदीशनी तीक्ष्ण अति शूरता, तेणे चिरकालनो
मोह जीत्यो ॥ जाव स्याद्वादता शुद्ध परगास करी,
नीपन्यो परमपद जग वदीतो ॥ सू० ॥ १ ॥

अर्थ:-अनादिकालथी लायेलो मोहरूप महान् शत्रु के जे दर्शन-
मोहनीय प्रकृति वने आत्माना सम्यक् दर्शन गुणनो, तथा क्रोध वने
आत्माना क्षमा गुणनो, मान वने आत्माना मार्दव गुणनो, माया
वडे आत्माना आर्यव गुणनो, तथा लोभ वने आत्माना मुक्ति-
निर्लोभ-निस्पृह गुणनो, एम अनेक गुणनो घात करी
आत्मांनी शुद्ध सहज अपरिमित आत्मीय समाधिना नाश
करी जवरूप जेखानामां त्रिलोकपूज्य आत्माने केद करी राखे ठे.

तेनो (मोहनो) जगत्त्रयना ईश्वर, जगत् शिरोमणी श्री सूर
प्रद्युम्न अत्यन्त तीक्ष्ण सम्यक्पराक्रमधी सम्यक् ज्ञान चारित्र्य रूप
अत्यन्त तीक्ष्ण मर्म जेदक शस्त्रो वडे विन्न जिन्न करी अल्प-
कालमां पराजय-समूल नाश कर्यो के जविष्यमां कोई पण काले
एवुं दुष्ट कृत्य करवाने पुनः समुत्थित-सजीवन थाय नहि. अने
जीवादि पंचास्तिनो शुरू स्याद्वादपणे तथा लक्ष्य लक्षण
अजेदपणे शुरू निश्चय नये निजपर सत्ता जाणी सत्तागते रहेला
अनंत धर्मात्मक शुद्धात्म अव्यने कर्म मलधी रहित अत्यन्त शुरू प्रगट
करी जगत् त्रयमां पूज्य, प्रशंसनीय, आह्लादकारी, आदरणीय पर-
मात्म (मोक्ष) पद निपजाव्यु-संप्राप्त कर्यु. यद्युक्तं-शार्ङ्ग विक्की-
भित्तम्॥ “त्यक्त्वाऽशुद्धि विधाया तत्किं पर अव्यं समग्रं स्वयं,
स्वध्वये रति मेति यः सनियतं सर्वापराधच्युतः, बन्धध्वंस
मुपेत्य नित्य मुदितः स्वज्योतिरच्छोच्छ्रल-धैतन्यामृतपूर पूर्ण
महिमा शुद्धो जवन्मुच्यते” ॥ १ ॥

प्रथम मिथ्यात्व हणि शुद्ध दंसण निपुण, प्रगट करि
जेणे अविरति पणाशी; शुद्ध चारित्र्यगत वीर्य एकत्वधी,
परिणति कलुषता सवि विणाशी ॥ २ ॥ सू० ॥

अर्थः—हवे श्री सूरस्वामीए परमपूज्य परमात्म पद जे रीते सिद्ध
कर्यु ते साधना क्रम सहित वखाणे ठे.

प्रथम तो, जेना उदय वने आत्मा शुरू देवने अदेव, अदेवने
शुरू देव, सुगुरुने कुगुरु, कुगुरुने सुगुरु, धर्मने अधर्म, अधर्मने धर्म,
जीवने अजीव, अजीवने जीव, मोक्षने अमोक्ष, अमोक्षने मोक्ष
मानेठे, जीवादि तत्त्वमां विपरित अरुण करे ठे तथा उत्कृष्ट सीत्तेर

३७५ विंशति विहरमान जिन स्तवनानि बालावबोध सहित.

कोडाकोडी सागरोपमनी स्थितिनो बंध करे ठे एवी मिथ्यात्वमोहनीय प्रकृति तथा मिश्रमोहनीय तथा सम्यक्तमोहनीयनो नाश करी चिंतामणि रत्न समान अत्यंत दुर्लभ शुद्ध निर्मल सम्यक्दर्शन संप्राप्त कर्युं के जे इंद्रत्व, चक्रित्व, चिंतामणि तथा कल्पवृक्षथी पण अधिक दुःप्राप्य ठे. उक्तंच—“इंदत्तं चक्रित्तं, सुरमणि कप्पहुमस्स कोमीणं । लाजो सुलहो छलहो, दंसणो तीथ्यनाहस्स ॥”

तथा जे विना नवपूर्व सुधीनुं ज्ञानपण अज्ञान कहेवाय ठे तथा जे विना दशमा पूर्वनुं ज्ञान तो थतुंज नथी, वली जे विना संसार परित्रमणनी सीमा आवती नथी, जे विना सम्यक्चारित्र-संयमनी प्राप्ति थई शकती नथी, जे विना द्रव्यचारित्र पालनार प्रथम गुणस्थाने वर्ते ठे. माटे श्री जिनेश्वर, सर्व धर्मनुं मूल तथा मोक्षनुं प्रथम पगथीउं कहे ठे. यद्युक्तं—श्रीमदजयदेव आचार्येण—“दंसण मूलो धम्मो,

उवइठो जिणवरेहिं सीसाणं । तं सोलण सकन्ने, दंसण हीणो न वंदिबो ॥” लोकालोक प्रकाशक श्री जिनेश्वर देव पोताना शिष्यो

प्रत्ये सर्वे धर्मनुं मूल सम्यक्दर्शनने बतावे ठे. माटे दर्शन हीण पुरुषने वंदना करवी नहि. उक्तंच—“सम्मत्त रयण ज्ञा, जाणंता बहु विहावि सत्ताइं । सुधाराहण रहिआ, जमंति तब्बेव तब्बेव ॥”

सम्यक्दर्शनथी ज्ञष्ट पुरुष बहु प्रकारना शास्त्र जाणता उतां पण शुद्ध आराधना रहित होवाथी संसार चक्रवालमां ज्यां त्यां ज्ञमण कर्यां करे ठे कारणके सम्यक्दर्शन विना शुद्ध आराधनानी प्राप्ति होय नहि. “शुद्ध क्रिया तो संपजे, पुग्गल आवर्त्तने अध्धरे”

“जह मूलंमि विण्णे, डमस्स परिवार नब्बि परिवुद्धी । तह जिण दंसण ज्ञा, मूल विण्णंता ए सिद्धंति ॥”

जेम मूल विनष्ट वृक्ष शाखा परिशाखानी परिवृद्धि पामे नहि,
तेम धर्मनुं मूल सम्यक्दर्शन नष्ट यतां मोक्ष प्राप्ति थाय नहि.

“जिण पसुत्तं धम्मं, सहहमाणस्स होइ रयणमिणं ।
सारं गुण रयणाणय, सोवाणं पढम मोक्खस्स ॥”

गुण रत्नाकरमां सारभूत जे सम्यक्दर्शन ते श्री जिन प्ररूपित
धर्मनी श्रद्धा राखनारने होय ठे अर्थात् नयनिक्षेप पक्ष प्रमाण युक्त
जिन प्ररूपित तत्त्वनी यथार्थ श्रद्धा ते सम्यक्दर्शन ठे जे माक्षनुं प्रथम
सोपान (पगथीउं) ठे.

“संजम रहिअं लिंगं, दंसण जठं न संजमं जणियं ।
आणा हीणं धम्मं, निरत्थयं होइ सव्वंपि ॥”

साधुनो लिंग-वेश, संजम विना शोभा पामे नहि तथा फल पामे
नहि. अने सम्यक्दर्शन ब्रह्मने संजम कह्युं नथी. एम जिनेश्वरनी
आणा रहित सर्वे धर्मक्रिया निरर्थक अर्थात् मोक्ष फल आपी शके नहि.

तथा योगनी बोझीमां कह्युं ठे के “णाण गुणेहिं विहिणा,
किरिया संसार वट्ठणी जणिया” ज्ञान गुण वगरनी क्रिया
संसार वधारनारी कही ठे. कारणके सम्यक्ज्ञान वगर संवर थाय
नहि, अने संवर विना सर्वे समये कर्मबंध थाय अने कर्मबंधथी सं-
सार वृद्धि थाय ए स्पष्ट ठे. तथा सम्यक्दर्शन रहितने व्रत पालता
व्रतां पण तत्त्वार्थसूत्रमां अव्रती कहे ठे “निशब्दो व्रती” मिथ्या-
त्वशब्द, मायाशब्द, अने निदानशब्द रहित व्रतधारी होय ते व्रती
ठे. तथा वली श्रीमान् यशोविजयजी कहे ठे के “रागमद्वहार-जावी-
जेरे समकीत जेहथी रुद्धुं, ते जावनारे जावो मन करी परवहुं।
जो समकीतरे ताजुं साजुं मूलरे, तो व्रत तरुरे दीये शिवपद अनु-

૨૭૪ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

કૂલરે । ટૂટક-અનુકૂલ મૂલ રસાલ સમકીત, તેહ વિણ મતિ અંધરે ।
જે કરે કિરિયા ગર્વ જરિયા, તેહ જૂઠો ધંધરે ॥” માટે જો સમકીત-
મૂલ તાજું હોય તો વ્રતતરુ શિવ ફલ આપી શકે માટે મોક્ષફલના
ઇચ્છક પુરુષે સર્વથી પહેલાં સમકીત રત્ન પ્રાપ્ત કરવાનો ઉદ્યમ કરવો
જો સાર છે. માટે સમકીત શી વસ્તુ છે તે જાણવું જોઈએ.

“જિય અજિય પુણ્ણપાવા-સવ સંવર બંધ મુક્ક નિઝારણા ।
જેણં સદ્દહ્ તયં, સમ્મં સ્વદ્દગાઈ બહુ ષેઞ્ઞં ॥”

જીવા જીવાદિક નવ તત્ત્વનું સ્વરૂપ શ્રી જિનેશ્વરના આગમ
પ્રમાણે નયનિક્ષેપ પદ્ધતિ પ્રમાણે યથાર્થ જાણી સદ્દહ્વું તથા હેય તત્ત્વને
ઠાંઠવાની રૂચી તથા ઉપાદેય તત્ત્વને આદરવાની રૂચી તે સમકીત
જાણવું. તથા ચ તત્ત્વાર્થ સૂત્રે-“તત્ત્વાર્થ શ્રદ્ધાનં સમ્યગ્દર્શનમ્-”

“જીવાજીવાસ્સવ બંધ સંવર નિર્જરા મોક્ષાસ્તત્ત્વમ્-” તેમાં
જીવતત્ત્વ, સંવરતત્ત્વ, નિર્જરાતત્ત્વ, અને મોક્ષતત્ત્વ એ ચાર તત્ત્વ
ઉપાદેય છે તથા અજીવ આસ્સવ બંધ એ ત્રણ તત્ત્વ આત્મ ગુણના
રોધક હોવાથી હેય છે. માટે ઉપાદેયને આદરવાની રૂચી તથા હેય
તત્ત્વને ઠોડવાની રૂચી હોય તેનેજ સમકીતી જાણવો પણ માત્ર
જીવ્હામે બોલવાથી સમકીત નથી. કારણ કે શ્રી જિનેશ્વર સમકી-
તનાં પાંચ લક્ષણ કહે છે. અને લક્ષણ વિના લક્ષ્યનો અસદ્જાવ
હોય એ ન્યાય છે માટે “ઉપશમ, સંવેગ, નિર્વેદ, અનુકંપા અને
આસ્તિક્યતા” એ પાંચ લક્ષણો જે જીવમાં ન હોય તે જીવને
સમકીત છે એમ કેમ મનાય ?

• ઉપશમ-ક્રોધાદિ કષાયોને ઉપશાંત કરે.

• સંવેગ-સહજ નિરૂપાધિક પરમાત્મ પદ પ્રગટ કરવાની રૂચી.

નિર્વેદ—સંસારને તથા પૌદ્ગલીક વિષયોને હાલાહલ વિષ સમાન જાણી તેથી નિવૃત્ત થવાની ક્ષમી.

અનુકંપા—સ્વપર જીવના દ્રવ્ય જાવ પ્રાણ ઘાત કરવાનો પરિણામ નહિ.

આસ્તિક્યતા—અનંતજ્ઞાની અને વીતરાગી આત્મ શ્રી જિનેશ્વરનું એક પણ વચન અન્યથા ન હોય એવી શ્રદ્ધા.

એમ સમ્યક્જ્ઞાન તથા સમ્યક્ચારિત્રનું મૂલ—કારણ સમ્યક્દર્શન છે એમ જાણી શ્રી સૂર પ્રજ્ઞજીએ દર્શનમોહનીય પ્રકૃતિનો નાશ કરી અત્યંત શુદ્ધ નિપુણ દ્વાયિક સમકીર્ત પ્રગટ કરી “અવિરતિ પાણાશી” પાંચ ઇંદ્રિય તથા મનનો નિગ્રહ નહિ તથા ષટ્કાય જીવના દ્રવ્ય જાવ પ્રાણની હિંસાનો ત્યાગ નહિ એવંબાર પ્રકારની અવિરતિ તેનો નાશ કર્યો. પાંચ ઇંદ્રિયના ત્રેવીશ વિષયોમાં તથા મનના શુભાશુભ સંકલ્પોમાં આત્મ પરિણામને વિક્ષિપ્ત કરવાથી તથા સ્વપર જીવના દ્રવ્ય જાવ પ્રાણની હિંસાથી જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મનો બંધ થાય છે અને કર્મબંધ વડે સહજ આત્મ સમાધિનો ઘાત થઈ અત્યંત દુઃખદાયક આ સંસાર સમુદ્રમાં પરિત્રમણ કરવું પડે છે. એમ દ્વાયિકસમકીર્ત વળે જોણે શ્રદ્ધા પૂર્વક જાણ્યું તેનો પરિણામ અવિરતિમાં કેમ પ્રવેશ કરે ? એમ અવિરતિનો નાશ થવાથી પરજાવ રાગ દ્વેષ વિજ્ઞાવાદિકનો ત્યાગ તથા જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રાદિ સ્વગુણમાં રમણ રૂપ શુદ્ધ ચારિત્રથી પોતાના આત્મ વીર્યની એકતા કરી અર્થાત્ સકલ આત્મ વીર્યને સ્વજ્ઞાવાચરણમાંજ વર્તીવી “પરિણતિ કલુષતા સવિ વિણાશી” આત્મ પરિણામમાં કષાયનો પ્રવેશ થવા દીધો નહિ એમ કલુષતા પરિણતિનો નાશ કર્યો. ॥ ૨ ॥

વારિ પરજાવની કર્તૃતા મૂલથી, આત્મ પરિણામ કર્તૃત્વ

૨૭૬ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ વાઘાવવોધ સહિત.

ધારી । શ્રેણી આરોહતાં વેદ હાસ્યાદિની, સંગમી ચેતના
પ્રજુ નિવારી ॥ સૂર૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ:—આત્મ સ્વરૂપના અજ્ઞાન વડે જીવ, પરજાવનો કર્તા બને છે
અર્થાત્ અમુક પદાર્થને મેં સુવર્ણ કહ્યો, અમુકને મેં કુવર્ણ કર્યો,
અમુકને મેં મનોહર રસવાલો કર્યો, અમુકને મેં અમનોહર રસવાલો
કર્યો, અમુકને મેં સુગંધી કર્યો, અમુકને મેં દુર્ગંધી કર્યો, અમુકને
મેં મનોહર સ્પર્શવાલો તથા અમુકને મેં અમનોહર સ્પર્શવાલો કર્યો,
તથા મેં સુંદર અસુંદર શબ્દાદિક કર્યા, પણ રૂપ રસ ગંધ સ્પર્શાદિ
જે પુદ્ગલ દ્રવ્યનો પરિણામ તેને આત્મા કદાપી કાલે કરી શકે
નહિ ઢતાં પર દ્રવ્યના પરિણામને અજ્ઞાન વડે પોતાની ક્રિયા માની
લે છે. તથા અમુક જીવને મેં સુખી કર્યો અમુકને મેં દુઃખી કર્યો
એમ પરજીવના કર્મફલને પોતાની ક્રિયા માની લે છે. મન વચન કાયાના
યોગની ક્રિયાનું મમત્વ કરી તે ક્રિયાનો કર્તા પોતાને માને છે.
તથા પરજીવે મને સુખી વા દુઃખી કર્યો એમ પોતાના કર્મફલને
પરજીવની ક્રિયા માની લે છે. એવા મિથ્યાજિમાનવડે જ્ઞાનાવરણાદિ
કર્મનો બંધ કરે છે પણ શ્રી સૂરસ્વામીએ સમ્યક્જ્ઞાનવડે એવા મિથ્યા-
જિમાનનો નાશ કરી પોતાની સહજ આત્મીય જ્ઞાનાદિ ક્રિયામાં
પોતાનું કર્તાપણું આદર્યું, યદ્યુક્ત—“આત્મા જ્ઞાનં સ્વયં જ્ઞાનં,
જ્ઞાનાદન્યત્ કરોતિ કિમ ? પરજાવસ્ય કર્તાઽત્મા, મોહોયં
વ્યવહારિણામ્ ॥” માટે વસ્તુતઃ પરદ્રવ્યનો કોણે કર્તા થઈ શકે
નહિ એ ન્યાય છે—“યઃ પરિણમતિ સ કર્તા, યઃ પરિણામો જીવેત્
તુ તત્ કર્મ । યા પરિણતિઃ ક્રિયા સા, ત્રયમપિ જિહ્નં ન વસ્તુતયા”

અર્થ:—જે પરિણમે તે કર્તા છે અને પરિણામ તે તેનું કર્મ છે અને
પરિણતિ તે તેની ક્રિયા છે એમ એ ત્રણે જાવ વસ્તુતઃ અજોદ છે.

तथापि—“आ संसारत एव धावति परं, कुर्वेऽह मित्युच्चकै—
दुर्वारं न तु मोहिनामिह महाहंकार रूपं तमः । तद्भूतार्थ परि-
ग्रहेण विलयं यद्येकवारं व्रजेत्, तत्किं ज्ञान घनस्य बन्धन
महोच्चूयो ज्ञेदात्मनः”

अर्थः—आ जगत्मां मोही अज्ञानी जीवो जाणो ठे के “हूं पर
द्रव्यने करूं हूं” एवो पर द्रव्यना कर्तृत्वना अहंकाररूप अतिशय
दुर्वार अज्ञान अंधकार अनादिकालची चाट्यो आवे ठे पण जो
तेनो शुरू निश्चय ज्ञानवडे एकवार पण समूल नाश करी नांखे तो
शुरू केवलज्ञाननी प्राप्ति थाय अने पढीथी कदापि एवा अज्ञान
अंधकारने न करे—कर्मबंध करे नहि. तथा “श्रेणी आरोहतां”
रूपक श्रेणीए चढतां हास्य रति अरति शोक जय जुगुप्सा ए हा-
स्यादि षट्क तथा स्त्रीवेद, पुरुषवेद, अने नपुंसकवेद, एम नव नोक-
षायमांथी पोतानी आत्म परिणतिने वारी अकषाय जावमां—शुरू
स्वरूपमां तल्लीन करी. ॥ ३ ॥

जेदज्ञाने यथा वस्तुता उलखी, द्रव्य पर्यायमें थइ
अजेदी । जाव सविकल्पता ठेदि केवल सकल, ज्ञान
अनंतता स्वामी वेदी ॥ सूर० ॥ ४ ॥

अर्थः—“द्रव्यना सर्वे धर्मो तेना परमगुणना अनुयायीपणेज वर्त्ते”
ए न्यायानुसारे आत्मानो परमगुण जे चेतनता तदनुयायीपणे वर्त्तता
ज्ञान दर्शन चारित्र तप वीर्यादि परिणामोने पोताना परिणाम
जाण्या सहहा अने एथी निपरित, चेतनताने अनुयायीपणे नहि
वर्त्तता, रूप रसगंध स्पर्शादि तथा चखन सहायादिक परिणामोने
पर द्रव्यना परिणाम जाण्या सहहा. एम जेदविज्ञानना प्रबल
पराक्रम वके पोताना गुण पर्याय तथा पर द्रव्यना गुण पर्यायने

૨૭૭ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

યથાર્થ જિજ્ઞાસુ જાણી પર દ્રવ્યના ગુણ પર્યાયમાર્થી અહંમત્ત્વ
ઝઠાવી રાગ દ્વેષાદિ વિજ્ઞાવ પરિણામને દુઃખદાયક તથા કર્મબંધના
હેતુ જાણી, પોતાની આત્મ જૂમિમાર્થી તેનો તદન અજ્ઞાવ ક-
રી, પોતાના ગુણ પર્યાયને પોતાર્થી અજ્ઞેદ સ્વરૂપ જાણી તેમાંજ
અજ્ઞેદપણે તટ્લીન થયા. સંકટપ વિકટપ રૂપ સમલ પરિણામને
તજી નિર્વિકટપ-અચલ પરિણામરૂપ યથાખ્યાત્ ચારિત્ર-ઘાદશમ
ગુણસ્થાન પામી અંતર મુદૂર્ત્તમાં ઘાતીકર્મનો નાશ કરી શ્રી સૂરસ્વામી
અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત ચારિત્ર, અનંત વીર્યના સ્વામી તથા
જોક્તા થયા. યદ્યુક્તં

માલિની ટંદ-નિજ મહિમરતાનાં જેદવિજ્ઞાન શક્ત્યા;
ઝવતિ નિયતમેષાં, શુદ્ધ તત્ત્વોપલમ્બઃ । અચલિત મલિ-
લાન્ય દ્રવ્ય દૂરે સ્થિતાનાં, ઝવતિ સતિ ચ તસ્મિન્ન ક્ષયઃ
કર્મ મોક્ષઃ ॥

અર્થ:-જે પુરુષ જેદવિજ્ઞાનની શક્તિવડે આત્મ સ્વરૂપની મહિમામાં
લીન થાય છે તેને નિશ્ચય શુદ્ધ તત્ત્વની પ્રાપ્તિ થાય છે; અને શુદ્ધ
તત્ત્વની પ્રાપ્તિ થવાથી સર્વ પરદ્રવ્ય તથા પરદ્રવ્યના પરિણામથી દૂર
વર્તે છે, અક્ષય મોક્ષ અવસ્થાને પ્રાપ્ત થાય છે. માટે જ્યાંસુધી જેદ
વિજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થઈ નથી ત્યાંસુધી અવશ્ય સર્વે સમય કર્મબંધ થાય
છે અને જેદવિજ્ઞાનવડે કર્મબંધથી મુક્ત થવાય છે.

“જેદ વિજ્ઞાન તઃ સિદ્ધઃ, સિદ્ધા યે કિલ કેચ ન । તસ્યૈવા
જ્ઞાવતો બદ્ધા, બદ્ધા યે કિલ કેચ ન ”

અર્થ:-જે કોઈ સિદ્ધ થયા તે જેદવિજ્ઞાન વડેજ સિદ્ધ થયા છે અને જે
કર્મથી બંધાય છે તે જેદવિજ્ઞાનના અજ્ઞાવથીજ બંધાય છે માટે જો
કર્મબંધનો અજ્ઞાવ કરવાની રુચી હોય તો જેદવિજ્ઞાન-સમ્યક્
જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરવી જ સાર છે. ॥ ૪ ॥

वीर्य द्वायिकबलें चपलता योगनी, रोधि चेतन कयों शुचिं
अलेशी; जाव शैलेशीमें परम अक्रिय यह, दाय करी चार
तनु कर्म शेषी ॥ सूर० ॥ ५ ॥

अर्थः—एम श्री सूरस्वामी अनंत चतुष्टयने प्राप्त करी तेरमा गुण-
स्थाने तीर्थकर नामकर्मना उदये जव्य जीवोने आ दुःखदायक
जव समुद्रमांथी तारनार स्याद्वाद नय युक्त जीवाजीवादि तत्त्वनो
उपदेश आपी—पढी प्राप्त करेला द्वायिकवीर्यना बल वने, करण
वीर्य वने थती चपलता दूर करी मेरू पर्वतनी पेठे निःप्रकंप—शैलेशी
करण करी, मन वचन अने कायानी क्रियानो त्याग करी पोताना
आत्म डव्यने पवित्र—पुद्गल परिणामना संश्लेष रहित—अलेशी
करी परम अक्रिय अवस्था धारण करी, बाकी रहेला वेदनीय, नाम,
गोत्र, अने आयु ए चार अघातीया कर्मनो सर्वथा नाश करी
“पूर्व प्रयोगादसंगत्वाद्बन्धच्छेदा तथा गति परिणामाच्च”
पूर्व प्रयोगना हेतुए असंग होवाथी कर्मबंधनो सर्वथा नाश होवाथी
तथा गति परिणामवने तुंबीना ऊष्टांते आठमी इशिप्रचारा पृथ्वी
अर्थात् सिद्ध अवस्थामां बिराजमान थया ॥ ५ ॥

वर्ण रस गंध विनु फरस संस्थान विनु, योग तनु संग
विनु जिन अरूपी । परम आनंद अत्यंत सुख अनुभवी,
तत्त्व तन्मय सदा चित्स्वरूपी ॥ सूर० ॥ ६ ॥

अर्थः—श्री सूरस्वामी सिद्ध अवस्थाने प्राप्त थया. ते सिद्ध स्वरूप
केवुं ठे—पांच प्रकारना वर्ण; पांच प्रकारना रस, बे प्रकारनी गंध, आठ
प्रकारना स्पर्श, ठ प्रकारनां संस्थान, त्रण प्रकारना योग, पांच प्रकारनां
शरीर तथा अंतरंग अने बाह्य ए बे प्रकारना परिग्रहथी रहित तथा
रांग द्वेषादि विज्ञावथी पण रहित होवाथी सर्वे नये अरूपी अवस्थाने

૩૯૦ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ વાલાવબોધ સહિત.

સંપ્રાપ્ત છે કારણકે જીવનું શુદ્ધ સ્વરૂપ વર્ણાદિ તથા રાગાદિ જાવથી રહિત છે. યદ્યુક્તં—“ તત્થ ઋવે જીવાણં, સંસારત્થાણ હોંતિ વણ્ણાહ । સંસાર પમુક્કાણં, ણથ્થિહુ વણ્ણાદચ્છો કેહ ॥ જીવસ્સ ણહિ વણ્ણો, ણવિ ગંધો ણવિ રસો ણવિય પાસો । ણવિ રૂવં ણ સરીરં, ણવિ સંઠાણં ણ સંદ્દાણં ॥” પણ સંસાર અવસ્થામાં જીવ કર્મબંધયુક્ત હોવાથી શરીરાદિમાં અહંમત્ત્વ કરી વસે છે તેથી વ્યવહાર નયે રૂપી કહેવાય છે. જેમ જે ઘડામાં ઘૂત ઝરેલું હોય તે ઘોનો ઘડો કહેવાય પણ વાસ્તવિક રીતે જોતાં ઘમો કાંઈ ઘીનો નથી માંટીનોજ છે. યદ્યુક્તં—“ પજ્જતાપજ્જતય, જે સુદ્ધુમા વાય-રાય જે ચેવ । દેહસ્સ જીવ સણ્ણા, સુત્તે વ્યવહારદો ઉત્તા ॥ ”

પર્યાપ્ત; અપર્યાપ્ત, સૂક્ષ્મ, વાદર, એકેન્દ્રિય બેહ્ન્દ્રિય વિગેરે શરીરને જે જીવ સંજ્ઞા કહી છે તે વ્યવહાર નયની અપેક્ષા જાણવી. કારણ કે જોઈને જીવસ્થાન તે પુદ્ગલ સંગે છે, જીવનો મૂલ સ્વજાવ નથી. પણ શ્રી સૂરસ્વામી તો કર્મબંધથી—સંસાર અવસ્થાથી સર્વથા મુક્ત હોવાથી વ્યવહાર તથા નિશ્ચય બંને નયે અરૂપી અવસ્થા જોગવે છે તથા “ પરમ આનંદ અત્યંત સુખ અનુભવી, તત્ત્વ તન્મય સદા ચિત્સ્વરૂપી ” પરમ આનંદ—સર્વોત્કૃષ્ટ આનંદ જેનું આ ત્રિલોકમાં કોઈ હપમાન નથી એવા પરમાનંદને તથા જે સુખનો કોઈકાલે અંત નથી એવા સદૃજ અકૃત્રિમ અનુપચરિત સુખને સંપ્રાપ્ત—તે સુખને સદા નિષ્કલંક પણે અનુભવે છે—તેમાંજ નિમગ્ન છે તથા પોતાના શુદ્ધાત્મ તત્ત્વથી તન્મય તથા ચિત્સ્વરૂપી અર્થાત્ અલંકાર અનંત જ્ઞાન સ્વરૂપમાં સદા સાદિઅનંત જાંગે અવસ્થિત થયા છે. ॥ ૬ ॥

તાહરી શૂરતા ધીરતા તીવ્રતા, દેહી સેવક તણો ચિત્ત

राच्यो । राग सुप्रशस्तं गुणी आश्चर्यता, गुणी अद्-
चुतपणे जीव माच्यो ॥ सूर० ॥ ७ ॥

अर्थ:-उपसर्ग परिसहादि तथा अनेक प्रकारना शुचाशुच कर्म
उदय आवता ठतां पण अत्यंत धैर्य आदरी आत्म सत्ताचूमिमां
निर्जय निष्कंपपणे अमोल रही अतिशय शौर्य पूर्वक ज्ञान बाणना
प्रहार वडे तथा अपरिमित आत्म वीर्यनी तीक्ष्णता वडे मोहादि कर्म
शत्रुओने निर्वंश कर्था. ते आपनी शूरता, धीरता अने तीक्ष्णता
जोई हुं सेवकनुं चित्त तेमां राच्युं-रत थयुं.

तथा आपना सर्वोपरी कढ्याणकारी अद्चुत ज्ञानादि आत्मगुणो
जोई अत्यंत आश्चर्यता पामी सुप्रशस्त राग वडे आपना गुणमां
माहरो आत्मा माच्यो, कारणके आलोक परलोकना विषयसुखनी
आकांक्षा रहित अरिहंतादि पंच परमेष्ठी तथा आगम, साधर्मीक
उपर पक्षपात विना गुणीपणा माटे जे राग ते प्रशस्तराग जाणवो,
ते जोके पुण्यबंधनो हेतु ठे तथापि ठता आत्मगुणने स्थिर थवानो
तथा नवागुण प्रगट करवानो हेतु ठे. यद्युक्तं “ नाणाइसु गुणोसु,
अरिहंताइसु धम्म ऋवेसु । धम्मोवगरण साहम्मिएसु ध-
म्मं जेय गुण रागो ॥ सो सुपसत्थो रागो, धम्म संयोग
कारणो गुणदो । पढमं कायव्वो सो पत्तगुणे खवइ
तं सव्वं ” ॥ ७ ॥

आत्मगुण रुचि थये तत्त्व साधन रसी, तत्त्व निष्पत्ति
निर्वाण थावे । देवचंद्र शुद्ध परमात्म सेवन थकी, परम
‘आत्मीक आनंद पावे ॥ सूर० ॥ ८ ॥

अर्थ:-ज्ञानादि अनंत आत्म गुणोने शुरू संपूर्णपणे प्रगट कर-
वानी रुची थाय तोज ते पुरुष तत्त्व साधनानो रसीठ थइ संपूर्ण

शृणु विंशति विहरमान जिन स्तवनानि बालावबोध सहित.

आत्मतत्त्वनी सिद्धि-निर्वाण पद पामे. देवचंद्र मुनि कहे ठे के शुरु परमात्मपदना सेवन थकी अत्यंत उत्कृष्ट सहज अनुपचरित अव्याबाध आत्मीक परमानंदनी प्राप्ति थाय. ॥ ७ ॥

॥ संपूर्ण ॥

॥ अथ दशम श्री विशालजिन स्तवनम् ॥

॥ प्राणी वाणी जिन तणी ॥ ए देशी ॥

देव विशाल जिणंदनी, तमे ध्यावो तत्त्व समाधि रे
चिदानंद रस अनुभवी, सहज अकृत निरुपाधि रे ॥ १ ॥

॥ स० ॥ अरिहंत पद वंदीये गुणवंत रे ॥ गुणवंत अनंत
महंत स्तबो जवतारणो जगवंत रे ॥ ए आंकणी ॥

अर्थः—साधु, आचार्य, गणधरो विगेरेमां प्रधान शिरोमणि अनंत दूषण रहित तथा अनंत आत्मीय गुणवढे देविष्यमान महाविदे-हर्मा विचरता श्री विशाल स्वामीए पोताना आत्म तत्त्वने एवंजुत नये सिद्ध-प्रगट करी जे शुद्धात्म तत्त्व जन्य समाधि-निवृत्ति प्राप्त करी ठे ते अद्भुतिय अनुपम समाधिने हे जव्यात्माओ ! तमे एकाग्र चित्ते ध्यावो—राग द्वेषादि सकल विजावथी आत्म परिणामने वारी तदनुगत करो. “चिदानंद रस अनुभवी” केवल ज्ञान वढे त्रैकालिक पर्यायो सहित सर्व द्रव्यना युगपत् प्रत्यक्ष ज्ञाता होवाथो पोताना आत्म द्रव्यने सर्वदा अखंड अव्याबाध ज्ञानदर्श-नादि गुण सदा परिपूर्ण, कोशपण द्रव्य जेने कोशपण काळे बाधा करी शके नहि माटे अबाधित जुए ठे; तेथी तज्जन्य निर्जयता—नि-रंकुलता स्वाधीनतामय ज्ञानानंद रसना अनुभवी—आस्वादन जोग

लेनार श्री विशाल देवनी तत्त्व समाधि सहज अर्थात् स्वज्ञाविक सर्व पर द्रव्यनी अपेक्षा वगर मात्र पोतानाज द्रव्यथी उत्पन्न, तथा अकृत-पर द्रव्ये जेने उत्पन्न करी नथी एवी, तथा निरुपाधि अर्थात् पौद्गलीक विषयो जोगवतां अनेक प्रकारनी शारीरिक तथा मान-सिक व्याधिउं उपजे ठे, पर रमणरूप मिथ्या चारित्र होवाथी आत्म-गुण घातक अनेक प्रकारनां दुष्ट कर्म बंधाय ठे पण श्री विशाल देवनी समाधिमां कोइपण प्रकारनी उपाधिनो सदज्ञाव तथा उपज-वानो संजव नथी तेथी निरुपाधि ठे माटे हे गुणानुरागी जव्य जी-वो ! निरुपचरित, निस्संग, निःप्रयासिक, निर्द्वंद्व, एकांतिक, आत्यं-तिक अने स्वतंत्र समाधिमय श्री विशालस्वामीना अरिहंत पदने आपणो आत्मा निर्मल करी जव ज्रमणथी मुक्त थवा निमित्ते बंदी-ये-तेमां लीन थइए, वली श्री विशाल स्वामी के जे ज्ञानादि अनंत लक्ष्मीना स्वामी तथा जन्म जरा मरण तथा क्रोध, मान, माया, लोभ, हास्य, रति, अरति, जय, शोक, जुगुप्सा विगेरे कषाय, अ-ज्ञान जलथी जरपूर आ अपार पारावार जयंकर जव समुद्रथी उछारी अचल अव्याबाध अरुज आत्मीय अनंत सुखना स्थानक मोक्ष महेलमां भरनार, सर्वे प्राणीजना अघातक, करुणा सागर, तथा अनंतगुणना पात्र महान् धर्मात्मा ठे तेमने स्तवो-स्तुति करो-तेमना गुणोनुं गान, स्मरण, चिंतन, अनुजव करो. ॥ १ ॥

जव उपाधि गद टालवा, प्रजुजी ओ वैद्य अमोघरे ॥

रत्नत्रयी औषध करी, तुम्हें तार्या जविजन उंधरे ॥

॥ तुम्हें ० ॥ अरि ० ॥ २ ॥

अर्थ:-महान् दुष्ट शत्रुरूप कर्मराजाना जवरूप कारागृहमां वसतां अज्ञान कषाय अने मिथ्यात्वरूप मिथ्याआहार विहारना सेवनथी, आत्म द्रव्यना ज्ञानदर्शनादि परिणामो दूषित थवाथी

३६४ विंशति विहरमान जिन स्तवनानि बालावबोध सहित.

आत्माने तीक्ष्ण शब्द तुल्य असह्य दुःख क्लेश आपनारा क्रोध
मान माया लोभ शोक वियोग मिथ्यात्व अज्ञान विगेरे महान्
दुर्निवार सन्निपातिक रोगो उपजे ठे जे रोगोना प्रभाव बडे वखो
ज्वर, अतिसार, जलोदर, कठोदर, जगंदर, क्षय, कुष्ठ, प्रमेह, उप-
दंश, नेत्ररोग, कर्णरोग, मुखरोग, विगेरे अनेक शारीरिक रोग जन्य
वेदनाउ जोगववी पडे ठे. पण हे विशाल प्रजुजी ! आपेज सम्यक्
दर्शन, सम्यक्ज्ञान, सम्यक्चारित्र्य ऐक्यतारूप अमृत औपधीनुं
दान करी ते सर्वे सन्निपातिक रोगोथी जव्य जीवोना समूहने मुक्त
करी अनंत आत्म वीर्ये जरपूर तुष्ट पुष्ट करी आगामि कोइ पण
काले ते रोग पुनःउत्पन्न न थाय एवा अत्यंत निरोगी कर्या. माटे
हे प्रजुजी ! आ ज्वनत्रयमां निःसंदेहपणे अमोघ-साचा-सफल
(जेनो उपाय निष्फल जाय नहि एवा) वैद्य आपज ठो. ॥ २ ॥

जवसमुद्र जल तारवा, निर्यामक सम जिनराजरे ॥

चरण जहाजे पामीए, अक्षय शिवनगरनुं राजरे ॥

॥ अक्षय० ॥ अरि० ॥ ३ ॥

अर्थः-राग रूप जले परिपूर्ण दुस्तर आ जयानक जवसमुद्र
के जेमां हुं अनादिकालथी निराधारपणे ज्यां त्यां त्रमण करी
दुःसह जय क्लेश रोग शोक वियोग तृष्णा आक्रंद विगेरे अनेक
दुःखो सहन करुं तुं, अत्यंत सहज समाधिप्रद माहरी शुद्धात्म
जूमिक्क शिवनगरथी अत्यंत दूरवर्त्ती-वियोगी थइ रह्यो तुं. ते जव
समुद्रथी पारंगत करी निर्विघ्नपणे शिवनगरे पहींचाकवा माटे हे
विशालप्रजु जिनेश्वर ! आप निर्यामक अर्थात् जहाजना सौथी अग्ने-
सर चलावनार ठो माटे जो बीजा सर्वनी आकांक्षा ठोनी आपना
स्वप्नावाचरणरूप पंचमहाव्रतरूप जहाजनो आश्रय लइए-तेमां
अमारा आत्माने स्थापन करीए तो सहजे लीलामात्रमां निःप्रयासे

आ जयंकर जवसमुद्धयी पारंगत थइ कोइपण रीते जेनो नाश न
थाय—सदा शाश्वत रहेनार एवं शिवनगरनुं निष्कंटक राज्य पामी
एकांतिक शाश्वत सहज परमानंदना स्वामी थइए. ॥ ३ ॥

जव अटवी अति गहनथी, पारग प्रजुजी सबवाहरे ॥

शुद्ध मार्ग देशक पणे, योग हेमंकर नाहरे ॥ योग० ॥

॥ अरि० ॥ ४ ॥

अर्थः—आ जवरूप अटवी—जंगल के जेमां अमारो आक्रंद
परिताप जोइ करुणा रसवने जेनुं हृदय जिजे तथा अमारी दया
करे एवा सद्गुरुरूप सज्जननो समागम अत्यंत दुःप्राप्य ठे
तेथी. निर्जन, तथा जेथी पारंगत थवानो साचो—सुगम मार्ग
पामवो अतिशय मुश्केल होवाथो अत्यंत गहन—घोर, तथा
जेमां अमारी ज्ञानदर्शनादि अमूढ्य आत्म संपदाने लुंटी लेवावाला
तीव्र अज्ञान मिथ्यात्वादि दुष्ट स्वभावना धारक कुगुरु रूप लुंटायाओ
वसे ठे, तथा अमारा ज्ञानदर्शनादि आत्मप्राणनो घात करनार
क्रोध मान माया लोभ विगेरे निर्देय आपदो वसे ठे एवा घोर जंग-
लमां जूलो पनेलो हुं मारा आत्मीय कुटुंब तथा लक्ष्मीना वियोग
वडे दयामणी अवस्थामां जय, त्रास, रोग, शोक, वियोग, तृष्णा,
आताप विगेरे परितापो सहन करूं तुं, शांतिप्रद संवर रूप जलना
अज्ञाव वने अत्यंत तृष्णा क्लेश सहं तुं तेथी (जवाटवीथी) पारं-
गत थइ आत्म लक्ष्मी वने परिपूर्ण शिवनगरे दोरी लइ जनार
आपज समर्थ सार्थवाह ठो. कारण के आपज शुद्ध—अविसंवाद
मार्गना बताववावाला, कल्याणकारी सिद्धिपद योगना नाथ—मालीक—
प्रणेता यथार्थपणे प्रगट करनार ठो. तथा हे नाथ ! आपना मन
वचन अने काय ए त्रणे योग हेमंकर, कल्याणकारी, पाप क्लेशथी

३६६ विंशति विहरमान जिन स्तवनानि बालावबोध सहित.

मुक्त करनार ठे. अने संसारी जीवोए मन वचन काया स्त्री पुत्र धन कुटुंबादि अनेक योग कर्या ते योग बहुवार विनाश थया—देम कुशल न रह्या. पण प्रजुजी शुद्धात्म अनुभव योग करावी शाश्वती केवलज्ञानादि लक्ष्मीनो शिवयोग करावो ठो माटे योगदेमं-
कर ठो ॥ ४ ॥

रक्षक जिन ठ कायना, वली मोह निवारक स्वामी रे ॥
श्रमण संघ रक्षक सदा, तेणे गोप ईश अजिरामरे ॥
तेणे० अरि० ॥ ५ ॥

अर्थ:—जे अज्ञान विषय अने कषायादि दोषोथी निवृत्त थया नथी एवा कुदेवादि “अहिंसक” पदने योग्य नथी कारण के तेउ सर्वे जीवस्थान तथा सर्वे जीवोना ड्रव्यज्ञाव प्राणने तथा ड्रव्य ज्ञाव प्राणनी हिंसाना हेतुउने तथा ते हेतुउना प्रतिकारने यथार्थ जाणता नथी तथा विषय कषायादि सहित होवाथी प्रमाद अव-
स्थांमां अनेक जीवना ड्रव्यज्ञाव प्राणने हणी परने तथा पोताना आत्माने दुःखदायक थाय ठे. पण हे विशालप्रजु! आप तो अज्ञान विषय अने कषायादि दोषोथी सर्वथा निवृत्त होवाथी पृथ्वीकाय, अप्काय, तेजःकाय, वायुकाय, वनस्पतिकाय, तथा त्रसकाय ए ठ कायना जीवोना ड्रव्यज्ञाव प्राणना यथार्थ ज्ञाता ठो तथा विषय कषायादि दोषोए रहित होवाथी निरंतर अप्रमाद अवस्थांमां अव-
स्थित रही कौश्ल जीवना ड्रव्यज्ञाव प्राणोने रंच मात्र पण दुषवता नथी माटे सत्य न्याये आ त्रिजुवनमां “जीव रक्षकनु” विरुद आपनेज लायक ठे.

तथा स्थितिबंध अने रसबंधनो हेतु सर्वे कर्मनो राजा तथा संसारी जीवोना अजीत शत्रु एवा मोहरूप महान् शत्रुथी संसारी जीवोने

बचाववा माटे तथा ते मोहने नाश करवानो साचो उपाय बतावनार
तथा ते उपायमां प्रवृत्त थवाने प्रेरणा करनार एक आपज समर्थ
शुजट ठो तेथी साचा मोहनिवारक पण आपज ठो.

तथा अत्यंत दुःखदायक जवाटवीमांथी नोकळी अत्यंत
कल्याणकारी मोक्ष नगरे जवाना जिझासु, मोक्ष सन्मुख साचा मार्गें
गमन करनार, क्रोध मान माया लोभ आदिने दूर करी सम परिणामे
वर्त्तनार जे श्रमण समूह तेनी आप रक्षा करनार ठो; कारण के मोक्ष
मार्गमां विघ्न करनार मिथ्यात्व कषाय आदि चोर लुंटाराळने बरोबर
उलखावनार तथा तेठे विघ्न नहि करी शके एवा उपायो बतावनार
तथा आगेवान थइ पोताना अत्यंत बल वीर्य बडे तेठेने निर्विघ्नपणे
मोक्ष नगरे पहुँचाडनार होवाथी हे परमेश्वर ! आपज अद्भीतिय
गोप तथा ईश्वर ठो. ॥ ५ ॥

जाव अहिंसक पूर्णता, माहणता उपदेश रे ॥ धर्म अ-
हिंसक नीपन्यो, माहण जगदीश विशेषरे ॥ माहण० ॥

॥ अरि० ॥ ६ ॥

अर्थ:-हे जगदीश्वर ! आपना सर्वे ज्ञानदर्शनादि जावो पूर्ण
अहिंसकपणे वर्त्ते ठे तथा संसारो जीवोने पण स्वपर जीवना ड्रव्य
जाव प्राण न हणवा एवो उपदेश आपो ठो तथा कोइपण, जीवना
ड्रव्य जावप्राणनी हिंसाना कर्त्ता न थाय एवा केवलज्ञान केवलदर्शनादि
अनंत धर्मो संपूर्ण शुरू प्रगट-व्यक्त थया ठे, तेथी आप अद्भीतिय
माहण-अहिंसक पदवीना धारक ठो. ॥ ६ ॥

पुष्ट कारण अरिहंतजी, तारक ज्ञायक मुनिचंदरे ॥
मोचक सर्व विजावथी, झीपावे मोह अरींदरे ॥ झी० ॥

॥ अरि० ॥ ७ ॥

શ્રુણુ વિશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

અર્થ:-સત્તાગતે રહેલા અનંત આત્મધર્મોને સંપૂર્ણ શુદ્ધ પ્રગટ કરવામાં અર્થાત્ આ સંસાર સમુદ્રથી પારંગત થઈ મોક્ષ અવસ્થા પ્રાપ્ત કરવામાં હે વિશાલપ્રજ્ઞ અરિહંત ! આપ પુષ્ટકારણ-અનંતર કારણ બો. ઉક્તંચ-સિદ્ધસેન પૂજ્યૈ: “પુષ્ટ હેતુર્જિનેંદ્રોયં મોક્ષ સદ્ગ્રાવ સાધને” તેથી સર્વે મુનિર્ભ-જ્ઞાનીર્ભમાં ચંદ્રમા સમાન પ્રધાન લોકાલોકના જ્ઞાયક આપજ આ જયંકર જવસમુદ્ર-માંથી તારનાર બો; તથા રાગ દ્રેષ મોહ વિગેરે સર્વે વિગ્રાવથી મુક્ત કરવાવાલા તથા સર્વે શત્રુર્ભમાં શ્રેષ્ઠ અત્યંત બલવાન્ મોહ શત્રુથી જીતાવવાવાલા બો. ॥ ૭ ॥

કામકુંજ સુરમણિ પરે, સહજે ઉપગારી થાય રે । દેવચંદ્ર
સુખકર પ્રજ્ઞ, ગુણ ગેહ અમોહ અમાયરે ॥ ગુણ૦ ॥
॥ અરિ૦ ॥ ૮ ॥

અર્થ:-જેમ કામકુંજ તથા ચિંતામણી રત્ન, વિનાસ્વાર્થે અન્ય જીવોને વાંઝિત ફલના દાતાર થાય છે, તેમજ હે પ્રજ્ઞ ! આપણ સંસાર જન્ય સકલ ક્લેશથી જવ્ય જીવોને મુક્ત કરવામાં વિનાસ્વાર્થે સહજે મદદકારી થાઈ બો એ આપની પરમ સજ્જનતા સુચવે છે. દેવચંદ્રમુનિ કહે છે કે હે પ્રજ્ઞ ! આપ નિઃપ્રયાસિક અને નિરુપચરિત સુખના કરવાવાલા તથા જ્ઞાનાદિ અનંત ગુણના ગેહ-નિધાન બો; તથા પરિવાર સહિત મોહરાજાનો સમૂલ ધ્વંસ કરી નાંખ્યો છે તેથી અમોહી, તથા અમાય કહેતાં કપટ રંહિત શુદ્ધ સ્વરૂપના પ્રકાશક બો. ॥ ૮ ॥ ॥ સંપૂર્ણ ॥

॥ अथ एकादशम श्री वज्रंधर जिन स्तवन ॥

॥ नदी यमुना के तीर ॥ ५ देशी ॥

विहरमान जगवान सुणो मुज विनती, जगतारक जग-
नाथ अणे त्रिजुवन पति; ज्ञासक लोकालोक तिणे जाणो
वृत्ती, तो पण वीतक वात कहुं तुज प्रति ॥ १ ॥

अर्थ:—महा विदेहमां विचरता, ज्ञव्यसमुहने जवाब्धिथी उद्धार.
नार, सर्वे प्राणीओना हितचित्तक तथा रक्षा करनार, त्रिलोक पूज्य,
त्रिलोक स्वामी, हे श्री वज्रंधर जगवंत ! आपने जीवाजीवादिक कोई
पण पदार्थ उपर रंचमात्र पण राग, द्वेष, मोह वा ममत्व परिणाम नथी,
तेथी कोईपण ज्ञव्य आपना सहजे परिणमता ज्ञान प्रकाशने व्याघात
करी शके तेम नथी, तेथी आप कोईपण ज्ञव्य, कोईपण क्षेत्र, कोई
पण काल वा कोईपण जावमां स्वलना नहि पामतां स्वक्षेत्रे स्थिर
रही सकल लोकालोकना त्रैकालिक जावने हस्तामलकवत् प्रत्यक्ष
समकाले जाणो बो. यद्युक्तं—महा जाण्ये, “सर्व ज्ञव्य गतान् सर्वा-
नपि पर्यायान् केवलं ज्ञानं जानाति” तथा तत्त्वार्थ सूत्रे,—“सर्व
ज्ञव्य पर्यायेषु केवलस्य ” तोपण हुं मोहवशे अजाण होवाथी
अविवेकी तथा अधीर थई में चार गतिरूप घोर जवाटवीमां जमतां
जे जे डुराचरण तथा दुःख क्लेशादि सेव्यां ते सर्वे आपने अशरण
शरण विलोकी आप प्रति सनमृता निवेदन करहुं ते कर्पणा पूर्वक
सांजलशो, लक्ष्मां लेशो. ॥ १ ॥

हुं स्वरूप निज बोमी रम्यो पर पुद्गलें, जीव्यो जलट
आणी विषय तृष्णा जले; आसव बंध विजाव करुं रुचि
आपणी, जूट्यो मिथ्यावास दोष दुं परजणी ॥ २ ॥

અર્થ:-અચલ, અબાધિત, નિરુપાધિ, સ્વતંત્ર અને સહજ પરમાનંદ-મય મારા આત્મસ્વરૂપને અનાદિ અજ્ઞાનવશે નહિ જાણતાં સહજ આત્મીય પરમાનંદનો વિયોગી રહી મારા આત્મ દ્રવ્યથી પર, દાણ-જંગૂર, તથા અચેતન જે પુદ્ગલ દ્રવ્ય તેમાં સદા આસક્ત-લીન રહ્યો તથા જે પૌદ્ગલીક વિષયો-શાર્દૂલ વિક્રીડિતવૃત્તમ્-“ ઝુંજંતા મદુરા વિવાગ વિરસા, કિંવાગ તુલ્લા ઇમે । કલ્લકંઠુ અણંવ હઃખ જણયા, દાવિંતિ બુદ્ધિ સુદે ॥ મગ્ગણહે મય તિણિદ્ધઅવ સયયં, મિહ્હાજિસંધિપ્પયા । યુત્તા દિંતિ કુજમ્મ જોણિ ગદ્દણં, જોગા મહા વેરિણો ”અજ્ઞાનવશે જોગવતાં મધુર-પ્રિય લાગે છે પણ વિપાક કાલે કિંપાકફલની પેટે વિરસ, પ્રાણઘાતક છે, તથા જેમ લસને લણતાં શાંતિ થતી નથી પણ ઊલટી ચેલ વધે છે, તેમ વિષયો જોગ-વતાં શાંતિ-તૃપ્તિ થતી નથી પણ ઊલટી તૃષ્ણા વધે છે તેથી પરિણામે હઃખવર્ધક છે, તથા તે વિષયોમાં લીન થતાં મૃગતૃષ્ણાની પેટે નિરંતર હુષ્ટ અજિપ્રાયો ઊપજે છે તથા તે જોગવ્યાથી અનેક પ્રકારે કર્મબંધ થવાથી નરકાદિ હઃખદાયક કુગતિ, કુયોનિની પ્રાપ્તિ થાય છે તથા ગાથા-વિષય રસાસવ મત્તો, યુત્તાયુત્તં ન જાણઈ જીવો ॥ ઝૂરઝ કલુણં પઢા, પત્તો નરયં મહાઘોરં ॥ જદ્દ નિંબ હુમ્મ પત્તો, કીમો કમુઅંપિ મન્નહે મદુરં । તદ્દ સિદ્ધિ સુદ્દ પશુકા, સંસાર હદ્દં સુદ્દં વિંતિ ॥ ” વિષય રસ રૂપ મદિગમાં મદોન્મત્ત થતાં યોગ્ય અયોગ્યનું-હેયાદેયનું જ્ઞાન નષ્ટ થાય છે. અને તેથી જ્યારે મહા હઃખમય ઘોર જયંકર નરકાદિ ગતિની પ્રાપ્તિ થાય છે ત્યારે અતિશય પશ્ચાતાપ જોગવવો પડે છે. જેમ લીંબડામાં વસતો કીડો લીંબડાના કટુક રસને પણ મધુર માની સેવે છે, તેમજ મિથ્યાદ્રષ્ટી વને મોક્ષ

सुखथी परोक्ष-विपरीत जे विषय जोग वास्तविक रीते दुःख ठे तेने सुख मानी सेवे ठे तथा जे जलना प्रवाह तथा विजलीना चमत्कारनी पेठे क्षणीक ठे तेथी अवश्य जेनो वियोग थवानो ठे एवा महान् शत्रुरूप पुद्गल विषयोनी तृष्णारूप जलमां हुं सदा हर्ष पूर्वक क्रिया-करतो निमग्न रह्यो तेथी आत्म स्वरूपने जूली शुद्धात्म स्वरूपथी पराङ्मुख थई अत्यंत दुःखदायक जवसमुद्रमां त्रमण करावनार ज्ञाना-वरणीयादि कर्मना आस्रव (पांच प्रकारना मिथ्यात्व, बार प्रकारनी अविरती, पचीस कषाय तथा पंदर योग) तथा प्रकृति, स्थिती, अनुज्ञाग अने प्रदेशबंधना हेतु राग द्वेष मोहादि विज्ञाव तरफ में रुचि करी तथा मिथ्यावासमां अर्थात् मिथ्यात्व गुणस्थाने वसतां मिथ्यात्वना आवेशमां सम्यक्दर्शन, सम्यक्ज्ञान, सम्यक्चारित्रमय आत्म स्वरूपने जूली अनेक प्रकारनां कर्म बांधी तेना दुष्ट फलनो ज्ञागी थयो अने ते दुष्ट विपाकना अवसरे माहुरा पूर्वकृत कर्मनो दोष न विचार्यो, अने “सर्वे पुत्र कयाणं, कम्माणं पावए फल विवागं । अवराहेसु गुणेषु अ, निमित्त मित्तं परो होइ” आ अमूढ्य जिनवचननुं विस्मरण करी अमुके मने क्रोध उपजाव्यो, मानमां पाड्यो, माया तथा लोभमां प्रवृत्त कय्यो तथा शोक, जय, अरति, जुगुप्सा विगेरे कषायो उपजाव्या एम कही परने दोष दीधो. श्रान जेम लाकडी मारनारने नहीं पण लाकडीने करडवा तथा जसवा मांके ठे तेम में पण मारा पूर्वकृत दुष्ट कर्म तरफ बद्ध नहि देतां निमित्तमात्र जे परद्रव्य तेने दोष दीधो अने हाल पण तेमज वर्चुंतुं “ जो कत्ता सो जोत्ता, ” एवा जगजाहेर-तथा सर्वमान्य जिनेश्वरना वचननो निरादर कय्यो, ॥ ३ ॥

अवगुण ठांकण काज करुं जिन मत क्रिया, न तजुं अव-

૩૦૬ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ વાલાવબોધ સહિત.

ગુણ ચાલ અનાદિની જે પ્રિયા; દૃષ્ટિ રાગનો પોષ તેહ
સમકીત ગણું, સ્યાદ્વાદની રીત ન દેખું નિજપણું ॥ ૩ ॥

અર્થ:-અનાદિથી અજ્ઞાન વશે પ્રિય થઈ પનેલી, કુદેવ, કુગુરુ
અને કુધર્મને સન્માનવા આદરવા રૂપ મિથ્યાત્વ અજ્ઞાનનો તથા
ક્રોધ, માન, માયા, લોજ, હાસ્ય, રતિ, અરતિ, જય, શોક, જુગુપ્સા
તથા વેદરાગ વિગેરેની ડુષ્ટ ચાલ પ્રકૃતિનો તો ત્યાગ કસ્યો નહિ
અને કદાચ શ્રી જિનેશ્વરે વતાવેલી સામાયિક, પોસદ્, પ્રતિક્રમણ,
વંદન, સ્તવન, પૂજા વિગેરે ક્રિયાઈ, અપમાન નિંદા તથા ડુરાચરણ
ઢાંકવા માટે, આલોક પરલોકના વિષયજોગની આકાંક્ષા સહિત,
તથા માયા મિથ્યાત્વ અને નિદાનશબ્દ સહિત આદરી. “વૈરાગ્ય
રંગો પર વંચનાય, ધર્મોપદેશો જન રંજનાય” એમ વિષં ગરલ
અને અન્યોન્યાનુષ્ઠાન સેવતાં સંસારીક ડુઃખથી મારી નિવૃત્તિ
થઈ નહિ. કારણ કે “નિચ્છન્નો તંબોલો, પાસેણ વિણા ન હોઈ
જહ રંગો; તહ દાણ સીલ તવ જાવણાઈ અહલાઈ જાવ
વિણા” જેમ ચુના વિના તાંબૂલ, અને પાસ વિના વસ્ત્ર રંગ પામે નહીં
તથા જેમ અંક વિના મીંઢાં નિષ્ફલ થાય તેમ શુદ્ધાત્મ જાવ રહિત
દાન, શીલ, તપ અને જાવના સંસારથી મુક્ત કરી શકે નહીં. જલ
વિના જેમ સરોવર, સુગંધી વિના જેમ કમલ, ચંદ્રમા વિના જેમ
રાત્રી, સૂર્ય વિના જેમ દિવસ તથા જીવ વિના જેમ શરીર શોજા
પામતાં નથી; તેમ જાવ વગર સાધ્ય નિરપેક્ષ ક્રિયાઈ શોજા પામતી
નથી. પણ જો તે આવશ્યક આદિ કરણીઈ જાવપૂર્વક કરવામાં
આવે તો તે મોક્ષનું કારણ થાય. જેમ અંક સહિતનાં મીંઢાં દશગુણી
સંખ્યા વધારનાર થાય છે. માટે જાવનું સ્વરૂપ જાણવું જોઈએ.
“ઝવઝોગો જાવ ઇતિ” અર્થાત્ સૂત્રની સાલે વીતરાગની આ-

झाए ज्ञान पूर्वक हेय उपादेयनी परीक्षा करी अजीव तत्त्व तथा आखव तत्त्व तथा बंध तत्त्व उपर त्याग जाव अने जीवना गुण जे संवर, निर्जरा, मोक्ष तत्त्व उपर उपादेय परिणाम ते जाव ठे. माटे शुद्धात्मा जाव सन्मुख अर्थात् आपणा आत्माने राग, द्वेष, मोह्दधी मात्र निवृत्त करवाना परिणाम सहित जो आवश्यकदि करणीउ करवामां आवे तो ते अवश्य मोक्षनुं कारण थाय. वली “सम्मत्तेणं सुद्धो, सच्चसु किच्चो द्ववइ सिव हेऊ, संवर बुद्धी तद् निज्जराय धम्म मूलं च सम्मत्तं ॥” तथा- “मूलं दारं पइछाणं, आहारो जायणं निहि; डसुक्कं साविधम्म-स्स, सम्मत्तं परिकित्तिं ॥” शुद्ध समकित तेज शिवनो हेतु, तथा संवरनी वृद्धि करनार, निर्जरानुं कारण होवार्थी सर्वे धर्मनुं मूल, तथा मोक्ष महेलमां प्रवेश करवा माटे द्वार समान, चारित्र महेलनी पोठिका, तथा रत्नत्रयना जाजन रूप ठे. एद्वां आपनां पवित्र वचनो वांची सांजली में समकितने अमूढ्य रत्न समान तो जाणुं पण हे जगवंत ! आप तो “नय जंग पमाणेहिं, जो अप्पा साय-वाय जावेण, जाणइ मोक्ष सरूवं, सम्मदिठिउ सो नेउ ” नय जंग पद्म प्रमाण सहित स्याद्वादनये जीवादि तत्त्वने यथार्थ जाणे ठे तेमज श्रद्धा करे ठे तथा हेयने त्याग करवानो तथा उपादेय जावने आदरवानी रुचि होय तेने समकीतो कहो ठे. पण ते प्रमाणे तो में स्याद्वादनये आत्म तत्त्वनुं स्वरूप यथार्थ जाणुं, सद्वहुं नहि तथा समकितना जे सरुसठ (चार सद्वहणा, त्रण लिंग, दश प्रकारे विनय, त्रण शुद्धि, पांच दूषणनो नाश, आठ प्रकारे प्रजाविक पणुं, पांच दूषण, पांच लक्षण, ठ यतना, ठ आगार, ठ जावना तथा समकितनां ठ स्थानक) बोख आपे कखा ठे ते जाण्वा शिवाय तथा

३०४ विंशति विहरमान जिन स्तवनानि बालावबोध सहित.

जे होवा जोइए तेनी मारामां प्रगटता थइ ठे के नहि, तेनो विचार कख्या विना, समकीतना लक्षणोनी प्राप्ति विना, मात्र दृष्टी-रागना पोषने अर्थात् नय, निक्षेप, पक्ष, प्रमाण वडे परीक्षा कर्या शिवाय कुलक्रमानुगत देव गुरू धर्मनी द्रव्यपरंपराए श्रद्धाने समकित गणी क्रियानुष्ठान सेव्यां पण निश्चय समकीत विना मने मोक्ष फलनी प्राप्ति थइ नहि. ॥ ३ ॥

मन तनु चपल स्वप्नाव वचन एकांतता, वस्तु अनंत स्वप्नाव न जासे जे ठता । जे लोकोत्तर देव नमुं लौकी-कथी, दुर्लभ सिद्ध स्वप्नाव प्रजो तहकीकथी ॥ ४ ॥

अर्थ:-जेम पुंगीना स्वरमां लीन थइ नाग पोताना मस्तकने पुंगी प्रमाणे डोखावे ठे. तेम हुं पण पांच ईंद्रियोना त्रिषयोमां लीन थइ माहुरा आत्म परिणामने चपल करी कर्मजालमां फसायो “चलइं फंदइ” तथा मिथ्यात्वना आवेशमां अनंत धर्मात्मक वस्तुमांथी कोइक धर्मेने मुख्यतया बलाणतां बाकीना धर्मोनी गौणपणे पण अपेक्षा नहि राखवा रुप एकांत वचन अर्थात् दुर्नयने ग्रहण कर्यो, ते प्रमाणे में वस्तु स्वरूप सद्वहुं तथा बीजाने पण तेमज एकांते उपदेश आप्यो “दोहिंवि एण्येहिं एणीयं सत्यं मूलस्य तद्वि मिच्छन्तं; जस्स विसयप्पहाणं, तण्णं अणुण्णा निरवेक्कं” इति विशेषावश्यक-पण अनंत धर्मात्मक वस्तु स्वरूपने में यथार्थ जाणुं नहि “अजित्ताप्ये जावेच्च्यः अनजित्ताप्या अनंत गुणा” एम अनंत गुण पर्यायनो जाजन ते द्रव्य-वस्तु ठे माटे दरेक वस्तुमां अनंत जाव ठता ठे-मा-

लिनिवन्द-“बहु विं नय जंगं, बहु णिच्चं अणिच्चं । सद सद-
जिलप्पं, लप्पमेगं अण्णेगं” ते में एकांत-मिथ्यात्व वशे न जाण्णा-
एम मिथ्यात्व जावमां फसी रह्यो अने तेथो इन्द्रगणे वंदित, त्रिलोक
पूज्य जे लोकोत्तर अरिहंत देव तेउने लौकीक रीते अर्थात् अज्ञान
अने राग सहित, परजावना कर्त्ता हर्त्ता जाणी आलोक परलोक
संबंधी विषयोनी प्राप्ति अर्थे, तथा मान पूजा आदि अर्थे नमुं तुं-
वन्दन स्तवन पूजा प्रमुख करुं तुं पण तेथी जिनेश्वरे बतावेलो जे
अत्यंत दुर्लभ सिरू स्वजाव तेनी प्राप्ति केम थाय ? ॥ ४ ॥

महाविदेह मज्जार के तारक जिनवरु, श्री वज्रधर अरिहंत
अनंत गुणाकरु । ते निर्यामक श्रेष्ठ सही मुज तारशे,
महा वैद्य गुणयोग रोग जव वारशे ॥ ५ ॥

अर्थ:-महाविदेह क्षेत्रमां विचरता आ जीम जवार्णवमांथी जव्य
समूहनो उद्धार करनार, सर्वे केवलीउमां इन्द्र समान, शिरोमणी,
ज्ञानादि अनंत गुणना आकर-निधान हे वज्रधर अरिहंत ! आप,
चरण जहाजने चलावनाराउमां अग्रेसर-प्रधान सर्वोत्तम निर्यामक
होवाथी आ जयंकर जवाब्धिमांथी निःसंदेह अति त्वराए माहरो
उद्धार करशो तथा महावैद्यरूप यइ माहरा आत्म परिणाममां
सम्यक्दर्शन ज्ञान चारित्रनो योग करी मिथ्या आचरण वडे उप-
जेला जवरोगनो वेगे समूख विनाश करशो एवी माहरा चित्तने उद्भ
प्रतिष्ठे ॥ ५ ॥

प्रभु मुख जव्य स्वजाव सुणुं जो माहरो, तो पामे प्रमोद
एह चेतन खरो । थाये शिवपद आश राशि सुख वृंदनी,
सहज स्वतंत्र स्वरूप खाण आणंदनी ॥ ६ ॥

अर्थ:-“जवन व्यय विणु कार्य न निपजे हो, जिम

૩૦૬ વિશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

દશદેન ઘટત્વ” તેમજ જેમાં જવ્ય અર્થાત્ પલટન સ્વજાવ નથી
ઘટલે જે જીવમાં મિથ્યાત્વથી પલટી સમકીત જાવે પરિણમવાનું
સામર્થ્ય નથી તેને અજવ્ય કહીએ તથા અવિરતીથી પલટી વિરતી-
જાવે પરિણમવાનું સામર્થ્ય નથી તથા પ્રમાદ જાવથી પલટી અપ્રમાદ
જાવે પલટવાનું સામર્થ્ય નથી, તથા કષાય જાવથી પલટી અકષાય
(શમ) જાવે પરિણમવાનું સામર્થ્ય નથી (ઘટલે પૂર્વ અદ્વિતકારી)
પર્યાયનો વ્યય, નવા પ્રશસ્ત પર્યાયનું જવન કરવાનું સામર્થ્ય જેમાં નથી
તેનું કાર્ય થાય નહીં. એ વિગેરે વિજાવથી પલટી સ્વજાવ રૂપે પરિ-
ણમવાનું સામર્થ્ય નથી એવા અજવ્ય જીવો અનંત કાલસુધી અનંત
ઉપાય કરતા ઠતાં પણ “કોટી જતન કરી નિશદિન ધોવત
ઝજરી ન હોવત કામર કરી” એ પ્રમાણે આ સંસાર ચક્રવાલ-
માંથી મુક્ત થઈ સિદ્ધિ સુખ પામી શકે નહીં. કારણ તેઓ વ્રત, સમિતિ,
ગુપ્તિ આદિ પાલતા ઠતાં પણ મિથ્યાત્વ, અજ્ઞાન અને પરાચરણ (મિથ્યા-
ચરણ)નાં સેવક હે ઉક્તંચ “વદ સમિદી ગુત્તીઝ, સીલ તવં જિણ-
ચરેદિ પેસુંતં; કુવંતોવિ અજવો, અસાણી મિઢદિઠીઝ”
કારણકે અજવ્ય જીવોનો સ્વજાવજ એવો હે કે શ્રુત અજ્યાસ કરે,
અજ્યથી પંચમહાવ્રત આદરે પણ આત્મતત્ત્વની યથાર્થ શ્રદ્ધાવિના કોઈ,
પણ કોણે પ્રથમ ગુણસ્થાનને મૂકી શકે નહિ માટે તેઓ સિદ્ધિપદ પામ-
વાને યોગ્ય નથી. પણ હે જિનેશ્વર! આપની આજ્ઞા પ્રમાણે આ સંસાર-
થી નિવૃત્ત થઈ મોક્ષ સ્વરૂપ સાધવાની મને રુચિ હે, જવન્નમણથી
જયંજીત હું, તથા સત્ય ન્યાયને સ્વિકારું હું, એ આદિ કેટલાક જાવ-
વહે “હું જવ્ય હું” એવું અનુમાન થાયહે તો પણ હે સર્વજ્ઞ દેવ !
આપના મુક્તિારવિદથી “હું જવ્ય હું” એવું વચન સાંજહું, તો માહરા
જવ્યત્વની મને સંપૂર્ણ પણે પ્રતીત થાય અને સહજ સ્વતંત્ર સચ્ચિદા-
નંદમય અનંત સુખ સમૂહરૂપ શિવપદ પ્રાપ્તિનો જરોંસો થાય ॥ ૬ ॥

વલગ્યા જે પ્રજ્ઞુ નામ ધામ તે ગુણ તણા, ધારો ચેતન
રામ એહ થિર વાસના ॥ દેવચંદ્ર જિનચંદ્ર હૃદય સ્થિર
આપજો, જિન આણા યુત જક્તિ શક્તિ મુજ આપજો ॥૭॥

અર્થ:—હે જગવંત! જે પુરુષો આપના સ્મરણ, કીર્તન, જક્તિ વિગેરેમાં
હીન છે તેજ પુરુષો ગુણના ધામ કહેતાં જાજન છે. માટે હે ચેતનરામ!
નિરંતર પ્રજ્ઞુના સ્મરણમાં થિર વાસકર, એક પણ સમય પ્રજ્ઞુપદને
વિસાર નહિ. દેવચંદ્ર મુનિ કહે છે હે જિનેશ્વર દેવ! મને લલ્લિ
વીર્યનું દાન કરી આપની આજ્ઞા પ્રમાણે આપની જક્તિ કરવાની મને
શક્તિ આપો કારણ કે આપની આજ્ઞાથી વિપરીતપણે કરેલાં સર્વે
ક્રિયા અનુષ્ઠાન નિષ્ફલ છે. “જો કોઈ આણા રહિત, પૂઆ પમુદં
કરેઈ તિક્કાલં । તસ્સવિ સઘમ સુદં, આણાબજ્જં અણુઠાણં ॥”
જે કોઈ પુરુષ આજ્ઞા રહિત પણે ત્રણે કાલ પૂજા પ્રમુલ્લ કરણી કરે
તો પણ આણા રહિત હોવાથી તેનું સર્વે અનુષ્ઠાન અશુદ્ધ જાણવું.
“જહતુસ સ્વંમણ મય મંમણાઈ રૂણાઈ સુન્ન રત્તમિ ॥ વિહ-
લાઈ તહ જાણસુ, આણા રહિયં અણુઠાણં” જેમ તુસ-કુસ-
કાનું કાંડવું, મુઢદાને શણગારવું તથા સુના વગડામાં વિલાપ કરવો
નિષ્ફલ છે તેમ જિન આજ્ઞા વગરનું અનુષ્ઠાન પણ નિષ્ફલ જાણવું.
“જહ જોયણ મવિહિકયં, વિણાસે વિહિકયં જિયવિઈ;
તહ અવિહિકં ધમ્મો, દેઈ જવં વિહિકં સુક્કં” જેમ અવિ-
ધિ કરેલું જોજન વિનાશ કરે તથા વિધિ કરેલું જોજન જીવન
આપે તેમજ અવિધિ આદરેલો ધર્મ જવત્રમણ આપે અને વિધિ
આદરેલો ધર્મ મોક્ષ સુખ આપે; માટે આપની આજ્ઞાનું જ્ઞાન તથા
તે આજ્ઞામાં વસવા રૂપ સદાચરણ એ બંનેનું હે કરુણા નિધાન! મને
દાન આપો. ॥ ૭ ॥ ॥ સંપૂર્ણ ॥

૩૦૮ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

॥ અથ શ્રી દ્વાદશ શ્રી ચંદ્રાનન જિન સ્તવનમ્ ॥

॥ વીરાચાંદલા ય દેશી ॥

ચંદ્રાનન જિન સાંજલિયે અરદાસરે, મુજ સેવક જાણી, હે
પ્રજ્ઞુનો વિશ્વાસરે ચંદ્રાનન જિન ॥ ૧ ॥

અર્થ:-હે જગવંત ! આપ કૃપી તેમજ અરૂપી, નિકટવર્તી તેમજ દૂરવર્તી, સૂક્ષ્મ તેમજ સ્થૂલ, સર્વે પદાર્થોને તેના ત્રૈકાલિક ગુણ પર્યાય સહિત એકં સમયમાં હસ્તામલકવત્ પ્રત્યક્ષ જાણનાર હોવાથી સર્વજ્ઞ, તથા અનંત આનંદમાં પોતાના ગુણપર્યાયોમાં નિરંતર તટ્ત્વીન-સ્થિર હોવાથી અન્ય કોઈપણ દ્રવ્ય પર્યાયમાં આપનો રાગ દ્વેષરૂપ પરિણામ થતો નથી તેથી વીતરાગ હો, અને સર્વજ્ઞ તથા વીતરાગ હોવાથી આપની દિવ્ય વાણીમાં પ્રત્યક્ષ પરોક્ષાદિ કોઈપણ પ્રમાણવળે વિસંવાદ આવી શકતો નથી, કોઈપણ પ્રકારના રંચમાત્રપણ દૂષણને અવકાશ મળતો નથી, માટે હે પ્રજ્ઞ ! આપજ આ જીષણ જવસમુદ્રમાંથી જવ્ય સમૂહને ડહાંદાવા સમર્થ હો. પણ આપથી વિમુક્ત બુદ્ધ કપિલાદિ અન્ય તીર્થીઓ કે જે તેઓનાં આચરણ તથા વાણીવળે અજ્ઞાન તથા રાગ દ્વેષાદિ દૂષણોયુક્ત જરપૂર કલંકિત પ્રતીત થાય હે, જવસમુદ્રમાં નિમગ્ન જણાય હે, અને, તેથી તેઓના વચનમાં પ્રત્યક્ષ પરોક્ષાદિ પ્રમાણવળે અનેક દૂષણો દ્રષ્ટિગોચર થાય હે, તેઓ જવસમુદ્રમાંથી કેમ ડહાંદારી શકે ? “ જે નવિ જવ તર્યા નિર્ગુણી તારશે કિણપરે તેહરે ” માટે પોતે બૂઢનાર તથા આશ્રિતને બૂઢાવનાર પથ્થરની નાવનો કેમ વિશ્વાસ રાખાય ? તેથી હે ત્રિલોક પૂજ્ય ! આ જવસમુદ્રમાંથી મુક્ત થવા માટે હું સેવકને આપનોજ વિશ્વાસ-આધાર હે, માટે સમતારૂપ અમૃત સમુદ્રને વૃદ્ધિગત કરનાર, તથા જવ્યરૂપ કુમુદ સમૂહને વિકશ્વર કરનાર, તથા કષાય તાપને સમાવવામાં, આત્મવીર્યની વૃદ્ધિ કરવામાં

समर्थ एवी तत्त्वोपदेशरूप निर्मल चांदनीने आ जूमंरुलमांफेलावनार हे जगत् चूडामणि चंद्रानन जिनेश्वर ! अज्ञान तथा कषाय जन्य दुःखथी जयजीत थएलो हुं जवजीरु आप प्रति विनंती करुं हुं ते कृपाकरी सांजलो-अवधारो.

जरतक्षेत्र मानवपणोरे, लाध्यो दुःसम काल ॥ जिन पूरवधर विरहथीरे, दुखदो साधन चालोरे ॥ चंद्रानन ० ॥ १ ॥

अर्थ:-मेरुपर्वत जेटला राइना ढगलामां पडी गयेलो सरसवनो दाणो मछी शकवो जेम अत्यंत मुश्केल ठे तेमज मनुष्य जव पण आ जवसमुद्रमां त्रमण करतां पामवो अत्यंत दुर्लज ठे तेम ठतां कदाच मनुष्य जवनी प्राप्ति थाय तो, आर्यक्षेत्र, लांबुआयुष्य, नीरोगता, उंचकुल विगेरे उत्तरोत्तर अतिशय दुःप्राप्य ठे ठतां ते सर्वे सामग्रीं कोई मादरा मदत् पूण्य प्रसादे आ दुःषमकालमां (पांचमा आंरामां) हे चंद्रानन प्रभु ! मने प्राप्त थइ पण केवलज्ञानी, चौद पूर्वधर, दश पूर्वधर, तथा प्रत्येक बुध के जेठ तत्त्वना यथार्थ ज्ञाता उपदेष्टा ठे, जेनां वचनो प्रमाण जूत ठे, निशंकपणे विश्वास पात्र ठे, जेना वचनानुसारे सर्वेनां वचनो परखी शकाय ठे, एवा गुण समुद्र पूज्य पुरुषोना वियोग वडे सहजानंदरूप मोक्षपद साधवानो साचो मार्ग अतिशय दुर्लज थइ पड्यो ठे- ॥ १ ॥

दुव्य क्रियारुचि जीवमा रे, जाव धर्म रुचि हीन ॥ उपदेशक पण तेह्वारे, शुं करे जीव नवीनरे ॥ चंद्रानन ० ॥ २ ॥

अर्थ:-हे जठ्यो ! अनादिकालथी आपणो आत्मा जे अज्ञान, मिथ्यात्व, अने कषाय वडे मलीन होवाथी आ जयानक जवसमुद्रमां त्रमण करतां जन्म जरा मरण रोग शोक वियोग ताडन तर्जन आदि अनेक प्रकारनां शारीरिक तेमज मानसिक दुःखो सहन करे ठे,

પોતાની અનંત આનંદમય દશાથી દૂરવર્તી થઈ રહ્યો છે, તેથી અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ અને કષાયોદિ દૂષણોથી મુક્ત કરી, અનંત જ્ઞાન દર્શન સુખ વીર્યમય પરમ નિર્મલ શુદ્ધ સિદ્ધ પદમાં વિરાજમાન કરવો અર્થાત્ પૂર્ણ શુદ્ધાત્મ જાવ પ્રગટ કરવો—પ્રાપ્ત કરવો, એજ આપણું પરમ કર્તવ્ય છે તથા એજ આપણું સર્વોત્કૃષ્ટ અનંત સુખપ્રદ અવિનશ્વર સાધ્ય છે. પણ મોહનિય કર્મના પ્રબલ ઉદય વડે પોતાના સર્વોત્કૃષ્ટ સાધ્ય સાધવાનો રુચિથી પરાંક્ષમુખપણે ધર્મનું મૂલ્ય જે સમજીત (સમ્મત્તેણં સુધ્ધો, સચ્ચસુ કિચ્છો હવણ સિવહેણ, સંવર વુઠ્ઠી તદ્દ નિજ્જરા ય ધમ્મ મૂલં ચ સમ્મત્તં) તે પ્રાપ્ત કર્યા વગર પોતાના દુષ્કૃતો ઢાંકવા માટે, અથવા માન પૂજાને અર્થે, અથવા આ જવ સંબંધી કામજોગના પદાર્થો મેલવવા માટે, અથવા દેવાદિક ગતિના મનોહર વિપુલ જોગો પ્રાપ્ત થવા માટે ઘણા જીવો સામાયિક, પ્રતિક્રમણ, પચ્ચલાણ, તથા સમિતિ પરિસહસહનાદિ અનેક દ્રવ્ય ક્રિયાઈ રૂચિ સહિત આદરે છે પણ હે જગવંત ! તે સર્વે ક્રિયાઈ શુદ્ધ સાધ્ય નિરપેક્ષ અર્થાત્ પરમાર્થ વિમુક્ત હોવાથી વિષ, ગરલ, તથા અન્યાનુષ્ઠાન રૂપે આસ્ત્રવ હેતુ થઈ પડે છે. યદ્યુક્તં શ્રી આચારાંગ સૂત્રે “જે આસવા તે પરિસવા, જે પરિસવા તે આસવા” માટે તે બાલકની ક્રિયાવત્ નિર્વાણ પદ આપવાને અસમર્થ છે, યુક્તં ચ પરમઠ્ઠહિદુઅઠિદો જો કુણણ તવં વયંચ ધારેણ, તં સવં બાલ તવં, બાલવયં વિંતિ સવણહૂ ॥ વયણિયમાણિ ધરંતા, સીલાણિ તહા તવં ચ કુવંતા ॥ પરમઠ્ઠ બાહિરા જે, નિવાણં તેણ વિંદંતિ ॥ તથા ઉપદેશ માલાયામ્—સંસાર સાગરમિણં, પરિજમંતેહિ સઽવ જીવેહિં । ગદ્ધિયાણિ અ મુક્કાણિય, અણંતસો દવ્વ લિંગાઈ—અર્થઃ—અરે આ સંસાર સમુદ્રમાં પરિજમણ કરતાં જીવોય દ્રવ્યલિંગ અનંતીવાર ગ્રહણ કર્યા

ढोढ्या ढण ते ढव्यलिंग, समकित रहित तथा साध्य निरपेक्ष होवार्थी सिद्धिना हेतु थइ शक्या नहि. जेम घटनो ईच्छक कोइ कुंजार घट उत्पन्न करवानां साधनो जे दंरु चक्रादि तेनो रात दिवस निरंतर घणो व्यापार करे ढण साध्य जे घट ते सिद्ध करवा तरफ जो लक्ष आपे नहि अर्थात् माटीने चक्र उपर मूकी तेमांथी स्थास कुसल बुद्धादि पर्यायो निपजावे नहि तो कोइ ढण काले घट सिद्ध थाय नहि. ढण जो ते घट सिद्ध करवा तरफ लक्ष स्थापी स्थास कुशल बुद्धादि पर्यायो उपजाववामां दंरु चक्रादिनो योग्य व्यापार करे तो अवश्य घट सिद्ध करी शके अने त्यारेज तेनो दंरु चक्रादिनो सर्वे व्यापार सफल कहेवाय—तेमज जवत्रमणथी उद्भिन्न थएल जव्य जीव शुद्धात्म जाव सिद्ध करवानी रुचि धरी ते तरफ पुरतो लक्ष आपी गुणस्थान प्रमाणे योग्य व्यवहार आदरे अर्थात् प्रथम समकीत गुण प्राप्त करवानो व्यवहार आदरे कारण के ते मोक्षानुं प्रथम ढगथीउं ठे “ जिन ढसुत्तं धम्मं, सदहमाणस्स होई रयण मिणं ॥ सारं गुण रयणाणय, सोवाणं ढढम मोक्कस्स ” ढढी देश विरति सर्वविरती थवानो व्यवहार आदरे, ढढी अप्रमत्तादि गुण स्थान प्राप्त थवानो योग्य (आगमप्रणीत) व्यवहार आदरे तो केवल-ज्ञानादि अनुढम लक्ष्मीनो स्वामी थाय, ढोतानुं अजर अमर शुद्धात्म (निर्वाण) ढद प्राप्त करे. अने तेम करतां तेनो व्रत तढ ढच्चखाण ढतिक्रमणादि सर्वे व्यवहार सफल कढ्याणकारी कहेवाय. ढण हे चंद्रानन ढ्रभु ! अनादि कालथी ढुद्गल ढव्यना गुण पर्यायोने अनुजवता, तेमांज तल्लीन थएला संसारी जीवोने सम्यक् दर्शन ज्ञान चारित्र रूप जावधर्मनी रुचि क्यांथी थाय ? जो कदाच ढम ढोतानी मेळे थवी मुश्केल तो सद्गुरूना उपदेश वडे ढण थइ शके ढण आ निकृष्ट ढंचम आरामां जावधर्ममां स्थापन करनार ढरमो-

૩૧૫ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવવોધ સહિત.

પકારી સદ્ગુરુની અતિશય વિરલતા અને જાવધર્મ એક કોરે મૂકી સાધ્ય શૂન્ય દ્રવ્યક્રિયામાં લગાડનાર ઉપદેશકો ઘણા. એ ત્રિવે ન્યાય વિશારદ શ્રીમદ્ યશોવિજયજી કહે છે—“જ્ઞાન દર્શન ચરણ ગુણ વિના, જે કરાવે કુલાચારે, હુંટોયા તેણે જન દેખતાં, કિહાં કરે લોક પોકારે ॥ કામ કુંજાદિક અધિકનું, ધર્મનું કો નવિ મૂલરે; દોકમે કુગુરુ તે દાલવે, શું ચયું એહ જગ શૂલરે ॥ અર્થની દેશના જે દિયે, ઝલવે ધર્મના ઇંચરે; પરમ પદનો પ્રગટ ચોરથી; તેહથી કેમ વહે પંથરે ॥ વિષય રસમાં ગૃહી માચીયા, નાચીયા કુગુરુ મદ પૂરે; ધૂમ ધામે ધમાધમ ચલી, જ્ઞાન મારગ રહ્યો દૂરે ॥ કલહકારી કદાગ્રહ ઝર્જ્યા, થાપતા આપણા બોલરે; જિન વચન અન્યથા દાલવે, આજ તો વાજતે ઢોલરે ॥ કેહ નિજ દોષને ગોપવા, રોપવા કેહ મત કંદરે; ધર્મની દેશના પાલટે, સત્ય જાણે નહિ મંદરે ॥” આચાર્ય કહે છે “કિં જ્ઞાનમો કિં કરિમો, તાણહ આસાણ ધિછહ્ઠાણં । જો દંસિકુણ લિંગં, ચિંચિંતિ ણરયમ્મિ મુહ્જણં ॥” તો હે જગવંત ! નવા જીવો જિન દર્શિત શુદ્ધાત્મ ધર્મને શીરીતે પામી શકે ? ॥ ૩ ॥

તત્ત્વાગમ જાણગ તજીરે, બહુ જન સમ્મત જેહ । મૂઢ દઠી જન આદર્યોરે, સુગુરુ કહાવે તેહરે ॥ ચંધાનન ॥ ૪

અર્થ:—વહી હે પ્રજા ! આપના જાણેલા આગમનું યથાર્થ રહસ્ય જાણનારને તો આ પંચમ કાલમાં મૂઢ પુરુષો તજો દે છે—ઝવેલે છે, અને તત્ત્વ જ્ઞાનથી વિમુક્ત, મૂર્ખના ટોલાને સંમત તથા મૂઢ અને કદાગ્રહી પુરુષો આદરેલા સન્માનેલા એવા કુગુરુ, સુગુરુ નામ ધરાવે છે, પણ પથ્થરની નાવ જેવા પ્રગટપણે જિનશાસનના વૈરી રૂપ કુગુરુ જવસમુદ્રમાંથી કેમ ઝડકારી શકે ? મોક્ષમાર્ગે શી રીતે દોરી શકે ? ઉક્તંચ:—જિમ જિમ બહુ શ્રુત બહુજન સંમત, બહુ શિષ્યે પરિવરિં; તિમ તિમ જિનશાસનનો વૈરી; જો નવિ નિશ્ચય દરિયોરે—

तथा उपदेश मात्तायाम्: “ जह जह बहु सुअसमज, सीस गण
संपरिवुद्धेय; अविणीहिजं असमए, तह तह सिद्धंत पणिणीजं.”

आणा साध्य विना क्रियारे, लोके मान्यो रे धर्म । दर्शन
ज्ञान चरित्तनोरे, मूल न जाण्यो मर्मरे ॥ चंदानन ० ॥ ५ ॥

अर्थ:-दर्शन ज्ञान चारित्रनो मूल मर्म जाण्यो नहि अर्थात्
सत्ताए अनंत ज्ञान दर्शन चारित्र मय सिद्ध समान सर्वे जीवो हे, पण
अनादिथी कर्म मल संबंधे अशुद्ध होवाथी ज्ञान दर्शन अने चारित्र
रूप शुद्धात्म स्वजावथी विपरीतपणे मिथ्यात्व, अज्ञान, अने कषाय
रूप परिणमे हे, पोताना आत्मवीर्यने तेमां वापरे हे अने तेथी
निरंतर सात आठ प्रकारनां कर्म बांधी जवसमुद्रमां परित्रमण करतां
अनेक प्रकारनी शारीरिक तथा मानसिक असह्य वेदनाजं जोगवे हे.
पण ते मिथ्यात्व, अज्ञान, अने कषायने तीव्र दुःख दातार तथा
अखूट सद्विज्ञानंदने लुंढनार महान् शत्रुजं जाणी तेमां पोताना आत्म-
वीर्यने नहि वापरतां जीवादि तत्त्वोना यथार्थ अज्ञानरूप सम्यक्-
दर्शन, तथा ते जीवादि तत्त्वोने नयनिक्षेप पक्ष प्रमाणादि सहित,
संशय, वित्रम अने विमोह रहित अज्ञान पूर्वक जाणवा रूप सम्यक्-
ज्ञान, तथा रागादिक कषाय अने सावद्य योगना परिहार रूप सम्यक्-
चारित्रमां प्रयुंजी संसार समुद्रथी आपणा आत्मानो उद्धार करवो.
(यतः-गाथाः-जीवादी सद्वहणं, सम्मत्तं तेसि मधिगमो णाणं;
रागादी परिहरणं, चरणं एसो ड मोक्षपहो) दश उष्टांते
दुर्धन, रत्न चिंतामणी समान मनुष्य जव त्यारेज सफल जाणवो.
कारणके पंचेंद्रिजना विषय जोग तो देवादि गतिमां मळी शके हे
पण परमात्मपद-मोक्षपद तो आ मनुष्य जवमांज साधी शक्य हे.
माटे आपणा आत्माने रत्नत्रयमां जोडवो, मोक्षमार्गमां प्रवृत्त थनुं,

३१४ विंशति विहरमान' जिन स्तवनानि वालावबोध सहित.

एज अप्पणुं सर्वोत्कृष्ट कर्त्तव्य ठे, अने तेज धर्म ठे—यतः (सदृष्टोद्धान वृत्तानि, धर्म धर्मेश्वरा विंशुः; यदीय प्रत्यनीकानि, जवन्ति जव पद्धतिः) तेज जगत्त्वत्सल देवाधिदेव तीर्थकर जगवंतनी आझा ठे—
“ मोक्क पहे अप्पाणां, ववेहि तं चेव झाहि तं चेय, तत्थेव विहर णिच्चं, मा विहरसु अस्स दवेसु ”—हे जव्य ! तुं मोक्षमार्गमां पो-
ताना आत्माने स्थाप, तेज परमात्मपदनुं ध्यान कर, तेज परमात्म पदने अनुभवगोचर कर, अने तेज परमात्म जावमां निरंतर विहार कर, अन्य दुव्य पर्यायमां विहार करीश नहि, तेमां इष्टानिष्ट बुद्धि वा राग द्वेषरूप परिणाम करीश नहि अर्थात् सर्वदा प्रमाद तजी परमात्मपदनी साधनामां मग्न था.

पण हे चंडावन प्रभु ! आ दुःषमकालमां ते परमात्म पदनुं यथार्थ स्वरूप जाण्वावगर तथा तेनी साधनारूप जिनेश्वरनी आझानी अपेक्षा तरफ लक्ष राख्या शिवाय अनेक प्रकारनी बाह्य क्रियाद्योनेज धर्म मानी लीधो, तेमांज रत थया, तेज करी पोताने कृतार्थ समज्या अर्थात् बाह्य निमित्तने कार्य मानी साचा कार्यथी विमुख थई रखा, पण जिनेश्वरनी आझाथी विमुखपणे वर्त्ततां सिद्धि थाय नहि. कारणे जिनेश्वरनी आझानी अपेक्षा वगरनां सर्वे क्रियानुष्ठान निरर्थक ठे—श्रीमद् अज्ञयदेव सूरि कहे ठे—“ संजम रहियं लिंगं, दंसण जठं न संजमं जणियं, आणा हीणं धम्मं, निरत्थयं होइ सबं पि ” तथा “ जो पूइकाइ देवो, तबयणं जे नरा विराहंति; हारंति बोहि लाजं, कुदिठि राएण अन्नाणी ” तथा “ पूआ पच्चरकाणं, पोसहु जववास दाण सीलाइ; सबं पि अणुछाणं, निरत्थयं कणय कुसुमव ” तथा श्री धर्मदास गणी उपदेशमालामां कहे ठे. “आणाइच्चिय चरणं, तज्जंगे जाण किन्न जंगंति, आणं च अइकंतो, कस्साएसो कुणइ सेसं; निश्चये आझा

एज चारित्र ठे अर्थात् जिनाज्ञानुं पालवुं एज चारित्र ठे. तो जेणे जिनेश्वरनी आज्ञा जांगी तेणे शुं न जांगुं ? हे प्राणी, जो तुं जिनेश्वरनी आज्ञाने उलंघन करे ठे तो तुं कोना आदेशथी क्रियानुष्ठान करे ठे ? तथा उपदेश सिद्धांत रत्नमालायाम्—“ जगगुरु जिणस्स वयणं, सयलाण जियाण होइ हिय करणं; ता तस्स विराहणया, कह धम्मो कहणु जीवदया ” जगतगुरु श्री जिनेश्वरनुं वचन सर्वे जीवोने हित करनार ठे तो ते वचनने विराधतां केवो धर्म अने केवी जीव दया ? ॥ ५ ॥

गच्छ कदाग्रह साचवेरे, माने धर्म प्रसिद्ध; आतम गुण अकषायतारे धर्म न जाणे शुद्धरे ॥ चंजानन ० ॥ ६ ॥

अर्थः—सम्यक्दर्शन सम्यक्ज्ञान सम्यक्चारित्ररूप शुद्धात्म गुणनो, क्रोध, मान, माया, लोभादिक कषायो बडे घात न करवो, अकषाय जावमां, शुद्ध परिणामीक जावमां वर्त्तवुं तेज साचो धर्म ठे. कारणके “ वत्थु सहावो धम्मो ” एवं श्री जिनेश्वरनुं पवित्र वचन ठे—तथा ते कषायोज कर्मबंधना हेतु ठे. “ जोग निमित्तं गहणं, जोगो मण वयण काय संजूदो; जाव निमित्तो बंधो, जावो रदि राग दोस मोह जुदो ” तथा अकषायमां वर्त्ततो—पोताना ज्ञानादि जाव प्राणोनी रक्षा करनारो ज्ञानी अप्रमादी मुनि पोताना तथा परना द्रव्यजाव प्राणनो हिंसक केम थाय ? अने जे अशुद्ध अध्यवसायमां वर्त्ते ठे ते हिंसा नहि करता ठतां पण हिंसक ठे. यतः—“ अहणंतो विहु हिंसो, इठतणुजं मज्जं अहिमरोव, बाहिंतो नवि हिंसो, सुद्ध तणुजं जहा विज्जो ” माटे अकषायमां वर्त्तवुं तथा अहिंसामां वर्त्तवुं ए बेनी परमार्थे एकताज ठे. अने अहिंसा धर्मनुं पालन करनार सर्वे धर्मनुं पालन करनार ठे, कारण के सर्वे

૩૧૬ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

મહાવ્રતો, તથા ક્રમાદિક દશ ધર્મો, તથા પરિસદ્ સહન, તથા તપ, સંયમ વિગેરે સર્વે ધર્મો અર્હિસાનાજ અંગ છે, તેનાજ કારણો છે, માટે સર્વે ધર્મોનો અર્હિસામાં સમાવેશ થાય છે.

“ સદ્વાઓવિ નદ્ધ્યો, જહ સાયરંમિ નિવહંતિ; તહ જગવદ્ અર્હિસિં, સવે ખમ્મા સમિહ્લુન્તિ, ” તથા વલી “ અર્હિસા સર્વ જીવાનામ્, સર્વજ્ઞૈઃ પરિજાષિતા, હંદં હિ મૂલં ધર્મસ્ય, શેષસ્તસ્યાસ્તિ વિસ્તરઃ ” માટે અકષાયમાં વર્તેતો મુનિ, નવા કર્મબંધને અટકાવતો, પૂર્વે બાંધેલા કર્મની નિર્જરા કરતો, જન્મ મરણાદિ દુઃખનો ક્ષય કરી પરમાનંદપદને—મોક્ષપદને પ્રાપ્ત કરે છે. યદ્યુક્તં—આચારાંગ સૂત્રે ત્રીજા અધ્યયને “ જે ક્રોધને ઢોઢે છે તે માનને ઢોમે છે; જે માનને ઢોઢે છે તે માયાને ઢોઢે છે; જે માયાને ઢોમે છે તે લોચને ઢોમે છે; જે લોચને ઢોઢે છે તે રાગને ઢોઢે છે; જે રાગને ઢોઢે છે તે દ્વેષને ઢોમે છે; જે દ્વેષને ઢોઢે છે તે મોહને ઢોમે છે; જે મોહને ઢોઢે છે તે ગર્જથી મુક્ત થાય છે; ગર્જથી મુક્ત થાય છે તે જન્મથી મુક્ત થાય છે; જે જન્મથી મુક્ત થાય છે તે મરણથી મુક્ત થાય છે; જે મરણથી મુક્ત થાય છે તે નરકથી મુક્ત થાય છે; જે નરકથી મુક્ત થાય છે તે તિર્યંચ ગતિથી મુક્ત થાય છે; જે તિર્યંચ ગતિથી મુક્ત થાય છે તે દુઃખથી મુક્ત થાય છે; ” એવા અકષાયરૂપ શુદ્ધ ધર્મને નહિ જાણનારા, તેની અપેક્ષા નહિ રાખનારા, એકાંતે બાહ્ય ક્રિયાની હઠ ધરનારા પુરુષો માત્ર બાહ્ય ક્રિયાનેજ મોક્ષનું કારણ માની, પોતાના ગચ્છ પ્રમાણે વર્તી તે બાહ્ય ક્રિયાનેજ પરમાર્થ ઠરાવવા પ્રયત્ન કરે અને કહે કે આત્મ પાત્ર, વા આત્મી મુહપત્તી, વિગેરે રાખવાં અને આત્મીજ રીતે પ્રતિક્રમણાદિ ક્રિયા કરવી તેજ મોક્ષનું કારણ છે. અમારાથી પ્રકારાંતરે જે ઉપકરણો તંથા પ્રતિક્રમણાદિ બાહ્ય ક્રિયાઈ આદરે છે તે મોક્ષ પામી શકે નહિ.

एम पोते आदरेल बाह्य लिंगने तथा बाह्य करणीने परमार्थे मोक्षनुं कारण मानी अमे साचो धर्म आराधीए ढिये, अमारो धर्म प्रशंसनीय ठे, एम जे पोतानी जीव्हाये जळ्ये ठे अने ते माटे लांबा लांबा वितंडावादो मांडी बेसे ठे, समतारुप अमृतने तजी कषायरूप हाहा-हलविषने जह्मण करे ठे; एहवा एकांतवादी पुरुषोनो डुराग्रह नाश करवा माटे श्री जिनेश्वर प्रणीत शुद्धागमनुं रहस्य प्रगट करता श्री मद् यशोविजयजी अध्यात्मसारमां कहे ठे.—“ अतो रत्नत्रयं मोक्ष-स्तदज्ञावे कृतार्थता; पाखंडीगण लिंगैश्च, गृह लिंगैश्च कापिन। पाखंडी गण लिंगेषु, गृह लिंगेषु ये रताः; न ते समयसारस्य, ज्ञातारो बाल बुध्यः। ज्ञाव लिंग रतायेषु, सर्वसार विदोहिते; लिंगस्था वा गृहस्था वा; सिध्यन्ति धूत कल्मषा। ज्ञावर्लिंगं हि मोक्षांगं, द्रव्यलिंग मकारणं; द्रव्यं नात्यंतिकं यस्मान्नाप्येकांतिक मिष्यते । ” आवोज ज्ञाव दिगम्बर आचार्य श्री कुंडकुंदाचार्य समयपाहुडमां कहे ठे—गाथा—

“ पाखंमी लिंगेषु व, गिहिलिंगेषु बहुप्पयारेसु; कुवंति जे ममत्तं, तेहि ए याणं समयसारं—एवि एस मोक्क-मग्गो, पाखंडी गिहि मयाणि लिंगाणि; दंसण एणण चरित्ताणि मोक्क मग्गं जिणा विति ” अर्थः—पाखंमि साधुलिंगमां वा गृहस्थ लिंगमां वा बहु प्रकारना लिंगमां जे ममत्व करे ठे ते समय सारने जाणता नथी. पाखंमीसाधुनो लिंग, वा गृहस्थनो लिंग विगेरे मोक्ष मार्ग नथी पण श्रीजिनेश्वर सम्यक्दर्शन ज्ञान चारित्रने मोक्षनो मार्ग कहे ठे—“ तह्मा जहित्तु लिंगं, सागार अणगारएहि वा गहिए; दंसणएणण चरित्ते, अप्पाणं जुंज मोक्कपहे ” अर्थः—ते माटे सागार अने अणगारना लिंगनुं ममत्व तजी, पद्मपात तजी, दर्शन ज्ञान चारित्र रूप मोक्षमार्गमां आत्माने लगाव—जोड. तेमज वली

૩૧૭ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

શ્રી અમૃતચંદ્રાચાર્ય કહે છે. “ એત્વેનં પરિહૃત્ય સંવૃતિ પથ, પ્રસ્થાપિ તેનાત્મના; લિંગે દ્રવ્યમયે વહન્તિ મમતાં, તત્વાવબોધ ચ્યુતાઃ । નિત્યો-
દ્યોત મહાંડ મેક મતુલા, લોકં સ્વજ્ઞાવ પ્રજ્ઞા; પ્રાગ્જારં સમયસ્ય સાર
મમલં, નાદ્યાપિ પશ્યન્તિ તે ॥ ” અર્થઃ—જે પુરુષો પરમાર્થ સ્વરૂપ
મોક્ષમાર્ગને ઢોળી બાહ્ય વ્યવહારમાં પોતાના આત્માને સ્થાપી
દ્રવ્યલિંગની મમતા ધરે છે, તેનેજ મોક્ષનું કારણ માને છે, તે પુરુષો
તત્ત્વજ્ઞાનથી વિમુક્ત છે વલ્લી તે પુરુષો નિત્યોદિત, અખંડ, એક, અનુ-
પમ, અપરાજિત, અતુલ પ્રકાશવંત અને પવિત્ર પરમાત્મ સ્વરૂપને
અથવા જિનેશ્વરના પવિત્ર સમય સારને હજુ સુધી પણ (મુનીનો
વેષ ધારણ કર્યા ઢતાં પણ) જાણતા નથી, પ્રાપ્ત થતા નથી. માટે
एकांत બાહ્ય ક્રિયાનો હઠ ઢોડી, પરમાર્થ સમજી, શુદ્ધ સાધ્ય તરફ
લક્ષ રાખી શુદ્ધાત્મ પદ જેથી સિદ્ધ થાય એવો પ્રશસ્ત વ્યવહાર
આદરી, આપણા આત્માને અત્યંત પરમાનંદમય પરમાત્મપદમાં
સ્થિત કરો ॥ ૬ ॥

તત્ત્વરસિક જન થોમ્લારે, બહુલો. જન સંવાદ ॥ જાણો ઢો
જિનરાજજીરે, સઘલો એહ વિવાદરે ॥ ચંડાનન ० ॥ ૭ ॥

અર્થઃ—હે ચંડાનન પ્રજુ ! આ દુષ્કાલમાં અમારા ઝરતદેત્રમાં
સદ્ગુરુની વિરલતા વળે શુદ્ધાત્મ તત્ત્વ સાધવાને રસિઆ પુરુષોની
સંખ્યા તો રત્ન મણિની પેઢે અતિશય અલ્પ, અને પોતાનો મત કદા-
ચ્છદ્ધ સ્થાપન કરવાને તત્પર એહવા કાચના કમ્કા જેવા પુરુષો ઘણા,
એવો અમારી દયામણી દશાનું વર્ણન હે જિનેશ્વર ! આપ સર્વથા
જાણો ઢો ॥ ૭ ॥

નાથ ચરણ વંદન તણોરે, મનમાં ઘણો ઢમંગ ॥ પુણ્ય વિના
કિમ પામીએરે, પ્રજુ સેવનનો રંગ રે ॥ ચંડાનન ० ॥ ૮ ॥

अर्थः—देवाधिदेव श्री तीर्थकरनां चरणकमल के जे शुद्धात्म अनु-
जवरूप सुगंधे जरपूर तथा विषय कषायनी चाह दाहने शमन कर-
नार, मोक्ष लक्ष्मीनुं अतिशय प्रिय निवासस्थान ठे. तेने वंदन करवानो—
पूजवानो त्रमरनी पेठे तेमां लीन थवानो, माहुरा मनमां अतिशय
उमेद—उमंग ठे पण आ जवचक्रमां त्रमण करतां अनेकवार मनुष्य-
जव पास्यो, पण विषय कषायादिकमां मोहित रही रत्नचिंतामणी
समान मनुष्यजव वृथा गुमावी दीधो, पुण्यानुबंधी पुण्यना वियोगे
जिनेश्वरनी सेवामां रंग लाग्यो नहि, तद्धीनता थई नहि. करीयातु
कडवुं ठतां जेम मोंढानी करुवासनो नाश करे ठे तेम जिनेश्वरनी
लोकोत्तर सेवारूप प्रशस्त राग, ते राग नाश करवानो तथा आत्मगुण
प्राप्तिनो हेतु ठे. यतः—गाथाः—“नाणाइसु गुणेषु, अरिहंताइसु धम्म
रुवेसुः धम्मोवगरण साहम्मिएसु धम्मथं जोय गुणरागो ॥
सो सुपसथ्यो रागो, धम्म संयोग कारण गुण दो; पढमं काय-
वो सो, पत्त गुणे खवइ तं सव्वं ॥” जावार्थः—ज्ञानादि गुणो उपर,
अरिहंतादि धर्मात्मा उपर, तथा धर्मना साधनो उपर, तथा साधर्मी
ऊपर गुणावलंबने जे राग करवो ते प्रशस्त राग, धर्म संयोगनुं तथा
गुण प्रगट थवानुं कारण ठे. ॥ ७ ॥

जगतारक प्रज्जु वांदियेरे, महाविदेह मझार ॥ वस्तु धर्म
स्याद्वादतारे, सुणि करिये निरधार रे ॥ चंद्रानन ० ॥ ९ ॥

अर्थः—संसार समुद्रमांथी उद्धारवा माटे समर्थ, महाविदेहमां
विचरता श्री चंद्रानन प्रज्जुनुं निर्मल जावे वंदन करीए. सूत्रमां “वंद-
ननुं फल श्रवण” एम प्रगट वचन ठे, माटे जगवंतने वंदन करतां
अनंत धर्मात्मक वस्तुनुं स्वरूप स्याद्वादनये सांजलवानो लाज मले, ते
सांजली वस्तु स्वरूपनो निर्धार करी शुद्ध धर्ममां प्रवृत्त थईए. ॥ ९ ॥

૩૩૦ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

તુજ કરુણા સદુ ઋપેરે, સરસ્વી ઢે મહારાય ॥ પણ અવિ-
રાધક જીવનેરે, કારણ સફલું થાયરે ॥ ચંદ્રાનન ૦ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ:-હે ચંદ્રાનન પ્રજુ ! આપ રાગ રૂપી સમુદ્રને ડલંઘી ગયા
ઢો, વીતરાગ જૂમિમાં બિરાજમાન ઢો તેથી આપ તો શત્રુમાં તેમજ
મિત્રમાં, સેવકમાં તેમજ અસેવકમાં, નિંદકમાં તેમજ સ્તુતિકારમાં
સમાન વૃત્તિવાલા ઢો, સર્વે જીવો ડપર આપની કરુણા તો હીણા-
ધિકતા રહિત ઇક સરસ્વી ઢે, સંસાર સમુદ્રથી તારવા માટે સર્વેને
ઇક સરસ્વો ડપદેશ આપો ઢો. તો જે જીવો આપની આજ્ઞાના વિરાધક
હોય તે ન તરી શકે તે તેમનોજ ઢોષ ઢે. “પત્રં નૈવ યદા કરીર
વિટપે, ઢોષો વસંતસ્ય કિમ્; નો લૂકોપ્યવલોકતે, યદિ દિવા
સૂર્યસ્ય કિં દૂષણં ” પણ આપની આજ્ઞાના આરાધક જીવો આ
સંસાર સમુદ્રથી તરી શકે, આપનું નિમિત્ત તેડનેજ સફલ થાય. ॥૧૦॥

ઇહવા પણ જીવિ જીવનેરે, દેવ જ્ઞકિ આધાર ॥ પ્રજુ
સમરણથી પામીણે, દેવચંદ્ર પદ સારે ॥ ચંદ્રાનન ૦ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:-ઇહવા આરાધક જીવોને પણ દેવાધિદેવ હે ચંદ્રાનન
પ્રજુ ! આપની જ્ઞકિનોજ આધાર ઢે, સંસાર સમુદ્રમાંથી તરવામાં
પ્રવહણ સમાન પુષ્ટ અવલંબન ઢે. માટે હે પ્રજુ ! દેવમાં ચંદ્રમા સમાન
સર્વોત્કૃષ્ટ પરમાત્મપદ, આપના ગુણનું સ્મરણ તથા ધ્યાન કરવાથી
પ્રાપ્ત થશે ॥ ૧૧ ॥

॥ સંપૂર્ણ ॥

॥ અથ ત્રયોદશમ ચંડવાહુ જિન સ્તવનમ્ ॥

॥ શ્રી અરનાથ ઉપાસના ॥ ૬ રાગ ॥

॥ ચંડવાહુ જિન સેવના, જવ નાશિની તેહ ॥ પર
પરિણતિના પાસને, નિષ્કાસન રેહ ॥ ચંડ૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ:—અજ્ઞાનાદિ અષ્ટાદશ દૂષણ રહિત તથા અનંત ચતુષ્થ સહિત તથા શુરુ નયે આત્મધર્મનો ઉપદેશ આપી જવ સમૂહને મોક્ષ-
માર્ગે દોરનાર, વિદેહ ક્ષેત્રમાં વિહરમાન શ્રી ચંડવાહુ જિનેશ્વરની
શુરુ જાવે (આલોક પરલોક સંવંધી વિષય જોગના આકાંક્ષા રહિત
શુદ્ધાત્મ જાવ પ્રગટ કરવાના હેતુરૂપ) કરેલી સેવા, સૂર્ય જેમ અંધ-
કારનો શીઘ્રમેવ નાશ કરે છે તેમ લીલા માત્રમાં જવ ઝ્રમણનો નાશ
કરનાર છે તથા “પર પરિણતિના પાસને નિષ્કાસન રેહ” જેમ હરણ
શબ્દના વિષયમાં મોહિત થઈ વિવિધ પ્રકારના વાર્જીવના મંધુર
કોમલ સ્વરના રાગ વશે પારધીયે નાંખેલી જાલમાં આવી ફસે છે,
પોતાની સ્વતંત્રતાને ગુમાવી પરાધીન થઈ જીવ જોખમમાં આવી પડે
છે. તેમજ સંસારી પ્રાણીનું શબ્દાદિક વિષયના રાગ વશે મોહ પટ્ટી-
પતિષ્ પાથરેલી અતિશય વિસ્તીર્ણ અને ડ્રઢ કર્મજાલમાં આવી
ફસે છે, પોતાના સહજ સ્વતંત્ર અવ્યાવાધ આત્મ જોગને ગુમાવી બેસે
છે, પરાધીન દીન થાય છે, પોતાના શુરુ જ્ઞાનાદિક પ્રાણના જોખમમાં
આવી પડે છે, કષાયાગ્નિમાં (દગ્ધમાન) પચ્યમાન થાય છે, બલતા
રહે છે, એહવા પર પરિણતિના રાગરૂપ બંધનને હેદવા માટે ચંડવાહુ
જિનેશ્વરની સેવના તીવ્રણધારા સમાન છે, તેથી મુક્ત કરવા અત્યંત
સામર્થ્યવંત છે ॥ ૧ ॥

પુદ્ગલ જાવ આશંસના, ઝડ્ઘાસન કેતુ ॥ સમ્યક્દર્શન
વાસના, જાસન ચરણ સમેત ॥ ચંડ૦ ॥ ૨ ॥

૩૨૨ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

અર્થ:-અનાદિકાલથી કર્મ જાલમાં ફસેલો પરાધીન થયેલો આત્મજોગના જ્ઞાન તથા આસ્વાદનનો વિયોગી પુદ્ગલના રુપ રસ ગંધ સ્પર્શાદિ વિષયજોગમાં મગ્ન થયેલો સંસારીજીવ નિરંતર પુદ્ગલ વિષયોની આશંસના-તૃષ્ણાને વશ વર્તે છે. તે તૃષ્ણાને ઠેદવાને ચંડ્રબાહુ પ્રત્યુની સેવા કેતુ સમાન છે તથા સમ્યગ્દર્શન, સમ્યગ્જ્ઞાન, સમ્યક્ ચારિત્રરુપ આત્મસ્વજ્ઞાવમાં વાસ કરાવવાવાલી છે, આત્મગુણની સુવાસમાં સંતુષ્ટ કરનાર છે. ॥ ૨ ॥

ત્રિકરણ યોગ પ્રશંસના, ગુણસ્તવના રંગ ॥ વંદન પૂજન જ્ઞાવના, નિજ પાવના અંગ ॥ ચંદ્ર ० ॥ ૩ ॥

અર્થ:-મન વચન અને કાયા એ ત્રિયોગની શુદ્ધિ (કષાયોનો અપ્રશસ્ત પરિણામ રહિત) દેવાધિદેવ શ્રી તીર્થંકર જગવંતનો યશ-વાદ બોલવો, તેમના જ્ઞાનાદિક પવિત્ર ગુણની સ્તવના કરવી, ગુણાનુ-રાગ કરવો, વંદન પૂજન વિગેરે કરવું, તેમના જ્ઞાનાદિ શુદ્ધજ્ઞાવ અનુગત આપણો આત્મ પરિણામ કરવો, તે સર્વે આપણા આત્માને જ્ઞાના-વરણાદિ પાપથી મુક્ત, પવિત્ર કરવાનાં તથા શુદ્ધાત્મપદ પ્રાપ્તિનાં અંગ છે ॥ ૩ ॥

પરમાત્મપદ કામના, કામ નાશન તેહ ॥ સત્તા ધર્મ પ્રકા-શના, કરવા ગુણ ગેહ ॥ ચંદ્ર ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:-કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શનાદિ અનંત ગુણપિંડ આપણા શુદ્ધાત્મપદની કામના, તે સાધવાની રુચિ, તે પુદ્ગલાદિ અન્ય દ્રવ્યની કામના તૃષ્ણાને નાશ કરવાનો હેતુ છે. કારણકે આપણો આત્માજ પરમાત્મપદનું ઉપાદાન છે, તેજ પરમાત્મ જાણે પરિણમનાર છે માટે પરમાત્મપદ દ્વેષાંતરે નથી અને દ્વેષાંતરે રહેલી વસ્તુની કામનાજ હુઃખદાયી છે માટે પરમાત્મ પદની કામના થવાથી અન્ય સર્વ કામ-

નાનો ઉદ્ધેદ થાય છે. તે પરમાત્મપદની કામનાના હેતુ શ્રી જિનેશ્વર જગવંત છે તેથી તેમની સેવા સત્તામાં રહેલી જ્ઞાનાદિ અનંત લક્ષ્મીને પ્રગટ દ્રષ્ટીગોચર કરવાને તથા આપણા આત્માને ગુણનિધાન પૂજ્ય પદ આપવાને પુષ્ટ હેતુ છે. ॥ ૪ ॥

॥ પરમેશ્વર આલંબના, રાઝ્યા જેહ જીવ ॥ નિર્મલ સાધ્યની સાધના, સાધે તેહ સદીવ ॥ ચંડ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:—જગત્ ચૂનામણિ તરણ તારણ પરમેશ્વરનો આશ્રય જે જીવ્ય જીવોએ ક્વચિત્તે વહુમાન પૂર્વક ગ્રહણ કર્યો છે તેજ પુરુષો નિરંતર પોતાના શુદ્ધ સાધ્યને સાધવાવાલા છે. પરમાત્મપદ જેમાં પ્રગટપણે છે એવા તીર્થંકર જગવંત પરમાત્મપદ સાધનાના પુષ્ટ હેતુ થઈ શકે પણ અન્ય કુદેવાદિક જે પોતે અશુદ્ધ આત્મજાવમાં વર્તે છે તે મોક્ષના હેતુ કેમ બની શકે ? ॥ ૫ ॥

॥ પરમાનંદ ઉપાયવા, પ્રજુ પુષ્ટ ઉપાય ॥ તુજસમ તારક સેવતાં, પર સેવન થાય ॥ ચંડ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—તે કારણમાટે જે ચંડવાહુ પ્રજુ પરમાનંદ પદ-મોક્ષપદ પ્રાપ્ત કરવામાં આપજ પુષ્ટ ઉપાય બો.

“પુષ્ટ હેતુ જિનંજોયં, મોક્ષ સદ્જાવ સાધને”

હે પ્રજુ ! આપ જેવા પૂજ્ય પુરુષની સેવા કરતાં અન્ય જીવ તથા પુદ્ગલની આશા તૃષ્ણા તથા સેવા મટી જાય, કરવી ન પડે ॥ ૬ ॥

॥ શુદ્ધાતમ સંપતિ તણા, તુમ્હે કારણ સાર ॥ દેવચંડ અરિહંતની, સેવા સુખકાર ॥ ચંડ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:—અનંતજ્ઞાન, અનંતદર્શન, અનંતસુખ તથા અનંતવીર્યરૂપ પરમપવિત્ર, અવિનશ્વર અને સ્વાધીન અઘ્રૂટ લક્ષ્મી પ્રગટ-પ્રાપ્ત

३३४ विंशति विहरमान जिन स्तवनानि बालावबोध सहित.

करवाना! हे जगवंत ! आपज साचा कारण ठो. कारण के ते केवल ज्ञानादि लक्ष्मीने आप-संपूर्ण प्रगट स्वाधीन करी निरंतर जोगवो ठो, तज्जन्य परमानंदमां मग्न ठो. एवं आपनुं स्वरूप द्रष्टि गोचर यतां मने पण एवं ज्ञान थयुं के ए अनुपम विभूतिना इश्वर माहरी स्वजाति ठे, तेथी हुं पण आप समान लक्ष्मीनो स्वामी थवाने सत्तावंत ठुं, एम जासन यतां आप समान परात्मपद साधवानी मने रुचि थइतेथी आप माहरी सिद्धिना साचा कारण छो. जो आपना परमानंदमय स्वरूपनुं मने दर्शन न थयुं होत तो मने परमात्म पद साधवानी रुचि पण थती नहि अने रुची थयाविना कार्य साधनामां उचम प्रवृत्ति थाय नहि अने साधना विना कार्य सिद्धि पण थाय नहि माटे न्यायद्रष्टि जोंतां आपनुं सिद्धपद माहरी सिद्धिनुं कारण प्रतित थाय ठे ॥ उक्तंच विशेषावश्यके ॥ “ सर्वेपि बुद्धौ संकल्प्य कार्यं करोति इति ॥ व्यवहारस्ततो बुद्ध्याद्व्यवसितस्य कुंभस्य चिकीर्षितो मृन्मयःकुंभस्तद्वृथाखंबन तथा कारणं भवति ” तथा बली ते परमात्मपद साधवानो यथार्थ, मार्ग बतावनार पण आपज ठो तेथी पण आप माहरी सिद्धिना कारण ठो माटे सर्वे देवोमां चंद्रमा समान हे अरिहंत जगवंत ! आपनीज सेवा सर्वे क्लेशथी मुक्त करी परमानंद परम सुखनी दातार ठे ॥ १ ॥ ॥ संपूर्ण ॥

॥ अथ चतुर्दशम श्री जुजंग स्वामी जिन स्तवनम् ॥

॥ देशी ॥ लूअरनी ॥

पुष्कलवइ विजये हो, के विचरे तीर्थपती । प्रभु चरणने सेवेहो, के सुरनर असुर पती । जसु गुण प्रगट्या हो, के

सर्व प्रदेशमां । आत्म गुणनी हो, के विकसी अनंत
रमा ॥ १ ॥

अर्थः—पुष्कलावर्त विजयमां विचरता सम्यक्ज्ञान दर्शन चारित्र
रूप तीर्थना प्रगट करनार, फेलावनार तीर्थपति श्री जुजंग स्वामी
प्रचुने कषाय तथा अज्ञानथी बीलकुल रहित, परम पवित्र परमानंद
स्वरूप जाणी, मोक्ष मार्गमां गमन करवा कुशल तेमना पवित्र चरण
गुगलने महान् रिद्धि सिद्धिना धारक सुर असुर तथा मनुष्यना
इंद्रो, विषय तथा कषायजन्य जव समुद्धयी मुक्त थवा, बहु सन्मान
सहित सेवे ठे. जे जगवंतना दरेक प्रदेशे रहेला ज्ञानादि अनंत
गुणो संपूर्ण पणे निर्मल प्रगट थया ठे, ते गुणनो व्याघात करनार
ज्ञानावरणादि घाती कर्मनो सत्ता सहित नाश कर्यो ठे अने तेथी
ज्ञानादि आत्म गुणनी सहज, अकृत्रिम, स्वाधिन, अने अविनश्वर
अनंत अनुभूति (लक्ष्मी) प्रगट प्राप्त थइ ठे, निरंतर तेना स्वामी
तथा जोक्तापणे वर्त्ते ठे—परमानंदमां निमग्न ठे ॥ १ ॥

सामान्य स्वज्ञावनी हो, के परिणति असहायी । धर्म
विशेषनी हो, के गुणने अनुजायी ॥ गुण सकल प्रदेशे हो,
के निज निज कार्य करे । समुदाय प्रवर्त्ते हो, के कर्ता-
ज्ञाव धरे ॥ २ ॥

अर्थः—सामान्य स्वज्ञाव विना वस्तुनी ठती नहि अने विशेष
स्वज्ञाव विना कार्य नहि, पर्याय प्रवृत्ति नहि, माटे पंचास्तिकाय ते
सदा सामान्य विशेष स्वज्ञावमयी ठे.

जे स्वज्ञावमां एकपणुं, नित्यपणुं, निरवयवपणुं, अक्रियपणुं, अने
सर्वगतपणुं होय ते सामान्य स्वज्ञाव जाणवा (एगं निश्चं निरवय-
वमक्रियं सव्वगं च सामन्नं) एवा मूलसामान्य स्वज्ञाव ठ ठे—

३३६ विंशति विहरमान जिन स्तवनानि बालावबोध सहित.

अस्तित्वं, वस्तुत्वं, द्रव्यत्वं, प्रमेयत्वं, सत्त्वं अने अगुरुलघुत्वं. तथा उत्तरसामान्य स्वज्ञाव वस्तु मध्ये अनंता ठे. ते सामान्य स्वज्ञावो सर्व द्रव्यमां सर्वे समय निज परिणामीकताए परिणमे ठे, तेथी हे जगवंत ! आपना सर्व सामान्य स्वज्ञावो सदाकाल असहाये परिणमे ठे अने हे जगवंत ! आपना सर्व विशेष धर्म पोताना परम गुणने अनुयायीपणे परिणमे ठे. “ यद्युक्तं—जिन्न जिन्न पर्याय प्रवर्त्तन स्वकार्य करण सहकार ज्ञूताः पर्यायानुगत परिणाम विशेष स्वज्ञावाः ” वस्तुमां जे जिन्न जिन्न पर्याय ठे तेनुं कार्य कारण पणे जे प्रवर्त्तन तेना सहकारज्ञूत जे पर्यायानुगत परिणामी एवा जे स्वज्ञाव ते विशेष स्वज्ञाव ठे.

जीव द्रव्यमां ज्ञायकता कर्तृता ज्ञोक्तृता, ग्राहकता आदि अनंत विशेष स्वज्ञाव ठे, तेमज धर्मास्तिकायमां गमन सहकारतादि, अधर्मास्तिकायमां स्थिति सहकारादि, आकाशास्तिकायमां अवगाहदानादि, पुद्गलास्तिकायमां पूरणगलनादि, एम पंचास्तिकायमां अनंत विशेष स्वज्ञाव ठे.

बली हे जगवंत ! आप स्वतंत्रपणे पोताना ज्ञानादिक कार्यना हमेशां कर्त्ता ठो माटे आप परमेश्वर ठो कारणके जीव द्रव्य शिवाय अन्य कोई पण द्रव्यमां कर्त्तापणुं नथी (कर्त्तृत्वं जीवस्य ना न्येषाम्) कारण के “ गुण सकल प्रदेशे हो के निज निज कार्य करे, समुदाय प्रवर्त्ते हो के कर्त्ता जाव धरे ” आपना सकल प्रदेशे रहेला अनंत गुणो पोत पोतानुं कार्य करेठे पण ते सर्वे प्रदेशे समुदाय मल्लीने एकठी प्रवृत्ति करेठे माटे आप स्वतंत्र कर्त्ता ठो ॥ १ ॥

जरु द्रव्य चतुष्के हो के कर्त्ता जाव नहि, ॥ सर्व प्रदेशे

हो, के वृत्ति विभिन्न कही ॥ चेतन ड्रव्यने हो, के सकल प्रदेश मीले ॥ गुणवर्तना वर्ते हो, के वस्तुने सहज बले ॥ ३ ॥

अर्थ:—पण हे जगवंत ! जडद्रव्य चतुष्कमां कर्त्ता जाव ठरी शकतो नथी, कारणके जो के ते जरु ड्रव्यना धर्म प्रदेशे प्रदेशे वर्ते ठे परंतु सर्वे प्रदेशोनुं एक समुदायीपणे कार्य प्रवर्त्तन नथी, जिन जिन प्रदेशे जिन कार्य होई शके ठे. जेम धर्मास्तिकाय कोई प्रदेश वने अमुक पुद्गलने चलनसहायी थाय ठे अने तेथी बीजा प्रदेशे बीजा पुद्गलने चलनसहायी थाय ठे एम जिन प्रदेशे जिन वृत्ति होवाने लीधे जड ड्रव्यमां कर्त्तापणुं ठरी शकतुं नथी.

पण हे जगवंत ! जीव ड्रव्यनो सहज स्वजाव एवो ठे के तेना ज्ञान दर्शनादि सर्वे गुणोना अविज्ञाग पर्याय दरेक प्रदेशे ठे, ते सर्वे प्रदेशना गुणाविज्ञाग एक समुदाये आवीर्जावे थई कार्य करे अर्थात् एक कार्ये परिणमवामां सर्वे प्रदेशना गुणाविज्ञाग सामर्थ्य पणे परिणमे, कोइ पण प्रदेशना गुणाविज्ञाग ते कार्यमां जोडाया शिवाय रहे नहीं, एम जीव ड्रव्यना सर्वे प्रदेश मली एक समुदायि पणे एक कार्ये परिणमे ठे. ॥ ३ ॥

शंकर सहकारी हो, के सहजे गुण वरते ॥ ड्रव्यादिक परिणति हो, के जावे अनुसरते ॥ दानादिक लब्धि हो, के न हुवे सहाय विना ॥ सहकार अकंपे हो, के गुणनी वृत्ति घना ॥ ४ ॥

अर्थ:—एम दरेक सर्वे प्रदेशना गुणाविज्ञागो एकत्र एक बीजाने सहकारीपणे सदा परिणमे, वली ड्रव्य क्षेत्र कालनी प्रवृत्ति ते ड्रव्यना परमजावने अनुसारे वर्ते ठे. जेम जीव ड्रव्यनो जाव चैतन्यता ठे माटे चैतन्य गुण पर्यायनो एक पिंड ते जीव ड्रव्य ठे, अने चैतन्य गुणने रहेवानुं असंख्यात प्रदेशमय स्थानक ते जीव ड्रव्यनुं क्षेत्र ठे,

३३७ विंशति विहरमान जिन स्तवनानि बालावबोध सहित.

अने चैतन्य गुण पर्यायनी प्रवृत्ति ते जीव ड्रव्यनो काल ठे यद्युक्तं—
“गुण समुदायो दद्वं, खित्तं ओगाह वट्टणा कालो ॥ गुण
पज्जाय पवत्ति, जावो नियवत्थु धम्मो सो ॥” दान लाज जोगादि
लब्धीओ ते वीर्य गुणनी सहाय विना वर्त्ती शके नहीं पण हे जगवंत !
आपनुं वीर्य द्वायिकपणे होवाथी गुण वृत्तिना समूहने अकंपपणे सह-
कारी थई शके ठे तेथी आप हमेशां अबंध तथा परमोत्कृष्ट अवस्थामां
वर्त्तो ठो, कारण के “चलइ स फंदई” ॥ ४ ॥

॥ पर्याय अनंता हो, के जे एक कार्यपणे ॥ वरते तेहने
हो, के जिनवर गुण पज्जणे ॥ ज्ञानादिक गुणनी हो के
वर्त्तना जीव प्रते ॥ धर्मादिक ड्रव्यने हो, के सहकारे
करते ॥ ५ ॥

अर्थ:-त्रिलोक पूज्य श्री जिनेश्वर देव एम कहे ठे के एक कार्य
पणे परिणमनारा अनंता ठती पर्यायनो समुदाय ते गुण ठे. जेम
जाणवारूप सामर्थ्य ठे जेमां एवा अविजागी पर्यायनो समुदाय ते
ज्ञान गुण, देखवारूप सामर्थ्य ठे जेमां एवा अविजाग पर्यायनो समु-
दाय ते दर्शन गुण, परिणामालंबन रूप कार्य सामर्थ्य ठे जेमां एवा
अविजागी पर्यायनो समुदाय ते वीर्यगुण, विगेरे एम दरेक ड्रव्यना
प्रति प्रदेशे पोतपोतानुं एक कार्य करवानुं सामर्थ्य धरनारा अनंता
अविजागरूप पर्यायनो समुदाय ते गुण ठे. जीवड्रव्यना दरेक प्रदेशे
जाणवा रूप कार्य करवानुं सामर्थ्य धरनारा अनंता अविजाग पर्याय
ठे तेनो समुदाय ते ज्ञान गुण. एम ज्ञानादि अनंत गुणनी वर्त्तना
जीव ड्रव्यमां ठे यद्युक्तं—नय चक्र सारे—“तत्रैकस्मिन् द्रव्ये
प्रति प्रदेशे स्व स्व एक कार्य करण सामर्थ्य रुपा अनंता
अविजाग रूप पर्याया स्तेषां समुदायो गुणः जिन्न कार्य

करणे सामर्थ्यरूपा जिन्न गुणस्य पर्यायाः एवं गुणा अप्यनन्ताः प्रतिगुणं प्रतिदेशं पर्याया अविज्जाग रूपाः अनन्ता स्तुल्याः प्रायीइति ते चास्ति रूपाः प्रति वस्तुनि अनन्ता स्ततो नन्त गुणाः सामर्थ्य पर्यायाः ” अने धर्मादिक जड ड्रव्य-

मां ज्ञान गुणथी अतिरिक्त चलनसहकारादि गुणो वर्ते ठे ॥ ५ ॥

ग्राहक व्यापकता हो, के प्रजुतुम धर्म रमी ॥ आतम अनु-
जवथी हो, के परिणति अन्य वमी ॥ तुज शक्ति अनन्ती हो,
के गातां ध्यातां ॥ मुज शक्ति विकासन हो, के थाये गुण
रमतां ॥ ६ ॥

अर्थः—हे प्रजु ! जेदविज्ञाननी पूर्णता वडे आप निरंतर ज्ञाना-
दिक शुद्धात्म गुणना ग्राहक ठो. तेथी अतिरिक्त विषय कषायने
ग्रहण करवाथी आप मुक्त थया ठो, तेमज आपनी व्यापकता पण
ज्ञानादिक शुद्धात्म गुणमांज निरंतर व्यापे ठे पण विषय कषायमां
कदापि काले व्यापे नहि तेथी आप सदा परजावथी अव्याप्त ठो
तथा नित्य शाश्वत स्वाधीन अने एकांतिक सहज सुख पिंड शुद्धात्म
ड्रव्यनी अनुचूतिनो निरंतर आस्वाद लेनारा तथा तेमांज विलासी
थइ पौद्गलीक विजुतोनं कर्त्तापणं जोक्तापणं तथा रमणपणं
वमननी पेठे सर्वथा प्रकारे तजी दीधुं कारणके शुद्धात्म अनु-
जवरूप अमृतपानमां मग्न पुरुष, पौद्गलीक विषय कषायरूप
हालाहल विष पीवाने केम इच्छे ? हे प्रजु ! “अजमत्वात्मिका
चितिशक्तिः; अनाकारोपयोगमयी दृशिशक्तिः; साकारोपयो-
गमयी ज्ञानशक्तिः, अनाकुलत्व लक्षणा सुखशक्तिः, स्वरूप
निर्वर्तन सामर्थ्यरूपा वीर्यशक्तिः, अखण्डित प्रताप स्वातन्त्र्य,

३३० विंशति विहरमान जिन स्तवनानि बालावबोध सहित.

शालित्वलक्षणा प्रभुत्वशक्तिः, क्रमाक्रमवृत्ति वृत्तलक्षणो-
त्पादं व्यय ध्रुवत्वशक्तिः ” तथा कर्तृत्वशक्ति, ज्ञोक्तृत्वशक्ति, परि-
णामशक्ति, स्वधर्म ग्राहकत्वशक्ति, स्वधर्म व्यापकत्वशक्ति, तत्त्वशक्ति,
एकत्वशक्ति, अनेकत्वशक्ति, कारणशक्ति, संप्रदानशक्ति, अपादानशक्ति,
अधिकरणशक्ति, संबंधशक्ति, ए आदि अनंतशक्ति आपमां समवाय
संबंधे रहेली ठे ते शक्तिओनुं स्मरण तथा ध्यान करतां तथा शुद्धा-
त्मगुणमां रमण करतां सत्तागते रहेली आप समान माहरी सर्वे श-
क्तिओ प्रगट थाय, सहज शिबलक्ष्मीनी प्राप्ति थाय ॥ ६ ॥

इम निजगुण जोगी हो, के स्वामी जुजंग मुदा ॥ जे नित
वेदे हो, के ते नर धन्य सदा ॥ देवबंध प्रभुनी हो, के पुण्ये-
जक्ति सधे ॥ आतम अनुभवनी हो, के नित नित शक्ति
वधे ॥ ७ ॥

अर्थः—इम शुद्धात्म गुण पर्यायने निरंतर जोगवनारा परमानंद
समूह हे श्री जुजंग स्वामी ! पवित्र जाव वके जे आपनुं नित्यवंदन
स्मरणादि करे ठे तेज पुरुषो आ जगत्त्रयमां धन्य ठे ! तेज पुरुषो
स्तुति पात्र ठे, तेज पुरुषो कृतार्थ ठे, हे देवाधिदेव ! आपनी जक्ति
महतपुण्यना योगेज साधी शकाय ठे वली आपनीज जक्तिना
पंसाये बीजना चंद्रमानी पेठे आत्म अनुभवनी शक्ति दिन प्रतिदिन
वृद्धिगत थाय, आखरे पूर्णानंदनी प्राप्ति थाय ॥ ७ ॥ संपूर्ण ॥

॥ अथ पंचदशम श्री ईश्वरदेव जिन स्तवनम् ॥

॥ काल अनंतानंत ए देशी ॥

सेवो ईश्वर देव, जिणे इश्वरता हो, निज अद्भुत वरी;
तीरोजावनी शक्ति, आवीर्जावे हो, सहु प्रगट करी ॥ १ ॥

अर्थः—महाविदेहमां विहरमान हे श्री ईश्वरदेव ! आपे सर्व जगत् त्रयने आश्चर्य तथा परमानंद पमाडे एवी ईश्वरता प्रगट—संप्राप्त करी ठे, ते ईश्वरता केवी ठे—पोताना शुरू गुण पर्यायोमां वरते ठे तेथी पूर्ण पवित्र स्वाधीन तथा अविनश्वर ठे. परद्रव्यना रागथी रहित होवार्थी राग द्वेष जय तथा कामनाथी रहित ठे माटे अत्यंत सुख समूह रूप ठे, परमानंदमय ठे.

अनादि विज्ञावने लीधे आत्मा राग द्वेष रूप अशुरू जावे परिणमी ज्ञानावरणादि अनेक प्रकारनां कर्म बंधन वळे पोतानी ज्ञानादि अनंत विशेष शक्तियोने आच्छादित करे ठे, पोताना स्वा-जाविक परमानंदथी विमुख रहे ठे पण हे परमेश्वर ! आपे पोताना आत्मानुं तथा पुद्गलादि परद्रव्यनुं स्वरूप यथार्थ ओलखी पोताना स्वरूपने सुखनिधान जाणी तेना रसिया थई सम्यक्पराक्रम आदरी परकर्तृता, परजोक्तृता, परग्राहकता, परव्यापकता, पररमणता विगेरे अनंत विज्ञावनो परित्याग करी, शुक्लध्याननी तीव्र अग्नि वळे ज्ञानावरणादि कर्ममलने जस्मीजूत करी, शुरू सुवर्ण समान परम प्रकाशमान् अनंत परमानंदमय पोतानी ज्ञानादि सर्व शक्तिं “ आवीर्जावे प्रगट करी ” प्रगट, निरावरण स्वकार्य प्रयुक्त करी राग द्वेष मोह विगेरे नाश करी, सर्व दूषण रहित स्वसत्तामां विराज-मान रहि पोताना ज्ञानादि शुरू अनंत गुणोनी ईश्वरता निष्कंदक-पणें जोगवो ठो. तेथी हे परमेश्वर ! आपमां साची ईश्वरता जोई पर-माह्लादित थई पवित्र विनय युक्त आपनी द्रव्यजावथी सेवा करीए. द्रव्य जाव सेवानुं स्वरूप—“ द्रव्यसेव वंदन नमनादिक, अर्चन वली गुण ग्रामोजी । जाव अजेद थवानी ईहा, परजावे निःकामोजी ” ॥

૨૩૨ - વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

અર્થ:-સર્વ પરજાવની કામના રહિત જિનેશ્વરના પવિત્ર ગુણોમાં
સહુ સન્માન ધરી તે સમાન પવિત્ર ગુણો પ્રગટ કરી અરિહંત સમાન
યોર્તાનું પરમાત્મ પદ સાધવું તે જાવસેવા છે. તથા તે જાવસેવાના કાર-
ણરૂપ, જાવસેવાને પ્રશસ્ત, પરમપૂજ્ય શ્રી જિનેશ્વરના પવિત્ર ગુણોનું
સ્મરણ તથા ગાન કરવું તથા તે જિનેશ્વરની પરમ પવિત્ર જ્ઞાન મૂર્તિને
વંદન નમનાદિ કરવું તે દ્રવ્યસેવા છે ॥ ૧ ॥

અસ્તિત્વાદિક ધર્મ, નિરમલ જાવે હો સહુને સર્વદા ॥

નિત્યત્વાદિ સ્વજાવ, તે પરિણામી હો જરુ ચેતન સદા ॥ ૨ ॥

અર્થ:-અસ્તિત્વ, વસ્તુત્વ, દ્રવ્યત્વ, પ્રમેયત્વ, અગુરુલઘુત્વ તથા
સત્ત્વ એ ઠ મૂલ સામાન્યસ્વજાવ સર્વે દ્રવ્યમાં સદાકાલ નિરાવરણપણે
વર્તે છે તથા સર્વે જરુ તથા ચેતન દ્રવ્યો નિત્યત્વાદિ સ્વજાવે નિરંતર
પરિણમે છે. માટે એ સામાન્યસ્વજાવની નિરાવરણતા વડે તથા સાધા-
રણધર્મના પરિણામ વડે તો હે ईશ્વર દેવ ! આપને પરમેશ્વરપણાની
પદવી પ્રાપ્ત થઈ શકે નહિ પણ ॥ ૨ ॥

કર્તા જોક્તા જાવ, કારક ગ્રાહક હો જ્ઞાન ચારિત્રતા ॥

ગુણ પર્યાય અનંત, પામ્યા તુમચા હો પૂર્ણ પવિત્રતા ॥ ૩ ॥

અર્થ:-કર્તાપણું, જોક્તાપણું, કારકપણું, ગ્રાહકપણું, જ્ઞાન, ચારિત્ર,
વિગેરે અનંત ગુણપર્યાય તે પૂર્ણ પવિત્ર થયા છે, સદાકાલ પૂર્ણ પવિત્ર
પણે વર્તે છે, એ કારણમાટે આપમાં પરમેશ્વર પદની પ્રતીત થાય છે.
અનાદિ અજ્ઞાન વશે જીવ પરજાવનો કર્તા બને છે અર્થાત્ મેં ઘર
બનાવ્યું, મેં નગર બનાવ્યું, મેં અમુક પદાર્થને સુવર્ણ બનાવ્યો, અમુક
પદાર્થને સુગંધ બનાવ્યો, અમુક પદાર્થને સરસ રસવાળો બનાવ્યો,
અમુક પદાર્થને મનોહર સ્પર્શવાળો બનાવ્યો, વિગેરે પરજાવના કર્તા-
પણાના અજિમાન વડે જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મનો કર્તા બને છે. એમ

द्रव्यकर्म, नोकर्मादिकनो कर्त्ता बनी पोताना शुद्ध ज्ञानादि परिणामे परिणमवा रूप शुद्ध कर्त्तापणार्थी विमुख रहे ठे. पण ज्यारे सम्यक् ज्ञाननी प्राप्ति थाय, तत्त्वरुची थाय, त्यारे परज्ञावना कर्त्तापणाने तजी स्वाज्ञाविक कार्यमां पोतानी शक्तिने जोमे, शुद्धज्ञान दर्शन चारित्रनो कर्त्ता थाय, तेमज अज्ञान वशे परज्ञावनो जोक्ता बने ठे अर्थात् वर्ण गंध रस स्पर्श स्त्री पुरुष वस्त्र खादिम स्वादिम पदार्थने में जोगव्या, हुं जोगवुं हुं, हुं जोगवीश, एम परज्ञावना जोक्तापणानुं अजिमान करे ठे. पण ज्यारे सम्यक्ज्ञाननी प्राप्ति थाय त्यारे पोताना ज्ञानादि शुद्ध गुण पर्यायने पोताना जोग उपजोग जाणी ते जोग-ववानो कामी थइ तेना जोगमां मग्न थाय, परज्ञावनुं जोक्तापणुं दूर थाय. तेमज अनादि विज्ञाव वशे अशुद्ध कारक प्रवृत्तिमां पोताना आत्म परिणामने थिर करे ठे, तेमज परज्ञावमां व्यापक अर्थात् तद्धीन-तद्गत थइ रहे ठे, तेमज अशुद्ध ज्ञाने परिणमे ठे अर्थात् देहने आत्मतत्त्व जाणे ठे, पौद्गलीक जोगने आत्म जोग जाणे ठे, पौद्गलीक विषय सुखमां सुख जाणे ठे, शारीरिक वीर्यने आत्मवीर्य जाणे ठे, तेमज पौद्गलीक परिणाममां पोताना आत्माने स्थित करे ठे, एम अज्ञान वशे संसारी आत्मा पोताना सर्वे कर्तृत्वादि स्वज्ञावने अशुद्धपणे परिणमावी अनेक प्रकारनां ज्ञानावरणादि कर्म बांधि पोतानी ज्ञानादिक अनंत संपदाना ईश्वरपणार्थी दूर वर्त्ते ठे. पण हे ईश्वरदेव ! आपे ते पोताना सर्वे कर्तृत्वादि स्वज्ञावने शुद्ध जावे परिणमाव्या-पूर्ण पवित्र थया, इवे कोऽपण काले अशुद्धताए परिणमशे नहि माटे आप श्री एवंभूत नये पोतानी ज्ञानादि निष्कलंक, अविनश्वर लक्ष्मीना स्वामी-ईश्वर थया छो माटे आपज साचा ईश्वर हो. ॥ ३ ॥

पूर्णानंद स्वरूप, जोगी अयोगी हो उपयोगी सदा ॥

शक्ति सकल स्वाधीन, वरते प्रभुनी हो जे न चले
कदा ॥ ४ ॥

अर्थ:—वली हे जगवंत ! आप पूर्णानंद स्वरूप हो. जगत्वासी जीवो धन स्त्री आदि ईष्ट पदार्थोनी अधिकतर प्राप्ति वने पोताने पूर्णानंद माने ठे; पण ते समुद्रना कल्लोलनी पेठे अवास्तविक ठे, क्षणजंगूर ठे, तृष्णा रूपी आगने वधारनार ठे, तथा स्वात्ताविक संपदानो घात करनार ठे. पण आपनी ज्ञानादिक संपदा ते आपथी प्रदेशांतरे नथी तेथी ते दूर थवानो कदापि जय नथी, वली एक क्षेत्रावगाही होवार्थी चाह दाहार्थी अतीत ठे, वली ते ज्ञानादि संपदा सहज स्वात्ताविक ठे माटे ते राखवानो अथवा मेलववानो प्रयास करवो पडे तेम नथी, वली ते आपने सहज संबंधे ठे तथा परद्रव्यथी अग्राह्य ठे माटे तेने कोइ भांगी लुंटी शके तेम नथी तेथी हे जगवंत ! आपज पूर्णानंद हो. यद्युक्तं—

श्लोक:—“ पूर्णता या परोपाधेः सा याचितक मंगनं ॥ या तु स्वात्ताविकी सैव जात्यरत्नविज्ञानिज्ञा ॥ अवास्तवी विकल्पैः स्यात् पूर्णताब्धे रिवोर्मिज्ञिः ॥ पूर्णानंदस्तु जग-वांस्तिमितोदधिसन्निजः ॥ ”

तथा हे जगवंत ! आप स्वरूप जोगी हो; मात्र ज्ञानदर्शन चारित्रादि पोताना शुद्ध निरूपाधिक गुण पर्यायने जोगववा बाला हो तेथी आप सदा निष्कंटक हो, तथा हे जगवंत ! आप मन वचन तथा कायानी क्रियाना अकर्त्ता थया हो, योगनुं ममत्व सर्वथा दूर कीधुं ठे तेथी आप अयोगी हो, वली आप सदा उपयोगी हो, ज्ञानोपयोगनो घात करनार ज्ञानावरणीय कर्म तथा दर्शनोपयोगनो घात करनार दर्शनावरणीय कर्म ए बंनेनो आपे सत्ता सहित सर्वथा नाश

क्यों ठे माटे हवे आपना उपयोगने कोइ पण स्वखलना पमामनार नथी तेथी आप सदा उपयोगी ठो, सर्वे समय शुद्ध ज्ञानदर्शनो-पयोगमां निरंतर वर्त्तो ठो; एम हे जगवंत ! ज्ञानादि सर्वे शक्तिउं आप पोताने स्वाधीन वर्त्तावो ठो वली सर्वे कर्मनो अज्ञाव करी आपे ते शक्तिउं पोताने स्वाधीन करी ठे माटे ते हवे आपथी कोइ पण काले क्षणमात्र पण प्रवेशांतरे थनार नथी, सदा काल आपमां अचल पणे रहेशे तेथी तज्ज्ञान्य आनंदमां आप सदा मग्न ठो ॥ ४ ॥

दास विज्ञाव अनंत, नासे प्रभुजी हो तुज अवलंबने ॥

ज्ञानानंद महंत, तुज सेवाथी हो सेवकने बने ॥ ५ ॥

अर्थः—ज्यांसुधी आत्मा सचेत थयो नथी त्यांसुधी अनादि विज्ञाव स्वज्ञाव होवाने लीधे आत्मा सम्यक्ज्ञाने नहि परिणमतां अज्ञानपणे परिणमे ठे, सम्यक्दर्शनपणे नहि परिणमतां मिथ्यादर्शनपणे परिणमे ठे, स्वस्वरूपमां रमण नहि करतां विषय कषायमां रमण करे ठे पंडितज्ञावे वीर्य नहि फोरवतां बाल बाधक जावे फोरवे ठे, सूक्ष्म तथा स्थूल क्रियानो रागी थई कर्म बंधन करे ठे, शुद्ध स्वज्ञावनो कर्त्ता नहि बनतां परज्ञावनो कर्त्ता बने ठे, शुद्ध स्वज्ञावनो जोक्ता नहि बनतां परज्ञावनो जोक्ता बने ठे, शुद्ध ज्ञानादि गुणनो ग्राहक नहि थतां परगुण पर्यायनो ग्राहक थाय ठे, शुद्ध स्वज्ञावमां नहि व्यापतां परज्ञावमां व्यापे ठे, एम ज्ञानादि अनंत गुणोने अशुद्धपणे परिणमाववाकूप जे अनंत विज्ञाव हुं सेवकने वलंगेलो ठे ते सर्व विज्ञाव हे परमेश्वर ! आपना अवलंबनवडे समूल नाश थशे. वली हे परमेश्वर ! आपनी पवित्र आज्ञामां विचरवाकूप साची सेवाथी हुं सेवकने अखूट अचल अविनश्वर ज्ञानानंद प्राप्त थशे. ज्ञानानंद तेज साचो आनंद ठे. विषय कषाय वदे मनायेलो आनंद ते अवा-स्तविक कल्पित तथा दुःख निदान ठे । ५ ॥

૩૩૬ વિશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

॥ ધન્ય ! ધન્ય ! તે જીવ, પ્રત્નુ પદ વંદી હો જે દેશન સુણે ॥

॥ જ્ઞાન ક્રિયા કરે શુદ્ધ, અનુજવ યોગે હો નિજ સાધકપણે ॥ ૬ ॥

અર્થ:—ધન્ય છે તે જીવોને ! ધન્ય છે તે જીવોને ! કે જે હે પરમેશ્વર !

આપના પવિત્ર ચરણકમલને વંદી સર્વે જીવને સુખકારી સંસાર સમુદ્રમાંથી તારનાર ધર્મદેશના રુચી પૂર્વક શ્રવણ કરે, મહત્ત્વપુણ્યના યોગે આપ શ્રીનો દિવ્યવાણીનો લાજ મલે છે. રત્નચિંતામણીથી અત્યંત દુઃપ્રાપ્ય અમૂલ્ય આપની દેશનાનો યથાર્થ રહસ્ય પામી પોતાના શુદ્ધાત્મ પદના સાધકપણે શુદ્ધાત્મ અનુજવ યોગે જ્ઞાનશુદ્ધિ તથા ક્રિયાશુદ્ધિ આદરે. “જ્ઞાનશુદ્ધિ”—સંશય વિત્રમ અને વિમોહ રહિત શુદ્ધ તત્ત્વનું જાણવું તે શુદ્ધજ્ઞાન છે, તે શુદ્ધજ્ઞાન સર્વ દોષથી રહિત કેવલજ્ઞાનદિવાકર શ્રી અરિહંતાદિના સદુપદેશદ્વારા તથા તેડના પ્રરુપેલા સદાગમદ્વારા વાચના, પ્રિચ્છના, પર્યટના, અનુપ્રેક્ષા તથા ધર્મકથા વિગેરે સાચા નિમિત્તથી શુદ્ધજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય છે માટે તેડનું અતિચાર રહિત નિરંતર સેવન કરવું જેથી જ્ઞાનશુદ્ધિ થાય.

“ક્રિયાશુદ્ધિ”—ક્રિયા બે પ્રકારે છે. બાહ્યક્રિયા અને અંતરંગક્રિયા—શુદ્ધ દ્વારાદિકનું ગ્રહણ કરવું તથા ઈર્ષ્યા જાણાદિ સમિતિનું પાલન કરવું વિગેરે બાહ્યક્રિયાશુદ્ધિ છે. તથા સ્વસમય પરસમય, સ્વદ્રવ્ય પરદ્રવ્યને જિજ્ઞાસુ યથાર્થ જાણવામાં વર્તવું તથા શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપનો ઘાત કરનાર ક્રોધાદિક કષાયોનો ખેદવિજ્ઞાન રૂપ તીક્ષ્ણ બાણવડે નાશ કરવો, તેઓનો આત્મ સત્તાજૂમિમાં પ્રવેશ થવા દેવો નહિ, એમ શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપનું રક્ષણ કરવું, શુદ્ધાત્મ અનુજવમાં વિચરવું તે અંતરંગ ક્રિયાશુદ્ધિ છે. યદ્યુક્ત—દ્રવ્યાનુયોગ તર્કણાયમ્ “બાહ્ય ક્રિયા આવસ્યકાદિ રૂપા બહિર્યોગોસ્તિ. ચ પુનઃ અંતરંગ ક્રિયા ચ સ્વસમય

परसमय परिज्ञान रूपा ज्ञानक्रिया अपरो ज्ञानानुयोगोस्ति”
अंतरंगक्रियाशुद्धिनी प्राप्ति माटेज बाह्यक्रियाशुद्धि आदरणीय,
प्रशंसनीय ठे, संवर हेतु ठे, पण अंतरंगक्रियाशुद्धिनी अपेक्षा
वगरनी बाह्यक्रियाशुद्धि ते बंध हेतु ठे—“शुद्धात्मं अनुजव
विना, बंध हेतु शुद्ध चाल ॥ आत्म परिणामे रम्या,
एहज आसव पाल ॥” माटे बाह्यक्रियाशुद्धिमां प्रवृत्त यतां
अंतरंगक्रियाशुद्धिची चूकतुं नहि अने अंतरंगक्रियाशुद्धिनी
कारणरूप बाह्यक्रियाशुद्धिनी उपेक्षा करवी नहि. माटे क्रियाशुद्धि
तथा ज्ञानशुद्धि एवनेतुं जिनाज्ञा प्रमाणे पालन करतो स्याद्वादमां
कुशल एवो ज्ञानी शुद्ध निरामय निर्वाणपदने प्राप्त थाय ठे.

यद्युक्तं:—वसंत तिलका “स्याद्वाद कौशल सुनिश्चल
संयमाज्यां, यो जाव यत्य हरहः स्वमिदोपयुक्तः । ज्ञान
क्रिया नय परस्पर तीव्र मैत्री, पात्री कृतः श्रयति जूमि
मिमां स एकः ”

अर्थ:—जे पुरुष स्याद्वादमां कुशल अर्थात् जीवादि तत्त्वना शुद्ध
ज्ञानपूर्वक समिति गुप्तिरूप संयम आदरतो शुद्धात्म स्वरूपने निरंतर
जावे ठे ते ज्ञानी पुरुष ज्ञाननय अने क्रियानयनी तीव्रमैत्रीनुं पात्र
यतो शुद्धात्मजूमि—निरवाण पदने प्राप्त थाय ठे. ॥ ६ ॥

वारवार जिनराज तुजपद सेवा हो होजो निरमली ॥ तुज
शासन अनुजाइ, वासन जासन हो तत्त्व रमण वली ॥७॥

अर्थ:—माटे स्याद्वाद वाणीना उपदेष्टा हे परमेश्वर ! आ जीप्रण
जवसमुद्गमांही तारवाने समर्थ एवी आपना चरण शुभमनी सेवानो
निरंतर मने लाज मलजो, वली हे परमेश्वर ! आपनी ज्ञान न्याय

३३७ विंशति विहरमात्र जिन स्तवनानि बालावबोध सहित.

अने दया शुक्त प्रवित्र. शासनत्री रुची, ज्ञान तथा शुद्धात्म तत्त्वमां
रमण ए सर्वे सदाकाल माहरा आत्म परिणाममां वास करजो ॥ ७ ॥

शुद्धात्म निज धर्म, रुचि अनुभवथी हो साधन सत्यता ॥
देवचंद्र जिनचंद्र, जक्ति पसाये हो होशे व्यक्तता ॥ ८ ॥

अर्थः—शुद्धात्म धर्म (सम्यक्दर्शन, सम्यक्ज्ञान, सम्यक्चारि-
त्रादि) नी रुची तथा अनुभव जे वडेथाय ते सर्वे साधनो सत्य ठे,
तथा हितकारी ठे. शुद्धात्म धर्मना अनुभवना हेतुरूपे आदरेला सर्वे
बाह्य योगरूप साधनो सत्य तथा हितकारी ठे. श्री देवचंद्र मुनि
कहे ठे के हे जिनचंद्र ! आपनी जक्ति पसाये अर्थात् आपनी आइवानुं
सेवन करवाथी (आणाकारी जत्तो, आणा ठेइओ सो अजत्तोत्ती)
मारी सर्वे शुद्धात्म संपदा प्रगट थशे. ॥ ८ ॥ (संपूर्ण.)

॥ अथ श्री. षोडशम नमिप्रज्ञ जिन स्तवनम् ॥

अरज अरज सुणोने रुमा राजीया हो जी ॥ ए देशी ॥

नमिप्रज्ञ नमिप्रज्ञ प्रभुजी विनवुं हो जी, पामी पामी वर
प्रस्ताव ॥ जाणोबो जाणोबो विण विनवे हो जी, तोपण
दास स्वजाव ॥ नमिप्रज्ञ ० ॥ १ ॥

अर्थः—हे नमिप्रज्ञ ! आपने आ जगत्त्रयमां प्रभु अर्थात् मालीक
जाणी अति दुःप्राप्य आ मनुष्य जवरूप उत्तम अवसर पामी आप
प्रति विनंति करुं हुं. हे देवाधिदेव ! आप अनंत ज्ञानयुक्त होवाथी
अमारा विनव्या वगर पण अमारी त्रणे कालनी सर्वे इकीकत प्रत्यक्ष
पणे जाणो ठो तोपण सेवकनो स्वजाव ठे के स्वामी आगल पोतानुं
दुःख दूर थवा माटे विनंति करे ॥ १ ॥

हुं करता हुं करता परजावनो हो जी, जोक्ता पुद्गल रूप ॥
ग्राहक ग्राहक व्यापक एहनो हो जी, राच्यो जरु जवजुं
॥ नमिप्रज्ञ ० ॥ १ ॥

अर्थः—हे परमेश्वर ! अनादि विज्ञाव योगे हुं माहारा शुद्धात्म स्वरु-
पयी विमुख रही, स्वाजाविक कर्तृता, स्वाजाविक जोकृता, स्वाजा-
विक ग्राहकता, स्वाजाविक व्यापकता विगेरेथी चूकी माहारायी विप-
रीत, विलक्षण, रूप रस गंध स्पर्शादि गुणमय अचेतन जे पुद्गल
द्रव्य तेने ग्रहण करवानो कामी, तेने नवा नवा अनेक रूपे बनाव-
वानो अजिमाणी, तेने जोगववानो ईच्छक विगेरे थइ तेमांज निरंतर
व्यापी रह्यो, एम माहारा स्वद्रव्य, स्वक्षेत्र, स्वकाल, स्वजावयी, विमु-
खपणे वर्त्ती जरु संगते जडवत् बनी जवसमुद्रमां त्रमण करवाने निरं-
तर उद्युक्त थइ रह्यो ॥ १ ॥

आतम आतम धर्म विसारियो हो जी, सेव्यो मिथ्यामाग
॥ आस्रव आस्रव बंधपणुं कर्युं हो जी, संवर निर्जरा त्याग
॥ नमिप्रज्ञ ० ॥ २ ॥

अर्थः—राग द्वेषादि विज्ञाव रहित स्वपर स्वरूपने यथार्थ प्रत्यक्ष-
पणे जाणवा रूप शुद्ध केवलज्ञान, निराकारोपयोग मयी केवलदर्शन,
स्वरूपरमण—स्वरूपस्थिरता मय सम्यक्चारित्र, ए आदि ज्ञानानु-
यायी पणे वर्त्तता शुद्धात्म स्वजावो के जे आ संसार समुद्रमांथी मुक्त
करी अव्याबाध स्वतंत्र अखूट परमानंद समूहनो निधान ठे, ते
शुद्धात्मधर्मने में न जाणथा, न चिंतव्या, न आदर्था पण ते शुद्धात्म-
धर्मने मलीन करनार—दूषवनार, मिथ्यात्व, अज्ञान, अने कषाय रूप
मिथ्यामार्ग (विपरित आचरण) के जे घोर अनंत दुःखनुं निदान
ठे तेनुं में रुचि सहित सेवन कछुं, ए मिथ्यामार्गने सेवतां आस्रव तथा
बंधनो कर्ता थयो. मोक्षमार्ग रूप संवर निर्जराने आदरीशक्यो नहि.

૩૪૦ : વિંશતિ વિહસ્માન્ જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

આસ્રવ—“ નિરાસ્રવ સંવિત્તિઃ વિલક્ષણ શુજ્ઞાશુજ્ઞ પરિણામેન શુજ્ઞાશુજ્ઞ કર્માર્ગમન માસ્રવઃ ”—શુદ્ધાત્મ અનુચ્ચુતિથી વિપરિત જે શુજ્ઞાશુજ્ઞ પરિણામ વડે જ્ઞાનાવરણીયાદિ કર્મનું આગમન (આવવું) તે આસ્રવ છે. મિથ્યાત્વ અવિરતિ કષાયોદિ જે આત્માના અશુદ્ધ પરિણામ તે જાવાસ્રવ છે અને તે જાવાસ્રવના નિમિત્ત વડે જ્ઞાનાવરણીયાદિ કર્મ દેલનું આવવું તે દ્રવ્યાસ્રવ છે.

બંધ—“ બંધાતીત શુદ્ધાત્મોપલમ્બ જાવના ચ્યુત જીવસ્ય કર્મ પ્રદેશૈઃ સદ્સંશ્લેષો બન્ધઃ—મિથ્યાદર્શનાઽવિરતિ પ્રમાદ કષાય યોગા-બન્ધ હેતવઃ ” મિથ્યાત્વ, અવિરતિ, પ્રમાદ, કષાય અને યોગ વડે પૂર્વ કર્મ સાથે નવા કર્મનો સંબંધ (દ્રઢ મલ્લવું) તે બંધ છે. તે બંધ ચાર પ્રકારે છે—પ્રકૃતિ, સ્થિતિ, અનુજાગ અને પ્રદેશબંધ. તમાં યોગ વડે પ્રકૃતિબંધ તથા પ્રદેશબંધ થાય છે અને કષાય વડે સ્થિતિ બંધ તથા અનુજાગબંધ થાય છે.

વિશેષ વિવેચન—“ પમિણીચ્ચિત્તેણ નિન્દેવ, ઉવઘાય પઠસ અંતરાણાં ॥ અચ્ચાસાયણ્યાણ, આવરણ હુગં જિહ્વં જયઙ્ ”—

—સમ્યક્જ્ઞાન સમ્યક્દર્શન તથા સમ્યક્જ્ઞાની તથા સમ્યક્દર્શનીના પ્રતિકુલ આચરણથી, તથા સમ્યક્જ્ઞાન તથા સમ્યક્દર્શનને ઓલવવાથી, ગુરુને હુણવાથી, તથા તેઓનો ઉપઘાત કરવાથી, તથા સમ્યક્જ્ઞાન સમ્યક્દર્શન તથા તેના સ્વામી તથા તેના કારણો ઉપર દ્રેષ, માત્સર્ય, ઈર્ષા કરવાથી, તથા જ્ઞાન દર્શનમાં અંતરાય કરવાથી, જ્ઞાન દર્શન તથા તેના સ્વામીની આશા-તના કરવાથી જ્ઞાનાવરણ તથા દર્શનાવરણ કર્મનો બંધ થાય છે.

ઉન્માર્ગની. દેશનાથી તથા સંન્માર્ગનો ઘાત કરવાથી ઇ વિગેરે કારણોથી મિથ્યાત્વમોહનીયનો બંધ થાય છે. ક્રોધાદિક કષાય તથા હાંસ્યાદિ નોકષાયના-સેવનથી ચારિત્રમોહનો બંધ થાય છે.

મહા આરંજ પરિગ્રહમાં તદ્દીનતા, રૌદ્રધ્યાન તથા ઝગ્રકપાય વ્રમે નર-
કાયુનો વંધ થાય છે. ગૂઢ હૃદય, મૂર્ખતા, ધૂર્તતા તથા મિથ્યાત્વાદિ
શશ્ય વડે તિર્યંચ આયુનો વંધ થાય છે. શ્રદ્ધ કપાયતા, દાનરુચિ
તથા મધ્યમ ગુણ વ્રમે મનુષ્ય આયુનો વંધ થાય છે. સમ્યક્ દૃષ્ટ્યાદિ
અવિરતિ ગુણ વ્રમે દેવાયુનો વંધ થાય છે.

વાલતપ, અકામનિર્જરા, સરલતા, અનાગારીપણું, વિગેરે ગુણ વડે
શુજનામકર્મનો વંધ થાય છે. એથી વિપરીત આચરણ વ્રમે અશુજ
નામકર્મનો વંધ થાય છે.

ગુણઙ્ઘ્રી, મદ રહિતતા, તત્ત્વ જણવા જણાવવા ઝપર રુચિ, જિન
જક્તિમાં મગ્નતા વિગેરે ગુણ વ્રમે ઝંચગોત્રનો વંધ થાય છે. એથી વિપ-
રીત આચરણ વડે નીચગોત્રનો વંધ થાય છે.

ગુર્વાદિકની જક્તિ, ક્રમા, કરુણા, વ્રત, સંયમ, યોગ, કપાય વિજય,
દાન, શીલાદિક ધર્મમાં ડઢતા વિગેરે ગુણોથી શાતાવેદનીયનો વંધ
થાય છે. નેથી વિપરીત આચરણ વ્રમે અશાતાવેદનીયનો વંધ થાય છે—
શંકા—સમકીત, તપ. સંયમ, ક્રમા વિગેરેથી આસ્ત્રવ વંધ કેમ સંજવે?

ઝત્તર—“રત્નત્રય મિદ્ દેતુ—નિર્વાણસ્યૈવ જવતિ નાન્યસ્ય ॥
આસ્ત્રવતિ યત્તુ પુણ્યં, શુજોપયોગોઽય મપરાધઃ ॥” રત્નત્રય
માત્ર નિર્વાણ દેતુ છે પણ શુજાશુજ કર્મના દેતુ નથી, દેવાદિક ગતિના
દેતુ નથી. પણ જ્યાંસુધી સંપૂર્ણ વીતરાગતા પ્રાપ્ત થઈ નથી, રત્નત્રયની
અપૂર્ણતા છે ત્યાંસુધી સરાગતા વર્તે છે; તે સરાગતા—શુજોપયોગવડે
કર્માસ્ત્રવ થાય છે. જેમ ધૃતમાં વાલવાનો સ્વજાવ નથી પરંતુ ઘી સાથે
રહેલી અગ્નિથી વલતાં ઘીથી વલ્યો એમ બોલાય છે. તેમ રત્નત્રયથી
તો કર્મવંધ થતો નથી તથાપિ તે રત્નત્રય સાથે વર્તતા શુજોપયોગ
(સરાગતા) વ્રમે વંધ થાય છે. માટે ચોથા ગુણસ્થાનથી માંની સંપૂર્ણ

૩૪૨ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

વીતરાગ ગુણસ્થાન સુધી જે જે અંશે રત્નત્રય હોય છે તે તે અંશે બંધ નથી જેટલા અંશે રાગ વર્તે છે તેટલા અંશે બંધ થાય છે.

અમ શુદ્ધોપયોગથી ચૂકી અશુદ્ધોપયોગમાં વર્તતાં મોક્ષમાર્ગરૂપ સંવર તથા નિર્જરા તત્વનો અનાદર કર્યો.

સંવર—“ કર્માસ્ત્રવ નિરોધ સમર્થ સ્વ સંવિત્તિ પરિણત જીવસ્ય શુજ્ઞાશુજ્ઞકર્માગમન સંવરણં સંવરઃ ” શુજ્ઞાશુજ્ઞ કર્માસ્ત્રવનો નિરોધ તે સંવર છે. તે સંવરના હેતુ સમિતિ, ગુપ્તિ, પરિસહજય, જતિધર્મ, જાવના તથા ચારિત્ર છે.

નિર્જરા—“ શુદ્ધોપયોગ જાવના સામર્થ્યેન નીરસીઞ્જૂત કર્મ પુદ્ગલ્લાનામેક દેશ ગલનં નિર્જરા ॥ ” શુદ્ધોપયોગ જાવનાના સામર્થ્ય વગેરે નીરસીઞ્જૂત કર્મ પુદ્ગલોનું એકોદેશ ગલનું તે નિર્જરા. તેનો હેતુ તપ છે. “ તપસા નિર્જરા ચ ” તથા સર્વે પરદ્રવ્યની ઇચ્છાનો નિરોધ તે તપ છે “ ઇચ્છા નિરોધ સ્તપઃ ” તે ઇચ્છા નિરોધરૂપ જાવયુક્ત તપ વે પ્રકારે છે. “ અણસણ મૂળોઞ્ચરિયા, વિત્તી સંખેવણં રસચ્ચાઉં । કાય કિલ્લેસો સંલીણયા ય બહ્સો તવો હોઈ ॥ પાયચ્ચિત્તં વિણઉં, વેયાવચ્ચં તદેવ સહ્સાઉં । જ્ઞાણં ઝસ્સગ્ગોવિય, અઞ્ઞિતરઉં તવો હોઈ ॥ ” અમ ઠ પ્રકારે બાહ્ય તથા ઠ પ્રકારે અચ્ચંતર તપ છે ॥ ૩ ॥

જનુ ચલ જનુ ચલ કર્મ જે દેહને હો જી, જાણું આત્મ તત્ત્વ ॥ બહિરાતમતા બહિરાતમતા મેં ગ્રહી હો જી, ચતુરંગે એકત્ત્વ ॥ નમિપ્રજ્ઞ ॥ ૪ ॥

અર્થઃ—જડ અર્થાત્ અચેતન તથા ચલ અર્થાત્ ક્ષણજંગૂર પાણીના પરપોટાવત્ અસ્થિર જે શરીર તેને મેં આત્મ તત્ત્વ જાણું એટલે

शरीरमांज अहंबुद्धि करी शरीर तेज हुं हुं एम जाण्युं-शरीर वचन
अने मननी क्रियाने में आत्मक्रिया जाणी योगक्रियानुं ममत्व
कर्युं, एम में बहिरात्मजावनुं ग्रहण कर्युं, आत्माथी अन्य जे अ-
चेतन, जरु, क्षणजंगूर शरीर तेमां अहंबुद्धि तथा धन, स्वजन,
परिजनादिकमां ममत्व बुद्धि करी आत्म स्वरूपथी अजाण रह्यो,
माहरा स्वद्रव्य स्वक्षेत्र स्वकाल स्वजावने न जाण्वा, पुद्गलना द्रव्य
क्षेत्र, काल, जावमां अहं ममत्व मान्युं, जे जाव माहरा अस्तिधर्ममां
नथी तेने में माहरा मान्या, आत्मप्रदेशथी बाहिरात्मा परक्षेत्री
जावने माहरा मान्या, अनंत ज्ञान, अनंत सुख, अनंत वीर्यथो
रहित रह्यो. ॥ ४ ॥

केवल केवलज्ञान महोदधि हो जी, केवलदंसण बुद्ध ।
वीरज वीरज अनंत स्वजावनो हो जी, चारित्त क्षायक
शुद्ध ॥ नमि० ॥ ५ ॥

अर्थः-पण हे नमिप्रज्ञ जगत्गुरु ! आप तो बहिरात्मजावनो
अत्यंत अजाव करी सर्वे द्रव्यने तेना त्रिकालवर्ती पर्यायो सहित
एक समये प्रत्यक्षपणे जाण्वा समर्थ एवं जे केवलज्ञान तेना
महोदधि अर्थात् महान् समुद्रनी पेठे अखूट निधान थया हो, तेमज
सामान्य सत्ता अवलोकन रूप केवलदर्शनना तथा कोइ पण काले
जरा पण हीण क्षीण न थाय एवं सहज आत्मीय अनंत वीर्य प्रगट
कर्युं-प्राप्त कर्युं तथा क्रोधादिक सर्वे कषायोनो अत्यंत अजाव करी
क्षायक चारित्र प्राप्त कर्युं-प्रगट कर्युं, अनंत आत्मीय परमानंदना
जोक्ता थया ॥ ५ ॥

विश्रामी विश्रामी निज जावना हो जी, स्याद्वादी अप्रमाद ।
परमात्म परमात्म प्रभु देखतां हो जी, जागी ज्ञांति
अनादि ॥ नमि० ॥ ६ ॥

३४४ विंशति.विहरमान जिन स्तवनानि बालावबोध सहित.

अर्थः—तथा हे दयानिधान ! आप सर्वे परद्रव्योना गुण पर्यायो-
मांथी रमण तथा आराम विश्रामनो त्याग करी पोताना केवलज्ञानादि
शुरू स्वज्ञावमां रमण करनारा स्थिरतापणे विराजमान थया ठो वलीं
हे जगवंत ! आप स्याद्वाद् धर्मयुक्त सदा ठो अर्थात् स्यात्अस्ति
स्वज्ञाववंत ठो, स्यात्नास्ति स्वज्ञाववंत ठो, स्यात्एक स्वज्ञाववंत ठो,
स्यात्अनेक स्वज्ञाववंत ठो, स्यात्वक्तव्य स्वज्ञाववंत ठो, स्याद्
अवक्तव्य स्वज्ञाववंत ठो, स्यादनित्य स्वज्ञाववंत ठो, स्यात्अनित्य
स्वज्ञाववंत ठो, स्यात्जग्व्य स्वज्ञाववंत ठो, स्यात्अजग्व्य स्वज्ञाववंत
ठो, विगेरे अनंत स्याद्वाद् धर्मयुक्त आप सदाकाल विद्यमान ठो,
तथा हे जगवंत ! आप निरंतर अप्रमादज्ञावमां वत्तो ठो, क्षणमात्र पण
पोताना शुद्धात्मधर्मथी च्युत थता नथी, कारण के प्रमादना हेतु जे निद्रा
विकथा विषय कषाय मद स्नेह विगेरे ठे तेनो आपे सर्वथा नाश करेलो
ठे तेथी हे परमेश्वर ! आप परमात्म पदने संपूर्णपणे प्राप्त थया ठो.
एवा आप परमात्मानुं साची रीते दर्शन थतां माहरी अनादिकालनी
अनात्मां आत्मपणानी त्रांतिनो नाश थयो ॥ ६ ॥

जिन सम जिन सम सत्ता ओलखी हो जी, तसु प्राग्ज्ञावनी
ईह ॥ अंतर अंतर आत्मता लही हो जी, पर परिण-
ति निरीह ॥ नमि० ॥ ७ ॥

अर्थः—एम हे परमात्म प्रभु ! केवलज्ञान केवलदर्शनादि अनंत
शुरूधर्मयुक्त आप स्वजातिनुं यथार्थ रीते दर्शन थतां में माहरी सत्ताने
आप समान जाणी, सहही, आपना केवलज्ञानादि शुद्धात्म धर्म मने
रुच्या, ते प्रगट करवानी ईछा थई, परपरिणतिथी विरागज्ञाव उपज्यो,
अंतर आत्मतानी प्राप्ति थई. ॥ ७ ॥

प्रतिबंदे प्रतिबंदे जिनराजने हो जी, करतां साधक प्रांव

देवचंद्र देवचंद्र पद अनुजवे हो जी, शुद्धात्म प्राग्जाव
॥ नमिप्रज्ञ ॥ ७ ॥

अर्थः—स्तुति कर्त्ता श्रीदेवचंद्र मुनि कहे ठे—हे जगवंत ! आप जेम मिथ्यात्व अविरति प्रमाद कपाय योगनो त्याग करी परमात्म अवस्थाने प्राप्त थया तेमज हुं जो आप प्रमाणे साधक जाव आदरुं तो हुं पण निःसंदेह देवमां चंद्रमा समान परमात्म पदनो आस्वाद लेनार जोगवनार थाउं; शुद्धात्म धर्मनी संपूर्ण प्रगटता थाय. ॥ ७ ॥

॥ संपूर्ण ॥

॥ अथ सप्तदशम श्री वीरसेन जिन स्तवनम् ॥

॥ लाठलदे मात मढ्हार ॥ ए देशी ॥

वीरसेन जगदीश, ताहरी परम जंगीश, आजहो दीसेर
वीरजता त्रिभुवनथी घणीजी ॥ १ ॥

अर्थः—अतुल्य आत्मीय वीरपणुं (पराक्रम) स्फुरायमानं करी, अत्यंत दुर्जय दुष्ट परिणामी मोह शत्रुनो लीला मात्रमां नाश करी पोताना नामने सार्थपणे आ जगत् त्रयमां प्रसिद्ध कर्तुं ठे, एहवा हे त्रिलोकपूज्य देवाधिदेव श्री वीरसेन प्रभु ! तमे ज्ञानावरणादि दुष्ट कर्मनो अत्यंत अज्ञाव करी ज्ञानादि अनंत सर्वोत्कृष्ट संपदा पोताने स्वाधीन करी ठे, तेना जोग—आस्वादमां निरंतर मग्नपणे परमानंद जोगवो ठे, एवी आपनी ज्ञानादि लक्ष्मी आपथी अज्ञेदपणे होवाथी कोइ पण तेने नाश करी शके तेम नथी तथा मोहुराजाने वश पडेला जगत्वासी जीवोमां एहवी ज्ञानादि-अनंत लक्ष्मीनुं स्वामिन्व जेथी

૩૪૬. વિંશતિ વિદ્વરમાન જિનં સ્તવંનાનિ વાલાવવોધ સહિત.

તેથી આપની જગીશ અર્થાત્ સંપદા પરમ (સર્વોત્કૃષ્ટ) પદને વાસ્ત્વિક રીતે યોગ્ય છે.

વલી જગત્વાસી જીવોનું વીર્ય દ્વાયોપશમિક જાવે હોવાથી અલ્પ છે-અપૂર્ણ છે. અને વીર્યની અલ્પતા તથા ચલપણાને લીધે કર્મવંધ કરી પરાધિન થાય છે, પણ હે જગવંત ! આપે વીર્યાતરાયનો સમૂલ દાય કરી, અલ્પ, અનંત, અચલ વીર્ય સંપૂર્ણ પણે પોતાને સ્વાધીન-પ્રગટ કરી લીધું છે; તેથી આ સર્વે જગત્વાસી જીવોમાં ઉત્કૃષ્ટ વીર્યવંત આપજ હો, એહવા આપના ડ્રઢ સ્થિર અને સતેજ વીર્ય સામે મોહ-રાજા ડ્રષ્ટિ કરવાને પણ સમર્થ થઈ શકતો નથી તો નજીક આવવાની શી વાત ? માટે આપનીજ વીરજતા સર્વોપરી પદ ધરાવે છે ॥૧

અણહારી અશરીર, અદ્ય અજય અતિ ધીર ॥ આજ હો અવિનાશી અલેશી ધ્રુવ પ્રચુતા બાળીજી ॥ ૨ ॥

અર્થ:-શરીર તે અનંત પુદ્ગલોના સમૂહ રૂપ અચેતન પદાર્થ છે, અને જોઈ ડ્રવ્ય પોતે એક તથા સચેતન પદાર્થ છે. તેથી જીવ ડ્રવ્યથી શરીર તદન વિલક્ષણ, વસ્તુતઃ ચિન્ન પદાર્થ છે. તથાપિ અનાદિ અવિદ્યા વળે, જેદ વિજ્ઞાનના અજાવે સંસારી આત્મા અનેક પ્રકારનાં કર્મ બાંધી, તે કર્મના ઉદય વળે પ્રાપ્ત થણા શરીરનેજ આત્મપણે જાણે છે સદહે છે, તેથી મનુષ્યના શરીરમાં રહેલા જીવને મનુષ્ય તથા દેવના શરીરમાં રહેલા જીવને દેવ વિગેરે મનાય છે, અને તેથી સંસારી આત્મા સશરીરી બને છે. પણ હે જગવંત ! આપ તો તે અવિદ્યાનો નાશ કરી સંપૂર્ણ જેદ વિજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી, સ્વપર ડ્રવ્યને તદન ચિન્ન ચિન્ન જાણી શરીરમાંથી અહંમત્ત્વ ઉઠાવી શરીરથી સર્વથા અતીત થયા હો માટે હે પ્રચુ ! આપ અશરીરી હો.

શરીર અનંત પુદ્ગલોના સંયોગથી બનેલું હોવાથી સચલ તથા અસ્થિર છે, તેથી તેમાંથી કેટલાક પુદ્ગલો સ્થલાંતરે જતાં વીજા

પુદ્ગલો આહારવાની (લેવાની) જરૂર પડે છે. માટે શરીરધારીને આહારની જરૂર પડે; પરંતુ હે જગવંત ! આપ તો અક્ષરીરી ઠો માટે આપને આહારની જરૂર નથી. આપનું અંગ એકતા ધારી છે તેથી તેમાંથી કોઈ પણ કાલે રંચમાત્ર પણ ઘસાવાનો, ફીણ થવાનો સંજવ નથી માટે નિઃસંદેહ આપ અંણાહારી ઠો.

અનેક પુદ્ગલોના મલવાથી જે વસ્તુ વનેલી હોય, તેજ ઘસાઈ, જાગી શકે, પણ એક પુદ્ગલ પરમાણુ આદિ જે જે પ્રદાર્થમાં એકત્વ છે, અસંયોગી છે, તે તે પ્રદાર્થ ઘસાઈ, જાગી અથવા વિણશી શકે નહિ. માટે હે જગવંત ! આપ અસંયોગી તથા એકત્વ સહિત હોવાથી આપના આત્મ અંગમાં કોઈ પણ કાલે રંચમાત્ર પણ ફાય થવાનો સંજવ નથી, આપ અદ્વય પદમાં નિત્ય વિરાજમાન ઠો.

સર્વે દ્રવ્યો પોતાની સત્તાજૂમિમાં પોતાના ગુણ પર્યાયોના 'સ્વામી' પણે વર્તવાને સદા કાલ સત્તાધારી છે. કોઈ પણ અન્ય દ્રવ્ય તેમાં પ્રવેશ કરવાનેજ સમર્થ નથી તો આપને જાતવાની શું વાત ? માટે હે જગવંત ! આપ સદા અપરાજિત (અજય) ઠો.

વલી, આપનું વીર્ય ક્ષાયિકજાવે હોવાથી આપ અત્યંત ધીર-વીર ઠો, જેમ સૂર્યના પ્રતાપ સામે અંધકાર અત્યંત અજાવ પામે છે તેમ આપ શ્રીના ક્ષાયિકવીર્ય જન્ય ધીર વીરતાના પ્રતાપથી આપના કર્મ શત્રુ ઓ અત્યંત અજાવને પ્રાપ્ત થઈ ગયા છે.

જો કે સર્વે દ્રવ્યો વસ્તુતઃ અવિનશ્વર છે. તથાપિ અનેક પુદ્ગલોથી વનેલા શરીરમાં જ્યાંસુધી અહં મમત્વ બુદ્ધિ હોય છે ત્યાં સુધી તે શરીરનો નાશ થતાં આત્મા પોતાનો નાશ માની નાશપણનો દુઃખને અનુભવે છે. પણ આપે પોતાના આત્મ અંગમાં આત્મપણું જાણ્યું સ્વીકાર્યું, પોતાના એકત્વ પિંકના અનુભવી થયા. તેથી વિનાશપણનો પ્રસંગ નાશ થયો માટે આપ નિરંતર અવિનશ્વર પદમાં પરમાનંદ-જોગવો ઠો.

૩૪૦. વિશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ વાલાવબોધ સહિત.

લેણ્યાના હેતુ કષાય, યોગ છે પણ આપ તો કષાય તેમજ યોગથી સર્વથા મુક્ત થયા હો માટે અલેણી હો.

વલી હે જગવંત ! આપની પ્રજુતા પણ હવે ધ્રુવ (નિશ્ચલ) થઈ છે, સંસારી જીવો અજ્ઞાન વશે પોતાની સત્તાત્મિની મર્યાદા ડલંધી પરદેત્રે પરગુણ પર્યાયોની પ્રજુતા યાદે છે, એવા અન્યાયી પુરુષોની કૃત્રિમ પ્રજુતા નાશ પામે. પરંતુ આપ ન્યાય શિરોમણી હોવાથી પરગુણ પર્યાય વિષે પોતાની પ્રજુતા સ્થાપન કરતા નથી. નિરંતર પોતાના ગુણ પર્યાયમાં સંતુષ્ટ છો. એમ આપની પ્રજુતા એક દેત્રી, અપ્રયગ્જૂત, તથા સમવાય સંબંધે હોવાથી તેનો કોઈ પણ કારણે વિયોગ થવા સંજવ નથી, માટે આપની પ્રજુતા યથેચ્છ ધ્રુવ નિશ્ચલ છે. આપની પ્રજુતાને કોઈ પણ સ્વલ્પના કરવા સમર્થ થઈ શકે તેમ નથી. જે અન્યાયી પુરુષ પોતાનું ઘર ઢોની પારકે ઘેર ચોરી કરવા જાય તેનું ધન બીજા ચોરો વડે પહેલાં લૂંટાઈ જાય, પણ જે ન્યાયી પુરુષ બીજાના પદાર્થની આકાંક્ષા નહિ રાખતાં પોતાની વિજૂતિમાં સંતોષ પળે નિરંતર સચેત રહે તેની વિજૂતિ બીજો કોણ લૂંટી શકે ? ॥ ૨ ॥

અર્તીંદ્રિય ગત કોહ, વિગત માય મય લોહ ॥ આજ હો સોદેરે મોદે જગ જનતા જાણીજી ॥ ૩ ॥

અર્થ:—હે જગવંત ! આપ અર્તીંદ્રિય હો. પાંચ ઈંદ્રિયોના સ્પર્શ, રસ, ગંધ, રૂપ, અને શબ્દ એ પાંચ વિષયો છે, માટે ઈંદ્રિયોનો વિષય ફક્ત પુદ્ગલ છે, પરંતુ આપ અરૂપી દ્રવ્ય હોવાથી ઈંદ્રિય વિષયથી તદન વિમુક્ત હો તેથી આપ ઈંદ્રિયો વડે અગોચર (અર્તીંદ્રિય) હો.

શરીરાદિ પરદ્રવ્યમાં જૈને અહં મમત્વ બુદ્ધિ હોય તેને ક્રોધ ડપ-જવાનો સંજવ છે કારણ કે તે શરીરાદિ અનિત્ય અને પરદેત્રી પદાર્થો હોવાથી કોઈ તેને બગાડે વિણશાવે અથવા વિયોગ કરે તે ડપર તેને ક્રોધ ડપજે છે. પણ હે જગવંત ! આપ તો તે શરીરાદિ પરદ્રવ્યનું

સર્વથા મમત્વ તજી પોતાના નિત્ય, અજ્ઞેય, સમવાય સંબંધી જ્ઞાનાદિ ગુણોમાં પોતાનું સ્વામિત્વ અનુજવો ઢો. તેને કોઈ પણ અન્ય ડ્રવ્ય રંચમાત્ર પણ હરકત કરવા સમર્થ નથી. તો આપના પરિણામમાં ક્રોધને અવકાશ ક્યાંથી ? ક્રમા સરોવરમાં નિરંતર ક્રીડા કરતા આપ જગવંતની પાસે ક્રોધાગ્નિ કેમ આવી શકે ?

વલી સર્પ જેવી અવિશ્વાસ્ય, જગત્માં ફસાવવાને અત્યંત બલવત્તર જાલ સમાન જે માયા પરિણતિ, તેને આપે તીક્ષ્ણ ધારવાલી આર્યવ રૂપી તરવાર વડે ઢિન્ન ઢિન્ન કરી નાંખી ઢે.

વલી જાતિ, લાજ, કુલ, વિદ્યા, અધિકાર વિગેરે આઠ પ્રકારના મદરૂપ અતિશય ડ્રઢ પર્વતને આપશ્રીએ માર્દવરૂપ વજ્રદંડવડે ચૂરેચૂર કરી નાંખ્યો ઢે.

તથા પરડ્રવ્યાદિને ગ્રહણ સંગ્રહ કરવારૂપ મૂર્ઠાજલે જરેલા અતિશય વિસ્તીર્ણ લોજ સમુદ્રને આપ નિસ્પૃહરૂપ વહાણમાં આરૂઢ થઈ સહજ લીલા માત્રમાં તરી સંતોષ જૂમિમાં વિરાજમાન થયા ઢો.

એમ આત્મગુણનો ઘાત કરનાર તથા જવતરુના મૂલરૂપ ક્રોધાદિક કષાયોને આપ જગવંતે સમૂલ ક્ષય કરી ક્રમા, માર્દવ, આર્યવ, નિસ્પૃહતા, વિગેરે અનુપમ ગુણાલંકાર વડે આપ સર્વોત્તમ શોજાયમાન ઢો, પ્વી આપની નિઃકષાય પરમ શાંત મુદ્રા અવલોકતાં જગત્વાસી જીવો અત્યંત વિસ્મય થાય ઢે. ॥ ૩ ॥

અમર અસ્થંભ અરૂપ, પૂર્ણાનંદ સ્વરૂપ । આજ હો ચિહ્નપે દીપે થિર સમતા ધણીજી ॥ ૪ ॥

અર્થ:—ઇન્દ્રિય, બલ, આયુ અને શ્વાસોશ્વાસ એ ચાર જીવના વ્યવહાર પ્રાણ ઢે અને તે પ્રાણના વિયોગે મરણ કહેવાય ઢે. પણ હે જગવંત ! આપે તે વ્યવહાર પ્રાણને યૌદ્ગલીક પર ડ્રવ્યથી નિષ્પન્ન સાક્ષાત્પણે જાણી તે પ્રાણ ઉપરથી મમત્વ ડઠાવી પોતાના શુરુ

३५० विंशति बिहरमान जिन स्तवनानि वालावबोध सहित.

चेतना प्राणवके पोतानुं जीवन स्विकार्युं ठे, ते चेतना प्राणनो आपथी कोइ पण काले वियोग थाय तेम नथी, माटे आप सदा अमर ठे.

जे संयोगी पदार्थ होय तेमां संधि होय, अने जेमां संधि होय ते जांगी तूटी शके. पण हे जगवंत ! आप असंयोगी शुद्ध एक तत्व ठे, आपना अंगमां संधि नथी, तेथी आप सदा अखंड ठे.

परम स्वभावने अनुयायीपणे द्रव्यना सर्वे गुणो होय ठे. जीव द्रव्यनो परम गुण चेतनत्व ठे माटे जीवना सर्वे गुणो चेतनानुगत होय, ए शिवायना गुणो जीव द्रव्यमां होइ शके नहि; माटे रूप, रस, गंधादि गुणो चेतनानुगत नथी माटे रूपादिगुणोनो जीव द्रव्यमां अत्यंतान्नाव ठे तेथी हे जगवंत ! आप सदा अरूपी ठे.

जगत्वासी जीवो इष्ट पुद्गलोनो प्राप्ति, प्रजुता, तथा जोगवके आनंद माने ठे, पण ते परद्रव्यना तावे होवाथी जगत्जीवनो आनंद पराधीन, अवास्त्विक, तथा क्षण जंगुर ठे. पण हे जगवंत ! आप तो मात्र पोताना गुण पर्यायोनोज प्रजुता, तथा जोगवडे आनंद मानो ठे तेथी आपनो आनंद निरूपचरित पूर्ण तथा नित्य ठे, एम हे प्रजु ! आप पूर्णानंद स्वरूप ठे.

तथा हे जगवंत ! आपनां आत्मीय ज्ञान प्रकाश किरणो के जे सर्वे द्रव्यना त्रैकालिक परिणामथो अभिक्रि ठे, ते अनंत ज्ञान प्रकाश वके आप निरंतर सर्वोपरी देदिप्यमान ठे. आपना ज्ञान प्रकाशनुं आ जगत्त्रयमां कोइ उपमान नथी.

वली हे जगवंत ! आप सर्वज्ञ तथा वीतराग होवाथी पूर्ण समतावंत ठे. इष्टानिष्ट विकल्पथो सर्वथा मुक्त ठे. ते समता द्वायिक जाव जन्य होवाथी हवे कोइपण काले आपना परिणाममां विसमतानो संजव नथी तेथी आप पूर्ण निश्चल समताना स्वामी ठे. ॥४॥

वेद रहित अकषाय, शुद्ध सिद्ध असहाय । आज हो ध्यायके नायकने ध्येय पदे ग्रहोजी ॥ ५ ॥

અર્થ—નપુંસક વેદ, સ્ત્રોત્રવેદ, અને પુરુષવેદ એ ત્રણે વેદનો નવમે ગુણસ્થાને તથા સર્વે કષાયનો દશમા ગુણસ્થાનના અંતસુધીમાં સમૂલ દ્વય કરી દીધો છે, તેથી હે જગવંત ! આપ વેદ તથા કષાય રહિત હો, તથા “સ્વય પરિણામે સિદ્ધા” એ સૂત્ર પ્રમાણે આપમાં દ્વાયિક અને પારિણામિક એ બે જાવજ વર્તે છે, સકલ કર્મનો દ્વય કરી દ્વાયિકજાવે પોતાનું શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપ સંપૂર્ણ સિદ્ધ પ્રગટ કર્યું છે. અનંતજ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રના સ્વામી થયા હો. અને પારિણામિક જાવવને અનંતકાલસુધી આપના જ્ઞાનાદિ ગુણો અસહાયપણે નિરંતર પરિણમશે. કોષ્પણ કાલે કોષ્પણ આપના જ્ઞાનાદિ પરિણામને સ્વલ્પના કરી શકશે નહિ માટે હે જગવંત ! આપ સાદિઅનંતકાલ સુધી શુદ્ધ સિદ્ધ તથા અસહાય હો.

ઉપર વર્ણવેલા ગુણો સહિત, શુદ્ધ સિદ્ધ તથા અસહાય આપ જગવંતને અવલોકી આપ સમાન સિદ્ધપદનો કામી હું સેવક ધ્યાતા, આપ ત્રિલોકપૂજ્ય જગવંતને ધ્યેયપદે સ્થાપું હું, આપના પદનું ધ્યાન કરું હું. ॥ ૫ ॥

દાન લાઝ નિજ ઝોગ, શુદ્ધ સ્વગુણ ઉપઝોગ । આજ હો અજોગી કર્તા ઝોક્તા પ્રજુ લહ્યોજી ॥ ૬ ॥

અર્થ—અંતરાય કર્મના દ્વયવડે હે જગવંત ! આપમાં દાનાદિક લઘ્વિઠ દ્વાયિક જાવે વર્તે છે.

વીર્યગુણની સહાયવને સર્વે ગુણો પરિણમે છે, તેમ જ્ઞાનગુણના ઉપયોગ વિના વીર્યગુણ સ્ફુરાયમાન થઈ શકે નહિ માટે વીર્યને જ્ઞાનગુણની સહાયતા છે. તથા શુદ્ધજ્ઞાન પરિણામને ચારિત્રનું સહાય છે. વલ્લી ચારિત્ર પરાચરણ રૂપ ન પરિણમે તે ચારિત્રને જ્ઞાનગુણનો ઉપકાર છે. એમ એક ગુણને બીજા ગુણોની સહાય છે, તે સહાયરૂપ

૩૫૨ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

દાનના કર્તા હે જગવંત ! આપજ હો. વહી એવું દાન આપ નિરંતર આપ્યાં કરો હો માટે આપ અદ્વય દાતા હો. તથા તે દાનના પ્રજાવવકે સર્વે ગુણો પોતાની શુદ્ધ પરિણતિ પરિણમે હે, તે રૂપ લાજ લેનાર પણ આપજ હો. એમ આપમાં દાતા પાત્ર અને દેયની અજેદતા હે. એમ જ્ઞાનાદિ પરિણામ હમેશાં શુદ્ધરૂપે વર્તે હે, તદ્જ્ઞાન્ય આનંદના વેદનારા હો તેથી જ્ઞાનાદિ પર્યાયના આપ નિઃપ્રયાસ પણે હમેશાં જોક્તા હો.

જે એકવારજ જોગવવા યોગ્ય હોય તે જોગ, અને જે અનેકવાર જોગવવા યોગ્ય હોય તે ઉપજોગ કહેવાય હે માટે જ્ઞાનાદિ શુદ્ધગુણો સહજાવી હોવાથી હમેશાં આપમાં કાયમપણે રહેનારા હે, માટે આપમાં તે ગુણોનો ઉપજોગ હે.

વહી હે જગવંત ! મન, વચન, કાયા તથા કોઈ પણ પુદ્ગલયોગ વિના આપ પરકર્તૃત્વ તથા પરજોક્તૃત્વ નિવારી સ્વજાવના કર્તા જોક્તા બન્યા હો, એવા આપ ત્રિલોકપૂજ્ય પ્રજ્ઞાનું મને કોઈ મહત્ પુણ્યના પસાયે આજે દર્શન મળ્યું હે; ઈન્દ્રિય ગોચર વસ્તુનું દર્શન તો સહજે સર્વે પામી શકે પણ આપ તો અરૂપી નિષ્કર્મ હો. આપના દર્શનની પ્રાપ્તિ તો વિરલાનેજ થઈ શકે હે. ॥ ૬ ॥

દરિસણ જ્ઞાન ચરિત્ર, સકલ પ્રદેશ પવિત્ર ॥ આજ હો નિર્મલ નિઃસંગી અરિહા વંદિયેજી ॥ ૭ ॥

અર્થઃ—આપનું દર્શન થતાં આપના સર્વે પ્રદેશ અત્યંત નિર્મલ જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્ર વડે પરિપૂર્ણ પવિત્ર જોઈ તથા આપનેજ જગત્ ત્રયમાં નિર્મલ, તથા નિઃપરિગ્રહી અવલોકી કર્મશત્રુનો અંત આણનાર આપ શ્રી વીરસેન પ્રજ્ઞાને કર્મ દ્વય નિમિત્તે ત્રિકરણ યોગે વેંડુ હું. ॥ ૭ ॥

देवचंड जिनचंड, पूर्णानंदनो वृंद ॥ आज हो जिनवर
सेवाथी चिर आनंदियेजी ॥ ८ ॥

अर्थ:-स्तुति कर्त्ता श्रीदेवचंड मुनि कहे ठे सर्वे जिनोमां चंडमां
समान वर प्रधान हे वीरसेन प्रभु ! स्वाभाविक, निःप्रयासिक, अनंत
आनंदना समूहरूप आप जिनेश्वरनो आज्ञा सेवनरूप सेवाथी हुं
पण आप समान अनंत परमानंदने प्राप्त यशः, शिवकमलानो
विलासी यशः ॥ ८ ॥

॥ अथ श्री अष्टादशम श्रीमहाजड जिन स्तवनम् ॥

तट यमुनानुरे अति रलीयामणुं रे ॥ ए देशी ॥

महाजड जिनराज, राज राज विराजे हो आज तुमारमोजी,
दायिक वीर्य अनंत, धर्म अजंगे हो तुं साहिब बमोजी ॥
हुं बलिहारीरे श्री जिनवर तणीजी ॥ १ ॥

अर्थ:-सर्वे जिनोमां शिरोमणी परमकल्याणना निधान हे श्री
महाजड प्रभु ! आपनुं राज्य सर्वोपरी समाधि तथा अनंत विभूति
युक्त निर्विघ्नताए अलौकिक रीते शोजे ठे, आपनुं राज्य पराक्रम
अक्षय, अजय तथा अपरिसीम ठे, आपे सर्वे कर्मशत्रुंनो सपरिवार
नाश कर्यो ठे, निर्वश कर्या ठे तेथी हवे कोइपण आपना राज्यमां
विघ्न करी शके तेम नथी तथा आपनी अनंत पर्यायरूप प्रजा, अत्यंत
सरल पंडित तथा सदाचरणी ठे, आपना धर्मरूप कायदाने जरा-पण
जंग करे तेम नथी, आपना सर्वे धर्म कायदा संपूर्ण न्याय तथा दया
युक्त होवाथी सदा सर्वत्र अजंग ठे; एम आप सर्वोत्तम राजापणे
विराजो ठो, आपना राज्यनी बलिहारी ठे. ॥ १ ॥

कर्त्ता प्रोक्ता जाव, कारक कारण हो तुं स्वामी बतोजी ।
ज्ञानानंद प्रधान, सर्व वस्तुनो हो धर्म प्रकाशतोजी
॥ हुं ॥ २ ॥

અર્થ:-વંલી તે પર્યાયરૂપ પ્રજાના ઉત્પન્ન કર્તા પણ આપજ ઢો તથા તેના ઉપાદાન કારણરૂપ પણ આપજ ઢો, તેનાં અધિકરણાદિ અન્ય કારકો પણ આપમાંજ અજેદપણે શોજે ઢે તથા તે પ્રજાને સદાચરણ યુક્ત-ન્યાયાનુસાર ગમન કરનાર નિરસ્ત્રી તજ્ઞાન્ય રાજ્યાનંદના જો-ક્તા પણ આપજ ઢો.

તે સર્વે પ્રજામાં શિરોમણી, આદરણીય તથા અંત્યત વદ્ધજ એવા જ્ઞાનાનંદ સ્વદેશી શેઠને આપે પ્રધાન પદે સ્થાપ્યો ઢે, તે જ્ઞાન પ્રધાન સર્વે પ્રજાથી સંપૂર્ણ રીતે માહિતગાર ઢે, જેના હૃદયમાં સર્વે પ્રજાના જાવ નિરંતર પ્રકાશિત રહે ઢે વંલી તે જ્ઞાનાનંદ પ્રધાન નિરંતર આપ સમીપ હાજર રહે ઢે, સમયમાત્ર પણ દૂર વર્તી નહિ થતાં સર્વે પ્રજાનું સદૈવ નિરિક્ષણ તથા સંરક્ષણ કરે ઢે તથા કોશ્ને પણ ત્રાસ નહિ આપતાં અત્યંત હર્ષપૂર્વક ન્યાયાનુસાર વર્તાવે ઢે, લેશમાત્ર પણ ન્યાયાતિક્રમ થવા દેતો નથી, એવો અદ્ભુત ચાતુર્ય તથા વિવેકવંત ઢે. ॥ ૨ ॥

સમ્યકદર્શન મિત્ત, થિર નિર્ધારે રે અવિસંવાદતાજી ।
અવ્યાબાધિ સંમાધિ, કોશ અનશ્વરે રે નિજ આનંદતાજી
॥ હું૦ ॥ ૩ ॥ દેશ અસંખ્ય પ્રદેશ, નિજ નિજ રીતે રે
ગુણ સંપત્તિ ઝર્યાજી । ચારિત્ર હર્ગ અજંગ, આતમ શક્તે
હો પરજય સંચર્યાજી ॥ હું૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:-અગ્નિગ્રહાદિક પાંચ મિથ્યાત્વને સમૂલ નાશ કરી જેણે પોતાનું અંગ નિર્મલ કરેલું ઢે તથા જે સમ, સંવેગ, નિર્વેદ, આસ્તિ-ક્યતા અને અનુકંપાદિ લક્ષણે યુક્ત, તથા કુશલતા, તીર્થસેવા, ગુરુ-જક્તિ, ડ્રઢતાં તથા શાસનની અનુમોદના વિગેરે જૂષણોથી જૂષિત, શંકો, કાંદાદિ સર્વે વિસંવાદ ટાલી અવિસંવાદતાને સ્થિર ડ્રઢપણે પોતાના હૃદયમાં ધારણ કરતો મહા વિનયવંત, આપના શાસનનો

प्रजावक गुणनिधान एवो “सम्यक्दर्शन” नामे महाधीर वीर, शुचट आपनो मित्र ठे, जेनी साथे आपनो सम्यक्ज्ञान प्रधान पण एटली तिव्र मैत्री राखे ठे के क्षणमात्र पण तेथी बूटो पनी शकतो नथी, जेठनां अंग मात्र जूदां जणाय ठे पण जीव तो जाणे एकज ठे;

एवा सम्यक्दर्शन अने सम्यक्ज्ञान बे महान् पुरुषो आपनुं राज्य अत्यंत चातुर्य, न्याय अने दया पूर्वक सर्व प्रजाने आनंदमां राखता निष्कंटकपणे चलावे ठे तथा अव्याबाध समाधिरूप अनेक प्रकारनां रत्नोवके आपना खजानाने सदा परिपूर्ण तथा अखूट राखे ठे, निरंतर तज्जन्य परमानंदमां आप विलसो ठो;

बली आप ज्यांनुं राज्य करो ठो ते देश असंख्यात प्रदेशवालो, जेनी सीमामां कोझपण वधघट करी शके नहीं एवो ठे तथा जेना सर्वे प्रदेश अनंता गुणाविजागरूप संपत्तिवडे तथा पर्यायरूप प्रजावके उस जरेला ठे.

एवा आपना अनुपम देशना, तथा तेमां वसंती सरल प्रजाना रक्षण निमित्ते आपना मित्र तथा प्रधाने मली पोताना अत्यंत बल तथा चातुर्यवडे चारित्र्यरूप अत्यंत मजबूत तथा अजंग किल्लो बांध्यो ठे. हे जगवंत ! एवा अलौकिक राज्यना आप स्वामी बन्या ठो. एह्वुं अलौकिक राज्य के जे मोहराजाए अनादिथी पोताना कबजे करी राख्युं हुंतुं तेने आपे केवी रीते प्राप्त कर्युं ?—“आत्म शक्ते हो परजय संचर्याजी” अन्यनी मदद शिवाय मात्र पोतानी आत्मशक्ति स्फुरायमान करी सम्यक्दर्शनमित्र, तथा सम्यक्ज्ञान प्रधानने साथे राखी मोहशत्रुने पराजव करवा रणचूमिमां प्रवेश कर्यो ॥ ३ ॥ ४ ॥

धर्मदमादिक सैन्य, परिणति प्रचुताहो तुज बल आकरोजी । तत्त्व सकल प्राग्जाव, सादि अनंतीरे रीते प्रचु धखोजी ॥ हुं० ॥ ५ ॥

૩૫૬. વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

અર્થ:-મોહરાજાના લશ્કરને શીઘ્રમેવ નાશ કરનારા “ઠાંતિ, માર્દવ, આર્જવ, મુત્તિ, તવ, સંયમ, સત્ય, શૌચ, અર્કિંચન, અર્ને બ્રહ્મચર્ય,” એવા અપરિમિત બલવાલા સૈન્ય સહી કર્યા અને તે સર્વે સૈન્યોની પ્રત્યુતા (સેનાધિપતિ પણું) શુદ્ધોપયોગરૂપ મહા અજીત અને નિહર શુજાટને આપી એવા અત્યંત તીવ્ર બલવડે મોહરાજાના લશ્કરનો નાશ કર્યો. ઠાંતિ સૈન્યે ક્રોધ લશ્કરનો, માર્દવે માન લશ્કરનો, આર્જવે માયા લશ્કરનો, મુત્તિએ લોજ-સ્પૃહા લશ્કરનો, તપે પરાકાંક્ષાનો, સંયમે હિંસાનો, સત્યે અસત્યતાનો, શૌચે મલિનતાનો, અર્કિંચને પર સંગ્રહ બુદ્ધિનો અને બ્રહ્મચર્યે પરમણનો, એમ મોહરાજાના સર્વે લશ્કરનો તથા પરિવારનો નાશ કરી મોહરાજાને પ્રાણ રહિત કર્યો અને સાંદિઅનંત જાગે “તત્ત્વ સકલ પ્રાગ્જાવ.” પોતાનો સંપૂર્ણ રાજ્યાધિકાર પ્રગટ કર્યો ॥ ૫ ॥

ઙ્ગવ્ય પ્રાવ અરિ લેશ, સકલ નિવારીરે સાદિવ અવ-
તર્યોજી । સહજ સ્વજાવ વિલાસ, જોગી ઉપયોગીરે,
જ્ઞાનગુણે જર્યોજી ॥ હું ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:-ઙ્ગવ્ય તથા જાવ એ બંને પ્રકારના શત્રુનો સમૂહ નાશ કરી આંખ શિવક્ષેત્રના રાજા બન્યા હો તથા પોતાના નૈરૂપાધિક સહજ સ્વતંત્ર જોગના વિલાસી થયા હો તથા આપ જ્ઞાનાનંદે પરિપૂર્ણ સદા ઉપયોગવંત અર્થાત્ પોતાના રાજ્યની સંચાલનાં નિરંતર વર્તો હો ॥ ૬ ॥

આચારિજ ડવજાય, સાધક મુનિવર હો દેશ વિરત
ધરુજી । આતમ સિદ્ધિ અનંત, કારણ રૂપે રે યોગ
દેમંકરુજી ॥ હું ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:-જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર, ચારિત્રાચાર, તપાચાર અને વીર્યા-
ચાર, એ પંચાચારમાં વર્ત્તનાર તથા શિષ્યજનને તેમાં વર્ત્તવનાર
(જોરુનાર) એવા ઢત્રીશ ગુણવાન્ શ્રીઆચાર્ય, તથા સૂત્રપાઠના
દાતાશ્રી ઉપાધ્યાય, તથા પોતાના શુદ્ધાત્મતત્ત્વને સાધનાર શ્રી
મુનિરાજ, તથા પંચમ ગુણસ્થાનવર્ત્તી દેશવ્રત ધારીઢ, એ સર્વે આપ
મહારાજની આજ્ઞામાં વર્ત્તનાર, પોતાના મનવચન કાયયોગને સંય-
મમાં વર્ત્તવનાર હોવાથી અનંત આત્મ સિદ્ધિરૂપ આપ સમાન રાજ્ય-
જોગ પામવાના કારણ ઢે અર્થાત્ તેઢ અદ્વકાલમાં આપ સમાન
શિવજ્ઞમિનું રાજ્ય પ્રાપ્ત કરશે તથા તે આચાર્યાદિકોને શિવજ્ઞમિનું રાજ્ય
પ્રાપ્ત કરવામાં આપ જગવંત કારણરૂપે અર્થાત્ મદદગાર ઢે ॥ ૭ ॥

સમ્યગ્જ્ઞાષ્ટિ જીવ, આણારાગી હો સહુ જિનરાજનાજી ।
આતમ સાધન કાજ, સેવે પદકજ હો શ્રી મહારાજનાજી
॥ હું ૭ ॥ ૭ ॥

અર્થ:-બલી ચતુર્થ ગુણસ્થાનવર્ત્તી ઉપશમ, ક્યોપશમ વા ક્ષાયિક
સમ્યક્જ્ઞાષ્ટિ સર્વે જીવો હે જગવંત ! જવસમુદ્ગમાં સેતુ સમાન આપની
આજ્ઞાના રાગી ઢે, આપની આજ્ઞા પાલવાને ડત્સુક ઢે, તેઢ પોતાનું
શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપ પ્રગટ કરવા માટે આપ જગવંતના ડવ્યજ્ઞાવ ચરણ-
કમલને સન્માને ઢે ॥ ૭ ॥

દેવચંડ જિનચંડ, જગતેં રાચો હો જીવિ આતમ રૂચિજી ।
અવ્યય અદ્યય શુદ્ધ, સંપત્તિ પ્રગટે હો સત્તાગત શુચિજી
॥ હું ૭ ॥ ૮ ॥

અર્થ:-સ્તુતિકર્તા શ્રીદેવચંડ મુનિ મિત્ર જાવનાના આવેશમાં પો-
તાના મુલ્કકમલમાંથી પરમ કલ્યાણકારી ઉપદેશ આપે ઢે કે પોતાની
શુદ્ધાત્મ સિદ્ધિના ઇચ્છુ હે જવ્યાત્માઢ ! શિવક્ષેત્રના મહારાજા શ્રી
જિનેંડજગવાનેની આજ્ઞા સેવવામાં લોન થાઢ જેથી તમારી સત્તામાં

૩૫૭ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

રહેલી પવિત્ર, અવિનશ્વર, અઘૂટ, અક્ષય, શુદ્ધાત્મ સંપદા સહજ
પ્રગટ થશે ॥ ૯ ॥ ॥ સંપૂર્ણ ॥

॥ અથ એકોનવિંશતિમ શ્રી દેવજસાજિન સ્તવનમ્ ॥

॥ મહાવિદેહ ક્ષેત્ર સોહામણું ॥ ૯ દેશી ॥

દેવજસા દરિસણ કરો, વિઘટે મોહ વિજ્ઞાવ લાલ રે ॥
પ્રગટે શુદ્ધ સ્વજ્ઞાવતા, આનંદ લહરી દાવ લાલ રે ॥
દેવજસા ॥ ૧ ॥

અર્થ:—સર્વે કર્મ કલંકથી રહિત અત્યંત પવિત્ર તથા અનંત જ્ઞાન
દર્શન આદિ અંતાતીત અચ્યંતર લક્ષિયુક્ત વિજ્ઞોકી ચાર નિકાયના
દેવ તથા ઇંદ્રાદિના સમૂહ જેનો અનુપમ યશવાદ બોલે છે એવા શ્રી દેવ-
જસા પ્રજ્ઞાનું હે જગ્યાત્માઓ ! દર્શન કરો. તે પૂજ્ય જગવંતના સ્વરૂપનું
સમ્યક્પ્રકારે અવલોકન કરો. જેથી અનાદિથી વલગેલા અજ્ઞાન
મિથ્યાત્વ મોહ વિગેરે દુઃખદાયક વિજ્ઞાવ સમૂહ નાશ પામે તથા
જેમાંથી નિરંતર પરમાનંદની કલ્લોલો ઊઘ્યાં કરે એવો સંવર પૂરે જરેલો
પવિત્ર રત્નનિધાન શુદ્ધાત્મ સ્વજ્ઞાવ પ્રગટ થાય. એવા આપના પ્રત્યક્ષ
દર્શનની હે પ્રજ્ઞા ! મને અત્યંત અજિલાષા છે પરંતુ ॥ ૧ ॥

સ્વામી વસો પુષ્કરવેરે, જંબૂ જરતે દાસ લાલ રે ॥ ક્ષેત્ર
વિજ્ઞેદ ઘણો પહ્યો, કિમ પોહોંચે ઊલ્લાસ લાલ રે ॥
દેવ ॥ ૨ ॥

અર્થ:—હે જગવંત ! આપ તો પુષ્કલાવર્ત વિજયમાં વિચરો છો અને
આપના દર્શનનો અજિલાષી સેવક હું જંબુદ્વિપના જરતક્ષેત્રમાં વસુ
હું એમ આપના તથા માહરા સ્થાનકને ઘણું અંતર છે તેથી આપના
પ્રત્યક્ષ દર્શનની માહરી મનોકામના શીરોત્તે પૂર્ણ થાય ?

प्रकारांतरे—हे जगवंत ! ज्यां कर्म कलंकनो रंच मात्र पण प्रवेश नथी एवा पवित्र ज्ञानादि लक्ष्मीना निवासरूप विदेह अर्थात् देह रहित अरूपी सिद्धक्षेत्रे आप विराजमान ठो अने हुं सेवक कर्मकलंक वने मलिन, अज्ञान अने मोह अंधकार वने जरपूर संसारक्षेत्रमां परि-
त्रमण करुं हुं; एम आपना तथा माहरा क्षेत्रमां अत्यंत जेद (अंतर) पड्यो ठे. तो आपना प्रत्यक्ष दर्शननी माहरी मनोकामना शीरीते पूर्ण थाय ? ॥ २ ॥

होवत जो तनु पांखमी, आवत नाथ हजूर लाखरे ॥
जो होती चित्त आंखमी, देखत नित्य प्रभु नूर लाखरे ॥
॥ देव ॥ ३ ॥

अर्थः—पण हे जगवंत ! जो माहरा शरीरे पांखो होत तो हुं ते पांखो वने उमी पूष्कलावर्त विजयमां आप प्रभुना समीप आवी आपनुं दर्शन, वंदन करत अथवा जो मने चित्त आंखडी अर्थात् ज्ञान नेत्र अवधिदर्शन होत तो अहिंसां रहीने पण चोत्रोश अतिशय अने अष्ट महा प्रातिहार्यादिक विभूति सहित आपना तेजस्वी रूपने हमेशां निरख्यां करत.

प्रकारांतरे—हे जगवंत ! जो माहरा आत्म अंगे सम्यक्चारित्र रूप प्रबल पांखो होत तो ते पांखो वडे चिदाकाशमां उरतो—विहार करतो आप ज्यां वसो ठो एवा विदेह—देह रहित सिद्ध क्षेत्रमां आप समीप आवी हाजर थात अथवा जो कदाच चित्त आंखडी कहेतां केवलदर्शन होत तो आ क्षेत्रमां रहीने पण अनंत ज्ञान दर्शन आदि अत्यंत अच्युत विभूति युक्त आपना लोकालोक प्रकाशक अनंत प्रकाश युक्त महान् तेजस्वी स्वरूपने निरंतर निरख्यां करत पण ते वंने शक्तिउथी हुं रहित हुं तो आपनुं दर्शन केम पामुं ? ॥ ३ ॥

३६० विंशति विहरमान जिन स्तवनानि वालावबोध सहित.

शासन जक्त जे सुरवरा, विनवुं शीष नमाय लाखरे ॥
कृपा करो मुज ऊपरे, तो जिन वंदन आय लाखरे ॥
॥ देवजसा ० ॥ ४ ॥

अर्थ:-उपर प्रमाणे माहरामां देवजसा प्रजुनुं दर्शन पामवानी शक्ति नहि होवार्थी जिनशासनना जक्त हे महान् देवो ! हुं आपनी सहाय चाहुं तुं, मस्तक नमावी विनंति करुं तुं के जो आप माहरा उपर कृपा करी जो आपना सामर्थ्य बडे देवजसा प्रजु पासे मने लेई जाउं तो ते प्रजुना दर्शन वंदननो मने लाज मले.

प्रकारांतरे-उपर प्रमाणे सम्यक्चारित्ररूप पांखो अथवा केवल दर्शनरूप आंखो मने नहीं होवार्थी देवजसा प्रजुनुं दर्शन वंदन प्राप्त करवामां जिन शासन अर्थात् जिनेश्वरनी आज्ञानुं पालन करना तथा बीजाने तेमां जोमनारा हे सूरवरा अर्थात् महान् आचार्यों हुं आपने मस्तक नमावी अंतरंग बहु सन्मान (विनय) युक्त आपने विनंती करुं तुं के जो आप माहरा उपर कृपा करो, मने सम्यक् चारित्रमां जोडो तो हुं ते चारित्ररूप पांख बडे श्री देवजसा प्रजुनी समीप जई शकुं, ते प्रजुना प्रत्यक्ष दर्शननो मने लाज मले ॥ ४ ॥

पूतुं पूर्व विराधना, शी कीधी ईणे जीव लाख रे ॥ अवि-
रति मोह टले नहीं, दीठे आगम दीव लाख रे ॥ देव
जसा ० ॥ ५ ॥

अर्थ:-हे प्रजु ! आ माहरा जोवे पूर्वे आत्मधर्मनी केवी तीव्र विराधना करी ठे के आत्म अनात्मनुं स्वरूप यथार्थ प्रकाश करनार जिना-
गमरूप दीपकनी प्राप्ति थया उतां पण पंचेंद्रियना विषय जे पुजल परिणाम ते उपर रागरूप अविरति तथा स्वपर जीवना अव्यजाव प्राण हणवारूप हिंसा, तथा क्रोधादिक कषाय विगेरे आत्म जावने अत्यंत अप्रशस्त तथा दुःखदायक परिणाम हजुसुधी टलता नथी ॥ ५ ॥

अथ एकोनविंशतिम श्री देवजसा जिन स्तवन. ३६१

आतम शुद्ध रवजावने, बोधन शोधन काज लाख रे ॥
रत्नत्रयी प्राप्तितणो, हेतु कहो महाराज लाख रे ॥ देव
जसा ० ॥ ६ ॥

अर्थः—कर्म कलंक (सर्व विजावधी) रहित शुद्धात्म तत्त्वनुं
स्वरूप यथार्थ पणे जे वडे जणाय तथा अनादिथी वलगेला मि-
थ्यात्व अज्ञान कषायादि विजावनो सर्वथा अजाव थई जे वडे माहरो
आत्मा कर्म कलंकथी रहित परम पवित्र थाय ते सम्यक्ज्ञान स-
म्यक्दर्शन सम्यक्चारित्ररूप रत्नत्रयनी प्राप्ति शीरीते थाय ते
करुणा करी कहो ॥ ६ ॥

तुज सरिखो साहिब मिल्यो, जांजे जव ज्रम टेव लाखरे ॥
पुष्टालंबन प्रभू लही, कोण करे पर सेव लाखरे ॥
देवजसा ० ॥ ७ ॥

अर्थः—समस्त दूषणोथी रहित परम पवित्र अनंत गुणनो निधानं,
लोकालोक प्रकाशक, रत्नत्रयनी प्राप्ति करावी अनादिथी लागेली
जव ज्रमणनी टेवथी मुक्त करनार, जव समुद्रथी तारवामां पुष्टालं-
बनरूप आप जगवंतनुं दर्शन पास्या पढी अन्य कुदेवादिकनुं कोंष
सेवन करे ? कल्पवृक्षने त्यागी धंतूराने कोण सेवे ? ॥ ७ ॥

दीनदयाल कृपालुजं, नाथ जविक आधार लाखरे ॥
देवचंद्र जिन सेवना, परमामृत सुखकार लाखरे ॥
देवजसा ० ॥ ८ ॥

अर्थः—संसारमां ज्रमण करता अनेक प्रकारना दुःख सहता ज्ञा-
नादिक लक्ष्मी रहित दीन कंगाल जीवो उपर अत्यंत करुणा करी
मोक्ष मार्गे दोरनार होवाथी हे प्रभु ! आपज दीन दयाल ठो तथा

૩૬૧ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

કૃપાહુર્ત કહેતાં કૃપાના આલય (નિધાન) ઢો, દીન અનાથ જીવોના નાથ ઢો, સંસાર સમુદ્રમાં કૂચતા જવ્ય જીવોને ડઝારવા માટે આપ પુષ્ટ અવલંબન ઢો, સર્વે દેવોમાં ચંદ્રમા સમાન હે દેવજસા પ્રજુ ! આપની સેવના સર્વોત્કૃષ્ટ અમૃત સમાન પરમાનંદ દાતાર તથા શિવ સુખની કરનાર હે ॥ ૭ ॥ ॥ સંપૂર્ણ ॥

॥ અથ વિંશતિ શ્રી અજિતવીર્યજિન સ્તવનમ્ ॥

અજિતવીર્ય જિન વિચરતારે, મન મોહનારે લાલ ॥ પુષ્કર અર્ધ વિદેહરે; જિવિ બોદનારે લાલ ॥ જંગમ સુરતરુ સારિ-
ખોરે, મન મોહનારે લાલ ॥ સેવે ધન્ય ધન્ય તેહરે, જિવિ બોદનારે લાલ ॥ ૧ ॥

અર્થ:—અતિશય ડુર્જય મોહરાજાનો જેણે લીલા માત્રમાં સમૂલ દાય કરી નાંખ્યો હે, તથા જેનું વીર્ય હણવાને કોઈ પણ સમર્થ નથી એવા અતિશય નિશ્ચલ અનંત વીર્યવંત, પુષ્કલાવર્ત વિદેહમાં વિચરતા હે શ્રી અજિતવીર્ય પ્રજુ ! જેમ કમલને સુગંધનું આવાસ જાણી જમર તેમાં મોહી રહે હે, તેમ શુદ્ધાત્મ અનુજવ વને જરપૂર આપની અત્યંત શાંત મુદ્રા વિલોકી પ્રશસ્ત રાગ વહે જવ્ય જીવોનું ચિત્ત આપમાં મોહિત રહે હે, એવી રીતે આ ત્રિલોકમાં આપ મનમોહન ઢો. તથા અજ્ઞાનરૂપ અંધકાર વહે આવૃત થયેલા જવ્ય જીવોના હૃદય કમલને વિકશ્વર કરનાર ઢો. તથા કલ્પવૃક્ષ તો સ્થાવર હોવાથી હ્રમેશાં એકજ ઠેકાણે રહી ઈચ્છિત ફલ આપી શકે હે તો પણ તે પૌજલીક તથા વિનશ્વર હે પણ આપ તો અનેક સ્થલે વિહાર કરી કોઈ પણ કાલે નાશ અથવા વિરસ ન થાય એહવું સ્વાધિન તથા સર્વે કામના જેથી પૂર્ણ થાય, એહવું રત્નત્રયરૂપ ફલ જવ્યજીવોને નિરંતર પ્રદાન કરો ઢો માટે હે જગવંત ! ચરેચર આપજ આ જગત્ત્રયમાં અદ્વિતીય કલ્પવૃક્ષ

બો. તેથી હે જગવંત ! જે પ્રાણીઠં આપના ચરણકમલની સેવામાં લીન છે તેઠંને ધન્ય છે ! વલી ધન્ય છે ! તેઠંને કે જે આ અપારં જવસમુદ્રને ગોપદની પેઠે સહજ ઊલંઘી જનારા છે. ॥ ૧ ॥

જિન ગુણ અમૃત પાનથીરે, મન૦ । અમૃત ક્રિયા સુપસાયરે, જવિ૦ ॥ અમૃત ક્રિયા અનુષ્ઠાનથીરે, મન૦ । આતમ અમૃત આયરે ॥ જવિ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:-જિનેશ્વરના જ્ઞાનાદિ શુદ્ધ ગુણોનું સેવન બહુમાનરૂપ અમૃતનું પાન કરવાથી અમૃતક્રિયા (અમૃતાનુષ્ઠાન) ની પ્રાપ્તિ થાય, અને અમૃતાનુષ્ઠાન વડે સકલ મોહનો ક્ષય થઈ આત્મા અજર અમર અવિનશ્વર શુદ્ધ સિદ્ધપદને પ્રાપ્ત થાય, અને અન્ય જીવોને અમૃત સમાન જવ રોગથી મુક્ત કરવાનો હેતુ થાય. અનુષ્ઠાન પાંચ પ્રકારનાં છે- વિષાનુષ્ઠાન, ગરલાનુષ્ઠાન, અનાનુષ્ઠાન, તદ્દેતુ અનુષ્ઠાન, અને અમૃતાનુષ્ઠાન.

વિષાનુષ્ઠાન-આહારોપધિ પૂજાર્ધિ, પ્રજૃત્યાશંસયા કૃતં, શીઘ્રં સચ્ચિત્તદ્દન્તૃત્વા દ્વિષાનુષ્ઠાન મુચ્યતે ॥ અધ્યાત્મસાર પા. ૪૫૬

અર્થ:-મિષ્ટાન્ન ઝોજનની લાલચે, વસ્ત્રાદિક ઉપકરણની લાલચે, પૂજાની લાલચે, રિદ્ધિની લાલચે જે તપ જપાદિ ક્રિયા કરે તે ક્રિયા ચિત્ત શુદ્ધિની હણનારી છે તેથી તે વિષાનુષ્ઠાન કહેવાય છે. આ જવમાં પૌઞ્લીક ઝોગોની પ્રાપ્તિ થવાની લાલચે ઈચ્છાએ જે તપાદિ અનુષ્ઠાન આદરવું તે વિષાનુષ્ઠાન છે.

ગરલાનુષ્ઠાન-દિવ્યઝોગાન્નિલાષેણ, કાલાંતર પરિક્ષ્યાન્ત । સ્વાદિષ્ટ ફલ સંપૂર્તે ગરલાનુષ્ઠાન મુચ્યતે ॥ યથા કુઙ્કવ્ય સંયોગ, જનિતં ગર સંજિતં । વિષં કાલાંતરે દ્દન્તિ તથેદમપિ તત્ત્વતઃ ॥

અધ્યાત્મ સાર પા૦ ૪૫૭

३६४ विंशति विहरमान जिन स्तवनानि बाळावबोध सहित.

अर्थः—परजवे देव इंद्रादिकना दिव्य जोग मले एवी इच्छा, बाळ-चवडे जे तपादि अनुष्ठान आदरवुं ते गरखानुष्ठान ठे. जेम बंगमीचूर्ण प्रमुख अव्यना संयोगे प्रगट थतुं विष ते गरख नामा विष कहिए, ते घणा दिवस कष्ट पमाडी मारे ठे; तेम गरखानुष्ठान पण अहित-कारी कुगति आदि आपे ठे.

अन्योन्यानुष्ठान—प्रणिधानाद्य जावेन कर्म्मनध्यवसायिनः॥
संमूर्तिम प्रवृत्त्याज मननुष्ठानमुच्यते ॥ उंच संज्ञात्र सामान्य,
ज्ञानरूपानिबन्धनं । लोक संज्ञा च निर्दोष, सूत्र मार्गानपदेणी॥
अध्यात्मसार पा. ४५९

अर्थः—सूत्र कथित निर्दोष मार्गनी अपेक्षा विना तथा शुरू प्रणि-धानादिकने अजावे उपयोग शून्ये संमूर्तिमनी पेटे बीजाना देखादेखी जे क्रिया करवी ते अन्योन्यानुष्ठान जाणवुं—सूत्रनी शैली रहित पणे गतानुगतिक पणे उंचसंज्ञाए तथा लोकसंज्ञाए जे करवुं ते अन्यो-न्यानुष्ठान ठे. ते उपयोग शून्य अर्थात् ज्ञान रहित होवाथी ते वडे सकाम निर्जरा थइ शके नहि. आ विषादि त्रणे अनुष्ठानमां अशुरू क्रियानो आदर उपजे ठे माटे आ त्रणे अनुष्ठान त्यागवा लायक ठे. यद्युक्तं सूत्रकृतांगे—“जे अबुझा महाजागा, वीरा असमत्त दंसिणो । असु-इं तेसि परकृतं, सफलं होइ सव्वसो ॥ ”

अर्थः—व्याकरणादिक लोकेक अनेक शास्त्रने जाणनारा पण जैन सिद्धांतना शुरू तत्वज्ञानथी अजाण अर्थात् सम्यक्त्व परिज्ञानथी रहित होवाथी अबुध, एहवा पुरुषो जो के शूरवीर होय तथा त्यागादि गुण वरुं लोकमां पूज्य गणाता होय तथापि तेउनो दान, तप, नियम आ-दिकने विषे उच्चम पराक्रम ते सर्व अशुरू जाणवो. कारणके तेउनुं तपादिक सर्वे अनुष्ठान कर्मबंधना कारण विषे सफल थाय पटले

નવા કર્મબંધનનું કારણ થાય પણ નિર્જરાનું કારણ થઈ શકે નહિ; કારણકે સકામ નિર્જરા તો સમ્યક્જ્ઞાનેજ થાય—“ જેય બુદ્ધા મહાજાગા, વીરા સમ્મત્ત દંસિણો, સુદં તેસિં પરકંતં, અફલં હોઈ સવસો;”

અર્થ:—જે સમ્યક્જ્ઞાન સમ્યક્દર્શન સહિત છે તેજ બુદ્ધ પુરુષ છે, જે પૂજ્ય છે, જે સાચા શૂરવીર છે, અને તેહનોજ તપાદિક અનુષ્ઠાનમાં હ્રદયમ—પરાક્રમ શુદ્ધ જાણવો; અને તેહનું અનુષ્ઠાન નવાં કર્મબંધન અટકાવી શકે છે તથા સકામ નિર્જરાનો હેતુ છે.

તથેતુ અનુષ્ઠાન—સદનુષ્ઠાન રાગેણ, તથેતુ માર્ગિગામિનાં । એ તત્ત્વ ચરમાવર્તે નો ઝોગાદેર્વિના યવેત્ ॥ ધર્મયૌવનકાલોયં, યવબાલદશા પરા ॥ અત્રસ્થાત્ સત્ક્રિયા રાગો ન્યત્ર ચાસત્ ક્રિયાદરઃ ॥

અર્થ:—ચરમપુદ્ગલ પરાવર્તે ધર્મના યૌવનકાલે બાલદશા ટલે થકે માર્ગાનુસારી પુરુષ શુદ્ધાનુષ્ઠાનના રાગ વળે ઉપયોગ સહિત જે કંઈ ક્રિયા આદરે તે તથેતુઅનુષ્ઠાન જાણવું.

અમૃતાનુષ્ઠાન—સદ્જો જાવ ધર્મોહિ, શુદ્ધ ચંદન ગંધવત્ ॥ એ તદ્ગર્જમનુષ્ઠાનમમૃતં સંપ્રચદ્યતે ॥ જૈનીમાઝાં પુરસ્કૃત્ય, પ્રવૃત્તં ચિત્ત શુદ્ધિતઃ સંવેગ ગર્જમત્યંત મમૃતં તદ્વિદો વિહઃ ॥

અર્થ:—સહજ જાવધર્મ તે શુદ્ધ ચંદનની સુગંધ સમાન છે. અને તે જાવધર્મ સહિત જે અનુષ્ઠાન તે અમૃતાનુષ્ઠાન છે. અત્યંત સંવેગ ગુણ સહિત ચિત્ત શુદ્ધિએ જિનેશ્વરની આજ્ઞામાં વર્તવું તેને ગણધરાદિક અમૃતાનુષ્ઠાન કહે છે. તેજ મોહનો સંપૂર્ણ દાપ કરવા સમર્થ છે. ॥૧॥

પ્રીતિ યત્તિ અનુષ્ઠાનથીરે ॥ મ૦ ॥ વચન અસંગી સેવરે ॥ યવિ૦ ॥ કર્તા તન્મયતા લહેરે ॥ મ૦ ॥ પ્રજ્ઞ યત્તિ નિત્યમેવરે ॥ યવિ૦ ॥ ૩ ॥

૩૬૬ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

અર્થ:—સર્વે પુદ્ગલ જાવમાંથી પ્રીતિ ઊઠાવી માત્ર એક જિનેશ્વરના સ્વાજાવિક પવિત્ર જ્ઞાનાદિ ગુણોમાં અત્યંત પ્રીતિ જાવ કરવો તેમાં ચિત્તની તદ્દીનતા કરવી તે પ્રીતિ અનુષ્ઠાન છે.

તથા શ્રી જિનેશ્વરને પરમ કરુણાના નિધાન, જવસાગરમાંથી જવ્ય જીવોને મુક્ત કરનાર, ધર્મધુરંધર, તીર્થના પ્રવર્તક જાણી તેહના ગુણનું બહુમાન કરવું, અતિશય આદર વિનય પૂજા સેવના વિગેરે કરવાં તે જ્ઞાતિઅનુષ્ઠાન છે.

બલી લોકાલોક પ્રકાશક કેવલજ્ઞાનવડે સર્વે તત્ત્વના યથાર્થ વેત્તા તથા ઉપદેશક પરમ વીતરાગ આસ શ્રી જિનેશ્વરના વચનની યથાર્થ શ્રદ્ધા કરવી તદનુસાર હર્ષયુક્ત આચરણમાં પ્રવર્તવું તે વચ્ચનાનુષ્ઠાન છે.

હે પ્રજુ ! એ ત્રણ અનુષ્ઠાન જે જાવયુક્ત સેવન કરે તેને સર્વે વિજાવિક ક્રિયાથી નિવૃત્તિ તથા સહજ આત્મીક પરિણામીકતાની પ્રાપ્તિરૂપ અસંગ અનુષ્ઠાન થાય.

એમ એ ચાર અનુષ્ઠાનનો કર્તા હે જગવંત ! આપ સ્વરૂપને પ્રાપ્ત થાય. માટે હે પ્રજુ ! આપની જ્ઞાતિમાં માહકું ચિત્ત નિરંતર લીન રહે એમ જાવના જાવું હું. ॥ ૩ ॥

પરમેશ્વર અવલંબનેરે ॥ મન૦ ॥ ધ્યાતા ધ્યેય અજ્ઞેદરે ॥
જવિ૦ ॥ ધ્યેય સમાપ્તિ હુવેરે ॥ મન૦ ॥ સાધ્ય સિદ્ધિ
અવિહેદરે ॥ જવિ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:—હે પરમેશ્વર ! આપના અવલંબનથી આપના અનુકરણવડે ધ્યાતા પુરુષ પોતાના શુદ્ધ સિદ્ધ સમાન પરમાત્મપદથી અજ્ઞેદ થાય અર્થાત્ પોતે પરમાત્મા થાય. એમ ધ્યેય જે પરમાત્મપદ તેની સમાપ્તિ કહેતાં સંપૂર્ણ પ્રાપ્તિ થાય, નિષ્કંટકપણે અવિનશ્વર સાધ્યની સિદ્ધિ થાય. ॥ ૪ ॥

જિન ગુણ રાગ પરાગથીરે ॥ મન૦ ॥ વાસિત મુદ્ધ પરિણા-
મરે ॥ જવિ૦ ॥ તજશે હુષ્ટ વિજાવતારે ॥ મન૦ ॥ સરશે
આતમ કામરે ॥ જવિ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:—જેમ મલયાગિર ચદનના સંસર્ગવને નિંબાદિક સુગંધમય થઈ જાય છે, તેમ હે જગવંત! આપના દિવ્ય સ્તુતિ પાત્ર પવિત્ર ગુણના રાગરૂપ સુગંધીવડે જો માહરું હૃદય સંશ્લેષિત થાય તો અનેક પ્રકારનાં અસહ્ય દુઃખ આપનાર પરકર્તૃત્વ, પરજોક્તૃત્વ, પરઆહકત્વ, પરવ્યાપકત્વ વિગેરે વિજાવનો નાશ થાય અને પરમાત્મપદ પામવાનો માહરો મનોર્થ પૂર્ણ થાય. ॥ ૫ ॥

જિન ઋક્તિરત ચિત્તનેરે ॥ મન૦ ॥ વેધકરસ ગુણ પ્રેમરે
॥ ઋવિ૦ ॥ સેવક જિનપદ પામશેરે ॥ મન૦ ॥ રસવેધિત
અય જેમરે ॥ ઋવિ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—કઠોર અને કુરૂપ એવું અય કહેતાં લોહું તે રસ વેધિત થવાથી જેમ સુંદર અને કોમલ એવા સુવર્ણપણને પ્રાપ્ત થઈ જાય છે. તેમ જિનેશ્વરની ઋક્તિમાં ચિત્ત લીન થાય તે ચિત્તને તે જિનેશ્વરના ગુણ રાગરૂપ વેધકરસનો યોગ થાય તો તે ચિત્ત પૂર્ણ નિર્મલપણને પ્રાપ્ત થાય. એમ સેવક આપ સમાન અરિહંત પદને પ્રાપ્ત કરે. ॥ ૫ ॥

નાથ ઋક્તિરસ જાવથીરે ॥ મન૦ ॥ તૃણ જાણું પરદેવરે
॥ ઋવિ૦ ॥ ચિંતામણિ સુરતરૂ થકીરે ॥ મન૦ ॥ અધિકી
અરિહંત સેવરે ॥ ઋવિ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:—આ ઘોર ઋવાટવીમાં ઋમણ કરતા અશરણ પ્રાણીઝને હે જગવંત! માત્ર એક આપજ શરણ હો, શિવપુરીએ દોરવાવાલા હો. માટે આપજ નાથ હો નેથી હે પ્રજુ! આપનીજ ઋક્તિરૂપ રસમાં માહરું ચિત્ત લીન થાય છે. વિષય કષાયયુક્ત કુદેવો તરફ તૃણની પેઠે ત્યાગ જાવ ઝપજે છે. ચિંતામણી તથા કલ્પવૃક્ષથી પણ પ્રજુની સેવાને અત્યંત આદરણીય માનુંહું. આપની સેવા આગલ તે ચિંતામણી તથા કલ્પવૃક્ષાદિ અતિશય તુલ્ય પદાર્થ જાસન થાય છે. ॥ ૭ ॥

૩૬૭ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

પરમાત્મ ગુણ સ્મૃતિ થકીરે ॥ મન૦ ॥ ફરશ્યો આત્મ
રામરે ॥ ઝવિ૦ ॥ નિયમા કંચનતા લહેરે ॥ મન૦ ॥
લોહ જ્યું પારસ પામરે ॥ ઝવિ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—વલી હે પ્રજ્ઞ! સંપૂર્ણ સમ્યક્જ્ઞાન, સમ્યક્દર્શન, સમ્યક્ચારિત્ર, અનંત નિશ્ચલ વીર્ય વિગેરે આપ પરમાત્માના ગુણોના ચિંતનમાં જો માહરો આત્મ પરિણામ સ્પૃષ્ટ થાય તો જેમ પારસમણિના સ્પર્શ થકી લોહા જેવી કુધાલુ કાંચન થઈ જાય છે; તેમ વિષય કષાયમાં પરિણમતો માહરો આત્મા તે પણ કાંચન સમાન શુદ્ધ પરમાત્મ પદને પ્રાપ્ત થાય. ॥ ૬ ॥

નિર્મલ તત્ત્વ રૂચી થઈરે ॥ મન૦ ॥ કરજો જિનપતિ
ઝક્તિરે ॥ ઝવિ૦ ॥ દેવચંદ્ર પદ પામશોરે ॥ મન૦ ॥ પરમ
મહોદય યુક્તિરે ॥ ઝવિ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:—જાવદયાના આવેશે મિત્રજાવના યુક્ત સ્તવનકર્તા શ્રી દેવચંદ્ર મુનિ ઝવ્યજીવો પ્રતિ સદુપદેશ આપે છે કે આ ઝવ પરઝવ સંબંધી વિષયજોગ તથા માન પૂજા વિગેરે પૌદ્ગલીક જાવની આશંસા તજી, માત્ર એક શુદ્ધાત્મ તત્ત્વના રૂચિવાન થઈ, ઊંઘસંજ્ઞા તથા લોક સંજ્ઞા પરિહરી, વિધિ વિવેક પૂર્વક સર્વે જિનમાં શિરોમણિ શ્રી અરિહંત જગવંતની ઝક્તિમાં આણા સેવવામાં લીન થજો. તો સર્વે દેવોમાં ચંદ્રમા સમાન અરિહંત જગવંત સદૃશ પરમાત્મ પદને પામશો. એજ ઉત્કૃષ્ટ સ્વાધિન અવિનશ્વર મહોદય પ્રાપ્ત કરવાની યુક્તિ છે. ॥ ૭ ॥

॥ સંપૂર્ણ ॥

॥ कळश ॥ राग धन्याश्री ॥

वंदो वंदोरे जिनवर विचरंता वंदो, कीर्तन स्तवन नमन
अनुसरतां ॥ पूरव पाप निकंदोरे जिनवर विचरंता वंदो ॥ १ ॥

अर्थः—विहरमान जिनेश्वरने हे जव्यो ! जाव सहित वंदो, तेज्जना
सद्गुणोनुं किर्तन करो, तेज्जनुं स्तवन करो, मार्दव परिणामी थई तरणं
तारण जिनेश्वरने नमो, तेज्जनी आझाने अनुसरो, जेथी पूर्वे बांधेखां
अनेक प्रकारनां कर्मो निर्मूल थाय ॥ १ ॥

जंबु द्वीपे चार जिनेश्वर, धातकी आठ आणंदो ॥ पुष्कर
अर्धे आठ महासुनि, सेवे चोसठ इंदोरे ॥ जिनवर ॥ २ ॥

अर्थः—जंबुद्वीपमां चार, धातकीमां आठ अने पुष्करार्धमां आठ
एव सर्वे मल्ली वीश तीर्थकर विहरमान जेने महारिद्धिना धारक एवा
चोसठ इंद्रो पण सेवे ठे ॥ २ ॥

केवली गणधर साधु साधवी, श्रावक श्राविका वंदो ॥
जिन मुख धर्मअमृत अनुभवतां, पामे मन आणंदोरे ॥
जिन ० ॥ ३ ॥

अर्थः—श्री तीर्थकरना मुख कमलमांथी वहेता अमृत समान वंच-
नोने अनुभवतां तेनो आस्वाद खेतां केवली गणधर साधु साधवी
श्रावक श्राविका सम्यक्छष्टी जीवो शुद्ध आनंदमां मग्न रहे ठे ॥ ३ ॥

सिद्धाचल चोमास रहीने, गायो जिनगुण वंदो ॥ जिन-
पति प्रक्ति मुक्तिनो मारग, अनुपम शिवसुख कंदोरे ॥
जिन ० ॥ ४ ॥

अर्थः—सिद्धाचल क्षेत्रमां चोमासुं रहीने जिनेश्वरना पवित्र गुणोनुं
जेमां वखाण ठे एवा वंदो (स्तवनो) बनाव्या—कारणके जिनेश्वरनी

૩૭૦ વિંશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

જક્તિ તેજ મુક્તિનો માર્ગ છે તથા તેજ અનુપમ અવ્યાબાધ સ્વાચ્ચા-
વિક શિવસુખનું મૂલ છે ॥ ૪ ॥

ઋતર ગહ જિનચંદ સૂરિવર, પુણ્ય પ્રધાન મુણિંદો ॥
સુમતિ સાગર સાધુ રંગસુ વાચક, પીધો શ્રુત મકરંદોરે ॥
જિન૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:-હવે સ્તવન કર્તા શ્રી દેવચંદ્ર મુનિ પોતાની પરંપરા વચ્ચાણે
હે. જેણે જિનપ્રણિત સૂત્રનો શુદ્ધ આસ્વાદન લીધો છે એવા ઋતર
ગહમાં શ્રીજિનચંદ્ર સૂરિ જટારક નામે પ્રધાન આચાર્ય થયા, તેણે
શ્રીના શિષ્ય પ્રધાન પૂણ્યવાન મુનિશિરોમણિ શ્રી પૂણ્યપ્રધાન નામે
મહોપાધ્યાય થયા, તેણેના શિષ્ય સુમતિના સમુદ્ર જેવા શ્રી સુમતિ-
સાગર નામે ઉપાધ્યાય થયા, તેણેના શિષ્ય મુનિપણામાં જેને રંગ
લાગ્યો છે એવા સાધુ રંગવાચક થયા ॥ ૫ ॥

રાજસાર પાઠક ઉપકારી, જ્ઞાનધર્મ દિણંદો ॥ દીપચંદ
સદ્ગુરુ ગુણવંતા, પાઠક ધીર ગયંદોરે ॥ જિન૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ:-તે પઠી આવશ્યકોદ્ધાર પ્રમુખ ગ્રંથના કર્તા સુવિહિત સા-
માચારી ધારક શ્રીરાજસારજી મહોપાધ્યાય થયા, તે પઠી ન્યાયાદિક
ગ્રંથ અધ્યાપક સૂર્યસમાન તપસ્વી જ્ઞાનધર્મ ઉપાધ્યાય થયા, તે પઠી
માદરા સદ્ગુરુ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર ગુણના ધારક, પંચાચારના પાલક,
ઉપસર્ગ પરિસહ સામે ગર્જેડની પેઠે નિશ્ચલ રહેવાવાલા મહાધીર વીર
દીપચંદ પાઠક થયા ॥ ૬ ॥

દેવચંદ ગણિ આતમ હેતે, ગાયા વીશ જિણંદો ॥ રિદ્ધિ
વૃદ્ધિ સુખ સંપતિ પ્રગટે, સુજસ મહોદય વંદોરે ॥
જિન૦ ॥ ૭ ॥

अर्थः—तेमना शिष्य में देवचंद्र गणिए आत्म पदार्थने कर्म कलंकथी मुक्त करवाना हेतुए विहरमान श्री वीश तीर्थकरना गुण गाया जेथी कर्म कलंक बढे आह्वादित थएली आत्मानी ज्ञानदर्शनादि अनेक रिझिळ प्रगटे, वृद्धिने पामे तथा तज्जन्य सुख संपत्ति प्रगट थाय, अखूट निर्मल यश विस्तरे, आत्मीय गुण समूहनो महोदय थाय, सर्वत्र कल्याण वर्त्ते, सर्व जीव परमानंदने प्राप्त थाय ॥ ७ ॥

॥ संपूर्ण ॥

॥ कलश ॥ हरिगीत ठंद ॥

विहरमान जिनंद मंगल कंद ज्ञान दिनंद जे,
विकसावता नय कर समूहे जव्य उर अरविंद जे;
उपशम सुधा सागर उलासन पूर्ण अनुपम चंद जे,
जवदंद फंद निकंदि दायक शुद्ध परमानंद जे ॥ १ ॥
मोह मदिरामां मचेला कुमति मत मातंगना,
मद गंजवा बल जंजवा बलवान प्रभु पंचानना;
ते तीर्थनायक तत्त्वदायक वीश जिनवर गुणमणी,
“ श्री देवचंद्र ” पवित्र मतिए स्तव्या गुणमाला जणी ॥ २ ॥
ते स्तवन वीश विषे अतिशे बोध अनुपम वरणव्यो,
त्यां चित रमण हित मुज मनोरथ अरथ लखवानो थयो;
मधु मासमां अति मधुर स्वरथी कोकिला जे गाय रे,
ते तो खरेखर आम्र तरुना पुष्पनोज पसाय रे ॥ ३ ॥
तेम गुण निधि “ श्री सद्गुरु मनसुख ” तणो आश्रय लहो,
“ संतोष ” प्रेमे अर्थ आ में लख्यो “ दोहदमां ” रही;

૩૭૨ વિશતિ વિહરમાન જિન સ્તવનાનિ બાલાવબોધ સહિત.

ઠંગણીશ ઠાસઠ સાલ આસો શુક્લ સાતમ શશિ દિને,
જિનરાજ જક્તિ પસાયથી પૂરણ થયો હલસિત મને ॥ ૪ ॥
હે જવ્ય શુજ મતિ વિનસિ આ મમ કમાયુત ઊરમાં ધરી,
ગુણ ક્ષીર પ્રહજો હંસ પેટે નીર અવગુણ પરિહરી;
જરપૂર સુલપ્રદ ગ્રંથ આ શશિ સૂર સમ શાશ્વત રહો,
વાંચન મનન અનુજવ કરી જિવિ શિવ રમા અનુપમ છહો ॥ ૫ ॥

મહોપાધ્યાય શ્રી દેવચંડજી કૃત વીશ
સ્તવન બાલાવબોધ સહિત સંપૂર્ણ

गांधी दलसुख नाथजी कृत ॥ पद ॥

मगन थयुं मनरे ॥ ए राग ॥

प्रसन थयुं मनरे, मुज शिवमग प्रेरक मलिआ । शांतीनो
जनम दिन आजे, दिव्यनयण खोलि निज काजे, जोई डुरित
दोष दूर जाजे ॥ प्रसन० ॥ १ ॥

॥ साखी ॥

धर्म धुरंधर सुख निधि, निकट मढ्या आ वार ।
वश प्रमाद नवि चूकिए, न्याय वाणि पोकार ॥
तत्वागम जाव जणावे, बलि हेयादेय जचावे, प्रभु
निपुण बुद्धि फेलावे ॥ प्रसन० ॥ २ ॥

॥ साखी ॥

स्वपर दया तुज चित्त विषे, मृषा वचन नाहि लेश ॥
अण आपी तृण नवि लिये, विरक्त जाव हमेश ॥
विषयातुरता सवि त्यागी, परमति परदारा जागी, परिग्रह
मूर्छा नहि लागी ॥ प्रसन० ॥ ३ ॥

॥ साखी ॥

संकल्प विकल्प विकारथी, ड्रव्य जाव जीय प्राण ॥
विषयादिक कारण वशे, न हणें समतावान ॥
अरिहंतादिक महंता, पूर्वाचारज मुनि संता, तस बहुमाने
विचरंता ॥ प्रसन० ॥ ४ ॥

॥ साखी ॥

वर सुमति गुप्तिधर, वर प्रधान । जन धर्म ॥
सेवे तस अनुमोदतां, जाणें सुतना मर्म ॥
मनसुख वर ज्ञानी सेवो, वचनामृत अनुजव मेवो, “दलसुख”
कहे सौ जवि लेवो ॥ प्रसन० ॥ ५ ॥ ॥ संपूर्ण ॥

॥ श्री रुषभदेव-जिन स्तवन ॥

माता मरुदेवाना नंद, पूज्यपणुं तुज देखो मुज मन अति लोचाणुंजी ॥
 ज्ञाता द्रष्टा रमण थिरता, शुद्ध बुद्ध निरज्जेदि
 तिक्कण वीर्य शक्ति उह्वासथी, संतति योग उवेदि ॥ माता० ॥ १ ॥
 तारक वारक धारक गुण गण. साचो शिवपुर साथ
 निरवद्य जापानी तुज आणा, जीव सकलनी आथ ॥ माता० ॥ २ ॥
 परकृत पूजा तुं नवि झे, साधक कारज दाव
 शक्य रहित तुज आणा साथे. पामे पूज्य स्वभाव ॥ माता० ॥ ३ ॥
 उपचरित चउ निखेप सेवे, उपचरित सुख पाय
 अनुपचरित निखेपा सेवे, निःप्रयास सुखं थाय ॥ माता० ॥ ४ ॥
 पूज्यनी पूजा अक्षय सुख दे, वलि कापे संताप
 मूढ अपूज्यने जे जन सेवे, चूके आपही आप ॥ माता० ॥ ५ ॥
 जिनवर प्रतिमा श्रीजिन सरिखी, कही जिनागम मांह
 रहस्य लखे तेहिज नर वृजे, नहितर गोतां खाय ॥ माता० ॥ ६ ॥
 पुद्गल परिणतिनो हुं कामी, दोष अनंतनी खाण
 खामी एहवो ठे सेवकने, हाथ जालीने ताण ॥ माता० ॥ ७ ॥
 तुम नहि कर्त्ता मुज सिद्धिना, तुज कारणथी तरेश
 दलसुख साध्य साधक परिणति ए, निज पद सिद्धि वरेश ॥ माता० ॥ ८ ॥

॥ द्वितीय अजित जिन स्तवन ॥

धन्य धन्य वीर वाणी ॥ ए राग ॥

अजित जिनेश उपासना, डुरित नाश न एह;
 सम्यक् दर्शन वासना, निकासन हो मिथ्यातनो नेह ॥
 तारक श्री धन्य धन्य तुज वाणी, धन्य प्राणोरे जेणे हीयने आणी के
 धन्य धन्य तुज वाणी ॥ ए आंकणी ॥ १ ॥
 स्वपर हितने कारणे, पूतुं प्रश्न उदार;
 द्वेष क्रोध मद मानथी, नवि पूतुं हो पूतुं आणा सुसार ॥ तारक० ॥ १॥

विधि अविधि किम जाणिए, दाखो श्री जगवंत;
 साध्य दृष्टि साधन क्रिया, विधि जाणो हो जवि आगम तंता ॥ तारक॥ ३ ॥
 योग असंख्य शिव मग तणा, कहा में सुविशाल;
 शुद्धातम अनुभव जले, योग साचो हो नहि तो सवि आल ॥ तारक॥ ४ ॥
 दान शील संयम क्रिया, आवश्यकादि एम;
 साध्य शून्य साधन सवि, अविधि जाणो हो ते नहि तुज देम ॥ ता० ॥
 क्रिया अविधे करे करावे, बलि अनुमोदे जेह;
 विराधक खट कायनो, आवश्यक हो सूत्रे जाख्युं ठे एह ॥ तारक॥ ६ ॥
 अविधे क्रियांवर चलावे, उत्सूत्र जाषी तेह;
 गुरु प्रायश्चित तेहने, परजावनो हो ठे तेहने नेह ॥ तारक॥ ७ ॥
 मोक्ष मार्गे लेश जवाने, बलावीया थइ तेह;
 लूटे सकल जग देखतां, किहां लोको ते पोकार करेह ॥ तारक॥ ८ ॥
 सर्वज्ञथी अधिकी गणे, निज मति चलावे अनाण;
 निजपरने वृत्तावता, दुर्गतिमां हो सहे दुख अमान ॥ ९ ॥
 विधि सहित अनुष्ठान शुभ, सवि दीए शिवपुर गेह ॥
 पुरुष प्राक्रम फोरवी, ते सेवो हो अवलंबो एह ॥ १० ॥
 बलिहारी श्रुतधरतणी, सम्यक् प्रकाशे तत्त्व ॥
 तीर्थकर सम ते आश्रये, दास बलसुख हो पामे शुद्ध सत्त्व ॥ ता० ॥ ११ ॥

संपूर्ण.

॥ शा. वामीलाल पानाचंद कृत ॥ पद ॥

मगन थयुं मनरे, खुबी कारक खुब खुशाली,
 श्री धर्माचारज आव्या, सहु जविजन आर्षंद पाया,
 महाशांति मेह वरसाया ॥ मगन० ॥ १ ॥

॥ साखी ॥

जाव जीवन पुष्टिकर, त्रिजुवनमां हितकार ॥
 आप समो नहि अवर ठे, संघ सकल आधार ॥
 जिनशासनना सुखतान, सुर करता बहु गुणगान
 सेवे मुनिगण शुरू आण ॥ मगन० ॥ २ ॥

॥ साखी ॥

विषयाक्रांत जधि जीवने, तुज आझा हितकार ॥
 वर्शावो प्रभु सुनयथी, लहे चेतन जवपार ॥
 तुज आण सदा मन धरशुं, निज ज्ञायक जावे विचरशुं ॥
 पूर्णानंद पद हमे वरशुं ॥ मगन० ॥ ३ ॥

॥ साखी ॥

जन्म जरा मरणादिनी, टाळी सकल उपाधि ॥
 अव्याबाध सुख अनुभवो, लहिशुं परम समाधि ॥
 तुज गुण गणरिद्धि प्रकाशी, चित्त "वासीलाखे" विकाशी ॥
 जोगी धर्शुं शिव वासी ॥ मगन० ॥ ४ ॥

संपूर्ण

श्रीमान् मनसुखलालजी कृत ॥ पद ॥

कब में साधु स्वरूप धरंगा ॥ ए राह ॥
 डव्य सकल सहजे परिणामी, गुण परिणाम समय नवि चूके ॥
 सहज स्वतंत्र स्वजावे वरते, कोइ समय निज धर्म न मूके ॥ डव्य ॥ १ ॥
 पर परिणामने सहाय करे नहीं, पर परिणामने कोइ न रोके ॥
 पर परिणाम विषे जरु रीझ्यो, रोष विकल्प करे अति फोके ॥ डव्य ॥ २ ॥
 ठीक अठीक कर्तुं में माने, विविध जोग किरिया परिणामी ॥
 कर्त्ता जोक्ता आपहुं माने, निज अनुभव विण रह्यो परकामी ॥ डव्य ॥ ३ ॥

ठीक अठीक कर्तुं तेणे कल्पे, मुज इष्टीत कृत मैज कराव्युं ॥
जल्प विकल्प करे इम बोहोला, तव तिहां मोह अरी बल फाव्युं ॥ ४ ॥
अष्ट करमदल एणि विध बंधे, निज निधि सहज न आप संचारी ॥
आतम परिणामीकता धारो, मनसुख अचल वीरज शिवकारी ॥ ५ ॥

॥ रुचिरा ठंड ॥ मात्रा ३० ॥

चौदराज गत जीव ठ कायिक, खेदझ तेहना अइय;
द्रव्य जाव दोय जेद प्राणनी, परमदया जर थिर रहिए ॥ १ ॥
अक्षय निज ज्ञायकता जाणी, समजावे द्रवता धारो;
माहणता पद राखि रखावी, दुविधे यतना संचारो ॥ २ ॥
छादशांग श्री जिनशासननो, एह सार अक्षय धारो;
ज्ञान न्याय शुध दया रहित जे, मनुष्य जन्म तस निःसारो ॥ ३ ॥
खेदझ खट्काय तणा जे, ज्ञानी न्यायी ते कहिए;
दुविधे यतना धारी वरते, शुद्ध संयमी ते लहिए ॥ ४ ॥
खट कायानो खेद न जाणे, आप स्वठंदे अनुसरता;
आदि अंत ने मध्य विना ते, जव कंतारे दुःख खमता ॥ ५ ॥
खटकायानो खेद न जाणे, ते नहि ज्ञानी नहि न्यायी;
नहीं संयमी मूढ मती ते, मिथ्याती मानी मायी ॥ ६ ॥
संक्षेपे ए मार्ग मोक्षनो, पुरुष पराक्रम करि सेवो;
मनसुख लब्धि वीर्य निज पामी, शिव संगे चाखो मेवो ॥ ७ ॥

प्राणी एकल जावना जाव ॥ ए राग ॥

सोहम गणधरने नमी जी, ध्यावो आतमराय ।
पर परिणामीकता तजी जी, पामो सिद्धि सदाय रे ॥ प्राणी निज ॥
गुण पद्माव सेव, लहिए सुख अहमेव रे प्राणी ॥ ए आंकषी ॥ १ ॥
परिणामीकता वस्तुनी जी, परिणमे पूर्ण सदाय ।
सहज स्वतंत्र स्वजाव ठे जी, रुके न केम कदाय रे ॥ प्राणी ॥ २ ॥

कोइ केना परिणामने जी, रोके न समये एक ।

परिणामीकता अनंतरे जी, परिणमे जाणो विवेक रे ॥ प्राणी० ॥ ३ ॥

वर्णादिक परिणमे सदा जी, पुद्गल धर्म अनंत ।

अणगमता गमता लखे जी, मोही मिथ्याती जंत रे ॥ प्राणी० ॥ ४ ॥

पुद्गल परिणति नव नवे जी, समय समय पलटाय ।

आत्म ज्ञान विण मूढ त्यां जी, व्यापे मन ललचाय रे ॥ प्राणी० ॥ ५ ॥

पुद्गल गुण परिणामने जी, पलटी शके नहि जीव ।

शश्वत जाव ए अव्ययना जी, वरते सहज सदीवरे ॥ प्राणी० ॥ ६ ॥

ज्ञानादिक निज धर्म ठे जी, निज परिणामीक शुद्ध ।

पर परिणति ममता करी जी, चूढयो बाल अबुद्ध रे ॥ प्राणी० ॥ ७ ॥

पुद्गलमां बहु कल्पना जी, पुद्गलना आलाप ।

काय क्रिया पुद्गल विषे जी, करतो हर्ष विलाप रे ॥ प्राणी० ॥ ८ ॥

जबलग पुद्गलमां लखे जी, सुख रिद्धि निज जोग ।

तबलग शुद्धातम तणो जी, होय न अनुजव योग रे ॥ प्राणी० ॥ ९ ॥

बांधे आठे कर्मने जी, अणलहतो जिनधर्म ।

निजपद रिद्धि अजाण ते जी, किम पामे शिव शर्म रे ॥ प्राणी० ॥ १० ॥

आतमता पुद्गल विषे जी, लखि व्यापे मिथ्यात ।

अविरति तेथी ऊपनी जी, प्रमाद कषाय उत्पात रे ॥ प्राणी० ॥ ११ ॥

जोग चपलता त्यां थई जी, शांति निवृत्ती न पाय ।

हवे जिन वचन लखि करो जी, जेद ज्ञान सुखदाय रे ॥ प्राणी० ॥ १२ ॥

जमें मोहे वाहियो जी, सहज निवृत्ती न थाय ।

निज परिणामिकता लखे जी, शुक्लध्यान शिव पाय रे ॥ प्राणी० ॥ १३ ॥

जेदो अहंता जर्मने जी, आश्रव सघला जाय ।

हुं माहरं पुद्गल विषे जी, तजतां संवर थाय रे ॥ प्राणी० ॥ १४ ॥

संवर अंबरमां वशे जी, तजि पूरण विकल्प ।

ज्ञायकता एक आपणी जी, बीजा जूठा जल्प रे ॥ प्राणी० ॥ १५ ॥

जेम जेम पुद्गलमां लखे जी, निज कारण निज काज ।

तिम तिम आतम गुण विना जी, परवश होय अकाज रे ॥ प्राणी० ॥ १६ ॥

स्याद्वाद अमृत समा जी, वचन सुण्यानी न खोट ।

पण परमाद वशे रह्यो जी, चित्तमां न लागी चोट रे ॥ प्राणी० ॥ १७ ॥

कारण कारज आत्ममां जी, निश्चे सिद्ध समाधि ।

जाणी बुध आदर करो जी, नाशे कर्म उपाधि रे ॥ प्राणी० ॥ १८ ॥

तेणे विकल्प तजी सवे जी, थिर उपयोग अडोल ।

शुद्धध्यान लहि पामजो जी, मनसुख शिव रंग चोल रे ॥ प्राणी० ॥ १९ ॥

॥ मंगलाचरण ॥ हरिगीत ठंड ॥

जग परम सुखकर दुरित दुखहर सहज धरम शुद्धातमा,

विकल्प तजी थिर ध्यानमां निज ध्याइ हो परमातमा ।

पंचास्तिनी जे परिणती ते सहज जावे परिणमे,

तस रोकवा नहीं अन्य समरथ कोझनी पण कोइ समे ॥ १ ॥

निज सहज परिणति धर्म अणलहि करत जूठ विकल्पना,

कर्त्तादि परमां आप माने शुचाशुच करि जल्पना ।

निज साध्य शून्य एकांत करणी आदरे त्रय जोगनी,

निज ज्ञान वीर्य अनंत चूक्यो धारि मति पर जोगनी ॥ २ ॥

परजोग ईहा शड्य जंबलग आत्म अनुभव तिहां नहीं,

वलिं होय मिथ्या शड्य तबलग आत्मथिरता नवि कही ।

नर आपना जे दोष ढांके मानी माया, साळथी,

व्रत नियम तेहना सर्व निष्फल मलिन माया जालथी ॥ ३ ॥

ए कारणे जे शड्य तजशे तेहने जव जय नथी,

शुरू अज्जावे जिन धर्म जाख्यो सूत्रमां बहु थल कथी ।

तत्त्वार्थमां निःशड्य विरती प्रगट वचने जाणिए,

जरुमूलथी सवि शड्य ठेदी विरति रति मन आणिए ॥ ४ ॥

परमादथी ठे दोष सघळा जाणि समय न चूकिए,

सवि पुद्गलो नो राग त्यागी आत्म लक्ष न मूकिए ।

समजाव साचे जेह राचे धारि ऊदाशीनता,
 'सविकल्प ठेदी मोह जेदी शुक्ल ध्याने छीनता ॥ ५ ॥
 जिन आण राखी समय साखी जिन सुगुणगण गाइए,
 निर्ज आत्म गुणमां तृप्ति राखी स्वगुण अनुभव पाइए ।
 धरि धीरने निष्कंपता त्रय जोग थिरता आदरो,
 तजि दोऊना शुभ ध्यान धरतां पराखंबन परिहरो ॥ ६ ॥
 एम ठेदि आठे कर्म मर्म सुपर्म शीतलता वरो,
 धरि चटक चितमां साचि पूरण जाव वीरज थिर करो ।
 उमंग रंगे सुमति संगे करो मंगल जवि जना,
 सहजात्म परिणति साधतां निज रिद्धि पावो शिवधना ॥ ७ ॥
 आ ग्रंथमां जे जाव दाख्या चूख टाखी साधजो,
 अज्यास सूत्र सिद्धांतनो करि आत्म गुण आराधजो ।
 जग मुकुटमणि श्री सिद्ध प्रजुजी वीलसे शिव संपदा,
 तिहां लागि रहो आ ग्रंथ अचलो टाखतो जन आपदा ॥ ८ ॥
 तीरथपतिना स्तवन अरथो आदि बहु शिव साधना,
 डुविधे दया सह जीवनी बलि रत्न त्रय आराधना ।
 शिवकारी हो सवि वचन जिननां जव्यने अति वेगयी,
 “मनसूख” शाश्वत सिद्धि पामो सहज विमल संवेगयी ॥ ९ ॥

ग्रंथ समाप्त.

